

ZBORNİK

DOKUMENATA I PODATAKA
O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU
JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

V

KNJIGA 32

REDAKTOR

Nevenka Manola, arhivist

ODGOVORNI UREDNIK

Fabijan Trgo, pukovnik

IZDAJE

VOJNOISTORIJSKI INSTITUT

VOJNOISTORIJSKI INSTITUT

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA
O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU
JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

V

KNJIGA 32

BORBE U HRVATSKOJ 1941 — 1942. GODINE

BEOGRAD

1964.

BORBE U HRVATSKOJ 1941 — 1942. GODINE

USTAŠKO-DOMOBRANSKI DOKUMENTI

BR. 1

IZVJEŠTAJ ŽELJEZNIČKE STANICE PODSUSED OD 29. JUNA 1941. RAVNATELJSTVU HRVATSKIH DRŽAVNIH ŽELJEZNICA O DIVERZIJI NA PRUZI PODSUSED — VRAPČE¹

Hrvatske državne željeznice

Postaja Podsused Tvorn.²

Broj 485

29. VI. 1941. g.

Prijepis!

PRIJAVA O VANREDNOM DOGAĐAJU

Dana 29. VI. o. g. u profilu 4324. 5 Podsused Tv.—Vrapče u čas. 0 min. 50 desilo se slijedeće:

Između stanice Podsused Tvorn.—Vrapče u km 4324.5 su nepoznati počinitelji prerezali na brzojavnom vodu sve žice. Počinitelji su se morali popeti na telefonski stup i tako sa stupa prerezali svih 20 žica.

Sva telefonska, brzojavna i signalna veza bila je prekinuta od 0.50 do 11^h. Spórazumjevanje sa Zagreb Savom teklo je preko državne pošte t.j. interurbana, promet vlakova se je vršio velikom oprežnošću.

Obaviješteni su nadziratelji brzojava te izašli na lice mjesta. Žandarmerijska stanica je u noći odmah obaviještena te izašla na lice mjesta. Veza je bila uspostavljena u 11^h.

Ravn. hrv. drž. želj. Zagreb
prispjelo 2. VII. 1941.

Predstojnik postaje
Jakšić v. r.

broj povj. 80/41.

Da je ovaj prijepis izvorne isprave točan potvrđuje:

Predstojnik

personalnog odsjeka općeg odjeljenja:

3

¹ Prepis dokumenta (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I.-I., reg. br. 3/33—3, k. 84.

² Odnosi se na tvornicu cementa.

³ Potpis nečitak.

BR. 2

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA 1. HRVATSKE ORUŽNIČKE
PUKOVNIJE OD 26. JULA 1941. RAVNATELJSTVU ZA JAVNI
RED I SIGURNOST NDH O HAPŠENJU KOMUNISTA U
KARLOVCU POVODOM AKCIJE NA PRUZI KARLOVAC —
DUGA RESA¹**

ZAPOVJEDNIŠTVO I. HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Taj. Broj 304/J. S.

Naknadno izvješće po udaru
na željezničku prugu kod
Duge Rese.

**RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE**

Zagreb
Dordićeva br. 4.

Zagreb, 26. srpnja 1941.

Savezno sa izvješćem ove pukovnije J. S. Br. 1326 od 23. srpnja 1941. — zapovjednik oružničkog voda u Karlovcu sa dopisom T. Br. 87 od 24. srpnja t.g. javlja slijedeće:

„Vođenom istragom po udaru na željezničku prugu kod Duge Rese ustanovljeno je, da su dne 20. srpnja t. g. poslije podne viđena trojica sumnjivih mladića prolaziti periferijom grada Karlovca tzv. Švarčom prema šumi koja vodi do željezničke pruge, gdje je izvršen udar. Sobom su nosili 2 pune ručne torbe. Od ove trojice prepoznat je 18-godišnji Nikola Šavor, pekarski pomoćnik iz Netretića, kotara Karlovac, vjere rimokatoličke, namješten u Karlovcu, a poznati komunista, dočim druga dvojica nisu bili prepoznati.

Dne 22. ov. mj. navečer je grupa komunista iz Karlovca pokušala da se privuče vojničkim objektima, a kada ih je straža htjela da uhvati, oni su u bjegu pucali na stražu. Među ovima bio je i pomenuti Šavor, koji je po straži ranjen i potom uhvaćen. On je imao kod sebe jednu bombu.

Pod težinom dokaza je on konačno priznao, da je 20. ov. mj. poslije podne zaista bio na Švarči u društvu sa krojačkim pomoćnikom Milanom Vidović, rodom iz Lašinja, kotara Karlovac, starim 21 godinu, a zaposlen u Karlovcu, te sa Većesla-

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 43/3—3, k. 152-a.

vom Oljevac², trgovačkim pomoćnikom, starim 24 godine iz Karlovca. Oljevac da je imao dvije torbe pune eksploziva, te da mu je on Šavor nosio jednu torbu, da su išli do šume koja se nalazi u blizini mjesta udara na prugu³ i da je Oljevac potom ostao sam tamo u cilju, da postavi eksploziv u zgodnom momentu na prugu, a on Šavor sa Vidovićem da su se vratili u Karlovac. On ne zna gdje je Oljevac nabavio eksploziv.

Vidović Milan je također uhvaćen. I on je bio u grupi komunista koja je pokušala napasti vojničke objekte. On je okorjeli komunista i uopće neće na pitanja da odgovara.

Oljevac. Većeslavu je uspjelo da pobjegne iz Karlovca u pravcu Pisarovine, odnosno Gline. Brzoglasno su obavještene usputne postaje, radi hvatanja istog.

Ovom zgodom je uhvaćeno više komunista, budući je Šavor odao njih 15⁴, ali vezu sa udarom na prugu imaju samo navedena trojica: Šavor, Oljevac i Vidović.

Obojica uhvaćenih atentatora, t. j. Šavor i Vidović predani su Sudbenom stolu u Karlovcu, gdje momentalno zasjeda pokretni prijeki sud, dočim se za odbjeglih Oljevcem potraga nastavlja.

Po ovome je poslato izvješće kotarskoj oblasti u Karlovcu.

Dostavlja se prednje na znanje. Izdao sam zapovjed, da se za odbjeglih komunistom Oljevcem energično traga u svima pravcima sve dotle dok se ne pronađe i sa njime po zakonu postupi.

Dostavljeno:

Ravnateljstvu za javni red i sigurnost Nezavisne Države Hrvatske i Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu.

Zapovjednik, pukovnik
Čanić,⁵ puk.

² Vječeslav Holjevac

³ O rezultatu akcije vidi tom V, knj. 1, dok. br. 94.

⁴ O hapšenju i strijeljanju vidi tom V, knj. 30, dok. br. 38.

⁵ Dragutin

IZVJEŠTAJ 1. HRVATSKE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE OD 30. JULA 1941. VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIŠTVU O NAPADU NA ŽELJEZNIČKU STANICU BANSKI GRABOVAC I O REPRESALIJAMA USTAŠA POSLIJE NAPADA¹

ZAPOVJEDNIŠTVO I. HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Taj. Broj 325/J. S.

Vasilj Gaćeša i drugovi iz
Vlaovića, izvršili napad
na željez. postaju Ban. Gra-
bovac i želj. stražaru.

VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIŠTVU

Zagreb.

Zagreb, 30. srpnja 1941.

Savezno sa izvješćem ove pukovnije J. S. Br. 1370 od 24. srpnja 1941. — zapovjednik oružničkog voda iz Petrinje sa dopisom T. Br. 166 od 26. srpnja 1941. — javlja sljedeće:

„Dne 24. srpnja 1941. — oko 2. 30 sati — oko 20 naoružanih seljaka Srba napalo je željezničku postaju Banski Grabovac, općinsku zgradu općine Ban. Grabovac, na kuću Cimbarija Domenika vlasnika ciglane, a nastanjenog u blizini općine i na željezničku stražaru br. 12 kod sela Vlaovića, sve u kotaru Glinskom.²

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 26/9—1, k. 85.

² Napadom je rukovodio narodni heroj Vasilj Gaćeša. Učestvovalo je oko 40 ustanika iz sela Vlaovića, Mrakovića i Demonja, naoružani s 3 karabina, 2 lovačke puške, 3 pištolja i 2 kubure. Pri napadu su bili raspoređeni u 4 grupe sa sljedećim zadatkom:

„Prva grupa, pod komandom Vasilja Gaćeše, imala je zadatak da napadne želj. stanicu i likvidira ustašku stražu;

— druga grupa, pod komandom Nikole Mrakovića, imala je zadatak da likvidira zloglasnog ustašu zvanog „Talijan“ i njegove sinove, također ustaše;

— treća grupa, pod komandom Nikole Demonje, imala je zadatak da razori opštinu i zarobi njene službenike i

— četvrta grupa, pod komandom Mile Mrakovića, imala je zadatak da presječe prugu Vlaović — Grabovac; te da onemogući svaki saobraćaj...

Sve grupe su izvršile zadatke. Ubijen je jedan, a zarobljena su trojica ustaša. Ostali su pobjegli ili su se naglo sakrili. Nisu bili pronađeni. Zaplijenjeno je 6 pušaka, 1000 metaka, 2 ručne bombe i 1 pištolj.

Na željezničkoj postaji Ban. Grabovac uzeli su sav novac iz kase, polomili brzoglavne — brzoglasne instalacije, porazbijali prozore i oduzeli 2 vojničke puške.

U općini Ban. Grabovac oduzeli 6 vojničkih pušaka sa nabojima.

Kod Cimbarija su porazbijali prozore, u sobu bacili jednu bombu, oduzeli 20000 dinara i Cimbarija Domenika pred kućom na putu ubili.

Na željezničkoj stražari br. 12 porazbijali su prozore i vrata, u stražaru pucali i u istu bacili 2 bombe, te su ubili stražara Ivana Markovića i pružnog radnika Đuru Malovića.

Sa sobom su povelili predstojnika postaje Ban. Grabovac Leopolda Lukanca, općinskog bilježnika Dragutina Šiprak i Ivana Cimbarija, sina ubijenog Cimbarija Domenika.

Po do sada prikupljenim podacima u napadu su sudjelovali zlikovci iz okolnih sela Vlaović i Banski Grabovac i iz okolnih sela općine Kraljevcani i Mali Gradac.

Do sada se nije moglo pronaći odvedenih osoba, za kojima se intenzivno traga.

Poslije svega što se odigralo organizirana je potjera za izvršiocima gornjih djela kao i pretraga terena kroz sela Banskog Grabovca, Pecki, Luščani, Drenovac, Mali Gradac, Veliki Gradac, Šušnjar, Grabovac, Bačuga i Vlaović. Ovo je izvršeno u suradnji sa vojskom i Ustašama. Pretraga terena obavljena je u toku dana 24. ov. mj. prije podne od 7—12 sati, a potjera za krivcima vršena je cijelog dana, idućeg dana 25. ov. mj. i još jednako i sada traje.

U toku 24. ov. mj. poslije podne i tokom cijelog dana 25. o. mj. privođene su razne sumnjive osobe — seljaci iz svih pomenutih sela. Ova privođenja u Ban. Grabovcu vršena su isključivo od strane Ustaša. — U Ban. Grabovcu obrazovani su odmah posebni logori odjeljeno po selima.

Dana 24. ov. mj. poslije podne oko 15 sati došao je u Banski Grabovac ravnatelj Ustaškog redarstva g. Božidar Cerovski sa svojim organima, kao i jednom satnijom Ustaške vojnice i jednim vodom oružnika. Pošto je na licu mjesta g. Cerovski uzeo potrebne podatke, krenuo je sa napred pomenutim organima u pretraživanje ogromne šume Šamarica, na kome se poslu zadržao sve do 25. ov. mj. do oko 16 sati. U ovoj šumi naišao je na mnoge bježeće osobe, od kojih su neke dijelom pohvatanе, a dijelom uništene.

Poslije izvršene akcije Odred je pri povratku napao na ustaše na želj. stanici u Vlaoviću. Napad nije uspio, jer su se ustaše branile iz podruma zidanog od kamena i pritisak ustaša spolja od Gline primorao je Odred da se u zoru povuče u pravcu Šamarice.“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 4—8/6, k. 2006.)

Pri povratku iz Samarice kroz selo Dodoše i Kraljevcane, te okolišna sela hvatani su i prikupljani svi seljaci bez razlike od 16 do 60 godina, tako da je u toku prikupljanja u Banskom Grabovcu bilo po prilici do 400 seljaka. G. Cerovskom povjere- na je cjelokupna istraga i njegovim zapovjestima i nalogima podčinjena je cjelokupna oružana snaga koja se nalazi na te- renu.

Dana 25. ov. mj. oko 15 sati na lice mjesta u Ban. Grabovac došao je u društvu sa g. Velikim Županom Velike Župe Gora Dr. Jerecom i Ravnatelj za javni red i sigurnost g. Eugen Kva- ternik, koji je od prisutnih organa zatražio obavještenja i dalje odredio i dao uputstva kako se ima raditi. — Nešto malo nakon dolaska g. Kvaternika prispio je u Ban. Grabovac i pokretni prijeki sud, koji je odmah pristupio radu pod otvorenim nebom i izricao osude, koje su odmah postajale izvršne. Među osuđe- nim osobama bilo ih je koji su se nalazili u sabirnim logorima u Glini i Petrinji i koji su odpremljeni na suđenje napred nave- denom pokretnom prijemkom sudu. Izvršenju ovih presuda dje- limično je prisustvovao i Ravnatelj za javni red i sigurnost g. Kvaternik. Nakon izvršenih presuda kroz pomenuta sela, koja su dobrim dijelom ostala pusta radi osuđenih i odbjeglih muš- karaca, određene su vojničke ophodnje, radi spriječavanja pljački i drugih nasilja.

Danas u jutro krilni zapovjednik otišao je u Banski Gra- bovac, da u pojedinim selima od oružnika i Ustaša organi- zira posade po odredbi g. Velikog Župana Velike Župe Gora.

Đovani Cimbari, sin ubijenog Domenika, izjavio je, da je prilikom napada četnika na njihovu kuću između njih po glasu prepoznao četnika Vasiliju Gaćešu iz sela Vlaovića, dočim dru- gih četnika nije mogao prepoznati.

Nad lešinom ubijenog Cimbarija izvršena je obdukcija od strane sudsko-liječničkog povjerenstva iz Gline i određen ukop.

Svjedok Ljubica Nevajda iz Vlaovića izjavila je, da je njoj 25. ov. mj. pričala Ljubica Gaćeša iz istog mjesta, žena četnika Vasilije Gaćeša, da je njezin muž sa Petrom Vladić iz Ban. Drenovca i Stevanom Mraković iz Vlaovića organizirao četnič- ku bandu i ubio Italijana Domenika Cimbari, te odveo ostale osobe, dočim za ostale učesnike nije ništa kazala.

Ljubica Gaćeša nije ispitana po ovom djelu, jer je od kuće pobjegla nepoznato kuda.

Vođenim izvidima od strane Ustaše Ivana Turki iz Petrinje i drugim ustašama, od uhićenih i po pokretnom prijekom su- du presuđenim na smrt osobama ustanovljeno je, da su pored naprijed navedenih osoba u izvršenju prednjih djela učestvo- vale još slijedeće osobe i to:

Adam Vladić iz Ban. Drenovca, Petar Sarapa, Adam Marković i Milan Mraković, posljednji student, Nikola Mraković, Đuro Mraković i Nikola Demonja, svi iz Vlaovića, Đuro, Tanasije i Dušan Bakrač, Rade i Tanasije Vujanović, svi iz Luščana, te Luka, Stojan i Stanko Šteković iz Ban. Grabovca, svi općine Ban. Grabovac, kotara Glina.

Navedene osobe iz Luščana su u bjegstvu od 13. ov. mj. zbog strke i razoružanja ustaške straže u Peckoj, kotara Petrinja, te bježeć od svojih kuća sastajali su se sa ostalima i organizirali naprijed navedeni napad, ubijstvo i odvođenje pomenutih osoba.

Mraković Đuro iz Vlaovića kao imućniji seljak i mlinar nabavljao je iz Bosne oružje i to za vagon žita dobivao pušku sa nabojima, te je tako uspio približno naoružati cijelu bandu.

Navedenoj bandi po izjavi strijeljanih osoba bio je organizator i vođa Vasilj Gaćeša i Stevan Mraković iz Vlaovića, te Adam Vladić i brat mu Petar iz Ban. Drenovca.

Pomenuti banditi do danas nisu pronađeni, niti razoružani, jer se vjerovatno kriju u šumi Šamarica, koja je ogromna i na svakom mjestu nepristupačna.

Po pokretnom prijekom sudu u Ban. Grabovcu osuđeno je na smrt nekoliko stotina osoba³ iz bliže i dalje okolice Ban. Grabovca, radi učestvovanja u prednjem pokretu i organizacije, te radi komunističkih priprema i vršenja atentata, nad kojima je osuda odmah izvršena.

Za navedenim četnicima i dalje se najenergičnije traga, ali im je za sada nemoguće ući u trag.

Po ovome je dostavljeno izvješće kotarskoj oblasti i sudu u Glini.“

Dostavlja se prednje na znanje. Izdao sam zapovjed krilnom zapovjedniku u Petrinji, da organizuje potjere na cijelom svom području i uz suradnju ustaških postrojbi pronađe ili uništi četničku bandu, koja je izvršila naprijed navedena djela.

Zapovjednik, pukovnik:
Čanić

Dostavljeno:

Ravnateljstvu za javni red i sigurnost
Nezavisne Države Hrvatske i Vrhovnom
oružničkom zapovjedništvu.

2. VIII. 1941

³ Ustaše su, prema sjećanju učesnika NO rata, streljale preko 900, a poslije nekoliko dana poklale u glinskoj crkvi 800 ljudi (Arhiv V. I. I., reg. br. 4—8/6, k. 2006).

**NAREĐENJE ZAPOVJEDNIKA KOPNE NE VOJSKE MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH GENERALA ŠTANCE-
RA OD 31. JULA 1941. PODREĐENIM JEDINICAMA O PRE-
DAJI SLUŽBE OSIGURANJA NA PRUGAMA SUŠAK —
KARLOVAC, OGULIN — KNIN — SPLIT I KNIN — PER-
Ković — DRNIŠ TALIJANSKIM JEDINICAMA¹**

Zagreb, 19 sati.

Podpukovnik Helbich dostavlja slijedeću okružnicu.

Zapovjedništvo kopnene vojske
V. T. broj 1191
U Zagrebu, 31. VII 1941.

Okružnica telefonom

Talijanske čete primaju osiguranje željezničkih pruga:

- a) Sušak — Karlovac
- b) Ogulin — Knin — Split
- c) Knin — Perković — Drniš.

Saopćiti ovo našim četama i zapovjediti da predaju službu osiguranja na pomenutim prugama sporazumno sa talijanskim vojnim vlastima.²

Dostavljeno:

Oružništvu

Zapovjedništvu Savskog, Vrbaskog i Jadranskog
divizijskog područja,

Posadnim mjestima Karlovac, Ogulin, Gospić, Knin.

Zapovjednik kopnene vojske
general pješačtva
Stanzer³ gp. v.r.

Ovu okružnicu predao i to za oružništvo satniku Kariću, za Savsko div. podr. nadporučniku Dragaljeviću, za Jadransko div. podr. lično zapovjedniku, za posadu Gospić satniku Bilušiću.

Ova predaja završena je do 22 sata.

Predao bojnik Nekić⁴

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 1/2—6, k. 1.

² Ova okružnica poslana je u vezi naredenja talijanske Vrhovne komande (Comando supremo dell'esercito — Komando supremo dell'esercito) Komandi 2. armije (Arhiv V. I. I., reg. br. 35/2—1, k. 540).

³ Slavo

⁴ Miljenko

Dalje u 22.50 sati predao gornju okružnicu za Ogulin. Istu na telefonu primio oružnik Bumba.

Vežu za Banja Luku i Knin nemoguće je bilo uspostaviti do 7.00 sati.

Predao bojnik Nekić

BR. 5

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA POSADE GRAČAC OD 4. AVGUSTA 1941. ZDRUGU GENERALA LUKIĆA O DOLA-SKU TALIJANSKIH JEDINICA U GRAČAC RADI POJA-ČANJA ODBRANE OD NAPADA USTANIKA¹

Posada Gračac
V. T. Br. 42
4. kolovoza 1941.
Gračac

Zdrugu generala Lukića

Gospić

Podnosim izvještaj o toku rada od 2. VIII. uvečer do 3. VIII. uvečer.

U toku cijele noći puškaranje s obje strane, kao i pokušaj pobunjenika da između k. 707 i k. 616 prodru u Gračac, koji su pokušaji odbijeni. — Načelnik općine Lovinac brzojavno danas u 8^h javio je, da je kod Gornje Ploče do zaseoka Opalić, na putu za Udbinu, sačekan i nastradao od pobunjenika teretnjak sa ustašama i putnicima, među njima su 4 poginula, a teretnjak prevrnut.² — Satnija kod Markove crkve koja je izaslala jednu ophodnju, našla je jedan omot talijanske municije, koja je ostala kod te satnije. Kod te satnije bilo je čarkanja sa pravca Kite. — Prilikom nošenja hrane sa lokomotivom i vagonima, napadnut je voz, kojom prilikom su bila 2 ranjena: 1 domobr. u lijevu šaku, a drugi samo okrznut. Gađanje je vršeno iz pravca k. 1035.

U pogledu iskrcavanja Talijana, na putu Obrovac — Gračac, podnešen je izvještaj brzojavno. — Oko 10.50^h osmotreno je sa top. osmatračnice, da su na putu pomenutom u visini Kite — Vratce stigla 4 kamiona sa oko 80 talij. vojnika, 2 moto-

¹ Original (pisan mastilom, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 15/1—1, k. 67.

² Vidi tom V, knj. 1, dok. br. 114.

cikla, 1 luksuzni i 1 osobni auto sa 8 časnika. U 11.10^h opet su stigla 4 kamiona, koji su se iskrkali. U 12^h krenulo se oko 30 tal. voj. sa 1 časnikom i zastavom cestom ka Gračacu³. — U 14^h ustaša Jurjević Božo iz s. Zatona kod Obrovca izjavio je da se jedna grupa četnika (oko 100) nalazi u blizini Ravne strane pod Dubokim Jaslama koji čekaju pomoć od Obrovca i namjeravaju krenuti prema selu Guduri i Gračacu. — U 14.45^h osmotreno je da su došla još 2 samovoza i da su Talijani još na istom mjestu gdje su se iskrkali i tek u 16^h stigli su u Gračac. Po dolasku njihovom javio se komandant sa još jednim pukovnikom i podpukovnikom, te nekoliko nižih časnika preko tumača meni, orjentisao se je o zadatku moje posade, a isto tako saopćio mi je svoj zadatak, to j. osiguranje željezničke pruge Lovinac — Gračac — Knin, kao i to, da iz pravca Knina jedna kolona talij. vojske kreće prema sjeveru. Nadalje je izjavio da su bili mnijenja da u Gračacu nema Hrvat. vojske, nego samo ustaše, te mi je saopćio da će tražiti daljnja naređenja od svoje komande i rezultat mi saopćiti. Talijani su se smjestili u s. Gračacu. Po izvještaju dolazi ih još oko 11 transporta noću.⁴ Do sada to j. do 22^h Talijanski zapovjed. nije se vratio. Od pada sumraka do sada na fronti vlada tišina. U 21.30 došao je jedan transport talijanske vojske jačine 1 bataljona.

Na dan 4. VIII u 6^h izvršit će se napad na Crni vrh, potanje u zapovjesti, koja se prilaže.

Zapovjednik, pukovnik:
Bišćan⁵

³ i ⁴ Vjerovatno se odnosi na pokrete slijedećih talijanskih jedinica: 2. bat. 152. puka, koji je na putu iz Kistanja za Radučić dobio 2. avgusta naređenje o pokretu za Gračac, Komande 6. i 19. bataljona 6. puka bersaljera, 305. i 328. teritorijalnog mobilnog bataljona i Komande 2. željezničkog formacijskog bataljona sa 5. četom.

Dolazak Talijana iz Obrovca bio je povezan sa napadom ustanika na Gračac. O tome u stenografskim bilješkama, pisanim prema sjećanju učesnika NO rata, piše slijedeće: „Dana 31. jula pristizali su ustanici pod crvenim zastavama iz Bruvna, Zrmanje, Srba i drugih mjesta na položaje oko Gračaca radi napada. . . . Gračac je već 31. jula bio opkoljen na liniji Vratce uzduž želj. pruge sve do Cerovca, a odatle preko Graba cestom, preko Rujevca, Čekinovca, Róbotlije, Crnog vrha, Belog vrha, Brčina, Vršića, zatim Gračačkog polja na Resnik i Golover. Dana 1. avgusta 1941. godine u 4 sata izjutra, prema dogovoru ustanika i rukovodstva, trebalo je napasti ustašku posadu u Gračacu, ali su baš u to vrijeme intervenisale talijanske jedinice iz Dalmacije, koje su iz Obrovca bacile sa kamionima i tenkovima svoje jače snage, kao i neke artiljerijske jedinice, i upale u Gračac.“ Vidi Arhiv V. I. I., reg. br. 7—24/5, k. 206, 107/3a—1, k. 73, 29/10a—1, k. 542 i 7/3—1, k. 146.

⁵ Maksimilijan

BR. 6

IZVJEŠTAJ O DEJSTVIMA ZDRUGA GENERALA LUKIČA OD 6. AVGUSTA 1941. NA SEKTORU GOSPIĆ — GRAČAC¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

ZDRUG GENERALA LUKIČA

V. T. Broj 8

6 kolovoza 1941. godine

Gospić.

U svrhu rada oko savlađivanja pobune² ovaj zdrug počeo je djelovati 1. VIII. o.g.

Po dolasku u mjesto stožera — Gospić, vojna situacija je bila slijedeća:

Centri pobune na prostoru djelovanja ovog Zdruga su: selo Srb, s. Velika Popina, s. Gornja Suvaja, okolina Gračaca, Donji Lapac, Manastir Krupa (13 km. južno od Gračaca), Bunić (sj. zap. dio Krbavskog polja).

Snaga pobunjenika: veće gomile muškaraca, žena i djece, mjestimično i stoke.

Naoružanje: Većinom su naoružani jugoslovenskim puškama, strojnicama i strojopuškama, a imaju i talijanskih pušaka, streljiva i bombi.

Naoružani su: izvjestan dio sa vatrenim oružjem, a ostali sa sikirama, vilama i t. d.

Posada Gračac: Gračac je bio obuhvaćen sa 3 strane i to po brdima Resnika, k. 748 (Crni vrh), Podkokirna, Rujevac i Kita. Pobunjenici su mjestimično na udaljenju 1—3 km. od Gračaca.³

Selo Gornja Ploča jače napadano od pobunjenika.⁴

Posada Gospić: selo Vrebac — istočno od Gospića zauzeli pobunjenici.⁵ Južno od želj. pruge pojedina mjesta bivaju zaposjedana od pobunjenika, preotimana od naših jedinica i opet gubljena.

Sjeverno od Obrovca jače borbe četnika sa ustašama.

Otočac: — mir.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 11/1—3, k. 67.

² Vidi zapovijest zapovjednika kopnene vojske Ministarstva domobranstva NDH u tomu IV, knj. 1, dok. br. 238.

³ O pobuni ustanika vidi dok. br. 5 i tom V, knj. 1, dok. br. 97, 98, 99 i 100.

⁴ i ¹¹ O borbama kod Ploče vidi opširnije u tomu V, knj. 1, dok. br. 10, 26, 41, 116 i 123.

⁵ Ustanici su oslobodili Vrebac 29. jula (tom V, knj. 1, dok. br. 10 i 116).

Knin: Sa Kninom nije bilo moguće dobiti vezu, jer pobunjenici drže u svojoj vlasti prostoriju istočno od Gračaca.

Akcije: Da bi se razbio prvi stegnuti obruč oko Gračaca, pokušao je napad prije no što je stiglo topništvo, ali je obustavljen zbog jačih gubitaka (2 mrtva i 6 ranjenih), jačine neprijatelja i strmenitosti zemljišta.

4. VIII. po pristizanju topništva⁶ naređen je napad. Tom prilikom očišćen je Resnik, k. 748 (Crni vrh), Kamara, a prokrstaren prostor do sela Glogova.

Za vrijeme ovog napada djelovalo je topništvo i već prvim zrnima uništilo neprijateljsku strojnicu. Za vrijeme napada nije bilo gubitaka 50 mrtvih.⁷

Po saslušanjima zarobljenih (ranjenih) četnika saznaje se: Istočno od Gračaca na Velikoj Popini nalazi se četnički stožer s mnogo izbjeglica, naoružanih i nenaoružanih muškaraca, žena i djece i stoke.

Sjeverno od Gračaca na Vodenoj glavi (jugoistočno od Bruvna) nalaze se četnički položaji, a između Bruvna i Mazina nalaze se izbjeglice — ljudi, žene, djeca.

Po iskazu zarobljenih četnika vidi se, da je na Crnom vrhu bio zapovjednik biv. potporučnik — učitelj iz Tomina-Gaja Marko Mandić. Isto tako i kod ostalih djelova četničke akcije vode bivši jugoslovenski časnici.

Po imenima na jednom uhvaćenom četničkom izvještaju — Žakula⁸ i Blažević⁹ — saznalo se da su obojica bili istaknuti komunistički prvaci, za kojima su vlasti još ranije izdale tjeralicu.

Kod poginulih je nađeno osim jugoslovenskih i talijanskih naboja i bombi.

Ishrana pobunjenika je dosta slaba. Hrane se najviše mlijekom i mesom, a kruha i začina imaju malo.

Kod Gospića su vršeni ispadi u neprijateljske prostore i to u s.: Vrebac, Gornja Ploča, Bunić, Oštra, Divoselo i Medak. Pobunjenici bivaju protjerani, ali se na nekim mjestima ponovo vraćaju i zauzimaju mjesta ili ih vatrom neprestano ugrožavaju, pa čak i u neposrednoj okolini — predgrađu — Gospića uznemiravaju pucanjem i rastjerivaju radnu službu (žeteoce). Za akciju južno od Gospića angažovana je ustaška satnija (200 ustaša) pod zapovjedništvom ustaškog satnika Devčića.

Ova satnija prokrstarila je mjesta od Brušana. s. Novi, Divoselo i Čitluk i kod Kruškovače juž. za 3 km. od Divosela našla veće skupine izbjeglih ljudi, žena i djece.

⁶ Odnosi se na pristizanje talijanskih jedinica (vidi dok. br. 5).

⁷ Tako u originalu.

⁸ Nedeljko

⁹ Jakov

Na tom prostoru u jednoj zgradi nađen je veliki komunistički propagandni materijal (prilog 1 letak), letci, novine, preše, ustaški i drugi žigovi, ustaške kape i sve potrebno za vođenje komunističke propagande. Da li se među uhapšenima nalazi i koji od komunističke propagande, za sada se još nije moglo ustanoviti. Radio materijal nije nađen.

Kod Otočca je u glavnom mir.

Na cijeloj prostorijski pobunjenici neprekidno sijeku i ugrožavaju pruge.

Talijanske vojne vlasti mnogo se zauzimaju za pobunjenike,¹⁰ uzimaju ih pod svoju zaštitu i noću ih odvođe neznano kuda (neće da kažu, ali vjerovatno na svoju teritoriju), zatvorene kuće otvaraju i iz kuća odnose namještaj i sve što nađu.

Talijani se na cijeloj prostorijski ne samo kreću već i razgovaraju s pobunjenicima. Od Ravnatelja za javni red i mir saznao sam da Talijani govore, da će Srbi opet doći.

Zbog ovakvog postupka Talijana vlada općenito mišljenje i uvjerenje kod Srba da će ih Talijani podpomoći i da ih podporažu u akcijama i bodre na izdržljivost.

U toku današnjeg dana množe se znakovi rada pobunjenika, tako: u selu Gor. Ploča izvršen je prepad na kola sa namirnicama, konji su ubijeni, 3 pratioca protjerana. Gornja Ploča sa sviju strana opsednuta i obasipana strojničkom i puščanom vatrom. Do sada jedan mrtav i jedan ranjen, ali se ishod još ne zna, jer su opkoljeni.¹¹

U selu Medaku oružnička postaja pojačana sa ustašama jače napadnuta, do sada imaju dva ranjena. Borba se još vodi.

Selo Bunić napadnuto. Ljudstvo oružničke postaje potisnuto k selu širokoj Kuli.

U predgrađu Gospića žeteoci napadnuti puščanom vatrom i rastjerani.

Za pariranje ovakvih pobunjeničkih akcija potrebno je imati jaču pokretnu pričuvu, a te Gospić nema već upućuje i posljednje ljudstvo iz posade.

Dobiveni samovozi sposobni su samo za lokalnu potrebu (stari su).

Gospićka posada nema ni jednog satnika zapovjednika satnije. Satnici Zastavniković Juko (Vitez reda Marije Tere-

¹⁰ Prema izvještaju Komande 23. artiljerijskog puka i 2. pješadijskog puka divizije „Re“ u Gospiću, Talijani su pokušali da pokolebaju i razbiju ustanike vezujući kolehljive elemente pružanjem zaštite srpskom stanovništvu poslije ustaških pokolja. Opširnije o tome vidi Zbornik talijanskih dokumenata, knj. 1, izvještaj 23. artiljerijskog puka od 2. avgusta 1941. i izvještaj Komande 2. pješadijskog puka od 1. septembra 1941. godine.

zije) u opće ne dolazi u obzir kao invalid i alkoholičar, satnik Pavičić sposoban je samo za pisarski rad. Sa dvjema pješačkim slabijim satnijama i strojničkom satnijom, koliko svega sada ima u posadi, zapovjedaju jedan nadporučnik i 2 poručnika. U posadi ima za borbu sposobnih svega 100 vojnika.

Potrebno je rasporediti bar 2 sposobna satnika za zapovjednike.

Potrebno bi bilo da se u Gospić hitno uputi jedna bojna sa jednom bitnicom protuoklopnih topova 37 mm. ili 47 mm. i bar 10 sposobnih samovoza. (U Gospiću nema samovoza koji bi se mogli rekvirirati).

Zaključak: Izgleda da borbenost i agresivnost raste, komunisti su se sjedinili sa Srbima i vode zajedničke akcije.

Talijani svojim postupcima i otvorenom naklonošću prema pobunjenicima, javnim negodovanjem prema postupcima Ustaša u najmanju ruku daju pobunjenicima podršku u uvjerenju za njihovu objedu.

Sve i da nisu točne tvrdnje da Talijani podpomažu pobunjenike i da im daju oružje i streljivo, ipak otvoreno i nesmetano kretanje kroz pobunjeničke skupine, razgovaranje s njima i uzimanje Srba pod njihovu zaštitu i odvođenje od naših vlasti, daje pobunjenicima vrlo mnogo u moralnom pogledu.

Gromadanje Talijana u Otočcu, Gospiću i Gračacu cijeni se već na više od 6.000, a još neprestano pridolaze.

Rastrganost pojedinačnih pobunjeničkih akcija na većoj prostoriji imperativno zahtjeva držanje pokretne pričuve s topovima 37 ili 47 mm. i dobrim pokretnim samovozima.

Časnici nemaju karata. Potrebno je da se pošalje najmanje 10 primjeraka karata 1:100.000 — Knin — Bihać — Gospić i Novigrad.

Prilog:

Mišljenje talijanskog generala,¹²
V. T. Broj 7 i komunistički letak.¹³

Zapovjednik general,
Lukić¹⁴

¹² Komandant divizije „Sasari“ Furio Montiçeli poslao je 5. avgusta 1941. slijedeće mišljenje: „Na pitanje generala Lukića kakav je moj utisak o situaciji ustanika u zoni Gračac i Knin, izjavljujem da bi, po mom mišljenju, situacija mogla brzo da se konsoliduje samo miroljubivom akcijom prema istim ustanicima, tako da im se garantuje život, imovina i mogućnost da žive sa svojim porodicama mirno, bez proganjanja ili osveta. Prema onome koliko je do sada moglo da se utvrdi, smatram da lokalni ustanički pokret nema komunistički karakter, mada ne isključujem mogućnost da među ustanicima ima pojedinaca koji naginju komunizmu i koji su iskoristili nezadovoljstvo koje je nastalo kod ovog stanovništva da bi ga upotrebili za svoje ciljeve.“

¹³ Ovim priložima redakcija ne raspolaže.

¹⁴ Mihajlo

BR. 7

**IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE CETINA OD 6. AVGUSTA 1941.
MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA NDH O DIVER-
ZIJI KOMUNISTA IZMEĐU KAŠTEL-LUKŠIĆA I KAŠTEL-
-KAMBELOVCA¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ŽUPA CETINA U OMIŠU
Pov. broj 197/41.

Omiš, 6. VIII. 1941.

MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA

Zagreb

Predmet: Prekid željezničke
i poštansko-brzojavne i
brzoglasne pruge. —

Oružnička postaja u Lećevici pod br. 207 od 30 srpnja t. g. koji je tek danas primila ova Župa, javlja slijedeće:

Noću između 29 i 30 srpnja t. g. nepoznata lica presjekla su željezničku i poštansko-brzojavnu žicu na kilometru 305—307, tj. između sela K. Lukšića i K. Kambelovca na području, koje su talijanske vlasti zaposjele.² Ova pruga je presječena na četiri mjesta i to po sredini stupova. Počinitelji su upotrebili zidarske skale, te su kliještima presjekli dvije željezničke i tri poštanske žice.

Napred navedenu prugu čuvaju talijanske straže tj. vojnici alpini u sporazumu sa oružnicima stalne patrole Kaštel-Stari. ali kritične noći ophodna patrola Kaštel-Stari nalazila se prema tunelu br. 3. u pravcu Labina. Talijanska straža je ovo primijetila tek 30 srpnja t. g. u jutro.

Brzoglasna pruga odmah je 30 srpnja t. g. od strane talijanskih vlasti popravljena. Talijanske vlasti po ovom djelu vode izvide. U koliko se dalo ustanoviti ovo su djelo prouzrokovala lica iz Kaštela naklonjena komunizmu. Izvide vodi i oružnička patrola K. Stari na svom području.

Dostavlja se radi znanja i daljnjeg postupka. —

Za Velikog Župana
Podžupan:

(M. P.)

.....³

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 13/2—1, k. 213.

² Akciju su vjerovatno izvršili članovi KPJ.

³ Potpis nečitak.

IZVJEŠTAJ VRHOVNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA
OD 10. AVGUSTA 1941. MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA
NDH O LIKVIDACIJI STANOVNIŠTVA U SELIMA TROJ-
VRH I VOJNOVAC¹

Nezavisna Država Hrvatska
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO
Broj 1741 J. S.
Primljeno 10. VIII. 1941.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
„Predsjedništvo O“

Zagreb

Zagreb, 10. kolovoza 1941.

Krilno zapovjedništvo Ogulin, u 8,30h. od danas brzoglasno
javlja:

„1. 7. kolovoza 1941. ustaške postrojbe iz Ogulina i Josipdola
vršile su neka čišćenja u selu Trojvrh, pa su ostavili na terenu
oko 80 lješina.²

Italijanska komisija to je sve obišla i fotografirala.

2. — Noćas na području postaje Krstinja bio je okršaj iz-
među ustaša i četnika.

Navodno su dva četnika ubijena.“

Prednje se dostavlja s molbom na znanje. —

(M. P.)

Zapovjednik, general:
Mizler³

DOSTAVLJENO:

Ministarstvu Hrvatskog domo-
branstva za Glavni stožer i Pred-
sjedništvo, kao i Ravnateljstvu
za javni red i sigurnost N. D. H.
Zagreb.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 6/1—1, k. 86.

² Čišćenje se odnosi na likvidaciju stanovništva u selima Trojvrh i Vojnovac (Arhiv V. I. I., reg. br. 3—21/3, k. 2009).

³ Milan

Nesavisna Država Hrvatska
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO
Broj 1741 J.S.
Prilježeno 10.VIII.1941.

MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRAŠTVA

"Predsjedništvo O" -

Z A G R E B

Zagreb, 10. kolovoza 1941.

Zrlično zapovjedništvo Ogulin, u 8.30 h. od danas brzo i glasno javlja:

"1. 7. kolovoza 1941. ustaške postrojbe iz Ogulina, i Josip dola, vršile su neka čišćenja u selu Trojvrh, pa su ostavili na terenu oko 80 lješina.

Italijanska komisija to je sve obišla i fotografirala.
2. - Noćas na području postaje Krstinja bio je okršaj između ustaša i četnika.

Navedno su dva četnika ubijena."

Prednje se dostavlja s molbom na smanje.-

DOSTAVLJENO:

Ministarstvu Hrvatskog domobranstva sa Glavni stožer i Predsjedništvo, kao i razvrateljstvu na javni red i sigurnost N.D.B. Zagreb.



ZAPOVJEDNIK, GENERAL:

Mirko

HRVATSKO DOMOBRAŠTVO
PREDSEDNIŠTVO
Prilježeno 10. kolovoza 1941. d.
O. Broj 88

Potrebni podaci uneseni u Dnevno izvješće na 10. kolovoza 1941. godine, to kao izvješće, a. a.

U nalogu Bojškovića,
vrhovni inspektor, na čuvanje
plakomir

Kovca

IZVJEŠTAJ VRHOVNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA
OD 10. AVGUSTA 1941. MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA
NDH O LIKVIDACIJI STANOVNIŠTVA U SELIMA TROJ-
VRH I VOJNOVAC¹

Nezavisna Država Hrvatska
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO
Broj 1741 J. S.
Primljeno 10. VIII. 1941.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
„Predsjedništvo O“

Zagreb

Zagreb, 10. kolovoza 1941.

Krilno zapovjedništvo Ogulin, u 8,30h. od danas brzoglasno
javlja:

„1. 7. kolovoza 1941. ustaške postrojbe iz Ogulina i Josipdola
vršile su neka čišćenja u selu Trojvrh, pa su ostavili na terenu
oko 80 lješina.²

Italijanska komisija to je sve obišla i fotografirala.

2. — Noćas na području postaje Krstinja bio je okršaj iz-
među ustaša i četnika.

Navodno su dva četnika ubijena.“

Prednje se dostavlja s molbom na znanje. —

(M. P.)

Zapovjednik, general:
Mizler³

DOSTAVLJENO:

Ministarstvu Hrvatskog domo-
branstva za Glavni stožer i Pred-
sjedništvo, kao i Ravnateljstvu
za javni red i sigurnost N. D. H.
Zagreb.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 6/1—1, k. 86.

² Čišćenje se odnosi na likvidaciju stanovništva u selima Trojvrh i Vojnovac (Arhiv V. I. I., reg. br. 3—21/3, k. 2009).

³ Milan

Nesavisna Država Hrvatska
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO
Broj 1741 J.S.
Prilježeno 10.VIII.1941.

MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRASTVA

"Predsjedništvo O" -

ZAGREB

Zagreb, 10. kolovoza 1941.

Krilno zapovjedništvo Ogulin, u 8.30 h od danas brzo glasa-
no javlja:

"1. 7. kolovoza 1941. ustaške postrojbe iz Ogulina, i Josip
dola, vršile su neka čišćenja u selu Trojvrh, pa su ostavili na terenu oko
80 lješina.

Italijanska komisija to je sve obišla i fotografirala.

2. - Noćas na području postaje Erstinja bio je okršaj između
dva ustaša i četnika.

Navodno su dva četnika ubijena."

Prednje se dostavlja s molbom na smanje.-

DOSTAVLJENO:

Ministarstvu Hrvatskog domob-
ranstva sa Glavni stožer i
Predsjedništvo, kao i ravnateljst-
vu za javni red i sigurnost H.D.
Zagreb.



ZAPOVJEDNIK, GENERAL:

Mirko

MINISTARSTVO
HRVATSKOG DOMOBRASTVA
PREDSJEDNIŠTVO
Prilježeno 11. kolovoza 1941.
G. Broj 85

Potrebni podaci uneseni u Dnevno
izvješće za 11. kolovoza 1941. godine, to
kao izvješće, a. a.

Do naloga Vojškovođe,
izvršitelj za osigurnost
pukovnik

Novak

IZVJEŠTAJ PREDSTOJNIKA ŽELJEZNIČKE STANICE GRAČAC OD 12. AVGUSTA 1941. ZAPOVJEDNIKU LIČKOG ZDRUGA O DOGAĐAJIMA NA PRUZI GRAČAC — KNIN¹

Ovaj opis događaja na želj. pruzi Gračac — Knin u vremenu 28—31. VII. i dalje predao mi je predstojnik želj. postaje Gračac danas 12-VIII. Ovakav isti predao i tajniku Poglavnika.

Lukić general²

Prema primljenim informacijama od prispjelih zavirača vlaka 1075 koji je dne 28. VII. o. g. na postaji Zrmanja stajao čekajući dozvolu i njegovo osoblje bilo očevidac četničkog napada i zauzimanja postaje Zrmanja³ bio sam na čistu da od Zrmanje do Gračaca situacija postaje sve kritičnija, te sam u smislu situacije dao izvještaj Ravnateljstvu da o prometu ne može biti govora i da željezničarima na pruzi Gračac — Knin preostaje samo spašavanje golog života.

28. VII. o. g. oko 20 sati stigao mi je u Gračac pješice prometnik iz Zrmanje Antun Ružić, isprebijan a familiju je ostavio u rukama četnika u Zrmanji. Toga sam prometnika uputio Ravnateljstvu u Zagrebu sa vlakom 1011 i ujedno u bolnicu. Istog dana oko 22 sata došao mi je na postaju Gračac zapovjednik Ustaškog redarstva g. Rubin i raspitao se o situaciji. Pa pošto sam mu je detaljno prikazao stavio se je telefonski u vezu sa Velikim Županom g. Frkovićem⁴ iz Gospića, i tražio od njega da se autom uputi glasnik u Zagreb, koji će zatražiti najhitniju vojnu intervenciju za osiguranje pruge Gračac — Knin. Dan dva ranije potpisani je tražio od zapovjedništva iz Gospića barem 3 satnije da se pokriju sva službena mjesta od Gračaca — Knina i na to traženje Gospić je poslao 28. VII. jednu satniju sa vlakom 1078 u Gračac. Priredio sam odmah lokomotivu za daljnu otpremu te vojske no jedan Ustaški nadporučnik zahtjevao je da se ta vojska smjesti u mjesto Gračac, te su konačno istog dana oko 18 sati u Gračacu odlučili, da ta satnija pokrije prugu od Gračaca — Malovana.

Uviđajući da je situacija sve kritičnija, a da ne bi goloruki željezničari i njihove obitelji stradali životom, poslao sam do Malovana lokomotivu i nekoliko vagona da se željezničko osob-

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 47/1—1, k. 67.

² Ovaj dio teksta napisan je mastilom, latinicom.

³ Vidi tom V, knj. 1, dok. br. 97, 99 i 100.

⁴ Ivica

lje sa porodicama iz postaje Malovan i Cerovac evakuira u Gračac, što ovi nijesu prihvatili. Oko 23 sata Talijanski pukovnik sa nekoliko oficira i talijanski prometni kontrolor iz Knina naredili su mi u Gračacu da ujutro 29. VII. o. g. u 5 sati imade njihov transport iz Gračaca krenuti za Knin, ali tako, da mu ili ja, ili jedan spreman činovnik budemo kao piloti na izvidnici pred njihovim transportom. Pošto jedini raspoloživi prometnik Kašper Lazar uslijed živčanog sloma radi preživjele situacije u Zrmanji nije bio u stanju da pođe s tim transportom morao sam poći ja, te smo 29. VII. o. g. u 6.30 krenuli sa izvidnicom prema Kninu s time, da nas talijanski vojni transport slijedi u razmaku od 5—10 minuta. Do Cerovca putovanje normalno. U Cerovcu predstojnik postaje upozorio nas je na stražarnicu broj 100, koja je u toku noći napadana i zaista kada smo stigli do te stražare napadnuti smo puščanom vatrom, no vidjeli nismo nikoga ali smo za svaku sigurnost i mi vatrom uzvratili. Bez zapreka stigli smo u postaju Malovan, gdje smo za vrijeme zadržavanja napadani vatrom iz brda tako, da su kugle padale u zid prijamne zgrade. Uviđajući da je dalji put nemoguć jer sam znao da je postaja Zrmanja blokirana sa najmanje 300 četnika, najenergičnije sam sa svim prisutnim željezničarima istupio i zahtjevao od komandira talijanskog transporta, da se dalnja vožnja obustavi, a to tim prije jer je od Malovana dalje svaki brzojavni i telefonski sporazum bio nemoguć. No na odlučan nalog talijanskog komandanta morali smo produžiti put. Izvidnica je krenula napred a transport za njom nakon 3 minute, i došli smo u Zrmanju oko 8.30 sati te u Zrmanji nismo našli ni žive duše. Uz najveću opasnost da ne bi bili poubijani iz kuća uputio sam se sa vlakovođom Dragičević Rudom i nadzirateljem brzobjava Abramovićem u prometni ured, koji je izvana sav izrešetan metcima i na njegovom predvorju stoji pisano velikim slovima: „S. S. S. R.“⁵

U prometnom uredu koji je potpuno demoliran da niti jedna tiskanica nije ostala čitava, kasa razbijena, nismo našli nikoga. Uputili smo se odmah napred prema Pribudiću i kod stražarne 114 prešli oprezno preko pokvarenog dijela pruge koji je dan prije bio raskinut i popravljen po Talijanima 28. VII. u večer te smo stigli u Pribudić čiji je signal stajao na slobodno. U Pribudiću smo našli na postaji skretničare Budimira Tomu i Starčevića Simu. Pitao sam ih gdje je predstojnik, našto su mi odgovorili da je sinoć otputovao sa talijanskim transportom i sa porodicom u Knin. Tražio sam od njih da mi objasne zašto je predstojnik napustio postaju i odgovorili su mi da je on jedva spasio živu glavu zahvaljujući intervenciji Jove Vještice

⁵ Savez Socijalističkih Sovjetskih Republika

koji je četničkom banditu Milanu Budimiru zabranio da ubije predstojnika postaje Deme Stjepana. Pitao sam za prometnika Dukića i dobio sam odgovor da je dan prije otišao u Zrmanju po čemu sam zaključio, da se Dukić nalazi negdje u blizini u četničkoj bandi. Odlučio sam da pođemo naprijed i putujući dalje naišli smo u km. 198.4 — 198.5 na talijanski vojni transport koji je pošao iz Malovana 28. VII. oko 19 sati pod pratnjom prometnika Vuka iz Knina i talijanskog prometnika iz Knina. Na licu mjesta u prisustvu predstojnika postaje Pribudić kojega smo u transportu našli živa i zdrava, jer je slučajno bio u zadnjem dijelu vlaka koji je ostao na kolosjeku slijedeće:

U provaliji dubine po prilici 20—25 metara u pravcu vožnje od Gračaca prema Kninu lijevo survala se je lokomotiva sa 16 do 17 kola kojom prilikom je zaglavio ložać Juras ložionice Gračac, strojovođa Cuculić Bruno teško je povrijeđen, a osim toga ostali su mrtvi 2 domobrana i 6 talijanskih vojnika od kojih smo našli jednog gdje leži mrtav pokriven ceradom, a ostali su mrtvi i ranjeni oko 2 u noći odvučeni u bolnicu u Knin.⁶ Pošto je talijanski transport kojega sam predvodio stigao na lice mjesta, predložio sam talijanskom prometnom kontroloru da se naš transport vrati na postaju Pribudić a preostali dio nastradalog transporta povuče u Zrmanju, kako bi uz pomoć prisutne talijanske vojske suzbili dalje razvijanje krize na ovoj prugi. Nisam naišao na razumijevanje kod prometnog kontrolora ni kod talijanskog pukovnika jer su oni inzistirali na tomu, da njihovim transporti ostanu u grupi na mjestu nesreće čuvani njihovim stražama, a o nama prisutnim željezničarima nisu dalje vodili nikakve brige. Da ne bi postaja Pribudić u toku toga dana bila demolirana uspjelo je predstojniku postaje Pribudić izmoliti od Talijana stražu od 4 vojnika koji su do noći čuvali stanicu Pribudić. Videći da se nalazimo u bezizlaznom položaju odlučio sam moje osoblje iz Gračaca prebaciti kući, pa sam zatražio dopuštenje od talijanskog prometnog kontrolora da mogu poći u Zrmanju sa lokomotivom po vodu, što mi je i dozvolio i dao mi 10 talijanskih vojnika za sigurnost. Kada smo došli u Zrmanju nijesmo našli nigdje nikoga, no izašla nam je na postaju učiteljica Žiljer i šapćući mi upozorila me, da s desne strane u neposrednoj blizini imade oko 60 a s lijeve oko 54 naoružana četnika i da ćemo izgubiti glave. U ovoj neizgodnoj situaciji snašao sam se tako, da sam na sav glas kazao: „Mi smo došli kao izvidnica naše artiljerije i ovo će biti sve za pola sata prah i pepeo“, a učiteljici sam prišapnuo znajući je što je prepatila od jučerašnjeg dana, neka pričekaj povratak ovoga vlaka

⁶ Akciju je izvršila grupa ustanika pod rukovodstvom Vase Šijana (Arhiv V. I. I., reg. br. 7—21/5, k. 2006).

sa Malovana i neka se prebaci k Talijanima na mjesto nesreće gdje će biti potpuno sigurna. Lokomotiva uzela je vodu i mi smo krenuli prema Malovanu, no 3—4 km. od Zrmanje prema Malovanu na najopasnijem mjestu izvađeni su 2 ili 3 tračnice, te nam nije preostalo drugo nego se vratiti natrag u Zrmanju, gdje smo dočekani puščanom vatrom na koju smo i mi odgovorili tako, da su četnici prestali na nas pucati. Naša garnitura sastojala se je od kola F. S. Cz 32235 i kola FSCz 30054 od kojih su kola br. 32235 izrešetana metcima dok druga kola nijesu pogođena. Odavle smo vratili se na mjesto nesreće i sa pomoćnim kolima ložionice Split prebacili se u Knin. Na postaji Plavno zatekao sam oko 30 ustaša kojima je malo kasnije stiglo pojačanje od 16 ljudi, i tima ustašama stavio sam u dužnost da postaju Plavno podnipošto ne smiju napustiti dok ne dođe vojska iz Knina. Obecali su mi da oni za to garantuju i ja sam otputovao u potpunom uvjerenju da se kriza dalje od Plavna ne može razvijati, no kada sam stigao u Knin našao sam potpuni kaos i to u tome, da u postaji Knin stoji jedan vlak formiran iz putničkih i teretnih kola pun kninskog pučanstva, koje bježi prema Drnišu ne znam pred kim, i ne znam radi čega.⁷ Tražio sam odmah objašnjenje ovoj situaciji i u najkraće vrijeme doznao, da je Veliki Župan prvi pobjegao iz Knina, za njim pukovnik Čordašić i zapovjednik oružništva pukovnik Bojić, a s njima zajedno predstojnik pošte i ustaški stožernik Roša. Tome kaosu u Kninu staju na put talijanske vlasti time, da oko 22 sata proglašuje talijanski major na peronu preko našeg tumača da svu upravu u Kninu onog časa preuzimaju Talijani i garantiraju za red i mir, i istoga časa iskrcajavu sve izbjeglice iz vagona i upućuju svojim kućama. Stanično osoblje potpuno je dotučeno tom novom situacijom, jer dolaze glasine da oko 35.000 četnika noćas zauzimaju Knin. Znajući, da to ne odgovara istini i da je ovo sve rezultat pomanjkanja ozbiljnih ljudi na upravi u Kninu i ne mogavši predviditi kako će se stvar dalje razvijati da osiguram život mome osoblju, zatražio sam od blagajnika postaje Knin da mom osoblju na priznanicu izda nekom 2, nekom 3 ili 4.000 Din. što je i učinjeno u sretan čas, jer je daljnje vrijeme pokazalo da bi bez tih novaca osoblje bilo izginulo od gladi, jer se je i sa tim novcem jedva održao goli život.

30. VII. oko 8 sati u jutro uputio sam se u popunidbeno zapovjedništvo i u diviziju i tražio od podpukovnika Hubera i satnika Duića da mi dade spremu i oružje za 20 mojih ljudi s kojima sam siguran da ću proći do Plavna, a to sam učinio zato, da im pokažem kako su se neozbiljno ponjeli zapovjednici i

⁷ Vidi dok. br. 12.

ostali dužnosnici pred incidentom kojega je izvelo nekolicina ljudi, a kojega bi dokrajčila i stavila u potpuni red vojska od barem 2 ili 3 satnije, dok je Kninska posada imala 4 kompletne satnije no i te su 29. VII. po nalogu pukovnika Čordašića pobjegle u Drniš s tim, da su se vratile drugi dan poslijē podne natrag u Knin. U Kninu imade više časnika nego vojnika. Zapovjedništvo uopće ne postoji. Morala uopće nema. Vojarne u najvećem neredu, satnik 7. satnije Slovenac, koji je dan prije bio sa vojskom na položaju prema Strmici predstavio je vojnicima situaciju tako, da iz Bosne nadire 35.000 četnika i da nema smisla da im se daje otpor, čime je moral u toj vojsci ubio do kraja i uspio da se ona povukla u Knin i prouzročila kod pučanstva paniku i kaos. Isti taj satnik po izvještaju nadziratelja pruge Kampla imao je 1. ili 2. VIII. kod sebe gotovu propusnicu za Italiju i angažiro je šofera Marića da ga prebaci u Italiju autom. Znajući, što znači jedan ovakav čin djelatnog časnika izvjestio sam o tom jednoga bojnika u diviziji i tražio da se taj satnik pritvori. No po tom nitko nije postupio. U najvećoj nezivjesnosti 3 do 4 dana i pod udarom najalarmantnijih glasina pateć se za hranu sa osobljem odlučio sam obilaznim putem vratiti se u Gračac, no to nije bilo moguće jer Talijani bez urednih isprava nisu puštali nikoga iz Knina.

Predstojnik postaje Plavno, Pribudić i Pađene sa svojim obiteljima bez ikakove opreme ili namještaja krenuli su iz Knina 1. VIII. sa vlakom 1010 da preko Šibenika ili Splita parobrodom dođu na Sušak, no u Perkoviću predstojnik postaje Pribudić odlučio je poći preko Splita dok je predstojnik postaje Plavno i Pađene te prometnik iz Pađena pošao za Šibenik.

Dne 6. VIII. stigao je iz Plavnog prometnik Manojlović Branko i javio mi se u Kninu s time, da se stavlja na raspolaganje Ravnateljstvu Hrvatskih željeznica, no ja sam gledao da se što prije od toga čovjeka uklonim, jer sam još 29. VII. doznao da su četnici iz Pribudića s njime na telefonu ugovorili svoj dolazak u Plavno, ali slučajno nije bio on na telefonu nego predstojnik postaje Marohnić koji je po tom razgovoru nedvojbeno utvrdio, da je prometnik Manojlović sa četnicima u punoj saradnji. Akciju četnika na potezu Malovan — Knin potpomogli su željezničari pravoslavci što se daje zaključiti i po tome, što je desetar Dimić vozeći se talijanskim transportom sa mjesta nesreće u Knin u prisustvu predstojnika postaje Pribudić, njegove obitelji i ostalih četnicima na sav glas dovikivao: „Srbi, puške na rame, ne bojte se ustaša“, a supruga nadziratelja pruge Korde i učiteljica iz Pribudića stalno su propagirale da ovo nije lokalna revolucija već općenita i svjetska, te su uslijed takve situacije triumfirale do maksimuma.

Ponašanje predstojnika sekcije Drezgića iz Gračaca kojega sam posmatrao 3 dana bilo je takovo, da mu je sve ovo činilo veliko zadovoljstvo. A prometnici Mitin i Sabljic u Kninu pokazali su se sve prije nego Hrvati. Dapače, izvodili su konfuziju koju sam u dva-tri maha ugušio svojom energičnom intervencijom. Prometnik Mitin nepoznatog dana i na neodređeno vrijeme napustio je postaju Knin, te ga je u službi zamjenjivao predstojnik postaje Pernuš iz Zrmanje te sam po svemu mogao zaključiti, da su ovi ljudi bili u punom uvjerenju da je Hrvatska država likvidirana.

6. VIII. sa vlakom 1010 uputio sam se sa mojim osobljem u Split tražeći izlaz kući preko Mostara i Sarajeva, no dalje od Perkovića nisam mogao produžiti radi prekinute pruge između Kaštel-Kambelovca i Gomilice,⁸ nego sam zanoćio sa osobljem na postaji Perković, gdje su u toku noći Talijani izvodili najveću paljbu sa mitraljezima, markirajući obranu postaje Perković od nečijeg napada. Da je to bilo markiranje utvrdio sam po tomu, što je na upit postaje Primorski Dolac oko 3 1/2 po ponoći jedan talijanski oficir odgovorio na telefon: „State in pace, tutti sunt nostri“⁹. Slijedećeg dana sa vlakom 1014 stigao sam u Split i javio se predstojniku postaje i prometnom kontroloru Krvavici moleći ih, da moj transport zajedno sa predstojnikom postaje Pribudić i obitelji na neki način prebace iz Splita u Metković ili Mostar, što je i učinjeno time, da smo dobili službeni nalog u kojem je naveden razlog našeg puta a taj nalog ovjerio je i talijanski prometni kontrolor, te smo 7. VIII. u 2 poslije podne autobusom krenuli za Metković kud smo stigli u 11 sati navečer, a odavde preko Gabele vlakom br. 5 za Sarajevo, iz Sarajeva vlakom br. 111 do Bosanskog Broda, iz Bosanskog Broda pješice u Slavonski Brod i konačno iz Slavenskog Broda vlakom br. 22, 8. VIII. kući.

Točno znadem, da je sav namještaj predstojnika postaje Pribudić, Plavno i Pačene potpuno uništen, jer su očevidci izjavili da su stanovi prazni tako da ovo osoblje nije iznijelo iz postaja nego samo goli život i svoje porodice.

Mišljenja sam da glavni dio odgovornosti za sve ovo leži u Ustaškom stanu u Zrmanji koji je bio popunjen umjesto sa 100 ljudi, kritične noći ostao je samo na 2 mlada ustaše koje su četnici odmah razoružali a poubijali a oružja se dočepali dok je zapovjednik tog Ustaškog stana Gabro Šikić putovao sa talijanskim vojnim transportom koji je stradao, te je i sam Šikić nalazeći se u službenim kolima lakše povređen i iza mene ostao u Kninskoj bolnici.

⁸ Vidj dok. br. 10.

⁹ „Budite mirni, svi su naši“.

Postaja Zrmanja, Pribudić, Plavno i Stara Straža uopće nisu bile oružanom snagom osigurane premda je od strane postaje Gračac, Plavno i Pađene to osiguranje pravovremeno traženo.

Moram napomenuti da sam za onih 5—6 dana u Kninu u nekoliko navrata vidio satnika Vrcibradića u najneozbiljnijem i nerazumljivom postupku jer je po cijeli dan pijuću rakiju dolazio na postaju, terorizirao prometnika, zahtjevao da budu lokomotive u pripremi jer da je on navodno uspostavio neke veze sa Zagrebom, spasio situaciju i t. d.

Osoblju kojemu je trebalo dati mira i spokojsva kada mu se već nije dala vojna zaštita, koju je to osoblje tražilo, ovakvi ispadi jednog djelatnog časnika davali su silno uznemirenje, pa je postupak ovog satnika za svaku i najveću osudu, jer ne samo da je zanemario svoje dužnosti, djelovao je u potpuno negativnom pravcu kuda god je stigao i gdje se je pojavio.

U zaključku ovoga izvještaja molim poduzeti najhitnije mjere da se porodicama predstojnika postaje Pribudić, Plavno, Pađene, prometniku iz Zrmanje i prometnika iz Pađena pruži čim prije mogućnosti za daljnji život, jer su oni ostali bez igdje išta i živu na teret i uz pomoć svoje rodbine i prijatelja.

Iz Splita preko Metkovića doputovali su s menom: Deme Stjepan sa suprugom i dvoje djece, Marčinko Mihajlo činovnik IX. sekcije Gračac, Dragičević Rudolf i Sirčić Abdulah vlakovođa, Čuljat Filip, Ivaniš August, Alagić Sava, Matovinović Pajo, Petrak Ivan, Rupčić Nikola, Ivezić Jakov, Orelj Marko, Ivaniš Mile zavirači postaje Gračac, i Mikoč Petar bravar ložionice Gračac.

Za izdržavanje našega života uz najbolju pažnju i štednju i osjetno gladovanje potrošili smo svaki od nas najmanje 1.500 a poneki i 2.000.-Din. Te smo novce kako sam naveo srećom uzeli na priznanicu iz blagajne postaje Knin a konto naših redovnih beriva, pa molim obzirom na naše teško materijalno stanje i na prilike koje su nas natjerale na ovaj izvanredni trošak da se u tom pogledu gore navedenom osoblju dađe stanovito olakšanje u pogledu namirenja dugovanja državnoj blagajni.

Postaja Cerovac i Malovan biva napadnuta od lokalnih žitelja pravoslavaca, koji su se sklonili preko pruge u šumu u brda potpuno sigurni da ih sleđa neće nitko napasti. Dok sa fronta svaki i najmanji pokret imadu jasno pred očima i u stalnoj su vezi sa selom preko čobana, ženskog svijeta itd. Broj tih ljudi u području Cerovca i Malovana nije znatan. Dok od Malovana do Pađena prostor, kojim prolazi želj. pruga služi za prelaz izbjeglicama iz okoline Lapca, Srba i krajeva prema Bosni. Čvrsto je mišljenje, da se mali broj četnika zadržava stalno na jed-

nom mjestu, nego u većini, kako pridolaze novi tako do sada tamo zadržavani četnici napuštaju svoja mjesta i odlaze u zaklon u okupiranom području od strane Talijana. Ovaj odliv pravoslavnog pučanstva osobno sam zapazio i o tom pribrao pozitivne podatke.

Gospić 12/VIII 1941

Orešković Ivan
(Orešković Ivan) predst. želj. postaje
Gračac

BR. 10

IZVJEŠTAJ KOTARSKJE OBLASTI OMIŠ OD 14. AVGUSTA 1941. RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST NDH O AKCIJI PARTIZANA NA PRUZI KAŠTEL-STARI — KAŠTEL-GOMILICA¹

KOTARSKA OBLAST — OMIŠ
Pres. br. 130/41
dne 14 kolovoza 1941 godine
u Omišu.

Predmet: Željeznička nesreća na pruzi između K. Staroga i K. Gomilice.

- 1) Ravnateljstvu za javni red i sigurnost za Nezavisnu Državu Hrvatsku
- 2) Velika Župa Cetina

Zagreb

Omiš

U vezi izvještaja od 5. t. mj. pres br. 70/41. oružnička postaja u Lečevici dostavila je slijedeći izvještaj o gornjem slučaju:

„4. kolovoza t. g. noću u 1.14 teretni vlak br. 1082. koji je krenuo iz K. Starog prema Splitu, a inače saobraća Knin — Split, na kilometru 310—311 naišao je na prekinutu prugu na taj način, što su spojnice koje spajaju šine odšrafljene i u dužini od 15 metara zajedno sa švelerima u kanal bačene. Tom prilikom je lokomotiva sa šest vagona praznih sa sedam lica

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 3/2—1, k. 152—a.

željezničkog osoblja sa pruge izletila i u kanal se srušila.² Četiri vagona su potpuno uništena, a dva vagona sa lokomotivom su ostala neoštećena. Od željezničkog osoblja niko nije bio povrijeđen osim jednog kočničara, koji je lakše povrijeđen u zati-ljak od jednog odlomka od vagona, a kojem je pružena pomoć od strane talijanskih vlasti.

Šteta se cijeni od strane stručnog željezničkog osoblja, koje je istog dana izišlo na lice mjesta, oko 500.000 Dinara.

Osiguranje željezničke pruge kritičnog dana osiguravali su četiri talijanska vojnika — alpinca.

Odmah po saznanju istog dana oko 1.30 časa oružnički na-rednik Bišof Đuro i Slavomir Voćom sa pokusnim oružnicima Štefanac Mirkom i Kapetanić Dragom izišli su na lice mjesta sa jednim talijanskim nadporučnikom alpincom i ustanovili, da su prugu oštetila neka nepoznata lica na gore opisani način, a za kojima talijanske vlasti i ovdašnje oružništvo vode potragu.

Saobraćaj je bio prekinut 12 sati, a zatim je radničko že-ljezničko osoblje dovelo prugu u ispravno stanje za saobraćaj.

Pošto talijanske vojne vlasti vrše isključivo osiguranje že-ljezničke pruge od Knina — Perkovića — Splita, nije moglo naj-bržim putem izvjestiti našu vlast i starješine o događaju, jer ne raspoložemo sa telefonskim sredstvima i uslijed provjeravanja i utvrđivanja krivaca, što nije patroli uspjelo, jer se vjerojatno kriju pod okupacijom Italije, radi čega se ovaj izvještaj dostav-lja sa zakašnjenjem bez rezultata.“

ZA DOM SPREMAN!

Kotarski predstojnik:

.....³

(M. P.)

² Akciju su izvršile grupe komunista iz Solina i Kaštela (D. Plenča, „Partizanski odredi naroda Dalmacije 1941 — 1942“, Vojno delo, Beograd 1960, str. 118).

³ Potpis nečitak.

**IZVJEŠTAJ VRHOVNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA
OD 14. AVGUSTA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTAR-
STVA DOMOBRANSTVA NDH O SITUACIJI NA SEKTORU
KNINA¹**

Nezavisna Država Hrvatska
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO
Broj 1936/J. S.
Primljeno 14-VIII. 1941.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
(Glavni Stožer)

Zagreb

Zagreb, 14. kolovoza 1941.

Zapovjedništvo 2. Hrvatske oružničke pukovnije u Kninu dostavlja danas u 12 h. brzoglasno izvješće slijedećeg sadržaja:
„Talijanske trupe drže Knin i okolinu.² Pobunjenici se nalaze po prilici 4 klm. sjeveroistočno i zapadno od Knina. Otvoreno je samo prema Drnišu na jug.

Postaje: Ervenik, Krupa, Pađene, Radučić, Plavno, Štrmica i Polaća napuštene.

Gubitci: 6 poginulih, 22 nestala i 3 ranjena oružnika.“
Prednje izvješće dostavljam s molbom na znanje.

ZAPOVJEDNIK, GENERAL:
uz.

(M.P.)

Tartaglia

DOSTAVLJENO:

Ministarstvu Hrvatskog domobranstva (Glavni stožer) i „Predsjedništvo O“ te Ravnateljstvu za javni red i sigurnost N.D.H.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 20/1—1, k. 150.

² Knin i okolinu zaposjele su jedinice divizije „Sasari“ (tom V, knj. 1, dok. br. 109).

IZVJEŠTAJ VELIKOG ŽUPANA VELIKE ŽUPE BRIBIR I SIDRAGA OD 16. AVGUSTA 1941. MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA NDH O DOGAĐAJIMA U ŽUPI U VREMENU OD 7. DO 16. AVGUSTA¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ŽUPA BRIBIR I SIDRAGA
KNIN

Vrlo žurno! Prijeti pogibelj gladi i pokolja!

V.T. broj: 87/1941.

Knin, dne 16. kolovoza 1941.

Predmet: izvještaj o događajima u
župi za vrijeme od 7. kolovoza
do 16. kolovoza t.g.

- 1) MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA
- 2) RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
- 3) MINISTARSTVU VANJSKIH POSLOVA

Zagreb

Dodatno mojem izvještaju od 6. kolovoza t.g. V.T. br. 66/41.² koji je osobno donio u Zagreb g. Poglavniku i Naslovu pod 1) podžupan ove župe g. David Sinčić — koji je također i usmeno izložio stanje u ovoj župi — izvješćujem događaje, koji su nastali u ovoj župi od dana 6. kolovoza do danas.

I.

Gdje su pobunjenici, tko ih vodi i što oni rade.

1) Pobunjenici su opkolili cijelo područje kninske općine.³ Oni potpuno gospodare na cijelom tom području, osim u mjestu Kninu i njegovom predgrađu. Našoj vojsci i našem oružništvu

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 3/5—1, k. 195.

² Izvještaj se nalazi u Arhivu V. I. I., reg. br. 39/5—1, k. 195.

³ Riječ je o narodnom ustanku u Kninskoj i Bosanskoj krajini. O tome u izvještaju velikog župana od 6. avgusta 1941, između ostalog, piše: „1) U nedelju 27 srpnja t.g. prije podne doznali smo za pobunu u Bosanskom Grahovu a po podne za pobune u Drvaru, Oštrelju i Gračacu. Kod nas je sve bilo spremno: vojska, oružništvo, redari i ustaše. Vijesti su stizale sve poraznije i pobuna je zahvaćala sve veće razmjere. Svi smo mi bili dan i noć neprekidno na nogama i u radu, a zapovjednik mjesta i zapovjednik 15. pukovnije pukovnik Čordašić raspoređivao je sve po svojem planu.

talijansko vojno zapovjedništvo ne dozvoljava, da se uopće kreće iz mjesta, opravdavajući to, kako bi pobunjenici navalili na njih i da bi bilo krvi. Jedino naši oružnici vrše još službu sa Talijanima na stanici Kosovo.

Pobunjenici su zapriječili sve ulaze u grad, izjavljujući, da će se Knin glađu predati i da ćemo u Kninu svi od gladi pomrijeti. I zaista ima evo punih 13 dana, da u Knin ništa ne dolazi od nikuda. Pobunjenici po cijeloj kninskoj okolici potpuno gospodare i rade što hoće; a hrvatski se je živalj iz sela Golubića, Vrpolja, Kninskog polja i Biskupije od straha sklonio u Knin. Mi se stvarno nalazimo kao zarobljenici, jer nemamo nikud izlaza i od nikud pomoći. Pobunjenici su razdijeljeni ovako:

Sa jugozapadne strane u *Vrbniku* preko kojega se ide u Prominu grupa oko 200 naoružanih četnika zaustavljaju ne samo svakog čovjeka — nego i poštanski promet. I ova grupa izjavljuje, da ona neće dozvoliti nikakav prolaz, niti prevoz hrane u Knin i da ćemo u Kninu svi pomrijeti od gladi (prilog pod a). Sa južne strane *Kosovo* — *Biskupija* prema Drnišu isto tako jedna grupa četnika jednako radi, kao i ona u Vrbniku. Kad se k njima približi talijanska vojska — onda se većina njih sakrije i sakriju oružje — a vođe četnika dolaze umiljato k vojnicima, da se s njima razgovaraju i da ih propitkuju. Netom se Talijani udalje — odmah se svi skupe pod oružjem i potpuno gospodare sa tim dijelom. Hrvatski živalj sklonio se je u Knin.

S istočne strane u *Kovačiću* — *Topolju* — *Polači* — prema Vrljici jednako je stanje kao i gore. U Polači su kod Vidovića odnijeli sve iz njihovih kuća. Sakupljaju hranu i odvoze je negdje u Bosnu za zimovanje.

Vođe četnika — pobunjenika jesu: *Popović Pajo* i *Pričić Momir* iz Biskupije, koji vode pobunjenike u Vrbniku, Kosovu, Biskupiji i Polači. Njihovo oružje nalazi se kod Đurđije Jara-

U ponedjeljak 28. srpnja t.g. dolazile su vijesti, da se pobunjenici u velikom broju približuju; bile su prekinute na mnogim mjestima brzoglasne veze — jedino je još veza bila prema Sinju.

Po onome što sam bio obavješten pobuna se je širila u bitnim potezima ovako:

a) Na pojasu Bosanskog Grahova, Oštelja, Drvara i Gračaca — dakle na pojasu triju velikih župa sa sjedištima u Bihaću, Banjoj Luci i Gospiću. Ova se je pobuna sa ovih triju župa približavala sve više k župi Bribir i Sidraga, sa sjedištem u Kninu...

b) Na području ove Velike župe nije izbila nigdje nikakova pobuna sve dotle, dokle pobunjenici nijesu došli nad Kninom t.j. do Strmice, Zrmanje, Plastova, Pađena prema Krupi i Erveniku. Tad se je počela pobuna dizati i na području ove Velike župe i to: Strmici, Staroj Straži, Plastovu, Golubiću, Vrpolju, Polači, Biskupiji i Kosovu" (Arhiv V. I. I., reg. br. 39/5—8, k. 195). O tome vidi još tom V, knj. 1, dok. br. 137.

maz i kod nekih Bukorovića u Biskupiji. Dočim vođa pobunjenika — četnika u Kovačiću i Topolju jest *Todor Novaković*.

Mi sve ovo prikazujemo g. generalu Furiu Monticelliu⁴, a on nam uvijek obećaje, da će poslati svoje patrole, koje, na žalost, dolaze uvijek s jednakim rezultatom. Nikad ništa!

Sa sjeverne strane na području Strmice i Golubića četnike vodi poznati četnik pop *Đujić*.⁵ On drži sve do Šegotina vrela u Golubiću, udaljeno 4 km od Knina a sjedište mu je u Golubiću. Sa sjeverozapadne strane četnike vodi *Ševo Luka* iz Crnih Potoka. On se smatra glavnim vođom i drži područje od Ševine Poljane sve do Gornjeg Tiškovca u Bosni i ima svoj stožer u osnovnoj školi u Gornjem Tiškovcu.

Sa zapadne strane na području Mokrog Polja, Pađena, Žagrovića i Očestova vodi četnike poznati četnik *Vlado Novaković* iz Knina, koji po utvrđenim podacima ima oko sebe *1000 oboružanih četnika* i sakupljenih iz tih sela i izbjeglica, koji su se nalazili u Kistanjama i drugim mjestima na drugom dijelu Dalmacije.

U Radučiću nalazi se kao vođa pobunjenika seoski glavar Radučića *Lazo Puača* pok. Dušana, koji se je također nalazio prije sa ostalim izbjeglicama u Kistanjama, a koji je i sada učestvovao u napadaju na našu oružničku postaju u Radučiću.

2) Po dokazu vjerodostojnih svjedoka — četnika ima vrlo mnogo a osobito se među njima ističu oni koji su došli iz Bosne. Kažu, da su ovi i najkrvoločniji. Četnici u Golubiću, u Gornjem Tiškovcu i oni u Pađenama imaju potpuno svoje uređene pisarne; imaju krugovalnike; imaju mnogo streljiva i oružja a osobito da imaju mnogo ručnih granata. Imaju dosta hrane; a među njima ima bivših oružnika, učitelja, trgovaca; nižih i viših časnika. Čuje se, da je među njima glavni bivši pukovnik Veljković, zvani Brko, kojega da su sada četnici promakli na čin generala.

Kako i na koji način četnici hoće da zavaraju hrvatski narod i kako i na koji način oni hoće da opravdaju svoja zlodjela — najbolje se vidi iz njihovih letaka, koji se u prijepisu prilažu pod b) i c).

Iz priloga pod b) vidi se, da je proglas: *Bratskom Hrvatском Narodu* izdao štab gerilskih odreda za Bosnu; a iz priloga pod c) vidi se, da je izdao oglas *komandant Vuk Hadži Kostić i to kao komandant narodne vojske i svih četničkih odreda za Srbe i nacionalne Hrvate Knina i okolice Knina*.

Iz priloga pod d) vidi se, kako štab gerilskih odreda za kot. Bos. Grahovo i okolicu izdaje propusnice za slobodno kretanje

⁴ Komandant divizije „Sasari“

⁵ Momčilo

do Golubića. U Golubiću prolaznike dočekiva već spomenuti pop Đujić dalje za Knin. Ovaj Rudolf Mosman priča, kako mu je sve bilo u Drvaru i kako mu je jedva uspjelo doći do Knina.

3) Pobunjenici — po onomu kako sam obaviješten — neograničeno vladaju na području od Bos. Grahova pa sve dalje povrh Gračaca — Zrmanje — Strmice do blizu Drvara — Pađena pa sve dolje do Krupe — Mokrog Polja i Žegara do u neposrednoj blizini Knina. Tako isto sa južne i jugozapadne strane od Vrbnika do Podkonja — Kosova — Biskupije — Polače i Topolja. Dakle, na ovom području ima oko 250.000 — 300.000 Srba grko-istočne vjere a samo oko 20.000 katolika. U kninskoj općini ima svega oko 3500—4000 katolika a oko 27.000 Srba grko-istočne vjere.

Kako sam spomenuo naša vojska i naše oružništvo ne smije po zahtjevu g. generala Monticellia da išta radi u okolici osim u mjestu Kninu i jedino na postaji u Kosovu. Svaki dan podnosimo dokaze g. generalu Monticelliu a on nas uvijek otpravlja lijepim riječima, izjavljujući da će on poslati svoje ophodnje, ali te ophodnje kao da i ne postoje. Kako se vidi Talijani svojim držanjem ne samo da suzbijaju pobunjenike, nego im još dolaze na ruku tako, da se mi nalazimo stvarno zarobljeni s jedne strane od Talijana — a s druge strane od pobunjenika.

Neophodno je potrebno ove obruče razbiti, jer je stanje neizdrživo. Svima u Kninu prijeti glad a uznemirenje pučanstva biva svaki dan sve to veće.

II.

Kako se drže Talijani i što oni hoće?

1) Postupak Talijana s nama — po ponašanju osobnom je dobar — ali stvarno oni nastoje da *nas odrežu* od ostaloga svijeta; da nam na sve moguće načine *spriječe* sve veze i sve pomoći; nastoje *izvješćivati* sve na *našu štetu*; nastoje prikazati kako su naše građanske i vojničke vlasti nemarne; kako naše vlasti nijesu sposobne da uspostave mir i red i kako je neophodno potrebno, da oni to drže.

Jednom riječju — *Talijani* hoće da ovo i ovakvo stanje *ostane* što *dulje*. Dovoljno je pročitati izvještaj Dra Kazimira Jukice, pričuvnog narednika-đaka od 14. kolovoza t.g. koji se u prijepisu prilaže pod e). Iz ovog izvještaja se vidi kako je jedan talijanski pukovnik (po svemu to je poznati načelnik glavnog stožera pukovnik g. *Gazzino Gazzini*) kazao u razgovoru svojem drugu, da je u njihovom *interesu*, da *pruga* *ne bude odmah uspostavljena*, jer da oni imaju *izvjesnih političkih interesa* i da

Jednom riječju-Talijani hoće da ovo i svakevo stanje ostane što dulje. Novo jao je predstati izvještaj Dra Kasinira: Jukić, prijavio je napredni-a-djaka od 14. kolovoza t.g. koji se u prijepitu priklo-
be pod o/.ig ovog izvještaja se vidi kako je jedan talijanski pu-
kovnik po svemu to je poznati načelnik glavnog stožera pukovni
G. Gazzino Gazzini kazao u razgovoru svojem drugu, da je u njihovom
interesu, da pruga ne bude odmah uspostavljena, jer da oni imaju
izvjesnih po istih interesu i da se pruga nalazi u njihovom po-
dručju. Dodao je, da četnici neće srušiti prugu, dok je oni drže i
upotrebljavaju, ali čim se o njom počnu slušati Hrvati, da će četnici
opet nastaviti sa razaranjem. Štaviše da oni nema zabranjaju uporabu
pruge a to opravdavaju se odgovlašenjen i da ne bi bilo zgodno,
kad bi Hrvati smeli ili držali, da oni vrše dvostruku ulogu!

8/ Talijani ne samo, da ne razorušavaju četnike nego ih i ne
ubijaju, kad ih zateku. Ima nebrojeno slučajeva zato i svišnje ih je
nabrajati. Jedini slučaj, kad su Talijani razorušali četnike-bio je
slučaj u Vrbniku. Jučer su četnici u Vrbniku bili zarobili jednog
našeg djaka četnika Slavka Orešića. Među četnicima u Vrbniku-po
njegovom kasivanju ima bivših vojni a, podporučnika i oružnika-a
među njima ima i jedan pop. On je Talijanima sve kazao i kad su Ta-
lijani išli u pretragu-u jednoj su jami našli jednog otkorašnog čet-
nika-Talijani su četnika oduzeli ruku-ali ga nijesu sebi poveli-
nego da muškarca na sl. boju. Na njegovu prinjedu, zašto to - odgovori-
li su, kad su Hrvati klati Srbe-da sad Srbi mogu klati Hrvate!

U cijeloj ovoj političkoj igri osobitu ulogu igraju ovih pet
lica:
Gazzino Gazzini, pukovnik i načelnik glavnog stožera-o kojemu sam
već izvjestio u sadnjem izvještaju. Njegovo je djelo ovakovo držanje
talijanske vojske prema pobunjenicima. i on je onaj, koji pomoću pobu-
njenika hoće da Talijani izbiju iz ove pobune svoj interes na našu
štetu. Pobunjenici ne dozvoljavaju dovoz mesa tako, da naša vojska
ostaje bez mesa. On nastoji nama sugerirati mišljenje, kako pobunjeni-
ci i njima ne dozvoljavaju dovoz mesa/ iako se krijomčari na veliko
preko Obrova i Zagara pa i u Šibenik tako, da tamo ima mesa dosta
i jeftinije-negoli u Kninu/to nama nudi, da će nam u svakom dati
rižu a da mi ni priskrbimo meso za vojsku-iako on vrlo dobro snade,
da mi od nikuda ne možemo dobiti mesa ni za našu vojsku a ni za pu-
danstvo. To on nama nudi zato, da prekrije ono što oni rade sa pobu-
njenicima t.j. oni pobunjenike opskrbljuju sa rižom a pobunjenici
njima za uzvrat daju mes. Ne samo to-nego svjedoci sa lica njesta
govore, da Talijani pobunjenicima za svakog vola ili kravu daju
10 pušaka na streljivom, koje su pokupili po Dalmaciji. Na ovaj način
se vodi igra, kako pobunjenici dolaze do oružja.

U ostalom-ja sam o njemu već kazao u svojem sadnjem izvje-
štaju i svaki dan dolazim sve više do uvjerenja, da Talijanima u
svakom slučaju konvenira ovo i ovakovo stanje i da oni svojim dr-
žanjem podupiru ovo stanje-a nama onemogućuju svaki rad.

se pruga nalazi na našem području. Nadodao je, da četnici neće srušiti prugu, dok je oni drže i upotrebljavaju, ali čim se s njom počmu služiti Hrvati, da će četnici opet nastaviti sa razaranjem. Oni nama zabranjuju uporabu pruge a to opravdavaju sa odugovlačenjem i da ne bi bilo zgodno, kad bi Hrvati znali ili držali, da oni vrše dvostruku ulogu!

2) Talijani ne samo, da ne razoružavaju četnike nego ih i ne uhićuju, kad ih zateku. Ima nebrojeno slučajeva zato i suviše ih je nabrajati. Jedini slučaj, kad su Talijani razoružali četnika — bio je slučaj u Vrbniku. Jučer su četnici u Vrbniku bili zarobili jednog našeg đaka desetnika Slavka Orešića. Među četnicima u Vrbniku — po njegovom kazivanju ima bivših vojnika, podporučnika i oružnika — a među njima ima i jedan pop. On je Talijanima sve kazao i kad su Talijani išli u pretragu — u jednoj su jami našli jednog oboružanog četnika — Talijani su četniku oduzeli pušku — ali ga nijesu sobom povelili nego ga pustili na slobodu. Na njegovu primjedbu, zašto to — odgovorili su, *kad su Hrvati klali Srbe — da sad Srbi mogu klali Hrvat!*

U cijeloj ovoj političkoj igri osobitu ulogu igraju ovih pet lica:

Gazzino Gazzini, pukovnik i načelnik glavnog stožera — o kojemu sam već izvjestio u zadnjem izvještaju. Njegovo je djelo ovakovo držanje talijanske vojske prema pobunjenicima, i on je onaj, koji pomoću pobunjenika hoće da Talijani izbiju iz ove pobune svoj interes na našu štetu. Pobunjenici ne dozvoljavaju dovoz mesa tako da naša vojska ostaje bez mesa. On, nastoji nama sugerirati mišljenje, kako pobunjenici i njima ne dozvoljavaju dovoz mesa (iako se kriumčari na veliko preko Obrovca i Zegara pa i u Šibenik tako, da tamo ima mesa dosta i jeftinije — negoli u Kninu) *te nama nudi, da će nam u zamjenu dati rižu a da mu mi priskrbimo meso za vojsku — iako on vrlo dobro znade, da mi od nikuda ne možemo dobiti mesa ni za našu vojsku a ni za pučanstvo.* To on nama nudi zato, da prikrije ono što oni rade sa pobunjenicima t.j. oni pobunjenike okskrbljuju sa rižom a pobunjenici njima za uzvrat daju meso. Ne samo to — nego svjedoci sa lica mjesta govore, *da Talijani pobunjenicima za svakog vola ili kravu daju 10 pušaka sa streljivom, koje su pokupili po Dalmaciji.* Na ovaj način se vodi igra, kako pobunjenici dolaze do oružja.

U ostalom — ja sam o njemu već kazao u svojem zadnjem izvještaju i svaki dan dolazim sve više do uvjerenja, da Talijanima u svakom slučaju konvenira ovo i ovakovo stanje i da oni svojim držanjem podupiru ovo stanje — a nama onemogućuju svaki rad.

Guido Lučić-Rochi, poručnik talijanske vojske, rodom iz Visa, koji je određen da bude veza između naših i njihovih vlasti. On spada među dalmatinske iredente, a pretvara se kao veliki prijatelj i objektivni ocjenjivač prilika. On je bio onaj, koji nam je *htio podmetnuti*, da bi mi bili njih — Talijane pozvali u Knin. Kad mu to nije uspjelo počeo se je opet pretvarati s velikom ljubaznošću. Mišljenja sam, da je on odao njihove tajne namjere, kako bi opravdali svoj postupak.

Dana 9. kolovoza t.g. on je priznao g. pukovniku Čordašiću, da je istina, da bi talijanski vojnici u noći između 29 i 30 srpnja t.g. (utorak na srijedu) bili sigurno pustili u grad četnike i da bi nas oni skupa sa četnicima bili ubijali: *jer da je takovo raspoloženje bilo kod njihovih vojnika*. Ovo se potpuno slaže sa prijetnjom g. pukovnika Leonardia, koji je u utorak 29. srpnja t.g. oko 7 sati po podne našim pukovnicima Čordašiću i Boiću kazao, *da on ne samo da neće braniti nego da će se i on sa svojim vojnicima pridružiti k četnicima i s njima ubijati*. Zato je taj isti pukovnik i dao nalog svima Talijanima, koji su stanovali u Grand Hotelu, da te večeri svi napuste hotel i da se prenesu u njihovu vojarnu.

Taj isti Lučić-Rochi iste večeri dana 9. kolovoza t.g. priznao je preda mnom, načelnikom općine Franom Arapovićem i zapovjednikom 15. pješ. pukovnije Ivaniševićem, *da bi oni mogli urediti četnike za dva dana, kad bi oni htjeli (tankovima, mitraljezama i letalama), ali da to oni neće, nego neka to pitanje uredi vlada u Rimu i vlada u Zagrebu*.

Guido Pucci de Filicaja, satnik talijanske vojske o kojem sam govorio u svojem zadnjem izvještaju — vodi promičbu na našu štetu; ima veze sa svim doušnicima i daje sve upute pobunjenicima. On preko svojih agenata nastoji narodu prikazati kako su naše vlasti *nesposobne* da drže mir i red; kako ništa ne rade i kako su Talijani potrebni da tu stoje i drže red. On nas duboko mrzi i na svakom koraku nastoji bilo što učiniti ili izreći na našu štetu.

Kragić, poručnik talijanske vojske, rodom iz Splita, otvoreno buni naš narod protiv našim vlastima u pogledu hrane i cijena. Ovo njegovo djelovanje je u vezi sa djelovanjem njihovih vojnika u predgrađu Knina, jer i njihovi vojnici — jednako kao i četnici — priječe uvoz u grad bilo kojih živežnih namirnica. Desilo se slučajeva, da su ženama prošli mlijeko, kojima je uspjelo da se provuku do grada. Žene grko-istočne vjere propuštaju sa mlijekom u grad, ali ove prodavaju svoje mlijeko samo Talijanima i onima koji su grko-istočne vjere. Kad se ovo sve poveže — ne može se zaniijekati veza između rada četnika i Talijana. *General Furio Monticelli* — čovjek finih manira i slatkih riječi. On izvršuje ono što mu suflira načelnik glavnog

štaba pukovnik Gazzino Gazzini — a isto tako i ono što mu kaže poručnik Lučić-Rochi.

Kako sam spomenuo, sve naše pritužbe on nastoji bilo na koji način opravdati, a u stvari ništa ne poduzimlje, nama priječi svaki rad u pogledu javne sigurnosti i reda po okolici izvan Knina.

Kako sam već izvjestio u izvještaju od 6. kolovoza t.g. V.T. br. 66/1941. g. general Furio Monticelli po zapovjedi ekscelencije zapovjednika II. talijanske armije — dana 1. kolovoza t.g. u podne saopćio nam je, da on preuzima svu vojnu i građansku vlast u Kninu i župi Knin (tako se je on izrazio). On je to učinio uz sve naše prosvjede i istoga dana pred večer izdao je proglas,⁶ koji se u prijepisu prilaže pod f).

Moram odmah naglasiti, da on stvarno nikada građansku vlast nije ni vršio, osim što je zauzeo brzoglas i brzoglav sa kojima se nama nije htio dati služiti; a ako bi pristao na kakovu brzoglavnu vijest — onda je tražio, da se njemu prije podnese pismeni sastav na uvid. Brzoglasom nam se uopće u početku nije htio dati služiti, izgovarajući se, da je pruga prekinuta i da se ne može govoriti. Kasnije nam je dozvolio brzoglas samo za Knin — a ništa izvan Knina.

Gospodin general Furio Monticelli — kako sam spomenuo, došao je iz Šibenika u Knin oko podne — dakle iza dva, odnosno jednog dana [kasnije] nego su sve naše vlasti došle iz Drniša u Knin. Potrebno je naglasiti:

da su dana 30. srpnja t.g. već u 10 sati ujutro naši oružnici bili već u Kninu;

da su istoga dana po podne naši pukovnici Čordašić i Boić sa vojskom bili u Kninu;

da sam sa tajnikom dana 31. srpnja t.g. u 3 sata po podne bio u Kninu i nastavio rad u župi; a toga dana prije podne radio sam u Drnišu, gdje sam imenovao povjerenika općine i uspostavio rad novoosnovane kotarske oblasti u Drnišu, koja je morala početi djelovati 1. kolovoza t.g.;

da su u Kninu ostali kotarski predstojnik sa činovnicima; načelnik općine sa činovnicima; činovnici drugih ureda i jedan dio osoblja župe.

Prema tomu nitko nije preuzeo nikakovu vlast od večeri 29. srpnja t.g. do 31. srpnja u 3 sata po podne — nego je g. general Furio Monticelli tu vlast preuzeo tek iza kako smo se mi svi u Knin povratili, kako se to vidi iz njegovoga proglasa od 1. kolovoza 1941.

Pred večer dana 9. kolovoza t.g. pozvao je g. general Monticelli mene, pukovnika oružništva Boića i zapovjednika domobranstva podpukovnika Ivaniševića, da nam on prepušta svu

⁶ Vidi tom V, knj. 1, dok. br. 109.

građansku vlast ali nas moli, da to počne tek u nedjelju 10. kolovoza t.g. u 5 sati jutro da ne bi nastala pomutnja, jer da on to mora saopćiti svojoj vojsci. Mi vršimo svu građansku vlast; dočim vojnu vlast on još nije predao. Naše državljane, koje su oni zatvorili zbog oružja — predali su njihovom vojnom sudu u Karlovcu — našto sam ja prosvjedovao, jer je za njih nadležan samo naš sud — a ne njihov vojni sud (§§ 3 u vezi sa §§ 5 i 7 k.z.). *Za današnje prilike njegova bi politička teza bila ova:*

„Za mene su svi ljudi jednaki. Ja poštujem svakog čovjeka. Nama Talijanima četnici ne rade ništa i mi ih nemamo razloga proganjati. Pojava hrvatskih domobrana, oružnika ili ustaša izazivlje zlu krv. Znači, da će biti opet pobune i krvi. Ja to neću. Nastojim da se smire duhovi na ovaj način s našim držanjem i da se tako sve pacificira. Treba da se stvori takovo stanje, da Hrvati i Srbi ovdje žive mirno i u ljubavi. Zato ne mogu dozvoliti, da se išta radi ili poduzimlje protiv pobunjenicima“.

Za političko oko ovo je i suviše jasno. Oni hoće, da ovo i ovakovo stanje traje što duže. Ukratko: *Talijani uzimlju u zaštitu Srbe, koji im uvijek kao neka rezerva na ovom području, kojima će se oni uvijek poslužiti, kad im to ustreba.*

Ovo je moje mišljenje, koje sam stekao na temelju činjenica, koje su se zbile i koje se zbivaju i na temelju iskustva i svih okolnosti u ovom pogledu.

III.

*Kakovi su Hrvati u Kninu
i kako se oni drže?*

U ranijim svojim izvještajima kazao sam, da su kninski Hrvati — Hrvati sui generis⁷. Poznato mi je kao ustaškom političkom povjereniku za kninski kotar do uspostave Nezavisne Države Hrvatske, da su kninski Hrvati mrzili ustaše i Poglavnika. U Kninu, osim jedne jedine obitelji, ustaška misao nije nikako mogla prodrijeti. Ne samo to nego se je bilo pogibeljno i pojavljivati u Knin baš od kninskih Hrvata. Trebalo je ići u obližnje selo Vrpolje — gdje je ustaška misao zahvatila cijelo selo, da bi se moglo što raditi.

Kninske Hrvate predstavljaju kninski trgovci — ljudi, kojima je alfa i omega njihov interes, njihov trgovački posao i njihove trgovačke špekulacije. Sa Srbima su bili uvijek u najboljim i najtješnjim odnosima. U kakovim su oni odnosima bili sa Srbima to se vidi i iz letaka pod b) i c) u *kojima se puzivlju*

⁷ Osobit, naročit

nacionalni Hrvati Knina i okolice Knina — pozivlje ih da se bore protiv paveličanaca i ustaša, plaćenika i izdajica.

Istina je, da se kninski Hrvati osjećaju Hrvatima; ali to njihovo hrvatstvo bilo je daleko od misli Nezavisne Države Hrvatske, ustaša i Poglavnika: jer oni nijesu nikada dozvoljavali u svojoj sredini napredak ustaške misli i nikada nijesu voljeli Poglavnika. Odmah u početku — čim je došao u pitanje njihov trgovački probitak — počeli su rovariti protivu ustašama i Poglavniku. Maček im je bio i ostao ideal. U početku pobune baš su oni bili koji su širili glasove, da je Poglavnik skinut; da je sada Maček preuzeo svu vlast i da će oni — mačekovci sada zapovijedati u državi — a ustaše da će protjerati. Odmah su počeli okrećati glavu od ustaša i priklanjati se k Srbima, da im se dodvore. Čuo sam — što nijesam provjerio da su se čak neki i rukovali sa četnicima, koji su se povratili.

Prema ovakovom stanju stvari kod ovih okorjelih trgovaca ustaška misao teško prodire i oni su joj neprijateljski raspoloženi.

U pogledu franjevacu — istina je, da su oni skoro svi bili ustaše i radili na ustaškom pokretu. Takovi su i ostali; ali nastoje svim silama, da bi Nezavisna Država Hrvatska bila samo katolička, u kojoj bi oni igrali vidnu ulogu. Među njima ima pojava, da se pojedinci nastoje oteti svojem pozivu — da odgajaju narod u vjeri i ustaškoj misli, baš sada kad je najpotreb-niji — te da se, bilo pod kojom izlikom maknu sa župe i posvete pčlatici. Nastoje na svakom koraku, da se osjeti njihov utjecaj.

Ovakovo stanje i ovakove prilike sada vladaju u ovoj župi. Radi svega toga molim Naslove:

- I. da se poduzmu žurni koraci radi prehrane pučanstva t.j. da bi se hrana za pučanstvo Knina — dok traju ovakove prilike — nabavljala preko našeg domobranstva, jer prehranu vrši prehrambeni odbor;
- II. da se poduzmu žurni koraci, kako bi se razbili ovi obruči, koji nas stežu oko Knina t.j. da bi naša vojska i naše oružništvo bilo slobodno i da se ono brine za javni red i sigurnost kao i do sada: jer Talijani pobunjenike neće nikad na ovaj način odstraniti i
- III. da se poduzmu žurni koraci kod talijanskog vojnog suda u Karlovcu, da naše državljane ima suditi samo naš sud — a ne njihov vojni sud: jer ako su oni što počinili — oni su počinili kao naši državljani na našem državnom području.

VELIKA ŽUPA BRIBUR I SIDRAGA
VELIKI ŽUPAN:

(M. P.)

Dr Ante Nikolić

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA 2. HRVATSKE ORUŽNIČKE
PUKOVNIJE OD 20. AVGUSTA 1941. RAVNATELJSTVU ZA
JAVNI RED I SIGURNOST NDH O DIVERZIJI NA ŽELJE-
ZNIČKOJ STANICI KLIS¹**

ZAPOVJEDNIŠTVO
2 HRVATSKE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Br 1221/J.S.

Oštećenje željezničke
pruge, kod stajališta
„Koprivno“.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST N.D.H.

Zagreb

Knin, 20. kolovoza 1941.

Zapovjednik krilnog oružničkog zapovjedništva Omiš spi-
som Br. 1695 od 11. ovog mjeseca izvještava:

„9. ovog mjeseca između 5—6 sati kod željezničkog stajali-
šta „Koprivno“ područje postaje Klis, oštećena je željeznička
pruga na taj način, što su izvađene šine na dužini 30 metara i
na istom mjestu presječene telefonske žice, na dužini od 200
metara. Oštećena pruga dovedena je za kratko vrijeme u isprav-
no stanje. Ovo je učinjeno po do sada nepoznatom počinitelju,
za kojim se vodi istraga.“

Prednje se dostavlja radi znanja, sa opaskom, da ovaj dio
pruge čuvaju talijanske jedinice, a naše saraduju.

Zapovjednik pukovnik
Boić

Dostavljeno: Vrhovnom oruž.
zapovjedništvu i Ravnatelj-
stvu za javni red i sigur-
nost N.D.H.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br.
41/3—1, k. 152-a.

BR. 14

IZVJEŠTAJ KOMANDANTA LIČKOG ZDRUGA OD 21. AVGUSTA 1941. MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA NDH O BORBAMA LOVINAČKOG I GRAČAČKOG ZDRUGA S USTANICIMA NA TERITORIJI VELIKA POPINA — SRB — D. LAPAC I BRUVNO — MAZIN — KULEN-VAKUF¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

LIČKI ZDRUG

V.T.V. Br. 71

21. kolovoza 1941.

Gračac

MINISTARSTVO DOMOBRANSTVA
—GLAVNI STOŽER—

Savezno zapovjedi O.Br. 14-strogo tajno — od 14. kolovoza ove godine ovaj zdruk izdao je zapovijed za zauzimanje čvorova komunikacija, koje izvode sa pravca: Velika Popina — Srb — D. Lapac i Bruvno — Mazin — Kulen-Vakuf.²

Nastupajući sa dva pravca Lovinački zdruk krenuo je 17. VIII. pravcem: Lovinac — Trovrh (1234) — Udbina i potom od sela Ondić ka jugo-istoku preko Klapavice na Šolobanicu (1147), a Gračački zdruk 18. VIII. pravcem Bruvno — Mazin — Kulen Vakuf.

Na dan 18. VIII. oba zdruha uhvatili su međusobnu vezu na Opčuvu (972) prvo vatrenu u 15 sati, sa raketlama u 16,30 sati i materijalnu vezu oko 18.30. Potom zajedničkim nadiranjem ovladalo se prevojem: Urljaj Š. — Šolobanica gdje se je zanoćilo.

Lovinački zdruk u toku 17. VIII. imao je tešku borbu prilikom savlađivanja prelaza Komić (1028) i čišćenja Trovrha (1234). U toku 17. VIII. pod borbom stigao je u prostor oko sela Ondić. U lijevo izaslano osiguranje preko Kukavec (984) — Gostuša (34) — klanac Tušice — potom cestom za Udbinu. Prilikom ovih borbi lijevo osiguranje zaostalo je uslijed borbe oko tjesnaca G. Ploča — Tušice tako, da je 18. VIII. Lovinački zdruk produžio od s. Ondića bez da je imao vezu sa lijevim osiguranjem. Ovo lijevo osiguranje (1 vod sa 2 strojnice i bacačem) samostalno je produžilo k Udbini i pod borbom uspjelo je da se probije u Udbinu, gdje se i danas nalazi kao pojačanje tamošnje oružničke posade.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 8/2—1, k. 67.

² Vidi naređenje Glavnog stožera Ministarstva domobranstva NDH u tomu IV, knj. 1, dok. br. 257.

19. VIII. Lovinački zdrug ostao je u selu Bruvno kao posada i za zaštitu komunikacija.

Gračački zdrug 19. VIII. od zore produžio je nadiranje sa crte: Urljaj Š. — Šolobanica u dvije kolone pravcem: Mazin — Gornji Lapac do presedline kod G. Lapca, odakle je produženo gonjenje sa ciljem da se pravcem Gornji Lapac — Kulen-Vakuf očisti zona od razbjeglih pobunjenika i uhvati potom veza sa našom jedinicom u Kulen-Vakufu.

Goneći zdrug jačine: 1 pješačke, 1 strojničke i jedne slabe konjaničke satnije sa 2 strojnice sa zadatkom napred navedenim odmah po izbijanju na presedlinu u 12,30 časova produžio je gonjenje po zadatku.

Ovaj goneći zdrug pod zapovjedništvom satnika Spajića kao najstarijeg po prelazu sela Boričevac produžio je pokret u jednoj koloni cestom, a trebao je prema zapovjedi zapovjednika Gračačkog zdruha da se kreće pješačkom i strojničkom satnijom 2. bojne 1. pješ. pukovnije grebenima i visovima južno od ceste, a konjička satnija (stvarno stožerna satnija ojačana sa 2 strojnice) visovima sjeverno ceste.

Uslijed nesmotrenog kretanja cestom bez dovoljnog osiguranja i upuštajući se u nepotrebne pregovore sa pobunjenicima upao je sa cijelim gonećim zdrugom u klopku u dolini zapadno sela Ostrvica, gdje je oko 15.30 nakon kratke borbe rastrojen.

Podroban opis ovog događaja prilažem u vidu iskaza zapovjednika 6. pješ. satnije nadporučnika Sabatia.³

³ U pomenutoj izjavi Dragutina Sabatija, zapovjednika 6. satnije 2. bojne 1. pješadijske pukovnije, govori se o pregovorima sa ustanicima. Do primirja nije došlo. Prema njegovom opisu, sukob se odigrao u tješnacu u blizini Ostrvice ovako: „Cijela satnija sklonila se u jarak. Na desno u šumu nije se moglo, jer je vodilo preko male padajuće čistine i tek onda dolazi rub šume u kojoj su također bili pobunjenici pozadi debelih bukava. Svi koji su pokušali preskočiti u šumu pogođeni su, jer su ih gađali ne samo iz šume, sa visa (kamenjar) sa dvije strojnice, nego i sa lijeve strane ceste sa padine kote 491. Mi smo u jarku ležali čekajući i u početku nismo gađali, osim nekolicina, jer smo čekali da će se paljba kao slučajna obustaviti, jer smo cijelo vrijeme čuli vikanje sa brda na brdo misleći da je to vikanje za prekidanje paljbe. Čekali smo smirenje.“

Pošto ustanici nisu prekinuli vatru, domobrani su ubili civile koji su kao pregovarači bili kod njih. Uslijed jake vatre bili su prisiljeni da se povlače. O tome Sabati dalje piše: „Tako su nas pratili i ganjali sve do u Boričevac preko crkve. Bio sam nekada sam, nekoji domobrani su me prestizali, ponovo sam se našao sa drugim domobranima i bježeći stigao u selo Podlisac našoj pretstraži, gdje su nas naši prihvatili i vodom okrijepili. U mojoj satniji mi još sada manjkaju 3 časnika vodnika, 8. dočasnika vodnika i oko 90 domobrana“. (Arhiv V. I. I., reg. br. 8/2—14, k. 67.) O tom događaju vidi još i tom V, knj. 1, dok. br. 16 i članak Đ. Jovanića „Ustanak u južnoj Lici“ u knjizi „Ustanak naroda Jugoslavije 1941“, Vojno delo, Beograd 1962, str. 119.

U cilju provjere rada ovog gonećeg zdruga osobno sam sa mojim glavarom stožera podpukovnikom Redlštajnom i ljudstvom stožera u borbenom rasporedu izbio na kotu 614, gdje sam se nadao da ću uhvatiti vezu sa gonećim zdrugom računajući po pucnjima koje sam čuo. Međutim naišao sam na dijelove pobunjenika kod popaljenih kuća na 600 m ist. k. 614, koji su nam zapriječili dalji pokret i otpočeli nas napadati nadirući šumarcima sa obadje strane ceste.

Povukao sam se na crtu predstraže kod zaseoka Podlisac, gdje su odmah za nama pristigli kasom 5 tovarnih konja konjičke stožerne satnije bez konjovođača, no sa natovarenom strojnicom i streljivom.

Ovo je postalo vrlo sumnjivo i zato sam zapovjedio, da se odmah uputi unapred jedna konjička jača obhodnja u cilju razviđanja, koja je otišla u 16,30 sati.

Ova obhodnja vratila se je u 17,30 sa izvještajem, da je goneći zdrug razbijen nadmoćnim snagama i, po iskazima vojnika na povratku iz toga zdruga, pobunjenika bilo je oko 1500.⁴

Jednovremeno uhvaćen je pobunjenički konjanik glasnik, koji je sa još jednim išao iz Donjeg Lapca za Kulen-Vakuf sa zadatkom da odnese izvještaj o prisustvu Gračačkog zdruga i dobijanja zapovjedi od zapovjednika u Kulen-Vakufu za zajedničku objedinjenu akciju protiv Gračačkog zdruga. I taj konjanik je izvijestio da naoružanih pobunjenika u D. Lapcu ima 350, a kod Kulen-Vakufa da ih ima oko 1000 i više. Naoružani su sa puškama i strojnicama.

U tom momentu situacija je bila ovakva t.j. u 17,30 sati.

Rojevi pobunjenika spuštali su se južnim padinama Visočice (k. 805 i 791) u pravcu sela Pavičići obim stranama ceste od Kulen-Vakufa.

Bočno predstražarsko osiguranje odbijalo je pobunjeničke grupe sa pravca Dobro Selo.

Na sve ove dijelove otvarana je i topnička vatra, a naročito na dobro vidljive ciljeve sjeverno s. Borićevac i Pavičići. Ovo je bilo kombinovano sa pješačkim razviđanjem i pobunjenici su se pritajili.

Od vojnika i časnika izbjeglih katastrofi kod s. Ostrvica saznajući za velike skupine pobunjenika kod sela Ostrvice ispaljena su 2 haubička naboja na s. Ostrvicu i tjesnac zapadno istog sela.

⁴ U borbama su učestvovala Lapačka, Dugopoljska, Suvajska, Broćanska, Doljanska i Cvjetnička četa (vidi članak Đ. Jovanića „Ustanak u južnoj Lici“ u knjizi „Ustanak naroda Jugoslavije 1941“, Vojno delo, Beograd 1962, str. 118).

Usrijed rasporeda Gračačkog združa u neposrednoj blizini motrilje kod kote 671 gdje se je nalazio moj stođer i stođer zapovjednika Gračačkog združa iz kuće neposredno južno ove kote i iz kuća u Gornjem Lapcu (kuće zap. slova G. od G. Lapac) izvišen je na nas i ostale dijelove u blizini ovih snažan vatreni prepad od u kući skrivenih pobunjenika. Brzim napadom na ove kuće bacanjem bombi u kuće i paljenjem kuća pobunjenici su nakon kratkog vremena uništeni.

GUBITCI:

I ako se tada još nije točno znalo koliki su gubitci ipak prema iskazima jasno je bilo da su gubitci u ljudstvu i materijalu znatni.

MORALNO STANJE:

Zbog dugog bivanja bez smjene i urednog odmora na predstražama oko Gračaca kao i vođenih borbi skoro svakoga dana moral je znatno popustio. Neuspjeh gonećeg združa ka Kulen-Vakufu brzo se proćuo među ljudstvom. I do sada je u toku dosadanjih akcija ljudstvo stalno moralo biti prisiljavano da gađa, a ne samo, da zagnjurivši glavu puca. Starješine su morale upotrebljavati sav svoj upliv za točno vatreno djelovanje i napredovanje.

SNABDJEVANJE I POVOZNA SREDSTVA:

Od ukupno 5 teretnih samovoža i jednog traktora dobivenih za dotur hrane onesposobljena su 3 teretna samovoža i 1 traktor (zbog guma, a kod jednog pukao feder). Preostala 2 samovoža bez doknadnih djelova nisu sigurni za uredno snabdjevanje (i to su najstariji tipovi) na prostoriu toliko udaljenu od baze. Ovo tim više, jer se toñaža samovozima ne može iskoristiti, jer je na svakom samovozu morala da se vozi i posada sigurnosti, pošto je cijeli pravac kojim se prešlo bio stalno ugrožen, svi propusti bili su temeljito porušeni (od nas na brzu ruku popravljeni), kroz šumu na put navaljene debele bukve a pojedine bukve tako zasjećene, da su mogle biti svakog trenutka i za najkraće vrijeme prevaljene na put. Ova 2 samovoža uz ovakve prilike absolutno nisu mogla osigurati urednu dopremu potreba.

Na zemljištu kuda god smo prošli nije se ništa moglo naći. Čak i pernata živina je bila odnešena. Svuda na cijeloj prostori-riji vladala je potpuna pustoš. Kraj je bezvodan i jedino u Mazinu našlo se je više vode.

OPREMA:

Najvažniji dio opreme — čizme i cipele od kretanja na karstnom zemljištu i ljutom kršu izvan puteva učinio je da je najmanje 50% obuće (kod konjaničke pukovnije čak i 75%) postao neupotrebljiv i priličan broj vojnika ostao je formalno bos. Na daljnje pokrete ovo je imalo presudan uticaj.

SNAGE POBUNJENIKA:

Snage pobunjenika sastojale su se iz mnogo slabijih i jačih skupinica rasijanih po svim visovima i na sve strane. Blisku borbu nisu primale već su na vrijeme prije odluke odbjogle, da se odmah zatim pojave nove skupine. Na ovaj način borbe cijelokupan narod zajedno sa njegovim borcima povukao se je u planine u stranu u glavnom na Čemernicu i na Kremen vršeci odatle ispade, i na taj način ugrožavajući pređenu komunikaciju. Radi ove okolnosti morala se je ostaviti kod S. Bruvna posada sigurnosti i za ovu svrhu upotrijebljen je cijeli Lovinački zdrug, koji je i inače bio prezamoren od dvodnevnog nastupanja i borbe. Po dobivenim izvještajima glavna organizovana snaga pobunjenika je na prostoru D. Lapac i kod Kulen-Vakufa, a naročito na prostoru Srb — Suvaja, sa kojih pravaca se je osjetio povremeni pritisak.

Sve ove činjenice utjecale su na odluku, da se snage ponovo prikupe kod Gračaca — uzput da se vrši ponovno pretresanje i čišćenje i potom Gračačka posada usposobi za nove akcije.

Za vrijeme vođenja ove akcije 18—20. VIII. dobivene su uzbuđljive vijesti iz Gospića i Udbine i to takove, da se Gospić navodno već evakuira. Ovo je bilo od presudnog uticaja za potrebu prikupljanja četa u Gračacu. Naknadno sam utvrdio i saznao od velikog župana u Gospiću da je u Gospiću postojala stvarna panika zbog saznanja da će Talijani preuzeti vlast,⁵ razoružati naše mještane, a ustaška formacija da je naglo odputovala u Zagreb i cijela sigurnost ostala je na malobrojnoj snazi Gospićke posade. Kotarski predstojnik u Gračacu dobio je nalog od velikog župana, da ni u kojem slučaju ne predaje vlast i molio je zaštitu i prisustvo četa u Gračacu. U Gračacu sam bio ostavio samo malu posadu sigurnosti. Iz Udbine neprestano su dolazili brzojavni pozivi za pomoć, stvarno je talijansko zapovjedništvo u Gračacu pismeno zahtijevalo od kotarskog predstojnika, da se naoružane mjesne obrane u blizini njihovih posada odmah razoružaju. Na usmeno pitanje, da li će ogarantirati si-

⁵ Odnosi se na okupaciju demilitarizovane zone (vidi Zbornik talijanskih dokumenata, knj. 1, izvještaj Komande divizije „Sasari“ od 2. septembra 1941).

gurnost našeg življa u slučaju da predaju oružje nisu dali pozitivan odgovor niti su na to pristali.

Prikupljanje ka Gračacu uz jednovremeno čišćenje pređene zone izvršeno je jednim noćnim i dnevnim pokretom. Ponovne jače borbe odigrale su se oko Bruvna, gdje su pobunjenici napadom uz sudjelovanje topništva raspršeni.

Cjelokupno topništvo i povoz neuznemireno izvršilo je ovaj teški pokret.

Sve jedinice prikupljene su počevši od 19 sati 20 ovog mjeseca na ranijoj prostori u Gračacu i osiguranje na crti: zapadne padine Kuka — Rujevac. — Crni vrh potom zaseok Tintori — Čubelici na k. 803 sjev. kolodvora Gračac.

Razviđanje se vrši u pravcu istoka i sjevera. Za sada je stanje mirno, no muškog stanovništva pa i mnogo žena još nema po selima.

Izdan je proglas od velikog župana za povratak svojim kućama, ali jer se u proglasu garantira zaštita ženama, djeci i nemoćnim starcima i ostalim, koji nisu učestvovali u zulumima, muškarci se ne osjećaju zaštićenima i ne usuđuju se vratiti svojim domovima.

Dosadašnji gubici u borbama od 18. do 25. vide se iz priloženog izkaza.⁶

Za dopunu konjaničke pukovnije došlo je i to:

Iz Zagreba jedna satnija podpuno opremljena i naoružana samo karabinima došla je 19. VIII., a danas iz Virovitice 80 ljudi.

Posebnom zahtjevnicom od danas tražim neophodne potrebe u cilju usposobljavanja četa za dalje akcije.

Kao prvu slijedeću akciju predviđam čišćenje prostorije Ploča — Udbina — Vrebac, jer se tu trajno pojačavaju pobunjeničke skupine i ugrožavaju ne samo okolna sela, već i glavne komunikacije ka Krbavi pa i Gospićkim poljem, gdje bi Medak mogao eventualno ponovo da odigra važnu ulogu.

Jednovremeno će se sprečavati i priliv pobunjenika iz Bosne.

Zapovjednik, general:
Lukić

⁶ Podatke o gubicima vidi u tomu V, knj. 1, dok. br. 138.

NAREĐENJE VOJSKОВОДЕ I DOGLAVNIKA MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH OD 22. AVGUSTA 1941. O ZAJEDNIČKOJ AKCIJI USTAŠA I DOMOBRANA PROTIV USTANIKA NA TERITORIJI BOSANSKE KRAJINE I LIKE¹

MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
GLAVNI STOŽER DOMOBRANSTVA

O: Br. 49 tajno

U Zagrebu, dne 22 kolovoza 1941 god.

ZAPOVJEDNIK LIČKOG ZDRUGA — GENERAL LUKIĆ

Gospic

Po odredbi Poglavnika,

ZAPOVIJEDAM²:

I — Zadaću ustaške bojne pod zapovjedništvom satnika Herenčića: osiguranje prostora Bihać — Petrovac — Kulen-Vakuf, u najtjesnijoj vezi sa vojskom, slično kao što je to određeno za odjel pukovnika Jesenskog³

a) Sjedište zapovjednika ustaške bojne s pričuvom od 1/3 Bihać.

b) Preuzima u sporazumu sa zapovjednikom u Bos. Petrovcu generalom Rumlerom osiguranje ceste Bihać — Bos. Petrovac, tj. imade tamo u osiguravajućoj službi nalazeće se vojničke jedinice izmijeniti.

c) Kod te zgrade upućuje se zapovjednik, da sa svojim pričuvama u Bihaću drži cijeli predjel zapadno od Une i ceste koja iz Bihaća vodi u Lapac, spoj sa skupinom generala Lukića, koja je osvojila Lapac.⁴ Upozorujem osobito na mjesta Miljanovac⁵ i Nebljusi, jer su to najnemirnija sela.

Osim posada koje osiguravaju ceste Bihać — Bos. Petrovac držim potrebnim, da bude stalno manja posada osim u Ripaču takođe u Hrgar — Velebit, i to iz razloga jer tu se četnici zadržavaju u šumama Jedovik i Velika kosa.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 57/16—10, k. 61a.

² Zapovijest je izdana u cilju uništenja ustanka u Bosanskoj krajini i Lici (tom IV, knj. 1, dok. br. 257).

³ Narcis, komandant ustaške bojne koja je imala zadatak da prođire prema Drvaru. Opširnije o tome vidi tom IV, knj. 1, dok. br. 257.

⁴ U Gornji Lapac ušle su jedinice generala Lukića 19. avgusta (vidi dok. br. 14).

⁵ Trebar: s. Meljinovac.

U predjelu Krnjeuše ima ostati osim 1 ustaške satnije i 1 satnija vojske, te se ima sporazumno odrediti zapovjednik ovog odvojka.

Posada u Vrtočama ima nalog, držati spoj s Kulen-Vakufom, a Kulen-Vakuf s Vrtočom, slično kao D. Lapac s Bihaćem, a isto tako Vrtoče — Krnjeuša i Krnjeuša — Vrtoče.

Ako se uspostavi brzoglasna veza, čemu treba svakako težiti, onda držati vezu ovim putem.

Ove posade, osobito ona u Hrgaru — Velebit i ona u Krnjeuši imaju zadaću, osim osiguranja mira i reda, kratkim ispadima gdje god se pojave četnici smjesta provesti *egzekucije u borbi*.

Sa zapovjedništvom u Bos. Krupi ima se takođe održati spoj sa strane Bihaća i sa strane Krnjeuše, da se osigura tamošnja cestovna mreža.

II — Suradnja između ustaške bojnice i domobranstva ima biti najtjesnija i iskrena, jer oba diela oružane sile rade za isti cilj.

Ako zapovjednik bojne opaža da nešto nije u redu kod domobranstva, ima to javiti zapovjedniku vojske, a ako vojska nešto opazi da kod ustaša nije u redu ima to javiti ustaškom zapovjedniku.

Međusobno tužakanje ima prestati; kao cijela Evropa, vodimo i mi borbu za opstanak. Zato domobranstvo, ustaše i građanstvo imaju biti jedno tielo.

III — Postupak sa pučanstvom je sledeći:

Ko je u borbi bio, muško ili žensko, sa puškom u ruci, ima se smaknuti.

Jataci imaju se predati prekom sudu na istragu.

Žene i djeca imaju se absolutno štediti i celo pučanstvo pozvati na rad i miran život.

U svakom selu ima se stvoriti jedan odgovoran odbor seljana za red i mir, te za pronalazak odmetnika „crvene vojske“ tj. koji napadaju nas i koji teroriziraju mirno stanovništvo, te da se više ne dogodi ovo. Ovi odbori imaju najtjesnije surađivati sa vlastima.

Ono selo koje bi se ponovo diglo ili ponovo dozvolilo svojim ljudima četnikovanje, a ne budu javili da su otišli, imade se od vlasti propisno sa zemljom spraviti.

Samovolja pojedinca, bio on vojnik ili ustaša, ne smije se pod nikakvim uvjetom trpiti i tu imaju ustaški i vojnički zapovjednici sporazumno postupiti. Provedba ove zapoviedi imade se izvesti sporazumom između vojske i ustaša.

Državna politika zahtjeva 100% smirenje u zemlji.

Ono što obećamo narodu moramo to bezuvjetno održati. Ako neprijatelji (komunisti i četnici) ne drže svoje obećanje, onda postupati protiv njih bez milosti.

Oni koji su uhvaćeni u šumama i nisu se predali imadu se predati priekom vojnom sudu radi istrage.

Svaki saobraćaj između sela je zabranjen i tko nema dozvolu vojnih ili ustaških vlasti, a bude izvan sela pronađen sa namjerom da ide u drugo selo, imade se takođe staviti pod preki sud. Ovo se odnosi na područje na kojem vladaju pobune.

Naše pučanstvo ima se pod svim uvjetima držati mirno. Oni koji idu pljačkati imadu se staviti pod preki sud, bio to građanin ili vojnik ili ustaša.

Svako davanje oružja pučanstvu zabranjujem. Tko nije pod zapovjedništvom hrvatskog domobranstva ili ustaške vojnice, imade mu se oružje oduzeti. Dopušta se, da se naoružanim mještanima, *koji su potpuno pouzdani*, pojačaju oružničke postaje ili da se uzmu za pojačanje ustaških postrojbi gdje to bude potrebno.

MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRA NSTVA
VOJSKOVOĐA I DOGLAVNIK:
Kvaternik⁶ s. r.

RAZASLATO:

Zapovjedniku Sanskog zdrug a

—gen. Rumleru (Bos. Petrovac)

Zapovjedniku Ličkog zdrug a

—gen. Lukiću (Gospić)

Glavnom stožeru ustaške vojnice

Ustaškom satniku Herenčiću

Zapovjedniku lakog prevoznog

zdrug a — p. pukovniku

Neubergeru (Bos. Novi)

⁶ Slavko

**IZVJEŠTAJ 2. HRVATSKE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE OD
23. AVGUSTA 1941. RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I
SIGURNOST NDH O BORBAMA S BORCIMA ŠIBENSKOG
NOP ODREDA¹**

ZAPOVJEDNIŠTVO
2 HRVATSKE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Br. 1303 J. S.

Izvještaj o borbi između
organa javne sigurnosti i
komunista na području po-
staje Širitovci dostavlja²

RAVNATELJSTVU ZA JAV. RED I SIGURNOST N. D. H.
Zagreb

Knin, 23. kolovoza 1941.

Zapovjednik oružničke postaje Širitovci dostavio je slijedeći izvještaj:

„18. kolovoza 1941 godine oko 8 sati prijavili su na ovoj postaji seljaci sela Širitovci, da su istoga dana odlazili na rad u rudnik „Velušić“ i da su ovom prigodom zaustavljeni od izvjesnih lica na sporednom putu, koji vodi kroz krš u pomenuti rudnik. Kada su bili zaustavljeni, rečeno im je od nepoznatih lica, koja su bila obučena u građansko odijelo, da se ne trebaju bojati, da oni neće njima ništa i da su oni Hrvati i Mačekovci, koji se bore protivu Njemačke, Italije i današnjeg režima u našoj Državi. Seljake, koje su zaustavili, pozivali su da pođu, koji želi, sa njima, jer da su oni Crvenkape. Nadalje su seljacima rekli, da ovaj slučaj ne javljaju oružništvu i da će istog dana izvršiti napad na postaju.

Na osnovi primljenog obavještenja potpisati je odmah stupio u vezu sa ovdašnjim talijanskim karabinjerima. Sa ljudstvom, koje je bilo na raspoloženju, sa 3 građanska lica i 4 talijanskih organa (karabinjera i jednog financijalnog organa) krenuo je u pretres terena, a ujedno telefonskim putem obavjestio i italijansku komandu u Drnišu i molio da se pošalje poja-

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 26/4—1, k. 152-a.

² Odnosi se na prebacivanje Šibenskog NOP odreda. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 1, dok. br. 135 i knj. 30, dok. br. 4.

čanje. Kada je odelenje u jačini od 31 momka došlo na mjesto zvano „Seperovi stanovi“, u jednoj šumi naišlo je na grupu sakrivenih i naoružanih komunista, koji su na odelenje otvorili vatru. Nakon vođene neprekidne pušćane borbe od 9—11 sati, odeljenje se je moralo povlačiti u pravcu rudnika „Velušić“ i sela Razvođe usljed pomanjkanja municije i pošto tražena talijanska pomoć nije blagovremeno došla. U ovoj borbi poginuo je domobran ove postaje Stanko Škreb iz sela Donja Batina, kotara Zlatar i italijanski brigadijer (zapovjednik karabinjera) u Širitovcima; ranjeni su domobrani Valent Putenac, i Josip Novoselac, dok je domobran Milan Koselac pao od sunčanice, koji su istog dana upućeni na liječničku pomoć u Knin. Tačno brojno stanje komunista nije se moglo ustanoviti, ali ih je bilo oko 300. Bili su naoružani sa mauzerovim puškama, pištoljima, bačacima mina i bombama.

Nije se moglo također saznati broj ranjenih i ubijenih komunista, jer su ranjene i ubijene talijanske vojne vlasti odvezle u Drniš kao i žive, koji su bili uhvaćeni.

Istoga dana od strane odeljenja, koje je vršilo pretres šuma u selu Razvođu, uhvaćena su 2 komunista naoružana sa bombama i to: Milić Joso Krstin i majke Dume rođena Krnčević, katolik star oko 19 godina, iz Crnice kod Šibenika i Polić Tomo Nikolin i majke Milice rođena Bujas, katolik, star oko 28 godina, iz Šibenika, radnici, koji su predati 19. ovog mjeseca na čuvanje postaji Oklaj. Kod njih nađeno je 11 komada ofanzivnih bomba. I ova dva komunista italijanske vojne vlasti istog dana preuzele su sa postaje Oklaj.

Na terenu, gdje je borba vođena, komunisti su ostavili izvjesnu količinu pušćane municije, 3 bombe, 2 mauzerove puške, veću količinu građanske odore i jednu kožnu tašnu i u njoj razne knjige i propise, za vođenje borbe, a na ovim knjigama bila su zapisana imena dvaju artiljerijskih oficira i to: Brajović Petar i Zorić Svetislav. Ove nađene stvari italijanske vojne vlasti su odnijele sa sobom. Istoga dana preko noći sa mjesta, gdje je borba vođena, talijanske vojne vlasti odvezle su mrtvog brigadijera i našeg domobrana Škreba Stanka u Drniš, gdje je naš domobran dneva 19. ovog mjeseca bio pokopan u Drniškom groblju Sv. Ivana. O smrti domobrana obavještena je njegova rodbina od strane ove postaje.

20. ov. mjeseca pojavila su se 2 komunista na području postaje, koji su po ophodnji, oružniku Ivanu Perkoviću, pokusnom oružniku Nikoli Butkoviću i domobranu Gabrijel Mačeku uhvaćeni i predati talijanskoj vojsci koja je sudjelovala na pretresu terena na području ove postaje.

18. ovog mjeseca nađen je u selu Ključu mrtav t. j. ubijen komunista Sime Živković pok. Ivana iz Brnjice, kotara Šibenik; zaključuje se, da je imenovani ubijen od strane komunista radi nepovjerenja.“

Prednji izvještaj dostavlja se radi znanja.

Zapovjednik, pukovnik
Boić

DCSTAVLJENO:
Vrhovnom oružničkom zapovjed-
ništvu i Ravnateljstvu za javni
red i sigurnost N. D. H.

BR. 17

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA I. HRVATSKE ORUŽNIČKE
PUKOVNIJE OD 25. AVGUSTA 1941. RAVNATELJSTVU ZA
JAVNI RED I SIGURNOST NDH O NAPADU NA ORUŽ-
NIČKU POSTAJU VRGINMOST¹**

ZAPOVJEDNIŠTVO I. HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Broj 1846/J. S.

Napadaj na vojarnu od strane
pobunjenika Srba izvještava.

**RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE**

Zagreb

Zagreb, 25. kolovoza 1941.

²
Dok sam bio sa oružnicima³ u Vrginmostu istog dana u 16 sati oko 2.000 pobunjenika napalo je postaju pod vodstvom biv. oružničkog narednika Mihajla Komadine i vodnika Blaževića prisilili da im izda streljivo, što je ovaj i učinio, te su nakon što su sve opljačkali iz vojarnje izišli, pjevajući, pucajući i jašeć konje otišli pa se opet u 17 sati vratili, ostali u vojarni sve do sutra 8 sati dok nijesu opazili dolazak vojske.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 16/3—1, k. 152-a.

² Dio teksta izostavljen, jer su događaji objavljeni u tomu V, knj. 1, dok. br. 128.

³ Odnosi se na oružnike koji su bili u s. Kirinu.

Prigodom ovog napadaja na postaju odnijeli su pobunjenici 680 komada naboja, 138 komada okvira, 46 kartonskih kutija, 1 signalni pištolj, 8 signalnih bijelih naboja, 11 signalnih crvenih naboja, 11 signalnih zelenih naboja sa kojima je postaja zadužena bila.

Kofer narednika Mesića su razbili i odnijeli službeni pištolj broj 1706 sa osam naboja iz okvira, 2 para državnih cipela i 2 para veša.

Vodnika Blaževića odnijet je službeni karabin sa nožem i nožnicom sve pod brojem 8908, sa remenom, kopčom i viskom, pištolj broj 23020 sa 25 naboja, 2 okvira, futrolu, ručni lanac, zavoj za rane i 4 kartonske kutije.

Razvodniku Mahmutu Vidoviću odnijet je zavoj za rane, pištaljka, 17 pištoljskih naboja sa kutijom, 1 par novih cipela, 1 spojni lanac i 4 kartonske kutije.

Oružniku Matu Rajiću odnijeto je 10 komada pištoljskih naboja i par cipela i 1 par veša.

Pokusnom oružniku Ivanu Šuti odnijeto je 1 par novih cipela, 2 para novog veša, ručni i spojni lanci sa lokotima i ključevima, zavoj za rane i 1 par uvijača.

Od strane vodnika Blaževića poznati su pobunjenici koji su u ovoj pobuni učestvovali i to: Milan Radovanović trgovac, Đuro Gledić bilježnik, Mića Gledić pisar, Mihajlo Komadina biv. oruž. narednik, Pavao Marinković biv. financijski preglednik, Svetozar, Mraović, Branko Bulat, svršeni učitelj, Stevo Mraović, Damjan Gledić seljak, Vujo Gledić seljak, Mića Marinković seljak, Petar Ivković seljak, Nikola Arlov seljak, Nikola Simić seljak, Stevo Simić seljak, Ljuban Mraović seljak, Petar Borota crkveni zvonar, Đuro Borota seljak, Mićun Pavlović biv. vojnički potporučnik, Mihajlo Pavlović biv. oruž. kaplar, Damjan Roknić seljak, Mile Aralica seljak, Marko Aralica seljak, Tomo Mraović seljak i još mnogi drugi koji nisu prepoznati.

Dne 13. ov. mj. oko 11 sati pobunjenici su dali otpor ustaškoj bojnici kod sela Sjeničaka u blizini šume „Obez⁴“ gdje je više pobunjenika poginulo i jedan ustaša lakše ranjen. Pobunjenici su se povukli prema šumi Kremešnica, a kod pobunjenih je nađeno građanskih pušaka, samokresa i kubura, dočim su vojničke puške sigurno ostali sobom odnjeli.

Brzglasna linija koja vodi od Vrginmosta prema Lasinji bila je prekinuta u šumi Kozarac i u Boviću na taj način da su pobunjenici noću 12/13. ov. mj. posjekli nekoliko drveća koja su

⁴ Treba: Abes.

prigodom pada brzoglasne žice pokidala, a ujedno na ovaj način prolaz samovozima bio je sprečen.

Pobunjenici⁵ sela Stipana, Šljivovca i Dolnjeg sela⁶ porušili su 5 met. dugi most sagrađen od drveta ispod sela Lukinića na potoku Trepča.

Porušeno drveće koje je pokidalo brzoglasne žice uklonile su sa puta ustaške satnije koje su toga dana čišćenje vršile.

Akcija ustaške bojnice prestala je 13/VIII t. g. u 18 sati kada su samovozima otišli u Topusko.

Raspoloženje naroda je sada nešto povoljnije i vraća se svojim kućama, a odnijete stvari djelomično su vratili. Tako su dne 19. ov. mj. povratili postaji signalni pištolj sa 20 naboja za istog, pištolj narednika Mesića sa 8 komada naboja i futrolu.

Ostale opljačkane stvari nalaze se kod pobunjenika po šumama, usljed čega i nije potraga za tim stvarima raspisana.

Na ovoj postaji ima sada 13 ustaša a njihova bojnica je u selu Čremušnici, u Lukinićima nalazi se 5 ustaška bojnica, koja nastoji da pobunjenici vrate oružje i da se vrate kući. Raspoloženje naroda se sada poboljšava.

Prednje se dostavlja na znanje.

Zastupa
Zapovjednika, pukovnik
Oljača⁷

Dostavljeno:
Ravnateljstvu za jav. red i sig.
Nezavisne Države Hrvatske i
Vrhovnom oruž. zapovjedništvu.

⁵ Odnosi se na borce iz NOP odreda „Stipan“ (prvi formirani odred), „Bović“ „Kirin“, „Sjeničak“ i „Katić Kosa“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 2—14/6, k. 2008).

⁶ Dugog Sela

⁷ Jovan

NAREĐENJE MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH OD 28. AVGUSTA 1941. POVODOM OKUPACIJE DEMILITARIZOVANE ZONE OD STRANE 2. TALIJANSKE ARMIIJE¹

MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
GLAVNI STOŽER
Broj 2144 Tajno

ZURNO

U Zagrebu, dne 28. Kolovoza 1941.

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Prema ugovoru sa saveznikom Italijom o pojačanju operativne sigurnosti u graničnom pojasu u Hrvatskom primorju; Dalmaciji i Hercegovini sve čete Hrvatskog Domobranstva podređene su u operativnom pogledu od 1. Rujna 1941 godine zapovjedniku II. talijanske vojske (armate) u Karlovcu.

Sporazumno sa zapovjednikom II. talijanske armate,²

Z A P O V I E D A M :

1. — Zapovjedniku II. Talijanske vojske podređuju se sve čete razmještene u prostoru zapadno, jugozapadno i južno od crte: Resnik — Generalski Stol — Babina gora — Slunj (isključno) — Čatrnja isključno — Plješivica — Donji Lapac uključno — Boričevac uključno — Dobro Selo uključno — Jadovnik (1650) — Šator planina (1872) — Staretina planina (1634) — Priluka isključno — Livno isključno — Šujica isključno — Tomislavgrad isključno — Vran planina — Čvrstica — Prenj planina — Crvanj planina — Čemerno — Lebršnjak. Crta ide grebenom označenih planina. Označeno sa „isključno“ pripada nama.

¹ Prepis dokumenta (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 50/8—1, k. 213.

² Odluka o okupaciji demilitarizovane zone počev od 1. septembra donesena je 26. avgusta u Zagrebu na konferenciji koja je održana u prostorijama Talijanske vojne misije. U ime talijanske vlade bili su prisutni: komandant 2. armije general Ambrozio, načelnik Komande 2. armije general de Blazio, šef Talijanske vojne misije general Okzilio, markiz Đustinijani u svojstvu talijanskog otpravnika poslova u Hrvatskoj, a u ime hrvatske vlade: general Perčević, ministar unutrašnjih poslova Andrija Artuković, hrvatski poslanik u Rimu dr Perić, administrativni povjerenik pri Komandi 2. armije dr Karčić, državni sekretar za željeznice dr Marković i sekretar administrativnog povjerenika pri Komandi 2. armije dr Rusić. Za preuzimanje civilne vlasti određen je 7. septembar (tom V, knj. 1, dok. br. 231, Zbornik talijanskih dokumenata, knj. 1, dokumenti od 26. avgusta i 7. septembra 1941).

2. — Posade u Delnicama, Gospiću, Otočcu, Ogulinu, te u graničnom pojasu prema iztoku; Plužine, Gacko, Bileća, Trebinje, Plana, Dubrovnik ostaju na svojim mjestima u sadašnjoj jačini.

3. — Posade u Kninu, Sinju, Mostaru i Nevesinju ostavljaju u posadnim mjestima onoliko snaga koliko je potrebno za osiguranje objekata u kojima se čuva vojni materijal, t. j. dvostruke jačine straža. Pri ovome težiti da se oslobodi što više ljudstva za druge zadatke.

Privremene posade u Lovincu, Gračacu, Livnu, Ljubinju, Stolcu i Berkoviću biti će povučene.

Kada čete u označenim posadama budu izmjenjene sa četama Talijanske vojske imaju javiti svoju spremnost za odlazak. Ovo se odnosi kako na stalne tako i na privremene posade u mjestima označenim u ovoj točki.

Oružništvo i financi ostaju na svojim mjestima, a sa postaja gdje su povučeni vraćaju se na prijašnja mjesta.

4. — Doknadne bojne i doknadne bitnice ostaju u svojim mjestima. Doknadne bojne u Ogulinu, Otočcu, Kninu i Mostaru imaju stalno držanje na vježbi toliko pričuvnika da mogu uspješno obavljati stražarsku i sigurnostnu službu u posadnim mjestima i bez pohodnih bojni.

5. — Naše posade koje nakon toga ostaju u Kninu i u prostoru jugoistočno od Knina do crnogorske granice stoje pod zapovjedništvom Jadranske Divizije u Mostaru. Posade u Lici sjeverno od Knina (Gospić, Otočac, Ogulin, Delnice) potpadaju pod zapovjedništvo generala Lukića sa sjedištem u Karlovcu.

Zapovjedniku II talijanske vojske u Karlovcu podređeni su Zapovjednik Jadranske Divizije³ i Gen. Lukić. Ova potčinjenost odnosi se na operativnu upotrebu četa gen. Lukića i Jadranske Divizije, te na izobrazbu četa za operativnu upotrebu, ali se ne odnosi na stegovno pravo kažnjavanja i unutarnje zapovijedanje u okviru divizije i grupe generala Lukića. U svemu ostalom suvereno pravo Hrvatske Države ostaje neokrnjeno.

Čete Jadranske Divizije od 1. Rujna nisu više podređene general-poručniku Laxi.

General Lukić preuzima ujedno ulogu častnika za vezu Hrvatskog domobranstva kod zapovjedništva Talijanske II. Armate.

Zapovjednik Jadranske Divizije i general Lukić javljaju kao i do sada Vojskovođi, odnosno Glavnom Stožeru Domobranstva svakodnevno vojničko i administrativno stanje (situaciju) njihovih četa i na području.

³ General Đuro Izer

Odnos četa našeg domobranstva prema zapovjedniku II talijanske vojske (armate) jeste odnos dviju savezničkih vojsaka, pod jednim zajedničkim zapovjedništvom. Hrvatske čete na ovom prostoru nisu sastavni dio talijanske vojske, već surađuju pod zajedničkim zapovjedništvom i namjenjene su istoj svrsi.

6. — Oružano Hrvatsko građanstvo. (civilno pučanstvo i divlje Ustaše) ima po nalogu Poglavnika predati svoje oružje i vojničku opremu kotarskim oblastima i oružništvu. Sve ovo oružje i oprema ima se predati i sakupiti kod najbližeg vojničkog zapovjedništva i ono ostaje imovina Hrvatskog Domobranstva. Odašiljanje ovog oružja u druga skladišta zapoviediti će se kasnije. Razoružanje pučanstva imade se provesti bezuvjetno do 7. Rujna.

Istodobno preduzima talijanska vojska obsežnu akciju za razoružanje pobunjenika.

Pošto Hrvati svoje oružje predaju i uslijed toga postaju izloženi napadajima četnika, preuzima talijanska vojska svetu dužnost da zaštiti Hrvatski narod u označenom području od svih napada pobunjenika i omogući ona slobodna kretanja, koje zahtjeva njihov način privrednog rada. Meljavu omogućiti bez obzira komu mlin ili vodenica pripada.

Zakašnjenje i nemar u ovom pogledu imadu se odmah javiti zapovjedništvu II. talijanske vojske u Karlovcu, da bi ista mogla preduzeti potrebno u pogledu pomoći.

7. — Vojarne doknadnih bojni i bitnica u Ogulinu, Otočcu, Kninu i Mostaru ostaju na raspolaganju Hrvatskim četama za izobrazbu dolazećih novaka i pričuvnika. Vojarne i ostali vojnički objekti u ostalim posadnim mjestima mogu se u koliko nisu potrebite za Hrvatske čete — staviti na raspolaganje talijanskim četama, u kom slučaju se ima vojarna odnosno vojnički objekt (zgrada) predati talijanskim četama po našastaru (inventaru), a ove se obavezuju pismeno sve primljene objekte sa namještajem u istom stanju u pogledu građevnom i čistoće povratiti.

8. — Višak na streljivu, oružju i opremi uopće, te u pričuvnoj hrani (konzerve i dvopek) u označenom području imade se odoremiti u Sarajevu i Zagreb.

Obskrba naših četa ostaje brigom naših vojničkih vlasti.

9. — Podređenost četa Hrvatskog Domobranstva u označenom pojasu pod zapovjedništvom II. talijanske vojske stupa na snagu 1. Rujna 1941. godine.

10. — Zapoviedam svima zapoviednicima i osoblju Hrvatskog Domobranstva da imadu svima silama nastojati da odnos naše vojske prema Talijanskoj bude saveznički, prijateljski i upućujem ih na uzku i srdačnu suradnju na korist i dobroć obih naroda.

Razumieva se da postoji dužnost međusobnog pozdrava i odavanja počasti, a osobito kod odlaska što se tiče pojedinaca i odjeljenja.

Ministar Hrvatskog Domobranstva
Vojskovođa i Doglavnik
Slavko Kvaternik v. r.

Tačnost priepisa ovjerava i tvrdi:

(M. P.) Glavar Glavnog Stožera,
General-poručnik
Marčić⁴

RAZASLATO:

Opunomoćeniku Ministra Unutrašnjih poslova pri zapovjedniku II. Talijanske armate u Karlovcu Dr. Andriji Karčiću.

Držav. tajništvu,
Odjelima I. do VIII. Min. Hrv. Dom.
Generalu Laxi i Lukiću,
Zapovjednicima svih divizija,
Vrh. nadzor. domobranstva,
Odjelima Glav. stožera,
Talijanskoj voj. misiji u Zagrebu,
Zapovjedništvu II. tal. arm. u Karlovcu,
Ministarstvima vanjskih i unutar. posl.
Vojnom uredu Poglavnika,
Zapovjed. Oružništva, Mornarice i Zrakoplovstva,
Glavnom stožeru Ustaške vojnice,
Ravnatelj. za javni red i sigurnost, i
Zapovjed. Ustaške nadzorne službe.

(M. P.)

⁴ August

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA GLAVNOG STOŽERA
MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH OD 30.
AVGUSTA 1941. O BORBAMA S USTANICIMA KOD
KIJEVA¹**

Ravnateljstvo pošta, brzojava, telefona i
radia

218

BRZOJAVKA 84

(M. P.) Prevoj Zgrb

Iz	Broj Brzojavke	Vrsta	Broj rijечи	Vrijeme predaje			Službeni podaci	Vrijeme preuzeća			Podpis brz. činov- nika
				dana	sata	časa		dana	sata	časa	
= 64 Kijevo	47	106		30	21		2 1 8	31	16	50	

Kijevo od četiri 5 hiljada stanovnika Hrvata opkoljeno četnicima sa svih strana uz pomoć naše vojske² hrabro se branilo trideset dana³ stop Vaša vojska po zapovjesti napustila je položaj a zaštitu Kijevo preuzeo je saveznik⁴ stop i pored te zaštite Kijevo se napada puščanom vatrom već dva dana i to na oči saveznika stop jučer i danas neprijatelj je upao u selo i zaplenio blaga u vrijednosti četrdeset hiljada kuna stop ovoga časa Kijevljani vode ogorčene borbe sa neprijateljem bez ičije pomoći stop moli se ostaviti hrvatsku vojničku posadu u Kijevo u protivnom Kijevo će se iseliti prema Vrliki — Sinj — glavara sela Marjanović = 18 sati 31. VIII. 1941.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 31/2—16, k. 1.

² Vidi dok. br. 18 i tom V, knj. 1, dok. br. 113, napomenu br. 1.

³ Vjerovatno se odnosi na jedinice Kninske doknadne bojne Jadranskog divizijskog područja.

⁴ Jedna talijanska četa 151. puka divizije „Sasari“ stigla je 29. avgusta u Kijevo na osnovu sporazuma od 26. avgusta o okupaciji demilitarizovane zone (vidi tom IV, knj. 1, dok. br. 77 i 313 i Zbornik talijanskih dokumenata, knj. 1, izvještaj Komande divizije „Sasari“ od 2. septembra 1941).

Častniku za vezu pukovniku g. Righi⁵. — Prema zapovjedi pročelnika operativ. odjela Glavnog stožera upućuje vam se prednji izvještaj s molbom za dalji rad⁶.

Službujući častnik
p. puk. 7

BR. 20

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA SAVSKOG DIVIZIJSKOG
PODRUČJA OD 6. SEPTEMBRA 1941. MINISTARSTVU
DOMOBRANSTVA NDH O SUKOBU S PARTIZANIMA
IZMEĐU S. KRAŠIĆ I S. RUDE¹**

VEOMA ŽURNO

NEZAVISNA DRŽAVA, HRVATSKA
STOŽER
SAVSKOG DIVIZIJSKOG PODRUČJA
V. T. Br. 4073
6. IX. 1941
U Zagrebu

Predmet: Izvještaj o događajima
na pravcu s. Krašić—s. Rude.

MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
(Glavni stožer—operat. odjel).

Od zapovjednika mjesnog zapovjedništva u Karlovcu, pukovnika Tomaševića Ivana primljen je danas u 13,00 sati brzo-glasan izvještaj sliedeće sadržine:

„Jedna grupa komunista², na pravcu s. Krašić—s. Rude iznenada je napala jednu našu obhodnju sastavljenu od oružnika i ustaša. Tom prilikom jedan je ustaša poginuo, a jedan je ra-

⁵ Anton

⁶ Posljednja rečenica je dopisana olovkom.

⁷ Potpis nečitak.

¹ Prepis originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 6/1—34, k. 2.

² i ³ Akciju su izvršili partizani odreda „Matija Gubec“ koji je formiran u drugoj polovini avgusta 1941. Odred je u svom sastavu imao 37 drugova, uglavnom iz Zagreba. (Vidi knjigu: Rade Bulat, „Žumberak i Pokuplje u NO borbi“, Kultura, Beograd 1951, str. 23).

njen. Od ovih komunisti uhvaćeni su: jedan od njih je Srbin — grkoistočne vjere imenom Dragutin Zatezalo, a drugi Hrvat imenom Josip Fındrih iz Pregrade.

Imenovani su u s. Krašiću odmah preslušani i prema njihovim izjavama, njihov logor i prostorija za prikupljanje nalazi se između s. Pećno i s. Staničići. Ima ih prikupljenih nekoliko stotina³ i spremaju akciju većega stila. Prema njihovim izjavama vrlo dobro su naoružani.

Mišljenja sam, da bi trebalo najžurnije preduzeti akciju čišćenja, pa radi toga molim za dalje zapovjedi. Napominjem, da se iz posade Karlovac za ovu akciju mogu izdvojiti najviše dva voda.”

Predlažem prednje radi daljeg uređivanja.

Po prijemu ovoga izvještaja odmah je putem brzoglasa izvješten Glavni stožer Ministarstva Hrvatskog Domobranstva (bojnik Žmavec) i zamoljene su dalje zapovjedi. Zapovjedbno je, da se akcija preduzme sa dva voda iz posade Karlovac zajednički sa oružništvom i ustašama, radi čega stupiti u vezu sa Velikim Županom. Akcija svakako mora da bude zajednička. Ima se vršiti opkoljavanjem i uništavanjem ovih bandi⁴.

Na osnovi ovako dobijene zapovjedi odmah je putem brzoglasa sve potrebno zapovjedbno zapovjedniku mjesta pukovniku Tomaševiću radi izvršenja.

Svi izvještaji koji se po ovom budu naknadno dobili dostaviće se.

ZAPOVJEDNIK,
Eman⁵. Balley v. r.

Ovjerava:
Za glavara stožera
⁶ potpukovnik

⁴ Ofanziva na Odred trajala je šest dana, a već nakon tri dana Odred je bio razbijen; veći broj boraca pao je u ruke ustaša, od kojih je 9 strijeljano u Zagrebu. (Vidi knjigu: Rade Bulat, „Žumberak i Pokuplje u NO borbi“, Kultura, Beograd 1951, str. 24, 25 i 26.)

⁵ Emanuel

⁶ Potpis nečitak.

**IZVJEŠTAJ VRHOVNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA
OD 9. SEPTEMBRA 1941. MINISTARSTVU DOMOBRAN-
STVA NDH O SUKOBU ORUŽNIKA ORUŽNIČKE POSTAJE
BARILOVIĆ S PARTIZANIMA U SELU KORANSKI BRIJEG¹**

Nezavisna Država Hrvatska
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO
Broj 2835/J. S.
Primljeno 9. IX. 1941.

Sukob oružničke ophodnje
sa četnicima u Koranskom
Brijegu, kotar Karlovac.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
(Glavni Stožer)

Zagreb.

Zagreb, 9. rujna 1941.

Zapovjednik oružničkog voda u Karlovcu sa brojem 538
od danas, brzo i javlja:

„Danas 9. rujna 1941. u 3 sata naišla je ophodnja postaje
Barilović sastojeća se od 2 oružnika i 13 naoružanih građana
u selu Koranski Brijeg, kotara Karlovac, na četvoricu četnika
nalazećih se u jednoj kući. Četnici pozvani na predaju odgovo-
rili su iz pušaka². Nastala je borba, u kojoj je četnik Joso Koma-
dina iz istog sela ranjen i na prevozu za Karlovac umro. Pogi-
nula je jedna žena koja je bila sa četnicima u kući. Trojici čet-
nika je uspjelo pobjeći u noć. Od oružnika i građana nije nitko
stradao. Krilo Petrinja izvišteno. Pismo izviješće slijedi.“

Prednje izviješće dostavljamo s molbom na znanje.

ZAPOVJEDNIK, GENERAL:

Mizler

(M. P.)

RAZASLANO:

Ministarstvu Hrvatskog Domobranstva:

„Predsjedništvo O“ i Glavni Stožer

te Ravnateljstvu za javni red i sig.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 11/17—1, k. 61.

² Odnosi se na partizane 2. rejonu Komande NOP odreda Korduna i Banije.

IZVJEŠTAJ ŽELJEZNIČKE STANICE JAVORNIK OD 12. SEPTEMBRA 1941. O DIVERZIJI PARTIZANA NA PRUZI JAVORNIK — LIČKA JESENICA¹

Hrvatske železnice
TELEGRAM
Stanica Javornik
12 IX 1941 god.

Primljeno od st. _____
na vodu br. _____, kotur
br. _____
Primio: Šerić

od _____ br. 900 Otpremio: Grismajer

Vrsta	Reči	Primljen			Predat			Službene primedbe
		dan	sat	min.	dan	sat	min.	
				21.55				M.P. ² M.D. ³ M.U.P. ⁴ DT. ⁵ Rav. Pom. ⁶ II. II-2 II-2-a- III. Vojni

Zapovjedništvo 2 armade Sušak Rav II Zagreb PK Karlovac sekcija Ogulin.

Danas 12/IX oko 18.20 min podmetnute su 3 mine na otvorenoj pruzi u km 506/507 između postaje Javornik i Lič. Jesenica pred dolazak vl. 1052 talijanski vojni transport od kojih jedna eksplodirala a druge dvije zatajile. Osim toga podmetnuta je jedna šuplja željezna cijev duga 1.30 metara napunjena sa eksplozivom koja je isto zatajila. Nadalje u dužini od 100 metara povadeni su čavli na lijevoj strani kolosjeka i mjestimično na desnoj strani. Kolosjek je ručnom snagom dignut u vis tako da pragovi leže na površini.

Jedan prag je posve uništen a dvije spojnice od eksplozije presječene, 3 brzojavna stupa su podrezana. Vl. 1062 pravovremeno čuo eksploziju i zaustavio na 100 metara pred mjestom nezgode. Druge štete i žrtava nema. Za sada još promet nemoguć dok se pruga ne popravi.

Talijanske vlasti obaviještene.

PP Ivanišević

¹ Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 12/1-28, k. 2.

² Ministarstvo prometa

³ Ministarstvo domobranstva

⁴ Ministarstvo unutarnjih poslova

⁵ Državno tajništvo

⁶ Ravnateljstvo pomorstva

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA 1. HRVATSKE ORUŽNIČKE
PUKOVNIJE OD 14. SEPTEMBRA 1941. RAVNATELJSTVU
ZA JAVNI RED I SIGURNOST NDH O NAPADU PARTI-
ZANA KALINSKOG NOP ODREDA NA SELO BEGOVIĆI I
REPRESALIJAMA USTAŠA¹**

ZAPOVJEDNIŠTVO I. HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Broj 2536/J. S.

Napadaj četnika iz šume
Šamarica na ustašku stra-
žu u selu Begovići.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE

Zagreb,
Đorđićeva br. 4.

Zagreb, dne 14. rujna 1941.

Zapovjednik oružničke postaje Kraljevčani sa dopisom Br. 415 od 6. rujna 1941. — javlja sljedeće:

„Noću 5. rujna 1941. — oko 23 sata u selu Begovićima, ob-
ćine Jabukovac, kotara Petrinja, čula se je jača puščana vatra,
te je na lice mjesta izišla obhodnja ove postaje: narednik Marko
Grčević i oružnik Ivan Balenović, koja je kroz kratko vrijeme
stigla do ustaške straže u selo Begovići, koja je u jačini od 12
ljudi i ovu zatekla u borbenom položaju².

Na licu mjesta kod straže nađen je mrtav ustaša Mirko
Dvorneković, rodom iz Glinske Poljane, občine Gore, kotara
Petrinja, koji je pogođen puščanim nabojem u čelo tako da mu
je mozak ispao napolje. Nešto dalje od poginulog ustaše Dvor-
nekovića nađen je mrtav četnik Stevo Vujaklija iz istog mjesta,
naoružan sa dvocjevkom puškom prelomačom i 7 nabojja za istu,
napunjenih sa debljim olovnim zrnima za srne.

Kod ustaške straže nađen je ranjen ustaša Ivan Salamon,
rodom iz Strašnika, občine Gore, kotara Petrinja, pogođen puš-
čanim zrnom u butinu lieve noge, koji je odmah otpremljen
u bolnicu u Petrinju na liečenje.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 39/6—1, k. 152-a.

² Akciju su izvršili partizani NOP odreda formiranog u avgustu 1941. na Kalinama (Šamarica). Njihovo naoružanje je bilo: 2 karabina, 15—20 lovačkih pušaka, oko 20 kapslenjača i 1 teški mitraljez „švarcloze“ sa dva redenika municije. (Arhiv V. I. I., reg. br. 4—14/6, k. 2006.)

Vođa ustaša Stjepan Pješak izjavio je, da je iste noći velika množina četnika iz Šamarice naoružanih sa vojničkim i građanskim puškama napala stražu, ali su se pred jakim vatrom iz pušaka i jedne strojne puške povukli natrag u Šamaricu. Cielo selo Begovići, koje se sastoji isključivo od grčko-istočnog življa znalo je za ovaj napad, to su svi seljaci iste noći od kuća pobjegli u Šamaricu, ponesavši sa sobom sve bolje stvari, a kod kuća ostavili su tek nešto stoke³.

Kao mjera represalija ustaša Pješak zapalio je odmah 15 kuća sa gospodarstvenim zgradama u blizini mjesta napada na stražu, koji je postupak odobrio i Veliki župan Dr. g. Mirko Jerec iz Petrinje koji je danas na licu mjesta naredio da se i ostale kuće u istom selu popale, što je i učinjeno, tako da ovaj slučaj četnicima služi za primjer, da ne napadnu straže u ostalim selima.

Čišćenje četnika u šumi Šamarici preduzeto je danas po jačim ustaškim odjelima, pod vođstvom pukovnika g. Rolfa iz Zagreba, u smjeru Kostajnice i Rujevca, a pred istom šumom nalaze se pojačane ustaške straže iz Petrinje, tako da spriječe bjegstvo četnika u naseljena mjesta prema Petrinji i Glini.

Sve blago iz sela Begovića pokupljeno je i otprema se za Petrinju, gdje će biti prodano na javnoj dražbi u korist Države.

Po ovome je dostavljeno izvješće Državnom odvjetništvu i kotarskoj oblasti u Petrinji i kotarskoj oblasti u Glini.“

Dostavljaju se prednje na znanje.

Zapovjednik, pukovnik
Čanić

Dostavljeno:

Ravnateljstvu za javni red i sigurnost Nezavisne Države Hrvatske i —
Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu.

³ U stenografskim bilješkama, pisanim prema sjećanju učesnika NO rata, o toj akciji piše sljedeće: „Neprijatelj je 5. avgusta izvršio „čišćenje“ Šamarice. Za vrijeme „čišćenja“ neprijatelj se nije zadržavao u malim šumicama i oko sela, već je išao pravo na logor na Kalinama za koji je imao tačne podatke. Ali, neprijatelj je bio prevaren, u logoru nije bilo nikoga.

Dok su ustaše palile prazan logor na Kalinama 5. septembra 15 partizana istog logora napali su ustašku posadu od 30—40 vojnika u s. Begovići. Ovu grupu partizana predvodio je drug Stanko Begović. Na ulazu u selo Begovići otvorio je vatru na prvog stražara i tako alarmirao neprijatelja koji je pružio otpor i onemogućio partizanima prilaz na položaj. Partizani su se odmah povukli i ustaše su pucale cijele noći i palile kuću po kuću te tako osvjetljavale prilaze selu. Do jutra je izgorjelo čitavo selo. Jedan ustaša je poginuo, a jedan ranjen. Sa naše strane poginuo je drug Stojan Kljajić — prva žrtva u oružanoj borbi s neprijateljem na Baniji.“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 4—19/6, k. 2006.) O tome vidi još tom V, knj. 1, dok. br. 160.

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA 1. HRVATSKE ORUŽNIČKE
PUKOVNIJE OD 19. SEPTEMBRA 1941. RAVNATELJSTVU
ZA JAVNI RED I SIGURNOST NDH O AKCIJAMA PARTIZANA
NOP ODREDA ŠLJIVNJAK¹**

ZAPOVJEDNIŠTVO 1. HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Broj 2477/J. S.

Napadaj odmetnika na
oružnike i domobrane

**RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE.**

Zagreb.

Zagreb, 19. rujna 1941.

Zapovjednik oružničke postaje Veljun dopisom Taj. br. 119 od 5. rujna 1941. javlja sljedeće:

„Dne 4. rujna 1941. u 11.45 sati kod sela Stojmerić—Cvijanović Brdo, kotar Slunj, oko 20 naoružanih odmetnika napalo je iz zaseda čarkarski stroj od 24 oružnika i domobrana, a pod zapovjedništvom domobranskog poručnika Knapić Ivana, koji su se kretali prema istoku².

Na odmetničku pušчанu vatru odgovorilo je naše odjeljenje sličnom i jačom mjerom. Prilikom ovoga napada odmetnici su povikali „Evo ih, drži ih — napried:“ Odmetnici su zapazili svoje zaokružavanje, i odstupanjem odnesli jednog svoga ranjenog druga, te tako se u nepreglednim šipragama i grmlju izgubili i nestali.

U ovom sukobu na našoj strani nije bilo ranjenih ni ubijenih. Sa naše strane utrošeno je svega 25 ubojnih naboja.

U selu Stojmerić izgorele su dvije kuće vlasništvo seljaka Vučković Mojsije, iz čijih su kuća odmetnici na nas pucali. Tko je ove upalio, i način upaljenja ostao je do sada nepoznat.

Dne 2. rujna t. g. oko 17 sati, u selu Cvijanović Brdu, bilo je oko 20 odmetnika. Ove je vodio Čanica Opačić, i neki doktor³

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 3/8—1, k. 152-a.

² Napad su izvršili partizani NOP odreda Šljivnjak (tom V, knj. 1, dok. br. 132).

³ Savo Zlatić

nepoznatog imena iz Zagreba. Među odmetnicima ima nekoliko Hrvata iz Karlovca.

Ovi odmetnici su istoga dana oko 22 sata održali sastanak u napuštenoj kući odmetnika Vučković Mojsije, u selu Stojmerić, te ovom prilikom upućivali narod na otpor protiv organa vlasti, i da će im oružje dobiti, ako je potrebno. Odmetnici su iste noći otišli u selo Poljana, a iz Poljane u do sada nepoznatom pravcu. Za ovim odmetnicima se potraga nastavlja.

Učitelj Šajfar Ivana, i učiteljicu Martinović Ljubicu, koje su odmetnici 6. kolovoza 1941. uhvatili i u pravcu prema Krstinji otjerali, išli su pod vodstvom odmetnika Dragojevića Rade, rodom iz sela Dragovića—Poljane. Za odmetnikom Dragojević Radom dosadanja vođena potraga ostala je bez uspjeha. Potraga se i dalje nastavlja. (Izvješće ove pukovnije br. 1837/J. S. od 14. kolovoza 1941.).—

Dne 3. rujna 1941. isti odmetnici dočekali su kirijaša Marinac Danu, iz sela Marinci⁴, opć. Veljun, kotar Slunj, koji je vozio rižu, šećer, vino, rakiju, duhan i cigarete, iz Karlovca u selo Korane⁵, za trgovca Dragović Peru, i sve su mu namirnice oduzeli.“

Dostavlja se prednje na znanje.

Zastupa
zapovjednika, pukovnik,
Oljača

DOSTAVLJENO:

Ravnateljstvu za javni red i sigurnost, i vrh. oruž. zapovjed. Zagreb.

⁴ Vjerovatno se misli na s. Mračaj.

⁵ Treba: Koransko Selo.

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA I. HRVATSKE ORUŽNIČKE
PUKOVNIJE OD 25. SEPTEMBRA 1941. RAVNATELJSTVU
ZA JAVNI RED I SIGURNOST NDH O AKCIJAMA PARTIZANA
NA PODRUČJU ORUŽNIČKE POSTAJE MEČENČANI¹**

ZAPOVJEDNIŠTVO I. HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Broj 2911/J. S.

Izvješće o vođenoj borbi
sa komunističko-četničkom
bandom na području postaje
Mečenčani.

**RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE**

Zagreb

Dorđićeva br. 4.

Zagreb, dne 25. rujna 1941.

Zapovjednik oružničke postaje Mečenčani sa dopisom T. Br. 55 od 20. rujna 1941. — javlja sljedeće:

„Dne 19. rujna 1941. — oko 15.30 h prigodom pretraživanja šume tzv. „Sunja Brdo“ sukobio se sa komunističko-četničkom bandom oružnički narednik Jeronim Majdak, ustaša Joso Jurić, Mijo Kovačević, Ivo Kovačević i Jurić Nikola. U borbi koja je trajala oko 15 minuta, poginuo je Mijo Kovačević i Ivan Kovačević, obojica iz sela Kukuruzara, občine Mečenčani², kotara Kostajnica. Od silne navale četnika i komunista obhodnja je bila prisiljena povući se k lijevom krilu koje je isto vršilo prebacivanje. Četnici i komunisti uspjeli su međutim da oduzmu oružje od ubijenih i da se povuku u svoje rovove. Drugi sukob sa banditima trajao je oko 45 minuta, kada su savladani i pobjegli u pravcu šume Šamarice, odnosno Čavića Brda.

Odjel koji je vodio borbu sa oko 100 četnika bio je u jačini 36 ljudi.

Nije poznato koliko je u ovoj borbi ubijeno komunista i četnika, jer su isti bili u gustoj šumi i povlačeći se vjerovatno

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 1/9—1, k. 152-a.

² Akciju su izvršili partizani Kalinskog NOP odreda (Arhiv V. I. I., reg. br. 4—21/6, k. 2006).

su svoje ubijene i ranjene drugove sa sobom odnели. Nadodaje se, da su rečeni komunisti i četnici imali pripremljene rovove iz kojih su vodili borbu i pod teškom pušćanom vatrom nakon 30 časaka istjerani iz rovova i pobjegli.

Ubijene smo nosili do sela Komogovine udaljeno od mjesta borbe 1 sat i 30 časaka, a od sela Komogovine odveženi su kolima k svojim kućama u selo Kukuruzare, gdje su 20. ov. mj. sahranjeni na katolićkom groblju u Kostajnici.

Ustanovljeno je, da četnike i komuniste hrani selo Komogovina i Borojevići. Ova postaja ima svega 5 oružnika i 8 mjestnih ustaša, a to je premaleni broj ljudi, da se banditi očiste. Molim, da se izašalju što brže jači vojni odjeli, koji će bandite očistiti. Ujedno se izvješćuje da su se svi komunisti i četnici povukli iz kotara Glinskog, Petrinjskog i Sisackog, a ima ih i sa područja ove postaje izbjeglih u šumi i to: iz sela Babina Rijeka 16, iz Prevršća 3, iz Mećenčana 1, iz Borojevića 2, ukupno 22 i svi zajedno vrše napadaje na manje odrede i raširuju komunističku promičbu među mještanima na području ove postaje.

Po ovome je dostavljeno izvješće kotarskoj oblasti i Ustaškom logoru u Kostajnici.“

Dostavlja se prednje na znanje.

Zastupa zapovjednika,
pukovnik:
Oljača

Dostavljeno:
Ravnateljstvu za javni red i sigurnost Nezavisne Države Hrvatske i —
Vrhovnom oružničkom zapovjednićtvu.

**IZVJEŠTAJI ZAPOVJEDNIKA 2. ZDRUŽENE BRIGADE OD
26. SEPTEMBRA 1941. GLAVNOM STOŽERU MINISTAR-
STVA DOMOBRANSTVA NDH O ZLOČINIMA USTAŠA U
VRGINMOSTU I O NAPADU PARTIZANA NA PLITVIČKA
JEZERA¹**

Karlovac
11.5.

Pukovnik Tomašević² javlja: ustaše upale u selo Vrginmost i tom prilikom upalili 5 kuća, ubili 3 žene i jedno diete. Jednoj ženi koja je bila u drugom stanju rasporili su trbuh.

Ovo isto javlja i stožer Savskog divizijskog područja na temelju pismenog izvještaja puk. Tomaševića.

Primio ppukovnik Janković

Karlovac
11.50

Pukovnik Tomašević javlja: Jučer oko 13 sati napali su četnici Plitvička Jezera jačine oko 300 ljudi. Zauzeli oružničku postaju, šumariju i željezničku postaju i sve zapalili³. Oružnici i oko 20 domobrana davali su otpor ali usljed nadmoćnosti četnika povukli su se ka selu Brezovici⁴. Četnici i dalje napreduju prema Drežniku i Rakovici.

Isto tako četnici su zaposjeli s. Perjasicu⁵ i zabranili seljacima da idu u Karlovac na sajam. Iz svega se vidi da četnici sve više pritiskuju Karlovac. Za borbu protiv četnika u tom kraju potrebne su oko 2 satnije.

Primio ppukovnik Janković

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 26/1—7, k. 2.

² Tomašević je tada bio zapovjednik 2. združene brigade.

³ Napad je izvršio kombinovani odred, privremeno formiran od gerilskog odreda „Kik“, boraca iz Donjeg Lapca i oko 70 boraca iz koreničke i udbinske opštine, tako da je ukupno učestvovalo oko 140 boraca naoružanih sa 2 puškomitraljeza i 63 karabina (vidi članak Milana Rapajića „Osobnosti ustanka u opštini Plitvička Jezera 1941. godine“, Vojnoistorijski glasnik, br. 4, 1963 i tom V, knj. 1, dok. br. 195).

⁴ Vjerovatno: Brezovac.

⁵ Vidi tom V, knj. 1, dok. br. 49.

Karlovac
16.20

Pukovnik Tomašević javlja da su četnici zauzeli Perjasicu i da se vjerovatno prebacuju preko Polojske kose ka s. D. Dubravama.

Jače grupisanje četnika i njihovo utvrđivanje na njegovom rejonu jeste Petrova gora, s. Dunjak i s. Kestenovac. Ima namjeru da prvobitno rascisti sa ovom grupom. Sada ima 3 satnije i 60 pionira u Karlovcu, 2 satnije i vod strojnica u Vojniću i 1½ satniju u Veljunu. Moli za dalja naređenja i da se docnije u Perjasici uspostavi oružnička postaja.

Primio potpukovnik Sokol

BR. 27

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA 1. HRVATSKE ORUŽNIČKE
PUKOVNIJE OD 28. SEPTEMBRA 1941. RAVNATELJSTVU
ZA JAVNI RED I SIGURNOST NDH O NAPADU PARTI-
ZANA NA JEDINICE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE IZ BIHAĆA¹**

ZAPOVJEDNIŠTVO 1. HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Broj 2801/J. S.

Napadaj četnika i komunista
na samovoze kojima su se vozi-
li oružnici.

**RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE**

Zagreb.

Đorđićeva br. 4

Zagreb, dne 28. rujna 1941.

Zapovjednik oružničke postaje sa dopisom Br. 987 od 18. rujna 1941. — javlja sliedeće:

„Dne 17. rujna 1941. — oko 17 h oružnički bojnič Stjepan Vindakijević, zapovjednik oružničkog krila u Bihaću, sa još

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 37/9—1, k. 152-a.

25 oružnika i predstojnikom Redarstva u Bihaću Krunom Batušićem vraćali su se sa službenog puta — sa četiri samovoza iz Karlovca u Bihać. Prvi i drugi samovoz nije bio napadnut, a treći u kome se vozio ravnatelj redarstva Batušić, prolazeći cestom na mjestu tzv. „Prisjeka“, kotara Slunj, pripucalo na nj iz zasjede sa desne strane puta iz šume u razmaku četiri do pet metara oko 20 pušaka, te su odmah ubijeni šofer Krsto Diklić i agent Ivan Lajavas, koji su sjedili do šofera, dočim je ravnatelj redarstva Batušić, koji je otraga sjedio sa jednim hitcem preko trbuha lakše ranjen.

Nailazom četvrtog samovoza sa 20 oružnika, koji je išao u razmaku do 200 metara, također je iz zasjede od drugih četnika-komunista oko 30 pušaka u plotunu opaljeno iz šume sa desne strane puta na samovoz. Kod šofera sjedio je oružnik Pero Šarić, a do njega kuharica Marija Korošec, koja je ubijena sa jednim hitcem, a oružnik Šarić sa jednim hitcem kroz desnu plecku teško ranjen. Otraga u samovozu ubijen je oružnik Muhamed Beširović i Lativ Tutek, a Bećir Našid u lijevu ruku iznad šake ranjen. Privremeni oružnik Mustafa Delanović kod skakanja iz samovoza slomio je desnu ruku u ramenu.

Svi oružnici sa teško ranjenim ravnateljem redarstva Batušićem, oružnicima Perom Šarić, Bećirom Našid i Mustafom Delanovićem, koristeći se šumom pobjegli su i vratili se u Slunj, a poginuli agent Ivan Lajavas, šofer Krsto Diklić i oružnici Muhamed Bećirović, Lativ Tutek i kuharica Marija Korošec ostali su u samovozima.

Dne 18. ov. mj. oružnički narednik Luka Cvitković sa još 32 oružnika i oko 50 naoružanih građana od jutra do predmrak istog dana jedva se probio kroz zasjede četnika-komunista, koji su bili zauzeli cijela obližnja sela Slušnicu i Broćanac, kotara Slunj. Da je odjel mogao do mjesta čina napredovati mnogo je doprinijelo, što su oružnici krila Bihać krstarili u tom pravcu i za to vrijeme kod Rakovice i Broćanca pucali iz strojnih pušaka. Čuvši ovo pucanje četnici povukli se uz velike gubitke u šumu prema Močilama. Trojica četnika su uhvaćeni i to: Bogdan Tepavac sa lovačkom puškom, Nikola Tepavac sa gvozdenim vilama i Joso Tepavac goloruk, sva trojica iz Slušnice. Kod ispitivanja nису htjeli odati koji su četnici napali oružnike u samovozima, prem se to dogodilo u neposrednoj blizini njihovih kuća, a niti priznaju da su oni u tome napadaju učestvovali. Sva trojica su uhićeni te sa prijavom, puškom i vilama predani kotarskoj oblasti u Slunju.

Na mjestu čina nađen je teretni samovoz u kojem su bili oružnici sav izrešetan sa puščanim nabojima i krvava sjedala, gdje su žrtve sjedile. Samovoz je po napadačima u šumu ispod

puta odguran, a podalje od istoga u šumi plitko zakopana su oba oružnika i kuharica zajedno, drvećem i kamenjem pokri-
veni. Podalje od ovoga nađen je samovoz sav razlupan i krvav,
na mjestu gdje su sjedili ravnatelj, detektiv i šofer. U šumi
iz put pred samovozom u jarku nađen je grob, gdje je zakopan
šofer Krsto Diklić, dočim se mrtvo tijelo agenta Lajavasa
nije moglo pronaći. U šumi od kuda su četnici-komunisti pu-
cali, nađeno je više ljasaka od vojničkih pušaka, a prema uga-
ženoj bujadi, kojom su zasjede maskirali moglo ih je biti na
oba mjesta oko 20—30 ljudi.

Za ovaj napadaj mora da su znali svi tamošnji okolni se-
ljaci koji su sigurno četnicima hranu donosili, a morali su
čuti sjeću onih 7 brzoglasnih stubova, koji su tad posječeni,
pa su zato i pobjegli svi u šumu te nijesu mogli biti ispitani.

Ravnatelj redarstva Kruno Batušić, oružnici Pero Šarić,
Bećir Našid i privremeni oružnik Mustafa Delanović, koji su
ranjeni, još se nalaze u Slunju, te im je po kotarskom liječniku
pružena prva pomoć. Kotarski sud iz Slunja obavio je izvide,
te su nakon toga poginuli Muhamed Bećirović, Lativ Tutek,
šofer Krsto Diklić i kuharica Marija Korošec odvezeni samo-
vozom u Bihać po tamošnjim oružnicima, gdje će biti sahra-
njeni.

Potruga za počiniteljima i dalje se vodi.

Oba samovoza nalaze se još na mjestu čina i traži se rad-
ništvo da ih izvuče na cestu.

Brzoglasna linija je podignuta i promet djeluje.

Po ovome je dostavljeno izvješće kotarskoj oblasti i sudu
u Slunju.

Dostavlja se prednje na znanje. Izdao sam zapovjed, da se
napadači bezuvjetno pronađu, pohvataju ili unište, a pomenuti
samovozi što prije iz šume izvuku i otpreme na sigurno mjesto
od daljeg kvara i oštećenja.

Zastupa zapovjednika,
Pukovnik:
Oljača

Dostavljeno:

Ravnateljstvu za javni red i sigurnost
Nezavisne Države Hrvatske i — Vrhovnom
oružničkom zapovjedničtvu.

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ORUŽNIČKOG KRILA GOSPIĆ OD 30. SEPTEMBRA 1941. OPĆEM UPRAVNOM POVJERENIŠTVU KOD TALIJANSKE 2. ARMije O DOGAĐAJIMA U VRHOVINAMA¹

SITUACIJA GOSPIĆ 30. IX.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO ORUŽNIČKOG KRILA
GOSPIĆ
Taj. Broj 319

OPĆEM UPRAVNOM POVJERENIŠTVU KOD II.
TALIJANSKE ARMATE

Karlovac.

Gospić, 30. rujna 1941.

Na temelju zapoviedi Ličkog Zdruga V. T. Broj 181/41. i zapoviedi I. Hrvatske oružničke pukovnije Taj. J. S. Broj 640/41. godine vojno-politička situacija u vezi sa komunističko-četničkom akcijom na području ovog krila u posljednjih 24 sata bila je sljedeća:

Oružnička postaja Vrhovine izvijestila je: 24. rujna 1941. godine u 12 sati stigli su u Vrhovine Miroslav Ančić, pričuvni časnički namjesnik sa 30 domobrana, koji su bili zarobljeni po komunističko-četničkim bandama kod sela Boričevca, kotara Donji Lapac, kod Kulen-Vakufa, Oštrelja i kod Drvara. Isti su bili u zarobljeničkom komunističko-četničkom logoru mjesec dana u Drvaru². Pomenuti časnički namjesnik izjavljuje, da ih je tamo bilo oko 200, te da su ih 17. rujna 1941. godine pustili na slobodu sa pratnjom do Babinog Potoka, kotara Otočac. Isti su saslušani po talijanskoj vojnoj vlasti u Vrhovinama i Otočcu, te našoj vojnoj vlasti u Otočcu, a potom upućeni u Zagreb.

Ista postaja izvijestila je: 24. rujna 1941. godine oko 12 sati, po jednoj komunističko-četničkoj bandi, zarobljeni su u Babinom Potoku, kotara Otočac, inženjer Lav Šaban, porijeklom Rus, ing. Galar Nikola, iz Rume, kotara istog, te radnici Božidar Hinić, Milani Popović, Jovo Popović, svi iz sela Zalužnice, kotara Otočac, te Grbić Dušan, iz Crne Vlasti, kotara Otočac. U označeno vrijeme ova lica su radila na trasiranju željez-

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 35/6—1, k. 67.

² Vidi tom V, knj. 1, dok. br. 16.

ničke pruge Bihac—Senj. Komunističko-četnička banda ove zarobljenike odvela je u šumu Kriva draga, kod Babinog Potoka, kotara Otočac. Talijanska vojna vlast u Vrhovinama dala je rok komunističko-četničkoj bandi, da zarobljene pusti na slobodu. Kako je rok istekao 27. rujna 1941. godine u 12 sati, to je talijanska vojska istog dana u 16 sati stupila u akciju. Tom prilikom bilo je oko 20 talijanskih vojnika ranjeno, a daljni rezultat nije poznat, te će se naknadno izvijestiti. Veza izvišća ove postaje Br. 1140 od 26. rujna i brzopjav vodnog zapovjedništva Otočac broj 714 od 27. rujna 1941. godine.

Ista postaja izvijestila je: 25. rujna 1941. godine napadnuta je po komunističko-četničkoj bandi oružnička postaja Lička Jesenica, zapovjedništva oružničkog krila Ogulin. Ova banda sastojala se iz oko 50 naoružanih bandita. Izvidnica ove bande bila je po oružnicima iste postaje uhapšena i to četnik Đuro Vezmar, iz sela Begovca, kotar Ogulin i Vajo Cvjetičanin, iz Dabra, kotar Otočac. Oružnička postaja, u zajednici sa talijanskom vojskom u Ličkoj Jesenici, suzbila je napad ovih bandita. Pomenuti uhvaćeni četnici prevezeni su u Vrhovine po talijanskoj vojsci i pri ispitivanju istih izjavljuju, da su imali namjeru uništiti oružnike i vojarnu u Ličkoj Jesenici i u Vrhovinama, a Cvjetičanin izjavljuje, da im je to bila glavna namjera. Obojica su bili naoružani i to Cvjetičanin sa vojničkom puškom i streljivom, a Vezmar sa sjekirom. Pomenuta dvojica izjavljuju još da im je vođa Stevo Čuturilo, iz Dabra, kotara Otočac. Obojica će biti streljani po talijanskoj vlasti³. Veza izvišća ove stanice broj 1139 od 25. rujna 1941.

Oružnička postaja Vrhovine izvijestila je: Talijanske vojne vlasti, u toku 29. rujna i danas 1941. zapalile su selo Zalužnicu, kotar Otočac, tako da je cijelo selo izgorjelo sem crkve. Selo naseljeno žiteljima grko-istočne vjere. Selo je zapaljeno s razloga toga, što je u neposrednoj blizini prekopana državna cesta Otočac—Vrhovine u dužini od 8 metara i presječeno 8 b.b. stubova, kao i zato što kada su talijanske vojne vlasti vršile opravku ove ceste u toku 29. o. mj. pripucano je na njihovu vojsku, kojom prilikom je bilo ubijenih i ranjenih vojnika⁴. Stanovnici ovog sela su iseljeni sa svojim stvarima i stokom i pod stražom talijanske vojske logoruju van sela. Šta će talijanska vojska sa ovim stanovništvom učiniti nije poznato.

Pošanski promet Otočac—Vrhovine pod današnjim danom opet je uspostavljen.

³ Prema podacima Komande 2. armije strijeljanje je izvršeno 27. septembra 1941 (Arhiv V. I. I., reg. br. 3/2—2, k. 55).

⁴ Akciju su izvršili partizani iz odreda „Škare“ (tom V, knj. 1, dok. br. 50, 166 i 187).

Danas je streljano po talijanskim vojnim vlastima u Vrhovinama 3 bandita, naknadno će se izviestiti njihova imena i uzrok⁵.

29. rujna 1941. godine u 20 sati javili su se u stobini ovog krila oružnički vodnik Alojz Bujanj, zapovjednik oružničke postaje Bruvno i oružnik Nikola Brletić, sa oružničke postaje Doljani, ovog krila, koji su stigli iz komunističko-četničkog zarobljeničkog logora iz Drvara, a koji su kod ovog krila vođeni kao nestali od 28. srpnja 1941. godine. Isti su u stobini ovog krila zapisnički saslušani, te se prilažu njihove izjave.

Zapovjednik oružničke postaje Široka Kula izviestio je: Noću 29/30 rujna 1941. godine od strane komunističko-četničkih bandi ispaljeno je oko 15 naboja iz vojničkih pušaka u pravcu Široke Kule, a iz pravca sela Ljubova, Čukovca i Klenovca, kotara Gospić. Povodom ovoga nije bilo nikakvih posljedica.

Sa 2 priloga.

Zapovjednik bojnik:
Seidl⁶

Razaslato:

Grupi generala Lukića Karlovac,
Općem uprav. povjereniku Karlovac,
Zapovj. I. Hrv. oruž. pukovnije Zgb.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
GRUPA GENERALA LUKIĆA

V. T. Br. 391

Karlovac dne 2. X 1941

Izvodno izvješten glavni stožer
to priključiti spisu Br. 363/41. god.

Zapovjednik general
Lukić

⁵ Odnosi se na strijeljanje seljaka iz Crne Vlasti. Detaljnije o tome vidi tom V, knj. 1, dok. br. 50 i Arhiv V. I. I., reg. br. 24/6—1, k. 67.

⁶ Adolf

**IZVJEŠTAJ 1. HRVATSKE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE OD
3. OKTOBRA 1941. RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I
SIGURNOST NDH O RUŠENJU TELEFONSKO-TELEGRAF-
SKIH STUBOVA NA KOMUNIKACIJI KARLOVAC—SLUNJ¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIČTVO
I HRVATSKE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Z A G R E B
Broj 3188/J.S.

Oštećenje brzojavno-brzo-
glasne pruge, između sela
Budačka Rijeka i Brebornica²,
od strane četnika.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE

Zagreb.

Dordićeva br. 4.

Zagreb, 3. listopada 1941.

Zapovjednik oružničke postaje Krnjak sa dopisom Br. 660
od 28. rujna 1941. — javlja sljedeće:

„Noću 25/26. rujna 1941. — četnici i komunisti koji se
zadržavaju u šumama Loskunji i Debeloj kosi, pokraj ceste
Karlovac—Slunj, između sela Budačka Rijeka i Brebornica,
općine Krnjak, kotara Vojnić, porušili su pilama 17 brzojavno-
brzoglasnih stupova³.

Noću 28. rujna o. g. oko 3 h, četnici i komunisti podrezali
su pilama 15 komada brzojavno-brzoglasnih stupova pokraj
iste ceste, kod sela Donjeg Budačkog, općine Krnjak, kotara
Vojnić.

Radovi na podizanju porušenih stupova odpočeli su još
danas te će brzojavno-brzoglasni spoj biti uspostavljen kroz
2 dana.

U navedenom međuvremenu svega je porušeno 39 komada
stupova na području ove općine i skoro sve brzoglasne čašice
polupane.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br.
21/10—1, k. 152-a.

² Pogrešno. Treba: Breborina.

³ Akciju su vjerovatno izvršili partizani 2. rejonâ Komande NOP
odreda Korduna i Banije.

Kod podrezanih stupova pronađeno je nekoliko letaka pisanih latinicom na pisaćem stroju, umnoženih na schapirografu, sljedećeg sadržaja:

**„Seljaci ne dajte žito krvniku Paveliću!
Ne nosite u grad namirnice!
Sakrivajte žito i namirnice!
Pomažite Narodnu Oslobodilačku Vojsku!“**

Ispod teksta nacrtana je rukom petokraka zvijezda. Letci su pisani na osmini arka bez potpisa, sa završetkom „Živili narodni borci! Smrt fašizmu!“

Obhodnja je pronašla samo jedan letak, kojeg se u prepisu na ovoj prijavi vidi.

Ostale letke u koliko ih je bilo seljaci su poništili, ne usuđujući se postaji predati, bojeći se četnika.

Do sada vođena potraga za počiniteljima ovog djela ostala je bez uspjeha, te se ista i dalje nastavlja.

Po ovome je dostavljeno izvješće Velikoj župi Pokupje, Mjesnom vojnom zapovjedništvu u Karlovcu i kotarskoj oblasti u Vojniću.“

Dostavlja se prednje na znanje. Izdao sam zapovjed, da se počinitelji ovog djela bezuvjetno pronađu i poduzmu mjere, da se u buduće spriječi oštećenje i sabotaza na b. b. prugi.

Zapovjednik, pukovnik:
Čanić

Dostavljeno:
Ravnateljstvu za javni red i sigurnost Nezavisne Države Hrvatske i —
Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu.

BR. 30

**IZVJEŠTAJ KOTARSKOG PREDSTOJNIKA IZ VIROVITICE
OD 4. OKTOBRA 1941. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA
DOMOBRANSTVA NDH O BORBAMA S PARTIZANIMA
NA SEKTORU LISIČINE — STARA KRIVAJA¹**

Zagreb
12.50

Ravnateljstvo Ustaškog redarstva javilo je sljedeći izvještaj Kotarskog predstojnika iz Virovitice:
„U vezi jučerašnjeg izvještaja glavne borbe između četnika-komunista i 28. ustaške bojne iz Vi-

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 4/1—8, k. 3.

rovitice pod vodstvom natporučnika Duića vode se u St. Krivaji kotar Virovitica, Kuzmi, Lisičinama, Voćinu kotar Slatinski i Macutskim šumama kod Voćina.

Ubijeno je 11—15 komunista oko St. Krivaje, a uhićeno 11 komunista. Sa strane pobunjenika puca se sa 17 strana, a posjeduju i 4 strojne puške. Od 28. ustaške bojne 2 su lakše ranjena a jedan je nestao. Daljni progoni komunista po Ustaškoj bojni obustavljeni su po nalogu pukovnika Lukca od Glavnog stožera iz Zagreba.²

Isti se prijeti i poziva na odgovornost natporučnika Duića što se upustio u borbu. Cijelu stvar preuzelo je u ruke oružništvo, pa sada gone četnike 10—20 oružnika pod vodstvom oružničkog poručnika Mišure, što je nedovoljno obzirom na jakost pobunjenika. Moli se da bi cijelu stvar preuzela u ruke vojska pod vodstvom spremnih časnika.“

O prednjem je izvješten Glavni stožer ustaške vojnice i Glavar stožera Osječkog divizijskog područja, koji će poslati u Viroviticu jednu satniju.

Primio: podpukovnik Sokol

² Odnosi se na akciju koju su izvršili partizani iz kotara Virovitice. O tome u stenografskim bilješkama, pisanim prema sjećanju učesnika NO rata, piše sljedeće: „Prva oružana akcija je izvršena 3. X 1941. na sektoru Lisićine — Krivaja, na mjestu zvanom Alaginac, pod rukovodstvom Miljanović Nikole Karaule, u kojoj je bilo 20 učesnika s tog sektora, a bili su naoružani s vojničkim i civilnim puškama, pištoljima i nešto bombi. Neprijateljska jedinica je bila jedna ustaška satnija, koja je pošla u selo Krivaju radi pljačke i terora nad stanovništvom i pred sobom je na povratku tjerala grupu vezanih seljaka.

Borba se vodila između 9 i 11 sati prije podne i trajala je oko 2 sata. Dan je bio sunčan i vedar. Na neprijateljskoj strani bilo je 2 mrtva i 1 ranjen, dok na našoj strani nije bilo gubitaka. Zarobljeno je nešto municije, a satnija je pobjegla.“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 2—3/1; k. 2006.)

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA MORNARICE NDH OD 4. OKTOBRA 1941. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH O POLITIČKOM STANJU NA TERITORIJI LUČKIH ZAPOVJEDNIŠTAVA DUBROVNIK, MAKARSKA I CRIKVENICA¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO MORNARICE
V. P. Broj 313/Str. Taj.
Zagreb, dne 4. listopada 1941. g.

6. X 1941. Očv. taj.

Izvještajno
izvješće.

GLAVNI STOŽER DOMOBRANSTVA
Očevidni Odjel.

Sveza tam. V. T. br. 1123 od 24/VII 1941. g.

Za vremensko razdoblje od 21—30. rujna t. g. primljeni su od podređenih izvještajnih organa sljedeći podaci:

I. OPĆA UNUTARNJA SITUACIJA:

a) *Na području Lučkog zapovjedništva Dubrovnik:*

1) Raspoloženje Hrvata je dobro. Izuzetak čine samo lica naklonjena komunizmu i srbofilski nastrojena. Oni se nalaze u neizvjesnom stanju iščekivanja svršetka rata.

Hrvati su veoma nezadovoljni sa boravkom Talijana na našoj teritoriji, naprotiv protivnici hrvatske ideje su oduševljeni i zahvalni talijanskoj vlasti da je preuzela djelatnost i na našoj teritoriji jer su tako oni sigurni i zaštićeni. Narod se boji aneksije Dalmacije, koju Talijani propagiraju i sa sigurnošću uvjeravaju.

Židovi su lojalni ali i oni se sada osjećaju sigurnijim i to javno ispoljavaju.

Komunisti se ovdje ne ispoljavaju.²

Talijanska promičba, koja je vrlo jaka, baca svu krivnju za današnje lokalno stanje i nestašicu na ustašku vlast.

Italijanska manjina je vrlo zadovoljna sa sadanjim poratkom.

2) Cetnička akcija nastavlja se i vrlo je jaka na području oko Konjica.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 7/18—2, k. 61.

² Vidi tom V, knj. 1, dok. br. 74.

Detaljnijih podataka nema.

Okolica Dubrovačkog kotara je u tom pogledu sasvim mirna.

Četničkih akcija na tom području nije bilo.

3) Komunisti na ovom području ne ispoljavaju se niti poduzimaju kakve samostalne akcije. Dejavstvu jedino sa četnicima gdje navodno uzimaju velikog učešća.

4) O akciji, radu i kretanju sumnjivih osoba itd. nije ništa primjećeno. Kontrola u tom smjeru je velika.

5) Prehrana naroda je slaba. Na pijacama je vrlo slab dovoz voća i ostalih artikala. Narod oskudjeva naročito u kruhu, masti, maslu, ulju, šećeru, krumpiru i drugom. Cijene se dižu kako se kome prohtije. Zelenaši i crnoberzijanci, istinske režimlje bivše Jugoslavije i sada nesmetano rade i zarađuju ogromne svote, a izdavaju se za velike Ustaše. Neki su prije osuđivani zbog rada na crnoj berzi i određivani na prisilan boravak zbog dizanja cijena robi u bivšoj Jugoslaviji, pa su i danas veleobrtnici. Treba preduzeti potrebne mjere i odrediti cijene svim artiklima, pa ko se ogriješi o tome preduzimati najstrožije kazne. Ne smije se dozvoliti da nekoliko nepoštenih špekulanata stalno jaši narodu na vratu i da oni diktiraju cijene kako hoće. U interesu samog naroda je, da sama država preuzme ovo u svoje ruke i odredi svoje organe, koji će nadzirati ovakav nesavjestan rad pojedinaca. Izgleda da se je ugnjezdila grabežljivost i utrka ko će više zaraditi, što sve ide na štetu širokih narodnih slojeva, državnih interesa i narodnog osjećaja prema domovini. Ovim su najteže pogođeni siromašni radnički slojevi kao i državni službenici, koji sa svojim berivima teško mogu podmiriti svoje potrebe za izdržavanje. Ne samo da su živežne namirnice pretjerane nego i ostala roba, tako da jedan radnik i državni službenik nije u stanju da kupi odjela, rublja ni obuće za svoju potrebu uslijed velike i pretjerane cijene.

6.) Promet se popravlja i zadnjih dana dosta redovito funkcionira.

21. IX o. g. uplovili su slijedeći talijanski brodovi: Quirinale, Citta di Trapani, Attilio de Efemi i Monstella. Isti su isplovili iz Dubrovnika 22. IX za Split prevozeći talijanske trupe i materijal (ratni).

Zbog pojave jedne podmornice između Dakse i Koločepa, 26. IX obustavljen je cjelokupni morski saobraćaj trgovačkih brodova. Radi zaštite istih uplovile su 26. IX u večer dvije talijanske torpiljarke (jedna od ovih „T1“ bivše Jugoslavenske mornarice). 27. IX u 11.00 sati isplovili su u brodogradnji 4 broda praćeni jednom tal. torpiljarkom. Konvoj je isplovio za Split. Navedena strana podmornica je primjećena od jednog ribarskog čamca 26. o. mj. u jutro, a navodno je to bila „Nebojša“ bivše jug. mornarice. Podaci se nisu mogli provjeriti.

Od 18. IX do danas uplovilo je još 27 trgovačkih brodova razne tonaže u svrhu krcanja drva i drugog tereta ili radi dobivanja dozvole za slobodna putovanja.

7) Ustaša ovdje više nema. Ustaški dužnosnici su po preuzimanju vlasti po talijanskoj vojsci u većini otišli navodno u Zagreb i Sarajevo.

8) Odnos sa talijanskim vojnim vlastima nije onakav kakav bi trebao da bude. Sa njihove strane opaža se neka nelojalnost prema nama, a o nekoj suradnji nema ni govora. Oni nesmetano i na svoju ruku rade i naše se vlasti pitaju vrlo malo ili nikako, premda bi svaka akcija i svaki poduzeti korak morao biti zajednički i uzajamni.

18. IX zapovjednik oruž. postaje Kupari, narednik Mijo Golubović po traženju talijanskih vlasti uhapsio je 4 seljaka iz sela Blata. Sprovodeći ova lica susreo je u selu Mlinima jednu talijansku vojnu ophodnju od oko 30 vojnika. Ova je ophodnja lišila slobode narednika Golubovića i njegove suhodnike, te ih sa uhapšenim građanskim licima prevela talijanskom Zapovjedništvu u Sreborno, odakle su nakon 2 sata pušteni na slobodu. Ovo sprovođenje oružnika izvršeno je tobože greškom talijanskog vođe ophodnje.

19. rujna t. g. u 18 sati u prisustvu talijanskog satnika Lombardi-a, zapovjednika 10. satnije bersaljera iz Slanog, i talijanskog vojnog liječnika — poručnika te građanskog liječnika iz Stona Dr. Svisterski-a i porodica 13 pobunjenih Srba, na mjestu „Rudine“ iskopano je 13 lješina i u sanducima sa tri talijanska kamiona dovezeno u Slano, te će ih navodno po zapovjedi talijanske vojne vlasti iz Dubrovnika provesti u Zavalu i sahraniti na grčko-istočno groblje. Iskopavanje ovih lješeva vršio je Antun Trojanović zvan Baldan i Ivan Trojanović iz Trstenoga. Po zapovjedi kotarske oblasti u Dubrovniku ovom iskopavanju prisustvovao je zapovjednik postaje Slano i saopćio zapovjed kotarskog predstojnika talijanskom satniku, da se iskopavanje lješeva ne smije vršiti ali je ovaj odgovorio da iskopavanje vrši po zapovjedi talijanske divizije i da mu se nema pravo mješati u ovaj rad.

Iz ovoga se jasno vidi, da talijanske vojne vlasti omalovažavaju zapovjedi naših vlasti i da stoje na strani onih elemenata, koji do skrajnosti mrze našu državu.

13. rujna t. g. zapovjedništvo talijanske divizije infanterija „Marche“³ tražilo je situacionu snagu naših snaga u Dubrovniku za vojsku, oružništvo, financé, kao i redarstvo u Dubrovniku. Izvještaji po tome imaju se dostavljati svakodnevno.

U razgovoru sa talijanskim vojnicima vide se talijanske imperijalističke težnje za područja na kojima se sada nalazi nji-

³ Štab Divizije se nalazio u Dubrovniku.

hova vojska a osobito za Dubrovnik i okolicu. Talijanski vojnici šire među narodom vijesti da je teritorija na kojoj se sada nalaze isključivo njihova i da se nove granice između Italije i Hrvatske nalaze kod Konjica. Iz ovoga se vidi da ove vijesti i promičbu među vojnicima šire sami njihovi častnici, jer da ovo nisu od nekog čuli ne bi onda ni prepričavali. To izaziva među narodom zlu krv i opravdano ogorčenje, te stvara atmosferu koja je suprotna težnjama vlade Kr. Italije i Nezavisne Države Hrvatske.

b) *Na području Lučkog zapovjedništva Makarska:*

1) Raspoloženje Hrvatskog naroda obzirom na vanjske i unutarnje prilike je uglavnom nepromjenjeno. Streljanje dvojice Ustaša u Supetru na Braču kod kojih su talijanske vojne vlasti našle skriveno oružje bolno se kosnulo mirnog stanovništva Brača, gdje se inače ne pamti smrtna osuda.

2) Četničkih akcija nije bilo.

3) Komunisti ne pokazuju aktivnost.

4) Nije primjećena nikakva akcija ni kretanje sumnjivih osoba, tuđinskih i neprijateljskih agenata, provokatora i anti-državnih elemenata.

5) Strana promičba je očito naglo popustila.

6) Prehrana na otocima Braču i Hvaru je slaba. Sve više ponestaje pogonskog materijala za motorne jedrenjake, koji su upotpunili promet sa otocima.

7) Odnosi sa građanskim vlastima su vrlo dobri. Ustaških organizacija nema.

8) Odnosi sa savezničkom talijanskom vojskom su dobri.

c) *Na području Lučkog zapovjedništva Crikvenica:*

Od ovog zapovjedništva još nisu primljeni podaci.

d) *Na području Zapovjedništva rijeka i riječnog prometa:*

1) Raspoloženje naroda je rodoljubivo.

2) Četničkih akcija nije bilo.

3) Strana promičba nije uočena.

4) Promet i prehrana razvijaju se normalno.

5) Odnosi mornarice sa ustaškim organizacijama i sa građanstvom dobri su. 29. o. m. prisustvovao je Zapovjednik sa časticima ovog zapovjedništva vokalnom koncertu pjevačkog društva „Turopoljac“. Na koncertu bile su pored pjevanja manifestacije Poglavniku i Hrvatskoj Državi kao i manifestacije drugarstva i prijateljstva sa savezničkom njemačkom vojskom i njemačkim narodom.

8) Odnosi sa savezničkom njemačkom vojskom su korektni.

.. 4

⁴ Redakcija je izostavila dio teksta u kome nema podataka od većeg značaja.

III. VANJSKA SITUACIJA:

Od Lučkog zapovjedništva Makarska primljeni su ovi podaci:

1) Savezničke posadne trupe pojačane su na ovom području i u Omiš je prebačena jedna bojna, gdje do sada u opće nije bilo trupa. Stožer divizije „Bergamo“ koji je iz Splita trebao preći u Makarsku navodno će preći u Knin.

Prema nekim podacima posadne trupe na ovom području, tj. divizija „Bergamo“ biće zamjenjena sa divizijom „Marche“, koja se prebacuje iz Albanije preko Dubrovnika u Split. Konvoji ove divizije iz Dubrovnika prolaze po danu Bračkim kanalom za Split.

Oduzeto oružje od Ustaša a koje je bilo predato oružništvu, talijanske vlasti u Makarskoj oduzele su oružništvu, a na otoku Hvaru čak je oduzeto t. z. pričuvno streljivo i oružje oružničkih postaja.

2) Stranih vojnih bjegunaca nije bilo.

3) Nema podataka o nedozvoljenim prelazima granica i švercu.

4) Odnosi sa građanskim vlastima su dobri.

IV. OPĆI ZAKLJUČAK:

Obavještajna služba na obali i nadalje se obavlja pod teškim uslovima. Pojedina zapovjedništva (na pr. Lučko zapovjedništvo Dubrovnik) prikupljaju podatke isključivo od mjesnih i vojnih civilnih vlasti jer nemaju posebnih povjerenika, pa su radi toga ti podaci vrlo oskudni.

S druge strane radi teških prilika povjerenje kod ljudi je vrlo malo te se mnogi ustručavaju pričati čak i najbezazlenije stvari bojeći se krivog tumačenja i kazne. Pored toga u mjestima gdje postoji tuđa vojna vlast koja vodi skoro glavnu riječ, svaki pojedinac biva strogo nadziran pa se izvještajni podaci time teže mogu prikupiti.

U unutarnjim prilikama ne primjećuju se neke osobite promjene. —

ZAMJENJUJE ZAPOVJEDNIKA,
komodor:
(Edgar Angeli)
Angeli

IZVJEŠTAJ ORUŽNIČKE POSTAJE VOJNIĆ OD 5. OKTOBRA 1941. VELIKOJ ŽUPI POKUPJE O NAPADU PARTIZANA KOD VOJIŠNICE NA DOMOBRANE 6. BOJNE 1. PJEŠAČKE PUKOVNIJE¹

Nezavisna Država Hrvatska
Oružnička postaja Vojnić
Broj: 240 Prs. 1941.

Predmet: Napad četnika na domobrane.

Velikoj župi Pokuplje

Karlovac

Vojnić 5 listopada 1941 god.

Dana 4 listopada 1941. godine oko 19,45 sati, VI. bojne 1. pješачke pukovnije u Vojniću, jedan vod domobrana koji je smješten u pučkoj školi u selu Vojišnici, občine Vojnić, kotara Vojnić, išao je jedan roj domobrana na stražu kod željeznog rudnika u Vojišnici, od 12 domobrana. — Na cesti između pučke škole u Vojišnici i željeznog rudnika u Vojišnici, sačekala je jedna grupa četnika-komunista ovaj roj domobrana i iz zasjede sa sve četiri strane oko 30 četnika-komunista, a iz neposredne blizine ispalili su na domobrane oko 4—5 hitaca iz građanskih pušaka i iz kubura zatim priskočili k domobranima i od istih oduzeli 5 pušaka, jednu strojnicu i 250 naboja, a zatim pobjegli u šumu.

Ovom prilikom od četnika-komunista, ranjeno je 4 domobrana, 3 teže, jedan lakše, a ostali domobrani su se razbježali u mraku ne znajući jedan za drugoga.

U prvi mah javljeno je da su dva domobrana izginula, a 4 ranjena, a drugog dana t. j. 5. X. te godine ova dvojica koji da su navodno poginuli vratili su se nepovrijeđeni.

Domobrani išli su u grupi, a tako su bili od četnika-komunista sačekani u neposrednoj blizini u mraku pucanjem načinili su na domobrane prepad, da se ovi nisu mogli snaći da se brane.

Četnici komunisti bili su u građanskom odijelu nepoznati.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 36/11—1, k. 152-a.

Izvidima do danas nije se moglo ustanoviti imena četnika, izvidi se i dalje nastavljaju, te o svakom saznanju izvjestiti će se.

Zapovjednik postaje narednik:

Potpis nečitljiv v. r.

Dostavljeno:

Velikoj župi Pokuplje.

Zapovjedniku I. Hr. pukovnije Zagreb.

Zapovjedniku oruž. krila Ogulin.

Kotarskoj oblasti Vojnić.

Velika župa Pokuplje.

Karlovac, 9. X. 1941.

Broj: 834, Prs. 1941

Predmet: Napad četnika na domobrane.

Ravnateljstvu za javni red i sigurnost

Zagreb

Za Dom spremni!

(M. P.)

Veliki župan:
Nikšić

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ORUŽNIČKOG KRILA OGU-
LIN OD 7. OKTOBRA 1941. GRUPI GENERALA LUKIĆA
O RUŠENJU MOSTA I TELEGRAFSKIH STUBOVA KOD
BREZOVE GLAVE¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO ORUŽNIČKOG KRILA
OGULIN
Broj 5164.

Željezni most Karlovac—Slunj
na cesti od četnika porušen

Kolski željezni most na
rieci Radonji po četni-
cima porušen javlja.

GRUPI GENERALA LUKIĆA

Karlovac.

Ogulin 7. listopada 1941.

Zapovjednik oružničke postaje Vukmanić sa brojem 807 od
4. listopada 1941. javlja:

„Noću na 1/2 listopada 1941. porušen je kolni željezni most
na rieci Radonji na državnoj cesti Karlovac — Slunj u mjestu
Brezova Glava, općina Tušilović, kotar Vojnić i u istom mjestu
posječeno 15 komada brzoglasnih stubova.

Vođenim izvidima od strane ove postaje po naredniku Duji
Kalniću i 10 oružnika ustanovljeno je, da je ovu sabotažu po-
činila komunističko-četnička banda, za kojima je svestrana po-
traga ostala bez uspjeha².

Brzoglasni stubovi ponovo su uspostavljeni i brzoglasna i
brzojavna linija popravljena je, dočim se porušeni most po-
pravlja.

Dostavljam prednje s molbom radi znanja.

Zapovjednik, satnik:
Kržišnik

Dostavljeno:

1. Hrv. oruž. pukovniji.
Velikoj župi Pokuplje.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br.
33/7—1, k. 67.

² Akciju su izvršili partizani 1. rejona Komande NOP odreda Kor-
đuna i Banije.

IZVJEŠTAJ GRUPE GENERALA LUKIČA I DRUGE ZDRUŽENE BRIGADE OD 8. OKTOBRA 1941. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH O AKCIJAMA PARTIZANA U GORSKOM KOTARU, LICI I NA KORDUNU¹

Karlovac

8.55

Grupa generala Lukića — potpukovnik Redenštajn javlja²:

1.) 2. listopada u s. Zagorje općina Modruš kotar Ogulin izvršen napad na pilanu industrijalca Josipa. Sporazumno sa talijanskim vlastima potjerno odjeljenje sa dva tenka našlo je pilanu u plamenu. Dalje potjere nisu vršene zbog velikog broja četnika i teškog zemljišta. Talijani su obećali uskoro organizirati potjere većeg obima. Prepoznati su četnici koji su zapalili pilanu.

2.) Talijanski časnik koji je bio zarobljen od komunista 28. rujna pušten je 6. listopada kod mjesta Turjanskog — općine Vrhovina.³

3.) 2. ov. m. u mjestu Brakusova Draga općine Vrhovina oštećena je brzoglasna pruga. Odmah je opravljena.⁴

4.) Noću 4/5. ov. m. prekinuta je bila želj. pruga Lička Jesenica — Javornik u dužini od 30 m. Promet bio prekinut 8 sati.

Primio: Anzulović v. r.

Karlovac

9.00

Druga združena brigada Karlovac javlja: pod Broj 17 — sat. Hope izvještava:

1.) Velika Kladaša javlja telefonom 7. X. u 13,35 sati: četnici napali poštanska kola na putu Vel. Kladaša—Topusko 8

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 8/1—4, k. 3.

² Izvještaj je dostavljen telefonom.

³ Talijanski oficir Spekonja Enca (Specogna Enza) iz 1. pješadijskog puka; zarobljen je kod Brloga. Opširnije o tome vidi Zbornik talijanskih dokumenata, knj. 1, depešu Komande 5. armijskog korpusa od 30. IX 1941. i Arhiv V. I. I., reg. br. 3/2—2, k. 55.

⁴ Borci partizanskog odreda „Škare“ minirali su 4 m puta i oborili 50 telegrafsko-telefonskih stubova prekinuvši tako vezu talijanske komande sektora u Otočcu sa jedinicama u Vrhovinama. Prema talijanskim podacima, akcija je izvršena uoči 29. septembra 1941 (tom V, knj. 1, dok. br. 187 i Arhiv V. I. I., reg. br. 3/2—2, k. 55).

km. od Topuskog. Jedan konj ubijen a kočijaš ranjen sa 4 metka. Jedan domobran iz pratnje ubijen, 2 ženske ranjene.

Pošta je sva ukradena.

2.) U Vojniću u obližnjoj šumi pucano na našu pretstražu, a noću viđeno crveno svijetlo u obliku bengalske vatre a ne raketle.

3.) Dva četnika blizu Vojnića ubijeni. Jedan musliman sluga od seljaka Otočnice uhvaćen živ.

Blizu sela Vojišnice nađena u grmu jedna puška, 1 velike škare, 1 klupče telefonske žice, 1 šajkača sa crvenom zvijezdom, 1 letak, jedan uhvaćen živ. Opširan pismeni izvještaj o tome sliedi.

Primio: Anzulović v. r.

Zagreb

20,00 sati

Vrhovno oružničko zapovjedništvo javlja:

Cetingrad: danas od 11—12 sati zauzeli su četnici Krstinju, kotara Vojnić. Zauzeli općinu, razlupali kasu i iz nje iznjeli 65.000 kuna i oko 200.000 u papirima. Molim pojačanje, jer Cetingradu od navale četnika po dobivenim podacima prieti opasnost.

Oružnička postaja Cetingrad br. 926 narednik Rebrović.

Primio podpukovnik Celestin.

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA 2. ZDRUŽENE BRIGADE OD
12. OKTOBRA 1941. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA
DOMOBRANSTVA NDH O NAPADU PARTIZANA IZ OD-
REDA „DEBELA KOSA“ NA TALIJANSKI AUTOMOBIL NA
CESTI KRNJAK — VOJNIĆ¹**

Karlovac

9.45 sati Pukovnik Tomašević iz Karlovca brzoglasno javlja:

Jučer (11. listopada) u 9 sati prije podne jedan talijanski častnik vozio se samovozom iz sela Krnjaka u Vojnić, te je na pola puta napadnut od četnika i zarobljen.² Samovoz nisu uzeli. Talijanski zapovjednik uputio jednu osobu na pregovore sa četnicima, koji su obavjestili talijansko zapovjedništvo, da će častnika pustiti samo onda, ako im Talijani dadu 4 strojnice i 40.000 naboja. Pregovori između Talijana i četnika dalje se vode.³

Talijansko zapovjedništvo na celoj teritoriji zabranilo je bilo kakve akcije sa naše strane.

Talijani drže se samo puteva a izvan puteva uobće u ništa se ne upuštaju. Ovakovim radom neće ništa postići, već naprotiv omogućit će četnicima da se sklone u selima izvan glavnih komunikacija, te će to nama donijeti samo nove poteškoće.

Primio: p-puk. Ferrant.⁴

O tome odmah obavješten puk. Dragojlov.⁵

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 12/1—4, k. 3.

² Partizani iz odreda „Debela kosa“ zarobili su talijanskog obavještajnog oficira Komande 2. armije koji je bio poslan na oslobođenu teritoriju sa zadatkom da prikaže Talijane kao zaštitnike srpskog naroda u Hrvatskoj (Arhiv V. I. I., reg. br. 3/2—2, k. 55 i 1—12/5, k. 2008).

³ Do zamjene nije došlo, jer talijanska komanda nije prihvatila zahtjev partizana (Arhiv V. I. I., reg. br. 1—12/5, k. 2008).

⁴ Franjo

⁵ Fedor

**IZVJEŠTAJ 1. HRVATSKE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE OD
13. OKTOBRA 1941. RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED
I SIGURNOST NDH O NAPADU PARTIZANA NA ŽELJEZ-
NIČKU STANICU DONJE DUBRAVE¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIČTVO
I. HRVATSKE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Z A G R E B
Taj. Broj 834/J.S.

Napadaj na željezničku
postaju Donje Dubrave
javlja

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE

Zagreb

Zagreb, 13. listopada 1941.

Zapovjednik oružničke postaje Generalski Stol, sa dopisom Taj. broj 114 od 6. ov. mj. dostavio je slijedeće:

„Dne 5. listopada t.g. oko 4 sata napadnuta je po četnicima želj. postaja Donje Dubrave. Četnika je bilo oko 30, naoružani sa puškama i puškomitraljezima, odjeveni u vojničko i građansko odijelo sa crnim šajkačama.

Ophodnja ove postaje, narednik Petar Vendramin i oružnik Matija Nažerić, ustanovila je da u zgradi ove željez. postaje stanuje predstojnik Stanko Bratoka, a u čekaonici bilo je postavljeno 11 domobrana 3. satnije 15. pješ. pukovnije kao straža, od kojih je taj čas bio jedan na straži.

Četnici su odmah bacili jednu bombu i počeli pucati, te pozvali domobrana na straži da se preda. Domobran na straži kao i ostali počeli su pucati, ali kako se stražar ranjen odmah srušio, pozvani su svi domobrani na predaju, čemu se ovi nijesu odupirali. Odmah su ih četnici do gola svukli, pokupili puške, bombe i streljivo te se izgubili prema šumi Mašnik.

Za vrijeme ove pucnjave u zgradi se nalazio prometnik Antun Abramović, kojeg su prisilili da im otvori kasu iz koje su uzeli 230 kuna, pocijepali željezničke karte i sliku Poglavnika.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 39/7—1, k. 152.

Supruga prometnika Franca Bujanj, Ljubica, spavala je u stražarnici udaljeno od postaje 600 m. ali su i tamo došla dva četnika, prisilili je da otvori vrata i tražili od nje novac, a ona im je predala 2.000 kuna. Osim toga uzeli su radio aparat vrijedan 7.000 kuna i na polasku je povelu sobom do šume Mašnik, od kuda su je pustili kući.

Na željezničkoj zgradi počinjena je znatna šteta jer su polupani prozori, oštećena kasa i brzojavni aparat.

U toj pucnjava je ranjen predstojnik željezničke postaje Bratok i domobran Josip Zunjac, dočim je domobran Mate Relja ubijen“.

Prednje se dostavlja na znanje.

Dostavljeno:

Ravnateljstvu za jav. red i sigurnost
Nezavisne Države Hrvatske i Vrhovnom
oružničkom zapovjedništvu.

Zapovjednik pukovnik
Čanić

**PISMO MINISTARSTVA PROMETA I JAVNIH RADOVA
NDH OD 14. OKTOBRA 1941. MINISTARSTVU UNUTAR-
NJIH POSLOVA, KOJIM MOLIM PRIVREMENO ZATVARA-
NJE POŠTE U DREŽNICI I JASENKU¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO PROMETA I JAVNIH RADOVA
Odio pošta, brzojava i brzoglasa
ZAGREB
O. P. broj: 13980/1941
14. X. 1941.

Predmet: Jezerane, četnički napad.

MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA

Zagreb

Pošta Jezerane pod br. 551 od 13. o. mj. u 10 sati i 15 mi-
nuta brzojavlja:

„Molim zatvaranje pošte Drežnica, Ogul, i Jasenak; oružnici
poubijani, činovnici občine odvedeni, ceste prekopane na više
mjestâ, stupova brzojavnih oko 150 porušeno, prenos nemoguć,
poštu za Drežnicu i Jasenak ne šaljite“.²

Molim Ministarstvo, da izvoli gornje uzeti na znanje i uči-
niti potrebno radi uzpostave sigurnosti života i rada rečenih po-
šta odnosno odobriti njihovo privremeno zatvaranje.

Žurno je.

Pročelnik Odjela
za poštu, brzojav i brzoglas:

(M. P.)

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 10/4—1, k. 213.

² Na teritoriji Drežnica — Jasenak djelovale su jedinice talijanske divizije „Lombardija“. Krajem septembra i početkom oktobra partizani Drežničkog NOP odreda izveli su niz uspješnih napada na talijanske vojnike i na komunikacije koje su držali Talijani. Zbog pojačanog pritiska partizana Talijani su 9. oktobra povukli svoje jedinice iz Drežnice, a partizani Drežničkog odreda su istog dana oslobodili cijelu drežničku opštinu (vidi tom V, knj. 1, dok. br. 49, 61, 67, 83, 178, 182, 187 i Zbornik talijanskih dokumenata, knj. 1, izvještaj Komande 5. armijskog korpusa od 18. oktobra 1941. godine).

³ Potpis nečitak.

Supruga prometnika Franca Buban, Ljubica, spavala je u stražarnici udaljeno od postaje 600 m. ali su i tamo došla dva četnika, prisilili je da otvori vrata i tražili od nje novac, a ona im je predala 2.000 kuna. Osim toga uzeli su radio aparat vrijedan 7.000 kuna i na polasku je povelj sobom do šume Mašnik, od kuda su je pustili kući.

Na željezničkoj zgradi počinjena je znatna šteta jer su lupani prozori, oštećena kasa i brzozavni aparat.

U toj pucnjava je ranjen predstojnik željezničke postaje Bratok i domobran Josip Zunjac, dočim je domobran Mate Relja ubijen“.

Prednje se dostavlja na znanje.

Dostavljeno:

Ravnateljstvu za jav. red i sigurnost
Nezavisne Države Hrvatske i Vrhovnom
oružničkom zapovjedništvu.

Zapovjednik pukovnik
Čanić

BR. 37

**PISMO MINISTARSTVA PROMETA I JAVNIH RADOVA
NDH OD 14. OKTOBRA 1941. MINISTARSTVU UNUTAR-
NJIH POSLOVA, KOJIM MOLIM PRIVREMENO ZATVARA-
NJE POŠTE U DREŽNICI I JASENKU¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO PROMETA I JAVNIH RADOVA

Odio pošta, brzjava i brzoglasa

ZAGREB

O. P. broj: 13980/1941

14. X. 1941.

Predmet: Jezerane, četnički napad.

MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA

Zagreb

Pošta Jezerane pod br. 551 od 13. o. mj. u 10 sati i 15 mi-
nuta brzjavlja:

„Molim zatvaranje pošte Drežnica, Ogul. i Jasenak; oružnici
poubijani, činovnici občine odvedeni, ceste prekopane na više
mjestâ, stupova brzjavljanih oko 150 porušeno, prenos nemoguć,
poštu za Drežnicu i Jasenak ne šaljite“.²

Molim Ministarstvo, da izvoli gornje uzeti na znanje i uči-
niti potrebno radi uzpostave sigurnosti života i rada rečenih po-
šta odnosno odobriti njihovo privremeno zatvaranje.

Žurno je.

Pročelnik Odjela
za poštu, brzjav i brzoglas:

.....³

(M. P.)

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 10/4—1, k. 213.

² Na teritoriji Drežnica — Jasenak djelovale su jedinice talijanske divizije „Lombardija“. Krajem septembra i početkom oktobra partizani Drežničkog NOP odreda izveli su niz uspješnih napada na talijanske vojnike i na komunikacije koje su držali Talijani. Zbog pojačanog pritiska partizana Talijani su 9. oktobra povukli svoje jedinice iz Drežnice, a partizani Drežničkog odreda su istog dana oslobodili cijelu drežničku opštinu (vidi tom V, knj. 1, dok. br. 49, 61, 67, 83, 178, 182, 187 i Zbornik talijanskih dokumenata, knj. 1, izvještaj Komande 5. armijskog korpusa od 18. oktobra 1941. godine).

³ Potpis nečitak.

**IZVJEŠTAJ KOMANDANTA 2. ZDRUŽENE BRIGADE OD
17. OKTOBRA 1941. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA
DOMOBRANSTVA NDH O NAPADU PARTIZANA NA TU-
ŠILOVIC I O BORBAMA PARTIZANA S TALJANSKIM JE-
DINICAMA¹**

Karlovac.

Pukovnik Tomašević zap. 2. združene brigade javlja:

17. 11, 35.

Danas u zoru pod zaštitom magle jedna grupa četnika 200—250 ljudi napala je na selo Tušilović.² Poštu i selo čuvali su 1 vodnik i 18 domobr. Nakon žestoke borbe koja je trajala duže, vodnik je ubijen i dva domobrana ranjena. Uslijed velike nadmoći četnici-komunisti razoružali su stražu pri čemu su odnijeli jednu strojnu pušku. Od strane vojnika prepoznat je kao vođa Opačić Čane³ i gđa Galjer⁴ atentatorka na pošti u Zagrebu,⁵ koja je pozivala vojnike kao Hrvatica da im se pridruže što su vojnici odbili.

U pošti su prerezali sve žice i povukli se posle u Babinu goru ostavivši razoružane domobrane u selu.

Sinoć u 22 sati oružnička i domobr. obhodnja obilazeći svoj rejon između Lasinje i lasinjskog Dugog Sela bila je u blizini lasinjskog Dugog Sela napadnuta od grupe 40—50 četnika. U toj borbi poginuo je domobran stožerne satnije 3. p. p. Mrežar Vid, koji je nosio puško-mitraljez. Taj mitraljez četnici su zaplijenili.

Juče 16. rujna⁶ na veče jedna ital. obhodnja napadnuta je bila kod sela Kuplensko i imale su mrtvog i tri ranjenika. Kod ovog sela

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 17/1—7, k. 3.

² Ovaj drugi napad na s. Tušilović izvršili su partizani 1. rejona Komande NOP odreda Korduna i Banije. Prvi napad izvršen je u julu 1941 (vidi tom V, knj. 1, dok. br. 35 i 78).

³ Stanko, tada komandant 1. rejona.

⁴ Nada Galjer.

⁵ Odnosi se na sabotazu na Glavnoj pošti u Zagrebu, koju su izvršili službenici pošte — komunisti. O tome vidi tom V, knj. 1, dok. br. 172.

⁶ Pogrešno. Treba: listopada.

zarobili su Italijani jednog ranjenog četnika kojeg su odveli do njihovog zapovjednika.

U blizini sela Vojnića četnici su uhvatili dva italijanska vojnika, razoružali ih i vratili ih natrag sa pismom u kome pišu Italijanima ako im je žao oružja neka dođu po to oružje.

Četničko-komunistička akcija u ovih posljednjih nekoliko dana otkada su Italijani zaposjeli Kordun zauzela je veći zamah⁷. Trebalo bi preko italij. pretpostavljenih vlasti urgirati da započmu sa akcijom i to ne samo uzduž komunikacijama već i po šumama i gorama. Ja raspolazem samo sa dvije satnije i jednom haub. bitnicom koje su snage preslabe za jednu ozbiljniju akciju, a osobito zbog toga što su se sada u pozadini italij. vojske prikupile velike grupe četnika i komunista, koje prijete sada i samome Karlovcu. Uslijed velike zone obezbeđenja ove brigade morao sam na pr. u toku ove noći slati pojačanja na pet mjesta a samo u svrhu osiguranja željezničke linije Vrginmost—Karlovac — Gornje Dubrave, jer je bio pokušao i napad na željez. prugu kod sela D. Dubrava.

Primio: Kadić, satnik

⁷ Odnosi se na ponovnu talijansku okupaciju teritorije između demilitarizovane zone i demarkacione linije (linija između njemačkih i talijanskih trupa), tzv. treće zone, koju su vršile jedinice 1. brze divizije. Povodom toga Komanda 5. armijskog korpusa izdala je 9. oktobra 1941. uputstvo u kome se, između ostalog, naređuje da stanovništvo preda oružje Talijanima, da se izvrše pretresi i čišćenje teritorije od ustanika, a u slučaju napada na talijanske jedinice, željezničke pruge i javne objekte, uhvaćene partizane odmah strijeljati, zatim da se jedinice NDH koje su dislocirane u toj zoni podrede talijanskoj komandi, dok će civilne vlasti ostati i dalje pod upravom vlade NDH (Arhiv V. I. I., reg. br. 18/5—1, k. 401). O tome vidi još tom V, knj. 1, dok. br. 69, knj. 2, dok. br. 123, knj. 30, dok. br. 12 i Zbornik talijanskih dokumenata, knj. 1, izvještaj Komande 5. armijskog korpusa od 18. oktobra 1941.

**IZVJEŠTAJ KOMANDANTA 2. ZDRUŽENE BRIGADE OD
25. OKTOBRA 1941. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA
DOMOBRANSTVA NDH O TALIJANSKOJ OFANZIVI NA
SEKTORU DEBELA KOSA — SUVAČA — BURIĆ SELO¹**

Karlovac
u 17.30 sati.

Iz Karlovca—pukovnik Tomašević javlja:
„Talijanska vojska izvršila je počev od jučer (23. ov. mj.) od 8 sati do danas prije podne preduzeća u slijedećem: Hladnik²—Debela kosa Suvača—s. Burić a jedna glavna kolona od Vojniča zapadnim padinama Petrove gore³. Dejstvo se nikako nije čulo. Dovedi su oko 60 zarobljenika među kojima djece, žena i odraslih. Prema izjavama nekih njihovih ljudi izgleda, da se uopće nisu upuštali u neke akcije u šumi i da su se radi toga pobunjenici lako ispred njih prebacili u druge zone. Tako na pr. sada se prikupljaju u Skradskoj gori, te su prošlu noć izvršili slabiji napad na betonski most kod s. Barilovića. Saveznička vojska pali nekoja sela i oduzima stoku i hranu od pravoslavnog stanovništva. Izgleda mi, da cijela akcija uopće nije ozbiljno bila postavljena i da ćemo mi i dalje imati posla sa pobunjenicima.

Iz pouzdanog vrela saznao sam, da četnici vrše prikupljanje oko Perjasice i u Skradskoj gori sa ciljem napada na Karlovac⁴. Ovo smatratu kao potpuno pouzdano.“

Pukovnik Tomašević skreće *ozbiljno pažnju, da ne bi došlo do neugodnih iznenađenja*, da se jedinice popune sa cipelama i gunjevima. Isto tako napominje da je hrana jednolika.

PRIMIO
Ppukovnik Elblinger⁵.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 24/1—5, k. 3.

² Vjerovatno: Vratnik (k. 263).

³ Odnosi se na 15. bataljon 11. bersaljerskog puka 1. brze divizije (vidi dok. br. 38 i Arhiv V. I. I., reg. br. 3/2—2, k. 55).

⁴ U to vrijeme nisu vršene nikakve pripreme za napad na Karlovac

⁵ Oton

BR. 40

**IZVJEŠTAJ OPĆEG UPRAVNOG POVJERENIŠTVA KOD
TALIJANSKE 2. ARMije OD 6. NOVEMBRA 1941. UREDU
VOJSKOVOĐE O AKCIJI PARTIZANA NA ŽELJEZNIČKOJ
PRUZI IZMEĐU JAVORNIKA I RUDOPOLJA¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
OPĆE UPRAVNO POVJERENIČTVO
KOD DRUGE ARMATE TALIJANSKE VOJSKE
Broj: Pov. 2608 1941.

Sušak, dne 6. studenoga 1941.

Ured Vojskovođe

Zagreb.

Inspektorat Hrvatskih Državnih Željeznica, Sušak, izvješ-
ćuje nas:

„Dne 5. XI. 1941.,

Vlak 1074 naletio je na otvorenoj pruzi između Javornika i Rudopolja u km. 551/552 na dvije podmetnute mine, koje su ispred vlaka eksplodirale². Osim toga napadnut je jakom puščanom paljbom po nepoznatim licima pri čemu je strojovođa Mirenić Martin lakše ranjen u leđa, a ložač Stjepan Matijašić je podlegao ranama. Stroj i službena kola su na više mjesta isprobijana od puščanih hitaca. Na pruzi je šinja odbijena na dužini 1 m. Vlak se odmah povukao na-
trag u Javornik. Promet uspostaviti će se oko 21 sat. Dru-
ge štete i drugih žrtava nema.“

Za Dom Spremn!

Obći Upravni Povjerenik:
Dr Karčić

(M. P.)

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 44/4—1, k. 61.

² Akciju je izvršio vjerovatno NOP odred „Škare“. Vidi tom V, knj. 2, dok. br. 21.

**IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA UNUTARNJIH POSLOVA NDH
OD 8. NOVEMBRA 1941. GLAVNOM STOZERU MINISTAR-
STVA DOMOBRANSTVA NDH O PALJENJU VATARA NA
BRDIMA OKO SPLITA I NA OTOCIMA HVARU I BRAČU
POVODOM PROSLAVE OKTOBARSKE REVOLUCIJE¹**

Zagreb
19.15

Ministarstvo unut. poslova, Zagreb, tajnik
Perišić, brzoglasno javlja:

Omiš, 7. XI. 17.35 brzoglasno javlja, da je
oružnička postaja Supetar dostavila 7. XI. od
noćas sljedeći brzojav:

Večeras od 6.30 do 9.30 opaženo je na više
mjestâ sa sjeverne strane otoka Hvara po br-
dima neko osvjetljenje, isto tako na području
postaje Bol zapaženo je na 3 mjestâ na brodo-
vima osvjetljenje².

Sumnja se da bi to moglo biti manifestacija
sa strane komunista.

Sva talijanska vojska u Bolu sa oružnič-
tvom istražuje³.

Do danas u jutro nije se moglo ništa usta-
noviti, ko je odnosnu rasvjetu i zašto učinio.

Isto tako sinoć oko 7 sati zapazilo se rasvje-
ta povrh Dugog Rata, Krila i Jesenica (kotar
Omiš), kao i na Kozjaku, povrh Kaštela.

Detaljan izvještaj slijedi nakon istrage.

Pov. 657

Velika Župa Cetina
Primio: p. puk. Ferrant.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 8/1—3, k. 4.

² Odnosi se na proslavu oktobarske revolucije, koja se obilježavala paljenjem vatara po brdima. O tome u izvještaju 6. armijskog korpusa piše: „Na brdima oko Splita, na otocima Braču i Hvaru primijećene va-
tre. Smatra se da je to u vezi sa godišnjicom preuzimanja vlasti od
strane boljševičkog režima u Rusiji“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 2/1, k. 56).

³ Vidi tom V, knj. 2, dok. br. 6.

BR. 42

IZVJEŠTAJ ORUŽNIČKOG KRILA OGULIN OD 10. NOVEMBRA 1941. VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIŠTVU O NAPADU 1. ČETE 1. BATALJONA KOMANDE NOP ODREDA KORDUNA I BANJE NA ŽELJEZNIČKU STANICU SKAKAVAC¹

Depeša

Primljeno 10. XI. u 14.5 s.

Vrhovno oruž. zapovjed.

Oružničko krilo Ogulin javlja: 9. ovog mjeseca u 5.30 sati oko 200 četnika napalo je željezničku postaju Skakavac i razoružalo 20 domobrana². — Vodnik ubijen, 1 domobran ranjen, a ostali svučeni. — Iste noći oko 2 sata pokušali su četnici napad na oružničku postaju Vukmanić. — Napad je odbijen.

Predao
Severinski, satnik

Primio
Špoljarić Matija
nadzor. častnik

BR. 43

IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA UNUTARNJIH POSLOVA NDH OD 12. NOVEMBRA 1941. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH O NAPADU PARTIZANA IZ BATALJONA „OGNJEN PRICA” NA PILANU I POŠTU U KOSINJU¹

Zagreb
23.15

Ministarstvo Unutarnjih Poslova brzo glasom po oficijalu Sekuliću javlja:

Kotarska oblast u Perušiću javlja, da je u noći između 12./13. napadnuto mjesto Kosinj po

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 10/1—9, k. 4.

² Akciju je izvršila 1. četa 1. bataljona Komande NOP odreda Korduna i Banje. Detaljnije o tome vidi tom V, knj. 2, dok. br. 31.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 13/1—2, k. 4.

četničko-komunističkoj bandi i zapaljena pilana, vlasništvo Milana Tržić, i kuća Mate Lastavice iz Gornjeg Kosinja. Jedan domobran teže ranjen.

Ovaj čas napadnut Kosinj i više se zgrada nalazi u plamenu te napadači daju znakove sa električnim lampama. Kotarski upravitelj u Perušiću, a isto tako i pošta Kosinj, mole da im se iz Otočca žurno pošalje vojna pomoć, jer će četnici poštu svaki čas zaposjesti, a od talijanske komande ne mogu nikakvu pomoć dobiti².

Primio satnik Matijević

Laksa³

BR. 44

**IZVJEŠTAJ VRHOVNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA
OD 18. NOVEMBRA 1941. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA
DOMOBRA NSTVA NDH O AKCIJI PARTIZANA KOMANDE
NOP ODREDA KORDUNA I BANJE U KARLOVCU¹**

Nezavisna Država Hrvatska
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIČTVO
J. S. Broj 5222
Primljeno 18. studenog 1941.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRA NSTVA
(Glavni stožer)

Zagreb.

Zagreb, 18. studenog 1941.

Zapovjednik oružničkog voda u Karlovcu brzoglasno 17. ov. mj. u 22.50 sati javlja:

„Danas u 21.30 sati oko 30—40 četnika-bandita u uniformi domobrana sa fesovima i taborskim kapama, naoružani, napali su gradsku bolnicu u Karlovcu, izrezali slike Poglavnika, preki-

² Napad su izvršili partizani bataljona „Ognjen Prica“. Vidi tom V, knj. 2; dok. br. 21 i 23.

³ Vladimir

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 57/15—2, k. 61 a.

nuli brzoglasne linije i odveli dvojicu ustaša, koje su kod katoličkog groblja na Dubovcu ubili².

U bolnici su tražili nekog komunistu po imenu Grgu³ i nakon toga se udaljili u pravcu sela Švarče.

Ustaše, vojska, redarstvo i oružništvo nalaze se u akciji.“
Prednje se dostavlja s molbom na znanje.

Zapovjednik, general:
Mizler

(M. P.)

POSLATO:

- 1) M. H. D. „Predsjedništvo O“
- 2) M. H. D. (Glavni stožer)
- 3) R. za jav. red i sig. N. D. H.

² O toj akciji u izvještaju talijanske 1. brze divizije od 18. novembra 1941. piše sljedeće: „Grupa od 50 komunista u hrvatskoj uniformi i bosanskom fesu, koja je u 18.45 prešla preko mosta na Korani u pravcu grada, ponovo se pojavila na tom mjestu. Na poziv naše straže na mostu da se zaustave komunisti su odgovorili vatrom. Ubijeni: karabinijer Batalja Antonio (Battaglia Antonio), 1906. godište, bersaljer Gotardo Luidi (Gottardo Luigi), 1921. godište; smrtno ranjen, kasnije umro, karab. Pastore Pijetro (Pastore Pietro), 1915. godište. Ista grupa prodrla je u navedeno vrijeme u grad i nesmetano otišla u Gradsku bolnicu da oslobodi druga koji je tamo ležao. Pošto ga nisu našli, uhvatili su dvojicu ranjenih ustaša, izveli ih i ubili nožem na poljani, oko 500 metara od bolnice“. (Arhiv V. I. I., reg. br. 2/1, k. 56.) O tome vidi još tom V, knj. 2, dok. br. 18 i knj. 30, dok. br. 38.

³ Marijan Čavic

IZVJEŠTAJ 1. DOMOBRANSKOG ZBORA OD 18. NOVEMBRA 1941. MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA NDH O NAPADU PARTIZANA KOMANDE NOP ODREDA KORDUNA I BANJE NA USTAŠKI SAT IZ MAJE¹

Sisak
19.45

I. Domobranski zbor javlja:

1. — Jutros oko 7.30 izašao je ustaški pripremni sat iz Maje (j. ist. od Gline) u pravcu Klasnića da traži jednog odvedenog ustašu. Kod Bijelih Voda naišao je na jak otpor od oko 100 do 150 naoružanih četnika i u borbi imao tri mrtva i 6 ranjenih². Zbog toga se povukao ka Maji i zatražio pomoć. Oko podne stigla iz Gline 2 ustaška sata u pomoć, ali su se četnici odmah povukli pravcem Gradina u Šamaricu. Posada Petrinja uputila 80 domobrana i 60 ustaša, koji će prenoćiti u Grabovcu i sutra se vraćaju. Zapovjednik ustaške bojne iz Gline obratio se za pomoć i Zagrebu radi veće akcije.

2. — Na s. Pritoku (4 km j. ist. od Bihaća) sinoć napali četnici i opljačkali nekoliko kuća. U Ripču je talijanska posada ali je pri tome bila sasvim pasivna. Svakodnevno stižu molbe okolnih i daljnjih hrvatskih sela za pomoć, ali posada Bihaća ne može intervenirati, jer ima svega 1 raspoloživu satniju. Talijani u opće slabo interveniraju, a ne žele ni naše akcije.

Primio: podpukovnik Sokol.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 18/1—2, k. 4.

² Vidi tom V, knj. 2, dok. br. 31.

IZVJEŠTAJ ŽELJEZNIČKE STANICE RUDOPOLJE OD 24. NOVEMBRA 1941. MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA NDH O NAPADU PARTIZANA NOP ODREDA „ŠKARE“ NA TALIJANSKI TRANSPORTNI VLAK NA PRUZI IZMEĐU JAVORNIKA I RUDOPOLJA¹

Hrvatske Državne Željeznice Primljeno od str. _____
 BRZOJAVKA na vodu br. _____, kotur br. _____
 Stanica RUDOPOLJE Primio _____
 24. XI. 1941. god. Otpremio _____
 od br. 1141 F

Vrsta Reči	Primljen			Predat			Službene primedbe
	dan	sat	min.	dan	sat	min.	
		10					MUP ² . MD ³ . MP ⁴ . Drž. Taj ⁵ . Pom. Upr ⁶ . Zuggleitung ⁷ , II. II/2. II/2c. III. Vojno

Dne 23. XI. oko 12 sati dočekan je vojni vlak 1014/II. sa strojopuščanom paljbom u kilometru 55-1 između postaje Javornik i Rudopolje od strane nepoznatih bandita. U vlaku teže je ranjeno 4 talijanska vojnika, koji su odpremljeni sa istim vlakom u Vrhovine.⁸ Uslijed atentata vlak 1013 čekao u Rudopolju 67 minuta. Vlak 1072 u Javorniku 190 minuta, vlak 1010 u Lič. Jesenici 69 minuta na pregled i osiguranje pruge. Primljeno 24/XI. 41. — 12.15

.....⁹

Predstojnik postaje HORVAT
 Laxa

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 24/1—13, k. 4.

² Ministarstvo unutarnjih poslova

³ Ministarstvo domobranstva

⁴ Ministarstvo pošta

⁵ Državno tajništvo

⁶ Pomorska uprava

⁷ Uprava vozova

⁸ Akciju su izvršili partizani NOP odreda „Škare“. U izvještaju Komande 5. armijskog korpusa Komandi 2. armije piše: „Između dvije stanice ispaljeni hici iz vatrenog oružja na vojnički voz koji je dolazio iz Fužina. 5 lakše ranjenih vojnika, od kojih su 2 produžila, a 3 smještena u bolnicu u Gospiću“. (Arhiv V. I. I., reg. br. 2/1, k. 56, 6—23/5, k. 2006 i tom V, knj. 2, dok. br. 23.)

⁹ Potpis nečitak.

**IZVOD IZ IZVJEŠTAJA ZAPOVJEDNIŠTVA ORUŽNIČKOG
KRILA GOSPIĆ OD 25. NOVEMBRA 1941. ZAPOVJEDNI-
ŠTVU ORUŽNIČKOG KRILA BIHAĆ O BORBAMA S PAR-
TIZANIMA U LICI¹**

ZAPOVJEDNIČTVO
ORUŽNIČKOG KRILA GOSPIĆ
Broj 550/Taj.

Izvještajna služba za
posljednjih 10 dana.

ZAPOVJEDNIČTVU ORUŽNIČKOG KRILA

Bihać.

Gospić, 25. studena 1941.

Na temelju Uputa za organizaciju i rad izvještajne službe i zapoviedi 1. Hrvatske oružničke pukovnije Taj. Br. 370/J. S. od 12. kolovoza 1941. godine prilike na području krila za posljednjih 10 dana bile su sljedeće:

I. OBĆA UNUTARNJA SITUACIJA:

1.) *Raspoloženje naroda s obzirom na vanjske i unutarnje prilike i događaje:*

Hrvatski narod je sa današnjim stanjem i političkim uređenjem zadovoljan. Ima malih izuzetaka, a to su oni koji naginju komunizmu i Jugofili, ali se nezadovoljstvo manjeg broja Hrvata i pojedinaца ne može uzeti kao pojava nezadovoljstva protiv političkog uređenja, već potiče ili radi prisustva Talijana ovdje, ili radi toga što još pojedina sela žive u strahu od komunističko-četničkih bandi, među kojim bandama na žalost ima i nekoliko bjednih Hrvata, koji su se solidarisali sa nazorima hrvatskih neprijatelja i protivnika današnjeg uređenja.

Manji broj Hrvata, koji su se priključili t. zv. četnicima, u stvari su komunisti, ali je manje takvih koji su tako mislili ranije, već su nakon postanka N. D. H. pod jakim uticajem nekoliko pokvarenjaka — ranijih komunista, podlegli i upustili se u vratolomiju, koja će ih prije ili kasnije koštati glave.

Komunistička struja gotovo više sada narušava red, mir i javnu sigurnost na području ovoga krila, nego li nezadovolj-

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 19/1—1, k. 150 A.

nici grko-istočne vjere. Ova pojava je sada najjača na području občine Kosinj i Smiljan, kotara Perušić i Gospić, jer se među onima na području občine Kosinj nalazi kao vođa student Srđan Brujić², a u Smiljanu advokat Jakov Blažević³ iz Gospića, koji su kao jaki propagatori uspjeli zavesti pojedince, koji sa četnicima udruženi⁴ operišu napadajući na hrvatska sela i pojedine ljude.

O zadovoljstvu grko-istočnjaka ne može biti ni govora. Oni su listom protivnici N. D. H. i njenih probitaka, te se još uvijek nadaju pobjedi Rusije, Engleske i Amerike.

Posljednjih dana, pojava naših snaga na terenu i akcije koje su posljednjih dana preduzimate na području ovog krila unijeli su nadu među hrvatski narod i pouzdanje, jer je svima poznato, da samo svoj svome može i hoće pomoći i zaštititi ga, dok je hrvatski narod izgubio svaku nadu u pomoć saveznika — Talijana. Spriječavanje akcije do sada našim snagama doprinelo je, da je komunističko-četnička akcija uzela većeg zamaha, ali čega će ubuduće svakako biti manje, pošto naše snage sada slobodnije i samostalno nastupaju.

Labavost naših građanskih vlasti doprinosi neraspoloženju Hrvata, jer ove ne preduzimaju nužne mjere za suzbijanje skupoće, koja je uzela veliki mah, da se upropašćuje svakoga tko nema na raspoloženju novaca da može pojedine artikle platiti koliko tko traži. Pozitivni naši zakoni su na snazi u pogledu suzbijanja skupoće, ali se isti ni malo ne poštuju, već se radi kako tko hoće. Nije riedak slučaj da se od strane trgovaca i privatnih prodavaca narod čisto ucjenjuje. Kupovanje živih namirnica od strane Talijana doprinosi u mnogome povišenju cijena, jer isti svaku stvar plaćaju koliko im se god zacijeni, a pri tome koriste ratni novac koga imaju u izobilju. Potrebno bi bilo da se snabdijevanje talijanske vojske na našim tržištima spriječ, jer će u protivnom naš narod ostati bez potrebne hrane.

Manjina kao Židova i drugih narodnosti na području krila nema.

2.) *Četnička akcija*: i dalje djeluje, ali se može reći u nešto manjoj mjeri. Za posljednjih 10 dana na području ovog krila u vezi sa komunističko-četničkom akcijom dogodila su se sljedeća djela:

10. studena 1941. komunističko-četnički banditi naoružani sa vojničkim puškama otjerali su 104 komada ovaca vredno 41.600 Kuna na štetu seljaka sela Podudbina, kotara Udbina,

² Komandant bataljona „Ognjen Prica“

³ Sekretar Okružnog komiteta KPH za Liku

⁴ Partizani su napadali neprijateljske garnizone u hrvatskim selima, ali tada potpuno odvojeni od četnika.

ali su organizovanom potjerom prisiljeni da ovce puste, dok su počinitelji pljačke izmakli.

Izviešće oružničke postaje Udbina Br. 1115 od 12. XI. 1941.

11. studenog 1941. godine po nalogu talijanske vojske izaslata je oružnička ophodnja postaje Udbina sastojeća se od 2 oružnika i 25 oružnika — pričuvnih domobrana, kao i 2 talijanska karabinjera, u selo Rebić, kotara Udbina, radi osiguranja nekoliko hrvatskih seljaka iz sela Podudbine, kotara Udbina, kako bi isti mogli svoje stvari pobrati iz svojih kuća koje su uslied napadaja četnika morali napustiti. Ophodnja je zauzela položaj izvan sela Rebići, kojom prilikom je bila napadnuta od strane četničko-komunističkih bandita puščanom vatrom iz obližnjih sela Brdo Momčilovo, Čitluka, Gornjeg Rebića i Mekinjara. Ophodnja videći situaciju u kojoj se nalazi skoncentrisala se je na podesnu točku i primila borbu sa banditima koja je trajala od 11 do 13 sati. U borbi su 2 domobrana — privremena oružnika — lakše ranjena, dočim nitko od naših snaga nije ubijen, a za četnike nije poznato.

Izviešće oružničke postaje Udbina Br. 1116 od 13. XI. 1941.

11. studena 1941. putovao je jedan manji odred talijanske vojske sa Udbine za Podlapac, kotara Udbina. Na putu kod sela Mekinjara, kotara Udbina, talijanski vojnici su bili napadnuti puščanom vatrom od strane četnika. U borbi je poginulo 5 talijanskih vojnika, 5 ih je ranjeno a 4 su četnici zarobili⁵.

Izviešće zapovjednika oružničke postaje Udbina 1117 od 13. XI. 1941. godine.

12. studena 1941. ubijen je seljak Petar Matić, rimokatoličke vjere, rodom iz Bilaja, kotara Gospić, a kojeg je ubio Ilija Počuča, grko-istočnjak, iz Divosela, kotara Gospić. Ubica je drugi dan uhapšen i kada je dana 13. o. mj. sproveden od strane ophodnje oružničke postaje Gospić u selo Bilajsko Novo Selo, kotara Gospić, radi uviđaja na licu mjesta, isti je pokušao da pobjegne, te je od strane ophodnje ubijen.

Izviešće oružničke postaje Gospić br. 1506 od 14. XI. 1941.

13. studena 1941. poštar Tomo Ružić iz Kosinja, prenosio je službenu i privatnu poštu sa željezničke postaje Studenci, prema Kosinju, kotara Perušić, kojom prilikom su ga presreli četničko-komunistički banditi, zarobili ga, oduzeli mu torbu u kojoj je bila pošta, ovu razrezali i oduzeli svu poštu i zadržali, a poštara Ružića zadržali kod sebe 4 dana, ispitivali ga o prilikama u Kosinju, hranili ga a zatim pustili kući. Izviešće oružničke postaje Kosinj Br. 810 od 18. XI. 1941.

⁵ i ⁶ To je bio prvi napad na Talijane. Akciju je izvršila grupa omladinaca iz udbinskog kotara (tom V, knj. 2, dok. br. 21 i Arhiv V. I. I., reg. br. 4—14/5, k. 2006).

13. studena 1941. godine jedan odred talijanske vojske iz široke Kule, kotara Gospić, izašao je sa tamošnjim seljacima u selu Ostrovica, kotara Gospić, radi dovoza sijena koje su ranije opljačkali stanovnici grko-istočne vjere od Hrvata, kojom prilikom su talijanski vojnici bili napadnuti od strane seljaka grko-istočne vjere vatrom iz vojničkih pušaka i ispaljeno je na njih 25—30 naboja. Talijani su odgovorili vatrom iz svojih pušaka, ali bez rezultata, a namijenjeni posac nije izvršen.

Izvišće oružničke postaje Široka Kula Br. 1097 od 13. XI. 1941.

15. studena 1941. četničko-komunistički banditi pustili su na slobodu 4 talijanska vojnika, koje su zarobili 11. o. mj. a koji vojnici pripadaju talijanskoj posadi na Udbini.⁶ Jednom vojniku su četnici svukli vojničke hlače i dali mu civilne. Prema izjavi tih vojnika u selu Srednja Gora, kotara Udbina, udaljeno od Udbine oko 12 km, nalazi se oko 1000 dobro naoružanih četnika, koji tamo imaju svoju brzoglasnu postaju i krugovalni prijemnik. Ove vojnike su četnici pustili na intervenciju talijanske vojne vlasti koja je poslala pismo četnicima po seljaku Nikoli Begiću, iz Udbine. Izvišće oružničke postaje Udbina Br. 1150 od 16. XI. 941.

15. studena 1941. oko 3 sata noći oko 280 komunističko-četničkih bandita napalo je sa svih strana na oružničku postaju Brlog pucanjem iz pušaka. Oružnici su uzvratili vatrom i borba je trajala 1 sat poslije čega su se četnici povukli u obližnju šumu odakle su pucali do 6 sati ujutro prema postaji. Od strane bandita ispaljeno je oko 300 naboja i bačeno 3 tromblonske bombe. Četnici su pucali sa dum-dum nabojima. Žrtava na našoj strani nije bilo, a za protivnika nije poznato. Izvišće oružničke postaje Brlog Br. 439 od 17. studena 1941.⁷

17. studena 1941. godine u 20 sati napadnuta je oružnička postaja Brlog, ovog krila, od strane četnika i komunista i opkoljena sa svih strana, kojom prilikom su banditi sa postaje otvorili pušcanu vatru sa svih strana. Oružnici su uzvratili vatrom i napad je odbijen. Borba je trajala od 20 do 21 sat, kojom prilikom je od strane četnika ispaljeno oko 200 naboja iz pušaka i oko 80 iz revolvera, a oružnici su ispalili 180 naboja. Žrtava

⁷ Ovo je drugi napad na žandarmerijsku stanicu, koga su izvršili partizani NOP odreda „Škare“. Prvi napad izveli su, 9. novembra, partizani iz Brinjskog logora.

na našoj strani nije bilo, a za napadače nije poznato. Izvješće oružničke postaje Brlog Br. 941 od 19. studena 1941.

19. studena 1941. godine oko 5.30 sati dvije skupine naoružanih četnika-komunista pod vođstvom studenta Srđana Brujića, iz Kosinja, izvršile su napad na selo Donji Kosinj, kotara Perušić i to jedna skupina od oko 30 sa sjeverne, a jedna od oko 50 sa istočne strane. Prije napada prekinuli su brzoglasnu liniju sa Perušićem kod sela Krš, kotara Perušić, da bi onemogućili traženje pomoći od strane naših oružnika. Prilikom ovoga napada naoružani seljaci dali su otpor i ubili jednog četnika, dok na našoj strani nije bilo gubitaka. Izvješće postaje Kosinj Br. 812 od 20. XI. 1941.

20. studena 1941. godine izvješćen je zapovjednik oružničke postaje Medak, da četnici-komunisti pripremaju napad na pojedine objekte kao rušenje mostova na putevima i želj. pruzi i kidanje b. b. linija. Pošto je o ovome izvješćena talijanska vojna vlast, preduzete su potrebne mjere i ovi napadi do sada nisu usliedili. Izvješće oružničke postaje Medak Br. 203/Taj. od 20. o. mj.

21. studena 1941. godine oko 14.30 sati grupa od 40 do 50 naoružanih bandita napala je na putu Otočac—Senj u blizini sela Žuta Lokva, kotara Otočac, jedan talijanski vojni samovoz, koji je išao u Senj, i tom prilikom je na mjestu ubijen šofer samovoza, jedan častnik lakše i jedan vojnik teže ranjeni, dok su dva vojnika koji su se na samovozu nalazili i ostali nepovređeni reagirali puščanom vatrom, koji su se povukli. Izvješće oružničkog voda Otočac Br. 1112 brzojavno od 22. XI. 1941.

21. studena 1941. godine oko 19 sati četničko-komunistički banditi oštetili su željezničku prugu između želj. postaje Studenci i Ličko Lešće, kotara Perušić, kojom prilikom je putnički vlak koji je naišao iz Gospića oko 19.10 sati iskočio iz kolosjeka, lokomotiva i službena kola se prevrnuli, a poštanski vagon se nasukao i razlupao. Ovom prilikom teško su ranjena 3 željezničara, dočim drugih žrtava nema. Promet je prekinut, ali je 25. o. mj. uspostavljen redoviti promet. Izvješće oružničke postaje Janjče.

22. studena 1941. godine u 12 sati uhićeni su od strane talijanskih vojnih vlasti u Otočcu: Ivan Jagarić, elektrotehničar, Stipe Burić, radnik i Albin Bujan, poštanski namještenik, svi iz Otočca, pod sumnjom podmetanja eksploziva u jednu tamošnju talijansku vojničku baraku, u kojoj su imenovani postavljali električni vod. Isti se još nalaze u zatvoru talijanske vojske u Otočcu. Izvješće oruž. postaje Otočac Br. 1100 od 23. studena 1941.

23. studena 1941. godine u 12.45 sati napadnut je talijanski vojni vlak od strane četnika-komunista između željezničke postaje Javornik i Rudopolje, kotara Otočac, vatrom iz vojničkih pušaka, kojom prilikom je 5 talijanskih vojnika što teže što lakše ranjeno. Talijanske vojne vlasti vode istragu. Izvješće oružničke postaje Vrhovine Br. 1558 od 13. XI. 1941.

3.) *Komunistička akcija:* Svakim danom je sve aktivnija. Osobito ova akcija nailazi na dobar teren u predjelima naseljenim grko-istočnim življem. Mestimično se rasturaju komunistički letci upućeni hrvatskoj seljačkoj stranci, koju se poziva na saradnju u cilju izbacivanja okupatora. U svim napried navedenim nedjelima svoju ulogu je igrala i komunistička propaganda — promičba. Kao glavni agitatori na području ovoga krila su advokat Jakov Blažević, iz Gospića i student prava Srđan Brujić, rodom iz Kosinja, kotara Perušić, koji su duhovni vođe komunista na području ovog krila.

4.) *Akcija pobunjenika:* za sada se svodi na pojedinačne napade i pljačke, jer im je tendencija da se održe preko zime za eventualne poduhvate na proljeće. Borbu sa našim oružnicima i Talijanima izbjegavaju, osim slučaja ako mogu napasti iz busije ili ako su prisiljeni da se moraju braniti.

5.) *Strana propaganda:* Među hrvatskim narodom nije primijećena osim one koju domaći nezadovoljnici provode pomoću ustmene propagande, dok među grko-istočnjacima strana propaganda nailazi na dobar teren i ovi je rado prihvaćaju i prenose na svoje pristalice.

6.) *Prehrana:* je s dana u dan otežanija. Skupoća je dostigla svoju kulminaciju, a i nestašica je na pragu. Za one koji su se domogli veće sume novaca skupoća je podnošljiva, ali za niži stalež, a naročito za državne namještenike je skupoća nesnosna, jer njihovi redovni prihodi ne mogu da pokrivaju dnevne potrebe. Vlada strahovanje u oči zime, te se nameće pitanje kako će niži slojevi preživjeti zimu. Nadležni vode brigu, ali je pomoć u hrani slaba. Najviše je narod pogodilo nenormalno stanje na području ovog krila, uslijed čega narod nije mogao pravilno obrađivati svoja polja i obrati ljetinu, a većim delom je narod opljačkan uzajamnom pljačkom i sada neko ima dosta svega, a neko nema ništa.

7.) *Odnosi vojske sa ustaškim organizacijama:* U koliko ove postoje dobri su. Isto tako i sa građanskim vlastima.

8.) *Odnosi sa talijanskom vojskom:* Prividno su dobri, ali dosta neiskreni i jedni na druge gledaju sa nepovjerenjem. Naše oružništvo, vojska i narod su svijesni toga, da se nalaze u ratnim vremenima i da se sve mora trpeti.

...

IV.

OBĆI ZAKLJUČAK:

Obzirom na napried izniete događaje stanje na području ovoga krila je nepovoljno, uslijed četničko-komunističke djelatnosti i što je velik dio područja ovog krila okupiran od strane pobunjenika, t. j. još uvijek ne djeluju postaje ovog krila: Nebjusi, Donji Lapac, Doljane, Srb, Zrmanja, Vrelo, Bruvno, Otrić i Bunić.

Potrebno bi bilo da se preduzmu jače akcije od strane naših snaga kako bi se područje očistilo od četničko-komunističkih bandi i uveo normalan rad na cijelom području, jer sa ovakvim stanjem narod će izgubiti povjerenje u moć naše vlasti.

Zapovjednik bojnik:
Seidl

Dostavljeno:

Zapovj. 2. pješačke divizije Bihać,
Velikom Županu Bihać, Gospić, Senj,
Posadnom zapovjedništvu Gospić,
Zapovj. 1. Hrv. oružničke pukovnije,
Zapovj. oruž. krila Bihać, Knin, Bos.
Petrovac, Ogulin.

(M. P.)

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA 2. PJEŠAČKE DIVIZIJE OD
30. NOVEMBRA 1941. ZAPOVJEDNIKU 1. DOMOBRANSKOG
ZBORA O NAPADU JEDINICA 3. BATALJONA KOMANDE
NOP ODREDA KORDUNA I BANJE NA TALIJANSKU
STRAŽU U PLAVČA-DRAZI¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIČTVO
2. PJEŠAČKE DIVIZIJE
Broj 719/taj.

U Bihacu, dne 30. stud. 1941.

Izveštaj o situaciji
22. studenog. Ogulin. —

ZAPOVJEDNIKU 1. DOMOBRANSKOG SBORA. —

Zapovjedništvo oružničkog krila Ogulin sa broj 481/tajno od 22. studenog tek. god. dostavilo je slijedeće:

„Dne 12. ovog mjeseca u noći napao je komunistički odred „Močila“, italijansku stražu u Plavča-Drugi², kraj Plaškog, kotar Ogulin u cilju razoružanja. U borbi koja se je razvila ubijena su dva talijanska vojnika a jedan je ranjen. Na strani četnika-komunista poginuo je Žarko Čuić,³ učitelj iz Vojnića, i Milašinić Stjepan⁴ iz sela Crkveni Pribič, kotara—općine Krašić, sa stajnom u Zagrebu, a po zanimanju dimnjačar. Posluživao se je pseudoimenom „Šiljo“. Prema prepisci koja je kod njega pronađena izgleda da je učestvovao u Španjolskom građanskom ratu.

Kod ubijenog Čuića Žarka pronađen je jedan dio prepiske i dnevnik, kojeg je dosta marljivo vodio. Sem toga kod njega je pronađena iskaznica za povlašćenu vožnju željeznicom po kojoj se je nesumljivo utvrdila istovjetnost.

Čuić Žarko bio je duhovni vođa četničko-komunističkog odreda u Močilama, Zbijegu, Tuku, Mrežnici i Toboliću. Isto

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 1/19—1, k. 61.

² O akciji u kojoj su učestvovali partizani NOP odreda „Zbjeg“ i „Močila“ iz sastava 3. bataljona Komande NOP odreda Korduna i Banije u izvještaju Komande 5. armijskog korpusa Komandi 2. armije piše da je oko 50 ustanika napalo kontrolnu stanicu na putu Plaški — Slunj. Prema njihovim podacima, u sukobu su partizani imali 2 mrtva i neodređen broj ranjenih, a Talijani 1 mrtvog i 2 ranjena. (Arhiv V. I. I., reg. br. 2/1, k. 56; 4—29/5, k. 2008 i tom V, knj. 2, dok. br. 11, 13, 24 i 31.)

³ Komesar 3. bataljona Komande NOP odreda Korduna i Banije

⁴ Komandant 3. bataljona Komande NOP odreda Korduna i Banije

takvu ulogu igrao je i Šiljo koji je obilovao iskustvom iz Španjolskog građanskog rata.

Iz ove prepiske kao i iz prepiske koja je uhvaćena u Drežnici vidi se da u Karlovcu nesumnjivo postoji i operativni komitet Komunističke partije Hrvatske⁵, i da zapravo Karlovac diriguje sa svima operacijama četnika-komunista na području ovog krila, kao i krila Petrinjskog.“

Dostavlja se prednje sa svima prilozima radi svoje interesantnosti i pošto se u istima spominju mnoga lica, kako iz četničko-komunističkih redova, toliko isto i iz pojedinih gradova i sela.

2. Dez 1941.

ZAPOVJEDNIK, pukovnik,
Tomašević⁶

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
Zapovjedništvo I. Domobranskog Sbora
Br. 846/Taj.
U Sisku, dne 8. XII. 1941.

Tajno!

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA. —

Glavni stožer—očevidni odjel. — Predlaže se prednje s molbom na uvid.

Zapovjednik, general
Rumler⁷

⁵ Odnosi se na Okružni komitet KPH za Karlovac.

⁶ Ivan

⁷ Dragutin

IZVJEŠTAJ ORUŽNIČKE POSTAJE DABAR OD 6. DECEMBRA 1941. KRILNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIŠTVU GOSPIĆ O PALJENJU I TERORU U SELIMA ŽIVICA, PETRINIĆ POLJE I GLIBODOL OD STRANE TALIJANSKE DIVIZIJE „RE“¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ORUŽNIČKA POSTAJA
D A B A R
Br. 1223

Izvješće o radu Talijanskih vojnih vlasti na području ove postaje

KRILNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIŠTVU

Gospić

Dabar 6. prosinca 1941.

Dana 4 prosinca 1941 godine oko 9 sati ovdašnja Talijanska vojska sa zapovjednikom iz Otočca, jednim oružnikom i 5 pričuvnika opkolili su selo Živicu na području ove postaje, i isto selo zapalili, tako da je svih jedanaest izgorelo sa ostalim gospodarstvom, zgradama, uhvatilo je ljudi 28 od kojih je na licu mjesta streljano 25 a trojicu sa sobom odveli. Istoga dana oko 12 sati isto odelenje opkolilo je selo Petrinić Polje na području ove postaje, zapalili su 29 domova i uhvatili su i streljali 5 ljudi².

Sve zapaljene kuće su grko-istočne vjere, od hrane iz kuća nisu dozvoljavali iznositi nikakovih živežnih namirnica sem robe.

Žene i sitnu djecu su Italijanske vojne vlasti naredile da se iz kuća uklone a svojoj vojsci nisu dozvoljavali da iste ubijaju.

Stoku iz štala i pojata je puštano tako da od stoke nije ništa ubijeno a niti je izgorelo već je ostalo i predato pravoslavnom stanovništvu.

Streljani ljudi predati su svojim rodbinama radi sahrane.

Danas 5. prosinca 1941 godine oko 12 sati Italijanske vojne vlasti sa jednim oružnikom i 5 pričuvnika opkolili su selo

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 35/6—1, k. 450-a.

² Paljenje i ubijanje stanovništva izvršile su jedinice divizije „Re“. Prema izvještaju Komande 5. oružničkog korpusa Komandi 2. armije „ubijena su 23 subverzivna elementa“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 16/2—1, k. 81 i 2/1, k. 56).

Glibodol na području ove postaje i zapalili 14 kuća vlasništvo grko-istočne vjere i jednu kuću koja pripada Iliji Krznariću rimo-katoličke vjere iz sela Glibodola, od strane Talijanske vojne vlasti nije niko streljan. —

Istog dana oko 15 sati Talijanska vojna vlast sa jednim oružnikom i 5 pričuvnika opkolili su selo Mala Kapela na području ove postaje, zapalili su 4 kuće vlasništvo grko-istočne vjere, od stanovništva nije niko uhvaćen niti ubijen.

U selu Mala Kapela od strane vojne Talijanske vlasti zapaljena je Državna zgrada koja pripada ravnateljstvu državnih šuma Gospić sa ostalim gospodarstvom zgradama, šteta je neprocenjiva.

U većini privatnim zapaljenim zgradama u selu Živica, Petrinić Polje i Glibodol nastale su eksplozije bombi i drugog streljiva što daje sumnje — dokaze da su u istima četnici-komunisti imali svoja skladišta za sebe i razno koje im je potrebno za prehranu i skloništa.

Italijanske vojne vlasti koje su ovo izvršile po izvršenom poslu vratili su se nazad u Otočac, u Dabru je ostala ranija Italijanska vojna komanda. Italijanske vojne vlasti do sada su uhvatile i zatvorile 8 lica i to iz Petrinić Polja 3 iz Živice 3 iz Bobića a jedan je pušten na slobodu.

Zapovjed. post. nared.

Jozo J. Nejašinić

Rasposlato

Općem povjereništvu kod II. Armate Sušak
I. Hrvatskoj oružničkoj pukovniji Zagreb
Oružničkom vođu Otočac
Kotarskoj oblasti Otočac

**IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA UNUTARNJIH POSLOVA NDH
OD 9. DECEMBRA 1941. GLAVNOM STOZERU MINISTARSTVA
DOMOBRANSTVA NDH O NAPADU JEDINICA 3. BATALJONA
NA DREŽNIK-GRAD¹**

U 11 sati
Zagreb

Ministarstvo unutarnjih poslova javlja:

Dana 3. XII u jutro rano u zoru napadnuto je s. Točak od četnika i komunista.² Ranjena su 2 domobrana. Četnici su odbijeni i povukli su se preko r. Korane u pravcu Perjasice na Veljun. Pucali su istovremeno od pravca Šlivenjaka i okoline Veljuna. Preko dana pucanje se stišalo, te oko 16 sati opet opaljeno desetak naboja na Veljun od pravca Šlivenjaka i okoline Veljuna.

Brzoglasno-brzojavna veza sa Rakovicom noću 2/3. XII. prekinuta je. Posjećeno je oko 20 stubova od Slušnice preko Presjeka. Iste noći u Drežnik-Gradu komunisti opljačkali opštinu, demolirali poštu, brzoglas i brzoglas.³ Vijest donio je predsjednik opštine Drežnik-Grad u Rakovicu, otuda javili Talijani svojom krugovalnom vezom na komandu Slunj. Istim putem po podne naredio je oružnički vodnik iz Slunja postaji Rakovica da odmah uputi 20 oružnika u zasjedu i osiguranje Drežnik-Grada. Da li je ova zapovjed preko Italijanskog krugovala stigla u Rakovicu još nije poznato. Italijanski zapovjednik u Slunju obećao je držati vezu sa Rakovicom i Drežnik-Gradom i pružiti u nuždi Drežnik-Gradu pomoć iz Rakovice.

8. XII iz Slunja se javlja da je stanje u kotaru vrlo kritično obzirom na četničko-komunističke akcije. Posljednjih nekoliko dana svi putevi u kotaru ugroženi su tako, da je svaki promet onemogućen. Četničko-komunistički napadaji bivaju svakim danom sve opasniji, tako da su sela ugrožena, te narod danomice dolazi ovoj kotarskoj oblasti tražeći pomoć bilo u oružničtvu, domobranstvu ili oružju. Sa općinom Rakovica i Drežnik-Gradom prekinuta je svaka veza tako da se ne zna situacija u ovom dijelu kotara, a nakon izvršenog komunističkog napada na Drežnik-Grad, gdje je izvršen napad na poštu

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I. reg. br. 9/1—1, k. 5.

² Vjerovatno se odnosi na napad partizana 2. bataljona Komande NOP odreda Korduna i Banije.

³ Napad su izvršile jedinice 3. bataljona Komande NOP odreda Korduna i Banije (tom V, knj. 2, dok. br. 65).

i opštinu svaki promet između Karlovca i Slunja već je 10 dana prekinut, te postoji opasnost da će biti onemogućen i za Ogulin. Stanje u ovom kotaru je vrlo kritično obzirom na četničko-komunističku akciju, koja je zadnjih 8 dana zauzela velikog maha.

Stoga se moli žurno preduzimanje mjera kako bi se situacija u ovom kotaru poboljšala, jer je psihološko stanje kod našeg naroda, obzirom na sadašnju situaciju i četničko-komunističke napade na svē strane kotara deprimirano.

Primio bojnik Ćurlica

BR. 51

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA DRUGE PJEŠAČKE DIVIZIJE OD 11. DECEMBRA 1941. ZAPOVJEDNIŠTVU 1. DOMOBRAANSKOG ZBORA O USTAŠKIM ZLOČINIMA NA TERITORIJI LIČKOG PETROVOG SELA¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

ZAPOVJEDNIČTVO

2. PJEŠAČKE DIVIZIJE

Broj 625

TAJNO

U Bihaću, dne 11-XII-1941

Predmet: izvještaj o
situaciji dostavlja. —

ZAPOVJEDNIČTVU I. DOMOBRAANSKOG SBORA. —

Oružničko krilo Ličko Petrovo Selo dostavilo je:

„Sa teritorije oružničke postaje Ličko Petrovo Selo bilo je svojevremeno iseljavanje grko-istočnjaka². Za ovo su bili određeni redovni ustaški odredi iz Bihaća, i divlje ustaše iz okolnih sela. Po završenoj selidbi su neke ustaše neprimjetno upali u

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 19/2—1, k. 61.

² Ustaške vlasti su, krajem juna i početkom jula 1941, vršile iseljavanje srpskog stanovništva iz plitvičke opštine i naseljavale ih po selima opštine Drvar, a manji dio po selima opštine Grahovo i Crni Lug, dok su stanovnike iz Ličkog Petrovog Sela naseljavale na teritoriju Donjeg Lapca. Oni su u tim krajevima u koje su ih uselili učestvovali u ustanku, a polovinom avgusta i septembra počeli su se vraćati na svoju teritoriju (vidi članak Milana Rapajića „Osobnosti ustanka u opštini Plitvička Jezera 1941. godine“, Vojnoistorijski glasnik br. 4, 1963).

grko-istočnjačku crkvu, te istu svu iznutra demolirali, tako da nije ništa od svetinje ostalo, što ovo vređa mjestno pučanstvo.

Ovo se nije moglo od strane oružnika ove postaje sprečiti jer su oružnici bili preslabi.

Grko-istočnjački narod ove teritorije potpuno znade da je njihov narod potučen. Ranije se moglo ovom narodu tumačiti, da su njihovi ljudi otjerani na prisilan rad, ali sada narod vidi da to nije istina. Sa ove teritorije ima 3 lica koja su pobjegla baš sa lica mjesta gdje su imali biti pogubljeni, i ta lica ostalom narodu pričaju da su njihovi ljudi izginuli i kakva ih je sudbina zadesila. Sada je narod ogorčen prema državnim službenicima, a osobito protivu oružnika ove postaje, jer narod misli da su svemu tome krivi oružnici, jer računaju da su oružnici i državni službenici znali kuda se vode njihovi ljudi ali nisu htjeli reći.

Grko-istočnjaci su između sebe izvršili popis nestalog naroda, te su ustanovili da fali 856 što muških, što ženskih, a među ovima i nešto djece. Ovaj popis je izvršen u općini Ličko Petrovo Selo, te su ovaj manjak našli samo iz ovog postajnog oružničkog zapovjedništva. Ove navode poverilo mi je lice koje pripada grko-istočnjacima. Među inim ima i pretnje prema oružnicima od strane naroda.

Nadalje ovo lice je izjavilo, da ovaj narod jedva čeka da neko od viših činovnika dođe u Ličko Petrovo Selo, da će se tada narod skupiti, te tog činovnika povesti da vidi kakova je sada crkva, i da će to lice pitati za njihove nestale ljude.

Najviše na sve ovo narod podsjećaju grobovi koji se nalaze po njivama i izpod crkve, jer su neki lješevi sasna plitko zatrpani, pa su iste lješeve čak i psi iskopavali. Sve ovo narod dira te narod zbog toga bjesni. Ovi se grobovi s vremena na vrijeme popravljaju odnosno potrpavaju. Narod za svakog zna ko je tu stradao životom.

Ovi grobovi bi se trebali sa ovih njiva skloniti, te bi narod s vremena na vrijeme ovo zaboravio, a dok narod ovo stalno gleda potsjeća ga na mržnju prema Hrvatima.“

Poznavajući opšte prilike u tom vremenju nalazim da su navodi točni.

Mišljenja sam da bi pitanje rasijanih i nedovoljno zatrpanih lješeva trebalo razmotriti za cijeli teritorij Bosne i Like.

13. dec. 1941

Zapovjednik
pukovnik
(Tomašević)
Tomašević

IZVJEŠTAJ VELIKOG ŽUPANA VELIKE ŽUPE GACKA I LIKA OD 13. DECEMBRA 1941. MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA NDH O AKCIJAMA PARTIZANA NA SEKTORU GOSPIĆA¹

TELEGRAM

Zagreb
48
13. XII. 41—2

Ministarstvo unutrašnjih
poslova

Zgb

Iz	Br. telegrama	Vrsta	Broj riječi	Vrijeme predaje			Službeni podaci	Vrijeme prijema			Fotpis telegraf. činovnika
				dana	sata	min.		dana	sata	min.	
Gospić	808		100	12	17	30					

Posljednjih nekoliko dana primjećuje se jaki pokret i četnika i komunista stop u Rizvanuši ubijena naša 2 čovjeka stop u Sv. Roku ubijeno 7 naših ljudi i otjerano 80 glava blaga stop u Kuli zarobljen 1 naš dečko i otjerano 150 glava blaga stop kod Ramljana pruga oštećena lokomotiva sa jednim vagonom prevrnuća stop Oružani napadi na Ribnik i Kulu stop Uzrujanost među našim narodom velika tako da mnogi napuštaju svoja ognjišta i traže da ih se preseli u Slavoniju stop ljudi za pojačanje oružništva imade ali nema oružja ni municije stop.

br. 3577 Veliki župan
Frković

¹ Original (pisan olovkom, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br 5/8—1, k. 213.

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH OD 26. DECEMBRA 1941. O DOGAĐAJIMA NA TERITORIJI I. DOMOBRANSKOG ZBORA¹

STANJE 26. PROSINCA U 8 SATI

a) I. DOMOBRANSKI SBOR:

Dva talijanska eskadrona konjaničtva iz Bihaća i jedna naša oružnička obhodnja iz Prijeboja (8 km jugoizt. od Plitvice) — jačine 8 oružnika — vršili su jučer razviđanje u pravcu Plitvice. Oružnici, napadnuti ovom prilikom od četnika uspjeli su četvoricu ubiti, a četvoricu (među kojima dva Zagrebčana komunista) uhvatiti. Dva oružnika ranjena. Konstatirano je, da je na Plitvicama stanje mirno.

O akciji čišćenja kombinirane bojne pravcem Karlovac — Vojnić, saznalo se naknadno, da je bojna 23. o. mj. poslije podne stupila u borbu i razbila odmetničke grupe kod Želj. postaje Utinja.² U borbi poginuo jedan a-ranjeno 11 domobrana (pitomaca) od kojih trojica teže. Gubitci kod odmetnika: 8 mrtvih, pored više ranjenih. Bojna je zatim bez borbe stigla 24. o. mj. u Vojnić i istog dana se po pojačanju posade Vojnić vratila u Karlovac nakon uspješno izvršenog zadatka.

Posada Vojnić bila je u toku jučerašnjeg dana zračnim putem snabdjevena živežnim namirnicama.³

Pruga Karlovac — Glina na mnogo mjesta, a osobito kod želj. postaje Utinja, Vojnić kao i između postaje Grabovac i Vlaović još uvijek porušena.

Prema obavještenju iz Glavnog stožera Ustaške vojnice u toku 25. o. mj. odmetnici su bombardirali iz bacača Hrv. Kostašnicu. U Električnu centralu palo je 4 bombi a nekoliko drugih u javne zgrade bez većeg učinka. Od strane Glavnog stožera Ustaške vojnice preduzete su mjere za pojačanje posade.

b) II. DOMOBRANSKI SBOR:

Na području sbora u toku jučerašnjeg dana nije bilo novosti.

Brzglasna veza Doboj — Tuzla, u prekidu.

¹ Prepis originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 25/1—9, k. 5.

² Borbu su vodile jedinice 4. bataljona Komande NOP odreda Korduna i Banije. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 2, dok. br. 99, 117 i 156.

³ Posada je bila opkoljena jedinicama 1. bataljona Komande NOP odreda Korduna i Banije (tom V, knj. 2, dok. br. 91, 148 i 152).

c) III. DOMOBRANSKI SBOR:

Zbog pljačke od strane četnika među kojima ima najviše Srbijanaca pučanstvo iz doline r. Krivaje seli prema Zavidovićima.

Inače u području sbora nije bilo važnijih događaja.

ZAST. GLAVARA GLAVNOG STOŽERA
Pročelnik pukovnik
Dragojlov v. r.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
GLAVNI STOŽER

BR. 54

IZVJEŠTAJ GLAVARA GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH OD 29. DECEMBRA 1941. O NAPADU PARTIZANA BANIJSKOG BATALJONA NA NEPRIJATELJSKA UPORIŠTA GVOZDANSKO I BEŠLINAC¹

STANJE 29. PROSINCA 1941. U 8 SATI.

a) I. DOMOBRANSKI SBOR:

Iz s. Krasnica (sj. i. od Novog) noću 24/25. o.mj. odvedeni su po četnicima tri pričuvna domobrana, koji su bili na dopustu.

U blizini Otočca odmetnici napali našu obhodnju od 10 oružnika, od kojih su dvojica ranjena, a ostali su se oružnici uslied nadmoćnosti odmetnika povukli u Otočac.²

Ustaški vodovi 16. sata podijeljeni za zaštitu hrv. s. Zrin (17 km sjever. od Bos. Novog), Bešlinac i Gvozdansko (15 km sjever. zapad. od Bos. Novog) jače su napadani posljednjih dana od odmetničkih grupa sa Šamarice i djelomično obkoljeni.

Za oslobođenje posade u Zrinu jučer u jutro upućen je jedan odred iz Dvora (sjev. od Bos. Novog), dok je Dvor pojačan sa jednim vodom iz Bos. Novog.

Ustaški vod u Gvozdanskom, koji je u toku borbi 26. i 27. o.mj. imao 4 mrtva i dva ranjena, povukao se sa 30 ljudi

¹ Prepis originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 28/1—13, k. 5.

² Napad su u blizini Dabra, 28. decembra, izvršili partizani Otoččkog bataljona (tom V, knj. 3, dok. br. 38).

i dielom civilnog pučanstva jučer u jutro u Bešlinac.³ Gvozdansko zapaljeno, više građana ubijeno. Po dolasku u Bešlinac ovaj ustaški vod nije naišao na ustašku posadu, koja je pod vodstvom zastavnika Mikruta nepoznato nekuda otišla. Zbog pomanjkanja streljiva ovaj ustaški vod napustio je Bešlinac i stigao u Dvor, ali samo bojnik sa 16 ljudi, dok se 14 ustaša sa građanima uzput noću izgubilo.

Jučer u 17 sati stigao je u Dvor iz Bos. Kostajnice 31. ustaški sat, a iz Banjaluke 60 oružnika. 31. ustaškom satu naloženo je da se odmah povrati u s. Bešlinac.⁴

³ U stenografskim bilješkama, pisanim prema sjećanju učesnika NO rata, o akciji na Gvozdansko piše sljedeće: „Tada je ustaško uporište Gvozdansko bilo prepreka za povezivanje slobodnih teritorija glinskog i dvorskog sreza. Istovremeno je bilo (sa posadom u Bešlincu) skoro jedino uporište neprijatelja na prostoru od Vlaovića i Krajčevčana do Gornjeg Žirovca i Dobretina. Imajući sve ovo u vidu, rukovodstvo Banije (misli se na Banijski bataljon — prim. red.; tom V, knj. 2, dok. br. 50) donijelo je odluku da svim raspoloživim snagama izvrši napad na uporište Gvozdansko i da ga likvidira, zatim da likvidira neprijateljske posade Rujevac, Bešlinac i time oslobodi dolinu rijeke Žirovca.

U tu svrhu izvršena je koncentracija svih partizanskih snaga u s. Donja Stupnica. Tu je izrađen i plan za napad.

U napadu su učestvovali: jedna četa šamaričkih partizana, jedna četa iz dvorskog sreza, jedna četa sa Kalima i jedan vod bosanskih partizana od 35—40 ljudi koji je došao u pomoć s jednim mitraljezom, svega oko 150 partizana sa 3 automatska oružja.

Za napad je određen 25. decembar tačno u 16.00 časova. Računalo se na iznenađenje pošto je bio katolički božić. Postavljeno je i osiguranje od pravca Dvora u s. Vojnići.

Napad je počeo tačno u određeno vrijeme jednovremeno sa svih strana. Prvi nalet partizanskih jedinica uspio je suziti neprijateljsku odbranu na dvije otporne tačke, crkvu i školu, gdje se neprijatelj pribrao, organizovao i počeo davati jak otpor. Vrlo jaka borba se produžila i u noći i tek pred zoru 26. decembra neprijatelj je uspio da se sa ostatkom svojih snaga probije prema Bešlincu i da se spoji s posadom od 20 vojnika, koji su osiguravali fabriku za livenje gvožđa. Partizani su istovremeno napali žandarmerijsku stanicu u Rujevcu koju je branilo 30 žandara. Žandari se nisu mogli oduprijeti i povukli su se u sastav posade koja je branila tvornicu u Bešlincu. Partizani, oduševljeni ovim uspjesima i naoružani zaplijenjenim oružjem na Gvozdanskom, još energičnije su produžili napad na utvrđenu odbranu fabrike. Neprijatelj se utvrdio iza debelih zidova zgrade i u bunkerima od želj. ploča. Ali je napad partizana bio nezadrživ. Borba je trajala cio dan. Naredne noći neprijatelj je bio savladan. Njegovi razbijeni ostaci bježali su ka Dvoru na Uni i Bos. Novom.“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 4—45/6, k. 2006 i tom V, knj. 3, dok. br. 15.)

⁴ O ponovnom ustaničkom napadu na s. Bešlinac, glavar Glavnog stožera Ministarstva domobranstva NDH, u izvještaju od 31. decembra, piše sljedeće: „Prema izvješću I. Dom. sbora 31. ustaški sat, koji je u toku 29. o.mj. imao osloboditi s. Bešlinac (12 km sjev. zap. od Bos. Novog) nije ovo izvršio. Bešlinac je 29. o.mj. napadnut od četnika i zapaljen. 16. ustaškom satu i oružnicima iz s. Rujevca (13 km sjev. zap. od Bos. Novog) uspjelo je probiti se u Dvor (1 km sjev. od Bos. Novog). Jučer

Zapovjednik posade Bos. Novi iz pouzdanih izvora saznao, da odmetnici sa prostora: Bos. Novi — Dobrljin — Blagaj (7 km izt. od Bos. Novog) spremaju zajedničku akciju sa odmetnicima iz Šamarice.

U okolini želj. postaje Grabovac (na pruzi Petrinja — Glina) zapaženo je veće grupiranje seljaka. Postaji Grabovac upućen je jedan vod u pojačanje.⁵

GLAVAR GLAVNOG STOŽERA
General-poručnik
(Laxa)

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
GLAVNI STOŽER

su 2 ustaška sata iz Dvora pokušala akciju prema s. Bešlinac, no nedaleko od Dvora zaustavljena su jakom četničkom vatrom i prisiljena na povlačenje u s. Dvor, gdje je pristupljeno utvrđivanju mjesta radi obrane.“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 30/1—5, k. 5.)

⁵ Redakcija je izostavila dio izvještaja, koji se ne odnosi na teritoriju Hrvatske.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

ZAPOVJEDNIŠTVO
2. PJEŠAČKE DIVIZIJE

Broj 146

U Bihatu, dana 27 1941

15418
11/63

Predmet: Hrvati, streljani
od Talijana u Crikvenici.

ZAPOVJEDNIŠTVU I DOMOBRANSKOG SPORA
u Sisku.

Zapovjedništvo ornitičkog krila Ognin epišom svojim br. 50 od
3. siječnja 1942. godine dostavlja:
Dne 26. prosinca 1941. godine po talijanskom ratnom sudu u Crikvenici osuđeni su na smrt i istoga dana u 12 sati streljani su niže navedeni ljudi-Hrvati i to:

- 1.-Dr. Iven Šebol liešnik iz Crikvenice.
- 2.-Vidović Mirko kućarac iz Gdujevic, kotar Livno.
- 3.-Subešić Božo kućarac iz Vinice, kotar Tomislavgrad.
- 4.-Subešić Mato kućarac iz Vinice, kotar Tomislavgrad.
- 5.-Bilić Iven kućarac iz Imotskog, kotar Isti.
- 6.-Čer Franjo krojač iz Crikvenice.

Navedeni su bili osuđeni, da su stajali u vezi sa komunistima koji se nalaze u logorima po šumama.

Dne 20. XII. 1941. godine ubijen je po talijanskim karabinjerima streljan Egidijs, dnevničar tehničkog odeljka u Crikvenici, jer je dao otpor kod pokušaja da bude uhićen od karabinjera.

Talijanska vojna vlast nije dozvolila našoj vlasti da izvrši uvidjaj i ostalo, što je potrebno, već su sve sami redili; izvršili streljanje i pokop."

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

Zapovjedništvo I. Domobranskog Spara

Br. 231 /Taj.

U Sisku, dne 11. 1 1941

ZAPOVJEDNIK
 pukovnik Tomasević.

Tomasević

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRA NSTVA. -/Glavni
stožer - očevo odjel/. -Dostavljam na uvid i znanje.

Zapovjednik, general:
/Šumler/

Šumler
11/1 Čučević

IZVJEŠTAJ KOMANDANTA 2. PJEŠAČKE DIVIZIJE OD 8. JANUARA 1942. ZAPOVJEDNIŠTVU 1. DOMOBRANSKOG ZBORA O STRIJELJANJU SARADNIKA NOP U CRIKVENICI NA OSNOVU PRESUDE TALIJANSKOG RATNOG SUDA¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO
2. PJEŠAČKE DIVIZIJE
Broj 141
U Bihaću, dne 8-I-1942

Predmet: Hrvati streljani
od Talijana u Crikvenici.

ZAPOVJEDNIŠTVU I. DOMOBRANSKOG SBORA

u Sisku

Zapovjedništvo oružničkog krila Ogulin spisom svojim br. 50 od 3. siečnja 1942. godine dostavlja:

„Dne 26. prosinca 1941. godine po talijanskom ratnom sudu u Crikvenici osuđeni su na smrt i istoga dana u 12 sati streljani su niže navedeni ljudi—Hrvati i to:

1. — Dr. Ivan Sabol, liečnik iz Crikvenice.²
2. — Vidović Mirko, kućarac iz Srđevica, kotar Livno.
3. — Šubašić Božo, kućarac iz Vinice, kotar Tomislavgrad.
4. — Šubašić Mato, kućarac iz Vinice, kotar Tomislavgrad.
5. — Bilić Ivan, kućarac iz Imotskog, kotar isti.
6. — Car Franjo, krojač iz Crikvenice.

Navedeni su bili osumnjičeni, da su stajali u vezi sa komunistima, koji se nalaze u logorima po šumama.

Dne 20. XII. 1941. godine ubijen je po talijanskim karabinjerima Matrljan Egidiije, dnevničar tehničkog odeljka u Crikvenici, jer je dao odpor kod pokušaja da bude uhićen od karabinjera.

Talijanska vojna vlast nije dozvolila našoj vlasti da izvrši uviđaj i ostalo, što je potrebno, već su sve sami radili, izvršili streljanje i pokop.“

ZAPOVJEDNIK
pukovnik Tomašević

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 11/2—1. k 63.

² Bio je aktivni saradnik narodnooslobodilačkog pokreta. Vidi tom V, knj. 3, dok. br. 115.

**IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA UNUTARNJIH POSLOVA NDH
OD 13. JANUARA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA
DOMOBRANSTVA NDH O NAPADU SVILAJSKE
ČETE NA ORUŽNIČKU POSTAJU MUĆ¹**

13. I. 1942

Zagreb
9.15

Ministarstvo unutrašnjih poslova brzo-
glasom javlja:

Omiš 12. I. — Prema brzojavnoj obavjesti kotarskog predstojnika iz Sinja jutros rano provalili su pobunjenici u s. Donji Muć.²

Sjedište občine Muć na podnožju planine Svilaje.

Pobunjenika ima 150. —

Zapovjednik oružničke postaje iz Klisa brzo-
glasno javlja da su pobunjenici zauzeli u Do-
njem Muću poštu, občinu, finaciski razdjel i
oružničku postaju, a da je do 11 sati danas prije
podne vođena borba u kojoj su pobunjenici
prevladali.

Župnici Donjeg Muća, Zlopolja i Gor.
Ogorja zatvoreni su u župskoj kući u Muću.

Brzojavna veza između Klisa i Muća pre-
kinuta je.

Prema oružničkoj postaji u kojoj su oru-
žnici zatvoreni uperen je mitraljez postavljen na
zidu župskog dvorišta.

Talijansko vojno zapovjedništvo u Sinju,
Klisu i Omišu obavješteno je radi poduzimanja
mjera.³

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 13/1, k. 6.

² Akciju je izvršila Svilajska četa Sinjskog NOP odreda (tom V, knj. 3, dok. br. 25).

³ O napadu Svilajske čete na Muć u izvještaju Komande kraljevskih karabinijera od 20. januara 1942. piše: „12. I 42. 5 časova Muć (Split UK — CD). Oko 50 ustanika naoružanih puškama i puškomitraljezima prodrlo u naselje. Iz zgrade opštine odnijeli su dvije pisaače mašine, iz pošte telefonske i telegrafske aparate. — Napali su žandarmerijsku kasarnu u kojoj su žandarmi, i pored pruženog otpora, savladani i razoružani; 1 žandarm ranjen; pomoć mu je ukazao ljekar iz bat. cr. koš. Više ustanika ranjeno i odvedeno. — Banda se u 14 časova udalila u pravcu Otišića (Split CA — UH) oduzevši košiju od katoličkog paroha. U toku je čišćenje“. (Arhiv V. I. I., reg. br. 1/2, k. 57.)

Naređeno je oružničkoj postaji u Klisu žurno, da o položaju putem kurira podnese iscrpan izvještaj i bude u najvećoj pripravnosti. Kotarski predstojnik Pr. br. 41/42.

Predao: čin. Blažečko
Primio: bojnik, Dits⁴

BR. 57

IZVJEŠTAJ RAVNATELJSTVA ŽUPSKE REDARSTVENE OBLASTI U PETRINJI OD 19. JANUARA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH O NAPADU 2. ČETE 3. BATALJONA NOP ODREDA BANIJE NA ORUŽNIČKU POSTAJU BIJELNIK I ŽELJEZNIČKU STANICU HRASTOVAC¹

19. I. 1942

Zagreb
19.45

p.puk. Sertić od Stožera Ustaške Vojnice javlja:

Oružnička postaja **Bijelnik** (cesta Petrinja — Kostajnica) zauzeta je od četnika. To su četnici koji su do sada bili u Šamarici ali uslijed akcije koja se tamo provodi povlače se prema susjednim hrvatskim selima pa su tom prilikom noćas zauzeli s. **Sutovari**,² **Mađari** i **Komarevo**. Nalaze se gotovo uz samu prugu tako da prijeti neposredna opasnost za željeznički promet. Noćas su četnici zapalili želj. stajalište **Hrastovac** (pruga Sunja — B. Luka). U pomoć su stigli ustaše i oružnici iz Sunje u jakosti od 40 ljudi ali su se morali povući jer je četnika bilo oko 400, isti raspolažu sa 5—6 strojnica.³ Prilikom borbe ranjeno je 9 ustaša i 2 mrtva. Ranjeni su odpremljeni u Sunju. Oko 2 sata u noći uslijedio je napad na Bos. Kostajnicu gdje je u borbi ostao 1 ustaša

⁴ Milivoj

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. L., reg. br. 19/1, k. 6.

² Vjerovatno: Letovanci.

³ Napade je izvršila 2. četa 3. bataljona NOP odreda Banije (tom V, knj. 3, dok. br. 143 i 153).

mrtav a 3 ranjena. Ugrožena je Hrv. Kostajnica, Caprag, Sunja i glavna željeznička pruga Zagreb — Zemun. U podne je zatražena pomoć od I. Dom. Zbora u Sisku, no pomoć do sada nije stigla pošto su raspoložive sile dom. zbora u Sisku i Petrinji gotovo neznatne. Veliki župan je osobno brzoglasno razgovarao sa Vojskovođom. Potrebna je žurna pomoć koja se očekuje tokom noći. Pomoć treba da stigne iz Zagreba. Ovo javlja ravnateljstvo župske redarstvene oblasti Petrinja. P. puk Sertić javlja da ustaše nemaju ništa na raspolaganju.

Predao: p.puk. Sertić Primio: kap. freg. Mičić

BR. 58

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA 1. DOMOBRANSKOG ZBORA OD 20. JANUARA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH O BORBAMA S PARTIZANIMA KRAJEM DECEMBRA 1941. I U PRVOJ POLOVINI JANUARA 1942. GODINE¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIČTVO I. DOMOBRANSKOG SBORA
Br. 508/Taj.

U Sisku, dne 20-I-1942

Predmet: Obavještajni izvještaj
za I. polovinu mjeseca
siječnja 1942.

- 1). Mindom. — Glst. — Očev. odj.
- 2). Zapovjed. II. DS.
- 3). Zapovjed. III. DS.
- 4). Koncept.

Na temelju zapoviedi Mindoma — Glst. — Očev. odjel. — Očev. Br. 4163/I. — Taj. od 17. studenog 1941, dostavljam izvješće obavještajne službe za I. polovinu siječnja 1942 u slijedećem:

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 9/2—1, k. 70.

I. OPĆA UNUTARNJA SITUACIJA.

1. RASPOLOŽENJE NARODA.

Hrvati: U predjelima gdje pobunjenička akcija nije jako razvijena pučanstvo je dobro raspoloženo i odano sadanjem državnom poretku. Zabrinuto je jedino za ishod akcija u Bosni.

Pučanstvo u ugroženim krajevima od odmetnika živi u velikom strahu za svoj život i imetak, jer se odmetničke akcije neumanjom snagom produžavaju, te su zabrinuti za ishod istih, jer u tom pogledu i pored preduzetih akcija od strane domobranstva i saveznika ne vide nikakvo naročito poboljšanje.

Pučanstvo ovih krajeva pod ovakvim teškim okolnostima prisiljeno je češće i prema prilikama igrati dvoličnu ulogu naginjući i na jednu i na drugu stranu, već prema tome odakle dolazi jači pritisak.

Među muslimanima osjeća se izvjesno previranje u vezi sa objavljenom rezolucijom podpretsjednika vlade Dr. Džafera Kulenovića o čemu je izvješćeno u prošlom izvješću. Nije isključeno da je držanje Turske u vanjskoj politici od izvjesnog upliva za držanje ovog diela pučanstva.

Raspoloženje grkoistočnog življa prema N.D.H. i ustaškom pokretu je rezervirano i nepovjerljivo, jer se osjećaju zapostavljenim pa pritiskom prilika se priključuju odmetničkim grupama čim im se za to ukaže mogućnost. U tome ih ohrabruje i podupire jaka četničko-komunistička promičba sa izvjesnim pozitivnim uspjesima.

Grkoistočnjački živalj koji je prešao na rim. kat. vjeru ili se povratio iz šuma živi mirno i povučeno na svojim domovima, ali je stalno izložen pretnjama, napadajima i kaznama od strane odmetnika, jer ih smatraju izdajnicima.

Srbi: žive povučeno i sa rezervom gledaju na razvoj događaja i tiho priželjkuju svršetak u njihovu korist.

Sa nepovjerenjem i ironijom gledaju na sve akcije koje idu za tim da se stanje smiri i uredi, pa u tome ih još podupire i jaka promičba.

Po nekim selima grkoistočnjaci proslavili su Božić na dosada uobičajeni način iz čega se može zaključiti da nemaju namjeru napustiti svoju vjeru i vjerske običaje.

Komunisti: Razvili su vrlo jaku promičbu i to ne samo u krajevima insurgiranog područja, već se zapaža njihova jača djelatnost i u djelu sjeverno od Save. Promičbu vrše rasturanjem mnogobrojnih letaka i drugog promičbenog materijala.

Djelatnost komunista se ne može točno odijeliti od one koju vrše odmetnici (četnici), jer je i jednima i drugima zajednički cilj da sruše sadanji državni poredak.

Židovi: Žive povučeno i mirno u stalnome strahu za njihove daljne progone i život, ali pored toga je više nego vjerovatno, da simpatiziraju sa neprijateljima novog poretka u Evropi.

Manjine: Lojalne su prema Državi i sadanjem poretku.

2. ČETNIČKA AKCIJA I PREDUZETE PROTIVMJERE.

Četničko-komunistička akcija i nadalje traje neumanjenom žestinom i u toku ovih 15 dana ispoljila se naročito u raznim napadajima na saobraćajna sredstva, domobranske obhodnje, oružničke obhodnje, posade, pojedina mjesta, pljačke i napadaji na pučanstvo i rušenje bb. linija.

Ove akcije potpomognute su od strane pučanstva, koje, više ili manje prisiljeno pretnjom odmetnika, daje raznorazna obavještenja o našim snagama, te u tome smislu usmjeruju svoje napadaje.

I ako se ideološki komunisti i odmetnici razmimoilaze, ipak zajednički surađuju sa ciljem da ruše sadanji državni poredak.²

Kao važnije momente u ovoj četničko-komunističkoj akciji i protivakciji naših snaga od posljednjeg izvješća do danas navodim slijedeće događaje:

U kotaru Kostajnica:

10. I. napadnut je kod prvog mosta sjeverno od Rudice jedan domobran i ranjen.

21. XII. oko 30 četnika napalo je domobransku stražu na ž. postaji Hrastovac, ranili 1, razoružali 5 domobrana i ranili nadzornika pruge i polomili sprave u postaji.³

Od napada na pučanstvo izvršena su dva u Marini i 1 odvođenje građana u šumu u Slabinji.

U kotaru Glina:

19. XII. napadnuta je domobranska dobrovoljačka satnija kod sela Hajtić jakom strojopuščanom vatrom, te se morala povući u Glinu.

2. I. napadnuta je ž. postaja Vlaović i ophodnja između Grabovca i Vlaovića — 1 mrtav i 6 ranjeno.⁴

² Tada više nije bilo nikakvih zajedničkih akcija ni saradnje s četnicima.

³ Napad je izvršila grupa partizana iz sela Svinjice. Neprijatelj je poslije ove akcije uputio kaznenu ekspediciju od oko 100 ustaša, žandara i domobrana, koju su partizani dočekali u zasjedi kod sela Rakovac (Arhiv V. I. I., reg. br. 4—49/6, k. 2006).

⁴ i ⁵ Vidi tom V, knj. 3, dok. br. 148.

6. I. napadnut je vlak kod Vlaovića koji se vraćao u Glinu sa ustašama. Gubitaka nije bilo.

2. I. Kod Drenovca napadnuta je ophodnja oružnika, domobrana i ustaša — 1 ustaša ubijen, ranjena 2 domobrana i 2 ustaša.⁵

U kotaru Vrginmost:

18. XII. prekopali su odmetnici put Topusko—Kladuša kod kamenog mosta i prekinuli bb. liniju.

25. XII. napadnuta je na pruži između Čemernice i Blatuše ophodnja oružničke postaje Čemernica — bez žrtava.

6. I. Napadnuta je iz zasjede oružnička ophodnja iz Čemernice kod sela Bović — 1 oružnik i 1 domobran ubijen. Osim toga izvršen je napad na pučanstvo u Crnom Potoku i odvedeni su lugari i povjerenici općina Bović i Kirin.

U kotaru Dvor:

Silaskom jakih komunističkih grupa sa Šamarice insurgiran je veći dio ovog kotara, tako da iziskuje jaku akciju čišćenja.

2. I. jedna grupa od oko 90 naoružanih pobunjenika zapalila je školu i eparhiski grkoistočnjački stan u selu Šegestin.

3/4. I. pobunjenici su porušili bb. linije na državnoj cesti Dvor—B. Novi u duljini od 2 ½ km.

26. XII. napadnuta je oružnička postaja Rujevac — napad odbijen bez gubitaka.

29. XII. ponovni napad na Rujevac. Uslijed nestanka streljiva i nadmoćnosti napadača, branioci se povukli u Dvor. Rujevac, Bešlinac i hrvatsko selo Gvozdansko su zapaljeni od odmetnika.

30. XII. prilikom povlačenja branioca Rujevca napadnuti su kod sela Čore.

Osim toga izvršene su pljačke i paljevine u Gvozdanskom i Rujevačkom Bešlincu.⁶

...⁷

U kotaru Otočac:

2. I. napadnut je kod sela Zalužnice poštanski samovož, te Otočac ne dobiva poštu — 1 ubijen, 2 ranjena, 2 domobrana zarobljena i 9. I. puštena.⁸

Otočac nema bb. veze sa Zagrebom.

⁶ O akcijama na Gvozdansko i Rujevac vidi dok. br. 54.

⁷ i ¹¹ Redakcija je izostavila dio teksta koji se odnosi na teritoriju Bosne.

⁸ Vidi tom V, knj. 3, dok. br. 10 i 138.

6. I. napala je italijanska patrola odmetnike koji su kvarili ž. prugu. 1 talijanski vojnik ubijen, 2 ranjena — tračnice demolirane.⁹

6. I. napadnuta je od četnika oružnička postaja Jezerane. U 4 satnoj borbi poginulo 5 odmetnika.

U kotaru Cazin:

25. XII. napala je jedna skupina od oko 50—70 odmetnika oružničku ophodnju od 3 oružnika između V. i M. Kladuše. 1 oružnik ranjen.¹⁰

Osim toga izvršen je jedan napad na pučanstvo u Vrnograču.

... 11

U kotaru Karlovac i Vojnić:

Stanje je sve teže. Željeznička pruga Skakavac—Vrginmost je u stalnom prekidu. Straže su raspršene ili razoružane.

2/3 i 4. I. napali su odmetnici oružničku postaju i selo Barilović, te zauzeli položaj preko mosta preko Korane. U savezu sa talijanskim postrojbama potisnut je napad od Krnjaka, gdje se oslobodila time opkoljena oružnička postaja.¹²

Posada Vojnić već mjesec dana opkoljena i stalno napadana¹³ bila se 12. I. rješila na povlačenje ka Skakavcu.

⁹ O akciji na prugu u izvještaju talijanske Komande željezničke milicije od 7. januara piše sljedeće: „Na oko 150 m od stanice, ispred stražarske kućice 47, ustanici otvorili vatru na patrolu od 5 ljudi; *naši gubici: 2 mrtva, 1 ranjen.* Istovremeno je druga grupa ustanika — pod zaštitom prethodne — u blizini stražarske kućice 46 skinula zavrtnje sa jedne šine na dijelu pruge iznad 30 m dubokog ponora, sa očiglednim ciljem da se izazove izvrtanje vojnčkog voza br. 1009 Split — Rijeka koji je nailazio. Patrola je osujetila tu zločinačku zamisao. Voz je mogao da prođe 7. I 42. u 2,40.“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 1/2, k. 57.)

¹⁰ Vidi tom V, knj. 2, dok. br. 122.

¹² Odnosi se na povlačenje jednog voda 10. sata 3. pješačke pukovnije (tom V, knj. 3, dok. br. 54, 143 i 148). O tome u izvještaju Vrhovnog oružničkog zapovjedništva, od 7. januara 1942, Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH piše: „Mjesto Krnjak razoreno od četnika. Oružnici (Oružničkog krila Ogulin — prim. red) vodili borbu od 2. siječnja u 8 sati do jučer, kada su pomoću talijanskih tenkova povukli se u Barilović. Zapovjednik postaje narednik Rupčić prešao na stranu četnika. Oružje i municija spaseni“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 6/1, 7/1, k. 6).

¹³ Položaj posade za vrijeme opsade Vojnića opisan je u izvještaju Ministarstva domobranstva NDH od 27. decembra 1941. Poglavnikovom vojnom uredu ovako: „Satnik Vuković, zapovjednik bojne, izjavio je: „Stanje je neizdrživo kod sadašnje situacije; 15 dana nemamo pošte, veze su pokidane, obskrba neredovita, 6 dana bez hrane, pobunjenici šalju letke i ultimatum radi predaje posade, sposobnost ljudi za borbu slaba, a moral sasvim pao. U Vojnišnici dio posade je vjerojatno zarobljen, jer su 5 dana obkoljeni, a 1 častnik i 28 ljudi sa jednim bacačem i 2 strojopuške upućeni kao pomoć u Vojnišnicu, zarobljeni su od pobunjenika i razoružani. Streljiva ima malo. Pobunjenici su nam dali na znanje, da

Kod Utinije je poslije jače borbe sa četnicima¹⁴ savladana, razoružana i svučena i potom preko Vojnića po dijelovima puštena na slobodu. Častnici su još većinom zadržani u ropstvu.

U ovim borbama četnici su došli do jakog naoružanja, tako da se okolina Karlovca može umiriti samo sa akcijom jakih postrojbi.

U kotaru Ogulin:

4. I. oštećena željeznička pruga između Gornjih i Donjih Dubrava, kojom prilikom je osobni vlak u 0,35 sati sa posljednja 4 vagona iskočio. Žrtava nije bilo.

U kotaru Korenica

25. XII. napadnuta je puščanom vatrom domobranska opodnja u selu Prijeboju. Ubijena 4 pobunjenika i 4 uhvaćena.

6. I. zarobljeno je od četnika, nakon što je vođena borba od nestanka streljiva, u selu Vrelo 12 domobrana, koji su bili od talijanskog zapovjednika u Korenici upućeni da sa 50 grkoistočnjaka raščiste put od snijega i tom prilikom napadnuti.

Zarobljenici su 9. I. pušteni na slobodu i stigli u Gospić.¹⁵

7. I. četnici su napali talijanske postrojbe oko Korenice.

Navodno gubitaka oko 20 na talijanskoj strani, zbog toga su Talijani zapalili selo Kalebovac, Gradina i Vukomandovo.¹⁶

Od 30. XII. vode se borbe između odmetnika i talijanske vojske oko Korenice,¹⁷ koja je opkoljena i nema pitke vode, jer je vodovod od četnika prekinut.

U kotaru Gospić:

4. XII. napadnuti su kod Ploče od oko 300 četnika 7 talijanskih kamiona i 1 naš samovoz. Nakon borbe kroz cijelu noć

je postaja Vojnić pala, a također i Utinja.“ (Arhiv V. I. I., mikrofilm H 1/219—221.)

¹⁴ Domobransku posadu iz Vojnića zarobile su jedinice 1. bataljona i jedna četa 4. bataljona Komande NOP odreda Korduna i Banije (tom V, knj. 3, dok. br. 20, 132 i 141).

¹⁵ Vidi tom V, knj. 3, dok. br. 138.

¹⁶ Vjerovatno: Vukobratović.

¹⁷ U izvještaju Komande 5. armijskog korpusa od 2. januara 1942. Generalštabu Kraljevske vojske o borbama partizana Grupe NOP odreda za Liku piše: „Komandant sektora puk. Angelini pošao za Korenicu sa pokretnom kolonom na kamionima sljedećeg sastava: jedan streljački bat., jedna četa minobacača, jedna baterija 75/13. Kolona je do Vrhovina stigla kamionima, zatim je produžila pješke za Babin Potok (Gospić NH—GO) i bila napadnuta kod Homoljačkog klanca. Ustanci odbijeni, prevoj zauzet. Neprijateljski gubici: 10 mrtvih. — Naši gubici: 1 oficir i 5 vojnika poginulo; 1 oficir i 10 vojnika ranjeno, od kojih jedan umro; 23 promrzlo.“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 1/2, k. 57).

predali su se 5. XII. — 30 vojnika i 2 talijanska častnika — četnicima. Zarobljeno oko 30 pušaka, nešto bombi i pištolja i 2 strojnice. 3 samovoza uništena.¹⁸

U kotaru Donji Lapac:

Uređena je četnička vlast pod zaštitom talijanskih četa. Četnici imaju svoje oružništvo, općinske vlasti i vrše službu pod oružjem. Ne primaju kune, već se služe sa dinarima.

U kotaru Knin:

Izvršene su pljačke i paljevine u selima: Vrpolje, Topolje, Golubić.

¹⁸ Napad na talijanske jedinice izvršile su jedinice 1. ličkog NOP odreda. O tome u stenografskim bilješkama, pisanim prema sjećanju učesnika NO rata, piše: „Petog januara 1942. godine, kada su Talijani sa kamionima iz Metka, preko Pločanskog klanca, bili krenuli za Udbinu, na Pločanskom klanca bila im je postavljena zasjeda. Zasjeđu je postavio tadašnji komandir [Mogoričke] čete Lazo Radaković sa 40 boraca i komandir jurišne čete Petar Kleut sa 30 boraca svoje čete i oko 15 boraca čete sela Ploče. Kada su Talijani stigli u Ploču, izdajnik trgovac Dojčinović im je javio da ih na Pločanskom klanca čeka zasjeda. Zato se Talijani nisu ni usudili krenuti preko Pločanskog klanca za Udbinu. Petar Kleut i Lazo Radaković sa svojim borcima napali su Talijane u Ploči. Talijani su bili zaposjeli jednu zidanu zgradu i odatle se branili. Naveče, oko 22.00 časa, iz Metka je bio krenuo kamion pun talijanskih vojnika sa jednim oficijom da vidi šta je sa Talijanima koji su se nalazili u selu Ploča. Kamion je već pri ulazu u selo Ploča naišao na našu zasjedu i poslije kraće borbe vojnici su se zajedno sa svojim oficijom predali. Talijane sa oficirima koji su se branili iz zgrade pozivali smo na predaju. I tek na treći poziv, kad smo im poslali talijanskog vojnika koji je zarobljen u kamionu, Talijani u zgradi bili su prisiljeni da se predaju. U ovoj borbi zarobljeno je 70 talijanskih vojnika i 2 oficira, zaplijenjeno je 68 pušaka, 2 puškomitraljeza, 15 pištolja i veća količina municije i brašna, a zapaljeno 5 kamiona. Na njihovoj strani bila su 2 ranjena i 1 mrtav, dok smo mi imali samo jednog ranjenog borca. Pored toga, zarobljene su 4 ustaše koji su osuđeni na smrt i strijeljani. Talijani sa oficirima, poslije oduzimanja oružja i opreme, pušteni su u garnizon Gospić.“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 12/5, k. 2006.)

U izvještaju Komande 6. armijskog korpusa od 6. januara 1942. Generalštabu Kraljevske vojske piše sljedeće: „4/1/42, 15 č., blizu G. Ploče (Stari Grad CL—EZ) oko 200 ustanika napalo kolonu od 7 vozila na kojima su se nalazila tri podoficira, kapelan, 26 vojnika pratnje i 50 vojnika za popunu III/2. pješ., hrana i pošta upućena iz Gospića u Udbinu. Naše snage, zabarikadirane u seoskim kućama, pružile su otpor pretrpjivši gubitak od 1 mrtvog i jednog ranjenog, a 5-og u 1 čas kapitulirale su poslije pregovora sa vođom ustanika koji im je zagarantovao život i predaju neoštećenih vozila s tim da prethodno polože oružje. Izgubljeno: 4 puškomitraljeza, lično oružje i municija za 80 ljudi, jedan kamion zapaljen, na jednom oštećen motor, jedan kamion sa prikolicom prevrnuo se u potok sa poštom i 35.000 lira. — Oficiri, kojima je ostavljeno oružje, i razoružani vojnici vratili su se u Medak sa 3 kamiona. Vodi se istraga radi utvrđivanja odgovornosti.“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 1/2, k. 57). O tome vidi još tom V, knj. 3, dok. br. 38 i Arhiv V. I. I., reg. br. 53/4, k. 78.

U kotaru Đurđevac:

10. I. prilikom uredovanja — hapšenja od strane oružničke ophodnje ubijen je 1 a ranjena 2 oružnika kod Šelakovca.

3). KOMUNISTI.

Komunisti i ako se idejno ne slažu sa četnicima, što se može zaključiti iz sadržaja letaka, koje i jedni i drugi šire, ipak su u borbi protivu naših i savezničkih snaga ujedinjeni, jer im je zajednički cilj rušenje ove države.

Pošto imaju u svojim redovima intelektualno jake ljude, to se za pridobivanje pristalica služe veoma vješto raznim promičbenim sredstvima u kojima se služe vještim i rječitim frazama i obećanjima, kojima neuki svijet, a pogotovo onaj koji je van domašaja naših vlasti, lako podleži.

Prilažem komunističko-četnički promičbeni materijal, koji je uhvaćen na području oružničkog krila Gospić i posadnog zapovjedništva Varaždin.¹⁹

Prema podacima stalne straže u Crkvinu (Krupa) održao je na dan 6. I. govor u selu Vel. Rujiška vođa pobunjenika Dr. Lazo²⁰ Stojanović iz Prijedora u kojem je među ostalim veličao izgled na njihovu pobjedu, nagovještao napadaj na Budimlić Japru i Bos. Krupu i da će redom osvajati i gradove.

Zapažena je jača djelatnost komunista u propagiranju komunističkih ideja na području kotara Bjelovar—Čazma.

21. XII. u borbi sa oružnicima u selu Tvrda Rijeka ubijen je 1 komunist, dok je jedan uhićen i predan vlastima. Obojica su učestvovali u napadu na oružnike i domobrane 17. XII. u šumi Konjska.

26. XII. uhićena su 4 đaka VI. razreda gimnazije u Križevcima zbog širenja komunističkih letaka.

U kotaru Čazma uhićene su dvije osobe radi širenja komunističke promičbe.

4). AKCIJA, RAD I KRETANJE SUMNJIVIH OSOBA, PROVOKATORA ITD.

Podaci po ovoj točki uglavnom su obuhvaćeni izloženim u točkama 2) i 3) ovoga izvješća.

5). STRANA PROPAGANDA U NARODU.

Englesko-sovjetska promičba putem krugovalnih postaja vrlo je jaka i poznato je da grkoistočnjački živalj i Židovi i

¹⁹ Redakcija ne raspolaže prilogom.

²⁰ Mladen, narodni heroj

pored postojeće zabrane rado sluša, prihvaćaju i dalje šire, dok se hrvatsko pučanstvo drži prema tim vjestima ravnodušno osim djela koji je komunistički orijentiran.

6). PRILIKE PREHRANE I PROMETA.

Prehranbene prilike na području ovoga zbora postaju svakim danom sve teže, a po gotovo na insurgiranom području. Nedostaju najpotrebnije životne namirnice kao brašno, mast meso, a ostale potrebe mogu se nabaviti jedino uz nevjerovatno visoke cijene, pored postojećih maksimiranih cijena.

Četnici spriječavaju i otežavaju dovoz hrane sa sela u gradove i veća mjesta, pa su zbog toga životne prilike u tim gradovima još teže.

Najviše su pogođeni državni—samoupravni činovnici, kojima mjesečna beriva nijesu dostatna za nabavu životnih namirnica po tako visokim cijenama.

Seljaci su nezadovoljni zbog maksimiranih cijena životnih namirnica čiji su oni glavni proizvođači, dok su cijene onih potreba čiji su i oni potrošači, kao odjeća, obuća i t. sl. ostale nemaksimirane, već naprotiv svakim danom rastu.

Osim toga pokazuje se izvjesno nezadovoljstvo kod seljaka zbog popisa i oduzimanja hrane, no javno to ne ispoljavaju.

Blokada Knina popustila je, ali još uvijek seljaci ne dovode u grad svoje proizvode, kao prije, a uzrok je taj, što u gradu ne mogu kupiti ni najpotrebnije.

Željeznički promet odvija se na svim prugama uopće sa velikim zakašnjenjem vlakova zbog velike hladnoće i snijega, a pokraj toga na dielu željezničke pruge Sunja—Bos. Novi—Bihać i Caprag—Karlovac je željeznički promet češće prekinut zbog napadaja pobunjenika.

Ovo isto važi i za bb. linije.

1. I. dogodilo se kod B. Novog sudar između teretnog i osobnog vlaka, kojom prilikom je bilo 6 mrtvih i oko 20 što teže što lakše ranjenih osoba. Uzrok sudaru bila je nepažnja strojovođe osobnog vlaka, koji je i pored dobivenih obavještenja za križanje vlakova poveo vlak ka Prijedoru.

Cestovni promet je skoro na svim cestama u insurgiranom području izložen čestim prepadima od strane pobunjenika.

7). ODNOSI VOJSKE SA USTAŠKIM ORGANIZACIJAMA I GRAĐANSKIM VLASTIMA

U glavnom dobri i korektni. Odnosi između vojske i građanskih vlasti također su dobri i korektni.

Incidenata nije bilo.

8). ODNOSI VOJSKE SA SAVEZNIČKIM VOJSKAMA.

Sa njemačkom vojskom odnosi su vrlo dobri i srdačni, dočim su sa talijanskom vojskom korektni, ali ne baš i srdačni, što je razlog u tome da talijanske vojne vlasti prema pobunjenicima češće ne istupaju dovoljno energično.

II. STANJE U VOJSCI.

1). RASPOLOŽENJE, DUH I DISCIPLINA U VOJSCI.

Moral i vojnički duh kod domobrana u jačim sukobima sa pobunjenicima dosta je kolebljiv, pa je bilo slučajeva da pojedinci ili jedinice neodlučno stupaju u borbu.

Stega je dobra, samo je vojničko držanje nešto slabije, pošto nijesu dovoljno vojnički izobraženi.

Preduzete su potrebne mjere da se ovo stanje popravi.

2). NEREDI I IZGREDI VEĆEG ZNAČAJA.

Naročitih incidenata i nereda većeg značaja nije bilo, osim slučaja u selu Bužimu, gdje je 6. I. pokusni oružnik oružničke postaje Ravnice Šefik Dupanović, u jednoj gostionici u pijanom stanju u svađi potegao službeni revolver i tom prilikom ubio lugara i ranio načelnika općine.

3). UTICAJ STRANE IZVJEŠTAJNE SLUŽBE I NEPRIJATELJSKE PROMIČBE.

Strana promičba u našoj vojsci nije zapažena, vojnici pokazuju poslušnost prema svojim zapovjednicima i obavljaju uredno povjerene im dužnosti.

Od uhvaćenih komunističko-četničkih letaka se vidi, da su odmetnici pored ostalog uperili svoju promičbu i na to, da se građani ne odazivaju pozivu na vojnu vježbu, a onima koji su već na vježbi, da se ne bore.

4). BJEGSTVA IZ VOJSKE.

U najviše slučajeva se radi samo o samovoljnim udaljenjima iz vojarne.

5). PONAŠANJE ČASTNIKA, DOČASTNIKA I MOMČADI.

U glavnom u duhu pravila i propisa, osim manjih griješaka pojedinaca, koje se uzimaju u postupak.

III. VANJSKA SITUACIJA.

1). PRILIKE U POGRANIČNIM OBLASTIMA SUSJEDNIH DRŽAVA.

U Međumurju u Čakovcu nastavnica građanske škole Visony prigodom svojih predavanja tumačila je da je prava Mađarska granica na Savi, dok je Drava samo privremena.

U filmovima se često vidi zemljopisna karta na kojoj je Hrvatska uključena u Mađarske državne granice.

Šef obavještajnog odjela za Međumurje je častnik Horvat Karoly, a njegov zamjenik Lengyel Pišta častnički zamjenik. Uredske prostorije tog odjela nalaze se u Čakovcu (brzoglas Br. 22).

Po općinama Međumurja izdati su oglasi na hrvatskom jeziku (dok se drugi oglasi štampaju samo na mađarskom jeziku) kojima se svi muškarci rođeni 1921 pozivaju da se prijave općinama zbog stavnje.

Općenito uzevši narod je veoma nezadovoljan i neraspoložen prema Mađarima zbog takvog postupka, a naročito se ističe mlađa generacija, koja se ne pomiruje s time da Međumurje potpada pod Mađarsku.

U vezi s tim mogu se nabrajati slijedeći incidenti u tome području: neustanovljenog datuma razlupani su prozori na zgradi općinskog poglavarstva u Kotoribi, a ploča poštanskog ureda u Kotoribi sa mađarskim državnim grbom bila je noću sva uprljana čovječjim blatom.

U selu Orehovici kotar Preloški, došlo je zbog izazivačkog ponašanja vojske prema seljacima na drugi dan Božića do tuče u kojoj je stanovništvo čitavog sela motikama, sjekirama i slično navalilo na mađarske vojnike i oružništvo, te ih ovom prilikom isprebili, oduzeli puške i ostalo oružje. Navodno glavni krivac ovoga sukoba pobjegao u Hrvatsku.

U pograničnim mjestima Hrvatske — Njemačke, slovenski narod je još uvijek ogorčen prema njemačkim vlastima zbog iseljavanja, pa svoju pokretnu imovinu uništavaju, ilegalno prebacuju u našu državu ili je prodaju ili poklanjaju znancima. Zbog toga je granična straža od strane Njemačke pooštrena.

Zapaženo je da nijesu ni njemački kolonisti koji su naseljeni na ispražnjena slovenska imanja zadovoljni sa ovom kolonizacijom, pa su neki već pobjegli na svoja ranija mjesta.

Talijanske vlasti progone na okupiranom području komuniste, pa su uhićenja na dnevnom redu.

U Škofjoj Loki komunisti su ubili 30 stražara policajaca i 10 vojnika.

Raspoloženje Slovenaca prema talijanskim vlastima je neprijateljsko i nije ni maloovoljnije prema našoj državi, zbog progona grko-istočnjaka i Židova.

2). STRANI VOJNI BJEGUNCI.

Nema.

3). NEDOZVOLJENI PRELAZI GRANICA, ŠVERC I SLIČNO.

Krijumčarenje životnih potreba na svim granicama vrši se i pored najstrožijih kontrola vlasti.

Nedozvoljeni prelazi granica sprečavaju se svim sredstvima.

4). ODNOSI SA POGRANIČNIM VLASTIMA SUSJEDNIH DRŽAVA.

Korektni i dobri.

IV. OPĆI ZAKLJUČAK.

Opće prilike u sjevernom dijelu područja ovog sorsa povoljne su, zapažena je samo življa djelatnost komunističke promičbe.

Prilike u južnom dijelu ovoga sorsa su nepovoljne, a po gotovo u pogledu javne sigurnosti uslijed stalne komunističko-četničke djelatnosti, koja je pojačana naročito u okolini Bihaća, u kotaru Vojnić, Glina, Dvor, Bos. Novi i Kostajnica.

U Lici su odmetnici još uvijek aktivni, naročito u kotaru Korenica, Donji Lapac i Otočac.

Za podpuno likvidiranje pobunjeničke djelatnosti potrebne su jače snage, koje bi bile i bolje opremljene i sposobne istodobno operirati u svim pravcima protiv pobunjenika. Ujedno bi se trebalo vlastitoj promičbi posvetiti veća skrb i novčanim sredstvima paralizirati vrlo jaku pobunjeničku promičbu.

Ekonomsko stanje je svakim danom sve teže, pogoršano još sada i zimom i neumanjenom odmetničkom djelatnošću. Pored nedostatka najpotrebnijih životnih namirnica osjeća se i nedostatak u drvima, jer su glavna izvorna područja ili u rukama pobunjenika ili su od istih ugrožena.

Zapovjednik, general,
(Rumler)

**IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE MODRUŠ OD 31. JANUARA 1942.
MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA NDH O STANJU
NA TERITORIJI ŽUPE¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA = VELIKA ŽUPA MODRUŠ U
OGULINU

Broj: Taj. 101—1942. Ogulin, 31. siječnja 1942.

Predmet: Nedjeljni izvještaj
Velike župe Modruš za
vrijeme od 25 — 31. I. 1942.

Na broj: V. T. 14 — I. A. — od 15. I. 1942.

- | | |
|---|---------------|
| 1.) Ministarstvu unutarnjih poslova
Tajništvo | <i>Zagreb</i> |
| 2.) Ravnateljstvu za javni red i
sigurnost | <i>Zagreb</i> |
| 3.) Ministarstvu vanjskih poslova | <i>Zagreb</i> |
| 4.) Općem upravnom povjereničtvu | <i>Sušak</i> |
| 5.) Uredu Poglavnika | <i>Zagreb</i> |
| 6.) Ministarstvu hrvatskog domobranstva
za Glavni stožer | <i>Zagreb</i> |

Savezno okružnici ministarstva unutarnjih poslova tajništvo ministra od 15. siječnja 1941. broj i predmet gornji podnosim slijedeći izvještaj:

I.) Prije svega treba napomenuti, da izvjestna područja ove župe uopće nisu nadzirana po našim ili talijanskim oružanim snagama. Stvarno u tim područjima vrhovništvo Nezavisne Države Hrvatske je nominalno. Ta područja obuhvataju šume i sela i zaselke na šumskim obroncima. U mnogim drugim mjestima naše oružane snage nisu u mogućnosti, da pruže djelotvornu zaštitu našem stanovništvu, nego kasarnirane, bez dovoljno hrane, oružja i naboja, bez prometnih veza sa jačim vojničkim središtima, bez dovoljno starješinskog nadzora i stee, životare, i u najboljem slučaju sposobne su, da odbiju napad.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 22/2—1, k. 70.

Pre desetak dana vojnička posada u Jasenku predala se komunističko-partizanskim odredima,² a općina Drežnica (kotar Ogulin) je već nekoliko mjeseci u komunističkim rukama i tamo vlada komuna.³ Ipak najlošije prilike vladaju na području kotara Slunj. Tri općine: Veljun,⁴ Drežnik-Grad i Rakovica, opkoljene su po komunističko-partizanskim odredima i ako pomoć ne stigne na vrijeme, doživjet će sudbinu Jasenka.

II.) Da li postoji razdvajanje između vođa pobunjenika i grko-istočnog življa?

Većina pobunjenika je grko-istočne vjere. Međutim u posljednje vrijeme, naročito u području Gorskog kotara, djeluju komunističko-partizanski odredi sastavljeni gotovo isključivo od Hrvata. Neko razdvajanje između vođa pobunjenika i grko-istočnog življa do sada nije vidljivo primjećeno, možda jedino na području kotara Slunj gdje, po izvještaju tamošnjeg kotarskog predstojnika, stanovništvo općina Veljun, Cetingrad i Rakovice održava veze sa pobunjenicima, dok se to ne može reći za grko-istočno žiteljstvo općine Slunj, Primišlje i Drežnik-Grad.

III.) Kako se razvija rad na smirivanju i sa kakvim uspjehom?

Rad na smirivanju i pacifikaciji ovih krajeva ne samo da (do sada upotrebljenim sredstvima) nije imao uspjeha, nego svi znaci govore, da pobunjenici iz dana u dan postaju sve jači, drskiji i da su pobunjenici sada oni, koji napadaju, a naše oružane snage i talijanska vojska su u defanzivi. Slučaj Jasenka, napad na Veljun, Rakovicu, opkoljavanje Cetingrada, stalni napadi na brzojavne i brzoglasne veze, odvođenje Hrvata — Ustaša, stalni napadi na talijanske vojnike, vršenje pretresa kuća po našim selima u svrhu pronalazjenja sakrivenog oružja po pobunjenicima, rječito kazuju da Proglas zapovjedništva II. armate od 7. rujna 1941. godine i Proglas ministra unutrašnjih poslova, izdanog o Božiću, nisu imali nikakvih uspjeha:

U jednom letku, kojega je potpisani primio ovih dana, stoji, između ostalog i ovo:

„Pozivamo okupatorskog generala Ambrosia i hrvatskog izdajicu Artukovića, da iza mjesec dana od datuma izdavanja njihovog letka objave pred čitavim narodom Hrv. primorja i Gor. kotara, koliko se partizana predalo dobrovoljno u njihove ruke, i to navodeći točno njihova imena i jedinicu u kojoj su

² Jasenak su oslobodili, 21. januara, partizani bataljona „Marko Trbović“. O rezultatu akcije vidi tom V, knj. 3, dok. br. 62 i 89.

³ Vidi dok. br. 37.

⁴ Deveti i 22. sat (četa) 3. pješačke pukovnije napustili su Veljun 3. februara i povukli se u Hrvatski Blagaj (Arhiv V. I. I., reg. br. 2/1—5, k. 53.)

se nalazili, a mi u tom slučaju obećajemo, da ćemo iznijeti tačne brojeve porasta i pojačanja naših jedinica s novim borcima, te domobranima, zandarima i talijanskim vojnicima, koji su prešli na našu stranu“.⁵

IV.) Kako se razvija suradnja naših građanskih vlasti sa zapovjedništvom talijanske vojske?

U okruznicu općeg upravnog povjereništva kod II. armate talijanske vojske broj Pov. 14 od 31. kolovoza 1941. u točki 1. stoji:

„Održavanje mira, reda i poretka u Obalnom pojasu spada u isključivu nadležnost talijanskih vojnih vlasti i njihovih organa pa će naše oblasti i podređeni organi u svemu najuže surađivati sa talijanskim vojnim vlastima u duhu najužeg međusobnog povjerenja i prijateljstva, jer je održavanje mira i reda imperativ za obostrane probitke“ a malo zatim „talijanske vojne vlasti ne zanimaju one djelatnosti hrvatskih vlasti u Obalnom pojasu, koje nemaju izravno ili neizravno vezu sa javnim mirom, redom i poretkom, te promičbom (kao na pr. pitanje škola, monopola i t. d.)“.

Polazeći od pretpostavke, da je prednje tumačenje Općeg upravnog Povjereništva ispravno i u duhu Zakonske odredbe broj CCLXX—1230 Z. p. od 29. VIII. 1941. godine, primjetiti je da o nekoj suradnji u duhu međusobnog povjerenja i prijateljstva sa talijanskim oružanim snagama u oblasti održanja javnog mira, reda i poretka ne može biti ni govora. To prije svega što je bitni elemenat za pojam suradnje ravnopravnost partnera, a toga ovdje nema. Naše oružništvo potčinjeno je onom talijanskom i tu ne može biti govora o nekoj suradnji, nego samo i isključivo o diktatu.

Ipak, kad naše oblasti (pa tako i ova župa) u svojim izvještajima govore o suradnji i izvjestnom napredku naših odnosa sa talijanskim oružanim snagama, onda se misli ne na suradnju u oblasti javnog reda i sigurnosti, nego i prije svega na izvjestno uklanjanje nekih grubosti, koje su vrijeđale naše nacionalno dostojanstvo. Tako na primjer 7. rujna 1941. godine dana kada je stupio na snagu pomenuti sporazum, tadašnji zapovjednik mjesta pukovnik talijanske vojske g. Lombard koji je pozvao potpisanog na jedan način ne uobičajen u osobnim odnosima između predstavnika dviju prijateljskih zemalja i u obliku, koji potpisani nikako nije mogao primiti jer se nije slagao sa njegovim položajem.

U tom pogledu zaista izvjestan uspjeh je postignut. Ali i to je učinjeno više zahvaljujući uzajamnom upoznavanju, posebno pak međusobnim naklonostima i prijateljstvima između

⁵ i ⁷ Letak se nalazi u Arhivu V. I. I., reg. br. 22/2—3, k. 70.

predstavnik naših upravnih vlasti sa onim talijanskim, nego uslijed nekog možda načelnog promjenjenog stava talijanskih oružanih snaga prema hrvatskim vlastima kao takovima ili prema hrvatskom narodu.

S naše strane nije se moglo mnogo poduzeti, da se djelotvorno očituje naša iskrena, korisna i puna suradnja, jer, prije svega tu suradnju talijanske oružane snage nisu tražile, a kad je bila nuđena bivala je redovito odbijana.

Nego, ovom prilikom potrebno je napomenuti jednu drugu stvar, isto tako bolnu a to je, da talijanske vojničke vlasti vrlo rado zadiru i u onu djelatnost naših upravnih vlasti, koje baš nikako nemaju ni izravno ni neizravno vezu sa održavanjem javnog reda, mira i poretka.

Pitanje sječe ogrjevnog drveta (ovo se navodi samo kao primjer) svakako da nema veze sa staranjem održanja javnog reda. — Talijanske oružane snage međutim svojim držanjem ometaju naše šumske organe u vršenju šumarsko-redarstvene službe. Oni ne poštuju naše pozitivne propise o izvoznicama za drvo, o žigisanju drva i t. d. i svojim postupkom stvarno zaštićuju šumske štetočine. Simptomatično je međutim da većina štetočinaca pripada grko-istočnom življu.

V. Kako se drže talijanske vojne vlasti prema pobunjenicima, a kako prema našim građanskim i vojnim vlastima?

Držanje talijanskih oružanih snaga prema našim građanskim i vojnim vlastima nije određeno i osjeća se pomanjkanje nekog plana. Sve je prepušteno pojedinim vojničkim zapovjednicima. I od stava tih vojničkih zapovjednika ovisi, da li će „suradnja“ između naših vlasti i talijanskih oružanih snaga biti u većem ili manjem stepenu — ako ne srdačna — a ono barem podnošljiva. Bilo bi krivo misliti, da talijanske oružane snage zauzimaju blagonaklono držanje prema pobunjenicima, premda je bilo izvjesnih znakova prije 7. rujna koji su navodili na mišljenje, da držanje talijanskih oružanih snaga prema pobunjenicima, naročito prema četničkim postrojbama, nije baš osobito neprijateljsko. Poslije 7. rujna 1941. godine stav talijanskih oružanih snaga je otvoreno protupobunjenički.

Međutim bit će od interesa na ovo mjesto napomenuti, da je držanje talijanskih oružanih snaga prema mjestnom grko-istočnom življu vrlo blagonaklono. Grko-istočnjaci su prema Talijanima vrlo srdačni, susretljivi tako da su stekli mnogo simpatije kod talijanskih časnika što ovi to i ne kriju. Sreća je međutim, da su se čisto četničke (velikosrbske) postrojbe sjedinile sa komunističkim te sada napadaju talijansku vojsku gdje god stignu,⁶ pak je možda i to jedan razlog više za pro-

⁶ To se odnosi na Srbe, koji su se odvojili od četnika i prišli narodnooslobodilačkom pokretu.

mjenu stava talijanske vojske prema pobunjenicima poslije 7. rujna.

Blagonaklono pak držanje talijanske vojske prema grko-istočnjacima ne mora imati i neku političku tendencu, koja bi išla na štetu hrvatske državne ideje; te simpatije možda su posljedica usluga koje grko-istočno stanovništvo čini Talijanima ili pak izazvane pretjerivanjem grko-istočnjaka o stradanjima koje su doživjeli. Svakako ovom pitanju treba posvetiti najživlju pažnju, jer iznenađenja nisu nemoguća, pogotovo kada se ima u vidu neraspoloženje srpskog življa prema ustaškoj Hrvatskoj.

VI. Kakova je uopće javna sigurnost našeg življa na području župe i što su poduzele talijanske vojne vlasti u tom pogledu?

Imovna i osobna sigurnost našega življa na području ove župe je skrajnje teška i zabrinjavajuća. U prirodi je ljudskoj, da voli praviti usporedbe između prijašnjeg i sadašnjeg stanja. Teške gospodarske prilike u kojima se nalaze ovi krajevi, nestašica mnogih za život prešnih potreba, još se i može objasniti ratnim nedaćama i ratnim gospodarstvom, koje nužno vodi do snižavanja životnog standarda širokih narodnih slojeva. Teškoća je međutim u tome, da se ovdašnjem stanovništvu ne može pružiti kompenzacija za gospodarske nedaće na političkom polju, što narod ovih krajeva ne može osjetiti blagodat vlastite uprave ili barem ne u potpunosti i u onoj mjeri kako je on to očekivao. Način na koji talijanske oružane snage održavaju mir i red (*Ordine publice*) na području ove župe nije uvijek u skladu i duhu „najužeg međusobnog povjerenja i prijateljstva“ i u usporedbi sa prijašnjim stanjem, usporedba nije uvijek na štetu ovog prijašnjeg. Čovjek ovih krajeva je tvrd i otporan, ogrezao u političkoj borbi za vrijeme prošlih 20 godina, izdržao bi bijedu i neimaštinu i ustrajao bi u borbi sa komunističko-četničkim bandama, koje mu danomice pale kuće, ugrožavaju imovinu i osobnu sigurnost, sve to bi on izdržao i savladao, kada bi se osjećao sigurnim na rođenoj grudi, kad ne bi živio u vječitom strahu, da će se jednog dana njegovo ognjište naći izvan granica Nezavisne Države Hrvatske.

Stoga je stav hrvatskog naroda prema talijanskim oružanim snagama u najvećoj mjeri rezerviran i nepovjerljiv. Bojazan da Talijani imaju neke prikrivene namjere u pogledu ovih krajeva, latentan je; ta bojazan, podržavana i stalno obnavljena od strane protu-državne promičbe, dobija s vremena na vrijeme zabrinjavajuće oblike i unosi u narodu nemir u vrlo visokom stupnju.

Protu-državna promičba stalno je na djelu, ona stalno ponavlja, da su Dalmacija i Gorski kotar prodani, te da će i ovi

krajevi ubrzo pripasti Italiji. Širokim narodnim slojevima ne treba mnogo, pa da podpadnu pod sugestiju ove promičbe, jer je redarstvena vlast stvarno u rukama talijanskih oružanih snaga. Naš narod vjekovima naviknut, da se moć države očituje po i preko oružnika i da državu pretstavlja onaj koji ima pravo, da ga liši slobode, sklon je da u ovom pravu, pravu vršenja redarstvene vlasti na ovom području po talijanskim oružanim snagama, vidi prvi atribut državne vlasti i državnog vrhovništva.

Vlast redarstveno izvršnih organa hrvatskih vlasti je veoma skućena. Ćim jedno djelo ima veze sa odrđanjem javnog reda i sigurnosti, za to djelo nadležne su talijanske oružane snage. Danas je međutim teško i zamisliti neku djelatnost, koja ne bi, posredno ili neposredno, imala neke veze sa javnim redom i poretkom. To pogotovo onda, kad su talijanske vojnićke vlasti tai „Ordine publice“ sklone da najšire tumaće. Primjera radi neka posluži slijedeći slućaj. Kotarski predstojnik u Ogulinu je donio nekoliko odluka o oduzimanju krugovalnika onim osobama za koje postoji osnovana sumnja, da slušau neprijateljske krugovalne postaje. Odluka o oduzimanju radio aparata svakako spada u krug djelatnosti naših upravnih vlasti, koje nemaju ni izravno ni neizravno nikakovu vezu sa javnim mirom, redom i poretkom. Pa ipak talijanske vojnićke vlasti našle su za potrebno, da protiv te djelatnosti naše upravne vlasti prosvjeduju, te cio predmet dostavile Zapovjednićtvu II. armate u Sušaku na mišljenje.

Kod takvog stanja stvari jasno je, da protuđržavnoj promiĉbi posao nije tezak i izvjestni znakovi opadanja morala, strahovanja, neodlućnosti već se jasno zapažaju.

VII. Kakvo je raspoloženje našeg naroda?

Ovo pitanje je raspravljeno u prethodnoj toćki pod VI. ovog izvještaja.

VIII. Možebitnosti.

U toćki IV. ovog izvještaja rećeno je da odnos između naših vlasti, posebno pak onih iz sklopa uprave u užem smislu, zavisi mnogo od međusobne naklonosti i prijateljstva predstavnika naše upravne vlasti sa talijanskim mjestnim zapovjednikom. Treba napomenuti, da je položaj predstojnika upravne vlasti na ovom području u mnogo ćemu slićan položaju našeg diplomatskog predstavnika u inozemstvu. Iz vlastitog iskustva mi je poznato, da su se mnoge stvari u javnom interesu riješile ne u uredu kod talijanskog zapovjednika i u službenom razgovoru, nego u kući, kod stola u nevezanom razgovoru. Odrđavanje takvih sastanaka, međusobnog pozivanja, savjetovano je svim kotarskim predstojnicima i oni to vrše. To je međutim skopćano sa troškovima, pak se ukazuje kao neophodno po-

trebno predstojnicima upravnih vlasti učinjeni trošak nadoknaditi, jer je učinjen stvarno ne iz osobnog zadovoljstva, nego isključivo u javnom probitku.

Stoga se moli naslov, da ovo pitanje uzme u postupak, te da se predstojnicima kotarskih oblasti nadoknadi učinjeni trošak u obliku jednog mjesečnog paušala, koji ne bi smio biti manji od 300.— Kuna mjesečno.

Prilog: Prepis letka komunističko-partizanskog⁷

ZA DOM SPREMNI!

(M.P.)

VELIKI ŽUPAN:
J. Marković
(Jurica Marković)

BR. 60

**IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA UNUTARNJIH POSLOVA NDH
OD 31. JANUARA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA
DOMOBRANSTVA NDH O NAPADU KAŠTELANSKE
ČETE NA ORUŽNIČKU POSTAJU LEČEVICA¹**

Omiš
29. I.
župa
Cetina

Ministarstvo Unutrašnjih Poslova javlja:
„Dne 28 ov. mj. od 16—19 sati vođena je borba sa 30 komunista u zaseoku Stričevići, obćina Lečevica, 3 komunista ubijena a jedan ranjen i uhvaćen.² Oružnici su zaplijenili veću količinu sprema i municije od komunista, ostali su se komunisti razbježali, kod oružnika nije bilo ranjenih ni poginulih.

Predao Blažičko.“

Primio satnik Miković. v. r.

Laksa

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 31/1—5, k. 6.

² Odnosi se na akciju Kaštelanske čete. Detaljnije o tome vidi tom V, knj. 3, dok. br. 107, napomenu br. 16.

**IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE GACKA I LIKA OD 1. FEBRU-
ARA 1942. MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA NDH
O JAČANJU NARODNOSLOBODILAČKOG POKRETA NA
TERITORIJI ŽUPE¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA — VELIKA ŽUPA GACKA I LIKA

Broj V. T. 6/42.

U Gospiću, dne 1. veljače 1942

Predmet: Nedjeljni izvještaj Velike
Župe Gacka i Lika za vrijeme
od 24. do 31. siječnja 1942.

- 1) MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
Tajništvo
- 2) RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
- 3) MINISTARSTVU VANJSKIH POSLOVA
Zagreb
- 4) OBĆEM UPRAVNOM POVJERENIKU
Kod II Armate talijanske vojske

Sušak

Savezno okružnici ministarstva unutarnjih poslova od 15. siječnja 1942 V. T. broj 14/I—A podnosim sljedeći izvještaj:

I. Na području velike Župe Gacka i Lika imade pobune i to u sljedećim mjestima:

- 1) Kotar Gospić: Divoselo, Lički Čitluk, općina Gospić, Barlete i Ostrvica, općina Smiljan, Mogorić, Papuča, Počitelj, Podovi, Raduč, Vrebac, Vrebački Pavlovac, općina Medak.
- 2) Kotar Gračac i cijelo područje osim općine Lovinac.
- 3) Kotar Korenica i cijelo područje kotara osim mjesta Korenice, gdje se nalazi odred talijanske vojske.
- 4) Kotar Otočac: cijela općina Škare, općina Dabar osim samog Dabra, dio općine Vrhovine i to Crna Vlast, Turjanski i Babin Potok.
- 5) Kotar Perušić nema pobune.
- 6) Kotar Udbina i cijelo područje osim samih mjesta Udbina i Podlapac.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 1/17—1, k. 195.

Pobune su provedene većinom po pobunjenicima iz stranih kotareva,² koji su se sklonili na područje ove župe pred vojskom. Pobune su uzele većeg razmjera, jer su se priključili prisiljeni prietnjama domaći grčko-istočnjaci.

II. Kako mjestne vlasti ne raspolažu sa podacima o odnosajima između pobunjenika i grčko-istočnog živilja, ne može se ustanoviti da li postoje razdvajanja između vođa pobunjenika i grčko-istočnog živilja.

III. Red na saniranju pučanstva oteščan je nepomirljivošću pobunjenika, koji se nisu odazvali pozivu proglašenja, da se vrate svojim kućama, već napadaju organe vlasti. Tako su 25 siječnja t. g. odveli silom općinskog načelnika u Medku, kotar Gospić, Petra Nanića kojeg su postavljene pozdravili grčko-istočnjaci. Do sada rad na smirivanju nije pokazao vidna uspjeha.

IV. Suradnja naših građanskih vlasti sa zapovjedništvom talijanske vojske nije potpuna, budući da talijanske vlasti ne traže punu suradnju niti u svojim vojničkim akcijama, niti u zadovoljavanju vojničkih potreba, jer provadaju mimo građanskih vlasti rekviziciju stanova i saonica.

V. Talijanske vlasti drže se prema pobunjenicima dosta pasivno, ograničuju se na preduzimanje obrambenih mjera, i nastoje ih popuštanjem predobiti.³ Prema našim građanskim i vojnim vlastima drže se dosta hladno, te se ograničuju tek na najpotrebniji dodir.

VI. Javna sigurnost našeg živilja na području župe je slaba, budući da je naš živalj razoružan, oružničke postaje većinom preslabe, da bi mogli pružiti punu zaštitu, dok se talijanske vojne vlasti ograničuju, da poslije kakovog napadaja provedu izvide, koji se svršavaju bez uspjeha.

VII. Raspoloženje našeg naroda obzirom na prilike u župi nije najbolje, jer se vidi, da pobunjenici uslied nedostatnih vojnih mjera, jačaju moralno, dok kod našeg naroda stanje nesigurnosti slabi moral. Obzirom na našu suradnju sa talijanskim vojnim vlastima raspoloženje bi bilo dobro, da bi se vidio uspjeh. Narod se odaziva u slučajevima svečanosti priređenih od strane talijanskih vojnih vlasti. Obzirom na neprijateljsku promičbu raspoloženje naroda je dobro, jer je potpuno uvjeren u konačnu pobjedu sila osovine.

ZA DOM SPREMNI!

(M. P.)

VELIKI ŽUPAN:

.....⁴

² Tada je narodnooslobodilačkom borbom u tim kotarevima rukovodio Štab Grupe NOP odreda za Liku (tom V, knj. 3, dok. br. 15, 29 i 30 i knj. 30, dok. br. 21).

³ Ovakav stav Talijana odnosi se na četnike.

⁴ Potpis nečitak.

IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE BRIBIR I SIDRAGA OD 7. FEBRUARA 1942. POGLAVNIKU NDH O ODNOSIMA USTAŠKIH VLASTI I ČETNIKA NA TERITORIJ ŽUPE¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ŽUPA BRIBIR I SIDRAGA
KNIN

V. T. Boj: 16/123-42.

Knin, 7. veljače 1942.

Predmet: Sedmični izvještaj.

Poglavniku Nezavisne Države Hrvatske
Ministru unutrašnjih poslova
Ministru vanjskih poslova
Ravnateljstvu za javni red i sigurnost
Obćem uprav. povjereniku kod II. Armate t. v.
Uredu Poglavnika — Izvjestitelju G. U. S.-a
Ministarstvu hrvatskog domobranstva

— Dr Anti Pavelić-u
— Dr Andriji Artuković-u
— Dr Mladenu Lorković-u
— Eugenu Kvaternik-u
— Dr Andriji Karčić-u
— Branku Rukavina
— za Glavni Stožer

Da u svemu i na svakom koraku djelom ispunimo naša jamstva i naše obaveze, da bi se što brže i što korisnije povelja politika smirivanja na području „obalnog pojasa“,² te da na

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 33/2—1, k. 70.

² Prema podacima dobivenim prilikom saslušanja, David Sinčić je uoči rata bio rejonski sekretar HSS-a u Šibeniku. Dolaskom ustaša na vlast uključio se u ustaški pokret. Obzirom na njegovu raniju političku djelatnost, vlada NDH poslala ga je, kao pogodnu ličnost, novembra 1941. u Knin za velikog župana Velike župe Bribir i Sidraga, s ovlaštenjem da pokuša odvojiti četnike od Talijana i da razvije saradnju s četnicima u borbi protiv NOP-a. O saradnji s četnicima on je izjavio: „Od istaknutih četničkih vođa ja sam tada došao u vezu sa Bogunović Branom, Rokvić Manom, Stevom Rađenovićem i nekim kapetanom Iličem. Radilo se na tom da se najprije stvori jedan kompromis o nenapadanju na domobranstvo i da ne napadaju hrvatska sela. Predočio sam im štetnost njihove saradnje sa Talijanima, jer da to sve vodi ostvarivanju talijanskih okupatorskih ciljeva. Bogunović i Rokvić su pristali na moje prijedloge, pogotovo kad sam im ja rekao da se u Zagrebu radi na tome da domobranstvo postane jedina vojska, da će HSS uskoro u Hrvatskoj preuzeti vlast. Ja sam im rekao da će sve to uslijediti u okviru NDH i da oni dok rat traže trebaju pristati na saradnju sa domobranstvom i HSS-om u okviru NDH, a rat će odlučiti o državnoj formi, da li će ostati Hrvatska ili ne. Oni su mi rekli da trebaju još pridobiti Đujića za tu stvar. Ja sam

spomenutom području što prije uspostavimo nadzor naših građanskih vlasti, a preko njih neoskvrnjeno vrhovništvo naše države potrebno je:

Vršiti smirivanje među grkoistočnjacima, te povratiti njihovo povjerenje u našu državnu vlast i njene zakone. Sve ovo vršiti djelima, a ne samo riječima, jer riječima, niti mora niti može netko da vjeruje. Djela moraju biti očevidna.

Dati očevidnog dokaza talijanskim vojnim vlastima o našim namjerama i postupku oko smirivanja. Steći povjerenje talijanskih vojnih vlasti, da su naše namjere oko smirivanja i provođenja zakonitosti iskrene, da su naše izjave o prijateljstvu i suradnji s talijanskim vojnim vlastima iskrene. U tom pravcu djelovati svugdje, gdje nas ugovor veže i gdje smo za sva naša djela imali i imamo pažljivog posmatrača i svjedoka — talijansku vojsku.

U pravcu i smislu smirivanja, te uzpostave srdačnih odnosa s talijanskim vojnim vlastima učinio sam sve, što sam po svojoj savjesti i osjećaju odgovornosti predstavnika hrvatske državne vlasti i kao Ustaša morao i trebao učiniti. Rezultat toga je očevidan. Odnosi s talijanskim vojnim vlastima su srdačni. Smirenje je izvršeno u tolikoj mjeri, da na ovom području bez obzira na želje s bilo koje strane ne može više doći do djelotvorne pobune širih razmjera među grkoistočnjacima. Pojedinačnih neprijateljskih i buntovničkih ispada može biti i biti će, jer na ovom području ima više stotina Hrvata-katolika i grkoistočnjaka, koji s puškom u ruci su spremni vršiti djela pobune iz komunističkih i pljačkaških pobuda.

Da u duhu ugovora i u smislu viših državnih interesa u potpunosti bude izvršeno djelo smirenja te uzpostave vrhovništva naše državne vlasti na čitavom području moje župe potrebno je još izvršiti:

Prihvatiti sve prijedloge ove župe, koje je ova župa podnijela raznim ministarstvima u pogledu ispravljanja nekih nepravda prema življu grkoistočne vjere, a koji se povratio kućama i željan je mirnog života, te suradnje s hrvatskim državnim vlastima. Te nepravde mogu se otkloniti prihvaćanjem prijedloga ove župe u pogledu preuzimanja oduštenih grkoistočnjaka u državne službe, davanjem pripomoći onima, koji su najviše stradali, razpodjelom hrane onima, koji je od dana osnutka Države Hrvatske nijesu nikad dobili, povraća-

se tri puta sastao skupa sa Bogunovićem i Manom Rokvićem, a više puta je k meni dolazio Stevo Radenović. Đujić je nastavljao saradnju s Talijanima i četnici su u više navrata napadali hrvatska sela i pojedine oružničke postaje. Oni su pravdali svoje držanje i nepomirljivost Đujićevu s tim da se u cijeloj Hrvatskoj i dalje proganjaju Srbi, te da i dalje ustaštvo postoji.“ (Arhiv V. I. L., reg. br. 6/71—87, k. I.O. 9.)

njem povjerenja svih građana u našu državnu vlast, koji se rad mora očitovati: u našoj štampi, u pravednom postupku naših vlasti prema svim građanima ove države bez razlike, i na čitavom području države — a ne samo u jednom dijelu države.

Istovremeno s djelom smirivanja vršiti organizaciju naše oružane snage, te omogućiti potrebitu uzpostavu oružničkih i vojničkih posada na području, gdje se djelo smirenja vrši. Ovo je pogotovo važno, kad se govori o uspostavi nadzora naših građanskih vlasti na području, gdje su te vlasti tokom pobune isključene. Bez oružane snage uspostava građanskih vlasti i nadzor tih vlasti je ili nemoguć, ili je bez učinka.

Protiv politike smirivanja, protiv mojih nastojanja da uzpostavljam neokrnjeno vrhovništvo naše vlasti djeluju čimbenici:

Pojačana komunistička promičba uslijed koje se broj komunista povećava na području ove Župe svaki dan sve više, ne samo kod grkoistočnjaka, već u velikom broju kod Hrvata-katolika. Tako na pr. Drvar je podpuno obkoljen od komunista tako, da talijanska vojnička posada, koja se tamo nalazi, ne može se iz Drvara ni u najbližu okolinu kretati. Satnik Marussi, koji vrši građansku vlast u Drvaru ucijenjen je od komunista za 100.000.— lira i on ne smije ni u Knin doći, jer svako njegovo kretanje kao i vlak kojim bi on išao budno prate i paze komunističke bande koje se u okolini nalaze. Uostalom već više od dva-deset dana ne postoji nikakva saobraćajna veza Knina s Drvarom, te neke namjere moje u pogledu smirenja toga područja nijesam u mogućnosti vršiti. Razumljivo je da kad je obstanak i sigurnost satnika Marussi-a ugrožen, te sigurnost same talijanske vojne posade, da bi toliko više sigurnost našeg predstavnika vlasti bila ugrožena i onemogućena, pogotovo kad baš za Drvar od strane naše vlasti nije ništa djelom učinjeno u pravcu smirenja i vraćanja povjerenja u našu državnu vlast. Šipadovi radnici (i poduzeća i željeznice), namještenici nisu plaćeni, nisu povraćeni u službe. Opušteni činovnici nisu preuzeti. Nikakova hrana nije tamo stigla i ako je nešto bilo poslato, ali nije stiglo, jer je promet bio obustavljen. U Drvaru vlada glad. Jednom riječju ništa nije se učinilo za to područje od strane naše vlasti, da bi se djelom pokazala odlučnost u pomaganju i brizi za sve državljane bez razlike. U okolini Bos. Petrovca pojačala se komunistička akcija, koju vodi Dr Stojanović, a koja također ima utjecaja na prilike u Drvaru. Prema ovoj župi obćenito se osieća nadiranje i infiltracija komunista i oružanih komunističkih grupa. Tako su se pojačale brojne komunističke skupine Hrvata-katolika u Svilaji i Dinari.³ Osobito u Dinaru bježe Hr-

³ Odnosi se na Svilajski i Dinarski NOP odred (tom V, knj. 3, dok. br. 107 i knj. 30, dok. br. 27 i 30).

vati-seljaci, koji bježe čak iz okoline Makarske, Vrgorca, Imotske krajine, Lečevice, iz okoline Sinja, jer neće da se odazivaju pozivu vojnih vlasti. Ovih bjegunaca ima sve više, tako na pr. iz sela Glavice kod Sinja pobjeglo je 48 seljaka-katolika nešto u Svilaju, nešto u Dinaru. Ljubo Babić,⁴ poznati komunista, organizira prebacivanje komunista iz Korenice na Ljubinu poljanu — između Gračaca i Zrmanje — te je već izvršen prenos emisione krugovalne postaje iz Korenice na Ljubinu poljanu nakon bombardiranja Korenice po talijanskim krilašima. Točno je utvrđeno mjesto, gdje Ljubo Babić premješta štab iz Korenice prema Ljubinoj poljani, a to znači na područje ove župe. Utvrđena je kota i dostavio sam talijanskim vojnim vlastima, koje su utvrdile točnost podataka. Osjeća se priliv komunističkog elementa iz Bosne i Like na područje ove župe, koji dolazi baš u svrhu organiziranja pobunjeničke akcije protiv moje politike smirivanja.

Pojačana akcija u promičbenom i organizatorskom smislu teklića generala Dražana Mihaljevića,⁵ vođe pobune u Srbiji i Bosni, koji želi i hoće povezati akciju komunista i svih grkoistočnjaka protiv naših vlasti i naših i italijanskih vojnih vlasti.⁶ Osjeća se namjera Dražana Mihaljevića osujetiti akciju smirenja i podjele među grkoistočnjacima na komuniste i antikomuniste za svrhom da sviju združi u borbi protiv nas i Talijana. Ovi teklići i ova promičba služe se dokazivanjem sigurne pobjede Rusije i Engleske, te kod seljaka nailazi i na uspjeh. Dražan Mihaljević poručio je i popu Momčilu Đujiću, da se on mora odlučiti na borbu, te mu prijeti posljedicama u koliko to ne učini, posljedicama, koje će snositi, kad pobjedi Engleska i Rusija. Treba napomenuti da je jedan od najglavnijih čimbenika u sređivanju političkih prilika baš uzko povezan s odlukom u ovome ratu, s ratnim događajima u ovome proljeću i ljetu. Kad bi grkoistočnjaci bili sigurni u pobjedu osovine, svi bi takmičili se u prihvaćanju suradnje s nama. U odluci za saradnju

⁴ Podaci nisu tačni, jer Ljubo Babić nije tada bio u Korenici.

⁵ Draža Mihailović

⁶ Vjerovatno ustaške vlasti u Kninu nisu još tada bile tačno obavještene o stavu Draže Mihailovića prema NOP-u i okupatoru. Odvajanje četničkih jedinica od NOP-a uslijedilo je već za vrijeme njemačke ofanzive 1941. godine na oslobođenu teritoriju Srbije. Prvi napad četnika na partizane bio je 1. novembra 1941. Prema tome, navedeni podaci o takvoj direktivi Draže Mihailovića su proizvoljni (tom V, knj. 2, dok. br. 9).

Prema izvještaju velikog župana Velike župe Bribir i Sidraga Ante Nikolića, od 28. januara 1941, u Kninsku krajinu je došao major Krajevske jugoslovenske vojske Milivoj Pavlović kao izaslanik Draže Mihailovića (Arhiv V. I. I., reg. br. 45/2—2, k. 63). Vidi još dok. br. 70 u ovoj knjizi.

zadržava ih sumnja u ovu pobjedu, te bojazan posljedica, koje bi mogli imati, pogotovo njihovi ambiciozni vođe, kad pobjedi Engleska i kad se povrati Jugoslavija, u što još bar djelomično vjeruju. Pod utjecajem prijetnja, obećanja, promičbe, poruka Mihaljevićevih teklića uvijek se može očekivati kolebanje među grkoistočnjacima, osobito njihovih vođa, u prvom redu popa Momčila Đujića, koji je u politici bio uvijek nestalan i koji je kao čovjek jako neuravnotežen. Branko Bogunović iz Bos. Grhova uvijek djeluje u smislu smirenja. Sumnjivo je nešto držanje popa Momčila Đujića, koji je pred nekoliko dana svukao i svećeničke haljine, te je otišao nekud iz Strmice, premda mi njegov brat još uvijek u njegovo ime dolazi. I talijanske vojne vlasti obratile su pažnju na zadnje držanje popa Momčila Đujića.

Protiv politike smirenja, već sam u ranijim izvještajima iznio, da djeluju Paja Popović i njegovi prijatelji — grkoistočnjaci — 4 druga—njegovi prijatelji.⁷

Protiv politike smirenja, protiv mojih nastojanja djeluje činjenica, što od dana mojeg preuzimanja dužnosti velikog župana ovoj zupi nije stigla nikakova količina hrane, nije stigla nikakova novčana navjera, što nijesu prihvaćeni nikakovi prijedlozi ove župe u pogledu preuzimanja oduštenih grkoistočnjaka u državne službe, osim učitelja, nisu prihvaćeni nikakovi prijedlozi, čije prihvaćanje bi dalo očevidnog znaka, da se djelima želi provesti djelo smirenja, djelima želi ispuniti naša jamstva i naše obaveze, da se djelima želi povratiti povjerenje svih građana Nezavisne Države Hrvatske u naše državne vlasti i njene zakone, poslije čega bi se moglo raditi, a i od Talijana tražiti pomoć o tome na provođenju zakonite uprave. Djelima je potrebno vršiti smirenja na ovome području, gdje je mnogo grkoistočnjaka pred očima Talijana ubijeno, opljačkano i danas ostavljeno bez sredstava za život, gdje se grkoistočnjacima nikakova hrana nije davala.

Djelima je potrebno vršiti smirenja, da se, kako uvijek naglašavam oduzme svakome, u vezi mozebitnih budućih događaja, razlog u dokazivanju, da borba grkoistočnjaka nema političku oznaku i pozadinu, već da ima oznaku borbe za osiguranje osnovnih ljudskih prava. Mozebitnoj njihovoj pobuni u budućnosti moramo svojim postupkom oduzeti karakter borbe za ljudska prava, te svojim postupkom svakoga uputiti i svakome dokazati, da se oni bore, jer su protivnici političkog pokreta koji je u Evropi stvoren i koji se stvara. *Moramo grkoistočnjacima oduzeti iz ruke adut i razlog kojeg osobito pred Talijanima imaju*

⁷ O djelovanju Paje Popovića vidi tom V, knj. 5, dok. br. 62 i knj. 30, dok. br. 75.

i imali su tj. da su oni prisiljeni boriti se jer smo im tobože oduzeli sredstva i prava na život.

Da se uzpostavi naša vlast u kotaru Bos. Grahovo potrebno je imenovati kotarskog poglavara, koji mora odgovarati političkom položaju. Potrebno je raspolagati znatnom oružničkom posadom, koja bi bila u stanju osigurati život predstavnika naše vlasti, koja bi bila u stanju osigurati i živote mirnih seljaka grkoistočne vjere, koji su i u Bos. Grahovu i u Drvaru ugroženi od komunističkih i pljačkaških skupina i koji žele zaštitu oružane sile. Napominjem da su u Drvaru i Crnom Lugu posljednjih dana ubijeni mnogi grkoistočnjaci protivni komunističnim težnjama i pozivima komunista za suradnju s njima.

Djelu smirivanja i uzpostavi naše vlasti na čitavom području, gdje je pobuna vladala, protivi se i postupak talijanskih vojnih vlasti, koje ustrajno žele izbjeći sve što bi moglo biti povodom nezadovoljstva ili pobune grkoistočnog življa protiv njima. Žele izbjeći sve što bi ih moglo dovesti u priliku i mogućnost oružanog sukoba jačih razmjera s grkoistočnjacima. Ovo izbjegavanje Talijani opravdavaju malobrojnošću posada, teškim terenom te neprikladnim godišnjim dobom tj. velikom zimom u kojoj su nemoguće oružane akcije većih razmjera.

Kao dokaz nedovoljne snage vojničke talijanskih posada, te njihovog izbjegavanja borbe, iznosim da Talijani uklanjaju svoje posade iz Vagana kod Trubara te Zrmanje, uslijed pojačane komunističke akcije na tim područjima, te iz bojazni komunističkog napadaja, koji tim posadama prijeti. Povjerenik, kojega sam, kako sam izvijestio, postavio u Zrmanji, javio mi je, da će morati i on pobjeći, premda je grkoistočnjak, ako talijanska posada odatle ode, jer da će se komunistička akcija na tom području, koje ostaje bez obrane povećati i ugroziti život svakog onoga, koji želi biti miran i u pobuni ne sudjelovati.

Već sam naglasio u ranijim izvještajima, da Talijani očekuju pojačanje svojih posada i obećavaju na proljeće ozbiljne akcije protiv svih pobunjenika.

Protiv mojih nastojanja uzpostave naših vlasti na čitavom području župe djeluje činjenica, da na čitavom području ove župe se nalazi samo nekoliko stotina naših vojnika i oružnika. Naših vojnika ima manje danas u Kninu, nego što ih je bilo pred dva mjeseca i to skoro za polovinu, a broj oružnika se ne povećava, premda ja uvijek naglašavam, a i prilikom posljednjeg boravka u Zagrebu sam naglašavao, da je s politikom smirenja potrebno voditi politiku povraćanja autoriteta i snage naše državne vlasti, potrebno organizirati vojsku i oružništvo, te našu oružanu silu ovamo dovesti kao najbolji i jedini jamac za uspostavu nadzora naših vlasti, uzpostavu neokrnljenog vrhovništva naše države. Na ovo molim da se obrati osobita pažnja.

Smatram, da je dovoljno učinjeno u pravcu smirivanja kad ne postoji mogućnost, niti prilika, pobune jačih razmjera na ovome području, gdje je pobuna počela, gdje je imala široke razmjere, pogotovo kad je poznato, da je ovaj kraj gladan, da su mala djela izvršena u pravcu smirenja, da je na stotine ljudi među grkoistočnjacima ubijeno, na tisuće opljačkano, a na stotine radi otpuštanja iz službe prikraćeno u sredstvima za život i kad na ovom području ne raspolažemo vlastitim oružanim snagama, a talijanske oružane snage su radi vremenskih neprilika, vojničkog duha, malobrojnosti posada, koje su raštrkane i bez međusobnih veza, onemogućene i nesigurne u uspjeh ozbiljnije vojničke akcije.

Talijanske vojne snage poduzele su nekoliko akcija čišćenja u području oko Plješevice bez uspjeha. U akciji čišćenja protiv komunista u Kninskom polju uhitili su Talijani 37 osoba grkoistočne vjere, od kojih su zadržali i odredili za internaciju petoricu i to: Kotaraš Milana, Todić Vasu, Sinobad Nikolu, Partinica Petra i Grubić Iliju — svi iz Kninskog polja.

Za Dom spreman!

(M. P.) Veliki župan i stožernik:
Sinčić David

...

**IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE CETINA OD 7. FEBRUARA 1942.
MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA NDH O AKCI-
JAMA PARTIZANA OD 1. DO 7. FEBRUARA¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

Velika Župa Cetina

V. T. Broj 5/42.

7. II. 1942.

Omiš

Predmet: Nedjeljni izvještaj Velike Župe
za vrijeme od 1. veljače 1942. g. do
7. veljače 1942. g.

- 1) MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA — Za-
greb — Tajništvo ministra
- 2) RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST —
Zagreb
- 3) MINISTARSTVU VANJSKIH POSLOVA — Zagreb
- 4) OBĆEM UPRAVNOM POVJERENIKU — Sušak
- 5) UREDU POGLAVNIKA — Zagreb
- 6) MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA —
Zagreb — za glavni stožer

Savezno okružnici Ministarstva unutarnjih poslova od 16.
siječnja 1942. g. V.T. 14-1-A-1942. podnosim slijedeći izvještaj:
Ad. I)

A) Dne 1. veljače 1942. g. komunisti iz planine Svilaje u
još nepoznatom broju napali su na selo Maljkovo.² Seljani na-
oružani sa 10 vojničkih pušaka i jedna oružnička ophodnja od
tri oružnika upustili su se u borbu sa komunistima, te su po-
tnji bili odbijeni. U borbi je ubijen vođa tog komunističkog
odreda Đuro Đapić, grko-istočne vjere, navodno iz Otišića. Na
našoj strani nema ni mrtvih ni ranjenih.

O događaju je podneseni kratak izvještaj pod br. Taj. 178 od
1. II. 1942. g., a naknadno će se poslati opširan izvještaj.

b) U noći od 4. — na 5 veljače 1942. komunisti su napali
selo Velić (općina Trilj, kotar Sinj), i opljačkali kuću načel-

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br.
28/2—1, k. 70.

² Prema izvještaju Štaba Dalmatinskog NOP odreda, akciju su iz-
vršili, početkom januara, partizani Svilajske čete (tom V. knj. 3, dok.
br. 107).

nika općine Trilj, odnijevši mu svu hranu, posuđe i haljine. Oko 30 komunista premetalo je kuću a neustanovljen broj njih nalazio se je vani na straži. Odjeveni su bili u vojnička odijela, na šajkačama su imali crvene kokarde, a na puškama čekić i srp. Iste noći upali su u stan mjesnog župnika i odnijeli mu krugovalnik uz obećanje da će mu ga vratiti kad dođu na vlast.

Gornje podatke je dao lično načelnik općine Trilj, a naknadno će se podnijeti opširan izvještaj.

Ad II.) Stanje isto kao i u prošloj sedmici.

Ad III.) Akcija čišćenja još uvijek nije započela, te je inicijativa i dalje u rukama četničko-komunističkih banda.

Ad IV.) Kao i u prošloj sedmici.

Ad V.) Stanje isto kao i u prošloj sedmici.

Ad VI.) Stanje isto kao i u prošloj sedmici.

Ad VII.) a) Raspoloženje našeg naroda s obzirom na prilike u župi sada je zadovoljavajuće, osim u sinjskoj krajini, gdje se počinju kod naroda pokazivati znakovi neraspoloženja prema našim i prema talijanskim vojnim vlastima, radi nepoduzimanja energičnijih mjera proti četničko-komunističkih banda, koje skoro danomice i dosta nesmetano ugrožavaju živote i imetak našeg življa.

Prilaže se prijepis izvještaja kotarske oblasti Sinj od 4. II. 1942. T. broj 145.³

b) Stanje kao i u prošloj sedmici.

³ U izvještaju Kotarske oblasti Sinj od 4. februara 1942. o organizaciji i djelovanju partizanskih jedinica, između ostalog, piše: „Ima se podataka da se komunističke bande za sada zadržavaju u tri grupe, od kojih je jedna u planini Svilaji, druga u Dinari, a treća u Kamešnici. Prva se spušta u sela obćine Muć u kojima dobiva hranu i vrši promičbu.

Druga grupa se kreće po selima Gornjeg i Donjeg Bitelića, Bajačića, Vrđova, Zasioka i Vučipolja a prelazi i u sela na lijevoj strani rijeke Cetine, preko Vukovića mosta kod sela Koljana. . . .

Seljaci se sada nalaze na raskrsnici u svojoj odluci, da li da se priključe komunistima ili vlastima... od komunista im danas prijeti veća opasnost a ne mogu se protiv njih boriti. Ako su lojalni prema vlastima od komunista se mogu nadati svaki dan najstrašnijoj osveti a nitko ih ne može zaštititi. Po njihovom sudu vlast ih ili neće ili ne može zaštititi.

Ako ovakovo stanje kod seljaka ostane i kraće vrijeme, dogoditi će se, da će većina preći komunistima, jer im od njih prijeti opasnost, da bi sačuvali sebe i svoju imovinu.

Iz dana u dan komunisti se brojčano jačaju, a također podižu moral i duh kod svojih, a kod nas ubijaju.

Mislim da bi se djelovanjem protiv ovih banda trebalo otpočeti što prije dok ne bude kasno, jer ako ovako stanje potraje može imati većih posljedica, kako za vlast tako i za narod.“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 28/2—2, k. 70.)

c) Stanje kao i u prošloj sedmici, dodatkom da su na 4. II. 1942. izjutra u Makarskoj izbile demonstracije žena, koje su tražile da im se dade hrane, i ako je pučanstvo sa hranom osigurano do 8. II. 1942., a u međuvremenu stiže i druga hrana. Demonstracije su bile potaknute vjerojatno od komunističkih elemenata, te su trajale do predvečer, kada su demonstrantkinje bile rastjerane od naših oružnika.⁴ Prije se to nije moglo učiniti, jer je saveznička mjesna komanda tek predvečer dala dozvolu da se masa rastjera.

Ad. VIII.) Ostaje se i dalje kod prijašnjih prijedloga.

Za Dom — Spremni!
Veliki Župan
Luetić

(M. P.)

BR. 64

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ORUŽNIČKE POSTAJE VRLIKA OD 11. FEBRUARA 1942. ZAPOVJEDNIŠTVU ORUŽNIČKOG KRILA KNIN O NAPADU PARTIZANA SVILAJ-SKE ČETE NA TALIJANSKU STRAŽU¹

Plaćeno
Kuna Banica
73 50

Državna brzojavka

Predana							Službeni podaci	Odpravljena					
Broj	Vrstu	Rij. č.	Vrijeme predaje			Primio	Brzojava	Vrijeme odpreme					
			dan	sat	čas			dan	sat	čas	vod	zapis	
2	s	49	11/II	10	30	11/II	11				

Zaporuk Knin

Sinoć u 22 sata 10 komunista je oduzelo pušku lugaru Tadić Luka Jovanov iz Koljana stop. Danas u 1 sat bacili su komu-

⁴ Demonstracijom je vjerovatno rukovodila partijska organizacija Makarske.

¹ Original (pisan rukom, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 2/1a, k. 7.

nisti pet bombi na italijansku stražu u Vrlici i lakše ranili 4 vojnika² stop vod, kotar, krilo. izvješteno, pismeni izvještaj sledi.

Oružništvo Vrlika
Broj 337

(M. P.)

BR. 65

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA 1. DOMOBRANSKOG ZBORA OD 21. FEBRUARA 1942. GLAVNOM STOŽFRU MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH O BORBAMA S PARTIZANIMA KRAJEM JANUARA I U PRVOJ POLOVINI FEBRUARA¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIČTVO I. DOMOBRANSKOG SBORA
Br. 1361/Taj.

U Sisku, dne 21. II. 1942.

Predmet: Doglasni
izvještaj za prvu
polovinu mjeseca
veljače.

- 1) MINDOM — GLST. — OČEV. ODJEL.
- 2) Zapovjedništvo II. i III. D.S.
- 3) Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu.
- 4) Sastavak. —

Na temelju zapoviedi Mindom — Glst. — Očev. odjel — Očev. br. 4143/taj. od 17. studenog 1941. dostavljam doglasno izvješće za prvu polovinu mjeseca veljače sastavljeno prema prikupljenim podacima i primljenim dopisima u sljedećem:

² Napad je izvršio jedan vod Svilajske čete. Prema izvještaju Komande kraljevskih karabinijera. ranjeno je pet vojnika (vidi knjiigu: Dušan Plenča, „Partizanski odredi naroda Dalmacije 1941—1942“, Vojno delo, Beograd 1960, str. 176 i Arhiv V. I. I., reg. br. 1/2, k. 57).

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 58/6—1, k. 71.

I. OPĆA UNUTARNJA SITUACIJA.

1) *Raspoloženje naroda.*

Hrvati: U predjelu sjeverno od Save u kojem nema pobunjeničke djelatnosti pučanstvo je dobro raspoloženo i odano sadanjem poredku.

Zapaža se zabrinutost kod naroda zbog prilika u Bosni i ishoda akcija naših snaga protivu pobunjenika, koja je pojačana raznim glasovima, koje pojedinci, vraćajući se iz Bosne, bilo po otpustu sa vježbe ili na dopustu, pronose.

Isto tako nepovoljno utiču na raspoloženje naroda u Međimurju glasovi, koje donasaju osobe iz Mađarske, a kojima se šire vijesti, da se u Mađarskoj javno govori o ulasku Mađarske vojske u Hrvatsku, o izobilju živežnih namirnica u Mađarskoj.

Karakteristično je, da su ovakovi glasovi pronošeni i prije 5 — 6 mjeseci izazvali kod naroda veliko ogorčenje, tako da se narod pokazao spremnim za borbu u slučaju takvog čina, dok danas kod takvih vijesti ostaje više ili manje ravnodušan (po izvješću zapovjednika posade Varaždin).

U predjelu južno od Save u kojem su pobunjenici unatoč zime i velikog snijega i dalje mjestimično vrlo aktivni, raspoloženje naroda je slabo, narod je potišten jer je izložen čestim napadajima od strane pobunjenika, tim više što pučanstvo od naših snaga nije zaštićeno u dovoljnoj mjeri, i što poduzete akcije protivu pobunjenika nisu dale željenih rezultata.

Grkoistočnjaci su potpuno rezervirani prema ustaškom pokretu N.D.H. i priključuju se milom ili pod pritiskom pobunjenika njihovom pokretu, a pogotovo u onim krajevima koji su potpuno u njihovim rukama. Muslimanski živalj je jednim djelom naklonjen sadanjem poredku u državi, dok se kod drugog diela zapaža izvjesno naginjanje pobunjenicima.

Manji dio grkoistočnjaka, koji su se vratili iz šuma ili oni koji svoje domove uopće nisu napuštali, mirni su i pokorni, pa neki prelaze na rimokatoličku vjeru u nadi da će biti zaštićeni i postati ravnopravni građani.

Ima slučajeva, da se čine teškoće od strane svećenstva grkoistočnjacima koji žele preći na rimokatoličku vjeru, kao što je to slučaj u s. Vagancu kod Ličkog Petrovog Sela, gdje su svi grkoistočnjaci dobili odobrenje za prelaz, ali tamošnji svećenik neće ih prekrstiti.

Srbi: Žive povučeno i sa rezervom gledaju na razvoj događaja priželjkujući svršetak rata u njihovu korist.

Očito je da javno i potajno kad god se ukaže prilika pomažu i podupiru pobunjeničke akcije. Svoja mnijenja javno ne ispoljavaju, jer se boje zakonskih posljedica.

Komunisti: Na djelu sjeverno od Save djelatnost komunističkih letaka je pojačana u smislu promičbe i širenja komunističkih letaka.

U okolini industriskih središta komunističke ideje su jače zahvatile koren, te su u cilju istrebljenja komunističkih pripadnika od strane mjerodavnih vlasti izvršena mnoga uhićenja i odvođenja na prisilan rad (osobito u Sisku i okolini).

Djelatnost komunističkih letaka južno od Save se ne može točno odrediti od one, koju vrše pobunjenici i četnici, jer je jednim i drugima i ako se idejno ne slažu, cilj rušenje sadanjeg poredka u našoj državi i Europi uopće.

Smisao njihove promičbe se vidi iz prilježnih letaka koji su pronađeni na području ovog sбора.

Židovi: Oni koji se nalaze na području ovog sбора žive povučeno i pokorni su, a sve u strahu za njihovu sudbinu. Više nego vjerojatno je da su potajno neprijateljski raspoloženi prema našoj državi i sadanjem poredku i da simpatiziraju anglosaksonskim i sovjetskim narodima.

U većoj mjeri prikupljeni su Židovi u pograničnim mjestima prema Italiji, tako u Crikvenici, Hreljinu i drugim mjestima gdje su djelimično prebačeni iz Italije, a djelimično došli iz unutrašnjosti naše države.

Mađari: lojalni su prema sadanjem poredku. Kod mađarske primjećuje se nerado odazivanje pozivu u vojsku i u tome pogledu izvjesno nezadovoljstvo.

II. ČETNIČKA AKCIJA I PREDUZETE PROTIVMJERE.

I pored velike studeni i snijega akcija pobunjenika je djelimično popustila, ali je u predjelu oko B. Novog i Prijedora, kao i oko Slunja i Karlovca pojačana i uzima sve ozbiljnijeg zamaha.

Djelatnost pobunjenika naročito se ispoljava na rušenju željezničkih pruga eksplozivom, koji je pao u ruke pobunjenicima nakon evakuacije rudnika Lješljana od strane naših snaga, a koji nije mogao biti potpuno uništen, zatim na rušenju bb veza, napadaji i uništavanje željezničkih postrojenja, napadaji na domobranske postrojbe i posade, kojom prilikom teže da dođu do oružja, a naročito do streljiva.

Poduzete protivakcije od strane naših snaga, naročito u okolini B. Novog, gdje je prekinut želj. promet uslijed rušenja mosta na Strižni i minirana pruga, dale su samo djelimično željene rezultate zbog velike studeni početkom mjeseca veljače, a naročito zbog dubokog snijega. Ova akcija imala je u toliko uspjeha, što je pobunjenike djelimično udaljila od želj. pruge, tako da se ova može pod osiguranjem popravljati dok je dublja

pozadina ostala neočišćena, pa se mogu ponovni napadaji na želj. prugu očekivati. Željeznička pruga Dobrljin — Novi popravljen je 19. II.

2
U kotaru Petrinja.

6. II. napadnuta je od odmetnika posada na ž.p. Vlaović — 16 km j.z. od Petrinje. Napad je nakon priteklog pojačanja odbijen.

Istog dana napadnuta je ophodnja na ž.p. između Maje i Vlaovića, kojom prilikom su u borbi poginuli 1 domobran i 2 četnika.³

11. II. napadnut je dio ustaškog sata zdruga pukovnika Mraka prilikom čišćenja sela Šušnjara (14 km. j.z. od Petrinje) iznenadnom strojničkom vatrom, kojom prilikom je poginulo 6 ustaša. Selo je razoreno.⁴

13. II. napadnuta ophodnja duž ž. pruge između Grabovca i Vlaovića (pruga Petrinja — Glina); naši gubitci 5 mrtvih, 1 teško ranjen, 4 nestala. Zbog borbe koja se tamo vodila, saobraćaj je bio tog dana prekinut.⁵

U kotaru Vojnić.

6. II. napali odmetnici selo Lasinju (kod Karlovca) kojom prilikom su zapalili poštu i obćinu i zapaljivim bombama oružničku postaju. Posada koja je primila borbu pred jačim snagama morala se povući. kojom prilikom je jedan narednik poginuo, 2 pričuvna oružnika izvršila samoubistvo, 1 domobran ranjen. Kod napadača 5 ubijenih.

Napadača je bilo navodno oko 500 sa 4 strojnice i oni su se nakon izvršenog prepada povukli ka Cvjetinovcu i Ostrožinu, tako da je nakon pristiglog pojačanja Lasinja ponovo zauzeta od strane naših snaga.⁶

8. II. izvršen napad na ophodnju kod V. Kladuše, kojom prilikom je poginuo jedan oružnik.

² Redakcija je izostavila dio izvještaja koji govori o akcijama u Bosni.

³ Vidi tom V, knj. 3, dok. br. 153.

⁴ Akciju je izvršila 1. četa 1. bataljona NOP odreda Banije (vidi tom V, knj. 3, dok. br. 100 i i 153).

⁵ U depeši 1. domobranskog zbora od 13. februara 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH piše: „13. II oko 10h napadnuta ophodnja duž želj. pruge između Grabovca i Vlaovića (na pruzi Petrinja — Glina). Naši gubitci 4 mrtva, 1 teško ranjen i 6 nestalih. Posle toga zapaženo jače prikupljanje četnika od Grabovca. Naša straža vodi borbu. Putnički vlak morao se vratiti zbog pucnjave u Petrinju. U Glinu stigla 1 lokomotiva tako, da su u 18 sati upućena 2 ustaška sata iz Gline proti pobunjenicima. Naloženo Zdrugu Mrak da im presječe uzmak.“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 12/1—5, k. 7.)

⁶ Vidi tom V, knj. 3, dok. br. 48 i 153.

9. II. napadnuta je pošta na putu Otoka — Bužim, 4 osobe poginule.

Po prikupljenim podacima kopaju navodno pobunjenici svakog dana rovove ispred sela Macuti, V. Brdo, Bregovi, Babina gora, Mandići, Tušilović, a među ovim pobunjenicima imade i komunistu iz Karlovca preko kojih se snabdjevaju duhanom i solju. —

U kotaru Slunj.

2/3. II. pošta je posada u Veljunu bila opkoljena, povukla se ka Hrv. Blagaju.⁷

6. I. napadnuta su dva talijanska sata kod s. Sekulića prilikom pretresa šume t.zv. Podhum. Poginuo jedan častnik i 1 vojnik ranjen.⁸

16. I. u borbi ophodnje oružničke postaje Rakovice u s. Bročancu sa odmetnicima poginula su 4 oružnika i 3 domobrana, a 3 domobrana ranjena.⁹

U kotaru Glina:

Poduzeta je akcija čišćenja koju vrši zdrug pukovnika Mraka, pa je izvršeno čišćenje sela Sv. Petra—Tremušnjak, Mačkovog Sela, i Sv. Petke. Sela su evakuirana i zapaljena, a pobunjenici su se povukli u Šamaricu.¹⁰

U kotaru Kostajnica

Pobunjenici sa Šamarice sišli su opet navodno u Svinjicu i pokušavaju dići narod radi spremanja napadaja na Sunju, pa je zbog toga posada u Sunji pojačana. Stanje je i dalje mirno.

U kotaru Cazin.

19. I. ušla su u s. Vrelo za vrijeme službe Božje u crkvu 3 četnika i povelili razgovor sa svećenikom, koji je morao prekinuti služenje Sv. Mise. Razgovor je vođen u prijateljskom tonu, pa su se na molbu svećenika udaljili ne izvršivši nikakvo nasilje.

⁷ Vidi tom V, knj. 3, dok. br. 40 i 155.

⁸ Iz izvještaja Komande talijanskog 5. korpusa od 6. januara Generalštabu kraljevske vojske vidi se da su jedinice 74. pješađijskog puka divizije „Lombardija“ izvršile napad na s. Radoševići i iznenadile partizane 3. bataljona Komande NOP odreda Korduna i Banije. U borbi, koja je trajala 4 sata, poginuo je jedan podoficir i ranjen 1 vojnik. Uništili su s. Sekulići i pobili 32 mještana (tom V, knj. 3, dok. br. 15 i Arhiv V. I. I., reg. br. 1/2, k. 57).

⁹ Vidi tom V, knj. 3, dok. br. 54 i 149.

¹⁰ Odnosi se na ofanzivu koju su vršile sljedeće neprijateljske jedinice: 2. bojna Kombinirane oružničke pukovnije, Kombinirani sat 11. pješačke pukovnije i Zdrug pukovnika Mraka. O borbama detaljnije vidi tom V, knj. 3, dok. br. 148.

31. I. napali su odmetnici Tržačka Raštela, savladali oružnike i miliciju pa su tom prilikom zarobili 8 oružnika i 32 milicionera, opljačkali selo, zapalili oružničku postaju i još dvije zgrade.¹¹

9. II. odmetnici napali talijansku preselicu koja je nosila namirnice iz Slunja za Vel. Kladušu. Oboružanu pratnju od 2 satnika, 50 fašista i 4 strojnice pobunjenici su zarobili.¹²

10. II. Talijani su sa dvije satnije i pratećim satom pokušali ukazati pomoć ali se poslije bezuspješne borbe ovaj odjel kod s. Batnoga (zapadno od Cetingrada) povukao u Slunj. Prema tome za sada su potpuno otsječeni od Slunja naša oružnička posada u Cetingradu i talijanska posada u V. Kladuši.¹³

U kotaru Delnice.

29/30. I. presjekli su odmetnici kod s. Javornika 6 bb stubova.

U kotaru Pišarovina.

Izvršili su odmetnici nekoliko napadaja na pučanstvo i nekoliko odvođenja osoba.

U kotarima Gospić, Otočac i Knin.

7/8. I. porušena je u Žutoj Lokvi (Otočac) bb linija i prekopana cesta Ž. Lokva — Melnice. Grkoistočno pučanstvo kreće se slobodno i vrši ova rušenja, a čim naše vlasti interveniraju, traže zaštitu talijanskih vlasti.

19. I. napadnuto je oko 200 talijanskih vojnika u Podovima (Gospić — Korenica) gdje su prenoćili od oko 200 odmetnika sa 3 strojnice. Nakon borbe Talijani su se morali povući do Široke Kule, odakle su 20. I. poduzeli akciju čišćenja sa tenkovima u pravcu Bunića, ali zbog snijega i žestokog napada na

¹¹ Napad su izvršili partizani 2. čete 3. bataljona 2. kordunaškog NOP odreda (tom V, knj. 3, dok. br. 47, 48, 49, 54 i 148).

¹² i ¹³ Napad su izvršili partizani 3. čete 2. bataljona 2. kordunaškog NOP odreda (tom V, knj. 3, dok. br. 44 i 104). U izvještaju Komande kraljevskih karabinijera divizije „Lombardija“ o tome piše sljedeće: „Između Radovica i Kučinić četnici — komunisti napali i savladali kolonu koja je pošla iz Slunja u V. Kladušu, a sastojala se od 2 oficira i 43 vojnika 137. legije cr. koš. (crnih košulja — prim. red.), na saonicama. *Dijelom uništena, dijelom zarobljena.* — 2. četa 137. bat. pošla u cilju čišćenja. (Dosađajni gubici: 3 mrtva, među kojima kap. Casetti — pokupljeni; 5 teško ranjenih — pokupljeno.) Započete represalije. Ustanici koji su izvršili napad na kolonu za snabdijevanje vratili su privatnu poštu. Predložili su da predaju 4 cr. koš. — od 42 zarobljena — s tim da im se vrate 4 komunistu predata Vojnom sudu... Pristalo bi se na razmjenu zatvorenika s tim da se vrati svih 42 zarobljenika.“ Prema podacima Komande 5. armijskog korpusa, 21 vojnik bio je vraćen 27. II u Karlovac i upućen u koncentracioni logor radi utvrđivanja odgovornosti (Arhiv V. I. I., reg. br. 1/2, k. 57).

tenkove ručnim bombama od strane odmetnika nisu se mogli probiti.¹⁴

Akcija čišćenja se od strane talijanske vojske poduzima i od Vrhovina prema Korenici (već od 30. XII.) te je u tim borbama zarobljeno oko 250 talijanskih vojnika. Po Gospiću kruži verzija da je bivši talijanski zapovjednik posade Gospić pukovnik Sodu sa svojim stožerom zarobljen kod Vrhovina, a odmetnici da za izručenje pukovnika Sodua traže veću količinu streljiva i oružja.¹⁵

Naknadno su primljeni slijedeći podatci:

U kotaru Glina.

27. I. sukobila se ophodnja oružničke postaje Vlaović sa odmetnicima u selu Majski Trtnik. Tom zgodom poginula su 2 oružnika i 4 ustaše, a odmetnicima palo je u ruke 2 karabina, 200 naboja i vojničke opreme.¹⁶

30/31. I. napali su odmetnici oružničku postaju Kraljevcane, ali su odbijeni, pa su u selu zapalili općinsku i školsku zgradu.

U kotaru Vrginmost.

18. I. napadnuta je kod sela Gledići ophodnja postaje Bović, 2 poginula oružnika.

20. I. prilikom pretresa terena kod sela Botura poginuo je u borbi sa odmetnicima 1 oružnik.

26/27. I. razorili su odmetnici ž. prugu kod Blatuše u dužini oko 300 m i podrezali oko 50 bb. stupova i žicu odnijeli.¹⁷

U sukobu ustaške vojnice i talijanske vojske s jedne strane, a četnika s druge, poginuo je 1 ustaša i 2 ranjena, četnika nekoliko poginulo i jedan živ uhvaćen.

...¹⁸

III. KOMUNISTI

Komunisti i ako se idejno ne slažu sa četnicima, što se može zaključiti iz razdora i nesuglasica na njihovim sastancima i zborovima, u kojima jedni zastupaju ideju pomirenja i predaje, dok

¹⁴ U izvještaju Komande 5. armijskog korpusa od 19. januara piše: „18. I 42. Grupa od oko 80 ustanika (neki na konjima) napala četu I/2. pješ. prilikom zastanka. Brzim protivdejsvom rastjerani napadači koji su imali 4 mrtva. Ista grupa sukobila se sa drugom našom četom i vodom lakih tenkova, pretrpjevši gubitke koji nisu utvrđeni. U oba ova slučaja mi nismo imali nijedan gubitak.“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 1/2, k. 57).

¹⁵ Vidi dok. br. 58 i tom V, knj. 3. dok. br. 15.

¹⁶ Napad je izvršila 1. četa 1. bataljona Banijskog NOP odreda (tom V, knj. 3. dok. br. 48, 148 i 153).

¹⁷ Odnosi se na akciju 3. bataljona 1. kordunaškog NOP odreda (tom V, knj. 3. dok. br. 48 i 149).

¹⁸ Redakcija je izostavila dio izvještaja koji govori o akcijama objavljenim u 3. knjizi V toma.

komunisti žele produžiti borbu, ipak su u akcijama protiv naših snaga ujedinjeni, jer im je zajednički cilj rušenje sadanjeg državnog poretka.¹⁹

Osim napadaja na postrojenja, koja vrše u zajednici sa četnicima, komunisti vrše jaku promičbu u kojoj se uveličavaju uspjesi Sovjeta i pobunjenika i svim mogućim sredstvima obmanjuju i zavaravaju pučanstvo prikazujući političku situaciju izopačenu u njihovu korist, a kod toga se služe i negativnim pojavama koje su posljedice ratnog i revolucionarnog doba, kao n.pr. oskudica u živežnim potrebama, rekviziciju, pozivanje u vojsku, ograničenje slobodnog kretanja i sl.

Zapazena je komunistička aktivnost kod seljaštva u Zagorju, navodno sa sjedištem u Kućan-Marofu, pa bi trebalo među seljacima, osobito sada preko zime kada imaju vremena, održati sastanke i satove u kojima bi im se obrazložile njihove zablude i zablude komunističke promičbe uobće i na taj način uspješno suzbilo dalje širenje komunizma.

U Blatu, kotara Đurđevac, uhićena je jedna osoba zbog pjevanja komunističkih pjesama.

U Drnju, kotar Koprivnica, uhićena je jedna osoba zbog širenja komunističke promičbe i pronošenja vjesti slušanih na krugovalu iz Londona i Moskve.

4). Akcija, rad i kretanje sumnjivih osoba, provokatora.

Podaci po ovoj točki su u glavnome obuhvaćeni i izloženi točkama 2. i 3. ovoga izvješća.

4). Strana propaganda.

Engleska promičba nije primjećena, osim one krugovalom.

Sovjetska promičba jaka je i vrši se od strane komunističkog širenjem svojih letaka i pronošenjem vjesti alarmantnog sadržaja.

Mađarska promičba u okupiranom području Međimurja širila je prilikom sastanaka njemačkog ministra V.²⁰ Ribentropa i talijanskog Ministra Grofa Ciana²¹ u Budimpešti razne vjesti, tako:

da je među ostalim na tome sastanku tretirano pitanje granice između Mađarske i naše države, po kome bi Baranja trebala biti ustupljena Hrvatskoj, a njemački ministar da je navodno trežio, da se Mađari povuku iz okupiranih područja NDH. Ovakve vjesti imale su za poslijedu, da su se Židovi u Čakovcu i Međimurju uplašili i ponudili mađarskim vlastima svoju materijalnu i novčanu pomoć za izdržavanje mađarskog činovništva

¹⁹ U to vrijeme nije bilo više zajedničkih akcija s četnicima.

²⁰ Joahim fon

²¹ Galeaco

i vojske u okupiranom području, kako bi mađarska vlast u tim krajevima i dalje ostala i na taj način zaštitili svoje interese.

Isto tako su te vjesti uznemirile mađarsku manjinu u Leogradu, jer se boje da bi hrvatske vlasti sa njima postupile onako kako su postupile sa Židovima i Šrbima.

Mađarski časnici i činovništvo odmah su te vjesti ugušivali i reagirali sa protipromičbom, da će Mađari ući u Hrvatsku sa svojom vojskom do Save, a Talijani s druge strane do Save, pa prema tome da Hrvatska uobće neće ni postojati.

Isto tako su ovi mađarski činovnici tvrdili da Rusi stalno napreduju na štetu Njemaca, Turska da ima navodno stupiti u rat protiv Njemačke, pa će Njemačka, kao i njeni saveznici propasti.

Nadalje tvrde mađarski činovnici, da mađarske vlasti sa okupiranog područja Međimurja preseljavaju Židove u unutrašnjost Mađarske, a da su otpočeli i sa prebacivanjem Židova iz Hrvatske u Mađarsku preko zaleđene Save.

U okupiranom području Međimurja šire se zemljopisne karte na kojima je Međimurje pripojeno Mađarskoj i šire se komentari da ovo nikad više neće pripasti Hrvatskoj, osim toga javno govore kako je Hrvatska slaba i da se čak i Njemačke ne boje i da su istoj uskratili davanje žita.

6. O prilikama prehrane i prometa.

Prehranbene prilike u pojedinim krajevima ovog sora su različite, tako su one u sjevernijim bogatijim krajevima još kako tako povoljne, pogotovo u selima, dok su u južnim krajevima, a pogotovo u onima koji su ugroženi od pobunjenika, veoma slabe i postaju svakim danom sve teže i teže.

Četnici sprečavaju dovoz hrane iz sela u gradove, a osim toga svojim akcijama opkoljavaju pojedina mjesta i time ishranu u njima dovode u pitanje.

Rušenjem i kvarenjem željezničkih pruga također se onemogućuje snabdjevanje pasivnih krajeva u Bosni i Liki. Bihać je već dulje vremena potpunoma odsječen i stanje prehrane je u svakom pogledu vrlo ozbiljno.

Prehranbene prilike na otocima su najgore i izgleda kao da se nitko o njima ne brine.

Maksimirane cijene praktično su mrtvo slovo, a naročito su zbog toga nezadovoljni seljaci, koji kao glavni proizvođači životnih namirnica ove moraju prodavati po maksimiranoj cijeni, a svoje potrebne artikle moraju kupovati po nemaksimiranim cjenama. Osim toga zbog maksimiranih cijena svojih proizvoda ne donose iste na pijacu.

Željeznički promet odvija se na svim prugama sa velikim zakašnjenjima zbog hladnoće i snijega, pa je čak na nekim re-

lacijama bio potpunoma obustavljen. Ukidanjem pojedinih vlakova na svim relacijama, a inače mnogobrojnim putovanjima osoba vojnih vlasti i pučanstva, vlakovi su prenatrpani, što sve ima za posljedicu da se promet ne odvija normalno.

Pruga Topusko — Karlovac je i nadalje u stalnom prekidu zbog četničkih napadaja i rušenja.

Pruga B. Novi — Prijedor također je u stalnom prekidu i toliko razrušena, da će i poslije akcije čišćenja popravka trajati nekoliko tjedana.

Dio pruge B. Novi — Bihać također je u stalnom prekidu zbog raznih napadaja i rušenja od strane odmetnika, a osim toga je na nekoliko mjesta zatrpana od lavina. Radovi na popravku i čišćenju u toku su i ima izgleda da će promet biti skoro uspostavljen.

Željeznički promet u koliko se uopće može odvijati na ovim djelovima pruga, nije siguran kao ni cestovni promet, jer je izložen čestim prepadima od strane četnika.

7. — Odnosi vojske sa ustaškim organizacijama i građanskim vlastima.

U glavnom su dobri i korektni. Odnosi između vojske i građanskih vlasti također su dobri i korektni.

Incidenata nije bilo.

8. — Odnosi vojske sa savezničkim vojskama.

Sa njemačkom vojskom odnosi su vrlo srdačni, i u svakom pogledu korektni, dočim su sa talijanskom vojskom korektni, ali ne i tako srdačni.

Razlog tome jest što se kod talijanskih vojnih vlasti češće primjećuje da ne istupaju dovoljno energično prema pobunjenicima.

II. STANJE U VOJSKI.

1. — Raspoloženje, duh i disciplina u vojsci.

Moral i vojnički duh u jačim sukobima sa pobunjenicima kadkada je kolebljiv, pa je bilo slučajeva da pojedinci ili jedinice neodlučno i nedovoljno energično stupe u borbu.

Na moral i raspoloženje domobrana nepovoljno utiče pomankanje zimske odećne opreme i drugih vojničkih potreba, bez kojih domobrani ne mogu biti, a koje sami dopunjuju u koliko su u mogućnosti, svojom privatnom opremom, što ide na uštrb jednoličnosti i morala u vojsci uopće.

Isto tako nepovoljno utiče okolnost, da se zapovjed u pogledu redovnog smjenjivanja domobrana u akcijama ne može točno izvršavati, jer je odziv pričuvnika pozvatih na vježbu slab (osobito u Zagrebačkom popunidbenom zapovjedništvu) pa se

ove smjene ne mogu redom izvršavati. Na taj način pojedini pa čak i cijele jedinice ostaju na vježbi i u akciji preko predviđenog vremena.

Kao primjer slabog odziva pričuvnika navodim sljedeće: za Varaždinsku doknadnu bojnu bilo je za 23. I. pozvato 980 pričuvnika, a do toga dana se javilo svega 25, a sa naknadno javljenim bilo ih je svega 240. Za 11. p.p. bilo je pozvato preko Zagrebačkog popunidbenog zapovjedništva oko 1400 pričuvnika, od kojih se bilo javilo sa velikim zakašnjenjem ukupno oko 230. Preduzete su sve mjere protiv neposlušnika.

Savezno sa pomanjkanjem odječne opreme i nemanje mogućnosti redovitog čišćenja pojavila se ušljivost u jačem stupnju, a naročito kod onih koji su u akcijama što također ima svoga uticaja na duh i moral kod domobrana.

2. — *Neredi i izgredi.*

Nije bilo.

3. — *Uticaj strane izvještajne službe i neprijateljske promičbe.*

Strana promičba u našoj vojsci nije zapažena. Vojnici su poslušni i obavljaju redovno svoj posao. Komunističko-četnička promičba teži u svojim letcima da naše domobrane odvrti od borbe i demoralizira ukazujući na bezciljnost borbe, pozivajući ih da se predaju, a kada ih zarobe onda im drže tendenciozna predavanja a kako bi ih predobili za svoju ideju.

Na građanstvo ova promičba utiče odvrćajući ga odazivanju na vojnu dužnost.

4. — **Bjegstva iz vojske.**

U najviše slučajeva se radi o samovoljnim udaljenjima iz vojarne i zakašnjanja sa dopusta.

Bjegstva u jačem obimu nisu zapažena.

5. — **Ponašanje častnika, dočastnika i momčadi.**

U glavnome u duhu pravila i propisa osim grešaka pojedina, koje se uzimaju u postupak.

III. VANJSKA SITUACIJA.

1) *O prilikama u pograničnim oblastima susjednih država.*

Ne raspolaže se nikakvim podacima, osim da se u Kanjiži u Mađarskoj posljednjih dana mobilizira veći broj trupa i seljaci koji prelaze iz Međimurja prenose glásove, da Mađari govore da će osloboditi jednog dana i Hrvate preko Drave.

2) *Strani vojni bjegunci.*

Nema podataka.

3) *Nedozvoljeni prelazi granica, šverc i slično.*

Krijumčarenje životnih namirnica se na svim granicama vrši i pored toga što se od strane vlasti vrši najstrožija kontrola. Nedozvoljeni prelazi granica sprečavaju se svim sredstvima.

4) *Odnosi sa susjednim pograničnim vlastima.*

Ugovorom između Mađarske i vlade N.D.H. regulirana je izmjena putnika preko granice kod Đekenješa. Prilikom ovog tranzita mađarske vlasti u Đekenješu čine poteškoće našem pučanstvu, ostavljajući ga u hladnim vagonima na posljednjim kolosjecima po nekoliko sati čekati na daljne putovanje, dajući za prevoz putnika marvené vagone, koje tek na intervenciju putnika zamjenjuju putničkim i slično.

IV. OPĆI ZAKLJUČAK.

Opće prilike u sjevernom djelu ovog sbora povoljne su, četničke djelatnosti nema, ali je zapažena nešto jača komunistička promičba.

Prilike u južnom dijelu ovog sbora i nadalje su teške, a naročito u pogledu javne sigurnosti i javnog poredka, te željezničkog prometa, koji je skoro potpunoma ukočen.

I nadalje je osobita aktivnost odmetnika u oblasti B. Novog, tako da je saobraćaj sa Bihaćem i Prijedorom prekinut i vrši se samo do Bos. Novog i to-sa teškoćama.

Pobunjenička akcija u Kordunu zauzela je ozbiljne razmjere.

U Lici su odmetnici i dalje vrlo aktivni, naročito u kotaru Korenica, Donji Lapac, a nešto slabiji oko Otočca.

Od strane naših snaga preduzeta su čišćenja na području južno od Petrinje (Bačuga — Kraljevcani — Mačkovo Selo — Gradac — Vlaović) koja je akcija u zastoju zbog velikog snijega.

Osim toga poduzeta je akcija čišćenja u okolini B. Novog u cilju popravke želj. pruga, ali je zbog dubokog snijega i velike stude i ta akcija samo djelimično izvedena.

Iz prikupljenih izvješća o jačini i grupiranju pobunjeničkih snaga vidi se, da su ove osobito jake i aktivne u prostoru između Save, Une i Sane, tako da je pruga Novi — Prijedor — B. Luka mnogo razrušena i sam Prijedor otsječen od Novog i Banja Luke.

Ovo stanje može se popraviti samo akcijom mnogo jačih snaga, koje bi raščistile ovaj prostor istodobno od Dubice, Banja Luke i B. Novog.

Na ostalim djelovima zbog jake zime i velikog snijega aktivnost pobunjenika je malo popustila, ali su te snage vrlo jake i dobro oboružane kako u okolini Novog; Bihaća tako i u Kordunu, te se može očekivati, čim se popravi vrijeme, istodobna

jaka pobunjenička akcija na cijelom području zapadne Bosne, u Kordunu i u Lici.

Sada raspoložive snage ovog sora nedovoljne su da se tome suprotstave sa izgledom na uspjeh pa je za likvidiranje pobunjenika potrebno:

a) da se iz istočne i srednje Bosne izvuku sve mnogobrojne četne jedinice ovog sora radi istodobne akcije većeg stila na ovom području.

b) da se jedinice popune mlađim pričuvnicima i pričuvnim častnicima u kom cilju bi trebalo provesti mobilizaciju svih mlađih godišta.

c) da se bez iznimke zabrani svako oslobođavanje pričuvnih častnika do 42 godine starosti (osim željezničkih i poštanskih službenika), jer se u svim drugim strukama osoblje može nadomjestiti sa starijima.

d) da se poboljša oprema a naročito dopuni naoružanje četnih postrojbi sa strojopuškama, strojnicama i bacačima.

e) Komunističku promičbu parirati vlastitom promičbom dirigiranom iz jednog središta. —

ZAPOVJEDNIK,
general (Rumler)
Rumler

IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE CETINA OD 21. FEBRUARA 1942. MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA NDH O BORBAMA S PARTIZANIMA I OSTALIM DOGAĐAJIMA NA TERITORIJI KOTAREVA SINJ, OMIŠ I MAKARSKA¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
Velika Župa Cetina
Broj: V.T. 9/42

Predmet: Nedjeljni izvještaj Velike župe za vrijeme od 15. veljače do 21. veljače 1942.

1. Ministarstvu unut. poslova — Tajništvo ministra — Zagreb
2. Ravnateljstvu za javni red i sigurnost — Zagreb
3. Ministarstvu vanjskih poslova — Zagreb
4. Općem uprav. povjereniku — Sušak
5. Uredu Poglavnika — Zagreb
6. Ministarstvu hrvat. domobranstva za Glavni Stožer — Zagreb

Savezno okružnici Ministarstva unut. poslova od 15. siječnja 1942. V.T. 14-I-A-1942. podnosim sljedeći izvještaj:

Ad I). Prema dosadašnjim izvještajima i dobivenim podacima pobune ima na području kotara Sinj, Omiš i Makarska. Pobunjenici se zadržavaju u pet grupa, od kojih jedna u planini Svilaji, druga u planini Dinari, treća u planini Kamešnici,² četvrta više sela Krilo — Jesenice (kotar Omiš),³ a peta na krajnjem jugu

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 42/2—1, k. 70.

² Riječ je o partizanskim grupama u Dinari, Svilaji i Kamešnici od po 13 boraca, koje su bile do sredine decembra 1941. u sastavu Dinarskog NOP odreda. Tokom januara i februara 1942. grupe su povećale broj boraca na 50 do 60 ljudi i prerasle u čete. Detaljnije o tome vidi tom V, knj. 3, dok. br. 107 i knj. 30, dok. br. 27 i 30.

³ i ⁴ Prema podacima u knjizi Drage Gizdića, napad je izvršen na borce Podstransko-jeseničkog voda koji je sa Solinskim odredom trebalo da napadne fabriku u Dugom Ratu. Njih 19 bilo je napadnuto, 21. februara, od strane žandara i Talijana iznad s. Jesenica. U borbi su poginuli Senjanović Đermano i Ante Lozić Ciko, a ranjeni su bili Pavao Brničević, Drago Gizdić, Makso Baće i Slavko Kadić. Vidi knjigu: D. Gizdić, „Dalmacija 1942“, Izdavačko odjeljenje Glavnog odbora Saveza boraca Hrvatske, Zagreb 1959, str. 86—90 i stenografske bilješke, pisane prema sjećanju učesnika NO rata, u Arhivu V. I. I., reg. br. 4—14/6, k. 2007.

ove Velike župe u šumama i brdima više Gradca (kotar Makarska).⁴ Nema podataka da bi ove zadnje dvije grupe imale veze sa prvima trima grupama.

Pobunjenici iz prvih triju grupa silaze u pogranična sela kotara Sinj i ona sela kotara Omiš, koja graniče sa kotarom Sinj. Svrha im je pljačka, ubojstva i vršenje komunističke promičbe. Ovakovi slučajevi događaju se skoro danomice, te se je razmjer pobune povećao, a broj pobunjenika iz dana u dan raste, jer uslied nepoduzimanja jačih mjera sa strane talijanskih vojnih vlasti i nemogućnosti slobodne akcije naših vojnih vlasti, narod gubi vjeru u moć vlasti, i sve češći su slučajevi priključivanja pobunjenicima. Pokazuju se i znakovi promičbe, što dokazuje okolnost da su župnici i učitelji iz ugroženih mjesta napustili svoja mjesta, a to je opet loše djelovalo na seljake, koji se učvršćuju u uvjerenju, da im prijeti opasnost, da su vlasti nemoćne, čime je olakšan rad neprijateljskoj promičbi.

Četvrta grupa pobunjenika (Krilo — Jesenice) postala je aktivna tek zadnjih dana — o čemu niže, a peta grupa (Gradac — kotar Makarska) nakon biega u šume i brda više Gradca — ne izlazi iz istih i nema slučajeva novih nasilja.

Nasilja izvršena od prvih četiriju grupa tokom ove nedjelje su sljedeća:

a) Dne 15. veljače t.g. u 7 sati četnici-komunisti uputili su ultimatum oružničkoj postaji Trilj⁵ za predaju, koji je odbiven, te se je u 7.30 sati razvila borba, koja je trajala do 15 h, kada su se napadači povukli. Od eksplozija bomba, pušcanih i strojopušcanih metaka postaja je bila toliko oštećena, da je u njoj boravak postao nemoguć, te su je oružnici napustili i poslali su u postaju Trilj. Na strani oružnika nema žrtava, a ne zna se da li ima žrtava na strani pobunjenika.

b) U nedjeljnom izvještaju od 16. veljače javljeno je pod ad I). o događaju u selu Cetini.⁶ U vezi toga upućen je dne 18. veljače 1942. iz Vrlike jedan odred od 67 oružnika i domobrana, te jedan odred od 60 talijanskih vojnika u selo Cetina (općina Vrlika — kotar Sinj), radi hvatanja osoba koje su napale oružničku obhodnju iz Kijeva dne 14. veljače 1942. Kad su oružane snage ušle u selo Cetina nastala je pucnjava između oružnika i talijanske vojske s jedne strane te pučanstva sela Cetina s druge strane, koje je isključivo grkoistočnjačko. Borba je trajala od 7 do 11h, te je tom prilikom ranjen jedan naš domobran, a po-

⁴ Odnosi se na partizanski vod koji je kasnije ušao u sastav Bio-kovske čete (vidi tom V, knj. 3, dok. br. 53 i knjigu: Sibe Kvesić, „Dalmacija u narodnooslobodilačkoj borbi“, Lykos, Zagreb 1960, str. 268).

⁵ Odnosi se na napad na Oružničku postaju Tijarica, a izvršili su ga partizani Dinarske čete (Arhiv V. I. I., reg. br. 5/1a, k. 7).

⁶ Vidi tom V, knj. 3, dok. br. 150.

ginuo je jedan talijanski vojnik. Od seljaka grkoistočnjaka poginula su četiri, a tri su teže ranjena. Talijanski odred koji je učestvovao u akciji odveo je u Knin 30 seljaka, koji su sudjelovali u napadaju na oružničku obhodnju 14. veljače kao i u ovom sukobu. Ovom prilikom zaplijenjen je jedan puškomitraljez, deset vojničkih pušaka i veća količina streljiva.

c) dne 19. veljače 1942. u 10h na putu između sela Ribarića i Koljana (općina Vrlika — kotar Sinj) napadnut je od komunisti iz Svilaje autobus, koji je putovao iz Sinja za Vrliku, te je tom prilikom odnesena sva službena pošta kako naša tako i talijanska, a zarobljena su dva domobrana i dva karabinijera.⁷

Na istom mjestu poslie četvrt sata napadnut je drugi autobus koji saobraća Vrlika — Sinj, te su tom prilikom komunisti ubili oruž. narednika i zapovjednika postaje u Sinju Petra Anića i jednog domobrana, a zarobili zapovjednika oružn. voda u Sinju poručnika Karamana, jednog domobranskog časnika te 15 oružnika i domobrana. Napominje se da su ubijeni i zarobljeni oružnici bili na putu za Sinj poslie završene borbe u selu Cetini, kako je izvješćeno pod b).⁸

d) dne 21. veljače 1942. u 15h, grupa od deset pobunjenika napala je oružničku obhodnju u brdu više sela Krilo — Jesenice⁹ (općina Priko — Poljica — kotar Omiš), te je oružnicima došao u pomoć odjel talijanske vojske iz Omiša. U borbi su ranjeni: jedan oružnik, jedan domobran i dva talijanska vojnika, jedan pobunjenik je ubijen, a tri ranjena.¹⁰

O navedenim događajima podnieti će se detaljni izvještaji. Ad II). Prema dosadanjem razvoju događaja, osobito obzirom

⁷ i ⁸ Odnosi se na akciju partizana Svilajske čete.

¹⁰ O tome u izvještaju Komande talijanskog 18. korpusa piše: „22. II 42. Jesenice (Omiš US-BH). Hrvatski žandarmi tražili intervenciju našeg garnizona Omiš protiv vojnih bjegunaca. Po dolasku naše jedinice vojni bjegunci su raspršeni. Naši gubici: 2 ranjena; uhapšeno 10 sumnjivih.“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 1/2, k. 57.)

U izvještaju 2. oružničke pukovnije od 15. marta 1942. Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu borba s partizanima opisana je ovako: „21. veljače 1942. oružnička ophodnja iz Dugog Rata pretresajući teren u cilju tražanja za vojnim neposlušnicima u selu Jesenice, kotar Omiš, naišla je u pećini zv. „Turska pećina“ na jedan odred partizana, njih oko 16—20 na broju. Budući da je ta banda imala dobre zaklone, pozvani su putem seoskog glavara, koji je upućen u pećinu, na predaju, ali ovi se nisu predali, već su otvorili pušчанu i strojopušчанu vatru i bacili jednu bombu na našu ophodnju, koja je također otvorila vatru na pobunjenike; zatim kao pojačanje stiglo je 14 oružnika iz Omiša i dva kamiona talijanske vojske i pobunjenici, videći da će biti opkoljeni sa svih strana, a pošto su imali dobar zaklon, jedan po jedan povlačili su se iz svoga skrivališta i zatim noću prebacili se preko brda u pravcu Mosora, ostavivši na mjestu dva mrtva. Sa naše strane lakše ranjeno je: jedan oružnik i jedan pričuvnik, te jedan talijanski vojnik.“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 24/3—1, k. 70.)

na sukob u selu *Cetini*, opisan pod t.I/b). ovog izvještaja, očito je da grkoistočni živalj saraduje sa pobunjenicima.

ad III). Akcija čišćenja komunističkih gnjezda, najavljena prošlonedjeljnim izvješćem ove Velike župe, započela je dne 21. veljače 1942. u tri pravca prema mjestima gdje su apsolutno ustanovljena skrovišta komunista i to: 1). u pravcu Sinj — Svilaja — Muć, 2). u pravcu Vrlika — Maljkovo — Svilaja i 3). u pravcu Sinj — Koljane — Otišić — Svilaja. U akciji su sudjelovala dva bataljona talijan. vojske, 50 domobrana i nekoliko oružnika kao vodiča, sve pod talijanskom komandom. Prema danas primljenom brzoglasnom saopćenju iz Sinja ova vojska se je sukobila sa pobunjenicima u planini Svilaji, kojom prilikom je ubijen jedan talij. vojnik a dvojica su ranjena, dočim se još ne zna da li ima žrtava na strani pobunjenika. Prema istoj obavijesti talijanska i naša vojska povratila se je u Sinj uveče dne 21. II. 1942., a uspjeh akcije još nije poznat.¹¹ Naknadno je iz Sinja javljeno da bi se akcija čišćenja imala nastaviti sutra.

Detaljni izvještaji o ovoj akciji poslati će se kad budu primljeni.

ad IV). Naše građanske vlasti u svakoj prigodi gdje se radi o pitanjima javnog reda i sigurnosti pokazuju spremnost za suradnju sa talijanskim vojnim vlastima. Ništa se ne poduzimlje na svoju ruku, nego svakoj namjeravanoj akciji predhodi savjetovanje sa predstavnicima talijanskih vojnih vlasti. Potonje pokazuju razumievanje i dobru volju za takvu suradnju te u svakoj prigodi obećavaju svoju suradnju i punu pomoć.

ad V). Držanje talij. vojnih vlasti prema pobunjenicima do sada je bilo prilično pasivno, ali je u tome nastala promjena akcijom čišćenja, koja je započela dne 21. II. 1942. Akcija je istina prekinuta istog dana uveče, ali prema primljenim obavjestima imala bi se nastaviti.

Držanje talij. vojnih vlasti prema našim građanskim i vojnim vlastima korektno je i prijateljsko.

Talijani se interesiraju za sva pitanja iz djelokruga građanskih vlasti, osobito komunalna, kao i ona prehrane, pak nisu rietke ni sugestije u tom pravcu.

¹¹ Napad je izvršen na partizane Svilajske čete. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 4, dok. br. 3. Prema izvještaju Komande talijanskog 18. korpusa, jedan odred crnih košulja bio je upućen 21. februara u Svilaju radi čišćenja. O tome u izvještaju od 22. februara piše: „Za vrijeme čišćenja koje su izvršile dvije kolone dostignut je cilj sa sjevera i sa juga i kolone su stupile u vezu. Na sjevernu kolonu ustanici otvorili vatru, ali su odbijeni i gonjeni. Zapaljene ustaničke kolibe u kojima su nađene ručne bombe. Naši gubici: poginuo jedan crnokošuljaš; ranjena dvojica.“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 1/2, k. 57.)

Neki Ruđero Tommaseo, talij. optant, osnovao je u Postirama na Braču (kotar Supetar) fašističku organizaciju (Fascio di combattimento) te je ista organizacija ovih dana ponudila obćini Postire 10 (deset) kg. brašna u svrhu raspodjele siromasima. U tom mjestu se vrši vrlo jaka promičba. Naše vojne vlasti provode akcije samo u zajednici i pod komandom Talijana.

ad VI). Javna sigurnost našeg življa na području ove Župe zadovoljava, osim u krajevima koje ugrožavaju pobunjenici, naročito u sinjskom kotaru. Kako je već rečeno pod t. III. ovog izvještaja, započela je akcija čišćenja pobunjeničkih gnjezda sa strane talij. vojske u zajednici sa našom i od rezultata ove akcije ovisi da li će javna sigurnost našeg življa u tom kraju krenuti na bolje.

ad VII). Raspoloženje našeg naroda u slučajevima pod VII), a, b i c raspisa kao i u prošlim sedmicama.

ad VIII). Još uvijek su aktuelni priedlozi iz prošlosedmičnih izvještaja.

Za Dom spremni!

Zamjenik Velikog Župana
Podžupan:

(M. P.)

.....¹²

¹² Potpis nečitak.

IZVJEŠTAJ 1. DOMOBRANSKOG ZBORA OD 25. FEBRU- ARA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA DOMO- BRANSTVA NDH O NAPADU JEDINICA 1. I 2. KORDU- NAŠKOG NOP ODREDA NA TOUNJSKI TRŽIĆ I PRI- MIŠLJE¹

Sisak
11.45

I. Dom. sbor preko bojnika Stegera brzoglasom javlja:

1. — Oružničko krilo Ogulin javlja 24. II. u večer:

Talijanska alpinska bojna koja je intervenirala kod Tounj-
skog Tržića povukla se 24. II. prema s. Kamenica i Oštarije, a
sa njom je to učinila i naša posada u Tržiću i Primišlju.² Jedna
druga talijanska bojna, koja je trebala zamieniti alpinsku bojnu,
već je stigla do s. Košare, ali iz nepoznatih razloga nije produ-
žila u Kamenicu.³

Kod Krive Drage vodi se danas cijeli dan borba.

21. ovog mjeseca crne košulje napustile su Veliku Kladušu⁴
i otišle u Cetinograd, isti napustili i otišli u Slunj. Postoji opa-

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 25/1—4, k. 7.

² Napad na Tržić izvršio je 3. bataljon 2. kordunaškog NOP odreda, a na Primišlje 2. bataljon istog odreda (tom V, knj. 3, dok. br. 55 i 70).

O ovim napadima u depeši Oružničkog krila Ogulin od 23. februara 1942. piše slijedeće: „22. o.m.j., od ujutro 6 sati preko cijelog dana do polnoći napadale su jače komunističke snage (3—400) selo Tounjski Tržić. — Istodobno drugi dio pobunjenika napadao sela Kamenicu i Primišlje kako bi odsjekli pojačanjima put prema Tržiću. — Nedelju u večer intervencijom jedne talijanske bojne iz Ogulina odmetnički napad odbijen.

Selo Tržić jako stradalo. Imademo i dosta gubitaka.“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 23/1—4, k. 7.)

³ O sukobu sa talijanskim jedinicama u izvještaju 5. armijskog korpusa piše: „Nadmoćnije neprijateljske snage izvršile napad na kolonu 22/II u 10 časova na oko 7 km od Slunja, na neodređenom mjestu, primoravši je na povlačenje. Naši gubici: 4 mrtva, 8 ranjenih, 18 nestalo (vratili se u Slunj: 1 oficir, 17 vojnika, 10 cr. koš.). — Radi pojačanja upućena specijalno formirana četa (5 oficira, 52 cr. koš.) koja je također savladana. Naši gubici: 1 mrtav—por. Armenia Franco i 5 ranjenih; 2 oficira i 29 vojnika ostali na položaju i zaborikadiralni se u jednoj kući (u Slunj se vratili: 2 oficira i 52 cr. koš.). Pomenutog dana garnizon Slunj je bio angažovan u pružanju podrške pri povlačenju za V. Kladušu. Ustanici zauzeli Primišlje. — Hrvatski bataljon povukao se sa bataljonom „Intra“. (Arhiv V. I. I., reg. br. 1/2, k. 57.) O borbama vidi još tom V, knj. 3, dok. br. 60, 61, 65, 68, 74, 77, 84, 100 i 153.

⁴ i ⁵ Odnosi se na 134. bataljon crnih košulja. (Vidi tom V, knj. 3, dok. br. 69 i 70 i Arhiv V. I. I., reg. br. 1/2, k. 57.)

snost da bude Cetinograd obkoljen, jer tamo nema snaga a niti automatskog oruđa.

Veza sa Slunjom je prekinuta.

Danas 24. veljače u 10 sati došlo je oko 300 komunista naoružanih automatskim oružjem u okolicu Ogulina i iznad s. Hreljina i Kučaja bili do 14 sati i zabranili da seljaci voze drvo za Ogulin, pa se povukli u Gomirje. Gomirje je pred ustankom.

Ova grupa komunista viđa se tri do četiri dana u okolici Ogulin — Hreljin — Vrbovsko — Gomirje, zatim Gornje Dubrave — Gomirje i Jasenak. Talijani će sigurno otići iz Slunja. Talijana ima tamo oko 2.000 koje treba zamieniti. Slunj, Cetinograd i Rakovica nemaju hrane.

II. Zapovjednik 2. pješačke divizije povodom napuštanja Velike Kladuše od strane Talijana predlaže, da se u Bihać uputi III. bojna 12. p.p. radi ukazivanja pomoći kotaru Cazin, koji je jako ugrožen. Ova bojna potrebna je za akciju kod Bos. Novog.

Veliku Kladušu su 21. veljače zauzeli četnici, a naši naoružani mještani povukli se u Pećinograd.⁵

Molim preko talijanske vojne misije ishoditi povratak talijanske bojne u Kladušu i spriječiti napuštanje Slunja, ako je to zamišljeno.

III. Noću 24/25 ovog mjeseca oko 200 do 300 četnika napalo željezničko osiguranje kod mosta Strižna. Jedna straža kod k. 132 sjeverno od mosta jačine 20 ljudi zarobljena, jedna šina minirana, a druga se popravlja.

IV. 24. veljače jedan odjel zdruga Mrak išao po sieno u s. Dodoši i iznenađen vatrom imao 5 mrtvih i 4 ranjena. U borbi kod Šušnjara imao dva ranjena.

V. Željeznički saobraćaj iz Novog prema Bihaću privremeno obustavljen. Most kod Rudica popustio i popravlja se.

Primio bojničnik
Dits

Iz Sarajeva Primljena brzojavka Op. Br. 1311 Prilog br. 1
U Brod brzojavljeno Op. br. 602 Prilog br. 2

Laksa

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA 1. DOMOBRANSKOG ZBOR
RA OD 26. FEBRUARA 1942. O BORBAMA S PARTIZANIMA
U TOKU MJESECA DECEMBRA 1941. GODINE¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO 1. DOMOBRANSKOG SBORA

Br. 1560/Taj.

U Sisku, dne 26 veljače 1942

I. dio.

OPERACIJE i AKCIJE

u kojima su učestvovala pojedine čete na području I DS. u toku mjeseca prosinca 1941. sa stečenim iskustvima i uočenim nedostacima i griješkama.

1.—3. XII 1941. —

Udarni sat sa 2 štrafunska voda 3. p.p. i dielova Talijanske vojske preduzeli akciju čišćenja prostorije od pobunjenika radi osiguranja komunikacija od Karlovca prema Krnjaku i Vojniću na prostoriji Babina gora — Debeljak — (istoč. od Karlovca).

Izvršen pokret iz Karlovca pravcem Karlovac — Kamensko — D. Trebinja i izbija nje u 7 sati na crtu s. Vukmanić — grupa kuća 1,5 km istoč. od s. Vukmanića, odakle počinje akcija u pravcu Gradnica potok — Mandić [Selo] — Vukmanska Bukovica — Jovići — Tušilović. Usput su paljene kuće pobunjenika i njima naklonjenih mještana. U toku 1. XII. borbe nije bilo.

2. XII. osiguranje komunikacije Tušilović — Vojnić i Tušilović — Krnjak, da bi se uništili pobunjenici koji bi bježali iz Loskunjske G., koja je čišćena od dielova talijanske vojske. Pred Rijekom dobivena vatra pobunjenika sa više strana i četa se morala povući prema Krnjaku, da bi zatim produžila za Tušilović. Dva štrafunska

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 18/1—1, k. 53.

voda upućena istoga dana u pravcu Vojnić, gdje su usput ubili oko 20 pobunjenika, koji su se povlačili iz Loskunjska G. 3. XII. naše snage spalile kuće i mlinove pobunjenika u okolini Tušilovića i istoga dana se vratile u Karlovac.²

4. XII. 1941. —

Pobunjenici su potisnuti prema Debeloj kosi.

Napadnuta straža koja vrši osiguranje željezničke pruge i postaje na postaji Bačuga. Ovu stražu daje Petrinjska doknadna bojna. Straža je bila razoružana i svučena. Od domobrana 5 je bilo ranjeno, od kojih je jedan sutradan u bolnici umro.³

5. XII. 1941. —

Štrafunski vod 12. p.p. i 1 vod 40. pripremnog ustaškog sata na prostoriji Blatna — Žarkovac — D. Rakani — preduzeli akciju čišćenja zemljišta zbog neprestanih napadaja pobunjenika na željezničku prugu Blatna — Rudice.

Pokret preduzet iz Blatna i odmah je dobijena vatra s neprijateljskih pretstražnih položaja neposredno j.i. od želj. postaje Blatna.

Neprijatelj proteran i davajući uzastopni otvor pod borbom odstupio prema V. Rujiški.

Postignuto čišćenje određene prostorije.

5. XII. 1941. —

Straža 7. sata 12. p.p. — Napad pobunjenika na željez. postaju Rudice. Porušena pruga — 24 m — i 20—30 b.b. stupova. Straža razoružana, a vojnici vraćeni. Odbrana uslijed premoći nije uspjela.

6. XII. 1941. —

Dielovi 10. sata Kvaternikove garde. — Napad pobunjenika na mjesto Bešlinac. Pobunjenici mjesto opkolili. Probijanje uspjelo.

² Ove borbe vođene su za vrijeme ofanzive talijanskog 16. bataliona crnih košulja na teritoriju 1. i 2. bataliona Komande NOP odreda Korčuna i Banije (tom V, knj. 2, dok. br. 48 i Arhiv V. I. L., reg. br. 2/1, k. 56).

³ Vidi tom V, knj. 2, dok. br. 48, 135 i 142.

6. XII. 1941. — Slunjska satnija 3. p.p. — Kod sela Ponor kod Četingrada postavljena zasjeda pobunjenicima, koji su opljačkali poštu iz Četingrada.⁴
Podhvat uspio.
7. XII. 1941. — Djelovi 11. ustaškog sata. — Lješljani 7 km j.i. od Dobrljina. — Napad pobunjenika na rudokop. Piramide porušene na više mjesta. Žičara prekinuta.
Odred se prije opkoljenja povukao.
11. XII. 1941. — 1. vod 2. sata Otočacke doknadne bojne. Napad pobunjenika na oružničku postaju Plitvička Jezera od strane oko 200 pobunjenika od kojih 100 naoružanih puškama, strojnicama i bombama.⁵
Napad odbijen.
12. XII. 1941. — Djelovi 7. sata 12. p.p. — željeznička linija B. Novi — Dobrljin — napad pobunjenika na želj. stražu 3,5 km od B. Novog prema Dobrljinu. Pruga dignuta, stražara popaljena.
Usljed premoći straža svladana.
12. XII. 1941. — 1. vod 5. sata Karlovačke doknadne bojne i 1 vod oružničkog krila Ogulin — cesta Ogulin — Jasenak — radi pojačanja posade u Jasenku.
Tok: u 7 sati pokret iz Ogulina. U 24 sata napad pobunjenika na odred iz zasjede kod Tisoveča (K. 677). Borba trajala 3 sata. Nakon borbe odred produžio za Jasenak bez smetnji. Napadača oko 20, naše snage jačine 82 domobrana i 2 častnika.⁶
13. XII. pri povratku odreda iz Jasenka za Ogulin isti napadnut iz šume kod Žnidovca, ali su se pobunjenici nakon ispaljenih

⁴ Akcije su izvršili borci 2. bataljona Komande NOP odreda Korduna i Banije (tom V, knj. 2, dok. br. 48).

⁵ Vidi tom V, knj. 2, dok. br. 156.

⁶ i ⁷ Vidi tom V, knj. 2, dok. br. 150.

nekoliko metaka povukli dublje u šumu.⁷ Pobunjenici su se povukli pred jačom vatom našeg odreda.

16. XII. 1941. —

Slunjski sat 3. p.p. — na prostorijski Lipovača kod Rakovice radi čišćenja zemljišta. U mjestu Lipovači na 5 km od Rakovice na putu za Cazin komunisti istakli svoje zastave. Napad pobunjenika kod K. 453. Borba trajala 3 sata. Pobunjenici rastjerani.

17. XII. 1941. —

5. sat Bjelovarske doknadne bojne — napad pobunjenika na školu u D. Vodičevo 2 km j.i. na žičari Dobrljin — Lješljani u kojoj je bila smještena straža za čuvanje žičare. Straža razoružana.

20. XII. 1941. —

Petrinjska doknadna bojna — 1. sat — preduzeta akcija radi oslobođenja oružničke postaje u Obljaju, koja je bila opkoljena od četnika i prijetila je opasnost da padne u četničke ruke.

Akcija je poduzeta sa 110 ljudi dobrovoljačkog sata u čijem je sastavu bilo 20 ljudi 1. sata Petrinjske dok. bojne i 2 strojnice sa bacačem iz 12. sata 1. p.p.

Akcija je vođena pravcem Glina — G. Selište — Hajtić — šuma Šašava — Obljaj. Vatra je dobivena sa K. 209 (Sv. Nikola). Akcija nije uspjela, jer po dobijanju vatre zapovjednik ovog kombinovanog sata se vratio u Glinu.

Gubitaka nije bilo. Kod pobunjenika, po izvještaju mještana, 1 poginuo i 3 ranjena.

23.—24. XII. 1941. —

Odred od 3 sata dočastničke škole u Zagrebu, 1 sat domobranstva i 1 vod strojnica i 1 vod štrafuna 2. p.p. — na prostorijski Utinja — Voinić — radi čišćenja situacije Utinja — Voinić.

Pobunjenici zaposjeli za odbranu položaje u kućama i crkvi Utinje. Odred kreće iz s. Skakavac u 10,30 sati. 3 km pred Uti-

njom čuje se zvonjenje kao znak pobunjenicima. Između Manjerović [Sela] i Utinje dobivena prva vatra na 800 m iz pušaka i strojnica od kojih jedna na tornju crkve.

6. pitomački sat koji je napadnut prelazi u energični napad. Potom uveden u obuhvatni napad i 7. i 6. sat zavladali humkom i crkvom, a potom podveče na juriš zauzeto cijelo selo. Po zauzeću sela zauzet postav i tu zanoćeno.⁸

24. XII. u zoru izvršen pokret prema Vojniću u koji je odred uzašao bez borbe. Nakon postavljenja djelova 2 p.p. u Vojniću odred krenuo za Karlovac, gdje je ukrcao u vlak i vraćen u Zagreb.

Podhvat je u cjelosti uspio.

23. XII. 1941. —

16. ustaški sat — na prostoriji Grmušani kod Dvora u cilju prikupljanja hrane iz napuštenih kuća.

Podhvat nije uspio.

24. XII. 1941. —

Udarni vod Bjelovarske doknadne bojne — napadnuta straža na Lonjskom mostu i tom prilikom razoružana.

Iz Bjelovara upućen udarni vod, ali isti se vratio jer nije nigdje ušao u trag pobunjenicima.

25.—26. XII. 1941. —

Petrinjska doknadna bojna — izvršen napad na stražu kod Banskog Grabovca, koja je imala zadatak da čuva željezničku postaju i dio željezničke pruge.

Napad je trajao od pola noći do 4 sata.

Naši bez gubitaka. Napadači 1 ubijen, 5 ranjeno, 2 ranjena zarobljena sa cjelokupnom opremom.

Napad odbijen.⁹

⁸ Jedinice 4. bataljona Komande NOP odreda Korduna i Banije razoružale su 21. decembra posadu željezničke stanice Utinja i zatim se odmah povukle. Domobranske jedinice su bez borbe ušle u selo (tom V, knj. 2; dok. br. 91, 99, 117, 122, 148 i 156).

⁹ i ¹⁰ Ove napade vršio je Banijski NOP odred (tom V, knj. 3, dok. br. 15).

25/26. XII. 1941. —

Napad četnika na željezničku postaju Vlović, koju je osiguravala straža Petrinjske doknadne bojne. Napad je otpočeo noću oko 1 sat i trajao je do 4 sata ujutro, a u napadu učestvovalo je oko 100 četnika sa strojnicom. Naša straža je neustrašivo prihvatila borbu i u odvažnoj borbi, koja je trajala 3 sata uspjela je junački odbiti sve četničke napadaje. Ubijen je 1 četnik, dok straža nije imala gubitaka.¹⁰

28. XII. 1941. —

16. ustaški sat — na prostori Gvozdanško — Bešlinac. — napad pobunjenika na mjesta, koja su uslijed premoći pobunjenika pod borbom morala biti napuštena.¹¹

B). ISKUSTVA.

Pobunjenici izbjegavaju borbu sa jačim jedinicama. Imaju dobru doglasnu službu, koja ima široku podršku među mještanima, koji im brzo i na sve moguće načine dostavljaju izvješća.

Pobunjenici daju žilav otpor dok mogu, pa se zatim povlače u malim skupinama na sve strane.

Raspored pobunjenika je obično po malim skupinama, koji odlično iskorišćuju teren, vrlo često jako utvrđeni (iskopani rovovi, zakloni i t.sl.) U najviše slučajeva iskorišćuju kuće, odakle daju žilav otpor.

Pojedine skupine održavaju međusobno vrlo dobro vezu.

U borbama upotrebljavaju razne varke, zapovjedaju nepostojećim jedinicama i t.sl.

Vatra strojnice ima jak moralni uticaj na pobunjenike.

Pobunjenici napadaju skoro uvijek iz zasjede i ne prihvaćajući borbu od odluke, povlače se pod zaštitom mraka i pogodnog terena.

Pobunjenici ne ostavljaju ranjene i poginule.

Po selima se mogu naći samo starci, žene i djeca, dok su svi muškarci prešli na stranu pobunjenika.

Djelatnost pobunjenika se također ispoljava u rušenju željezničkih pruga, b.b. linija, rušenju mostova, propusta, prekopavanju cesta i t.sl.

Potrebno je, da se akcije poduzimaju samo jačim snagama, jer manji dijelovi bivaju zarobljavani i uništavani zasjedama.

¹¹ Vidi dok. br. 54.

C). NEDOSTATCI i GRIJEŠKE.

Domobrani nemaju borbenog duha, niti su svijesni zadaće, koja na vojsci leži.

Treba preduzeti poseban odgoj pričuvnika i primenjivati drastične kazne.

Osiguranje komunikacija izvršiti jačim snagama i stalno. Ovo je potrebno radi dotura hrane, streljiva i opreme. Inače su transporti izloženi napadajima na mjesta, koja su u toku akcija već pročišćena.

Prema tome potrebne su posebne jedinice samo radi osiguranja pozadine radi obskrbe.

Između pojedinih dielova je slabo održavanje veze. Naročitu pozornost treba obratiti na krila i zaleđa.

Kuće oprezno pregledavati. Prilikom gonjenja nastupati što energičnije i neprijatelju ne dozvoljavati da se pribere i prikuplja na uzastopnim položajima.

Potrebno je predvidjeti i omogućiti blagovremene popune streljivom.

Domobrani su skloni brzom napuštanju položaja i pred slabijim protivnikom. Vatru otvaraju prerano i često onda, kada uopće nije potrebno.

Napadaji na pojedine straže dokazuju nedovoljnu opreznost pojedinih straža.

Svaka bojna trebala bi da ima za borbu protiv teškog pješackog oružja, kao i za navalu na sela, odgovarajući broj pratećih oruđa.

(M. P.)

Zapovjednik, general,
(Rumler)
Rumler

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH OD 28. FEBRUARA 1942. O DOGAĐAJIMA NA PODRUČJU PLANINA PAPUK I PSUNJ¹

801

14

DNEVNO IZVJEŠĆE

o važnijim događajima, prema podacima oružništva za dan 28. veljače 1942. g.

1) — 6. veljače je otpočela akcija čišćenja komunista odmetnika na području Papuka.² Učestvovalo: II. bojna 5. pješ. puk., 4. i 5. sat požeske doknadne bojne, 1 sat osječke doknadne bojne, 1 vod 1. bitnice V. top. sklopa, ustaška pripremna bojna Vel. Župe Baranja (400 ustaša) i oko 100 oružnika. Zapovjednik oruž. satnik Ivan Srdoč.

7. veljače došlo do sukoba kod sela Sekulinaca. Gubitci odmetnika nepoznati. Poginulo oko 10 — 15 nenaoružanih ljudi, koji su bježali iz baraka. 2 domobrana i 1 vodič poginuli, 1 poručnik i 2 domobrana ranjena. 8 radničkih baraka zapaljeno, a zaplijenjen 1 krugoval i nešto namirnica. V.O.Z. br. 15599 J.S.

2) — 7. veljače je sklop talijanskih vojnika došao u selo D. Otok, kotara Sinj, u gostionu Sušić —. Ukućane istjerali van, a kuću sa svim namještajem zapalili. Uzrok ovih paleža nepoznat. Sušića odveli, ne dozvolivši našim vlastima ispitivanje imenovanog. V.O.Z. br. 1613—J.S.

3) — 21. veljače u 14 sati odmetnici napali iz sela Nahoreva, kotara Sarajevo, ustašku bojnu u Koševu. 1 ustaša poginuo. V.O.Z. br. 1610—J.S.

4) — 21. veljače u 21 sat napadnut je u 18 sati mješoviti vlak Hum — Trebinje. Postavljene kamene prepreke. V.O.Z. br. 1615—J.S.

5) — 25. veljače u 1 sat od 25 komunista napadnuto selo Klisa, kotara Pakrac.³ 1 komunist ubijen, kao i 1 naš seljak, 1 seljak i 2 djece ranjeno, 4 seljaka komunisti odveli. V.O.Z. br. 1616—J.S.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 7/1—1, k. 52.

² Riječ je o ofanzivi na partizane 2. čete Slavenskog NOP bataljona (tom V, knj. 3, dok. br. 50).

³ Vidi tom V, knj. 3, dok. br. 117.

6) — Talijanski zapovjednik želi mir između grkoistočnjaka i muslimana u Nevesinju. Po tom želi povesti razgovore, pa je od zapovjednika or. voda u Nevesinju tražio, da mu privede viđenije muslimane radi tih dogovora. Obzirom na političku stranu ovih razgovora pobudom talijanskog zapovjednika, naloženo je zapovjedniku voda, da ne poziva muslimane. V.O.Z. br. 469/Taj. — J.S.

7) — Mjesto Bogovići na granici kotareva Sarajevo i Rogatica je naseljeno muslimanima. Opkoljeno sa sviju strana od četnika, prijeti opasnost velikog pokolja muslimana. Četnici govore, da će još ovo jedino selo između Rogatice i Sarajeva uništiti, pa više niti jednog muslimanskog sela na tom dijelu neće biti, već sami grkoistočnjaci. V.O.Z. br. 467/Taj. — J.S.

8) — Na području kotara Pakrac stanje se uslijed velikog broja lica u odmetništvu pogoršava. Ovo pogoršanje dolazi iz razloga, što je u mjesecu prosincu 1941. g. i siječnju 1942. g. od strane vojske pod zapovjedništvom satnika Petranovića u zajednici sa ustašama zapaljeno i to: selo Grđevica, Kruševo, Bjelajci, Cicvare, Vrhovci i Kantarovci, a u Grđevici je poubijano oko 50 žena i djece.

Između kotarskog predstojnika i ustaških vlasti velika zavađa, odnosi nemogući, i za sređivanje prilika velika smetnja.

V. O. Z. br. 463/Taj. — J. S.
Očevid. odjel. br. 801 Taj.

Zast. pročelnika,
glavnostožerni pukovnik:

(M. P.)

⁴ Potpis nečitak.

**IZVJEŠTAJ TAJNIKA VELIKE ŽUPE BRIBIR I SIDRAGA
OD 14. MARTA 1942. VELIKOM ŽUPANU O POLITIČKOM
STANJU U ŽUPI¹**

Prijepis!

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ŽUPA BRIBIR I SIDRAGA
KNIN

k. V. T. br. 95/42

Knin, dne 14 ožujka 1942.

Gospodinu
Velikom Županu Davidu Sinčiću

Zagreb
Mesnička 7/IV.

Poslije 2. ožujka 1942 usliedili su sliedeći događaji:

Dana 4. ožujka t. g. došlo je do sukoba, između talijanskih snaga i pobunjenika u okolici Zrmanje, Srba², Male Popine. Izgleda da je u tim borbama bilo dosta žrtava i na strani talijanskih trupa jer je kroz nekoliko dana ovdje u Kninu bio sprovod za ukupno 10 vojnika. Iz razgovora što sam ih imao sa gosp. Generalom³ — on mi je potvrdio o tim borbama — ali o potankostima malo mi je kazao. Kazao mi je jedino to, da su kod Zrmanje i u Maloj Popini poduzete represalije⁴ i da je popaljeno dosta kuća. I u Strmici je popaljeno od talijanskih trupa u ime represalija 4 do 5 kuća radi toga što je netko u blizini toga sela po nešto oštetio prugu za Drvar.

Prema informacijama što sam prikupio, neki grkoistočnjaci su otišli bili prvih dana (naravno da se odnosi samo na mlađe ljude) u šume i brda, da sudjeluju u borbama, a u duhu onoga

¹ Prepis originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 15/3—2, k. 70.

² Poslije oslobođenja Donjeg Lapca, 2 čete bataljona „Marko Orešković“, 2 čete bataljona „Stojan Matić“ i 3 čete 5. krajiškog NOP odreda napale su, 4. marta, talijanski garnizon u Srbu. Borbe oko Srba vodile su se od 4. do 26. marta, kada su se talijanske jedinice, uz pojačanje jednog bataljona iz Zrmanje, uspjele povući. Prema podacima talijanskog 5. korpusa, imali su oko 16 mrtvih i 35 ranjenih. Opširnije o tim borbama vidi tom V, knj. 3, dok. br. 82, 95, 96, 105 i 113; tom IV, knj. 3, dok. br. 127; Arhiv V. I. I., reg. br. 1/2, k. 57.

³ Furijo Montiçeli (Furio Monticelli), komandant divizije „Sasari“

⁴ U Zrmanji su streljali devet seljaka (Arhiv V. I. I., reg. br. 1/2, k. 57).

proglasa iz Dinare od popa Đujića.⁵ Međutim, kada se opet opazilo žestoku protuakciju talijanskih trupa (Alpina, koji su nedavno ovamo u jačim snagama stigli) čujem, da se ti seljaci vraćaju kući, jer su se mnogo uplašili. Potištenost kod grkoistočnjaka je velika. Gosp. general — a redom svi njegovi časnici daju izjave po njihovoj rješenosti da najstrože postupaju.

Obće uzevši smatram, da položaj kod velike većine grkoistočnjaka u pogledu naših vlasti nije pogoršan jer kod većine grkoistočnjaka poslije ovih zadnjih događaja još više prevladava uvjerenje, da je potrebno, da zadrže mir. Izgleda, da kod borba u gore navedenim mjestima ima mnogobrojnih elemenata, koji su pobjegli sa primorja t. j. talijanske Dalmacije. Situacija u Bos. Grahovu je mirna — a prema podacima što sam ih sinoć dobio izgleda, da je Branko Bogunović sa jednim odredom od svojih 120 ljudi krenuo u borbu protiv komunista izjavivši svoju saradnju sa talijanskim trupama. Po istim tim viestima izgleda, da su komunisti napali selo Resanovci, tamo počinili štete i neke grkoistočnjake pobili pa da bi to bio povod pokreta Branka Bogunovića. Držanje Paje Popovića i popa Đujića prema nama je uvijek isto.

Obćina u Kninu tražila je neke obavijesti od parohijskog zvanja u Strmici, a pop Momčilo Đujić je ovaj spis povratio obćini sa dopisom sliedećeg sadržaja:

„U krvavoj ustaškoj državi Hrvatskoj Srpski narod i Srpska crkva zajedno sa ciganima, jevrejima i psima stavljeni su izvan zakona.

Na taj način došla je do pravog izražaja Hrvatska hiljadugodišnja kultura. Komunisti ne priznaju postojanje Boga, oni mu se ne obraćaju i ne mole. Sledstveno tome, a po pravilu hiljadugodišnje kulture Hrvatske sa kakvim pravom Hrvatska krvoločna država može da se obraća na adresu Srba ili njihovih parohijskih uprava. Mi ne priznajemo hrvatske države te prema tome odbijamo i svaku službenu prepisku sa istom.“

Momčilo R. Đujić v. r.
bivši paroh strmički

Iz ovoga se vidi kako diše pop Momčilo Đujić,⁶ a o Paji Popoviću⁷ nije potrebno ni govoriti.

⁵ Oko 100 četnika „Dinarske divizije“ grupisalo se u Tiškovcu i borilo zajedno s Talijanima protiv partizana. Jedinice 2. bataljona 5. krajiškog odreda zarobile su oko 30 četnika, dok je Đujić uspio pobjeći s najbližim saradnicima (tom IV, knj. 3, dok. br. 127 i tom V, knj. 3, dok. br. 96 i 119).

⁶ i ⁷ O djelovanju četnika u izvještaju Velike župe Bribir i Sidraga od 23. aprila 1942. piše sljedeće:

„Četnici. Ovih na području moje župe ima naoružanih oko 800. Svi su oni proti komunista, te ih komunisti u svojim letacima napadaju, njih

Da je njihov stav i prema Talijanima nepovoljan već sam izvijestio i to proizilazi iz onoga proglasa i pisma popa Momčila Đujića te njihovog držanja na skupštini od 1. III. 1942 u Plavnu.

Sada se međutim šaputa, da bi oni širili među grkoistočnjacima nekakove letke, kojima zabranjuju, da bi itko na Talijane

i sve njihove vođe. Glavni njihovi vođe su: Branko Bogunović iz Bos. Grahova, koji vodi četnike Bos. Grahova, pop. Momčilo Đujić iz Starmice, koji vodi četnike sjevernih sela kninske okoline, Pajo Popović, koji vodi četnike južnog dijela kninske okoline. Sa svim ovima Talijani saraduju. Ovi četnici različito nastupaju prema hrvatskim vlastima i prema politici smirivanja, koju provodim. Pajo Popović, a prema tome i oni koje on vodi, su najnepomirljiviji i traže svaku priliku da napadaju Hrvate i vrijeđaju i štete hrvatske državne i narodne interese. O ovima sam dosta izvještavao. Pop Momčilo Đujić ne želi saradnju s hrvatskim vlastima, ne priznaje hrvatsku državu, ali ne potiče na otvorenu borbu protiv Hrvata i Hrvatske. Djelotvorno se bori protiv komunista, dok Pajo Popović uobče se ne bori protiv ovima, a možda je s nekim od komunista i u tajnoj vezi. Branko Bogunović nepomirljiv je prema Ustašama, sklon je suradnji s hrvatskim vlastima, te baš s mnom. Borj se aktivno protiv komunista. Nema veliko povjerenje u Talijane. Osjeća se podvojenost u djelovanju spomenutih vođa, osobito u odnosu prema hrvatskim vlastima, a tako se osjeća i podvojenost njihovih sljedbenika. Dok su Pajo Popović i Branko Bogunović ljudi priprosti, koji politiku vode po osjećaju, bez osobitog političkog iskustva i naobrazbe, dotle pop Đujić, koji se hoće nametnuti za vođu, radi smišljenije, s određenim ciljem i određenim vezama. On podržava vezu sa Draženom Mihaljevićem (Draža Mihailović — prim. red.) i nastoji uskladiti četničku akciju, koliko u Hrvatskoj, toliko u Srbiji. Njegov teklić Jovan Starčević mi je rekao, da neko vrijeme Đujić nije imao nikakove veze s Draženom Mihaljevićem, ali da je prekjucher vezu dobio. Đujića da je najviše zanimalo kako se odnosi Mihaljević s Njemcima. Izvještaji Mihaljevićevi u pogledu Njemaca da su zadovoljavajući. Mihaljević da poručuje: „*Nemojte voditi borbu između sebe, niti proti Talijana, niti proti Hrvata. Zasad proti komunista, a najveću pažnju posvetite organiziranju svoje organizacije. Kad dođe vrijeme, onda ćemo lako, glavno da smo pripravnii.*“ Đujić smišljeno radi, da dobije naklonost Talijana, a želi i naklonost Njemaca prema četnicima. On želi četničku organizaciju prikazati, a preko nje sve Srbe, kao pozitivan elemenat prema Osovinu i za Novu Europu, a pred Talijanima prikazati Hrvate, i baš Ustaše, komunistima, čemu Talijani u mnogome nasjedaju. On radi onako, kako žele naši neprijatelji u talijanskoj Dalmaciji, bili oni Srbi, bili oni Talijani. Pop Đujić javno tvrdi pred svojim, da su mu Talijani obećali, da će na području, gdje pravoslavci žive u većini, osobito gdje četnici djeluju protiv komunista, četnici vršiti vlast skupa s Talijanima, da na to područje hrvatske vlasti neće doći i da će četnička organizacija pod Italijom biti priznata, onako kako je Njemci priznaju u Srbiji. Ovdje napominjem, da mi je general Roatta pri zadnjem sastanku hvalio Đujića kao borca protiv komunizma. Pop Đujić je sa svojim ljudima istakao se u borbi protiv komunista u posljednjih mjesec dana, istjeravši ih iz Boričevca i Suvaje. Sad se sprema na akciju prema Drvaru, Dinari i Kozjaku. Talijani su njegove ljude naoružali. Napominjem da sam kod uzpostave kotarske oblasti u Bos. Grahovu i uzpostave u Drvaru, o čemu u posebnom izvještaju javljam, naišao na suglasnost Branka Bogunovića.“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 49/4—1, k. 70.) O djelovanju Paje Popovića vidi još tom V, knj. 5, dok. br. 45, 56, 62 i knj. 30, dok. br. 75.

pucao. Ako to odgovara istini, što nisam mogao provjeriti, jer nitko mi nije mogao da kaže, da je takav jedan letak vidio, a niti mi ga je tko donio, ta njihova promjena ne bi značila drugo, nego da su opazili, da Talijani se ne šale, da od njih namjeravano oživljavanje aktivne pobune ne uspjeva onako, kako su mislili pak sada trube na povlačenje. Iz toga vrlo lako da Lucich Guido⁸ pokuša da izvuče kapital, ali po mom mišljenju to se čuje i od mnogih grkoistočnjaka, za smirenje ove okolice bezuvjetno bi bilo potrebno, da se ova dvojica svakako uklone!

Paji Popoviću je umrla majka — pak je jučer bio sproved u Biskupiji. Redarstvo je ustanovilo, da je Paško Krvavica iz Knina za tu zgodu izrađivao jedan vienac sa trakama koje su imale nadpis — „*Srpskoj majci — I četa Vrbnik.*“ Ja sam odmah intervenirao kod Talijana i tražio da dogovorno sa našim redarstvom i oružničtvom postupaju, jer da je takav nadpis subversivan jer je vienac naručen od jedne ilegalne borbene formacije. Kapetan karabiniera Rusi je odmah intervenirao, ali je vienac kad su karabiniери i oružnici došli kod tog Krvavice bio već odnešen u Biskupiju. Kako se pak ustanovilo, da je gornji nadpis naručio kod Krvavice prof. Nenad Sinobad,⁹ koji je ostavio kod Krvavice na jednoj cedulji ispisan nadpis sa svojim potpisom, to sam tražio od Talijana i postupak protiv prof. Sinobada, pak mi je kapetan Rusi obećao da će proti njemu i postupati, ali do sada još ništa nije poduzeto.

Pitanje prehrane je veoma škakljivo. Mnogo svieta, a osobito u Kninu formalno gladuju, a tako isto i po selima. Ako hrana ne stigne kroz 4—5 dana naš će položaj biti strašan. Izbjeglice su odpremljene u poljoprivrednu školu, a za njihovu prehranu bio sam prisiljen da tražim kod gosp. generala pozajmicu od 1000 kg. brašna, i 1000 kg. graha, što mi je odmah dao. Da nije bilo toga ne znam sam što bi sa izbjeglicama učinio.

Čuo sam na radio o vašem imenovanju za zamjenika obćeg upravnog povjerenika kod II Armate talijanske vojske u Sušaku,¹⁰ pak Vam čestitam. Neki su mislili, da tim Vi idete iz Knina, ali sam ja odmah zaključio, da to ne može biti tako, već da ćete Vi ovdje ostati i da su Vam tim imenovanjem dane veće ovlasti i proširen Vaš utjecaj i na druge župe za nastavak politike, koju sprovodite. Osobito kod grkoistočnjaka se to u početku bilo shvatilo, kao da vaša politika nije naišla na odo-

⁸ Talijanski obavještajni oficir (tom V. knj. 3. dok. br. 75).

⁹ Sinobad je do 19. juna 1942. bio saradnik Paje Popovića, a zatim je poslije njegovog ubistva prešao na stranu partizana. Opširnije vidi tom V. knj. 5, dok. br. 62 i knj. 30, dok. br. 75.

¹⁰ Prema podacima dobivenim prilikom saslušanja, Sinčić je napustio u martu 1942. Knin i otišao u Zagreb s namjerom da izvrši pritisak na vladu NDH da se brže sprovodi odluka u vezi smirivanja četnika u

bravanje, pa da Vas se htjelo na taj način premjestiti iz Knina, ali sada kad su se proširile vesti da Vi ipak ne idete iz Knina, kod njih je nastalo bolje raspoloženje.

ZA DOM SPREMNI!

Župski tajnik:
Vatavuk Ante, v. r.

P. S. Nastavljeno dana 16. III. 1942.

Prema informacijama, koje sam dobio naredio sam 7. ožujka 1942. oružničkoj postaji u Drnišu, da obavi premetačinu kod učitelja u Trbounju Ivana Leko i Lalić Vinka, a radi sumnje, da se isti bave komunističkom propagandom. U njihovom stanu premetačina je obavljena, ali njih dvojica nisu bili prisutni, jer su bili odsutni i to prvi u nekom selu u blizini, a drugi u Kninu. U njihovom pak stanu zatečen je brat Vinka Lalića Šime t. j. onaj, koji je dugo vriemena bio u inostranstvu, izgleda i u Rusiji, a koji se bio povratio u Šibenik nedavno prije početka rata sa Jugoslavijom. O njemu Vi sigurno znadete i dosta ste o njemu čuli. Premetačinom nađeno je letaka i drugih stvari komunističkog sadržaja, a nađeno je i kod samoga Šime Lalića prigodom njegove lične premetačine. Ovaj je odmah uhićen, a zatim su uhićeni Ivan Leko¹¹ i Lalić Vinko. Kod svega toga sudjelovali su karabinieri, a naši su oružnici uhićenike bili predali tal. karabinierima, koji su kod svršenih izvida učitelja Vinka Lalića pustili na slobodu jer da nema dovoljno dokaza za njegovu krivicu. Ostala dvojica su ostala u zatvoru i predani su sudu u Drnišu.

Učitelja Lalić Vinka trebalo bi najhitnije premjestiti iz ovih krajeva.

Kotarska oblast u Drnišu pod br. 1502/42 od 9 ožujka 1942 o ovome je poslala iscrpan izvještaj Ministarstvu unutarnjih poslova i ravnateljstvu za javni red i sigurnost sa svim prepisima o nađenom materijalu.

ZA DOM SPREMNI!

Župski tajnik:
Vatavuk Ante, v. r.

(M. P.)

Kninskoj krajini. U Knin se vratio početkom jula 1942. U međuvremenu postavljen je i za velikog župana Velike župe Gacka i Lika u Gospiću i za zamjenika povjerenika kod Višeg zapovjedništva talijanskih oružanih snaga „Slovenija — Dalmacija (Supersloda). Vidi Arhiv V. I. I., reg. br. 6/71—87, k. I.O. 9 i 38/8—1, k. 73.

¹¹ Tada sekretar Mjesnog komiteta KPH za Drniš

**IZVJEŠTAJ 2. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE OD 20. MARTA
1942. VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIŠTVU O
AKCIJI PARTIZANA U LUCI PLOČE¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO
2. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J. S. Broj 515
U Kninu dne 20. ožujka 1942.

Predmet: Komunistička banda
opljačkala alat građevinskog
preduzeća na luci „Ploče“ kotar
Makarska.

- 1) VRHOVNOM ORUŽN. ZAPOVJEDNIŠTVU
- 2) RAVNATELJ. ZA JAVNI RED I SIGURN.
- 3) SREDIŠNJEM DRŽAV. UREDU ZA SUZBIJANJE
KRIMINALITETA.

Noću 13—14. ožujka 1942. banda od oko 20 naoružanih komunističkih došla je kod građevinskog preduzeća vlasnika Bezić Marina, na morską luku „Ploče“, kotar Makarska. Poslovođi Balić Mihovilu jedan od bandita predstavio se kao vođa partizana iz sela Baćine, i da pō naređenju komandanta štaba ima da uzme sav potreban alat iz magazina dotičnog preduzeća.

Poslovođa Balić otvorio je magazin iz koga su banditi opljačkali:

- 7 komada kaiša starih, dugih 5 do 12 metara, a široki 13 cm.
- 5 komada novih kožnih kaiša, dugih 5 do 12 m, široki 13 cm.
- 1 klg. opute.
- 2 komada stare gume od obale.
- 1 karbit lampu.
- 1 kantu sa 5 klg. ulja.
- 3 razne turpije.
- 1 kućnu apoteku.
- 3 vreće.

Ukupna vrijednost opljačkanih stvari iznosi oko 80.000 kn.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 10/2—1, k. 64.

² Akciju su vjerovatno izvršili partizani Biokovske čete.

Na opljačkane stvari, banditi su poslovođi Baliću ostavili primku sa naznakom: „Partizanski narodno oslobodilački pokret Jugoslavije“, sa nečitkim potpisom, zatim su se sa stvarima ukricali u brod i veslajući odplovili za selo Baćinu.

Postaja Gradac podnijela je izvješće kotarskoj oblasti u Makarskoj, a sama je nemoćna za gonjenje bandita u Baćini, čiji broj iznosi oko 1.200.

Zapovjednik, pukovnik:
(Boić)
Boić

BR. 72

IZVJEŠTAJ GLAVARA GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH OD 20. MARTA 1942. O BORBAMA UTINJSKOG ZDRUGA S PARTIZANIMA I. KORDUNAŠKOG NOP ODREDA¹

Karlovac
20.05

Bojnik Wanner² daje brzoglasno izvještaj general poručnika Laxe o akcijama utinjskog zdruga od 19 i 20³ o. m.:

19. o. m. I. oružnička bojna iz Lasnije napredovala je u južnom pravcu preko Cvjetinovac (kota 306) i dosegla prema 18 sati Muljci brieg na kojem je čula jaču vatru = Predmjeva se, da je još jači odpor bio.

II. lička ustaška bojna iz Banski Kovačevac, II. bojna pitomaca i 1 sat I. ličke ustaške bojne su u obuhvatnom napadu zauzele Padeško brdo (2 klm. sjeverno Sjeničak).

2 sat I. ličke ustaške bojne sa 5 tenkova Poglavnikove tjelesne bojne pod zapovjedništvom bojnika Šulentića su u toku priepodneva zauzeli Sjeničak. 1 ustaša mrtav i 2 ranjena.

20. o. m. 14 ustaška bojna pojačana sa pripravnim ustaškom grupom pod zapovjedništvom satnika Bednjanec su u napredovanju od Turanjsko brdo preko s. Cerovac—Macuti (kota 248),

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 20/1—4, k. 8.

² Ernest

³ Odnosi se na ofanzivu koju su, 18. marta, otpočele jedinice Utinjskog zdruga na teritoriji I. kordunaškog NOP odreda. Opširnije o tome vidi dok. br. 75 i 80, tom V, knj. 3, dok. br. 114, 120 i 127 i knj. 4, dok. br. 5.

kota 262 oko 14 sati zauzeli s. Tušilović i dostigli određeni cilj Brezova Glava. Došlo je do boja sa slabijim četničkim odredima.

Od III. oružničke bojne s. Vukmanić kao što i od grupe pukovnika Peričić nemam do sada još nikakvih vesti. Predmjevam ipak, da su i oni dostigli određene ciljeve.

Grupa iz Gline dostigla s. Brnjavac (sjeverno Vrginmost) i javlja: Napredovanje u pravcu Jurinih brda se nastavlja.

Na 21. o. m. neće se akcije nastaviti, kako bi se pojedine grupe mogle priključiti.

Cesta Karlovac—Tušilović popravlja se i zamolio sam Velikog Župana u Karlovcu, da pripomogne sa radnom snagom za uspostavu porušenih mostova i brzozajvnih vodova.

Preveo sa njemačkog podpukovnik Sertić.

BR. 73

IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE CETINA OD 21. MARTA 1942. MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA NDH O BORBAMA S PARTIZANIMA MOSORSKOG NOP ODREDA I UDARNIM GRUPAMA NA OTOCIMA BRAČU I HVARU¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

Velika Župa Cetina

V. T. broj: 15/42

Omiš, dne 21 ožujka 1942.

Predmet: Nedjeljni izvještaj Velike župe za vrijeme od 15. ožujka 1942. do 21. ožujka 1942.

1. Ministarstvu unut. poslova — Tajništvo Ministra — Zagreb
 2. Ravnateljstvu za javni red i sigurnost — Zagreb
 3. Ministarstvu vanjskih poslova — Zagreb
 4. Uredu Poglavnika — Zagreb
 5. Ministarstvu hrvatskog domobr. za Glavni Stožer — Zagreb
 6. Obćem upravnom povjereniku — Sušak
- Savezno okružnici Ministarstva unut. poslova od 15. siječnja 1942. V. T. br. 14-I-A-1942. podnosim sljedeći izvještaj:

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I. reg. br. 31/3—1, k. 70.

Grupe pobunjenika o kojima je govor u prošlonedjeljnom izvještaju² i dalje postoje i to: u planini Svilaji, u planini Dinari, u planini Kamešnici, u planini Mosoru i kod Gradca.³

Manje grupe pobunjenika, sastavljene većinom od vojnih neposlušnika, nalaze se po brdima otoka Brača i Hvara⁴ te u zadnje vrijeme pokazuju znakove aktivnosti. Razmjer pobune je prema tome povećan, jer pobune ima u svim kotarevima ove Velike župe, osim u kotaru Imotskom. Pučanstvo kotara Sinj te občina Muć i Lečevica (kotara Omiš) živi u velikom strahu, jer pobunjenici pljačkaju hranu ili pak zahtjevaju od seljaka hranu pod prijetnjom ubojstva i paleža.

Tokom ove sedmice pobunjenici su izvršili sliedeća nasilja:

a) Dne 15. ožujka 1942 u 19 sati grupa od 10 pobunjenika pod vodstvom biv. poručnika Markovića upala je u kuću Barišića Dušana Ivanova u selu Dabru (kotar Sinj) te silom odvela Dušana Barišića, ali im je isti putem pobjegao. Iste noći pobunjenici su iz istog sela htjeli odvesti Marka i Petra Čavčića te Marka Galića iz Zasioka, ali su sva trojica pobjegla.

b) dne 16. ožujka 1942. u 18 sati pobunjenici su na putu između Gornjeg i Donjeg Otoka (kotar Sinj) uhvatili domobrana Elek Stipana, sproveli ga njegovoj kući te svukli sa njega vojničko odielo sa nožem i opasačem i oduzeli mu vojno oružje, a zatim ga povelu u pravcu planine Kamešnice, ali je isti u zgodnom času iskoristivši mrak pobjegao.

c) dne 17. ožujka 1942. grupa od 20—25 pobunjenika na putu Bol—Humac (kotar Supetar) iz zasjede je napalo tri oružnika i dva seljaka koji su prenosili živežne namirnice za oružničku postaju Selca i na njih otvorili pušчанu vatru, na koju su oružnici odmah odgovorili. U borbi je poginuo narednik Grgo Nakićen, a dva oružnika su zarobljena, razoružana te im je oduzeta sva oprema i hrana. Ova dva oružnika su kasnije puštena na slobodu.⁵

d) dne 18. ožujka 1942. oko 12 h u selu Grabu (kotar Sinj) pobunjenici su napali odjel talij. vojske, kojemu je došao

² Vidi tom V, knj. 3, dok. br. 156.

³ Vidi dok. br. 63 i 66 i tom V, knj. 3, dok. br. 107, knj. 30, dok. br. 27 i 30.

⁴ Prema sjećanju učesnika NO rata, na otocima Braču i Hvaru nisu tada postojale organizovane partizanske jedinice. U akcijama su učestvovali ilegalci — članovi KP i SKOJ-a. Do 20. juna 1942, kada je formirana Bračka partizanska četa, postojale su ilegalne grupe u Bolu, Pučišću, Sutivanu, Nerežišću, Postirama i Selcima. Isto tako postojale su i na otoku Hvaru ilegalne udarne grupe po selima, a 20. jula formirana je partizanska četa „Matija Ivanić“. (Arhiv V. I. I., reg. br. 2/3, k. 2005, 1—1/2, k. 2005, 1—16/3, k. 2005 i 2—7/2, k. 2005.)

⁵ Akciju je izvršila udarna grupa iz Bola pod rukovodstvom Josipa Marinkovića Bepa (Arhiv V. I. I., reg. br. 1—5/2, k. 2005).

Omiš, dne 21. ožujka 1942.

Predmet: Nedjeljni izvještaj Velike
župe za vrijeme od 15. ožujka 1942. do
31. ožujka 1942.

1. Ministarstvu unut. poslova - Tajništvo Ministra - Zagreb
2. Ravateljstvu za javni red i sigurnost - Zagreb
3. Ministarstvu vanjskih poslova - Zagreb
4. Uredu Poglavnik - Zagreb
5. Ministarstvu hrvatskog domob. za Glavni stožer - Zagreb
6. Obćem upravnom povjereniku - Sušak

Savezno okružnici Ministarstva unut. poslova od 15. siječnja 1942.
V.T. br. 14-1-A-1942. podnima slijedećim izvještaj:

Grupa pobunjenika o kojima je govor u prošlonedjeljnom izvještaju i dalje postoje i to: u planini Svilaji, u planini Dinari, u planini Kamešnici, u planini Mosoru i kod Grada.

Manje grupe pobunjenika, sastavljene većinom od vojnih neposlužnika, nalaze se po brdima otoka Brača i Hvara te u zadnje vrijeme pokazuju znakove aktivnosti. Razmjer pobune je prema tome povećan, jer pobuna ima u svim kotarima ove Velike župe, osim u kotaru Imotokom. Pučanstvo kotara Sinj te občina Mac i Lečevica/kotara Omiš/ živi u velikom strahu, jer pobunjenici pijačkaju hranu ili pak zahtjevaju od seljaka hranu pod prijetnjom ubojstva i paljeva.

Tokom ove sedmice pobunjenici su izvršili slijedeće nasilja:

a/ Dne 15. ožujka 1942. u 19 sati grupa od 10 pobunjenika pod vođstvom biv. poručnika Markovića upala je u kuću Bažičića Dušana Ivanova u selu Dabru/kotar Sinj/ te silom odvela ženu, Dušana Bažičića, ali im je isti putem pobjeogo. Iste noći pobunjenici su izbjegli iz sela htjeli odvesti Marka i Petra Čavčića te Maru Galiću iz Zaseoka, ali su dva trojica pobjegla.

b/ Dne 16. ožujka 1942. u 18 sati pobunjenici su na putu između Gornjeg i Donjeg Otoka/kotar Sinj/uhvatili domobranca Elek Stipana, sproveli u njegovoj kući te svukli sa njega vojničko odjele sa nožem i opasacom i odušeli su vojno oružje, a zatim ga povelu u pravcu planine Kamešnice, ali je isti u zgodnom času iskoristivši mrak pobjeogo.

c/ Dne 17. ožujka 1942. grupa od 20-25 pobunjenika na putu Bol-Hamac/kotar Supetar/ is zasjeda je napala tri oružnika i dva seljaka koji su preosili živežne namirnice za oružničku postaju Selca i na njih otvorili pušcanu vatru na koju su oružnici odmah odgovorili. U borbi je poginuo rednik Grgo Bakičić, a dva oružnika su zarobljena, razoružana te im je oduzeta sva oprema i hrana. Ova dva oružnika su kasnije puštena na slobodu.

d/ Dne 18. ožujka 1942. oko 12 h u selu Grabu/kotar Sinj/ pobunjenici su napali ogroj talij. vojaka, kojemu je došao u pomoć još jedan odjel talijanske vojske i 15 naših domobranac. U borbi koja je trajala 1 sat ubijen je 1 pobunjenik a ostali su se razbježali. Pobunjenika je bilo 50-60, a bili su naoružani puškanj i bombama.

e/ ad II/ Grkoistočni živalj nesumnjivo suradjuje sa pobunjenicima i nema razloga vjerovati, da bi postojalo razdvajanje između vođa pobunjenika i grkoistočnog živalja. Grkoistočni živalj narotiv u svakoj prilici podpomaze pobunjenike hranom i davanjem skloništa, a nastupom toplijih dana mnogi grkoistočnjaci prebjegavaju pobunjenicima.

f/ ad III/. Akcija čišćenja pobunjeničkih gnijezda na području kotara Sinj tokom ove nedjelje nije nastavljena.

Dne 15. ožujka 1942. talijanska vojska bez sudjelovanja naših oružanih snaga počela je u planinu Mosor i na mjestu tzv. Zagradu iznad sela Žrnovnice i Sitno Gornja/kotar Omiš/ došlo je do borbe sa pobunjenicima, koja je potrajala od jutro do mraka. Naših čuvidaca borbi nije bilo niti su Talijani obavijestili naše vlasti o toku i rezultatu borbe, ali prema pričanju seljaka 5 Talijana je ranjeno, od kojih su dva kasnije umrila, a izgleda da i pobunjenika ima ranjenih i ubijenih, ali se ne zna koliko. O grupi pobunjenika na Mosoru kolaju glasine da bi bili potpuno razbijeni i raspršeni, dok neki tvrde da su se pobunjenici samo povukli i kasnije opet okupili, što je i najvjerojatnije.

u pomoć još jedan odjel talijanske vojske i 15 naših domobrana. U borbi koja je trajala 1 sat ubijen je 1 pobunjenik, a ostali su se razbježali. Pobunjenika je bilo 50—60, a bili su naoružani puškama, strojnicama i bombama.

ad II) Grkoistočni živalj nesumnjivo surađuje sa pobunjenicima i nema razloga vjerovanju, da bi postojalo razdvajanje između vođa pobunjenika i grkoistočnog živilja. Grkoistočni živalj naprotiv u svakoj prilici podpomaže pobunjenike hranom i davanjem skloništa, a nastupom toplijih dana mnogi grkoistočnjaci prebjegavaju pobunjenicima.

ad III). Akcija čišćenja pobunjeničkih gnjezda na području kotara Sinj tokom ove nedjelje nije nastavljena.

Dne 15 ožujka 1942. talijanska vojska bez sudjelovanja naših oružanih snaga posla je u planinu Mosor i na mjestu zv. Zagrađe iznad sela Žrnovnice i Sitno Gornje (kotar Omiš) došlo je do borbe sa pobunjenicima, koja je potrajala od jutra do mraka. Naših očevidaca borbi nije bilo niti su Talijani obavijestili naše vlasti o toku i rezultatu borbe, ali prema pričanju seljaka 5 Talijana je ranjeno, od kojih su dva kasnije umrla, a izgleda da i pobunjenika ima ranjenih i ubijenih, ali se ne zna koliko. O grupi pobunjenika na Mosoru kolaju glasine da bi bili potpuno razbijeni i raspršeni, dok neki tvrde da su se pobunjenici samo povukli i kasnije opet okupili, što je i najvjerovatnije.⁶

Kako se dakle vidi do zajedničke akcije talijanskih i naših snaga proti pobunjenika na Mosoru nije došlo, niti je odgovoreno na prijedlog ove Velike župe o kojemu je govora u prošlonedjeljnom izvještaju pod III.)

Što se tiče grupe pobunjenika⁷ u selima Baćini i Bristu kod Gradca (kotar Makarska), koja je vrlo jaka i koju podpomaže čitavo pučanstvo tog kraja, pokazalo se je nužnim da se ta grupa što prije likvidira, jer postoji velika opasnost, da se ista teritorijalno proširi i ugrozi i druga veća mjesta osim Gradca, koji je već ugrožen. U tu svrhu potpisani je posjetio zapovjednika divizije „Bergamo“ u Sinju g. Piazzoni-a i predočio mu opasnost koja prijeti od spomenute grupe pobunjenika te potrebu likvidiranja iste. General g. Piazzoni najspremnije je prihvatio stavljene mu prijedloge i odmah naredio podređenim

⁶ Odnosi se na borbu s partizanima Mosorskog NOP odreda, koji je u to vrijeme imao 4 voda sa oko 90 boraca. Prema sjećanju učesnika NO rata, borba se vodila čitav dan i tek pred noć Talijani su se, nakon pretrpljenih gubitaka, povukli. Prilikom napada poginuo je borac Ante Bakota, pok. Jure, iz Podstrane (Arhiv V. I. I., reg. br. 4—15/6, k. 2007).

⁷ Riječ je o Biokovskoj ili Prvoj južnodalmatinskoj partizanskoj četi, koja je formirana 13. marta 1942. Detaljnije o tome vidi tom V, knj. 30, dok. br. 53, napomenu br. 2.

mu Presidiima u Zadvarju i Makarskoj da sporazumno i uz suradnju naših oružnika i pomoćnih oružnika poduzmu sve potrebno kako bi se pobunjenici kod Gradca uništili. General g. Piazzoni povjerio je provođenje akcije zapovjedniku Presidia u Zadvarju i podpukovniku g. Deturrisu, sa kojim je stvoren plan akcije, koji bi se imao izvesti 24. ožujka t. g., a po potrebi i sljedećih dana, pak će se o rezultatu izvijestiti.⁸

Promjenom zapovjednika Divizije „Bergamo“ u Sinju generala g. Belletti-a, na čije mjesto je došao general Piazzoni opaža se pojačanje inicijative talij. vojnih vlasti za čišćenje pobunjeničkih gnjezda i odlučnost, da se ista potpuno unište.

ad IV.) Naše građanske vlasti u svakoj prigodi gdje se radi o pitanjima javnog reda i sigurnosti pokazuju spremnost za suradnju sa talij. vojnim vlastima. Ništa se ne poduzimlje na svoju ruku, nego svakoj namjeravanoj akciji predhodi savjetovanje sa predstavnicima talijanskih vojnih vlasti, koje pokazuju sve veće razumijevanje i dobru volju za takovu suradnju te u svakoj prigodi obećavaju svoju suradnju i punu pomoć.

ad V.) Talijanske vojne vlasti sve više pokazuju volju za ofenzivne akcije proti pobunjenika svuda gdje se isti pokazuju te izgleda da su ovoga puta odlučne u tome da pobunjenike potpuno unište.

Držanje talijanskih vlasti vojnih prema našim građanskim i vojnim vlastima korektno je i prijateljsko.

Talijani se interesiraju za sva pitanja iz djelokruga naših građanskih vlasti kao i ona komunalna, te prehrane, i sve češća su njihova uplitanja i sugestije u tom pravcu.

ad VI.) Javna sigurnost našeg življa na području ove Župe zadovoljava jedino u kotarima Imotski, Hvar i donekle Brač.

ad VII.) Raspoloženje naroda u slučajevima pod VII.) a), b), i c). raspisa kao i u prošlim sedmicama.

ad VIII.) kao i u prošlim izvještajima.

Za Dom spremni!

(M. P.)

Veliki Župan:
Luetić

⁸ Napad talijanskih jedinica na Četu izvršen je, prema sjećanju učesnika NO rata, 22. i 23. marta. Četa nije prihvatila borbu uslijed nadmoćnosti neprijatelja, koji je nastupao iz pravca Metković — Prolog — Vrgorac — Gradac — Ploče. Tom prilikom spalili su djelomično sela Pasičinu i Baćinu (Arhiv V. I. I., reg. br. 1—99/1, k. 2005). O tome vidi još dok. br. 78 u ovoj knjizi.

**IZVJEŠTAJ VELIKOG ŽUPANA VELIKE ŽUPE MODRUŠ
OD 22. MARTA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA
DOMOBRANSTVA NDH O ULASKU PARTIZANA U RAVNU
GORU¹**

Zagreb
20.25.

Nadzorni dužnostnik zapovjedništva Ustaške nadz. službe Vuljanko saobćio je Nadzornom častniku M. H. D.² ovu brzojavku velikog župana Markovića³ — **Velika Župa Modruš:**

„Kotarski predstojnik iz Vrbovskog, Matajić, brzglasno javlja, da su komunisti danas u 11 sati priepodne ušli u većoj masi u Ravnu Goru pod Hrvatskom zastavom, održali skupštinu pred obćinom, blokirali cielu Ravnu Goru, postavili stražu na ulazu i izlazu iz Ravne Gore. U kratko, Mrkopalj je pao prekjučer, a danas Ravna Gora.⁴ U opasnosti je Vrbovsko. Moli se poduzeti mjere, jer oni naglo napreduju a talijanska vojska povukla se iz Mrkoplja i Ravne Gore.⁵

(Primio častnički namj. Kauzlarić Josip)“ . —

Dragojlov

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 22/1—4, k. 8.

² Ministarstvo hrvatskog domobranstva

³ Jurica

⁴ i ⁵ Ravnu Goru su oslobodile jedinice 2. bataljona Primorsko-goranskog NOP odreda (tom V, knj. 3, dok. br. 113, 115, 164 i 165).

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA UTINJSKOG ZDRUGA OD
23. MARTA 1942. O BORBAMA S PARTIZANIMA NA POD-
RUČJU 1. KORDUNAŠKOG NOP ODREDA¹**

Karlovac—Vojnić
11,55

Pukovnik Perišić javlja iz Vojnića u 9,25:

U toku 22. ovladana je cesta Vojnić—Vrginmost. Zauzet Ključar. Glinska bojna obuhvatila Petrovu goru sa s. i i. strane. Detaljan izvještaj nema. Imala je nalog izbiti na liniju ispod gorja Kajgansko brdo. XIV. ustaška bojna u napredovanju od Tušilovića nije u toku 22. dostigla određeni cilj, sela Kolarić—Poljana (j. od Vratnika) — Grabovac. Daljnje je pojačana posada Barilović postigla liniju Kozinac. Za 23. naredio sam da I. oružnička bojna sa linije kota 211 (j. od Slavsko Polje) — selo Radići ovlada Čavran—Novo Selo—Lackovići. Molim da se Šegviću još danas stavi na raspoloženje jedna pojačana satnija sa odgovarajućim brojem automatskih oruđa.

Narediti da se izda nalog da u toku 25. [ov. mj.] ovlada linijom Krnjak—Mjarcinkuša—Perjasica—Sudari. Moli za izdavanje zapovjedi za prikupljanje stoke, i pošiljku 4 kotura žice. Gubitci kod 1. ličke: 1 mrtav, 3 ranjena, 2 pitomca ranjena, kod 3. oruž. bojne 1 mrtav.²

Primio bojnik Wanner

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 23/1—3, k. 8.

² Odnosi se na ofanzivu Utinjskog zdruga na jedinice 1. kordunaškog NOP odreda. Vidi dok. br. 72.

**IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE CETINA OD 27. MARTA 1942.
OPCEM UPRAVNOM ZAPOVJEDNIŠTVU KOD TALIJAN-
SKE 2. ARMIIJE O STANJU NA TERITORIJI DINARE I
BIOKOVA¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA — VELIKA ŽUPA CETINA—OMIŠ.

Taj. broj: 524/1942.

Omiš, dne 27. ožujka 1942.

Predmet: Izvješće o situaciji na području župe.

- 1) Obće upravnom zapovjedništvu kod II. armate talijanske vojske, S u š a k,
- 2) Ministarstvu unut. poslova, tajništvo ministra,
- 3) Ravnateljstvu za javni red i sigurnost, Z a g r e b,
- 4) Stožeru 6 pješачke divizije — M o s t a r.

Oružničko krilno, zapovjedništvo dostavlja ovoj župi sljedeće:

„U posljednje vrijeme na području ovog krila situacija je postala veoma kritična usljed sve aktivnije akcije četničko-komunističkih banda. Gotovo svakodnevno zapaža se sve aktivnija akcija, kako četnika, tako i komunista, koja se akcija manifestira u grupnim napadajima na oružničke postaje, oružničke obhodnje, u napadajima na pojedina sela koja pljačkaju, a građane ubijaju, u sačekivanju na putu automobila, bilo putničkih bilo vojnih, te u zarobljavanju putnika i pljačkanju istih.

Na području ovog krila u glavnom formirane su za sada četiri grupe četničko-komunističkih banda.

I. grupa u planini Svilaja. Ista grupa operiše na području oružničkih postaja: Muć, Dicmo, Sinj, Ribarić, Vrlika i Kijevo. Vođa ove grupe je bivši poručnik Milivoj Marković, rodом iz Šibenika, a jačina iste jest oko 3—400 komunista-partizana.²

II grupa: u planini Dinara. Ista operiše na području oružničkih postaja: Kijevo, Vrlika, Ribarić i Han. Grupa se naziva Dinarski oslobodilački odred. Vođa ove grupe je neki Cvijó Orešić iz Crnog Luga. Jačina grupe je oko 300.³

¹ Prepis originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 44/4—4, k. 64.

^{2, 3 i 4} O organizaciji grupa vidi tom V, knj. 3, dok. br. 107. Prema podacima u knjizi Sibe Kvesića: „Dalmacija u Narodnooslobodilačkoj

III grupa: u planini Kamešnici. Ova grupa operiše na području oružničkih postaja: Han, Tijarica i Trilj. Vođa ove grupe je Vice Buljan iz Sinja. Jačina grupe je isto oko 3—400 ljudi.⁴

IV grupa: u planini Mosor, koja je pred kratko vrijeme formirana, operiše na području oružničke postaje: Klis, Srinjine, Blato n/C i Omiš. Vođa ove grupe drži se da je Tadija Mihanović iz Žrnovnice i Kadić Slavko iz Jesenica: Prema dobivenim podacima, ali neprovjerenim, jačina ove grupe je oko 4—500 partizana.⁵

S obzirom na iznijeto, jakost napred navedenih grupa četničko-komunističkih banda, oružništvo prema sadanjem svojem brojnom stanju odnosno jakosti postaja nije u mogućnosti da preduzme jednu ozbiljniju akciju na čišćenju terena, jer je preslabo.

Može se gotovo kazati, da je oružnicima s obzirom na njihovu slabost preostalo samo da čuvaju vojarnu, jer u koliko se pojave na terenu bivaju obično sačekani u zasjedama od daleko jačih terena četničko-komunističkih banda i uništeni, poubijani ili zarobljeni i razoružani. Posljednji događaji jasno govore da svaka oružnička akcija s obzirom na slabu brojčanu snagu već je unaprijed osuđena na uništenje, a četničko-komunističke bande pored moralnog uspjeha dolaze do materijalne koristi, a to je da se domognu oružja, a posljedice ovoga ne treba naglašavati.

borbi“, Lykos, Zagreb 1960, str. 228, komandir Svilajske grupe bio je Duje Bašić, komesar Stipe Liberenjak, a kasnije Božo Bilić Marijan; komandir Dinarske grupe bio je Petar Bračulj, komesar Đuro Đapić, a u Kamešničkoj grupi komandir Ivan Grubiša, komesar Tadija Anušić.

⁵ Prema sjećanja učesnika NOR-a iz kotara Omiš, Pokrajinski komitet KPH za Dalmaciju je već u decembru 1941. donio odluku o formiranju Mosorskog odreda, a na sastanku vojne komisije Kotarskog komiteta KPH za Omiš, uz prisustvo Vicka Krstulovića i Ivana Amulića, prihvaćen je i prijedlog o sastavu štaba. Za komandanta je bio određen Ferdo Gazin, za zamjenika Tadija Mihanović (kasnije, pri samom formiranju odreda, bio je postavljen Srećko Reić Petica), za komesara Josip Radobolja, a za njegovog zamjenika Slavko Kadić. Trebalo je da se odred formira krajem februara 1942. uz pomoć Makse Baće i Drage Gizdića, ali je zbog napada žandara to bilo odgođeno i formiran je tek 12. marta. O tome u stenografskim bilješkama, pisanim prema sjećanju učesnika NO rata, piše slijedeće:

„12. marta 1942. godine, preko Omiša i ostalih mjesta, sakupilo se oko 90 boraca, pretežno članova KP. Iz partijske organizacije Omiš stiglo je 20 članova Partije, iz part. org. Žrnovnica 12 članova KP, iz donjopoljičke part. organ. 16 članova, iz gornjopoljičke 7 članova KP i iz krajiške 2 člana i oko 12 članova KP iz partijske organizacije Splitske udarne grupe. Ostali borci bili su najbliži simpatizeri Partije i članovi SKOJ-a i to pretežno iz Žrnovnice i Poljica. Odmah su bila formirana 4 voda.“ (Arhiv V. I. L., reg. br. 4—15/6, k. 2007.) O tome vidi tom V, knj. 30, dok. br. 26.

Produži li ovako dalje, sa nijedne postaje oružnici neće smjeti izići iz vojarnje, već će biti osuđeni da u zatvorenim vojarnama čekaju svoju sudbinu.

Rad oružnika, osim napried izloženog, otežan je i radi toga što oružništvo osim u izuzetnom malom broju sela nemaju povjerljivih ljudi koji bi sa oružnicima surađivali, jer je stanovništvo na području ovoga krila gotovo 80—90% komunistički nastrojeno.

Što se tiče akcije talijanske savezničke vojske — uza sve to što se preduzimaju neke manje akcije od strane savezničke vojske,⁶ ne može se očekivati nikakav pozitivan rezultat, ako se sa dosadašnjom metodom rada i dalje produži; već što više može se očekivati samo pogoršanje situacije. Ovo iz razloga, što gotovo u svakoj do sada poduzetoj akciji talijanske vojne snage nisu stupile u borbu sa pobunjenicima, već su se zadovoljili jedino time, da počnu na teren da popale staje i kuće seljaka i to većinom kuće onih seljaka, koji kao mirni građani žive kod svojih kuća, a posljedica ovoga rada je, da ljudi bilo od straha pred ovakvom talijanskom akcijom, bilo što su im kuće uništene, često napuštaju svoje domove i pridružuju se četničko-komunističkim bandama.

Da bi se mogla sprovesti jedna ozbiljnija akcija protivu četničko-komunističkih banda i da bi se javna sigurnost mogla dovesti barem približno normalnom stanju, ukazuje se neophodna potreba da se oružničke postaje pojačaju s time da se one postaje koje su u ugroženijem području pojačaju na 150—200 momaka, no s tim da ova pojačanja budu dobro naoružana, a osim toga da se pristupi formiranju jakih potjernih odjeljenja pomoću kojih bi se pristupilo aktivnoj akciji u cilju čišćenja terena.

U koliko sa ovom akcijom ne započne u najskorije vrijeme, oružničke postaje ostaju osuđene na uništenje, jer će vjerovatno jedna za drugom pasti u ruke četničko-komunističkih bandi.

Što se tiče organizacije međupostaja pomoću milicije, držim da ova organizacija u pogledu osiguranja pojedinih mjesta od napada pobunjenika ne pruža gotovo nikakovu garanciju za uspjeh, ovo iz razloga što četničko-komunističke bande operišu u većim grupama u jakosti od 200—300 i 400 bandita, a koje su grupe vrlo dobro naoružane, te prema tome svaka ovakova međupostaja osuđena je na uništenje.

Ovakve međupostaje bile bi jedno jače jamstvo za osiguranje javnog reda i mira samo tada, kada bi se izvršilo definitivno čišćenje terena od skupina četničko-komunističkih banda.

⁶ Vidi dok. br. 66 i 73.

Osim toga, iako je od strane ovoga krila prema postojećim zapovjedima pristupilo se organizaciji ovakvih međupostaja, sama organizacija neće se moći provesti iz razloga, što ovo krilo ne raspolaže sa potrebnim oružjem, oružje je traženo od nadležnih, ali da li će se dobiti nepoznato je.

Obzirom na sve napried izloženo, današnja situacija iziskuje bezuslovno preduzimanje najhitnijih i najenergičnijih mjera, a da bi se bar donekle popravila javna sigurnost i red na području ovog krila.“

Dostavlja se radi znanja i raspoložbe, s molbom da se oružničkim postajama na području ove župe bezuvjetno dostavi potrebno naoružanje u svrhu suzbijanja četničko-komunističkih banda kao i naoružavanja dobrovoljačkih odreda u pojedinim selima u koja komunističke bande svakodnevno upadaju i odnose hranu, koja im omogućava opstanak u planinama kao i razvijanje jače djelatnosti proti državnih vlasti i javnog reda, koji je u velikoj mjeri narušen.

Svakodnevno jačanje komunističkih banda odrazuje se na mišljenje i držanje naroda, koje uslijed nesigurnosti i pomanjkanja živežnih namirnica koleba i sumnja u današnji državni poredak, što se naročito očituje pri davanju pomoći i saradnji državnim organima.

O političkoj situaciji i javnoj sigurnosti sa strane ove župe dostavljeno je bezbroj izvještaja i prijedloga, pa se moli po istim postupati, kako bi se ovoj župi omogućilo sređivanje političkih prilika i uspostavljanje normalnog stanja u pogledu javne sigurnosti.

ZA DOM — SPREMNI!

Veliki župan:
Potpis

T. broj: 2438-I-A-1942.

Da je priepis suglasan sa svojim izvornikom
tvrdi:

U Zagrebu, dne 9. travnja 1942.

O f i c i j a l:
M. Vulić

(M. P.)

! Tako u originalu.

IZVJEŠTAJ 1. DOMOBRANSKOG ZBORA OD 27. MARTA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH O NAPADU NA PARTIZANE NA PODRUČJU IZMEĐU PETRINJE, SUNJE I KOMOGOVINE¹

Sisak
21.10

I Domobranski Sbor (satnik Papeš) javlja:

1. — Akcija čišćenja između Petrinje—Sunje—Komogovine završena je bez vlastitih gubitaka. Osim borbe kod Komogovine koja je završila bjegstvom odmetničke skupine² u Šamaricu, nije bilo jačeg otpora. Prilikom pretresa oko V. Graduse i Dukića ubijeno 5 odmetnika. Uhvaćeno i sprovedeno u Petrinju 10 jataka, iz V. Graduse, Dukića i Starog Sela, koji su imali udjela u ubojstvu oružnika oružničkog sata Blinja.

Skoro svi muškarci iz tih sela pobjegli pred četama.

U šumama oko Starog Sela pronađene zemunice i velike zalihe hrane, koja je djelom evakuirana a djelom zapaljena. Isto tako nađena pismohrana partizana. Pretresom šume Kotar nađeno utvrđenje na Klupicama i logor za oko 40 ljudi blizu potoka V. Lukavac između Klupica i lovačke kuće. Logor izrađen iz malih drvenih kućica sa po 2 ležaja sa posteljinom i nekoliko buradi hrane. Ovo uništeno. Odmetnika nije bilo i ako je pretresena streljačkim lancem cjela šuma.

2. — Oružnički sat iz Bučice izvršio razviđanje prostora sve do ceste Golinja—Čremušnica i nije našao ni jednog mještana. Sav narod pobjegao izgleda u logor zapadno od Kirina.

Sa pripremnim ustaškim satom iz Pokupskog poduzeće evakuaciju napuštenih sela.

3. — 25. III. napad na radnike na želj. pruzi kod Bos. Krupe. Jedan poginuo.

Primio bojniki Novosel.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 27/1—6, k. 8.

² Odnosi se na jedinice Banijskog NOP odreda.

**IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE CETINA OD 28. MARTA 1942.
MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA NDH O BOR-
BAMA S PARTIZANIMA SVILAJSKE I BOKOVSKE ČETE¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

Velika Župa Cetina

V. T. broj: 16/42

Omiš, dne 28. ožujka 1942.

Predmet: Nedjeljni izvještaj Velike
župe za vrijeme od 22. ožujka 1942. do
28. ožujka 1942. —

1. Ministarstvu unut. poslova — Tajništvo ministra —
Zagreb
2. Ravnateljstvu za javni red i sigurnost — Zagreb
3. Ministarstvu vanjskih poslova — Zagreb
4. Uredu Poglavnika — Zagreb
5. Ministarstvu hrvatskog domobranstva — za Glavni Sto-
žer — Zagreb
6. Obćem upravnom povjereniku — Sušak

Savezno okružnici Ministarstva unut. poslova od 15. siječnja
1942. V. T. br. 14-I-A-1942. podnosim sljedeći izvještaj:

Ad 1) Pobune ima još uvijek u kotarima Sinj i Omiš i to u
planinama Svilaji, Dinari, Kamešnici i Mosoru, dočim manjih
grupa pobunjenika ima i u drugim kotarima, osim u kotaru
Imotskom. Razmjer pobune je ipak nešto manji, nego prošle
nedjelje, jer je raspršena grupa pobunjenika kod Gradca, o
čemu niže.

I tokom ove nedjelje pobunjenici su bili aktivni te su izvr-
šili sljedeća nasilja:

a) dne 22. ožujka pos. p. t. g. oko 40 pobunjenika iz pla-
nine Svilaje napali su kod sela Koljani (kotar Sinj) dva te-
retna samovoza koji su prenosili živežne namirnice iz Sinja u
Vrliku te su odnijeli: 475 kg šećera, 2280 kg kukuruza, 150 kg
suhog mesa i masti i 600 pušćanih metaka.

b) dne 22. ožujka 1942. u 22 h sedam pobunjenika izvršilo
je napadaj na kuću seoskog glavarara u Dabru (kotar Sinj). Gla-
var je bio odsutan, a njegov sin pucao je iz samokresa i obra-
nio kuću.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br.
35/3—3, k. 70.

c) dne 22. ožujka 1942. u 22.30 h manje grupe pobunjenika izvršile su napad na selo Zasiok (kotar Sinj). Seljaci su napad odbili.

d) dne 22. ožujka 1942. u 23.30 h pobunjenici su napali selo Vučipolje (kotar Sinj) i obkolili ga sa svih strana. Prvi su otvorili vatru pobunjenici, ali seljaci upozoreni vatrom kod Zasioka bili su spremni i odbili napad. Borba je trajala oko 1 1/2 sat.²

Dne 23. ožujka 1942. u 4 h izjutra pobunjenici su ponovno napali Vučipolje, ali je i ovaj napad odbijen.

U svim ovim sukobima i borbama s naše strane nije bilo žrtava, a ne zna se da li je bilo žrtava sa strane pobunjenika.

e) dne 25. ožujka 1942. pobunjenici su u većem broju napali sela Potravlje i Vučipolje (kotar Sinj). Seljaci su se oduprili, a istima je došla u pomoć i talijanska vojska. Borbe su trajale od 10 h do 19 h i pobunjenici su konačno odbijeni. U borbi kod Potravlja (u pravcu planine Svilaje) ostalo je na bojištu 8 mrtvih pobunjenika, a jedan milicioner je ranjen. U borbi kod Vučipolja poginulo je 11 talijanskih vojnika, jedan talij. časnik i dva naša milicionera, a dva talij. časnika su ranjena. Jedan pobunjenik je nađen na bojištu mrtav, a zaplijenjena je jedna pobunjenička teška strojica.

f) dne 26. ožujka 1942. pobunjenici su posjekli 10 brzoglasnih stupova kod sela Dugog Polja (kotar Omiš).

g) u noći od 26. na 27. ožujka 1942. pobunjenici sa planine Mosor upali su u selo Tugare (kod Omiša—kotar Omiš) i opljačkali kuću u kojoj je stanovao Markovina Špiro, ustaški tabornik iz Trilja, koji je sa Trilja prije nekoliko dana pobjegao pred prijetnjama pobunjenika.

Usprkos priličnog broja žrtava na strani Talijana i našoj u borbi kod Vučipolja, nesumnjivo je sa naše strane postignut uspjeh, jer je cilj pobunjenika bio da unište milicionere (tj. naše naoružane seljake), što im međutim nije uspjelo. Sistem naoružavanja naših seljaka u pojedinim ugroženim selima pokazao se je kao vrlo dobar i uspješan za borbu protiv pobunjenika, jer kako se iz gornjih podataka vidi, svuda gdje su seljaci bili naoružani, pobunjenici su bili odbijeni, što predstavlja uspjeh, osobito kod Vučipolja, koje su pobunjenici napali jakim sna-

² U izvještaju talijanskog 18. korpusa o napadu partizana Svilajske čete piše slijedeće: „Ustanici napali dva sela u kojima su bili hrvatski milicioneri. Naređeno je da se odmah pruži otpor sa dvije kolone: jedna za F. (Potravlje — prim. red.), druga za V. (Vučipolje — prim. red.). — Kolona F. natjerala neprijatelja u bjekstvo naniješvi mu 4 mrtva i gubitak puške i raznog materijala. Kolonu V. (1/2 čete i vod tenkova) napala banda, te je iz Sinja upućena 1 četa cr. koš. radi podrške. Naši eu-bici: poginuli: 1 kapetan, 1 podoficir; ranjeni: 2 oficira, 10 vojnika; nestali: 10 vojnika. Neprijateljski: 1 mrtav“. (Arhiv V. I. I., reg. br. 1/2, k. 57.).

gama i teškim strojnicama pod vodstvom poznatog komunista Vice Buljana iz Sinja.

ad II). Grkoistočni živalj nesumnjivo surađuje sa pobunjenicima i nema okolnosti iz kojih bi se zaključivalo da postoji razdvajanje između vođa pobunjenika i grkoistočnog življa. Grkoistočni živalj naprotiv u svakoj prilici podpomaže pobunjenike hranom i davanjem skloništa, a zapaženo je i sve češće pribjegavanje grkoistočnjaka pobunjenicima.

ad III). Akcija čišćenja pobunjenič. gnjezda na području kot. Sinj nije nastavljena. Akcija čišćenja pobunjenika (komunista) u selima Bačini i Bristu kod Gradca (kotar Makarska) uspješno je provedena dne 24. i 25. ožujka t.g., sudjelovali su naši oružnici, pomoćni oružnici i dobrovoljci iz Ljubuškog i Imotskog (oko 200 njih) te odred talij. vojske (oko 100) sa topovima i bacačima. Do neposredne borbe sa pobunjenicima nije došlo, jer su se isti razbježali. Središta pobune (selo Brist i Bačina sa dielom Staševica) spaljena su. Seljaštvo je dobrovoljno predalo našim i talij. vojnim vlastima oko 30 vojnih neposlušnika i nešto oružja. Uхваćeno je i nekoliko istaknutijih komunista, koje su Talijani na licu mjesta strijeljali. Moralni učinak ove akcije vrlo je velik, jer seljaštvo, vidjevši da su naše vlasti odlučne i da surađuju sa Talijanima, u strahu za svoj imetak i život odriče suradnju sa pobunjenicima, a vojni neposlušnici se sami prijavljuju vlastima. Pobunjenici, koji su se razbježali, vjerojatno su se posakrivali po pećinama, kojih ima mnogo u tom kraju, ali teško da će više naići na punu suradnju stanovnika kao do sada i teško da će više biti kadri provesti kakvu jaču akciju. Uza sve to naše vlasti budno paze te se naše oružničke postaje još uvijek podržavaju pojačane.

Akcijom čišćenja rukovodio je zapovjednik Presidija u Zadvarju podpukovnik g. Deturris, koji se je istakao organizacijom akcije, odlučnošću i stručnim vođenjem.³

ad IV). Naše građanske vlasti u svakoj prigodi gdje se radi o pitanjima javnog reda i sigurnosti pokazuju spremnost za suradnju sa talij. vojnim vlastima. Ništa se ne poduzimlje na svoju ruku, nego svakoj namjeravanoj akciji predhodi savjetovanje sa predstavnicima talij. vojnih vlasti, koje pokazuju

³ Napad je izvršen s namjerom da se uništi partizane Biokovske čete. O paljenju sela u depeši Zapovjedništva Oružničkog krila Makarska piše: „Za vrijeme akcije Talijana i naših od 24. do 27. ožujka bilo je pljačke, ubijanja i paljenja kuća u s. Bačina (3 km jugoistočno od Gradca).

Nedjela su navodno vršili ustaše pod zapovjedništvom ustaškog častničkog namjestnika Marjanovića iz Imotskog“. (Arhiv V. I. I., reg. br. 5/1—12, k. 9.)

sve veće razumijevanje i dobru volju za takovu suradnju te u svakoj prigodi obećavaju svoju suradnju i punu pomoć.

ad V). Talijanske vojne vlasti sve više pokazuju volju za ofanzivne akcije proti pobunjenika svuda gdje se isti pokazuju, te izgleda da su ovoga puta odlučne u tome da pobunjenike potpuno unište.

Držanje talij. vojnih vlasti prema našim građanskim i vojnim vlastima korektno je i prijateljsko.

Talijani se interesiraju za sva pitanja iz djelokruga naših građanskih vlasti, osobito ona komunalna i prehrane i sve češća su njihova uplitanja i sugestije u tom pravcu.

ad VI). Nakon zadnjih akcija čišćenja javna sigurnost našeg življa pokazuje tendenciju na bolje, ali ipak ne zadovoljava u predjelima ugroženim od pobunjenika, jer od njih uvijek prijeti opasnost nebranjenim i slabo branjenim mjestima.

ad VII). Raspoloženje naroda u slučajevima pod VII) a), b) i c) raspisa kao i u prošlim sedmicama.

ad VIII), kao i u prošlim izvještajima

Za Dom spremni!

(M. P.)

Veliki Župan:

.....⁴

⁴ Potpis nečitak.

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA 1. DOMOBRANSKOG ZBORA OD 30. MARTA 1942. O PREDAJI ŽELJEZNIČKE STANICE MAJA PARTIZANIMA¹

Sisak

11.35 sati

Pukovnik Kalečak naknadno još javlja:

Ustanovljeno je, da se je i posada želj. postaje Maja predala bez borbe. Zapovjednik ove posade bio je pričuvni poručnik Josip Kovačić iz 1. sata Petrinjske doknadne bojne, po zanimanju učitelj iz okolice Varaždina. S njim se predalo odmetnicima 27 domobrana bez davanje otpora. 1 domobran, koji se vjerojatno htjeo braniti, nađen je mrtav.²

Ustanovljeno je, da su oba pričuvna častnika (Kovačić i Brunović) održavali prijateljski dodir, jer je Kovačić više puta viđen da pješice odlazi iz Maje do Grabovca. Stoga se može zaključiti, da se ovdje radi o dogovorenoj izdaji.

O tome svjedoči još i to, što je pored tih stanica, napadnuta između njih i mala postaja Vlaović, koju su branili svega 2 oružnika i 2 domobrana, i postaju sačuvali, t.j. odbili odmetnike, ma da su isti navalili u premoći i sa 4 strojopuške. U Maji i Grabovcu postavljene su nove straže.

2. — Prema primljenim vjestima pojavile su se komunističke grupice u planini Kalnik (jugo-zap. Koprivnice). Od strane 1. pj. divizije preduzete su danas mjere čišćenja.

Primio bojnik Bestall.³

31/III Dragojlov
Laksa

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 30/1—3, k. 8.

² Akciju su izvršili borci 1. bataljona Banijskog NOP odreda (tom V, knj. 3, dok. br. 163 i knj. 4, dok. br. 18).

³ Oskar

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA UTINJSKOG ZDRUGA OD
1. APRILA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA
DOMOBRANSTVA NDH O NAPADU PARTIZANA NA PET-
ROVAC ZA VRIJEME OFANZIVE NA PETROVU GORU¹**

Zagreb
12.30 sati

Zapovjedništvo Utinjskog sdruga javlja:

„Sinoć je izvršen napad na Petrovac. Napad je izvršilo oko 1000 partizana. Napad je odbijen.²

Pred položajem prebrojeno je 100 mrtvih partizana.³ Zdobivene su dvie strojnice. Puške još nisu prebrojene.

Vlastiti gubitci: 1 mrtav, 1 ranjen.

Pukovnik Peričić nalazi se na Miholjskoj kosi (k. 333).

Moli, da mu se pošalje brzoglasnog poljskog kabla, ako je ikako moguće.—“

Primio gl. st. pukovnik **Dragojlov**

1/IV 942

Laksa
Dragojlov

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 1/1—7, k. 9.

² Odnosi se na ofanzivu Utinjskog zdruga na Petrovu goru. Opširnije vidi dok. br. 75, tom V, knj. 3, dok. br. 114, 120 i 127 i knj. 4, dok. br. 5 i 17.

³ Broj mrtvih se odnosi na pobijeno stanovništvo koje se iz sela povlačilo u šumu.

**IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA UNUTARNJIH POSLOVA NDH
OD 7. APRILA 1942. MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA
NDH O NAPADU PARTIZANA NA VRNOGRAČ 1. MARTA
1942. GODINE¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA
Tajništvo Ministra

T. Broj: 2322 — I — A — 1942. U Zagrebu, dne 7. travnja 1942.

Predmet: Vrnograč — četničko-komunistički
napadaj na 1. ožujka 1942 godine.

Ministarstvu Hrvatskog Domobranstva
Gl. stožer

u

Z a g r e b u

Ovo ministarstvo primilo je od velike župe Krbava i Psat u Bihaću slijedeće izvješće koje se znanja radi priopćuje naslovu kako slijedi:

„U nedjeljnom izvještaju za razdoblje 28/II — 7/III 1942 god. pod V.T. Br. 14 od 10/III 1942. izvješćeno je među ostalim, da su četnici — komunisti na 1. ožujka 1942 izvršili jak oružani napadaj na selo Vrnograč iste občine, cazinskog kotara i da je taj napadaj bio odbijen uz veće gubitke na strani četnika i gubitak 17 vojničkih pušaka i jedne lahke strojopuške.² —

Događaj se prema detaljnijim podacima odigrao ovako:

Dne 1. ožujka 1942 g. izvršili su rano u jutro četnici i komunisti napadaj na Vrnograč. Napadaj je izvršen sa zapadne strane, sjeverne i istočne strane Vrnograča u tri grupe od kojih su pojedine grupe bile u jakosti od 50 do 80 ljudi. Kako je bilo jutro maglovito približila se četnička grupa odnosno partizani sa zapadne strane do prve vanjske straže koja je bila od prilike izvan mjesta Vrnograča oko 1 kilometar daleko. Ta straža je se sastojala od jednog oružničkog pričuvnika i 2 neoboružanih građana. Napadači su iznenadili stražu i naoružanog pričuvnika

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 54/3—1, k. 70.

² Napad su izvršile jedinice 3. bataljona 1. kordunaškog NOP odreda i 3. četa 1. bat. Banijskog NOP odreda. Opširnije vidi tom V, knj. 3, dok. br. 90 i 100.

ubili a nenaoružane zarobili. Na taj način su se približili na 100 m. blizu Vrnograču gdje su naišli na drugu stražu koja videći da se približuju ovi ljudi zapitala je tko je a napadači su odgovorili naši i odmah su otvorili paljbu iz pušaka na našu stražu.

Čim se u Vrnograču čula paljba iz pušaka skočili su svi na oružje a naročito oružnici i pričuvnici u Oruž. postaji zauzevši položaj i pružili srčan odpor. U međuvremenu su i ostale četničke grupe napale Vrnograč sa ostalim snagama, ali se Vrnogračani nisu ni mislili predati. Nakon izvjesnog vremena napadači su po glasniku zatražili od općinskog načelnika da se predaju i dali im jedan sat čekanja, jer će u protivnom sve uništiti. Pokušaj nije usvojen i naši pričuvnici su zauzeli položaj u tvrđavi i oruž. postaji i produžili odmah sa otporom. Za taj napadaj saznali su međutim i naši pričuvnici smješteni u Podzvizdu odnosno straže u selu Grabovcu koje su odmah pošle u pomoć Vrnogračanima. Uspjelo im je doći iza leđa napadača i iznenaditi napadače tako da su se ovi dali u bijeg. Čim su ostali napadači saznali da jedna njihova grupa bježi počeli su i drugi bježati i povlačiti se. Tom prilikom ubijeno je preko 20 napadača čije oružje su domaći djelomice razgrabili, tako da se samo zna za 17 pušaka. Isto tako je zarobljen puškomitraljez (strojnica). Prema prvim izvještajima koji nisu bili potpuni jer su bili sastavljeni u brzini, proizašlo je bilo da je bilo mrtvih domaćih oko 7 Vrnogračana a za ranjene se uopće nije znalo. Naknadno se saznalo da je na strani branitelja bilo 5 mrtvih i 3 ranjenih (samo teže ranjeni). S obzirom što je Velika Kladuša na 23/II — 1942 bila već osvojena po četnicima bile su poduzete pravodobno mjere za pojačanje oruž. postaje u Vrnograču, te je onamo poslato 29 naoružanih ljudi, iz Bužima, koji su znatno i pomogli oko odbrane Vrnograča. Od napadača bio je zarobljen neki Gojko Vučen, koji je imao na sebi kožni kaput, i oficirsko odjelo sa epaletuškama i sa komunističkom značkom na kapi, ali ga je razjarena masa pri pokušaju bijega linčovala i raznijela sve što je na sebi imao, tako da se nije kod njega više ništa našlo, što je od velike štete jer je prema svim znacima to lice bilo vođa napadača i sigurno jedan od istaknutih komunista. Dok su oružnici prispjeli bilo je kasno.

Dne 3/III 1942 izvršen je ponovno napadaj na našu stražu u Policama kod Vrnograča sa strane jedne pobunjeničke patrole oko 2 sata poslije pola noći. Naši su odmah zauzeli položaje ali je napadaj lako odbijen i nije uspjeo.

Neko vrijeme iza ovog posljednjeg napadaja dogodio se nemio slučaj svađe, izgleda radi zarobljene strojopuške između Čamila Koštića iz Vrnograča i Derviša Elezovića iz Podzvizda u kojoj je svađi prvi ustrielio potonjeg iz zarobljene strojopu-

ške i ustrijeljeni ostao na mjestu mrtav, a ubojica predat vlastima na progon. —

Ova dva napadaja dala su naslutiti, da komunisti — četnici imaju namjeru osvojiti Vrnograč i otvoriti sebi put prema Cazinu i dalje na istok vjerojatno u namjeri da na taj način Petrova gora dobije spoj sa Velikim Radićem i drugim komunističkim središtima dalje na istoku i sjeveroistoku, pa je stoga u Vrnograč odaslat iz Cazinske posade jedan manji odred domobrana, koji će pojačati domaće naoružane ljude u obrani protiv komunističkog oružanog prodiranja i koji će u povoljnim prilikama zajedno s ovim snagama poduzimati i napadaje na bliže komunističke odrede dotično priskakati u pomoć bližim naseljima ako ih komunisti napadnu. Ova je mjera bila umjesna, jer se napadi komunista iza 3. ov. mjeseca nisu više ponovili na Vrnograč, a ovaj odred je dao mogućnost, da se jedan dio naoružanih Vrnogračana pridruži ustaškim jedinicama, koje su na 19. ov. mj. oslobodile Veliku Kladušu i iz njezine blizine protjerale četnike — komuniste. —

Gornje izvješće dostavljeno je izravno od velike župe još i Ravnateljstvu za javni red i sigurnost. —

ZA DOM SPREMNI!

Po ovlaštenju
Ministra unutarnjih poslova
Veliki župan
kod ministarstva unutarnjih poslova:
Dr A.³ Nikolić
(M.P.)

Dostavlja se:

1. Županstvu pri Poglavniku
2. Predsjedništvu vlade
3. Min. Hrv. domobranstva (Gl. stožeru)
4. Ustaškoj nadzornoj službi.

³ Ante

**IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA UNUTARNJIH POSLOVA NDH
OD 8. APRILA 1942. MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA
NDH O NAPADU PARTIZANA NA ŠTURLIĆ¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
TAJNIČTVO MINISTRA.

T. broj: 2439-I-A-1942. U Zagrebu, dne 8. travnja 1942.

Predmet: Selo Šturlić, cazinskog kotara, napadaj komunista-
četnika na 3 o.m.j. — opis događaja.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA,

Glavnom stožeru,

Zagreb.

Ovo ministarstvo primilo je od velike župe Krbava i Psat u Bihacu u gornjem predmetu sljedeće izvješće, koje se naslovu znanja radi priobćuje time, da je neposredno od velike župe obavješćeno ravnateljstvo za javni red i sigurnost.

Izvještaj glasi:

„U nedjeljnom izvještaju ove župe za nedjelju od 28. II.—7. III. 1942. pod V.T. br. 1/1942. od 10. III. 1942. izvješćeno je među ostalim, da su na 3, 4 i 6 ožujka t.g. izvršeni oružani napadaji četnika-komunista na selo Šturlić občine Trž. Raštela, cazinskog kotara, te da su svi ti napadaji odbijeni uz gubitke na komunističko-četničkoj, a i na našoj strani.

Glavni napadaj bio je na 3. ožujka. . . .

Prema podatcima, koji su na 7 ožujka, dakle neposredno iza ovih napadaja, dala u ovoj župi 3 seljaka učesnika u tim borbama i to Alaga Barjaktarević iz Vidovske, Šaban Kudić iz Kudić-Sela i Ejub Bilkić iz Šturlića u napadaju na 3. ožujka učestvovalo je na strani komunista-četnika u svemu oko 600 napadača² od kojih je jedna polovica bila naoružana vojničkim i drugim puškama, a druga polovica noževima i slično. Napadaj je uslijedio u glavnom iz Kordunskog Leskovca te šume Ma-

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 1/4—1, k. 70.

² i ³ Napad su izvršili partizani 2. čete 3. bataljona 2. kordunaškog NOP odreda. Zbog slabe pripreme partizani su pretrpjeli teške gubitke: 13 mrtvih i 7 ranjenih. Opširnije o neuspjehu akcije vidi tom V, knj. 3, dok. br. 90 i 100.

švine i bio dobro organiziran. U obrani su učestvovali ne samo naoružani milicioneri (pričuveni domobrani kod kuće) nego i sav hrvatski muslimanski živalj iz Šturlića i okolnih sela. Borba je trajala od ranog jutra do pred večer, te su napadači protjerani preko Korane ili u šumu Johovicu više prema jugu. Po tvrdnji ovih seljaka u borbi na strani komunista-četnika poginulo je bar 24 puškama naoružanih napadača,³ a još više onih s drugim oružjem. Otete su, koliko su oni mogli nabrojati, 24 puške, po čemu i broje mrtve komuniste s oružjem. Važno je, po iskazima ovih učesnika, da ni kod jednog ubijenog komuniste-četnika nije nađeno više od 5 pušanih naboja, iz čega se zaključuje da nisu raspolagali sa dovoljno streljiva, dotično da ga dovoljno nemaju. Po kazivanju ovih seljaka vođa četnika-komunista bio je neka nepoznata osoba, koju su njegovi drugovi nazivali imenom „Šišo“.⁴ On je u borbi poginuo i ostao na mjestu. Po svim izgledima ne radi se o grkoistočnjaku, već o nekom komunisti iz sjevernijih krajeva Hrvatske, a možda i iz Zagreba. Po opisu seljaka Omera Svrakića iz Šturlića, s kojim se je „Šišo“ tog jutra pri napadu u Šturlić rukovao i razgovarao Šišo izgleda ovako: stasa srednjeg, više niskog, osrednje snage i razvoja, plav, prosječne glave, podrezanih brkova, oko 30 godina. Po jednom pismu, koje je nađeno uz njega i koje je naslovljeno na Anicu izgleda, da je to pismo pisano ženi po imenu Anica. Isti opis dao je i seljak Meho Hozanović Ramin iz Šturlića, koji je u borbi ubio ovog „Šišu“. Pogibija vođe komunista-četnika „Šiša“, koji je bio obučen u našu domobransku odoru, a oboružan samo revolverom, dogodilo se na način, da je on sa 9 drugova upao u selo Šturlić dok su seljaci iz Šturlića vodili borbu oko Črnaje, koju su popalili, jer su iz nje vršeni napadaji na Šturlić i oko Johovice, koja je isto tako gnijezdo komunista-četnika, a po tom bio opkoljen sa društvom od milicionera i ostalih seljaka te usred sela nakon uzaludne obrane poginuo pogođen tanetom rečenog seljaka. Svi njegovi drugovi su također poginuli dotično 3 su se ubili sami ispalivši metke sebi pod bradu da ne padnu živi u ruke naših vlasti. „Šišo“ je prije toga ranio iz revolveira seljaka Alu Dizdarevića i seljanku Hasniju ženu Memage Dizdarevića usred sela Šturlića.

Oteto oružje je ostalo u rukama naših seljaka iz Šturlića i drugih sela, koji su sudjelovali u borbi te za jedan dio njih nije još ustanovljeno kod koga se nalaze.

Pobliže obavijesti o ovom događaju nisu još stigle od kotarske oblasti u Cazinu, a ovaj opis borbe, kako su ga dali seljaci učesnici u njoj, je reproduciran poglavito s razloga, da se eventualno ustanovi identičnost poginulog vođe komunista „Šiša“.

⁴ Vilim Galjer

Dne 4. III. 1942. četnici i komunisti ponovili su svoje napadaje na selo Šturlić, ali ovaj napad nije bio dugotrajan i bio je brzo odbijen.

Dne 6. III. t.g. u 10 sati četnici i komunisti ponovili su napad na isto selo sa snagom od oko 40 naoružanih ljudi. Ovoga puta našim stražama u Šturliću pritekla je u pomoć vojska pod Zapovjedništvom nadporučnika Z. Kovačevića, koja se pojavila sa Furjana i Salopek-Sela. Ovaj napad bio je razbijen i napadači su protjerani u pravcu sela Šiljkovača.

Prema izvješću nadporučnika Z. Kovačevića selo Bogovolja sastojće se od 35—40 kuća iz koga su četnici i komunisti započeli borbu i davali odpor, spaljeno je, a u toj borbi poginulo je 10 grko-istočnjaka, dok s naše strane nije bilo mrtvih i ranjenih. Stanovništvo sela Bogovolje bilo je napustilo selo još prije borbe.

Stoku i ostale pokretnine raznijeli su naši seljaci, a oružnici sada taj plijen istražuju.“

ZA DOM SPRĚMNI!

Po ovlaštenju ministra unutarnjih poslova
Veliki župan kod ministarstva unutarnjih
poslova:

A. Nikolić

(M. P.)

Dostavlja se:

- 1) Zupanstvu pri Poglavniku,
- 2) Predsjedništvu Vlade,
- 3) Min. hrv. domobranstva; glavni stožer,
- 4) Ustaškoj nadzornoj službi,

Z a g r e b

**IZVJEŠTAJ 1. GORSKE DIVIZIJE OD 12. APRILA 1942.
GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA
NDH O BORBAMA S PARTIZANIMA U VRIJEME OFAN-
ZIVE NA OSLOBODENU TERITORIJU BANIJE¹**

Hrv. Kostajnica
2210

I. Gorska divizija — Glavar stožera javlja: Divizija se danas do mraka prikupila na mjestima po zapovjedi Op. broj 90. Danas dobivena prva izravna izvješća. Partizani dali ozbiljan odpor² u glavnom na sjevernim padinama Šamarice: Kostreši, Mečencani, Borojevići, Komogovina, Glavica, Klasnić, Peler (trig. 416), Gasno brdo, selo Šibine. Na toj liniji imali izrađene položaje i dosta automatskog oružja. Odpor dosta ogorčen, tako, da je mjestimično došlo do juriša na nož. Po skršenom odporu na toj crti odpora više nije bilo, već samo povremeno puškaranje manjih grupa. Relativno slab odpor dat na izlasku iz Šamarice.³ Inače panično bjegstvo neprijatelja, koji je ostavljao sve. U Šamarici hiljada blaga i svega ostalo. Na svakoj kosi tabori, na prednjoj crti bunker, a na grebenu blokhausi. Vode dosta. Naši gubitci po dosadašnjim podacima: 4 mrtva, 24 ranjena, jedan nestao; neprijateljski: oko 100 mrtvih. Zarobljena su 4 uniformirana, a pored ovih mnogo u seljačkom odijelu. Plijen: nekoliko pušaka, jedna rezervna cijev za strojnicu, oko 30 konja, nekoliko stotina grla stoke, 2 kotura, jedan liječnički pribor, mnogo vojničkih odijela. Držanje trupa izvršno.

Predao: Bojnik Marković

Primio: Podpukovnik **Dr. Jeločnik**

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 12/1—4, k. 11.

² i ³ Domobranske jedinice otpočele su ofanzivu na oslobođenu teritoriju Banije 6. aprila 1942, poslije završetka ofanzive na Petrovu goru. Štab Banijskog NOP odreda, da bi izbjegao okruženje, prebacio je, između 8. i 12. aprila, bez gubitaka, glavni dio snaga (oko 800 ljudi) s bolnicom u Grmeč. Detaljnije o tome vidi tom V, knj. 4, dok. br. 18.

IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA VANJSKIH POSLOVA NDH OD
14. APRILA 1942. MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA NDH
O POVLAČENJU TALIJANSKIH JEDINICA SA PODRUČJA
DELNICA, OGULINA I VRBOVSKOG¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO VANJSKIH POSLOVA
Z A G R E B

Broj: I. 3235/42.

Zagreb, 14. travnja 1942.

Predmet: Popis mjesta koja je tali-
janska vojska izpraznila.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
Glavni Stožer

Z a g r e b

Ovo Ministarstvo je od Velike Župe Modruš iz Ogulina pri-
milo 13. IV o.g. sljedeći dopis od 31. III o.g.:

„Predlaže se naslovu popis onih mjesta na području ove
župe, koje su Talijani ispraznili posle 7. rujna 1941. god. kada
su talijanske oružane snage preuzele dužnost obdržavanja jav-
nog mira, reda i poredka na području tako zvanog Obalnog
pojasa.

1.) *Kotarska oblast Delnice:*

Na području ove oblasti talijanske trupe izpraznile su slije-
deća mjesta:

- a) 20. I Brod na Kupi
- b) 25. I Kupjak
- c) 15. III Mrkopalj
- d) 15. III Sunger.

2.) *Kotarska oblast Ogulin:*

Na području ove oblasti talijanske trupe izpraznile su sli-
jedeća mjesta: a) Jasenak, b) Drežnica, c) Musulinski Potok i
d) Modruš.

3.) *Kotarska oblast Vrbovsko:*

Na području ove oblasti talijanske trupe izpraznile su sli-
jedeća mjesta:

- a) oko 20. II Severin na Kupi,
- b) 15. III Ravnu Goru.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br.
39/1, k. 62.

U onim pak mjestima, koje Talijani nisu izpraznili (a to su sjedišta kotarskih oblasti i mjesta koja leže na željezničkoj pruzi) talijanske trupe se povlače u najstroži centar, utvrđuju se, zaokružuju se bodljikavom žicom, ukratko preduzimaju sve pripremne radnje ali ne za napad, nego za obranu.“

Prednje se Naslovu dostavlja na znanje.

ZA DOM SPREMNI!

Po naredbi Ministra:
D. Pavlović

16/4. Očev. (M.P.)

BR. 85

**IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE CETINA OD 18. APRILA 1942.
MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA NDH O AKCI-
JAMA PARTIZANA KOD MAKARSKE I NA OTOKU BRAČU
I O OFANZIVI TALIJANSKIH I USTAŠKIH JEDINICA NA
MOSORSKI NOP ODRED¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA Omiš, dne 18 travnja 1942.
VELIKA ŽUPA CETINA
V.T. Broj 21/42

Predmet: Nedjeljni izvještaj Velike
Župe za vrieme od 12 travnja
1942 do 18 travnja 1942.

- 1) Ministarstvu unutarnjih poslova — Tajništvo Ministra — Zagreb
- 2) Ravnateljstvu za javni red i sigurnost — Zagreb
- 3) Ministarstvu vanjskih poslova — Zagreb
- 4) Uredu Poglavnika — Zagreb
- 5) Ministarstvu hrvatskog domobranstva — Za Glavni Sto-
žer — Zagreb
- 6) Obćem Upravnom Povjereniku — Sušak

Savezno okružnici Ministarstva unutarnjih poslova od 15
siječnja 1942 V. T. Broj 14-I-1942 podnosim slijedeći izvještaj:

Ad I)

Pobune ima u većem razmjeru u kotarima Sinj i Omiš i to
u planinama: Svilaji, Dinari, Kamešnici i Mosoru, a manjih

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br.
36/4—1, k. 70.

grupa pobunjenika ima i u kotarima Supetar (između sela Bol i Pučišće te kod Sutivana) i Hvar (kod mjesta Vrboska, Vrbanj, Jelsa i Starigrad). Kako je prošlim izvještajima bilo javljeno grupa pobunjenika kod Graca (Kotar Makarska) bila je rastjerana, ali zadnjih dana stižu glasovi iz Graca da su se pobunjenici opet počeli okupljati u Striževu (kod sela Bačine — kotar Makarska). Broj ove grupe je do sada nepoznat, a nema podataka da bi bilo izvršeno kakovo nasilje.² Grupa u Mosoru (kotar Omiš) brojana je najjača te izgleda najopasnija,

Tokom ove nedjelje pobunjenici su izvršili sljedeća nasilja:

a) Dne 13 travnja 1942 na putu Makarska — Baška Voda na mjestu zvanom Promajna grupa od 5 lica naoružanih vojnika puškama otvorila je pušcanu vatru na jednog talijanskog vojnika koji je vozio kola sa dva konja. Vojnik i konji su ranjeni, a napadači su pobjegli u šumu.

b) Dne 14 travnja 1942 oko 14 sati ophodnja oružničke postaje Igrane napadnuta je od pobunjenika između sela Drašnice i Podgore (kotar Makarska). Oružnici su prihvatili borbu, a ujedno poslali po pomoć. Borba je trajala oko jedan sat, nakon čega su pobunjenici pobjegli u planinu Biokovo te nisu bili progonjeni radi nepodešnog terena. U jednoj pećini blizu ceste, gdje su se pobunjenici skrivali, nađeno je: komunističke brošure, dvije bombe, jedan bodež, jedan pripasni remen, jedna nabojnjača, sto naboja, deset domobranskih cipela, nekoliko šatorskih krila, dvije nove kape ruskog kroja i još neki odjevni predmet. Žrtava na strani oružnika nije bilo, a na strani pobunjenika ne zna se.

c) U noći od 16 na 17 travnja 1942 pobunjenici su u selu Otoku (kotar Sinj) zapalili osnovnu školu.

Ad II)

Grkoistočni živalj u kotaru sinjskom nesumnjivo surađuje sa pobunjenicima te se ne može zaključiti da bi postojalo razdvajanje između vođa pobunjenika i grkoistočnog živilja.

Ad III)

a) Dne 15 ovog mjeseca započela je akcija čišćenja pobunjenika na planini Mosor, koja još traje. Sudjeluju talijanski odredi divizije „Perugia“ iz Splita i Klisa, divizije „Bergamo“ iz Sinja, oko 150 naših dobrovoljaca iz Imotskog i Ljubuškog pod zapovjedništvom zapovjednika Ustaške pripremljene bojne Marjanovića i 50 domobrana iz Sinja pod zapovjedništvom logornika iz Sinja Dadića. Upotrebljeno je sa strane Talijana topništvo i bacači. Prema do sada primljenim i potvrđenim viestima

² Odnosi se na partizane Biokovske čete.

naši dobrovoljci i domobranci sukobili su se sa pobunjenicima na sjeveroistočnom dijelu planine Mosor te je došlo do borbe, u kojoj su ubivena 63 pobunjenika, a sa naše strane ima samo par lakše ranjenih. Izgleda da je upravo tu bio glavni stan pobunjenika, jer su se u skloništu našle velike zalihe hrane i drugog materijala, koji još nije pregledan. Akcije čišćenja se nastavljaju, pa će se rezultat javiti u slijedećem izvještaju.³

b) Dne 14 ovog mjeseca Zapovjednik oružničkog krila u Omišu satnik Bošnjak formirao je na području Kotarske Oblasti Supetar (otok Brač) dva letuća voda i to prvi sastavljen od pet oružnika i dvadeset pričuvnika, a drugi od šest oružnika i petnaest pričuvnika. Ovi vodovi obilaze otok Brač u svrhu hvatanja vojnih neposlušnika i pobunjenika. Dne 15 ovog mjeseca izvršena je upotreba oružja na vojnog neposlušnika Matu Taraš iz Gornjeg Humca, koji je lakše ranjen u butinu i uhvaćen. Došlo je također do sukoba sa pobunjenicima u blizini Gornjeg Humca, ali nakon kratke pučnjave pobunjenici su pobjegli u šumu. Broj pobunjenika nepoznat. Akcija se nastavlja te će se o rezultatu naknadno izvjestiti.⁴

c) Ove nedjelje posjetio je ovu Veliku Župu povjerenik Glavnog Ustaškog Stana gosp. Marijan Šimić te je za područje kotara Makarska izdao javni oglas, kojim se pozivaju svi oni koji su napustili domove i pobjegli u brda i šume — da u roku od 48 sati povrate se svojim kućama i predadu vlastima oružje, pak će im biti sve oprošteno, a u protivnom će se proti istih upotrebiti krajna sredstva. Dne 18 ovog mjeseca je gosp. Povjerenik u pratnji Podžupana ove Župe Jurja Stanojevića i Stožernika Mira Markotića posjetio Gradac (kotar Makarska) te je pred pučanstvom Graca održao govor apelirajući na roditelje, žene, rodbinu i čitavo pučanstvo da djeluju na one koji su pobjegli nek se povrate svojim kućama, a predočio im je posljedice koje čekaju njih i one koji su s njima u vezi ako se ovom zadnjem pozivu vlasti ne odazovu. U istom smislu su govorili i drugi. Nakon toga je obrazovan odbor sastavljen od predstav-

³ Napad je izvršen na Mosorski NOP odred, koji je poslije ove ofanzive privremeno raspušten. O tome detaljnije vidi tom V, knj. 4, dok. br. 82, napomenu br. 8.

⁴ Ustaše su imale česte sukobe s udarnim grupama ilegalaca na otoku. O tome u stenografskim bilješkama, pisanim prema sjećanju učesnika NO rata, za mjesec april piše: „11. aprila 1942. godine oko 15 ilegalaca iz Pučišća i G. Humca izvršili su napad na ustaške kuće. Početkom aprila izvršena je akcija na manastir Blaca, kojom prilikom su zaplijenjene 2 lovačke puške i veća količina namirnica i robe. U toj akciji učestvovalo je oko 40 ljudi pod rukovodstvom Bepa Marinkovića; 4. aprila vršena je zasjeda na stražare, a 6. aprila izvršen je atentat na popa u Povljama, koji je bio ustaša“. (Arhiv V. I. I., reg. br. 2—8/2, k. 2005.)

nika sela općine Gradac koji je otišao u brdo da pobunjenicima dojadi poruku gosp. povjerenika Šimića te da na njih djeluje kako bi se povratili. Rezultat će se javiti u sljedećem izvještaju.

U istom cilju gosp. povjerenik Šimić obilazi i druga mjesta kotara Makarske, koja su imala ili imaju bilo kakove veze sa pobunjenicima.

Ad IV) Kao u prošlonedjeljnom izvještaju, dodatkom da su talijanske vojne vlasti područja talijanskih presidija u Omišu, Zadvarju i Makarskoj stavile pod zapovjedništvo divizije „Perugia“ sa sjedištem u Splitu. Razlog ovoj promjeni je nepoznat.

Ad V) Talijanske vojne vlasti i dalje su odlučne u provadaњу akcija čišćenja protiv pobunjenika. U akciji čišćenja na Mosoru surađivale su ovoga puta divizije „Bergamo“ i „Perugia“ te naše vojne vlasti. Isto tako talijanske vojne vlasti nisu se protivile formiranju i akciji naših letućih vodova na otoku Braču.

Držanje talijanskih vojnih vlasti prema našim građanskim i vojnim vlastima na području čitave Župe korektno je i prijateljsko.

Talijani se zanimaju za sva pitanja iz djelokruga naših građanskih vlasti, osobito ona komunalna i prehrane te nisu rijetka njihova uplitanja i sugestije u tom pravcu.

Ad VI i VII) kao u prošlonedjeljnom izvještaju.

Ad VIII) kao i u prošlim izvještajima, sa sljedećim novim prijedlogom:

Obzirom na okolnost da su jedini stvarni uspjeh u akcijama čišćenja pobunjenika pokazali naši milicioneri i dobrovoljci, predlaže se da se vojni pričuvnici iz ovih krajeva ne šalju u unutarjost (to vriedi razumije se samo za one povjerljive), nego zadrže opremljeni i naoružani u svojim selima kao pomoćni oružnici najbližih oružničkih postaja. Time bi se redovitim putem povećao broj naših oružanih ljudi i onemogućila svaka akcija pobunjenika, jer bi seljaci sami bili u stanju da suzbiju svaki napadaj, a u zajedničkim akcijama čišćenja sa talijanskom vojskom postigli bi se daleko veći uspjesi.

• Za Dom spremni!

Zamjenik Velikog Župana

Podžupan:

Stanojević Juraj

(M.P.)

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA UTINJSKOG ZDRUGA OD
20. APRILA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA
DOMOBRANSTVA NDH O BORBAMA S PARTIZANIMA NA
PODRUČJU IZMEĐU ŽELJEZNIČKE PRUGE SKAKAVAC —
VRGINMOST I CESTE SKAKAVAC — SJENIČAK — VRGIN-
MOST¹**

Vojnić
10.30

BOJNIK BESTALL JAVLJA:

1. — 18. IV. izvršena je akcija u prostoru između želj. pruge Skakavac — Vrginmost i ceste Skakavac — Sjeničak — Vrginmost po planu.² Toga dana ubijeno je oko 15—20 komunista, a živo uhvaćeno oko 150 koji su još sa 150 drugih sumnjivih sprovedeni u Karlovac.

2. — 19. IV. produžena je akcija odmah u prostoru između ceste Sjeničak — Vrginmost i ceste Lasinja — Bović — Vrginmost. Cijeli prostor: G. i D. Kirin, Ostrožin sve do Cvjetinovac brdo najpomnije je pretresen. Ubijeno je oko 40 komunista. Među njima 2 vođe i to poznati Vidović i Vlajić. Živo uhvaćeno 200 partizana, koji su sprovedeni u Karlovac.

3. — Jedna grupa od 1 vođe i vjerovatno oko 15 partizana obkoljena je i zatvorena u jednoj pećini. Ta grupa biti će uništena u toku današnjeg dana.

Vlastiti gubitci 18. i 19. IV.: 2 ranjena od kojih 1 teže.

4. — Sutra (21. IV) se produžava akcija.³

5. — Jučer prije podne napadnut je jedan ustaški teretni samovoz kod s. Gejkovac kod V. Kladuše. Ubijeno je 13 ustaša od kojih 2 častnika tjelesne bojne i 11 ranjeno.⁴

6. — 18. IV. napadnuta je oružnička postaja Krnjak od 80 do 90 partizana, koji su se kasnije povukli prema Mrkići i Božići. Napad odbijen.⁵

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 20/1—3, k. 9.

² Akciju su izvodile jedinice Utinjskog zdruga. Vidi dok. br. 87.

³ Napadi ustaških jedinica vršeni su na teritoriju 4. bataljona 1. kordunaškog NOP odreda. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 4, dok. br. 27 i 50.

⁴ Vidi tom V, knj. 4, dok. br. 46 i 78.

⁵ Oružnici iz Oružničke postaje Krnjak povukli su se 24. aprila u Brezovu Glavu, a 26. aprila ponovo su zaposjeli postaju (Arhiv V. I. I., reg. br. 26/1—3, k. 9).

7. — Ustanovljeno je, da postoji više netaknutih grupa partizana, od kojih jedna pod vođstvom nekog Gabrića,⁶ člana komunističke partije i koja se grupa sada vjerojatno prebacila u Petrovu goru.

8. — Novačka bojna Karlovačka biti će još 1 — 2 dana u akciji.

Primio bojnik Žmavec⁷

Laksa

BR. 87

NAREĐENJE GLAVNOG STANA POGLAVNIKA OD 22. APRILA 1942. ZAPOVJEDNIŠTVU UTINJSKOG ZDRUGA DA PRODUŽI OPERACIJE NA PODRUČJU PETROVE GORE¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

GLAVNI STAN POGLAVNIKA

Gsp. br. 367/1942.

Zagreb, dne 22. IV. 1942.

Predmet: Odlaganje podhvata u Lici i nastavak čišćenja zemljišta na Kordunu.

1. GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA
2. GLAVNOM STOŽERU USTAŠKE VOJNICE
3. VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU
4. ZAPOVJEDNIČTVU I. DOMOBRANSKOG SBORA
5. ZAPOVJEDNIČTVU UTINJSKOG SDRUGA.

Savezno izvješću Utinjskog Sdruga Op. broj 249 od 20. ov. mj. odlaže se privremeno izvršenje zapoviedi GSP broj 352 od 20. travnja ov.g. i zapovieda se sljedeće:

1. Zapovjednik Utinjskog Sdruga, ustaški podpukovnik Moškov, završiti će započete podhvate u prostoru između željezničke pruge Skakavac — Vrginmost i ceste Skakavac — Sjeničak — Vrginmost onako, kako je u Glavnom Stanu Poglavl-

⁶ Stanko, komandant 4. bataljona 1. kordunaškog NOP odreda

⁷ Marijan

¹ Prepis dokumenta (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 39/19—1, k. 113.

nika dobio ustmene upute u cilju potpunog uništenja preostalih partizanskih grupa na tom prostoru i na Petrovoj gori.²

2. Za ove podhvate može koristiti i Karlovačku novačku bojnu, a po potrebi i bitnicu u Karlovcu za povremene i bliže akcije gradu Karlovcu, ali za najkraće vrijeme.

3. Stožer sdruga ostaje do okončanja ovog podhvata onakav, kakav je bio.

4. Ove podhvate zapovjednik Utinjskog Sdruga ima završiti do 30. ovog mjeseca zaključno.

Do istog roka izvršiti i retabliranje bojna, koje u ovim podhvatima neće sudjelovati i biti spreman za daljnje zadatke u smislu zapoviedi GSP broj 352/42.

5. svibnja ov. god. u Glavnom Stanu Poglavnika ima biti izvještaj o izvršenju ove zapoviedi i spremnosti za podhvat u Lici.

6. Podpukovnik Moškov ima sa svoje strane nadzirati, da oružničke postaje u zajedničkim podhvatima neprestano čiste uže zemljište svoga područja i da li se točno postupa po odredbama Glavnog Stana Poglavnika GSP. broj 318/42. točka 6.

Z A P O V J E D N I K
GLAVNOG STANA POGLAVNIKA
VOJSKOVOĐA
Kvaternik³ v.r.

Za tačnost priepisa General
(Prpić) **Prpić gen.** (M.P.)

² Vidi dok. br. 86 i tom V, knj. 4. dok. br. 78.

³ Slavko

BR. 88

IZVJEŠTAJ 1. DOMOBRANSKOG ZBORA OD 27. APRILA
1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA DOMOBRAN-
STVA NDH O NAPADU PARTIZANA NA PRIJEBOJ I
PLITVIČKA JEZERA¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
Glavni stožer — Odsjek za šifru

Očev. broj 569

BRZOJAVKA

Predata:

27. travnja 1942. u 21.00 sati od D.K.P. Sisak pod br. 90
Primljena u Odsjeku za šifru:

27. travnja 1942. god. u 23.00 sati od D.K.P. Zagreb pod br. 794

SADRŽAJ DEŠIFRATA

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
GLAVNI STOŽER

Zagreb

Žurno!

1645 = **Prijeboj** (16 km zapadno od **Bihaća**) nadmoć-
nim pobunjeničkim snagama napadnut od **Korenice**.

Borba traje od 7 sati.

Upućeno pojačanje od **Ličkog Petrovog Sela** odba-
čeno natrag.

Pojačanje iz **Drežnik-Grada** kod **Rastovače** naišlo na
jak odpor = ima dva mrtva, 1 nestao, 1 ranjen, =
povlači se prema **Drežnik-Gradu**.

Prijeboj pred padom.²

Plitvička jezera jako ugrožena.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 27/1—10, k. 9.

² Proleterska četa i 2. četa bataljona „Ognjen Prica“ oslobodile su 27. aprila **Prijeboj**, a 29-og **Plitvička Jezera**. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 4, dok. br. 39 i 43.

Potrebno poslati najžurnije pojačanje iz Slunja da krene pravcem Drežnik-Grad — Plitvička jezera — Prijeboj.

2. divizija broj 2445.

Broj 3638

I Domobranski zbor

Dragojlov

28/4 Laksa

Opazka dešifrera:	Dešifrat primio:
Dešifrirao i original uništio:	Za koga Operativ.
28. travnja 1942. g. u 01.00 sati	Koliko
(Novak, bojnič) Novak bjk	primjeraka 1
O ovome u 9 ¹⁰ sati obavješten GL	Vrieme 0100
St. Pogl. — ppuk. ³ ⁴	Podpis ⁵

³ Posljednja rečenica dopisana mastilom.

⁴ i ⁵ Potpis nečitak.

MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRAŠTVA
Glavni stožer - Oševični odjel
Ošev. k. 639
U Zagreb, dne 2 - V. - 1942. godine

Predmet: Sabirni i radni
logor u Jasenovcu može
primati neograničen broj
zatočenika.-

ZAPOVJEDNIŠTVU I., II. i III. DOMOBRAŠKOG SEKRA
ZAPOVJEDNIŠTVU I., II. i III. SBORNOG PODRUČJA
ZAPOVJEDNIŠTVU 1, 2, 3, 4, 5 i 6 PJES. DIVIZIJE
ZAPOVJEDNIŠTVU BANJALUČKOG, GRADIŠKOG, SREMSKOG i PETRIČE-
SKOG SDRUŽA.- UTINJSKOG SDRUŽA
SASTAV

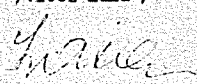
Zapovjedništvo ustaške nadzorne službe - Glavno pomoć-
ništvo sa V.T. brojem 139/42 izvjestilo je, da sabirni i radni logor
u Jasenovcu može primiti neograničeni broj zatočenika.

U vezi s time, a na osnovi odredbe Glavnog stana Poglav-
nika G.S.P. broj 400 od 27. IV. 1942.-

Z A P O V I E D A M:

da se sve komuniste, do kojih se dodje prilikom čišćenja
izvjestnog područja u kojem se vrši oružana djelatnost odpremi u
sabirni logor Jasenovac.-

GLAVAR GLAVNOG STOŽERA,
general - poručnik:
/Vitez Laza /



NAREĐENJE GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH OD 2. MAJA 1942. PODREĐENIM JEDINICAMA O SLANJU ZAROBLJENIH KOMUNISTA U LOGOR JASENOVAC¹

Tajno

MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
Glavni stožer — Očevidni odjel
Očev. № 638
U Zagrebu; dne 2. — V. — 1942. godine

Predmet: Sabirni i radni logor u Jasenovcu može primiti neograničeni broj zatočenika. —

**ZAPOVJEDNIČTVU I., II. i III. DOMOBRANSKOG SBORA
ZAPOVJEDNIČTVU I., II. i III. SBORNOG PODRUČJA
ZAPOVJEDNIČTVU 1, 2, 3, 4, 5 i 6 PJEŠ. DIVIZIJE
ZAPOVJEDNIČTVU BANJALUČKOG, GRADIŠKOG,
SREMSKOG i PETRINJSKOG SDRUGA, — UTINJSKOG SDRUGA
SASTAV**

Zapovjedništvo ustaške nadzorne službe — Glavno pobočništvo sa V.T. brojem 139/42 izvjestilo je, da sabirni i radni logor u Jasenovcu može primiti neograničeni broj zatočenika.²

U vezi s time, a na osnovi odredbe Glavnog stana Poglavnika G.S.P. broj 400 od 27. IV. 1942, —

Z A P O V I E D A M:

da se sve komuniste, do kojih se dođe prilikom čišćenja izvjesnog područja u kojem se vrši oružana djelatnost odpremi u sabirni logor Jasenovac. —

**GLAVAR GLAVNOG STOŽERA,
general-poručnik:
(Vitez Laxa)
Laxa**

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 8/1—1, k. 69.

² U logoru su vršena svakodnevna masovna ubistva, pa su ustaše mogle stalno popunjavati logor i to uglavnom stanovništvom koje su hapsili i odvodili za vrijeme „čišćenja“ pojedinih područja od partizana.

IZVJEŠTAJ ORUŽNIČKOG NADZORNIŠTVA VOJNIC OD 5. MAJA 1942. VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIŠTVU O STANJU ORUŽNIČKIH POSTAJA U KOTAREVIMA VOJNIC, SLUNJ I VRGINMOST¹

ORUŽNIČKO NADZORNIŠTVO VOJNIC

Broj službeno

Vojnić, dne 5. svibnja 1942. g.

VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIŠTVU

Zagreb

Oružničko nadzorništvo Vojnić drži prostor od po prilici 2.500 km², tj. kotareve Vojnić, Slunj i Vrginmost, koji su krajevi tako rekuć isključivo nastanjeni stanovništvom, koje se ili samo nalazi u redovima četnika i partizana ili ih u velikoj mjeri pomaže, davajući im hranu i zaklon.

Za osiguranje pojedinih mjesta, pratnja, komunikacija, zasljeđa i za krstarenje imade ovo zapovjedništvo na raspolaganju čca 320 oružnika i oko 2.400 domobrana i milicionera, dakle ukupno 2.700 ljudi, što bi značilo da na svaki četvrti kilometar dolazi po prilici jedan čovjek.

Gornje ljudstvo razdjeljeno je po slijedećim postajama:

Vrginmost

Topusko

Čemernica

Slavsko Polje

Vojnić

Vukmanić

Krstinja

Skakavac

Utinja

Tušilović (Brezova Glava)

Prisjeka

Cerovac

Cetingrad

Primišlje

Rakovica

Hrvatski Blagaj

Drežnik-Grad

¹ Original (pisan na mašini, latjnicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 16/6—1, k. 73.

Furjan
Tržić
Kamenica

Ovim oružničkim postajama ne samo da nije uspjelo uzpostaviti javni red i sigurnost, nego se je u mnogo slučajeva dogodilo i to, da postaje nisu mogle uslijed pritiska partizana unatoč toga što postoji i krstareći odred i Utinjski zdrug već uspostavljenu sigurnost držati, nego su dapače morale napustiti i svoju postaju (Krnjak i Perjasica²).

Nama koji smo stalno na terenu u ovdašnjim krajevima izgleda upravo nerazumljivo kad čitamo u novinama-pojedine službene članke u kojima se naglašuje kako je ovo područje očišćeno od partizana i protudržavnih elemenata, a mi vidimo i osjećamo najbolje po svakodnevnim žrtvama kako su te vijesti neistinite. Do sada smo držali da se ovakve vijesti lansiraju po novinama samo radi umirenja pučanstva, ali kako se sada čuje da će Utinjski Sdrug napustiti Vojnić i otići u akciju u druge krajeve, to se bojim, da naše predmjevanje, da vijesti o umirenju ovoga kraja nisu samo zato tu da umire pučanstvo, nego da su te vijesti u novinama doista njihovo mišljenje i uvjerenje.

Ako je tomu doista tako, onda je to velika obmana i dokaz da su naše vlasti podpuno krivo informirane. Jer ustanak i neredi ovdje ne samo da nisu svladani i uništeni, nego oni ni ne jenjavaju. Petrova gora i ostale šume pune su partizana, koji se prebacuju iz jednog mjesta u drugo već prema tomu kako ih njihova obavještajna služba obavještava o tom kuda kreću oružane snage N.D.H., da ih unište.

Da je tomu tako najboljim je dokazom posljednja akcija podpukovnika g. Moškova, zapovjednika Utinjskog Sdruga, koja se je poduzela za vrijeme od 2. do uključivo 4. o.mj. i prigodom koje je ustanovljeno, da se je samo na području sela Klokoč, Dunjak, Kestenovac, Mračaj i Otmić nalazilo oko 600 partizana oboružanih puškama,³ te lakim i teškim strojnicama, a da se i ne govori o odredima po Petrovoj gori, Loskunjskoj šumi, okolicama sela Krnjaka i t.d., koji odredi svakodnevno presjecaju brzoglasne linije, ruše mostove i napadaju pojedine odjele vojske (slučaj kolodvor Vojnić — Vojnić), oružničke postaje i sela.

Kako se sve to događa sada, kad se u Vojniću nalazi Utinjski Sdrug sa motoriziranim odjelima, koji svakodnevno vrši akcije na terenu i pomaže ugroženim postajama moguće si je predstaviti, što će se događati tek onda, bude li Utinjski Sdrug iz Vojnića premješten i ovi krajevi prepušteni samo zaštiti oružničkih postaja. Dogoditi će se to, da će partizani sa jačim sna-

² Vidi tom V, knj. 4, dok. br. 36.

³ i ⁴ Vidi dok. br. 98.

gama i jačim oboružanjem od onog, koje se nalazi na postajama te postaje jednu za drugom uništavati, sa zarobljenim i oduzetim oružjem oboružavati civilno pučanstvo i tako zavladatai čitavim Kordunom i Banijom. Najgore pak od svega biti će to, da će narod, u koliko je još držao s nama, biti izvrgnut zlostavljanjima i ubojstvima sa strane partizana, pa će usljed toga izgubiti svako povjerenje u snagu i jakost države.

Da se svemu tome izbjegne, neophodno je potrebno, da Utinjski Sdrug ne šamo da ostane u ovim krajevima, nego da se i još znatno pojača sa ustaškim, domobranskim i oružničkim postrojbama, te da ovako snažno ojačan poduzme jednu široku akciju u svrhu konačnog očišćenja Korduna i Banije od partizanskih odreda.⁴ U protivnom slučaju, kako sam već naprijed spomenuo, držim, da je uzdržavanje bilo kakovog reda dapače što više da je i samo sigurno osiguravanje ceste i mostova na državnoj cesti Karlovac — Vrginmost nemoguće.

Oružnički bojnik
(Dr. Pušić)
Dr. Pušić⁵

⁵ Marijan

IZVJEŠTAJ 1. HRVATSKE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE OD 5. MAJA 1942. RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST NDH O BORBAMA S PARTIZANIMA NA KORDUNU, U SLAVONIJI I GORSKOM KOTARU¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIČTVO
I HRVATSKE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
ZAGREB

J.S. Broj 669/Tajno
U Zagrebu, dne 5. svibnja 1942.

Predmet: Dnevno izvješće za
4. V. od 9 sati do 5. V. do 9
sati.

- 1 — RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE
- 2 — VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU

Zagreb

Oružnička postaja Nova Kršlja u Drežnik-Gradu od 26. travnja o.g. pismeno javlja:

25. travnja o.g. oko 6.30 sati, odjel od 5 oružnika i 90 pomoćnih oružnika prilikom onemogućivanja prebacivanja pobunjenika preko rijeke Korane, došlo je do borbe između oružnika i pobunjenika između sela Sadilovca i Kord. Leskovca (na lijevoj obali rijeke Korane 24 km sjeverozapadno od Bihaća). Borba sa pobunjenicima trajala je do 18 sati istog dana i tom zgodom teško je povrijeđen pomoćni oružnik Josip Štefanac, koji je na putu između sela Sadilovca i Drežnik-Grada umro.²

Akciju proti pobunjenika dalje preduzima vojska i oružništvo iz Banjaluke.

27. travnja o.g. oko 12 sati, jedan odred od 37 pomoćnih oružnika krenuo je u pomoć oružničkoj postaji Prijeboj, kotara Slunj (6 km jugoistočno od Rakovice) i tom zgodom napadnut je od strane četnika i komunista kod sela Rastovače (24 km južno od Slunja) i tom prilikom poginuo je pomoćni oružnik Ivan Vuković i Ivan Hodak, a lakše ranjen Žanić Franjo. Borba je trajala do 13.30 sati, kada su se oružnici morali povući na

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 57/4—1, k. 70.

² Borba je vođena sa 2. četom 3. bataljona 2. kordunaškog NOP odreda (tom V, knj. 4, dok. br. 50).

postaju u Drežnik-Grad. Bandita je bilo oko 60 do 80 i svi naoružani sa puškama i više strojnica.³

Zatražena je intervencija kod vojne vlasti u Bihaću za akciju proti bandita.

Oružnička postaja Požega od 1. svibnja o.g. prismo javlja:

29. travnja o.g. oko 21 sat, došla je jedna grupa od 150 partizana naoružanih sa vojničkim puškama, samokresima i bombama u selo Škrabutnik (10 km zapadno od Požege) kotara Požega i seljacima u jednoj kući održali promičbeni govor i tražili hranu. Isti se u selu zadržali do slijedećeg dana do 4 sata, kada su otišli u nepoznatom pravcu.⁴

Za istima su upućene potjere, kojih će se posliedak javiti.

Oružnička postaja Kutjevo od 30. travnja o.g. pismeno javlja:

29. travnja o.g. oko 24 sata, došlo je u selo Venje (3 km zapadno od Kutjeva) kotara Požega, oko 25 do 30 naoružanih četnika i komunista od kojih petorica kao predstraža naišli su na zasjedu ustaša i tom zgodom ustaše na njih otvorili vatru i prisilili ih na bjegstvo iz sela u pravcu šume Krndija. Prilikom bjegstva ostavili su jednu vojničku pušku i 95 naboja i nešto opreme. Isti su u selu Venje sakupljenom stanovništvu održali promičbeni govor.⁵

Za banditima su upućene potjere, te će se posliedak naknadno javiti.

Oružnička postaja Pakrac od 29. travnja o.g. pismeno javlja:

29. travnja o.g. došli su iz Zagreba ustaški agenti u kotarsku oblast Pakrac i uhitili predstojnika Pinčić Petra, činovnika Perković Antuna, Jerković Alojza, nadšumara Petaki Ljudevita i aprovizacionog činovnika Cvitanović Ivana. Premetačinom pisarnica u kotarskoj oblasti na zidovima pronađene su pod slikama Poglavnika slike bivše dinastije Karađorđević. U stanu Perkovića pronađeno je jedno pismo, koje mu je pisala komunistkinja Olga Kon, za vrijeme dok je bila pritvorena u kotarskoj oblasti, a koja se sada nalazi u koncentracionom logoru, dočim kod Cvitanovića pronađeno je u stanu 103.800 kuna jugoslovenskog novca u banknotama.

Svi uhićeni predani su gradiškom zdrugu u Lipik (4 km jugozapadno od Pakraca).

Oružnička postaja Kutjevo od 29. travnja o.g. pismeno javlja:

29. travnja o.g. oko 24 sata, došla je jedna grupa od 20 naoružanih bandita u selo Mitrovac (3 km sjevero-zapadno od Kut-

³ Vidi dok. br. 88 i tom V, knj. 4, dok. br. 46.

⁴, ⁵ i ⁶ Vjerovatno se odnosi na akcije 1. slavonskog NOP odreda.

jeva) kotara Požega i tom zgodom sakupili seljake i odveli ih u pučku školu, gdje su im održali promičbeni govor, a zatim otišli u pravcu šume Krndije i Papuka. U selu Mitrovac banditi se zadržali do slijedećeg dana do 4 sata.

Za istima su upućene potjere.

Oružnička postaja Nova Gradiška od 1. svibnja o.g. pismeno javlja:

30. travnja o.g. u 16.30 sati, jedna skupina od 40 naoružanih odmetnika izvršili su napadaj na putnički samovoz na cesti između Nove Gradiške — Požege (7 km sjeveroistočno od Nove Gradiške) kojom prilikom su iz samovoza iskricali 18 putnika, izvršili premetačinu, a zatim samovoz prevrnuli na istočnu stranu puta u 5 metara duboku jarugu i zapalili, koji je samovoz posve izgorio. Samovoz je vlasništvo Veseli iz Požege, vrijedan 300.000 kuna.⁶

Banditi su po izvršenom napadaju otišli u planinu Psunj, za kojima su upućene potjere.

Oružnička postaja Delnice od 1. svibnja pismeno javlja:

1. svibnja o.g. zapovjednik oružničke postaje Brod n/Kupi brzoglasno javio je danas, da se odmetnici grupišu i oko Broda n/Kupi (9 km sjeveroistočno od Delnica), cestom od sela Kuželja (8 km sjeveroistočno od Delnica) od kuda dolazi jedna skupina od oko 300 naoružanih bandita. Preko mosta rieke Kupe kod sela Kuželja iz Slovenije (Italija) dolazi jedna grupa od oko 600 naoružanih partizana. Ova mjesta su od strane talijanskih vojnih vlasti napuštena dne 30. travnja o.g.

Spoj sa Brodom n/Kupi je prekinut istog dana u 15.30 h. Posada od 10 oružnika i 7 rizničara su zarobljena.⁷

Za sudbinu oružničke ispostave Turke (10 km sjeverozapadno od Brod n/Kupi) i rizničke straže koja je povučena iz Hrvatskog (15 km sjeverozapadno od Brod n/Kupi) u Turke, ništa se ne zna.

Talijanske su vlasti po ovome odmah obavještene, ali do sada nisu ništa poduzele.

Oružnička postaja Donja Stubica od 2. svibnja o.g. pismeno javlja:

1. svibnja o.g. oko 11 sati na mjestu zv. „Črešnja“ na Sljemeni (15 km sjeveroistočno od Donje Stubice), pojavilo se oko 12—15 naoružanih partizana.

⁷ Akciju su izveli partizani 2. bataljona Notranjskog NOP odreda i 3. bataljona Primorsko-goranskog NOP odreda (tom V, knj. 4, dok. br. 51, 52 i 130 i tom VI, knj. 2, dok. br. 85).

Za ovim banditima su odmah upućena jača potjerna odjeljenja, ali se ovima do sada nije ušlo u trag. Za istima se nastavno traga.

Oružničko krilo Varaždin od 4. svibnja o.g. brzoglasno javlja:

3. svibnja o.g. u selu Hrastovsko (3 km zapadno od Ludbrega) ubijen je po našim odredima u jednom štaglju odbjegli poručnik Lajner⁸ Božo zv. „Berta“. Sa njime je ubijen i jedan od duhovnih vođa tamošnjih partizana Marijan Milivoj, zv. „List“, student iz Javorovca (7 km jugoistočno od Koprivnice).

Prilikom operacija naših odreda na području sjevernih padina „Kalnika“ još je, što pobijeno, što pohvatano, oko 30 partizana.⁹

Zast. zapovjednika, podpukovnik:
(Mavrić)
Mavrić¹⁰

⁸ Leiner

⁹ Vidi tom V, knj. 5, dok. br. 110.

¹⁰ Davorin

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA MORNARICE NDH OD 6. MAJA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH O NAPADU PARTIZANA NA LUKU PLOČE¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO MORNARICE

R. Broj 1871/taj

Zagreb, dne 6. V 1942.

Predmet: Prepad partizana na
glibodere u rieci
Neretvi.

- 1) GLAVNI STOŽER DOMOBRANSTVA (Očevid. Odjel)
- 2) MINISTARSTVU VANJSKIH POSLOVA (Odjel. za Ital.)

Lučko poglavarstvo Metković brzojavkom od 5. svibnja t.g. izvijestilo je sljedeće:

Noćas partizanske skupine na ušću Neretve potopile „Gliboder br. 4“ koji se je prevalio. Izlaz brodovima manje brzine vrlo oteščan, dočim ulaz nije toliko oteščan. U Crnoj rijeci potopili „Gliboder br. 5“. Sve osoblje spašeno.² Bili na licu mjesta sa talijanskim vlastima. Izvještaj sledi. —

Dostavlja se prednje izvješće i ujedno napominje da je ovo Zapovjedništvo već obzirom na raniji prepad partizana na luku Ploče³ zatražilo od Ministarstva Vanjskih poslova da posreduje kod talijanskih nadležnih vlasti da nam vrate nekoliko motornih čamaca biv. jugoslovenske finansijske kontrole kojima bi se preduzelo osiguravanje ugroženih predjela rieke Neretve i okoline. Po tome predmetu primljen je od Ministarstva Vanjskih Poslova pod B.I. br. 3557/42 odgovor, da su poduzeti koraci preko našeg Poslanstva u Rimu da se isposluje povratak navedenih čamaca.

Osim toga ovo Zapovjedništvo je otposlalo Lučkom zapovjedništvu Makarska izvjestan broj pušaka radi pojačanja tamo-

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 6/6, k. 64.

² Glibodere su potopili partizani Biokovske čete (tom V, knj. 30, dok. br. 53).

³ Ista četa zarobila je 24. januara 1942. motorne čamce „M5“ i „Nada“ i motorni jedrenjak „Labud“ (tom V, knj. 3, dok. br. 151 i Arhiv V. I. I., reg. br. 4/1a, k. 6).

šnjeg pomorsko-redarstvenog odreda, ali kako se naknadno saznalo, od strane Talijana nije dozvoljeno da se ove puške izvade iz sanduka i prime, već je zahtjevano da se u istim sanducima vrate u Zagreb.

Službeno izvješće o ovom posljednjem još nije primljeno.

Konačno se napominje, da je Lučko zapovjedništvo Makarska još prilikom posljednjeg prepada partizana na motorne čamce u Neretvi zatražilo od talijanskih vojnih vlasti pojačanje osiguranja i nadzora ugroženih predjela, ali izgleda da Talijani po tome nisu ništa poduzeli, što se najbolje vidi iz činjenice da su partizani uspjeli ponovno izvršiti navedeni prepad.

Zamj. Zapovjednika
Angeli, komodor
Angeli

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
Glavni stožer
Očev. Br. 1994 / Taj.
U Zagrebu dne, 8. VI 1942.

PROMETNOM ODJELU MINDOMA. S molbom na znanje.

PROČELNIK,
kapetan bojnog broda
Kubin

**IZVJEŠTAJ VRHOVNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA
OD 6. MAJA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA
DOMOBRANSTVA NDH O BORBAMA S PARTIZANIMA NA
PSUNJU¹**

Zagreb
1940

Vrhovno oružničko zapovjedništvo Zagreb, nadzorni častnik, satnik Nikola Meštrović.

6/V. 1942. 20 ustaša iz ustaške bojne Lipik, koje pripadaju satniku Luburiću, napadnute su u Psunju od komunista. 12 ustaša ubijeno je od ovih.²

Komunisti su odnjeli 11 pušaka i 1 puškomitraljez.

Tom prilikom je 1 komunista uhvaćen.

Ovo javlja oružnička postaja Pakrac — brzojavno.

Laksa

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 6/1—3, k. 10.

² Akciju su izveli borci 1. bataljona 1. slavonskog NOP odreda (tom V, knj. 4, dok. br. 57).

**IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE POKUPJE OD 7. MAJA 1942.
MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA NDH O STANJU
U ŽUPI¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ŽUPA POKUPJE.

Broj: 12 Taj. 1942.

Karlovac, dne 7. svibnja 1942.

Predmet: Izvještaj Velike župe Pokupje za vrijeme
od 28. travnja do 4. svibnja 1942.

- 1.) MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA, Tajništvo
ministra
- 2.) RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST,
- 3.) MINISTARSTVO VANJSKIH POSLOVA,
- 4.) MINISTARSTVO HRV. DOMOBRANSTVA, Glavni
stožer,

Zagreb.

Savezno s okružnicom ministarstva unutarnjih poslova od
16. siječnja 1942. broj V.T. 14 — I-A — 1942. podnosim slijedeći
izvještaj:

I. Napadaji partizana vrše se i dalje. Tako je zauzeto od
strane partizana mjesto Krnjak i razoreno,² a na sektoru Vojnić
poginulo je 4. V. o.g. 10 ustaša. Vrlo je neugodna činjenica, da
su se pojavili partizanski odjeli u čisto hrvatskom dijelu karlo-
vačkog kotara i to na području općina Netretić i Ribnik.³ Re-
darstvo je uhitilo nekoliko seljaka — Hrvata, koji su održavali
veze s partizanima, istraga je u toku, a dosadašnji rezultat
istrage očividno pokazuje, da su i seljaci Hrvati katolici ne samo
suradivali, nego i sami pristupali u partizanske odjele, koji
imaju izgleda glavno središte oko mjesta Bosiljevo,⁴ Velika
župa Modruš. Ta pojava je tim opasnija, što se baš u blizini
toga područja nalazi karlovački gradski vodovod (kod kojeg su

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br.
12/5—1, k. 70.

² Vidi tom V, knj. 4, dok. br. 109.

^{3, 4 i 5} Štab Grupe kordunaških NOP odreda uputio je 4 manje par-
tizanske grupe na teritoriju Grupe nastanjenu hrvatskim stanovništvom.
Jedna od njih se nalazila u šumi Kljuka, druga u Draganičkoj šumi, treća
oko Netretića, četvrta oko Bosiljeva. Grupe su bile pod komandom 1.
kordunaškog NOP odreda. Vidi tom V, knj. 4, dok. br. 50, 72 i 73, knj.
5, dok. br. 23 i 62 i knj. 30, dok. br. 68, 69 i 79.

već bila izviđanja partizana) i karlovačka električna centrala u Ozlju.

O djelovanju one grupe partizana, koja se pojavila na području općine Draganići, kotar karlovački, i općine Cvetković, kotar Jaštrebarsko, nema za sada nikakvih novih obavještenja.⁵

II. Nepromijenjeno.

III. Naše vlasti poduzimaju sve, kako bi se sređivanje prilika na Kordunu čim prije privelo kraju. Glavna je briga da se organizira upravna vlast na tom području t.j. da prorade općine, da se pojačaju oružničke postaje, te tako zavede lična, imovinska i prometna sigurnost a onda i brza obradba polja. Povjerenik u Vojniću Dr. A. Uršić uspio je nabaviti potrebno sjeme za proljetnu sjetvu i poljodjelsko oruđe, što se sada razdijeljuje po kotarevima Vojnić, Vrginmost, Pisarovina i Slunj.

Osim toga iskače kao posebno težak problem prehrane pravoslavnog pučanstva, koje se povratilo svojim kućama. I u tom smjeru je poduzeto sve, da se barem makar i na minimalni način zadovolje potrebe pučanstva.

Međutim, kako pravoslavno pučanstvo makar se i povratilo svojim kućama ipak simpatizira i surađuje i nadalje s partizanskim odjelima, a osim toga partizani i sami neprestano napadaju i uznemiruju to pučanstvo, to je kao vrlo uspješno sredstvo potrebno sprovesti i izseljenje izvjesnog dijela pravoslavnog življa sa Korduna. Zato sam u sporazumu s višim vlastima izdao proglas na pravoslavno pučanstvo u Kordunu u kojem pozivam sve pravoslavne obitelji, koje se žele izseliti ili poći na rad u Njemačku, da se prijave našim vlastima i oružničkim postajama. U proglasu je naglašeno, da je izseljivanje dobrovoljno, da vlasti svima onima, koji se žele izseliti, moraju ići svagdje na ruku, te da svaki može sa sobom ponijeti svoj pokretni imetak (kao blago, pokućstvo, novac i t.d.)

Ti oglasi razaslati su u kotareve Vojnić, Vrginmost i u općinu Lasinju, kotar Pisarovinski. Prema izvještajima kotarskog predstojnika iz Vrginmosta prijavilo se sada već preko 200 obitelji, koje se žele izseliti, mnogi su se prijavili za rad u Njemačku,⁶ a jedan dio muškaraca otišao je već na poljodjelske radove u Slavoniju. Ima nade da će se i u drugim kotarevima naći priličan broj pravoslavnih obitelji, koje će biti spremne da napuste ovaj kraj, jer je i njima samima već dodijao ovakav nesiguran i pun prestatih opasnosti život.

⁶ Ustaše su iskoristile tešku situaciju poslije ofanzive, koja je trajala od 18. marta do 5. aprila 1942 (tom V, knj. 3, dok. br. 120 i knj. 4, dok. br. 5).

IV. Nepromijenjeno.

V. Nepromijenjeno.

VI. Nepromijenjeno.

VII. Nepromijenjeno.

VIII. U gradu Karlovcu je ovih dana izvršen veći broj hapšenja komunista, jer je otkrivena opet jedna njihova t. zv. opskrbna ćelija. Istraga se nastavlja i dalje, i po svemu izgleda, da je u Karlovcu još uvijek postojala njihova jača organizacija.

Vrlo prešan problem za grad Karlovac jest pitanje prehrane. Osobito se osjeća vrlo velika nestašica masti i mesa, te krušnoga brašna. Taj je problem tim teži što je Karlovac vrlo važno veleobrotno središte, koje zaposluje preko 8.000 radnika i čija gotovo sva veleobrotna poduzeća rade isključivo za potrebe Hrvatskog domobranstva. Jedan od vrlo važnih krivaca za takovo stanje jest ogroman broj talijanskih vojnika, koji se nalaze u Karlovcu i koji obilaze svu karlovačku okolicu, koja je do sada opskrbljivala grad Karlovac mnogim živežnim namirnicama, i kupuju od seljaka razne živežne namirnice, plaćajući daleko višu cijenu iznad maksimirane. Na taj način grad Karlovac ostaje bez vrlo važnih živežnih namirnica kao na pr. jaja, mlijeko, krumpir, i t.d. Razumije se, da je građanstvo radi toga nezadovoljno i ogorčenje protiv Talijana postaje sve veće.

Na ostalom dijelu župe ne osjeća se da je pojačana neprijateljska promičba, a mislim, da će ta promičba imati vrlo malog uspjeha na hrvatskim selima, jer se narod say posvetio brizi oko obrađivanja svojeg polja i sjetve proljetnih usjeva, što je zbog dulje zime prilično zakasnila.

I opet na koncu ističem, da bi bilo potrebno naoružati postrojbe pripremne bojne u općini Netretić i Ribnik, jer su naše oružničke postaje tamo vrlo slabe, pa bi se narod na taj način sam branio i mogao u miru i sigurnosti posvetiti se obradi svog polja.

Za dom spremni!

Veliki župan:

(M. P.)

11. V. Očev. taj.

⁷ Potpis nečitak.

**IZVJEŠTAJ MJESNOG ZAPOVJEDNIŠTVA KARLOVAC OD
10. MAJA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA
DOMOBRANSTVA NDH O NAPADU PARTIZANA NA DO-
MOBRANSKU POSADU U TURKOVIĆ-SELU¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MJESTNO ZAPOVJEDNIČTVO KARLOVAC
O. Br. 1145 taj.

U Karlovcu, dne 10./V. 1942.

Predmet: Napadaj na vodovod
u Turković-Selu kod Ogulina.

1. — Ministarstvo Hrv. Domobranstva, Glst. —
2. — Zapovjedništvo I. domob. sora, Sisak. —
3. — Zapovjedničtvu 2. pješ. divizije, Bihać. —

Zapovjednik 27. sata 3. p.p. Ogulin izvjestio je sljedeće:

Dana 9. V. 1942. napadnuta je straža kod vodovoda u s. Turković. — Vodovod je oštećen. Turković-Selo zapaljeno. — 1 vojnik poginuo, 1 teško ranjen, 20 vojnika se spasilo, a 32 domobrana odvedeno od partizana. — Borba je trajala od 22.30 sati do 24 sata. — Bilo je poslano pojačanje i to 1 sat oružnika i 1 roj domobrana.² —

Zapovjednik posade:
potpukovnik (Čubelić)
Čubelić³

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 41/8—2, k. 78.

² Napad su izvršile jedinice 1. bataljona 5. operativne zone Hrvatske. Vidi tom V, knj. 4, dok. br. 64.

³ Dragutin

**IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA DOMO-
BRANSTVA NDH OD 11. MAJA 1942. O BOBBAMA S PAR-
TIZANIMA NA KORDUNU, U DALMACIJI I LICI¹**

2018

14

DNEVNO IZVJEŠĆE

o važnim događajima prema podacima oružništva za dan 11. svibanj 1942.

4. — Oružnička postaja Cazin javlja: 19. IV. o.g. napala je grupa bandita sa pušcanom vatrom straže sela Rujnice (12 km j.z. od Cazina). U selu kod ovog napadaja popaljeno je 30 kuća grko-istočnjaka, koji se nalaze među odmetnicima. Istog dana grupa od 30 bandita iz zasjede koja je bila kod mosta rijeke Gline, kod sela Drmeljevo, občina Vel. Kladuša, kotar Cazin (6 km j.z. od Vel. Kladuše) napala je samovoz sa strojopuščanom vatrom u kojem se je vozilo 30 ustaša. Kod ovog napadaja pao je jedan ustaški nadporučnik, jedan poručnik i 11 ustaša, a 14 ih je ranjeno. Jedna strojopuška zarobljena. Zbog toga slučaja dao je uhititi zapovjednik ustaške bojne — poručnik, zapovjednika oružničke postaje Vel. Kladuše zbog toga jer nije bio osiguran most sa stražom.

5. — Oružnička postaja Vilić-Selo javlja: 29. IV. o.g. sukobio se jedan odjel ustaša, u jakosti oko 20, u šumi Babje gore (13 km j.z. od Požege) kod potoka Maglaja (10 km j.z. od Požege) sa jednom grupom bandita u jakosti oko 60. Ustaše su ovu bandu sa jakom puščanom vatrom natjerali u bijeg.

6. — Oružnička postaja Lasinja javlja: 2. V. o.g. došla je jedna naoružana grupa bandita u jakosti oko 180 u selo Crna Draga (5 km j.z. od Lasinje), kojom prilikom su pravili premetačinu, kod toga ukrali 4 konja, 4 krave, jednu svinju i dvojica kola raznog odiela i rublja.³ Ova banda se zadržava u Cvjetinovcu (k. 306) (9 km j. od Lasinje), Muljci brdu (10 km j. od Lasinje) i Sjeničaku (9 km z. od Lasinje).

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 28/1—1, k. 52.

² i ³ Redakcija je izostavila dio teksta koji govori o akcijama u Bosni.

³ Akciju izvršila 3. četa 4. bataljona 1. kordunaškog NOP odreda (tom V, knj. 4, dok. br. 50).

7. — Oružnička postaja Nova Gradiška javlja: 3. V. o.g. došlo je oko 40 naoružanih bandita u Cernik (4 km s.z. od Nove Gradiške), razoružali stražu, radnike iz rudnika istjerali, potom zapalili zgrade, otišli u nepoznatom pravcu.⁴

8. — Oružnička postaja Pakrac javlja: 6. V. o.g. ubili su banditi u Psunju 12 ustaša, koji su spadali u ustašku bojnu Lipik. Jedan komunista uhvaćen. V.O.Z. 293/tajno.

9. — Krilo Dubrovnik javlja: 25. IV. o.g. napala je jedna banda na selo Baranje (4 km s. od Stoca). Razoružali seoske milicionere odnijevši im puške i naboje. Selo opljačkali, nekoliko kuća zapalili.

Krilo Omiš javlja: 27. IV. o.g. porušili su banditi most preko Vedrinskog potoka (700 met. s. i. od Trilja) na putu Trilj (11 km j. i. od Sinja) — Tijarica (22 km j.i. od Sinja). Na ovom dijelu puta promet obustavljen. 27. IV. o.g. napali su banditi oružničku postaju Trilj. Napadaj odbijen. V.O.Z. 295/tajno.

11. — Oružnička postaja Vrginmost javlja: 30. IV. o.g. napali su banditi na oružničku ispostavu u Crevarskoj Strani (4 km j.z. od Vrginmosta). Napadaj je izveden od južne strane Petrove gore (6 km j.z. od Vrginmosta). Napadaj je odbijen. Iste noći razoružali su banditi željezničku prugu između Vojnić-kolodvora i stražarnice broj 25 (7 km s.z. Vrginmosta). Željeznička pruga popravljena.

12. — Oružnička postaja Topusko javlja: 1. V. o.g. posjekli su banditi 32 kom. b.b. stupova kod šume Toplička kosa (11 km j.i. od Vrginmosta), a između Topuskog i željezničke postaje Topusko (10 km j.i. od Vrginmosta) banditi za vrijeme povlačenja u Petrovu goru pucali su na ustaške straže u Topuskom.

13. — Oružničko krilo Varaždin javlja: 7. V. o.g. u selu Poznanovcu (8 km j.z. od Zlatara) napadnute su ophodnje oružnika i ustaša od bjegunaca—vojnih pričuvnika, koji su morali biti uhićeni zbog vojne vježbe. Iz kuće, iz koje su vojni bjegunci pucali, vlasnik i dva pričuvnika su uhićeni. 7. V. o.g. sukobio se jedan naš odjel sa banditima kod Gornje Bedekovčine (8 km j.z. od Zlatara), tom prilikom jedan bandit ubijen, sedam uhićeni, dok su se ostali razbjegli. V.O.Z. 310/tajno.⁶

14. — Oružnička postaja Medak u Ribniku javlja: 28. IV. o.g. jedna grupa bandita porušila je željezničku prugu u duljini od 98 metara i oštetili dva kilometra b.b. pruge. Stupove posjekli, žicu između postaje Gospić i Medak isprekidali. Oružnička postaja pojačana sa odjelom domobrana otvorila je puščanu

⁴ Napad su izvršile jedinice 1. bataljona 1. slavonskog NOP odreda (tom V, knj. 8, dok. br. 18).

⁶ Vidi tom V, knj. 4, dok. br. 68.

vatru na bandite. Pri povlačenju bandita zapalili su banditi željezničku stražarnicu. Promet prekinut. V.O.Z. 312/tajno.

15. — Oružnička postaja Novi javlja: 18. IV. o.g. zaustavila je jedna grupa bandita samovoz sa putnicima na putu Plase — Križišće (2 km j.i. od Hreljina). Iz samovoza uzeli dr Pavla Mikliča, pričuvnog nadporučnika na službi u mjestnom zapovjedništvu Sisak. Domobrane, jednog ustašu i dva talijanska vojnika su isto skinuli sa samovoza. 23. IV. o.g. uspjelo je nadporučniku Mikliču pobjeći od bandita, koji se je odmah prijavio talijanskim vlastima u Bribiru. Za sudbinu drugih odvedenih osoba do sada se ne zna. —

16. — Oružnička postaja Donji Sinac javlja: 14. IV. o.g. porušila je jedna grupa bandita željezničku prugu u dužini od 8 metara (7 km j. od Vrhovina). Nakon toga banditi progonjeni talijanskim ophodnjama povukli su se u šume. Promet uspostavljen.

17. — 19. IV. o.g. oko 170 naoružanih bandita izvršili su napad na selo Vranik (5 km s.z. od Lovinca) i na Parčić (Gornja Ploča) (oko 8 km s.z. od Lovinca). Posada od oružnika i pričuv. domobrana prihvatila je borbu. Banditi zauzeli vojarnu oružničke postaje.⁷

18. — Oružnička postaja Vrhovine javlja: 25. IV. o.g. oko 09.15 sati između željezničke postaje Vrhovine i Rudopolje (oko 2 km i. od Vrhovina), naišao je vlak broj 1077 na minu koja je eksplodirala. Stroj i jedan vagon oštećen. Pruga porušena u duljini od 20 metara. Promet prekinut. Talijanske vlasti vode izvide. V.O.Z. 311/Tajno. —

Očev. 2018/tajno

PROČELNIK OČEVIDNOG ODJELA

Kapetan bojnog broda:

(Kubin)

Kubin

⁷ Napad su izvršile tri čete 1. ličkog NOP odreda (tom V, knj. 4, dok. br. 43).

IZVJEŠTAJ USTAŠKOG TABORA SELA ZABOK OD 12. MAJA 1942. ZAPOVJEDNIŠTVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE O NAPADIMA PARTIZANA KOD SELA MIHOVLJAN I MAČE¹

IZVJEŠTAJ!

Od sinoć se vode borbe do danas. Primijećeno 11. ov. mj. između Zaboka, Vel. Trgovišta grupa odprilike 40 partizana. Oko 20 sati 11. ov. mj. javljeno je sa strane Zabok, sv. Križ da je primijećena grupa partizana oko 150 ljudi dobro naoružanih. Od naše strane poslana pomoć. Iz Varaždina stiglo oko 90 domobrana koji su svi na terenu. Danas tj. 12. ov. mj. u 11.30 sati javljeno nam je da se jedna dobro naoružana grupa partizana snabdjevena strojnicama nalazi u selu Špičkovina kod crkve Sv. Barbare. Isti su se partizani zaprijetili seljacima u koliko će da upozore vlasti da će ih sve postreljati. Sada smo od kotarske oblasti Zlatar obaviješteni da je Mihovljan opkoljen sa partizanima. Partizana imade oko 60, a naoružani su također strojnicama. Mihovljan traži pomoć, ali je u okolici teško dobiti, jer seljaci nemaju oružje a ostali su raštrkani po terenu. Jedna oveća grupa partizana kreće prema općini [u selu] Mače, kotar Zlatar. Molimo najhitniju pomoć. Molimo još da se partizani spriječe tako da ne bi došlo u noći do okršaja. Molimo da bi poslali pomoć najprije u Mihovljan te zatim u Mače.² Javio ustaški tabor Zabok, dužnostnici Filipović i Ladešić.

U Zagrebu 12. svibnja 1942. Primio službujući čin. Z.U.N.S.³
 12.5. Laksa Varjačić Dragutin

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 12/1—16, k. 10.

² Ove akcije vršile su jedinice 2. operativne zone Hrvatske.

³ Zapovjedništvo Ustaške nadzorne službe

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA UTINJSKOG ZDRUGA OD 15. MAJA 1942. GLAVNOM STANU POGLAVNIKA O BORBAMA S PARTIZANIMA NA PETROVOJ GORI U VREMENU OD 9. DO 15. MAJA¹

UTINJSKI ZDRUG

Op. Br. 316

Vojnić, dne 15. svibnja 1942.

Predmet: Izvješće o
akciji u vriemenu od
9. do 15. svibnja 1942.

- 1). — GLAVNOM STANU POGLAVNIKA,
- 2). — GLAVNOM STOŽERU MIN. HRV. DOMOBRANSTVA,
- 3). — GLAVNOM STOŽERU USTAŠKE VOJNICE,
- 4). — RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST. —

I. — PLAN ZA AKCIJU:

Prema podacima s kojima je raspolagao stožer Utinjskog zdruha, povukle su se veće grupe partizana u Petrovu goru, poslije akcije čišćenja na području Klokoča — Kestenovca — Otmic šume u danima 2, 3, i 4. svibnja ove godine.² (Izvješće zdruha Op. Br. 293.)

Stoga je od 9. ovog mjeseca odpočeta obuhvatna akcija sa svim raspoloživim snagama zdruha radi stvaranja obruča oko najvažnijeg diela Petrove gore i zatim pristupanju konačnog čišćenja i uništenja svega što bi se našlo u obruču.³

Za ovu akciju raspolagalo se: I. Ličkom bojnom (jačine 550 ljudi), Karlovačkom novačkom bojnom (550), X. ustaškom bojnom (230), XI. ust. bojnom (220), II. Ličkom bojnom (650), V. ust. bojnom (180), sa 2 sata P.T.B.⁴ (180), Strojničkim satom Ličkog zdruha (120), 1 satom ust. doknadne bojne (150), 1 satom novaka ustaške vojnice (95), Oružničkim letećim krilom Vojnić (78), 8. ust. satom (170) i motorizacijom (5 bornih kola, 14 trokolica sa strojnicama). Od 10/V. raspolagalo se još i po-

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 31/1—1, k. 114c.

² Vidi dok. br. 90.

³ O dejstvima jedinica Grupe kordunaških NOP odreda vidi detaljno u tomu V, knj. 4, dok. br. 72 i 73.

⁴ Poglavnikova tjelesna bojna

lubitnicom haubica 100 mm, a od 11/V. bojnom gorskog zdruga iz Petrinje i 1 svjetlosipačem.

Ukupno sa oko 3000 ljudi, 2 haubice, 5 bornih kola, 14 trokolica.

Za zatvaranje cielog područja Petrove gore ove su snage nedovoljne, pa je stoga predviđeno stvaranje čvrstog obruča samo oko najvažnijeg diela, t.j. na lancu, koji ide crtom: cesta Vojnić — Vrginmost do raskršća za Vojnić-kolodvor — k. 264 — Čulumaska K. — k. 377 — Petrovac (507) — k. 502 — Vel. Velebit (482) — Magarčevac (474) — Debela K. (435) — Jasenova K. (350) — k. 362 — k. 381 — k. 382 — k. 365 — Miholjska K. (333) — Radmanova Poljana — Poljana (229) — Vojnić, a ostali, širiji dio, istočno i južno ovog središta, t.j. sve do ceste Vrginmost — Topusko — Katinovac — Gejkovac — Široka Rijeka — Krstinja — Miholjsko — Vojnić, da se prelazi najžurnije, u najkraćem vremenu.

Čvrsta veza u lancu imala se postići između pojedinih postroji tek na crti obruča.

Pošto su bojne i dielovi već prije akcije bili raspoređeni na potezu širijeg kruga, i to: I. Lička bojna oko Kuplenskog i Miholjskog, Karlovačka novačka bojna oko Miholjskog i Prisjeke, X. ust. bojna oko Krstinje i Jagrovca, XI. ust. bojna oko Široke Rijeke i Gejkovca, II. Lička bojna oko Katinovca, V. ust. bojna u Vrginmostu sa satovima P.T.B., sat doknadne bojne ust. vojnice na Vojnić-kolodvoru i svi ostali dielovi u Vojniću, to se u toku 9. i 10. svibnja imala izvršiti predakcija u vidu koncentričnog nastupanja svih dielova prema glavnom lancu obruča, i tu zauzeti svoje mjesto. Kasnije bi se obruč imao postupno suživati i najzad sa juga unutarnjost obruča pročistiti prema sjeveru.

Za predakciju izdata je zapovjed Op. Br. 296/42, koja se prilaže (osim Ravnateljstvu za javni red i sigurnost).

II. — TOK AKCIJE:

9. svibnja: akcija je odpočela točno prema izdatoj zapovjedi. Strojnički sat, poslije kraće borbe oko s. Ključara, potpomognut bornim kolima, te satovi P.T.B. i V. ust. bojne, izbili su skoro istodobno na Petrovac (507 i 502) i zatim zauzeli odmah svoja predviđena mjesta u lancu.

II. Lička bojna nešto je zaostala od svoje crte, jer je odmah u početku pokreta imala borbu na svom lijevom krilu. Ovo je njene snage odvuklo u lijevo, te se njena veza sa V. ust. bojnom kod s. Trkulja nije mogla ostvariti. Bojna je međutim imala vezu sa XI. ust. bojnom. Ova opet imala je veze sa X. ustaškom bojnom samo u toku početka akcije dolinom

Dijakovića p., pa se ova veza izgubila poslije prelaza XI. ust. bojne preko Bubljen p. na Hrastovac!

X. ust. bojna, Karlovačka novačka bojna i I. Lička bojna izvršile su pravilno svoje zadaće, kao i svi ostali dielovi. U napredovanju samo je Karlovačka novačka bojna naišla na jači odpor partizana na k. 365, koji je savladan uz pripomoć i zahvat voda poručnika Cvitana Gabrijela.

Sudeći po mjestima odpora, a i po osobnim opažanjima sa Petrovca, partizani su prikupili svoje grupe oko Vel. Velebita, na Španovoj poljani, Magarčevcu, Jasenovoj kosi i u dolinama izvornih dielova potoka Radonje i Crnog kala. Isto su primjećeni u s. Vučkovići. Sa partizanima zajedno primjećene su velike grupe nenaoružanih muškaraca, a u pojedinim dolinama, na pr. Brusovača potoka, primjećeno je mnoštvo izbjeglica, staraca, žena i djece.

Gubitci toga dana: vlastitih 1 ranjen iz Karlovačke novačke bojne; neprijateljskih 15 pobijenih.

Noću 9/10. *svibnja*: napadnuta je sa Miholjske kose I. Lička bojna, na skoro svim dielovima, a isto tako Karlovačka novačka bojna, na čije lijevo krilo je neprijatelj vršio napadaje na k. 365. Na ostalim dielovima neprijatelj je češće otvarao slabiju vatru. Svi napadaji su bili odbijeni.

10. *svibnja*: I. Lička bojna zauzela je Miholjsku kosu i na njoj uspostavila čvrstu vezu sa Karlovačkom novačkom bojnom desno, a lijevo sa 8. ust. satom pred Vojničem.

U vezi sa X. ust. bojnom, Karlovačka novačka bojna krenula je prema Jasenovoj kosi. Kad se njen desnokrilni sat spuštao sa k. 365 prema k. 350 bio je iznenadno napadnut sa zemlje i vrhova bukava od jake puščane i strojničke vatre. Strojnice bile su u glavnom na vrhovima drveća i jakom vatrom su tukle domobrane u glave i leđa, jer su neke dielove već bili propustili. (Partizani na drveću bili su svezani, da ne bi pali, valjda radi lakšeg pucanja i upravljanja oružjem). Ovim snažnim prepadom poljuljana je prisebnost 3. sata, no u to se 1. sat, pod zapovjedništvom satnika Matije Irovića, na vlastitu inicijativu prebacio u borbu i zadržao odstupanje 3. sata, te stvorio mogućnost prikupljanja bojne na izlaznoj crti. U toku ove borbe je međutim bila izgubljena veza sa X. ust. bojnom.

Ova je napriedovala prema Debeloj kosi i stigla na nju. Kad se utvrdilo da veze nema, bojna se vratila prema Jovića kosi i ovdje ostala uspostavljajući vezu sa Karlovačkom novačkom bojnom i XI. ust. bojnom.

II. Lička i XI. ust. bojna, u svome napredovanju prema glavnom grebenu, naišle su isto tako na vrlo jak odpor, osobito na Španovoj poljani i Velikom Velebitu. XI. ust. bojna stigla

je do Bublana, a II. Lička bojna samo lijevim krilom na glavni greben kod Magarčevca. Veza sa V. ust. bojnom jedva je uzpostavljena.

Bojne dakle drugog dana nisu uspjele izbiti na glavni greben kao što je bilo predviđeno.

Obzirom na sve jači odpor partizana i teško napredovanje bojna zatraženo je od Vojskovođe žurno upućivanje bar jedne bojne gorskog zdruga iz Petrinje kao pojačanje. Pošto je neprijatelj pružio osobitog otpora na glavnom grebenu, odakle je lijevo krilo II. Ličke bojne moglo biti odbačeno i obruč probijen odmah u početku, odlučeno je ovu gorsku bojnu,⁵ odmah po njenom pristizanju, uputiti preko Petrovca na glavni greben, s tim, da izvrši snažan udar u bok neprijatelja i prisili ga na napuštanje grebena. Time istodobno da omogući našim bojnama izbijanje na grebene i zauzimanje svojih mjesta u lancu obruča. Bojna je imala doći na Jasenovu kosu, gdje bi svojim uvrstanjem u lanac skratila front ostalim bojnama.

Gubitci toga dana: vlastiti kod Karlovačke novačke bojne 4 mrtva, 6 ranjena i 2 nestala. Kod partizana 45 mrtvih i veći broj ranjenih.

Noću 10/11. svibnja: neprijatelj je uporno napadao front satova P.T.B. i motorizacije, a isto tako i pred frontom II. Ličke, XI. ust., Karlovačke novačke i I. Ličke bojne. Na svim dielovima bio je odbijen. Pri tome je sprovodio taktiku izazivanja i što većeg utroška streljiva sa naše strane.

11. svibnja: smanjen je obruč na sjevernom dielu. Lijevo od 8. ust. sata umetnut je ojačan oružnički vod, koji je držao zaprieku od mosta kod s. Jurge, preko s. Lišići, k. 229 do s. Novakovići isključno. Lijevo od njega, preko k. 286 (Mirić glava) do s. Ključara, postavljen je doknadni sat i dielovi novačkog sata Ustaške vojnice. Oružničko leteće krilo povučeno je sa ceste napried do visine s. Ključara i zatvaralo je lanac između ustaške vojnice i satova P.T.B. — Motorizacija je ostala na cesti kao drugi lanac zaprieke.

I. Lička, Karlovačka novačka i X. ust. bojna utvrdile su se na zauzetoj crti, te razviđale obhodnjama prema unutrašnjosti obruča. Veza između X. i XI. ust. bojne bila je neko vrijeme prekinuta, ali je kasnije opet uzpostavljena. Kod XI. ust. bojne neprijatelj je pokušao probijanje desnog krila, te je ovo i bio razlog prekida veze sa X. ust. bojnom, pošto su dielovi XI. ust. bojne, zbog napadaja, vukli na desno. Napadaj je bio odbijen.

⁵ Ova bojna stigla je iz Petrinje u Vrginmost 11. V (Arhiv V. I. I., reg. br. 11/1—3, k. 10).

II. Lička bojna vrlo laganó naprieduje prema glavnom grebenu, kojega ni ovog dana nije dostigla.

Pošto se X. ust. bojna, tražeći vezu sa XI, isto počela pomjerati u desno, to je I. Ličkoj bojni proširen front u desno, do k. 365 zaključno, a Novačka bojna je morala 1 sat uputiti istočno Brusovače potoka.

Oko 19 sati odbijen je napadaj partizana pred frontom I. Ličke bojne.

U pravcu ove bojne i zatim na Selakovu Poljanu upućena su 3 borna kola, radi podpomaganja napriedovanja novačke bojne i X. ust. bojne na Jasenovu kosu.

Sve bojne traže najžurniju popunu hranom i osobito streljivom, te je ovo vršeno celog dana uz velike teškoće, naročito za najudaljenije bojne.

Bojna gorskog zdruga stigla je tek oko 19 sati bez dovoljnog streljiva i suhe hrane, te se prije mraka morala izvršiti još i njena obskrba. Unatoč toga, bojna je stigla do Petrovca i ovdje pojačala lanac.

U održavanju veze pokazale su se osobite teškoće sa krajnjim bojnama. Krugovalna postaja, s kojom se raspolagalo, nalazila se na Petrovcu, i za okolne bojne i satove veza je bila dobra, međutim sa XI. i X. ust. bojnomo nikakva, a sa Karlovačkom novačkom bojnomo vrlo teško.

Gubitci toga dana: vlastiti kod II. Ličke bojne 1 čarkar poginuo. Kod neprijatelja oko 35 pobijenih.

Noću 11/12. svibnja: oko 22 sata neprijatelj je na celom lancu otvorio vrlo jaku vatru, pokušavši istodobno na više mjesta proboj. Na svim tim mjestima pojavile su se manje grupice partizana u leđima naših postrojbi, dakle pritekale u pomoć zaokruženim partizanima, te svojom vatrom pokušale podpomoći proboj. Najjači napadaj bio je na dielu I. Ličke bojne, kod satova P.T.B. i na frontu II. Ličke bojne. Na svim mjestima napadaj je odbijen, no uz velik utrošak streljiva. Neprijatelj je pri tome pretrpjeo velike gubitke, koji međutim nisu mogli biti točno utvrđeni, već samó po tragovima krvi. Vlastitih gubitaka nije bilo.

12. svibnja: radi teškog održavanja veze sa Karlovačkom novačkom bojnomo i jer se do toga dana nije primio još nijedan izvještaj X. ust. bojne, uputio se glavar stožera, bojnik Bestall, osobno preko Mihošjske kose na Selakovu Poljanu i Jovića kosu, s tim, da pokrene najzad sve ove dielove napried prema Jasenoj i Debeloj kosi. Međutim, X. bojna nije imala više streljiva. Mogla se popuniti tek kasno pred večer, te je pokret unapried utvrđen za 13/V. zorom. Isto tako je 13/V. zorom imala krenuti napried I. Lička bojna, do kose: s. Dude — Jurga — Vučkovići.

Gorska bojna krenula je sa Petrovca toga dana tek poslije podne i u postupnom napriedovanju glavnim grebenom omogućila je izbijanje II. Ličke bojne na greben. Prelazeći i XI. ust. bojnu, uzpostavila je vezu između XI. i X. ust. bojne, ali se u tome spustila svojim lijevim krilom do Bublana i dobila skoro okomiti položaj prema ostalima.

Uzpostavljanje ove veze podpomogla su i borna kola sa Selakove Poljane.

Toga dana dopremljen je iz Zagreba u Vojnić jedan svjetlosipač, a polubitnica u Vojniću izvučena je na k. 209 (kod Vojnića), radi podpomaganja odbrane na lancu, noću.

Cielog dana vršeno je opet obskrbljavanje svih bojni streljivom i hranom, uz velike teškoće.

Vlastitih gubitaka toga dana nije bilo. Partizani su izgubili oko 30 mrtvih.

Noću 12/13. svibnja: neprijatelj je ponovo napadao na skoro svim dielovima lanca. Ove noći osobito na desno krilo Karlovačke novačke bojne, na bojnu Gorskog zdruga, XI. ust. bojnu i sve dielove oko Petrovca. Odbijanje ovih napadaja zahtjevalo je velik utrošak streljiva. Te noći nestao je kod doknadne bojne ust. vojnice ust. nadporučnik Vidnjević. Ista bojna imala je 2 ranjena, a Strojnički sat na Petrovcu 1 mrtvog.

Uočena je slabost lanca na dielu između satova P.T.B. s. Ključara, te je izvršena ispravka zauzete crte i dielovi pojačani sa još raspoloživim snagama. Dodeljeni front doknadne bojne ust. vojnice je smanjen. Na raskršću za Vojnić-kolodvor postavljena su dvojna borna kola.

13. svibnja: X. ust. bojna i Karlovačka novačka bojna izvršile su u čvrstoj međusobnoj vezi pokret prema Jasenovoj kosi i istu zauzeli. Skoro istodobno krenula je napried I. Lička bojna na greben: s. Vučkovići — Jurga — s. Dude.

Dakle, tek ovog dana postignuto je podpuno izbijanje svih dielova na glavni greben Petrove gore. Time su predakcije bile završene te je izdata zapovjed za dalje sužavanje obruča i konačno čišćenje unutrašnjosti zaokruženog prostora (Zapovjed se prilaže).

Vlastitih gubitaka ovoga dana nije bilo. Neprijatelju su zadati međutim i ovog dana veći gubitci.

Zapovjednik XI. ust. bojne spustio se sa Magarčevca u dolinu V. Radonje, te ovdje uništio partizansku ukopanu ambulantu. Tom prilikom ubijena je jedna bolničarka-partizanka.

Noću 13/14. svibnja: partizani su ponavljajući svoje neprekidne napadaje na svim dielovima fronta. Navale su odbijene jakom vatrom, uz pripomoć svjetlosipača.

Vlastitih gubitaka nije bilo.

14. svibnja: zorom odpočelo je zapovjedbno sužavanje obruča daljim napriedovanjem Gorske bojne, X. ust. bojne, Karlovačke novačke bojne, I. Ličke bojne i 8. ust. sata.

Međutim, oko 7 sati, skoro istodobno, iskoristeći trenutak najvećeg zamora poslije neprospavane noći, partizani su skupljeni u dvie velike grupe, jedna od oko 800—1000 ljudi, druga oko 600—800, navalile iznova jakim poletom na lanac obruča i uspjele ga probiti.

Ovo se desilo između Petrovca i Sabljine kose, na frontu Doknadne bojne ust. vojnice i oruž. krila Vojnić, i između Vel. Velebita i Magarčevca, na lijevom krilu XI. ust. bojne.

Mase partizana sa oružjem i dva puta više bez oružja, nagnule su u masi, u vidu klina, na izabrana mjesta lanca, te pucajući ispred sebe, jureći i trčeći velikom brzinom, jednostavno su obarale ili ponjele sobom naše postavljene zasjede.

Kod Sabljine kose služile su se još i prevarom, vodeći ispred sebe nadporučnika Vidnjevića, jer kad su ustaše vidjeli svog zapovjednika, za kojega su mislili da je već poginuo, digli su se i pošli prema njemu u pomoć, ne misleći na nekakvu obranu, pa su partizani ovaj trenutak nepozornosti iskoristili i u masi pojurili iz jaruge napried. Tom prilikom je nadporučnik Vidnjević ubijen, a i najbliži čarkari u lancu.

Sa svih strana otvorena je odmah najsnažnija vatra i s drugih dielova pritekale su snage u pomoć radi zatvaranja proboja, ali je to bilo nemoguće. Ne obazirući se na gubitke, mase su jurile i dalje napried. Čim bi koji partizan sa oružjem pao, zgrabio bi mu pušku neko drugi od njih bez oružja. Pobjegli su i vukli sobom čak ranjenike.

Pri izbijanju na cestu Vojnić — Vrginmost ova prva grupa pala je u najžešću vatru strojnica motorizacije. Međutim se i ovdje probila, ne obazirući se na gubitke, te uputila pravcem Vojnić-kolodvor i dalje preko želj. pruge u pravcu Trepča šume i šume Abes.

Iz Vojnića sam se s bornim kolima odmah uputio ovoj masi u potjeru, ali se nije više mogla dostići. Borna kola mogla su otvarati vatru jedino još na pozadnje dielove. Grupa je probila i treći lanac zasjeda, koji su obrazovali dielovi ustaške željezničke bojne pored želj. pruge Skakavac — Vrginmost.

Druga grupa probila se na sličan način.

U ovom probiju partizana imali smo 14 poginulih kod XI. ust. bojne (od kojih 1 častnik) i 14 poginulih kod Doknadne ust. bojne, a 3 kod letećeg oruž. krila. Ranjenih je bilo svega 8, od kojih 2 teže.

Partizani su pretrpjeli vrlo velike gubitke, no točan broj nije mogao biti utvrđen. Pred jednim malim sektorom oruž. krila izbrojeno je 83 lješeva, 124 na jednom drugom dielu, a pred frontom lijevog krila XI. ust. bojne 97. Uzimajući u obzir sve dielove proboja, te da poginulih partizana ima i ispred linije prve zasjede, te dalje pred drugom i trećom zasjedom, kao i još na poljanama, moglo bi se sa dovoljnom točnošću njihove gubitke u mrtvima procijeniti najmanje na oko 450—500.⁶

Oružja je nađeno samo vrlo malo, jer su puške svih poginulih bile odmah zgrabljene i odnjete od ostalih, nenaoružanih, partizana.

Obzirom na ovaj događaj, a pošto je dalja obskrba streljivom i hranom dielova oko Petrovca, Vel. Velebita i Magarčevca bila onemogućena (XI. ust. bojna je utrošila svo svoje streljivo do posljednjeg naboja), s druge pak strane X. ust. bojna, Karlovačka novačka bojna i I. Lička bojna već su bile izbile i pročistile Pajić poljanu i Kuplensku kosu, sve do s. Pajići, to sam izdao nalog za prekid dalje akcije i prikupljanje dielova, čisteći područje samo još na pravcima povratnog kretanja.

XI. ust. bojna i V. ust. bojna upućene su u Vel. Kladušu. Satovi P.T.B. u Vrginmost, II. Lička bojna preko Vrginmosta u Topusko, sat doknadne bojne i novački sat ust. vojnice na želj. postaju Vojnić. Svi ostali dielovi u Vojnić.

I. Lička bojna i 8. ust. sat sa ojačanim vodom oružnika ostali su još noću 14/15. svibnja na zauzetim položajima, te su se onda i oni povukli u Vojnić.

13. svibnja bačeni su letci iz zrakoplova, kojima su partizani bili pozvani na predaju, kao i pučanstvo da izlazi iz šume. Na temelju ovih letaka izašlo je iz šume Petrove gore dolinom Radonje, te se prikupilo u Vojniću, oko 1800 izbjeglica, većinom staraca, žena i djece. Svi su pristali na preseljenje iz ovih krajeva čim prije.⁷

Ukupni gubici u ovoj akciji:

— vlastiti: 37 mrtvih, 2 nestala i 19 ranjenih;

— partizanski: neutvrđeno, ali približno točno oko 650 do 700 mrtvih i svakako vrlo velik broj ranjenih.⁸

Podatci o pljenu još nisu u svemu prikupljeni i sređeni. Oružja moglo se pronaći samo vrlo malo, jer je od poginulih, još od partizana najžurnije oduzeto i ponjeto.

Prema naknadnom provjeravanju podataka s kojima raspolaze ovaj zdruk moglo je biti zaokruženo u Petrovoj gori,

⁶ i ⁸ Ovi gubici odnose se uglavnom na pobijeno stanovništvo, koje je bilo u obruču (tom V, knj. 4, dok. br. 72).

⁷ Vidi tom V, knj. 4, dok. br. 72.

za vrijeme ove akcije, oko 2500 partizana,⁹ od kojih je najmanje 2/5 bilo vrlo dobro naoružano. Raspolazu velikim brojem teških i lakih strojnica i strojo-pušaka. Osobito imaju mnogo talijanskog naoružanja i talijanskih ručnih granata. Veće grupe partizana viđene su sa po 5—6 ručnih granata na pojasu. (Ovo su mogla biti njihova t.zv. „bombaška odeljenja“, koja su navodno došla iz Like).

Glavni zapovjednici, „Veca“,¹⁰ Čanica Opačić i Galjerovka¹¹ izgleda da su isto bili zatvoreni u obruču. Da li je netko od njih ubijen nije se moglo utvrditi. Nađena su na jednom mjestu dva lješa partizana sa odsječenim glavama. Ti su lješevi, na rukavima i prsima haljinaca imali naročite oznake partizanskih častnika. Kod II. Ličke bojne ubijena je jedna djevojka-partizanka sa kratko ošišanom kosom, pored one bolničarke u ambulanti. Pronađena je bačena kabanica, za koju jedan još od ranije uhvaćenih teklića tvrdi, da je to kabanica Čanice Opačića, jer ima osobite oznake na lijevom rukavu.

Ako se i ovom akcijom uslied raznih teškoća, a osobito zbog nedovoljnih snaga, nije moglo uspjeti u potpunom uništenju zaokruženih partizanskih dielova, ipak su im nanjeti novi, vrlo osjetni gubitci i rastjerani su ponovo sa jednog od njihovih glavnih sjedišta i mjesta zadržavanja, koja su sva uništena i popaljena.

Danas je primljena viest da se tokom noći 14/15. svibnja prebacilo iz područja Gornjeg Sjeničaka preko želj. pruge kod Vrelo Utinja oko 300 partizana u šumu Medveđak, navodno sa namjerom da se vrate u Liku. Ovo će biti vjerojatno ono „pojačanje“ koje je partizanima Korduna stiglo iz Like još prije akcije ovog zdruga u području Otmić šume.

Međutim, u Petrovoj gori nije bilo zaokruženo tri preostala bataljona II. Kordunaškog partizanskog odreda. Jedan od njih je oko Perjasice, drugi oko Suvače — Debele kose — Loskunja — Krnjaka, a treći u području južne Lasinje, te se i sada sa ovim snagama, pored izbjeglih dielova iz Petrove gore, ima i nadalje računati.

2. priloga.¹²

Zapovjednik
Ust. podpukovnik
(Moškov)¹³
Moškov

⁹ Tada se u obruču nalazilo oko 700 partizana Grupe kordunaških NOP odreda (tom V, knj. 4, dok. br. 72).

¹⁰ Vječeslav Holjevac, komesar Grupe kordunaških NOP odreda

¹¹ Nada Galjer; nije tada bila u Petrovoj gori.

¹² Prilozi se odnose na zapovijesti za napad.

¹³ Antun

**IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA DOMO-
BRANSTVA NDH OD 16. MAJA 1942. O BORBAMA S PAR-
TIZANIMA NA KORDUNU I U SLAVONIJI¹**

2093

14

Očev. broj 2093/Tajno

DNEVNO IZVJEŠĆE

O važnim događajima prema podacima oružništva na dan
16. V. 1942.

1. — Oruž. krilo Ilovačak javlja: 5. V. o.g. napali su banditi s Lukinići (13 km s. od Vrginmosta): nekoje seljake opljačkali, blago im otjerali, 2 kuće zapalili, a zatim se udaljili u nepoznatom pravcu.

2. — Oruž. post. Jasenovac javlja: 6. V. o.g. napali su banditi Ustašku predstražu u s. bosanska Gradina (na desnoj obali Save preko puta Jasenovca). Napadaj odbijen bez gubitaka. Na Ustaške straže pucalo je isto pučanstvo grko-ist. vjere kojom je prilikom jedan ustaša pao. Zbog toga slučaja dao je zapovjednik sabirnog logora sve grko-istočnjake internirati u sabirni logor.

3. — Oruž. krilo Zagreb javlja: 9. V. o.g. u s. Modrovec (4 km s. i. od Donje Stubice) sukobila se oruž. ophodnja sa 4 bandita od kojih su 2 uhvaćena a 2 pobjegla.

4. — Oruž. krilo Ogulin javlja: 9. V. o.g. napala je jedna veća grupa bandita na oruž. postaju Severin na Kupi. Napadaj je odbijen bez vlastitih gubitaka U isto vrijeme kod s. Močila i Drage (3 km j.i. od Severina) banditi su posjekli oko 50 b.b. stupova.²

5. — Oruž. postaja Daruvar javlja: 9. V. o.g. došla je jedna grupa naoružanih bandita u s. daruvarski Brestovac (9 km j.i.³ od Daruvara) u općinsku zgradu, iz koje su ukrali jedan pisaci stroj i još nekoje stvari. U selu se nalazilo 21 ustaša i 4 oružnika koji su sjedili u jednoj gostioni. Banditi kada su došli do gostione, videći ustaše i oružnike, pobjegli su. Istog dana jedan

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 30/1—1, k. 52.

² Napad su pokušale izvesti jedinice 1. bataljona 2. kordunaškog NOP odreda (tom V, knj. 4, dok. br. 73).

³ Pogrešno. Treba: sjeverozapadno.

odred bandita naišao je na ustašku oružničku zasjedu kod s. Ivanovo Polje (11 km j.z. od Daruvara), gdje su iz zasjede bili napadnuti puščanom vatrom, te tom zgodom 2 bandita ubijena a ostali se razbiježali.

6. — Oruž. postaja Kluštar Ivanić javlja: 10. V. o.g. napalo je oko 30 bandita na kuću ustaškog sabirnika Franje Mladena u s. Čemernica (20 km z. od Čerme⁴), ženu mu ubili, a zatim se udaljili. Kod bandita jedan ranjen.

7. — Oruž. vod Karlovac javlja: 11. V. o.g. napala je jedna jača skupina bandita na oruž. postaju Netretić (20 km z. od Karlovca), potisnula oružnike i vojarnu demolirala; za sudbinu oružnika se ne zna. Poslje toga opljačkali su banditi općinu i poštu. V.O.Z. Oč. 352/Taj.⁵

8. — Oruž. krilo Dubrovnik javlja: 1. V. o.g. sukobila se jedna grupa bandita sa oružničkom zasjedom s. Čilipi kod s. Kune (13 km j. i. od Cavtata i 6 km s. od Grude). Banditi razbijeni. Gubitaka sa naše strane nema.

9. — Oruž. krilo Mostar javlja: 5. V. o.g. napala je jedna skupina oko 700 bandita na s. Žulji (20 km j.i. od Mostara, 16 km s. od Stoca, 8 km j. i. od Blagaja), i zapalila oko 42 kuće. Kod napadaja seoski milicioneri su se morali povući u Blagaj zbog premoći bandita. Za vrijeme boja palo je 6 bandita i 1 milicioner. V.O.Z. Oč. 353/Taj.

Očev. broj 2093/Tajno

PROČELNIK OČEVIDNOG ODJELA,

Kapetan bojnog broda:

(Kubin)

Kubin

⁴ Treba: Čazme.

⁵ Vidi opširnije u tomu V, knj. 4, dok. br. 131.

**IZVJEŠTAJ I. DOMOBRANSKOG ZBORA OD 17. MAJA 1942.
GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA
NDH O TRANSPORTOVANJU STANOVNIŠTVA IZ SELA
KINJAČKE, BESTRNE I BLINJSKOG KUTA U LOGOR
JASENOVAC¹**

Sisak

I. Domobranski zbor javlja:

Evakuacija pučanstva iz sela Kinjačke, Bestrne i Blinjskog Kuta izvršena je 17/V u podpunom redu do 16 1/2 sati, kada je transport upućen u Jasenovac.

Evakuirano je 210 muških, 560 žena i djece.

Među ovima nalaze se 13 partizana, koji su živi uhvaćeni u gornjim selima i saradivali sa odmetnicima u Šamarici.

Akcija čišćenja prostorija kao i ovih sela produžiti će se sve dotle, dok se ista definitivno ne budu očistila kao i izvršila evakuacija dobara iz ovih sela, koju vrši odbor upravnih vlasti uz pripomoć domobranskih postrojbi.

Od 16. na 17. o.mj. cielu noć do zore izvršeni su vatreni napadi odmetnika na sve objekte istodobno na željezničkoj pruzi od Maje, preko Gline do Gređani.

Napadaji uspješno odbijeni.

Sa naše strane ranjeni 4 ustaše.

Predao satnik Papež

Laksa

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. L., reg. br. 17/1—4, k. 10.

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA 1. DOMOBRANSKOG SBORA OD 18. MAJA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH O NAPADU PARTIZANA NA ORUŽNIČKU POSTAJU BROD NA KUPI

ZAPOVJEDNIŠTVO 1. DOMOBRANSKOG SBORA

Br. 4271/Taj.

U Sisku, dne 18. V. 1942

Predmet: Izvješće Oružničkog krila Ogulin.

- 1). Mindom — Glst. — Oper. odjel.
- 2). Mindom — Glst. — Očev. odjel.

Zapovjedništvo Oružničkog krila Ogulin dostavilo je izvješća Br. 7059, 8040 i 8073 — 1942, sliedećeg sadržaja:

„Dne 30. travnja 1942 oko 21.30 sati grupa komunista, koja je došla preko mosta iz Slovenije (Italija), napala je zgradu oružničke postaje sa vatrom iz više strojnica u Brodu na Kupi, kotara Delnice; istovremeno bio je napadnut i odeljak rizničke straže.

Napadača je bilo po prilici oko 120, koji su imali sobom 5 strojnih pušaka; nakon kraće borbe bila je posada oružničke postaje, koja je brojila 10 ljudi, razoružana, a oružnik Klanac Luka za vrijeme borbe nestao je, a kojeg su komunisti prema saznanju dne 1. svibnja 1942. negdje u okolini uhvatili i otjerali u svoj logor nepoznato kuda.

Za vrijeme borbe razbježali su se i 4 riznička stražara, koji su se dan kasnije javili u Delnicama svojim vlastima, a ostalih 6 rizničkih stražara bilo je zarobljeno.

Dne 1. svibnja 1942. oko 16 sati došla je opet u Brod na Kupi veća grupa komunista iz Slovenije — oko 600 ljudi, a jedna grupa — oko 300 ljudi — sa naše strane, koja je oružnicima svukla odielo i oružnike presvučene u staro građansko odielo držali su u vojarni.²

Poslije zarobljavanja komunisti odveli su nepoznato kuda sliedeće oružnike i domobrane i to: oružnika Meseća Matu, pokušnog oružnika Stipetića Josipa, pričuvne domobrane Momitrovića Mato, Tonkovića Juru i Draškovića Franju, koji je bio

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 33/1—1, k. 52.

² Akciju je izvršila grupa partizana 2. bataljona Notranjskog NOP odreda i dijelovi 3. bataljona 5. operativne zone Hrvatske. Opširnije o akciji vidi tom V, knj. 4, dok. br. 78 i tom VI, knj. 2, dok. br. 85.

sa oružničke postaje Turkičić³ i dotjeran je bio poslie zarobljavanja u Brod na Kupi, a dva djelatna domobrana i to: Ivančić Josip i Magličić Marka 9. svibnja 1942. komunisti su pustili svojim kućama.

Dne 10. svibnja 1942. sa svih strana talijanska vojska ulazila je u Brod na Kupu pred kojom su komunisti pobjegli djelom samovoznim koturima, a dielom na koturima i tako su bili oslobođeni narednik Seleš Josip, zapovjednik postaje, i oružnički vodnik Ivan Barković i oružnik Šoldatić Josip, koji su ponovno naoružani i dodieljeno im je još potrebne momčadi i postaja, odnosno oružnička ispostava opet je uspostavljena, a u Brodu na Kupu kao posada nalazi se jedna bojna talijanskih vojnika.

Do 29. travnja 1942. bila je u Brodu na Kupu posada talijanske vojske — oko 150 ljudi, koja se je istoga dana nenadno povukla za Kočevje (Slovenija) koju su prilikom komunisti iskoristili i izvršili napad na osamljenu oružničku ispostavu.

... 4

Zapovjednik, general
(Rumler)
Rumler

³ Pogrešno. Treba: s. Turke.

⁴ Redakcija je izostavila dio teksta o akcijama koje su objavljene u tomu V, knj. 4, dok. br. 154.

**IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA DOMO-
BRANSTVA NDH OD 27. MAJA 1942. O BORBAMA S PAR-
TIZANIMA U DALMACIJI, GORSKOM KOTARU, KORDUNU
I SLAVONIJI¹**

2265

14

Očev. br. 2265/tajno

UNGER p.b.b.

DNĚVNO IZVJEŠĆE

o važnim događajima po podacima oružništva za dan 27. V.
1942. god

1.— Oružničko krilo Omiš javlja: 12. V. o.g. napala je jedna skupina oko 80 naoružanih bandita na mjestnu poštu i školu u selu Tučepi (6 km i. od Makarske), obadvije zgrade su opljačkali i potom u nepoznatom pravcu se izgubili.

2. — Oružničko krilo Mostar javlja: 16. V. o.g. saveznički talijanski krilaš dva puta bacao je bombe na selo Kamena (20 j.i. Mostara i 14 km j.z. od Nevesinja). Bombe nisu prouzročile nikakove štete, a niti žrtava nije bilo. V.O.Z. 443/taj.

3. — Oružnička postaja Gornje Gornje javlja: 8. V. o.g. napadnuta je od bandita jedna talijanska vojna obhodnja koja je obilazila želj. prugu Gornje — Ogulin. Tom prilikom palo je pet talijanskih vojnika, jedan teže ranjen, dvojicu su razoružali, dvojicu odvukli sobom. Oružnička postaja Bović javlja: 8. V. o.g. u selu Čemernica (5 km i. od Vrginmosta) dočekani su i ubijeni tri ustaše, koji su pripadali 27. satu V. Ustaške bojne, iste svukli; odielo i opremu odnijeli.

4. — Oružnička postaja Glina javlja: 11. V. o.g. napalo je oko 300 naoružanih bandita na selo Skelu (5 km j.z. od Gline), ali nakon jednosatne borbe po ustašama odbijeni. Nakon toga isti banditi napali su na želj. stražu na mostu preko rijeke Gline (4 km z. od Gline), napadaj je i ovdje odbijen.

5. — Oružnička postaja Topusko javlja: 12. V. o.g. napadnuto je od četničko-banditskih snaga mjesto Topusko sa pušćanom i strojopušćanom vatrom. Napad odbijen. Banditi su se povukli u pravcu Topusko — Toplice.

6. — Oružnička postaja Veliki Grđevac javlja: 13. V. o.g. napadnuta je i opljačkana občinska i poštanska zgrada u V.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 35/1—1, k. 52.

Pisanici (6 km s. od Grđevca)² od bandita. Bandita je bilo po prilici 100, među kojima se je nalazilo i dvije žene u vojničkom odijelu.³

7. — Oružnička postaja Glina javlja: 13. V. o.g. napalo je oko 400 četnika i bandita na oružničku postaju Obiljaj koja se nalazi sada u selu D. Selište (2 km j.z. od Gline). U borbi dva ranjena i dva oružnika pala. Zarobljena dva oružnika i jedan domobran. Nakon dovršene borbe banditi su se povukli u j.z. pravcu od Selišta, a sa sobom odnijeli dvije strojopuške i četiri vojne puške. U isto vrijeme napadnut je most i u Glini, ali napadaj je odbijen bez gubitaka. 14. V. o.g. napalo je oko 400 četnika i bandita koji su došli iz šume Pogledić (1 km j. od Gline) na domobranske straže želj. postaje Glina, zatim želj. most preko rijeke Maje (3 km j.i. od Gline); napadaj je odbijen.

8. — Oružnička postaja Fužine javlja: 16. V. o.g. razrušili su banditi želj. prugu između želj. postaje Delnice i Lokve (6 km j. od Delnica), na koji je naišao teretni vlak uslijed čega je iskočio iz tračnice i prevrnuo se, a oštećena su službena kola i četiri vagona. V.O.Z. 444/tajno.⁴

9. Oružnička postaja Bravsko javlja: 2. V. o.g. napala je jedna grupa oko 300 bandita na selo Korjenovo (3 km s.i. od G. Sanice), grkoistočnjacima naredili da pokupe odmah svoju stoku i blago i da vode sve u selo Crna Voda (8 km s.i. od G. Sanice). Kada su to seljaci učinili banditi im sve oduzeli, a zatim ih potjerali svojim kućama.

10. — Oružnička postaja Orahovica javlja: 12. V. o.g. došla je jedna naoružana skupina oko 35 bandita u selo Bukvik (4 km s.z. od Orahovice). Sakupili seljake, održali im govor hvaleći uspjehe sovjetske Rusije i njezinu sigurnu pobjedu. Govore držao komunist Ivice Mesić iz Orahovice. Nakon završenog govora zapovjedili su im banditi da im donesu seljaci graha, kruha i brašna. Nakon toga izgubili su se u nepoznatom pravcu. . . ⁵

14. — Oružnička postaja Velika javlja: 10. V. o.g. došlo je u selo Doljanovac (8 km s. od Požege) oko 100 naoružanih bandita, oduzeli od seljaka oko 200 kg hrane, jedan krugovalnik, jednu vojničku pušku, a zatim se udaljili u šumu Koprivnato brdo.

15. — Oružnička postaja Daruvar javlja: 12. V. na 13. V. o.g., došlo je oko 50 naoružanih bandita u kamenolom Grižane kod Sirača (5 km j. od Daruvara), sakupili seljake, održali im

² Veliki Grđevac

³ Vidi tom V, knj. 4, dok. br. 154.

⁴ i ⁶ Akcije su vjerovatno izvršile jedinice 2. bataljona 5. operativne zone Hrvatske.

⁵ Redakcija je izostavila dio teksta koji se odnosi na akcije u Bosni.

promičbeni govor, iz skladišta pokrali živežne namirnice, nekoje zgrade oštetili, a zatim u nepoznatom pravcu se izgubili. 13. V. o.g. veća skupina bandita napali su pušćanom vatrom na mjesto Kraljevćani (8 km od Petrinje). Napadaj je odbijen.

16. — Oružnićka postaja Fužine javlja: 16. V. o.g. napali su banditi i razoružali posadu zrakoplovne meteorološke posade u Fužinama.⁶

17. — Oružnićka postaja Petrinja javlja: 16. V. o.g. napala je jedna skupina od 40 bandita, obučeni u ustaška odijela, razoružani vojnićkim puškama, selo Komarevo (7 km i. od Petrinje), razoružali vojnićku stražu, oduzeli 6 vojnićkih pušaka, od učitelja krugovalnik i zatim se izgubili.

18. — Oružnićka postaja Hercegovac javlja: 18. V. o.g. napalo je oko 40 bandita na selo Klokoćevac (5 km z. od Daruvara), ubili ustaškog žbirnika i odnieli 5 vojnićkih pušaka, a zatim se udaljili prema Grubišnom Polju. Oružnićka postaja Pisarovina javlja: 19. V. o.g. upalo je oko 100 bandita u selo Dubranec (40⁷ j.z. od Velike Gorice), provalilo obćinsku blagajnu, odnieli novac i spise. Banditi se udaljili u šumu Stupe Sgrade.⁸

Oćev. broj. 2265/tajno

PROĆELNIK OĆEVIDNOĆ ODJELA,
kapetan bojnog broda:
(Kubin)
Kubin

⁷ Treba: 14 km.

⁸ Tako u originalu.

**IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA UNUTARNJIH POSLOVA NDH
OD 28. MAJA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA
DOMOBRANSTVA O ODNOSIMA TALIJANA I ČETNIKA
NA TERITORIJI VELIKE ŽUPE MODRUŠ¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA

Tajništvo ministra

V. T. broj: 322 — 1942

U Zagrebu, dne 28. svibnja 1942.

Predmet: Dolazak četnika u Hrvatske
Moravice, Gomirje i Ličku Jesenicu. —

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA

Gl. stožeru

u

Zagrebu

Dodatno tamošnjem dopisu od 27. svibnja 1942. V.T. 322/42 u označenom predmetu — ovo je ministarstvo primilo savezno s time još i ovo:

I. Od Velike Župe Modruš.

Zapovjedništvo talijanske vojske u Ogulinu oboružalo je pred izvjesno vrieme pedeset Srba—seljaka iz Ličke Jesenice, općina Plaški, kotar Ogulin; ovo su talijanske vojne vlasti učinile bez predhodnog savjetovanja sa našim upravnim vlastima, a potpisani je stavljen pred gotov čin.

Prilikom verbalnog saobćenja o naoružanju ovih Srba—seljaka u Ličkoj Jesenici, predstavnik talijanske vojske general g. Zatti je izjavio, da je to učinjeno iz razloga, što a) Ličkoj Jesenici prijeti opasnost od komunističkih banda, koje stalno napadaju i b) što talijanska vojska ne raspolaže sa dovoljno ljudstva, da bi mogla držati svoje posade i po manjim mjestima, stratejski od drugorazredne važnosti.

Zanimljivo je napomenuti, međutim, da je izvjestan dio tih naoružanih Srba—seljaka već kasarniran u Plaškom, te da prema tome ne stoji tvrdnja zapovjedništva talijanskih oružanih snaga, da je oboružanje tih Srba učinjeno samo iz razloga gore nave-

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 57/8—1, k. 78.

denih (jer bi u tom slučaju svi ti naoružani Srbi bili u Ličkoj Jesenici).

Onaj dio ovih naoružanih Srba, koji su kasarnirani u Plaškom dobijaju hranu od talijanske vojske, a vjerojatno i neku plaću.

Ovi Srbi ne nose neku posebnu odoru, ali nose zato po neki dio od odore bivše jugoslovenske vojske. Dobar dio njih nose na pr. kape bivše jugoslovenske vojske—šajkače — i na njima je utisnuto slovo „Č“ (četnik). —

Prema izvještaju občinskog načelnika iz Plaškog, ovi naoružani Srbi se deklariraju kao četnici, pa su čak i pjevali poznatu četničku pjesmu „Spremite se, spremte četnici“ što je naravno izazivalo čitavo zaprepaštenje među hrvatskim življem.

Potpisani je stoga 28. travnja 1942. god. obratio pažnju ovdašnjem zapovjedniku talijanskih trupa na tu nimalo poželjnu pojavu, te mu saopćio, da su četnička udruženja, zbog svojih otvoreno protuhrvatskih djelatnosti, bila raspuštena i progonjena čak i za vrijeme bivše Jugoslavije, i to prije osnutka Banovine Hrvatske.

Zapovjednik ovdašnjih talijanskih trupa, general gosp. Scipione uzeo je to saopćenje do znanja, te obećao da će stvar dati izviditi i odbiti daljni zahtjev Srba iz Ličke Jesenice i okolice za naoružanje daljnjih 50 ljudi.

Istoga dana (28. IV.) poslije podne general Scipione je posjetio potpisanog velikog župana i saopćio mu, da se kod njega u zapovjedništvu nalaze trojica predstavnika ovih naoružanih Srba, te da oni odlučno poriču, da su pjevali četničke pjesme ili ma na koji drugi način povrijedili čast i nacionalne osjećaje hrvatskog naroda, te da su izrazili želju, da ih potpisani veliki župan primi i tako, da njemu—najvišem predstavniku hrvatske vlasti u župi Modruš — izjave svoju posvemašnju lojalnost prema Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. Shodno primljenim uputama za što bržu i uspješniju pacifikaciju ovih krajeva, potpisani je primio trojicu Srba — predstavnika iz Ličke Jesenice. Ovi su mu zaista izjavili svoju lojalnost prema Nezavisnoj Državi Hrvatskoj i svoju spremnost, da i prisegom to potvrde.

Pošto potpisani više nije bio u mogućnosti, da osujeti daljnje naoružanje Srba iz Ličke Jesenice i okolice, pokušao je barem, da se tim naoružanim postrojbama dađe neko drugo ime i u tome našao razumijevanje mjesnog zapovjednika talijanske vojske. Tako je ovoj postrojbi u Ličkoj Jesenici dat naziv „dobrovoljna vojnica“. —

Ima izgleda, da će ubrzo doći do osnivanja još dviju „dobrovoljnih vojnica“ i to jedna u Ravnoj Gori, a druga u Mrko-

plju (poslije nego bude očišćen od komunista) koje bi bile sastavljene isključivo od Hrvata.

Zanimljivo je napomenuti, da je inicijativa za ovo potekla od samih Talijana.

II. Od Županstva pri Poglavniku, između ostalog — ovo:

„Veliki župan velike župe Modruš u Ogulinu Jurica Marković javlja brzoglasom danas 23. svibnja 1942. u 7 sati 20 minuta po podne sljedeće:

1. Talijanske vojne vlasti osnovale su četnički odred koji vrši u četničkim odorama redarstvenu službu na pruzi Ogulin — Gospić, te legitimira putnike i izdaje povupustnice sa četničkim žigom (mrtvačka glava—prekrižene kosti).

2. Jučer se predalo našim vlastima u Ogulinu 47 četnika sa oružjem bivše jugoslovenske vojske.

Međutim je talijanska vojska spomenute četnike svrstala u Gomirju u četnički odred, naoružala ih i povjerava im vršenje sigurnostne službe.

3. Vel. župan tražio je od tal. vojnih vlasti da mu dozvoli stvaranje odjela domaće obrane, no tal. vojna vlast se tome suprotstavila i zabranjuje da se naoružaju domaći dobrovoljci.

4. O svemu gornjem vel. župan izviestio je obće upravno povjereništvo.“ —

III. Od Ministarstva vanjskih poslova — sljedeće:

„Obći upravni povjerenik javio je danas u 11 sati brzoglasno za ministra vanjskih poslova sljedeće:

1. U Ogulinu predala su se 43 četnika i stavila se na raspolaganje Velikom Županu s oružjem.² Savezno s tim, moli dr Vrančić g. ministra, da predloži Poglavniku, neka naše novine više ne napadaju „četnike“, i kao takove „četničko-komuniste“, jer bi to moglo negativno utjecati na one četnike, koji se sve više javljaju za suradnju protiv partizana. Da bi se više moglo govoriti o partizanima, odmetnicima i sl.

General de Blasio pristao je na to, da se vrati sve kod nas od talijanskih četa zaplijenjeno oružje, pa i lovačke puške, revolveri i sl. Treba odmah o tome izviestiti Glavni stan. Oružje će Talijani vratiti na zahtjev velikih župana, a predati će ga oružničkim zapovjednicima. Načelno neka se tim naoružavaju pomoćni oružnici, ali Glavni stan može tim oružjem disponirati mjestimično i na drugi način, ako to nađe za shodno.

² Prema izvještaju Štaba 5. operativne zone Hrvatske, Talijanima se predala jedna četa partizana iz Gomirja. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 4, dok. br. 93 i knj. 5, dok. br. 15.

Dr Vrančić moli da Glavni stan izda odmah nalog velikim županima i oružničkim zapovjednicima o tome.

2) Prije 3 dana počela je akcija čišćenja u području nad Crikvenicom i Novim Vinodolskim. Dr Vrančiću još nisu poznati rezultati.

3) Veliki župan Marković³ u Ogulinu javio je, da je talijanski general u Ogulinu saobćio, da je navodno naša vlada zabranila daljnje naoružanje milicionera u toj župi. Ni Velikom županu ni dr Vrančiću nije poznato o čemu se radi, pa je možda talijanskom generalu saobćeno nešto drugim putem.

4) Da je Ravnateljstvo za javni red i sigurnost generalu de Blasio saobćilo, da bi mogli preuzeti koncentracione logore u II. zoni odnosno internirce. De Blasio bi načelno mogao prihvatiti ovaj prijedlog, čak će biti zahvalan, ako to preuzmemo. Dr Vrančić misli, da bi prije odluke o tome trebalo viditi u koliko je to moguće za nas provesti bez poteškoća, jer se radi o priličnom broju ljudi, koji su sada dosta dobro smješteni i čuvani, a trebat će niz mjera za čuvanje i prehranu, čim to preuzmemo. Radi se i o ljudima u Bakru, dielom hrvatsko pučanstvo izpraznjeno iz sela, gdje su bili partizani. Ti ljudi su dobro smješteni.“ —

To sve radi znanja i možebitnog daljnjeg uredovanja. —

ZA DOM — SPREMNI!

Po ovlaštenju
Ministra unutarnjih poslova
Veliki župan
kod Ministarstva unutarnjih poslova:

.....⁴
(M.P.)

Dostavlja se:

1. GLAVNOM STANU POGlavNIKA
2. MIN. HRV. DOMOBranSTVA (Gl. stožeru)
3. MINISTARSTVU VANJSKIH POSLOVA
4. RAV. ZA JAVNI RED I SIGURNOST.

³ Jurica

⁴ Potpis nečitak.

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA XI. BOJNE OD 30. MAJA 1942. GLAVNOM STOŽERU USTAŠKE VOJNICE O ORGA- NIZACIONOM STANJU I MORALU BOJNE¹

ZAPOVJEDNIŠTVO XI. BOJNE

Topusko, dne 30. V. 1942.

Broj 1 —

GLAVNOM STOŽERU USTAŠKE VOJNICE

Zagreb.

Zapovjedništvo XI. bojne nalazi se u Topuskom a satnije su razdijeljene ovako:

1) U Topuskom 100 ljudi, odnosno 3. sat i izbacuje na Kamenski most osiguranje od 30 ljudi, a ostatak za osiguranje samoga mjesta.

2) U Kladuši nalazi se 1. i 2. sat jačine ukupno oba oko 200 ljudi za osiguranje ceste do Božinog brda (kota 209) a ostatak samo mjesto Kladušu.

Do odlaska Ličke bojne na tom sektoru nalazile su se dvije bojne u jačini 1.100 ljudi, te imale taj zadatak koji sada vrši XI. bojna.

Za tu bojnu koja je u zadnjim borbama izgubila sve častnike i veći broj čarkara, a obzirom na umornost i padom morala, a situacija koja vlada na tom sektoru neprestano zaposluje sve ljude, tako da ih ne mogu u dužnosti izmjeniti, pojavljuje se, prema liječnikovom izvještaju, opća umornost i donekle depresija, te ljudstvo radi opterećenosti želi ići na bolovanje, te traže specijalne nadpreglede ili otpust. Suzdržavam i održavam stanje povoljnim svim sredstvima samo se jednog dana bojim da mi to sve više neće pomoći.

Kao što je njihov bivši zapovjednik nadporučnik g. Martin Grabovac doživio potres živaca, tako je i dobar dio ljudi to isto doživio, te je sada otišao na odmor. Po liječnikovom mišljenju, a i mojem, trebalo bi i tim ljudima dati barem neki odmor. O tome sam podnio izvještaj i Zapovjedništvu Utinjskog Zdruga.

Osiguranje označenog sektora.

Osiguranje je vrlo slabo, jer u samom mjestu Topusko imade male snage. Obzirom da je Orlova šuma spoj sa Petrovom gorom, to partizani nastoje na tom djelu preći ili u Petrovu

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 30/4—1, k. 114c.

goru ili u Šamaricu. Radi toga su stalni napadi na Kamenski most i selo Bjeljevinu koje je čisto hrvatsko, a od zadnjeg napadaja t. j. 29. V. selo je napušteno.

Za osiguranje toga dijela od Topuskog pa cestom do Kamenskog mosta trebalo bi 1 satnija koja bi onda bila u stanju zatvoriti taj prelaz i osigurati potpuno taj put. Ta satnija smjestila bi se u Staro Selo.

Za osiguranje ceste od Kamenskog mosta do Kladuše kao i samoga mjesta trebale bi opet dvije satnije.

U samom Topuskom trebale bi biti dvije satnije. 1 satnija čuvala bi samo mjesto i bližu okolinu, a 1 satnija stajala bi na raspolaganju za intervencije u slučaju kakvog napadaja. S tim snagama po mome mišljenju potpuno bi bio osiguran taj sektor.

Napadaji.

26. V. bilo je napadnuto selo Bjeljevina rano u jutro, te je tom prilikom bilo odvedeno 12 hrvatskih seljaka iz tog sela.

27. V. bio je napad na Kamenski most te su ga oružnici napustili bez zapovjedi. Drugi dan išao sam sa 1 satom da ga ponovo dobijem u svoje ruke.

29. V. ponovno je bio napad na Kamenski most, kada sam ja bio u Kladuši. Sa pomoći koja je došla iz Gline odbijen je napad te je tom prilikom prema pričanju seljaka iz blizine napadaja bacač pogodio jedno 40 partizana.

U noći 30. na 31. V. bio je napad na stražaru željezničku Topusko a pucalo se je i malo na Topusko.²

U svim tim napadajima i borbama žrtava sa naše strane nema nikakovih.

Kretanje partizanskih odreda, odnosno grupica.

Prema dobivenim vijestima partizani skupljaju se u Orlovoj šumi, a u noći 28. i 29. V. prebacili se niže Kamenskog mosta u Petrovu goru.

Stanje momčadi.

Zdravstveno stanje i moral kod ljudi opisao sam ranije, te nije potrebno da ponavljam, jedino da bi Ustaška vojnica imala više koristi od tih ljudi da im se dade sada par tjedana odmora, pa da ih se onda ponovo uposli.

Disciplina.

Disciplina je dosta popustila obzirom da su već od 27. VII.³ stalno na terenu a ni u prvim danima nije bilo nikakove discipline, pošto nije ta bojna imala častnika. (Satnije ove bojne su iz Herenčićeve Mostarske bojne).

² Ove napade vršile su jedinice Kordunaškog NOP odreda.

³ 1941. godine

Dočastnici.

Dočastnički kor je dobar u borbi ali mu manjka vojničko znanje a i poznavanje vojničkih pravila. Inače je odličan materijal od koga se daje napraviti dobar dočastnik.

Častnici.

Od častnika u ovoj bojni nema niti jednoga pošto su u prošlim borbama svi poginuli.

Nužno mi je potreban izvjestan broj častnika, i to 4, kako bi barem zapovjednik sata bio častnik a ne dovođenik kako je sada slučaj.

Administracija.

Administracija pojedinih satova, kao i same bojne, do sada nije nikako organizirana, te se sve još vodi na nekim papirima, zato bi mi bilo potrebno da su mi pisarnice pojedinih satova barem neko vrijeme sve na mjestu kako bi ih uputio u vođenje pisarnice.

Gospodarsko-novčana strana.

Bivši zapovjednici satova Mostarske bojne, a koji se sada nalaze u ovoj bojni, uzeli su velike svote novaca iz Glavnog Gospodarskog Ureda, ali do danas nijesu ništa opravdali.

Gubitkom njihovih zapovjednika, a obzirom na nemarno—odnosno nepoznavanje vođenja blagajničkih poslova, biti će teško naknadno sve to opravdati.

I to je jedan razlog da sam primoran sve pisarnice satova dopremiti u Topusko kako bi sa svima u isti čas obrađivao jedan predmet.

Dostavlja se naslovu.

Zapovjednik XI bojne:

Ustaški satnik:

(MAKOVEC)

Makovec

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH OD 30. MAJA 1942. O NAPADU PARTIZANA NA DOMOBRANSKU POSADU U KRAJIŠKOM GRABOVCU¹

Sisak
9,45 sati

Pukovnik Kalečak javlja:

Jutros nešto poslije 6 sati, približile su se tri kolone partizana u domobranskim odorama želj. postaji Krajiški Grabovac, južno Bačuge.²

Stražar ih nije zaustavio na većem odstojanju, jer je mislio da su naši dielovi. Tek kad su došli podpunoma blizu razvila se odmah borba. U istoj poginulo je 2 domobrana i 10 ranjeno, ali je ostatak ciele straže, koja je brojala 1 časnika i 50 domobrana, zarobljen. Od partizana 3 je poginulo.

Želj. postaja ostala je bez straže, pruga neosigurana.

Pukovnik Kalečak, koji je ovu viest primio od pukovnika Mraka, zamolio je istoga, da ovu stražu odmah zamjeni svojim ljudima. Međutim, pukovnik Mrak odgovorio je, da ima striktnu zapovjed Vojskovođe, po kojoj iz svog zdruga za osiguranje želj. pruge nema dati ni jednog momka.

Pukovnik Kalečak ne raspolaže nikakvim snagama, te s toga moli, da se izda žurna zapovjed pukovniku Mraku, da ipak od svoje momčadi izdvoji i uputi zamjenu i stražu na želj. postaju Krajiški Grabovac.

30/V. Dragojlov
30 5. Laksa

Primio bojnik Bestall

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 30/1—5, k. 10.

² Napad na domobranski garnizon izvršile su jedinice 1. bataljona Banijskog NOP odreda (tom V, knj. 5, dok. br. 138).

**IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE CETINA OD 30. MAJA 1942. MI-
NISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA NDH O POTREBI
SARADNJE S ČETNICIMA I O AKCIJI PARTIZANA U KO-
TARU MAKARSKA I NA OTOKU HVARU¹**

Oč. 2540

Omiš, dne 30. svibnja 1942.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ŽUPA CETINA
V. Taj. Broj 30/42.

Predmet: Nedjeljni izvještaj Velike Župe
za vrijeme od 24. svibnja 1942. g.
do 30. svibnja 1942. g.

- 1) MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
Tajništvo Ministra
- 2) RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
- 3) MINISTARSTVU VANJSKIH POSLOVA
- 4) ŽUPANSTVU PRI POGLAVNIKU
- 5) MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
Za Glavni Stožer

Zagreb

- 6) OBČE UPRAVNOM POVJERENIČTVU
kod Višeg Zapovjedništva talijanskih oružanih snaga
„Slovenije — Dalmacije“

Sušak

Savezno okružnici Ministarstva unutarnjih poslova od 15. siečnja 1942. g. V. T. Broj 14-I-A — 1942. podnosim slijedeći izvještaj:

Ad 1.

Pobune ima na cijelom području Velike Župe, osim u kotaru imotskom.

Pobunjenike možemo podijeliti u tri grupe i to:

- 1) partizane (komuniste)
- 2) četnike i
- 3) vojne neposlušnike.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. L., reg. br. 11/1—1, k. 71.

Komunističkih odmetnika ima na celom području Velike Župe osim u kotaru Imotskom, a ista je stvar i sa vojnim neposlušnicima, dočim četnika ima samo na području kotara Sinj, jer se isti rekrutiraju iz grčkoistočnog živilja, koji je u tom kotaru dosta brojan. Vojnih neposlušnika ima najviše u kotaru Makarska, Supetar i Hvar, te nešto manje u kotaru Omiš. Vojni neposlušnici djeluju većinom skupa sa partizanima. Mnogi od vojnih neposlušnika odmetnuli su se od straha pred vojnom dužnosti ili iz ekonomskih razloga, a ne iz komunističkog uvjerenja, ali došavši u dodir sa partizanima bivaju temeljito „obrađeni“ i podliežu promičbi te se na taj način polako pretvaraju u uvjerene komuniste.

Sve ove skupine osim terorističkih djela političke naravi, pljačkaju miran narod u svrhu opskrbe hranom.

Prema sadašnjem stanju stvari ne može se sa sigurnošću reći u kojem je kotaru pobuna najjača, ali ipak smatramo da je najjači razmjer pobune u kotarima Makarska i Sinj.

U kotaru Sinj, osim manjih slučajeva tokom zadnjih nekoliko nedjelja vlada prilično zatišje. Smatramo da ovo zatišje nije dobro, jer je sigurno da komunisti vrše u narodu podzemnu promičbu u korist partizana. Dokaz tome je to što se u hrvatskom narodu opažaju znakovi malaksalosti borbe protiv partizana, pak prieti opasnost da mase ne počnu podliegati promičbi odnosno idejama partizana. Talijanske vojne vlasti ne poduzimaju ništa što bi dovelo razbistravanju ovog zatišja, čak ga i održavaju.

Ima još jedan razlog koji bi mogao doprinieti tome da narod počne prelaziti partizanima. Naime među četnicima i partizanima počele su iskrsavati protivnosti i četnici su voljni saradivati s Talijanima protiv partizana, ali nikako s našim vojnim vlastima ili milicionerima. Ovo potonje vriedi za područje občine Vrlika (kotar Sinj), koje osim sela Otišić i Kojane podpada pod talijanske vojne vlasti u Kninu, a ne u Sinju. Poznato je međutim da na području kotara Knin četnici imaju slobodne ruke i s Talijanima se bore protiv partizana,² dočim Hrvati u tome nemaju nikakove ingerencije i u neprestanoj su opasnosti kako od četnika tako i od partizana. U koliko bi na području občine Vrlika došlo do ovakove suradnje četnika s Talijanima, za hrvatski bi se živalj stvorila ista situacija kao i na području kotara Knin a nesumnjiva bi posljedica toga bila prielaz hrvatskog naroda pa i milicionera partizanima. Talijanske vojne vlasti iz Knina — kako izgleda — idu za tim, da ostvare spomenutu suradnju sa četnicima na području občine Vrlika. U tome se svakako kriju važni politički razlozi s

² Vidi dok. br. 70 i tom V, knj. 4, dok. br. 123.

njihove strane, koji još nisu očiti, ali se temeljito naslućuje. S druge strane i četnici imaju važnih razloga da se odlučuju na ovakav korak. U prvom redu naime na lak način dolaze do oružja, do kojeg je hrvatski živalj za obranu svog života i imetka od četnika i partizana izuzetno i vrlo teško mogao doći, a zatim četnici se time osiguravaju za svaki slučaj.

Da bi se onemogućilo stvaranje spomenute situacije te privolilo četnike na suradnju i s našim vlastima, naše vojne vlasti u Sinju, u sporazumu sa talijanskim vojnim vlastima u Sinju, došle su u dodir sa predstavnicima četnika onog diela kotara Sinj, koji podpada pod zapovjedništvo talijanskih vojnih vlasti u Sinju. Već je došlo do načelnog sporazuma sa predstavnicima četnika, a o pojedinostima se pregovori još vode. U glavnom se pak radi o tome da se od četnika stvori milicija³ za borbu protiv partizana, ali pod istim uslovima kako je stvorena i hrvatska milicija, čime bi četnici došli pod kontrolu naših vojnih vlasti, te ne bi mogli imati onu slobodu kao na području kotara Knin. To bi ujedno moglo doprinieti i tome da se i četnici onog diela kotara Sinj, koji podpada pod zapovjedništvo talijanskih vojnih vlasti u Kninu, privole na sličnu suradnju sa našim vlastima, čime bi se izbjeglo opasnosti potpune slobode četnika u suradnji sa Talijanima.

Pobunjenici su tokom ove nedjelje bili najaktivniji u kotaru Makarska, a daleko manje aktivni u ostalim kotarevima.

Tokom nedjelje pobunjenici su počinili sljedeća nasilja:

a) Dne 23. svibnja oko 16 sati došla je veća skupina naružanih partizana u selo Podgora (kotar Makarska) i prisilila Leticu Jozu da sa svojim motornim brodom, u koji su se ukrcali spomenuti partizani, krstari morem. Dok su krstarili naišao je brod „Mira“ krcat poštanskim paketima i namirnicama te su ga partizani zaustavili i opljačkali su sav tovar i to oko 4400 poštanskih paketa, jedan vagon krumpira i nešto druge robe, što su sve prevezli na kopno u Podgori i odavle u planinu Biokovo.⁴

b) U noći od 23 na 24 svibnja 1942. partizani su između sela Ravča i Dragljane (kotar Makarska) presjekli i prepilili brzoglasne stupove u dužini od 2 km.

c) U noći od 23. na 24. svibnja 1942. g. partizani su kod sela Raščana (na granici kotara Imotski—Makarska) prepilili 2 brzoglasna stupa.

³ Odnosi se na stvaranje Antikomunističke milicije. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 5, dok. br. 149.

⁴ Akciju je izvršila Biokovska četa bataljona „Joso Jurčević“. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 4, dok. br. 148 i knj. 4, dok. br. 45.

d) Iste noći partizani su kod sela Kozice (kotar Makarska) razrušili cestu u dužini od 500 m.

e) Dne 26. svibnja 1942. oko 11.30 sati veća grupa partizana izvršila je napadaj na oružničku postaju u Kozici (kotar Makarska). Oružnici su napadaj odbili ubivši jednog partizana, a neke ranivši. Zapovjednik oružničke postaje, koji je prije napadaja, na poziv svoje žene, bio izašao vani, ubijen je. Iste noći partizani su opljačkali poštu u Kozici.

f) Dne 25. svibnja u 23 sata partizani su opljačkali kuću Babića Filipa Franina iz Ugljana (kotar Sinj).

g) Dne 27. svibnja 1942. g. na cesti Dubci 3 km. sjeverno od Donjih Brele (kotar Makarska) četiri partizana naoružana puškama napali su tehničkog činovnika Veber Karla i dočinnika Mladinov Juru te ih opljačkali odnievši im 181.000.— Kuna državnog novca i državni motocikl. Motocikl je kasnije pronađen onesposobljen za vožnju.

h) Dne 27. svibnja 1942. g. u 22 sata partizani su upali u selo Vedrine (kotar Sinj) i opljačkali kuće Tadije Šipića i Marka Bacelja.

i) Dne 29. svibnja 1942. g. oko pola noći jedna pljačkaška banda⁵ provalila je u skladište prehrambenog odbora u selu Bogomolje (kotar Hvar) odnievši razne hrane u vrijednosti od 21.372. Kune.

j) U noći 27. na 28. svibnja su opljačkali nekoliko seljaka u selu Kotlenice (općina Klis — kotar Omiš).

k) Dne 30. svibnja oko 18 sati partizani su kod Baške Vode (kotar Makarska) napali oružničku ophodnju iz Baške Vode. U borbi je ubijen pokusni oružnik Franjo Dedić, a oružnici su ubili jednog partizana i jednog ranili.

Ad II.

Kako je već opetovano istaknuto nije se moglo ustanoviti, da bi postojalo razdvajanje između vođe pobunjenika i grkoistočnog življa. Obzirom međutim na okolnost da četnici pokazuju volju za suradnju proti partizana, o čemu je više rečeno pod Ad I) ovog izvještaja, moglo bi se reći da to razdvajanje postoji u koliko se radi o partizanskim vođama pobunjenika i grkoistočnom življu naklonjenom četnicima.

Ad III.

Tokom ove nedjelje Talijanske vojne vlasti nisu vršile nikakovu akciju čišćenja na području Velike Župe:

⁵ Tada je u Bogomolji postojala ilegalna grupa sastavljena od članova KPJ i SKOJ-a. Vjerovatno je ta grupa i izvršila naredenu akciju (Arhiv V. I. I., reg. br. 2/3, k. 2005).

Crna legija podpukovnika Jure Francetića, kako se je iznenada dne 22 svibnja 1942. g. pojavila u Vrgorcu, tako je iznenada dne 29. svibnja 1942. g. otišla u nepoznatom pravcu, napustivši područje ove Velike Župe. Kako je bilo rečeno u prošlonedjeljnom izvještaju,⁶ Crna legija je dne 23. svibnja krenula iz brda prema jugoistočnom dielu kotara Makarska u svrhu čišćenja terena od partizana te je prošla teren i sela tog diela i došla do Bačine i Gradca (kotar Makarska), a da se nigdje nije sukobila sa partizanima. U Gradcu je Crna legija ostala do 29. svibnja i tada iznenada otišla. Upravo u vrijeme dok se je Crna legija zadržavala u Gradcu, partizani su u sjevernom i zapadnom dielu kotara Makarska izvršili teška nasilja.

Odlazak Crne legije djelovao je porazno i deprimirajuće kako na hrvatski živalj tako i na sve hrvatske vlasti, dočim je vrlo ohrabrujuće djelovao na protivnike sadašnjeg stanja kao i na partizane, što se je očitovalo u pojačanoj njihovoj djelatnosti.

U čitavoj primorskoj zoni stanje postaje sve teže. Akcija smirivanja t. j. pozivi upućeni vojnim neposlušnicima i partizanima da se povrate svojim kućama uz garanciju da im se neće dogoditi ništa, nisu imali uspjeha. Akcije čišćenja uz pomoć oružja djelomično su usjele, ali ondje gdje bi sada bile najpotrebnije nije ih moguće provesti radi pasivnog držanja talijanskih vojnih vlasti i malog broja naših oružanih snaga. Nužno je da se što prije provede oružana akcija čišćenja većeg stila, u svrhu uništavanja partizana i hvatanja vojnih neposlušnika.

Ima nade da će se u kotaru Sinjskom prilike poboljšati ako pregovori sa predstavnicima četnika budu uspješno završeni, o čemu je potanko govora pod Ad I) ovog izvještaja.

Ad IV.

Naše građanske vlasti u svakoj prigodbi gdje se radi o pitanjima javnog reda i sigurnosti pokazuju spremnost za suradnju sa talijanskim vojnim vlastima. Ništa se ne poduzimlje na svoju ruku, nego svakoj namjeravanoj akciji predhodi savjetovanje sa predstavnicima talijanskih vojnih vlasti, koje pokazuju razumijevanje i dobru volju za takovu suradnju te u svakoj prigodi obećavaju svoju pomoć. U tom pravcu se situacija popravlja osobito na području koje je podpalo pod zapovjedništvo talijanske divizije „Perugia“. U vezi s time nastala je izmjena talijanskih posada u pojedinim presidijima te novi zapovjednici istih žele što užu suradnju, osobni dodir i prijateljske sastanke sa predstavnicima naših vlasti, u čemu potonji srdačno izlaze u susret. Slično je i na području koje podpada pod zapovjedništvo divizije „Bergamo“ sa sjedištem u Sinju.

⁶ Vidi tom V, knj. 5, dok. br. 146.

Ad V.

Inicijativa talijanskih vojnih vlasti za čišćenje pobunjenika popustila je tokom posljednjih nedjelja.

Držanje talijanskih vojnih vlasti prema našim građanskim vojnim vlastima u glavnom je korektno i prijateljsko.

Ad VI.

Javna sigurnost našeg življa na području Župe zadovoljava jedino u kotaru Imotski.

U ostalim kotarima u slučaju kakvog nasilja izvršenog od strane odmetnika, Talijani obično pošalju svoju vojsku u mjesto gdje je nasilje izvršeno, ali ti pohodi većinom ne uspijevaju, jer se pobunjenici poslije izvršenog nasilja povuku u brdo, kuda ih Talijani ne sliede. Talijanske vojne vlasti inače u većini slučajeva pružaju vojnu pomoć, bilo da ih naše vlasti zamole, bilo spontano.

Ad VII.

Kao u prošlonedjeljnom izvještaju.

Ad VIII.

Ostaje kod dosadašnjih prijedloga, a ujedno se predlaže da se za kotare Omiš, Makarska, Supetar i Hvar obustavi pozivanje vojnih obveznika u vojsku, jer se nitko ne odaziva, nego čim sazna za poziv bježi u šumu i pojačava već postojeće partizanske skupine, a naše vlasti nemaju mogućnosti pohvatati sve vojne neposlušnike.

ZA DOM — SPREMNI!

Veliki Župan
Luetić

(M. P.)

10. VI. Očev. taj.

**IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE POKUPJE OD 8. JUNA 1942.
MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA NDH O BOR-
BAMA S PARTIZANIMA NA PODRUČJU SJEVERNO OD
KUPE¹**

Velika Župa Pokupje u Karlovcu.

Broj: 12 Taj. 1942.

Karlovac, dne 8. lipnja 1942.

Predmet: Tjedno izvješće Velike župe Pokupje
od 26 svibnja do 7 lipnja 1942.

- 1.) MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA, Tajništvo
ministra
- 2.) RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST
- 3.) MINISTARSTVO VANJSKIH POSLOVA
- 4.) MINISTARSTVO HRV. DOMOBRANSTVA, Glavni
stožer,

Zagreb

Savezno s okružnicom Ministarstva unutarnjih poslova od 18. siječnja 1942. broj V. T. 14/I-A- 1942. podnosim slijedeće izvješće:

I. Napadaji partizana ne prestaju.

Noću od 25 na 26. svibnja došli su partizani u selo Brkiševina, občina Pokupsko, kotar Pisarovina, te odnijeli od seljaka Imbre Dvornjekovića robe u vrijednosti od 6.000 Kuna, a trgovcu Nikoli Krčeliću robe i cigareta u vrijednosti od 60.000 Kuna. Prilikom napada na selo ranjen je jedan seljak.

Noću 27. V. kod sela Lijeve Štefanki, občina Pokupsko, kotar Pisarovina, posjekli su partizani brzoglasne stupove u dužini 2 i pol km, razbili čašice i porezali žice.

Noću na 28. V. napadnuto je od partizana občinsko mjesto Pokupsko. Napadaj je bio sa tri strane. Straže koje su bile ukopane oko sela odbile su napadaj.

Noću između 6 i 7. lipnja na cesti od Pokupskoga prema Pisarovini napadnut je ustaški kamion, te su poginula na mjestu dva ustaška časnika, a jedan ustaša teško ranjen umro je pošto je prevezen u Pisarovinu.²

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 27/1—1, k. 71.

² Napad je izvršila partizanska grupa koja se nalazila u šumi Kljuka (tom V, knj. 5, dok. br. 54).

Noću na 1. lipnja napala je veća grupa partizana obćinsko mjesto Sošice, kotar Jastrebarsko. Ustaška pripremna bojna i posada financ. straže nijesu bili u stanju odbiti napadaj, te su partizani razoružali financijalnu stražu i pripremnu bojnu, i ujedno opljačkali jednog trgovca. Poslije izvršenog napada partizani su se povukli u Sloveniju. Na našoj strani su dva ranjena: jedan financ i jedan seljak. Nekoliko dana kasnije bilo je napadnuto mjesto Pećno, obćina Kalje, kotar Jastrebarsko, ali je ustaška pripremna bojna iz Jastrebarskog, koja se tamo nalazila, suzbila napadaj.³

Isto tako nastavlja se djelatnost partizanskih odreda na području obćina Ribnik i Netretić, kotar karlovački. Tako su tamo razoružali oružničke postaje i ispostavu financ. straže u mjestima Kunići i Rosopajnik.⁴

Sa Korduna naše su se trupe južno od željezničke pruge Karlovac—Caprag u glavnom povukle, jedino se nastoji osigurati promet tom prugom. U tu svrhu je ustaška željeznička vojnica započela izgradnjom bunkera i utvrda duž pruge.

II—VII. Nepromijenjeno.

VIII. Zabrinjuje grupa partizana koja operira na području kotara Pissarovina. To je na domak Zagreba, udaljeno svega oko 35 km. Protiv te grupe još nijesu započele nikakove akcije s naše strane. Grupa se međutim izgleda stalno povećava,⁵ čak su i dva Hrvata seljaka prešli toj grupi partizana. Selja sjeverno od Kupe su u glavnom nenaoružana i nezaštićena, a vojne vlasti još do danas nisu ništa poduzele da ih osiguraju. Ako se i dalje dozvoli ovakovo slobodno kretanje partizana, učinit će to vrlo loš utjecaj na moral tamošnjeg pućanstva.

Ustaška pripremna bojna je sva (oko 1.200 ljudi) stavljena u djelatno stanje, pozvana u Karlovac i uniformirana, ali se ne može upotrebiti za nikakove akcije, jer još nema oružja.

Prije konaćnog ćišćenja Korduna bilo bi osobito potrebno provesti akciju ćišćenja u kraju oko Pissarovine, jer je ta grupa partizana tek u stvaranju, a i sam teren (u glavnom ravnica)

³ Detaljnije o akcijama vidi tom V, knj. 5, dok. br. 59.

⁴ Akciju su izvršile partizanska grupa iz Kozjaće i grupa iz Bosiljeva (tom V, knj. 5, dok. br. 78).

⁵ Odnosi se na grupu u Kljuki, koja je početkom juna prerasla u četu sa oko 60 boraca. Komandir te ćete bio je Simo Vućinić, a komesar Radović Milan Ćokara. Do kraja juna ćeta se povećala na oko 110 boraca. Vidi knjigu: Rade Bulat, „Zumberak i Pokupje u NO borbi“, Kultura, Beograd 1951, str. 40.

nije pogodan za četnikovanje. Nadalje bi trebalo u Žumberku spriječiti prielaz partizanskih bandi iz Slovenije⁶ na naše državno područje.

Za dom spremni!

Veliki župan:

(M. P.)

BR. 108

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH OD 9. JUNA 1942. O NAPADU PARTIZANA NA TOPUSKO I UDBINU¹

Petrinja
12.00

Pukovnik Mrak javlja:

Jučer u jutro u 5 sati napalo je Topusko oko 4 bojne partizana (oko 800 ljudi) iz Petrove gore.² Napad je izvršen sa zapada preko sela Ponikvari sa 3 bojne, a jedna bojna napala je selo Vranovine i Hrvatsko Selo. Posada Topuskog tada je bila jaka oko 100 ljudi. Partizani su uspjeli ući u južni dio grada kod Vel. Vranovine. Uhitili su logornika, zarobili gradonačelnika i više uglednih osoba i sve ove odveli sobom u s. Ponikvare. 1 bojna iz Obljaja napala je s. Gredjane i tamo su odvodili naše ljude i stoku.³

II. bojna. Petrinjskog zdruga, satnik Šimek, čim je čuo za ovaj napadaj, krenuo je vlakom iz Gline prema Topuskom. Sa 2 sata i jednim strojničkim odjelom iskrcao se iz vlaka ispred Topuskog gdje je dobio vatru. Izvršen je napadaj i uspjelo

⁶ Na ovom terenu ponekad su učestvovali partizani Dolenjskog NOP odreda.

⁷ Potpis nečitak.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 8/1—3, k. 11.

² Jedinice 3. i 4. bataljona 1. kordunaškog NOP odreda i Proleterska četa Grupe kordunaških NOP odreda izvršili su 7. juna napad na Topusko. Opširnije o napadu vidi tom V, knj. 5, dok. br. 6 i 22 i knj. 30, dok. br. 68.

³ Gredane su napale 2 čete 4. bataljona 1. kordunaškog NOP odreda (tom V, knj. 5, dok. br. 22).

se ući u grad Topusko. Potom je preduzet napadaj na s. Ponikvare odakle su i tu bili partizani potisnuti.

Pored toga iz Gline je otišao jedan sat preko Gređane na Hrvatsko Selo koji je potom bio u zasjedi.

Partizani su razpršeni. Zarobljena 1 laka strojnica i oko 20 pušaka. Ubijeno oko 50 partizana, a 2 su zarobljena.⁴

Primio, bojnik — Žmavec

Sušak
18.10

Zamjenik častnika za vezu kod Višeg zapovj. oruž. snaga „Slovenija — Dalmacija“ javlja:

Povodom Udbine Više zapovjedništvo oružanih snaga „Slovenija—Dalmacija“ izvijestilo je, da su primljena tri izvješća iz Udbine putem golubova.

Po prvom izvješću od 7. VI. zapovjednik posade u Udbini traži bombardovanje iz zraka raznih sela. U pogledu traženog bombardovanja Više zapovjedništvo izdalo je nalog V. talijanskom korpusu, da izvrši bombardovanje ovih sela iz zraka danas i sutra.

Drugo izvješće od 8. VI. glasi, da je jak pobunjenički napadaj trajao od 3. VI. u 4 sata do 6. VI. u jedan sat. Oko 1.000 odmetnika sa 2 tenka vršili su napadaj.⁵ Vlastiti gubitci 7 mrtvih, a kod odmetnika oko 50 mrtvih i ranjenih. Posada moralno dobro, ali se osjeća bojazan pred jačim napadajem, koji se po saznanju brzo priprema jačim snagama. Stoga bi bilo potrebno za Udbinu pojačanje u momčadi i oruđima. Traži barem 2 bacača, 2 topa 37 m/m, nadalje nešto strojopušaka i puške za naoružanje seljaka. Nadalje moli bombe i strijeljivo no s tim da se strijeljivo bolje pakuje i baca sa manje visine, jer je od do sada primljenog strijeljiva oko 5% jako oštećeno.

Sa posadom, dobijenim oružjem i strijeljivom na slučaj jakog napadaja posada Udbine mogla bi se držati najviše tri dana. Napadaji vršeni su sa svih strana, a najviše od Koriје, Karaule, Visuća, Tišma Varoši i Rebića. Moli poslati najžurnije mast i sol, kao i Gasedemserum koji dobro pikirati, jer se je ranije bačeni razbio.

Prema izvješću od 9. VI. u 8 sati pobunjenici nisu napadali Udbinu. Primljena je hrana bačena talijanskim i našim zra-

⁴ Partizanske jedinice imale su 11 mrtvih i 22 ranjena (tom V, knj. 5, dok. br. 22).

⁵ Napad na Udbinu izvršile su jedinice bataljona „Pekiša Vuksan“, „Krbava“ i „Mićo Radaković“ (tom V, knj. 5, dok. br. 40 i 47).

koplovima, ali je prilikom bacanja iz zrakoplova oko 75% uništeno. Traži žurno pojačanje kao i da se uzme u obzir zamjena pričuvnika iz Otočачke doknadne bojne. Ima teže ranjenih domobrana, kojima se može spasiti život jedino ako se odpreme u bolnicu.

Primio bojnik Žmavec

9/VI Laksa

BR. 109

IZVJEŠTAJ LIČKO-KRBAVSKOG ZDRUGA OD 9. JUNA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH O BORBAMA S PARTIZANIMA NA SEKTORU PLITVIČKA JEZERA — PRIJEBOJ¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
GLAVNI STOŽER — ODSJEK ZA ŠIFRU

Očev. broj 884.

B R Z O J A V K A

Predata:

9. lipnja 1942 god. u 1045 sati od D. K. P. Siska pod br. 42
Primljena u Odsjeku za šifru:

10. lipnja 1942 god. u 0800 sati od D. K. P. Zagreb pod br. 304

SADRŽAJ DEŠIFRATA
MINISTARSTVA HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
GLAVNI STOŽER

Žurno!

08.00 *Molim žurno za Glavni Stan Poglavnika.*

Ličko-Krbaovski Sdrug sa brojem 6 od 8. lipnja javlja
Plitvice i Prijeboj oslobođeni.²

Gubitci naši 12 mrtvih, neprijatelja sa oružjem 15.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 10/1—5, k. 11.

² Ustaške jedinice napale su bataljone „Pekiša Vuksan“ i „Ognjen Prica“, koji su se nalazili na sektoru Plitvička jezera — Prijeboj. Opširnije o borbama vidi tom V, knj. 5, dok. br. 31.

Zaplijenjena 1 strojnica, 29 pušaka, nešto bomba i oko 200 naboja.

Daju jači odpor nego na **Kordunu**.

Imaju 1 tenk, koji su upotrebili kod **Prijeboja**, 1 top, 2 bacača i 20 samovoza.

Povukli su se prema **Korenici**.

Imperativna je potreba postaviti jače postave na **Plitvica** i **Prijeboju**.

Sa **Bihaćem** veže brzoglasom vežu **Ličkog Petrovog Sela**.

Molim za nalog Glavnom Stožeru Ustaške Vojnice da mi uputi odmah bojnu **Bednjanec**, koja čeka zamjenu u **Vojniću**, željeznicom do **Vrhovina**.

Po ovome čeka se odgovor.

Potrebna su mi barem 2 topa, jer je neprijatelj utvrđen na vrlo zgodnom masivu.

Za zapovjednika
podpukovnik **Moškov**

10/VI D.³

10/6 Laksa

Opazka dešifrera: Dešifrirao i original uništio: 10. lipnja 1942 g. u 0920 sati Vlad. p.k.	Dešifrat primio:			
	Za koga	Operat. ODJEL		
	Koliko primjeraka	2		
	Vrieme			
Podpis				

³ Dragojlov

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA I. DOMOBRANSKOG ZBOR
RA OD 15. JUNA 1942. MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA
NDH O BORBAMA S PARTIZANIMA U LIC¹**

Zapovjedništvo I. Domobranskog Sбора

Glst. Br. 5515/tajno

U Sisku, dne 15. lipnja 1942

Tajno!

Predmet: Izvješće o događajima u VI. oper. zoni.

MINISTARSTVU HRVATSKG DOMOBRANSTVA. —
(Glst. Oper. Odjel). —

Zapovjednik VI. operativne zone pod br. 79/taj. od 11/VI o. g. dostavio je:

1. — „Dne 3. lipnja o. g. oko 6.30 sati partizani su podmetnuli eksploziv na željezničku prugu između željezničke postaje Rudopolje i Javornik, kotara Otočac, kojom prilikom je prigodom postavljanja jedna bomba eksplodirala prije vremena i na mjestu ubila 3 komunista partizana, identitet kojih se nije mogao utvrditi.

2. — Dne 6/VI o. g. četnici su napali partizane u Škarama, kotara Otočac i zauzeli Škare od partizana.²

3. — Dne 7/VI o. g. partizani su natrag zauzeli mjesto Škare od četnika. Istoga dana talijanske vojne vlasti u Otočcu naoružale su 50 četnika dajući im 50 pušaka, a 9/VI o. g. Talijani su četnicima dali još 57 komada pušaka u Otočcu. Četnici osiguravaju državnu cestu Vrhovine—Otočac od napadaja partizana.

4. — Dne 8/VI o. g. grupa četnika iz s. Orovac, kotara Otočac, došla je kod kotarske oblasti tražeći odobrenje naših vlasti da mogu primiti oružje od talijanske vojske — ovo je odobreno od strane Vel. Župe u Otočcu. Ostali grko-istočnjaci kao četnici nisu tražili odobrenje naših vlasti za prijem oružja od Talijana.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 16/1—23, k. 11.

² Napad na Škare, koji je izvršen 4. juna 1942, uslijedio je poslije pobune četnički orijentisanih boraca u 3. četi bataljona „Adžija“. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 5, dok. br. 40 i 47.

Sa br. 81/taj. od 12/VI dostavio je:

5. — Dne 11/VI o. g. od strane komunista porušena je željeznička pruga na liniji Gospić—Gračac između želj. postaje Bilaj-Ribnik—Medak, udaljeno od Medka prema Gospiću 3 km. Komunisti su porušili 500 m željezničke pruge na taj način, što su štosove rastavili, te cijeli štos sa šinama i pragovima prevrnuli na drugu stranu.³ Pri ovome radu nije komunista nitko smetao, jer talijanske straže nisu prugu osiguravale. Isto tako je bila iste noći od strane komunista porušena pruga između postaje Medak—Raduč oko 200 m i između želj. postaje Raduč—Lovinac oko 100 m.

6. — Dne 11/VI o. g. u 17 sati uhvatili su iz zasjede domobrani Mataija Stipe i Mataija Nikola u brdu Oštra (4 km jugozapadno od Gospića) 2 partizana, i to Marka Svetića Markova, stara 22 godine, vjere rimokatoličke, svršio 4 raz. pučke škole, rodom iz s. Oštre, i Milana Jerkovića, sina Jovina, iz Divosela, občine i kotara Gospić, stara 18 godina, vjere pravoslavne, svršio 3 razreda pučke škole. Od partizana oduzeli su 2 puške, 60 pušanih naboja i jednu bombu. Isti su u pritvoru kod ovog zapovjedništva.

Sa br. 82/taj. od 13/VI o. g. dostavio je:

7. — Zapovjedništvo talijanske vojne snage u Gospiću izvijestilo nas je, da su preko krugovala primili viest, da je mjesto Lovinac opkoljen od komunista i da im se odmah uputi zrakoplov, koji bi imao izvršiti izviđanje okolice i po potrebi vatrom obasuti položaj Ploču, te k. 772 i 832.

U Lovincu se nalazi 3. sat Ličke oruž. udar. bojne pod zap. izvanrednog djelatnog poručnika Stilinovića Ante. Jačina osiguranja Lovinca je oko 100 momaka, a naoružanje puške, bombe, 3 strojopuške i 1 strojnica.

Molimo žurno udovoljiti ovome zahtjevu, jer prijeti opasnost, da Lovinac svakog časa padne u ruke komunista: S Lovincem nemamo nikakve veze, osim preko talijanskog krugovala.⁴

Prednje se dostavlja s molbom na uvid.

ZAPOVJEDNIK
general (Rumler)
Rumler

U dnev. . . . 16/VI D.⁵

³ Prugu u dužini od 750 m onesposobile su jedinice 2. bataljona 1. ličkog NOP odreda (tom V, knj. 5, dok. br. 47).

⁴ Napad na Lovinac trebalo je da izvrše 12. juna 2 čete 1. ličkog NOP odreda i 2 čete 3. ličkog NOP odreda. Zbog slabo organizovane akcije napad nije uspio (tom V, knj. 5, dok. br. 47).

⁵ Dragojlov

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA USTAŠKE NADZORNE
SLUŽBE OD 16. JUNA 1942: GLAVNOM STOŽERU MINI-
STARSTVA DOMOBRANSTVA NDH O BORBAMA S PAR-
TIZANIMA KOD NOVIH SELA I U SELU OTRIĆIMA¹

....
Zagreb
4.45

Zapovjedništvo Ustaške nadzorne službe javlja: „Metković. Noću 14—15 o. mj. veća grupa partizana izvršila napad na most Korepak² kod Novih Sela ovog kotara, stražu razoružali, most dinamitom srušili, sve brzojavne i brzoglasne veze pokidali — promet prekinut. Italijanski vojni odredi upućeni radi opravki. Naknadno se saznaje da su noću 12. t. mj. partizani upali u s. Hotrić,³ seoce ovog kotara, razoružali seosku miliciju i odnijeli 4 vojničke puške sa nabojima, dva milicionera pružali otpor, u oba slučaja žrtava nije bilo.

Br. 403/42 kotar obl.

Predao službujući Vujanko
Primio satnik Miković

16/6. Laksa

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 15/1—5, k. 11.

² Pogrešno. Treba: most kod sela Orepak.

³ Treba: Otrići.

**IZVJEŠTAJ VRHOVNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA
OD 16. JUNA 1942. GLAVNOM STANU POGLAVNIKA O
NAPADU PARTIZANA NA OPŠTINU U KLINČA-SELU¹**

Nezavisna Država Hrvatska
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIČTVO
Odjel za javnu sigurnost
Broj 1907/taj.
U Zagrebu, dne 16. lipnja 1942.

Predmet: dnevno izvješće
od 16. lipnja do 9 sati.

GLAVNOM STANU POGLAVNIKA (Očevidnostni odjel)
ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE
I. i II. odjel

Dnevno izvješće Broj 1898/tajno od 15. lipnja, odlomak
2, oružničko krilo Zagreb od 13. lipnja pismeno javlja „nado-
punjuje se“ sljedeće:

...²
*Oružnička postaja Zdenčina od 16. lipnja u 1.30 sati brzo-
glasno javlja:*

16. ov. mj. u 0.30 izkočio je osobni vlak broj 514 1½ km
iza postaje Zdenčina prama Jaski. Osam vagona se prevrnulo,
ljudskih žrtava nema. Do nesreće došlo je iz razloga što su
bili izvađeni šarafi iz tračnica.³

Za osiguranje pruge stiglo je u Zdenčinu 17 momaka do-
mobranske željezničke bojne iz Zagreba i 45 domobrana iz
Karlovca.

Oružnička postaja Zdenčina javlja 16. lipnja u 9 sati:

16. ov. mj. u 0.30 došlo je 11 bandita pred občinu u Klinča-
-Selo, provalili vrata občinske zgrade, ušli u stan bilježnika u
I katu, odveli ga prizemno u pisarnu i tražili od njega da im
preda vojničke, porezne spise i novac. Pošto nisu ništa našli,

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 26/1—2, k. 71.

² Redakcija izostavila dio teksta o akcijama koje su objavljene u
tomu V, knj. 5, dok. br. 108.

³ i ⁴ Ove akcije izvršio je 2. vod 2. čete Zagorskog NOP odreda (tom
V, knj. 5, dok. br. 59).

odnijeli su 1 pisaci stroj. Oboružani su bili vojničkim puškama, a obučeni u domobransko, ustaško i građansko odjelo, a pojedinci imali su ličke kožuhe i ličke torbe.⁴

Zapovjednik, general:
(Mizler)
Mizler v.r.

BR. 113

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA 1. DOMOBRANSKOG ZBOR-
RA OD 16. JUNA 1942. MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA
NDH O BORBAMA S PARTIZANIMA U GORSKOM
KOTARU¹**

Zapovjedništvo I Domobranskog Sбора
Glst. 5552/*tajno*
U Sisku, dne 16. lipnja 1942

Tajno!

Predmet: Izvješće o dnevnim
događajima u V i VII oper. zoni.

1. — MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA. —
(Glst. Oper. Odjel)
2. — MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA. —
(Glst. Očev. Odjel)

U dopunu dnevnih izvještaja, dostavljaju se naknadno primljeni podatci o događajima u V operativnoj zoni:

1. — Dne 10/VI o. g. u 17 sati sjekli su drva u šumi zvanj „Čokolka“ (5 km sjeveroist. od Ogulina) i to:

Joso Jurašić iz Ogulina 34 god. star

Ivan Oskoruš radnik iz Ogulina 17 god. star

Ivica Miškulin đak V raz. gim. iz Ogulina 16 god. star.

Tom zgodom došli su k njima 4 partizana naoružani sa vojničkim puškama u građanskom odjelu, sa partizanskim kapama na kojima su imali znak (petokraku crvenu zvijezdu) i zapovjedili svima da dignu ruke u vis, i upitali ih da li su ustaše, pa kada su odgovorili da nisu, partizani zapovjedili su

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 18/1—10, k. 11.

Josi Jurašiću da pođe sa njima, jer je ranije bio ustaša i odveli ga sa sobom u šumu, a ostalu dvojicu pustili su na slobodu.

2. — Dne 12/IV o. g. u 7.30 sati krenuo je 1 bataljon talijanske vojske iz Delnica državnom cestom prema Fužinama. Pa kada je ova postrojba na južnoj strani kod samog izlaska iz Delnica išla pješke prema Fužinama, napadnuta je bila iz jedne male šumice puščanom i strojopuščanom vatrom od strane partizana.

Tom prilikom 4 talijanska vojnika lakše su ranjena, a 1 dočastnik teže je ranjen.²

3. — Dne 11/VI o. g. u 11.15 sati, između želj. post. Delnice i Kupjak (2 km jug-ist. od Delnica) naišao je talijanski vojnički vlak (teretni) na rastavljene tračnice, uslied čega je izkliznulo 6 vagona i stroj.

Poslije toga partizani otvorili su na vlak puščanu i strojopuščanu vatru, gdje je bilo 6 talijanskih vojnika ranjeno, 2 ubijena, te teže ranjen strojovođa Matija Jugović, koji je istoga dana u talijanskoj bolnici u Delnicama umro.³

4. — Dne 10/VI o. g. u 6.30 sati napali su partizani oružničku ophodnju oružničke ispostave Lokve i to na državnoj cesti u blizini talijanske granice u s. Homeru (4 km jugozap. od Lokava, kotara Delnice).

Partizani su iznenada na ophodnju otvorili strojopuščanu vatru, te je bio oružnik Ivan Matijević teže ranjen a oružnika Petra Ivičevića partizani su uhvatili, istom oduzeli oružje, opremu i odoru i pustili ga na slobodu koji se još istoga dana vratio u Lokve.

Oružniku Matijeviću isto tako oduzeli su partizani oružje i opremu, a poslije toga dovezao ga seljak u Lokve gdje mu je bila; po talijan. vojnom liečniku, pružena prva pomoć, a zatim je odpraćen u talijansku vojnu bolnicu u Delnice.

U VII zoni, po izvješću zap. posade Knin, do 13/VI stanje bez promjene i mirno.

ZAPOVJEDNIK
general (Rumler)
Rumler

² i ³ Akciju su izvršile jedinice 2. NOP odreda 5. operativne zone Hrvatske (tom V, knj. 5, dok. br. 46).

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA 1. DOMOBRANSKOG ZBORA OD 17. JUNA 1942. MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA NDH O BORBAMA PARTIZANA SA ČETNICIMA U SELU ZALUŽNICA¹

ZAPOVJEDNIČTVO I. DOMOBRANSKOG SBORA

Glst. 5599/Taj.

U Sisku, dne 17. lipnja 1942.

Predmet: Dnevno izvješće o događajima.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA (GLAVNI STOŽER — OPERATIVNI I OČEVIDNOSTNI ODJEL). —

Dne 6. lipnja 1942. četnici su se prijavili talijanskoj komandi u Vrhovinama, iz sela Zalužnice i Doljana kotara Otočac, s izjavom da će surađivati s talijanskom vojskom kao i sa hrvatskim domobranstvom i oružnicima, samo da im talijanska vojna vlast izda oružje i streljivo, na što je talijanska vojna vlast i pristala i naoružala 40 četnika iz sela Zalužnice.²

Povodom ovog naoružanja četnika od strane Talijana došlo je do sukoba u selu Zalužnici, kotara Otočac, između komunista i četnika. Gubitaka je bilo s obadvije strane, ali kako su komunisti bili brojčano nadmoćniji od četnika, to su iste protjerali a neke sa sobom odveli. Tom prilikom su komunisti zapalili pučku školu i zgradu nabavljачke zadruge u Zalužnici, a zatim pokupili mrtve i ranjene i povukli se.

Dne 8. i 9. lipnja 1942. došlo je u mjesto Vrhovine oko 6.000 talijanske vojske. Dne 11. lipnja u 3 sata ova je vojska poduzela akcije u više pravaca. U selu Babin Potok bila je napadnuta od strane partizana.³ Saznaje se, da je talijanska vojska okrenula prema Korenici i Plitvičkim Jezerima.

Dne 11. lipnja 1942. oko 23 sata, grupa partizana izvršila je napad na željezničku stražarnicu br. 66 na pruzi Lički Osik

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 34/1—1, k. 74.

² Opširnije o aktivnosti četnika u otočaćkom kotaru vidi tom V, knj. 5, dok. br. 92 i 146.

³ Oko Babinog Potoka bili su Prvi proleterski udarni bataljon Hrvatske i bataljon „Marko Orešković“. Uslijed nadmoćnosti neprijatelja, bataljoni su se bez borbe povukli u pravcu Homoljca. Sukob s Talijanima bio je 13/14. juna kod Mirića Štropine (tom V, knj. 5, dok. br. 26 i 31).

— Perušić na taj način, što su partizani bacili jednu bombu u dvorište pomenute stražarnice. Talijanske ophodnje, koje su se nalazile na želj. pruzi otvorile su vatru u pravcu stražarnice, te su tom prilikom stradale 2 djevojke koje su istrčale iz stražarnice. Puškaranje između Talijana i partizana trajalo je sve do 12. o. mj. u 1 sat, kada je borba prestala. Na strani Talijana lakše je ranjen 1 vojnik, dok gubitci na strani partizana nisu poznati.

U noći od 15/16. lipnja 1942. izvršen je jači napad partizana na Lasinju.⁴

P.N. Zapovjednika
Glavar Stožera, pukovnik
(Kalečak)
Kalečak

BR. 115

IZVJEŠTAJ VELIKOG ŽUPANA VELIKE ŽUPE BRIBIR I SIDRAGA OD 17. JUNA 1942. O POSTIGNUTOJ SARADNJI S ČETNICIMA NA SEKTORU KNINA¹

Postignuta saradnja s četničkim vođama Bogunović, Đuić, Rokvić, Rađenović² točka četnici po dogovoru sa mnom i do-bivenim uputstvima idu prema Glamoču³ sastati se četnicima Drenovića i domobranima gdje odrediti plan daljnih zajedničkih akcija točka radi djelovanja proti partizanima radi postignuća dodira s hrvatskom vojskom četnici izvršili napadaj na Peulje, Crni Lug, Grkovce, Podgoru, Tičevo Malo i Veliko uspje-

⁴ Vidi tom V, knj. 5, dok. br. 158 i 165.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 24/6—1, k. 195.

² U izvještaju od 10. juna 1942, veliki župan Sinčić izvještava Po-glavnika da je postignuta saradnja s četnicima iz Zrmanje, Gračaca, Bosanskog Grahova i okoline Knina. Između ostalog, o tome piše sljedeće: „Jučer sam trima glavnim vođama četnika, koji su u borbi protiv partizana i to: popu Momčilu Đujiću, Branku Bogunoviću i Mani Rokviću dao svakome po Kn. 100.000.— radi organiziranja borbe protiv partizana i pomoći njihovim suborcima. Ovo sam učinio u času, kad postoji mogućnost, da jedina obrana ove župe ostane njezino stanovništvo bez razlike na vjeru.“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 12/6—1, k. 195.)

³ Borbe oko Glamoča otpočele su 6. juna 1942. Tada su jedinice Udar-nog bataljona 5. krajiškog NOP odreda opkolile Glamoč, ali ga nisu oslobodile zbog jakog četničkog otpora (tom IV, knj. 5, dok. br. 84, 155, 157, 160, 162 i 168 i tom V, knj. 5, dok. br. 56 i 63). Oslobođen je 19/20. jula 1942 (tom IV, knj. 5, dok. br. 154, napomena br. 3).

hom točka četnici za saradnju s nama i borbu proti partizana nemaju oružja, strijeljiva i hrane točka potrebno ih obskrbiti preko Knina ili u času dodira s našom vojskom u Glamoču točka radi akcije naših domobrana iz Knina s četnicima prema Glamoču, Bosanskom Petrovcu, južnoj Lici potrebno zapovjedništvu sedme operativne zone u Kninu poslati pojačanja u ljudstvu, oružju, osobito strojnicama, bacačima mina i vojnim vozilima točka četnici povelu akciju proti partizanima iz Medka⁴ prema Strmici točka potrebno je povezati ovu akciju s akcijom naše vojske iz Gospića točka četnici očekuju za svoje akcije uputstva našeg vojničkog zapovjedništva točka poruke slati preko Knina ili krilašima u Bosansko Grahovo kao što već učinilo zapovjedništvo trećeg vojnog zbora četnicima Branka Bogunovića točka gornje dostaviti zapovjedništvu trećeg vojnog zbora Sarajevo i ministarstvu vanjskih poslova za Vrančića.

Broj v t 164 zamjenik obće upravnog povjerenika
Veliki župan Sinčić.

Broj.V. T. 164/42.
Knin, 17. lipnja 1942.
Veliki župan:

BR. 116

SPORAZUM VLADE NDH I TALIJANSKOG VIŠEG ZAPOVJEDNIŠTVA ORUŽANIH SNAGA „SLOVENIJA — DALMACIJA“ OD 19. JUNA 1942. O POSTEPENOM POVLAČENJU TALIJANSKIH POSADA IZ 3. ZONE I DJELOMIČNOM IZ 2. ZONE I O ODNOSIMA IZMEĐU TALIJANSKIH I USTAŠKIH VLASTI NA PODRUČJU OVIH ZONA¹

PRIEVOD

S P O R A Z U M

Između Vlade Nezavisne Države Hrvatske

i

Višeg zapovjedništva oružanih snaga „Slovenija—Dalmacija“.

U primjeni Verbalne note broj 8/12288, predate 1. lipnja 1942-XX. od talijanskog ministarstva vanjskih poslova hrvatskom poslanstvu kod kr. dvora, između Vlade Nezavisne Države

⁴ Vidi tom V, knj. 5, dok. br. 60.

¹ Dokumentat (umnožen na geštetneru, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 3/12—4, k. 85.

Hrvatske i Višeg zapovjedništva oružanih snaga „Slovenija—Dalmacija“ („Supersloda“), kojoj je po zadnjem redku spomenute note stavljeno u dužnost, da uskladi praktične načine (modalitete) za primjenu načela označenih u samoj noti, zaključuje se sljedeće:

POGLAVLJE I

o točki 1. odnosne Verbalne note

A) „Supersloda“ će pristupiti postepenom povlačenju sadašnjih posada iz tzv. III. zone (zona obuhvaćena između „demarkacione crte“ i razvojačene (demilitarizirane) crte osim one Karlovca i postepenom povlačenju nekih od sadašnjih posada u tzv. II. zoni (zona obuhvaćena između gore spomenute „razvojačene (demilitarizirane) crte“ i granica područja anektiranih Italiji i mora; obuhvaćeni su i hrvatski otoci.

— „Supersloda“ će obavještavati Hrvatski Glavni Stožer od slučaja do slučaja (kako je to već počela raditi) o svojoj namjeri da povuče jednu ili drugu posadu i to na vrijeme (1 mjesec prije), da bi ih spomenuti Hrvatski Glavni Stožer mogao zamieniti — ako hoće — vlastitim četama.

— U sadašnjem stanju stvari a predhodeći ovom sporazumu:

bile su već izpražnjene posade iz Jastrebarskoga, Bihaća, Bosanskog Petrovca, Glamoča, Bugojna, Prozora i Konjica.

— 7. lipnja saobćeno je Hrvatskom Glavnom Stožeru (uz pridržaj da se točno naznači nadnevak za svaku posadu), da će se do 10. srpnja izpražniti posade iz Drvara, Bosanskog Grahova, Livna, Tomislavgrada i Gacka i da će se povući zaštitni odredi željeznice sjeverno od Mostara.

— „Supersloda“ će osim toga, unutar nadnevka, kojeg će naknadno odrediti, izpražniti sljedeće druge posade:

Imotski, Stolac, Ljubinje, Nevesinje, Bileća i eventualno neke druge.

— „Supersloda“ pridržava pravo, da u cijeloj II. i III. zoni opet uzpostavi — s vlastitim četama — ukinute posade, da uzpostavi druge i da vodi operacije uz sudjelovanje hrvatskih četa ili bez ovih, ako bi to smatrala potrebnim, bilo u svrhu pravih i čisto vojničkih djelatnosti, bilo u svrhu održavanja javnog reda.

O gornjem će odmah obavijestiti Hrvatski Glavni Stožer.

B) Hrvatska vlada jamči, da će u mjestima, ispražnjenim kako je gore rećeno, od talijanskih četa i u okolnom području biti osiguran javni red na najdjelotvorniji način i da će se savjesno (skrupulozno) izvršavati obveze preuzete, po nalogu i u ime vlastite vlade, od talijanskih vojničkih vlasti, prema

građanskom pučanstvu gore označenih područja, za zaštitu njihovih temeljnih prava i probitaka.²

Hrvatska vlada naročito jamči, da neće ni na koji način prema pučanstvu biti počinjena nasilja („soprusi“) ili odmazde (represalije).

C) Položaj, koji će proizteći iz povlačenja posada, o kojem je rečeno u predhodnom članku A), smatrati će se kao temelj za određenje ukupnih mjesečnih svota, u kunama, koje će sa strane Hrvatske vlade staviti na raspolaganje „Superslodi.“

— Načini (modaliteti) izvršenja toga načela biti će naknadno ugovoreni između mjerodavnih tehničkih organa u obćem okviru talijansko-hrvatskih gospodarsko-financijskih odnosa.

POGLAVLJE II

o točki 2. odnosne Verbalne note

A) Obzirom na činjenicu, da održavanje javnog reda u II. zoni spada u dužnost solidarno građanskim hrvatskim i vojničkim talijanskim vlastima, održavati će se između spomenutih vlasti najtjesnija suradnja.

— U smislu ovih načela će Obće upravno povjereništvo Nezavisne Države Hrvatske nastaviti svoje djelovanje kod „Superslode.“

B) Hrvatske građanske vlasti dosljedno načelu u točki A) obavještavati će stalno odgovarajuće talijanske vojničke vlasti (prema područnoj nadležnosti, koja će se točno označiti) o svim mjerama koje bi, prelazeći krug redovite uprave, na ma koji način mogle imati odraza (reperkusijske) na stanje javnog reda.

— Spomenute hrvatske građanske vlasti ravnati će se, kako je to određeno u sliedećem članku C) prema naznakama (indikacijama), koje će one dobiti od strane odgovarajućih talijanskih vojnih vlasti.

C) Talijanske vojničke vlasti zadržavaju u II. zoni pravo da odgovarajućim hrvatskim građanskim vlastima označe one mjere (od spomenutih građanskih vlasti unapried najavljene ili inače došle do znanja), koje smatraju kao škodljive za vojničke operacije u punom smislu rieči, za održavanje javnog reda ili za smirivanje (pacifikaciju) i normalizaciju uobće, a koje mjere se neće izvršavati ili koje će se morati ukinuti ili izmijeniti.

— Talijanske vojničke vlasti imaju također pravo, da u spomenutoj II. zoni označe odgovarajućim hrvatskim građanskim vlastima one mjere, koje smatraju kao neodgovarajuće

² Vidi dok. br. 123.

Hrvatske i Višeg zapovjedništva oružanih snaga „Slovenija—Dalmacija“ („Supersloda“), kojoj je po zadnjem redku spomenute note stavljeno u dužnost, da uskladi praktične načine (modalitete) za primjenu načela označenih u samoj noti, zaključuje se sljedeće:

POGLAVLJE I

o točki 1. *odnosne Verbalne note*

A) „Supersloda“ će pristupiti postepenom povlačenju sadašnjih posada iz tzv. III. zone (zona obuhvaćena između „demarkacione crte“ i razvojačene (demilitarizirane) crte osim one Karlovca i postepenom povlačenju nekih od sadašnjih posada u tzv. II. zoni (zona obuhvaćena između gore spomenute „razvojačene (demilitarizirane) crte“ i granica područja anektiranih Italiji i mora; obuhvaćeni su i hrvatski otoci.

— „Supersloda“ će obavještavati Hrvatski Glavni Stožer od slučaja do slučaja (kako je to već počela raditi) o svojoj namjeri da povuče jednu ili drugu posadu i to na vrijeme (1 mjesec prije), da bi ih spomenuti Hrvatski Glavni Stožer mogao zamijeniti — ako hoće — vlastitim četama.

— U sadašnjem stanju stvari a predhodeći ovom sporazumu:

bile su već izpražnjene posade iz Jastrebarskoga, Bihaća, Bosanskog Petrovca, Glamoča, Bugojna, Prozora i Konjica.

— 7. lipnja saobćeno je Hrvatskom Glavnom Stožeru (uz pridržaj da se točno naznači nadnevak za svaku posadu), da će se do 10. srpnja izprazniti posade iz Drvara, Bosanskog Grahova, Livna, Tomislavgrada i Gacka i da će se povući zaštitni odredi željeznice sjeverno od Mostara.

— „Supersloda“ će osim toga, unutar nadnevka, kojeg će naknadno odrediti, izprazniti sljedeće druge posade:

Imotski, Stolac, Ljubinje, Nevesinje, Bileća i eventualno neke druge.

— „Supersloda“ pridržava pravo, da u cijeloj II. i III. zoni opet uzpostavi — s vlastitim četama — ukinute posade, da uzpostavi druge i da vodi operacije uz sudjelovanje hrvatskih četa ili bez ovih, ako bi to smatrala potrebnim, bilo u svrhu pravih i čisto vojničkih djelatnosti, bilo u svrhu održavanja javnog reda.

O gornjem će odmah obavijestiti Hrvatski Glavni Stožer.

B) Hrvatska vlada jamči, da će u mjestima, ispražnjenim kako je gore rečeno, od talijanskih četa i u okolnom području biti osiguran javni red na najdjelotvorniji način i da će se savjesno (skrupulozno) izvršavati obveze preuzete, po nalogu i u ime vlastite vlade, od talijanskih vojničkih vlasti, prema

građanskom pučanstvu gore označenih područja, za zaštitu njihovih temeljnih prava i probitaka.²

Hrvatska vlada naročito jamči, da neće ni na koji način prema pučanstvu biti počinjena nasilja („soprusi“) ili odmazde (represalije).

C) Položaj, koji će proizteći iz povlačenja posada, o kojem je rečeno u predhodnom članku A), smatrati će se kao temelj za određenje ukupnih mjesečnih svota, u kunama, koje će sa strane Hrvatske vlade staviti na raspolaganje „Superslodi.“

— Načini (modaliteti) izvršenja toga načela biti će naknadno ugovoreni između mjerodavnih tehničkih organa u obćem okviru talijansko-hrvatskih gospodarsko-financijskih odnosa.

POGLAVLJE II

o točki 2. odnosne Verbalne note

A) Obzirom na činjenicu, da održavanje javnog reda u II. zoni spada u dužnost solidarno građanskim hrvatskim i vojnićkim talijanskim vlastima, održavati će se između spomenutih vlasti najtjesnija suradnja.

— U smislu ovih načela će Obće upravno povjerenićevo Nezavisne Države Hrvatske nastaviti svoje djelovanje kod „Superslode.“

B) Hrvatske građanske vlasti dosljedno načelu u točki A) obavještavati će stalno odgovarajuće talijanske vojnićke vlasti (prema područnoj nadležnosti, koja će se toćno oznaćiti) o svim mjerama koje bi, prelazeći krug redovite uprave, na ma koji način mogle imati odraza (reperkusijske) na stanje javnog reda.

— Spomenute hrvatske građanske vlasti ravnati će se, kako je to odrećeno u sliedećem članku C) prema naznakama (indikacijama), koje će one dobiti od strane odgovarajućih talijanskih vojnih vlasti.

C) Talijanske vojnićke vlasti zadržavaju u II. zoni pravo da odgovarajućim hrvatskim građanskim vlastima oznaće one mjere (od spomenutih građanskih vlasti unapried najavljene ili inaće došle do znanja), koje smatraju kao škodljive za vojnićke operacije u punom smislu rieći, za održavanje javnog reda ili za smirivanje (pacifikaciju) i normalizaciju uobće, a koje mjere se neće izvršavati ili koje će se morati ukinuti ili izmijeniti.

— Talijanske vojnićke vlasti imaju takoćer pravo, da u spomenutoj II. zoni oznaće odgovarajućim hrvatskim građanskim vlastima one mjere, koje smatraju kao neodgovarajuće

² Vidi dok. br. 123.

obvezi preuzetoj od Hrvatske vlade, o kojoj je riječ u točki B) poglavlje I. ovog sporazuma, mjere, koje — analogno — neće se smjeti dalje izvršivati ili koje će se morati ukinuti ili izmijeniti.

Hrvatske građanske vlasti u II. zoni morati će se upravljati odmah i izravno, prema takovim naznakama (indikacijama).

Kada bi na kojem mjestu II. zone umjesto hrvatskih građanskih vlasti nastupile hrvatske vojničke vlasti, vriediti će za ove posljednje ono što je gore rečeno za prve.

D) Talijanske vojničke vlasti zadržavaju redovne atribucije povezane s vojničkom djelatnošću usmjerenom na održavanje javnog reda u posadnim mjestima II. zone, držanim od talijanskih četa i u područjima povezanim sa spomenutim posadama s operativnog gledišta.

Gornja odredba primjeniti će se kako sliedi.

1) U nadležnosti talijanskih vojničkih vlasti biti će propisi koji se tiču

— nošenja i držanja oružja, streljiva, eksploziva i ratnog materijala,

— redarstvenog sata („copri-fuoco“),

— zamračenja.

Ovi će propisi pučanstvu biti objavljeni od talijanskih vojničkih vlasti preko vlastitih oglasa („ordinanze“).

Međutim biti će u nadležnosti hrvatskih građanskih vlasti pod nadzorom talijanskih vojničkih vlasti propisi koji se tiču:

— upotrebe krugovala,

— upotrebe samovoznih i motorizovanih sredstava,

— ograničenje prometa (cirkulacije),

— izprave za identitet i propustnice („lasciapassare“),

— stega u pogledu skupština, sajmova, vjerskih obreda, itd.

Takovi propisi oglasiti će se od strane hrvatskih građanskih vlasti pučanstvu preko vlastitih oglasa („ordinanze“).

2) U posadnim mjestima držanim od talijanskih četa na obali, u području, povezanim sa spomenutim posadama s operativnog gledišta i na otocima, biti će svi propisi iz prednjeg broja 1) u nadležnosti talijanskih vojničkih vlasti.

Iznimku od toga predstavljaju „gradovi“ (u smislu gradskog područja) sjedišta Velikih županija, u kojima će se primjeniti ono što je predviđeno pod predhodnim brojem 1).

3) U posadnim mjestima držanim od talijanskih četa i u područjima povezanim sa spomenutim posadama s operativnog gledišta, prelaziti će svi propisi o kojima je riječ pod brojem 1), automatski u nadležnost talijanskih vojničkih vlasti u slučaju unutarnje pobune ili kad su u toku ili neposredno predstojeće vojničke operacije.

E) Na cijeloj suhozemnoj obali i na svim otocima ostaju sve mjere, koje se tiču pomorskog prometa, ribarstva i uobće svakog kretanja plovnih sredstava svake vrsti, kao i zaštita talijanskih vojničkih vlasti, koje objavljuju propise o tome pučanstvu preko svojih vlastitih oglasa („ordinanze“).

F) Građanima, okrivljenim radi djela neprijateljstva protiv talijanskih četa ili radi neposlušnosti prema oglasima („ordinanza“) izdatim od talijanskih vojničkih vlasti suditi će i nadalje talijanski vojnički sudovi.

G) Količina i dislokacija hrvatskih četa* u II. zoni, bilo u posadnim mjestima, ispražnjenim od talijanskih četa, bilo u drugim ili onih upotrebljavanih u rečenoj II. zoni u operacijama, biti će utvrđena sporazumno između Hrvatskog Glavnog Stožera i „Superslode.“

— One među rečenim četama, koje će biti razmještene u posadnim mjestima, držanim od talijanskih četa ili u područjima, povezanim s operativnog gledišta s rečenim posadama biti će u pogledu upotrebe podređene odgovarajućim talijanskim vojničkim vlastima.

— Ostale hrvatske čete II. zone, biti će podređene odgovarajućim talijanskim vojničkim vlastima, u slučaju kombiniranih operacija s talijanskim četama.

Za rečene operacije nadležne su odlučiti (disponirati) i izdati tim povezane naloge, „Supersloda“, zapovjednici talijanskih armijskih korpusa i divizija, zanimani prema teritorijalnoj podjeli.

„Supersloda“ pridržaje si pravo da četama, o kojima je u ovoj točki rieč, uputi vlastite častnike, za vezu.

Prema prvom paragrafu ove točke G), moraju se promjene u dislokaciji i sastavu hrvatskih četa u II. zoni predhodno sporazumno odrediti između Hrvatskog Glavnog Stožera i „Superslode.“

Iznenadne promjene, kao posljedica žurnih operativnih potreba, dozvoljene su, osim u posadnim mjestima, držanim od talijanskih četa ili u područjima, povezanim s operativnog gledišta s rečenim posadama.

Ali o spomenutim promjenama morati će se izviestiti zanimane talijanske vojničke vlasti.

H) U III. zoni ima Hrvatski Glavni Stožer pravo razmještati i upotrebljavati vlastite čete kako će to smatrati oportunistički.

— Ali u slučaju, gdje bi rečene čete se nalazile i došle u posadna mjesta, držana od talijanskih četa ili u područja, povezana s operativnog gledišta s rečenim posadama ili u slučaju

* Kao „Hrvatske čete“ smatraju se čete vojske, zrakoplovstva, oružništva i ustaške milicije.

da će spomenute čete surađivati u operacijama s talijanskim četama, vrijedi i za njih ono što je određeno u predhodnoj točki G).

I) Hrvatske trupe, koje su razmještene ili koje operiraju u III. zoni, tj. unutar „demarkacione linije“, ne mogu biti podređene drugima nego hrvatskim i talijanskim zapovjedništvima, osim u slučaju operacija, sporazumno određenih i s talijanske strane s njemačkim vojničkim vlastima.

L) Ovo što je u ovom poglavlju II. određeno stupiti će na snagu dne 11. srpnja.

Hrvatska će vlada poduzeti potrebno da do toga nadnevka sve podređene zanimane hrvatske građanske i vojničke vlasti budu obavještene o utvrđenom i poslati će osim toga na vrijeme k velikim župama II. zone vlastite visoke izaslanike da osiguraju pravilan prielaz od odredaba, koje su sada na snazi na nove.

„Supersloda“ predviditi će, sa svoje strane, da podređene zanimane talijanske vlasti budu obavještene o utvrđenom do gore označenog nadnevka.

POGLAVLJE III

o točki 3. odnosne Verbalne note

A) O operativnoj suradnji između talijanskih četa i hrvatskih četa, vrijede norme o kojima je riječ u drugom poglavlju ovoga sporazuma.

B) O svrstavanju, izobrazbenoj suradnji i najvećem mogućem skladu između talijanskih vojničkih vlasti i talijanskih četa — s jedne strane — i hrvatskih vojničkih vlasti, hrvatskih četa, hrvatskog redarstva i ustaških postrojbi — s druge strane, vrijede već o tome sklopljeni sporazumi, oni o kojima je riječ u ovom dokumentu, kao i oni, koje će se u buduće sklapati od slučaja do slučaja.

C) Analogno onom, što je već izvršeno na građansko-pravnom polju, a radi olakšanja suradnje, koja je predviđena u predhodnim točkama A) i B), Hrvatska vlada ustanoviti će sa 1. srpnja kod „Superslode“ jednog Obćeg vojničkog povjerenika Nezavisne Države Hrvatske („Commissario Generale Militare dello Stato Indipendente di Croazia“):

POGLAVLJE IV

o 4. točki odnosne Verbalne note

A) Od dana i s detaljnim modalitetima, koji će se utanačiti sporazumom između Hrvatskog Glavnog Stožera i „Superslode“,

biti će hrvatskim četama postepeno povjereno čuvanje sljedećih željezničkih pruga:

- Karlovac—Ogulin (osim Ogulina).
- Ogulin—Knin (osim Ogulina i Knina)
- Konjic—Mostar (osim Mostara).

Ove čete biti će podređene odgovarajućim talijanskim vojničkim vlastima.

B) Pogon dielova pruge, o kojima je riječ, biti će, kao i do sada, upravljan od talijanskih vojničkih vlasti. —

C) Biti će sklopljeni daljnji sporazumi između Hrvatskog Glavnog Stožera i „Superslode“ za možebitno veće sudjelovanje hrvatskih četa kod čuvanja pruga, kao i za njihovo sudjelovanje kod pratnje vlakova.

POGLAVLJE V

o 5. točki odnosne Verbalne note

A) U II. i III. zoni biti će nastavljen, pod nadzorom talijanskih vojničkih vlasti, ili pod nadzorom hrvatskih građanskih i vojničkih vlasti, ili pod zajedničkim nadzorom, postupak — koji je sada sretno u toku — organizacije oružanih „protukomunističkih banda“³ bilo pokretnih, bilo sa zadaćama mjestne zaštite, sastavljene od sigurnih elemenata.

B) Te „protukomunističke bande“ moraju se obvezati da će priznati i poštivati vrhovništvo Nezavisne Države Hrvatske i njezine vlasti, kao da će poštivati i talijanske vojničke vlasti.

C) Te bande u II. i III. zoni, postavljene od bilo koje vlasti, razmještene u posadnim mjestima, koja drže talijanske čete, ili u područjima, povezanim s rečenim posadama s operativnog gledišta, ili u krajevima, gdje operiraju talijanske čete, biti će podređene talijanskim vojničkim vlastima.

— U tim zonama, ostale bande, postavljene od bilo koje vlasti, biti će ovisne od hrvatskih građanskih vojničkih vlasti.

D) Neovisno od gore označene podređenosti, „Supersloda“ imati će pravo:

— premještati iz jedne „zone“ u drugu ili iz jednog kraja u drugi iste „zone“, ili raspustiti bande, postavljene od talijanskih vojničkih vlasti,

— izazvati premještaj iz jedne „zone“ u drugu ili iz jednog kraja u drugi iste „zone“ ili iza „demarkacione linije“ ili tražiti razpuštanje banda, koje su postavljene od hrvatskih građanskih

³ Odnosi se na „Dobrovoljnu antikomunističku miliciju“ — Milizia volontaria anticomunista (M. V. A. C), koja se u toku juna počela formirati od četničkih elemenata. Opširnije vidi tom V, knj. 5, dok. br. 149, napomenu br. 6.

ili vojničkih vlasti, kojih će prisutnost biti smatrana, kao na užrb ratnih operacija i održanja javnog reda.

E) Postavljanje u II. zoni novih „banda“ sa strane hrvatskih vlasti, mora biti u sporazumu sa „Superslodom.“ „Supersloda“ će sa svoje strane obavještavati Hrvatski Glavni Stožer o postavljanju novih banda sa strane talijanskih vojničkih vlasti, i o premještanju „banda“ ovisnih od rečenih vlasti.

F) Analogno duhu člana B) poglavlja I. Hrvatska vlada se obvezuje, da ne će biti počinjene bilo kakove zloupotrebe („soprusi“), ili odmazde (represalije) protiv „banda“ ili protiv članova „banda“, koje su već postrojene pod nadzorom talijanskih vojničkih vlasti i koje će se, zbog izpražnjivanja posada o kojima u članku A) poglavlja I. naći u krajevima II. i III. zone, u kojima će biti samo posade hrvatskih četa.

— Hrvatska vlada se jednako obvezuje, da će savjesno (skrupulozno) izvršivati obveze, koje su talijanske vojničke vlasti preuzele s rečenim „bandama“.

— Kod tih „banda“ ili skupina „banda“ ostati će talijanski častnici za vezu u vremenu, koje će „Supersloda“ smatrati potrebnim, za olakšanje prielaza rečenih „banda“ iz ovisnosti talijanske u hrvatsku.

Ovaj sporazum je na talijanskom jeziku, koji vriedi za obje zanimane strane.

Zagreb, 19. lipnja 1942.

Viši zapovjednik oružanih
snaga „Slovenija—Dalmacija“
General Mario Roatta
Mario vitez Roatta s. r.

Poglavnik Nezavisne Države
Hrvatske
Dr. Ante Pavelić s. r.

**IZVJEŠTAJ VRHOVNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA
OD 20. JUNA 1942. MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA NDH
O BORBAMA S PARTIZANIMA NA KORDUNU I U BANJI¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO

Odjel za javnu sigurnost

Očevid. Broj 691/taj.

U Zagrebu, dne 20. lipnja 1942.

Predmet: Dnevno izvješće
za 20. lipnja 1942.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
(Gl. St. — Očev. Odjel)

1. Oružnička pukovnija od 17. lipnja pismeno javlja:

10. lipnja o. g. u 2 sata skupina od oko 100 partizana napala je puščanom vatrom na oružničku postaju Vukmanić. Partizani odbijeni, koji su se povukli u šumu „Babina gora“.

12. lipnja o. g. prilikom pretrage zemljišta između sela Luščana i Strašnika (5 km j. i. od Gore), kotar Petrinja, veća skupina partizana iz zasjede napala je puščanom vatrom oružničku obhodnju od 7 momaka. Ovom prilikom poginuo je zapovjednik postaje Gore, narednik Venceslav Remeta, od kojeg su partizani oduzeli oružje i oružničku odoru.²

12. lipnja o. g. u 2.30 sati jedna veća skupina partizana napala je puščanom vatrom na domobransku stražu, koja osigurava zgradu željezničkog pristaništa u Belavićima (2 km s. z. od Duge Rese).

Partizani su stražu razoružali i od iste odnieli 7 voj. pušaka i 700 naboja.³

12. lipnja o. g. u 2.30 sati skupina oko 700—800 partizana napala je puščanom vatrom na selo Prekopu, kotara Glina (4 km j. i. od Gline). Ovom prilikom partizani su zapalili 26 kuća.⁴

12. lipnja o. g. u 7.30 sati krenuo je 1 bataljon talijanske vojske iz Delnica državnom cestom prema Fužinama. Kada

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 44/1—1, k. 71.

² i ⁴ Ovo čišćenje terena povezano je sa ofanzivom 1. gorske divizije u vremenu od 9. do 13. juna 1942. Vidi dok. br. 120 i tom V, knj. 5, dok. br. 39.

³ Posadu željezničke stanice razoružao je jedan vod 1. bataljona 2. kordunaškog NOP odreda (tom V, knj. 5, dok. br. 22).

je ova postrojba na južnoj strani kod samog izlaza iz Delnica išla pješke prema Fužinama, napadnuta je bila iz jedne male šumice pušćanom i strojopušćanom vatrom od strane partizana.

12. lipnja o. g. u 21.30 sati skupina od 10—15 partizana napala je pušćanom i strojopušćanom vatrom na selo Jakšiće, kotar Vrbovsko (1½ km s. i. od Hrv. Moravica). Četnici naoružani od talijanskih vojnih vlasti, koji su bili na straži, napadaj su uspješno odbili.

16. lipnja o. g. u 4 sata došlo je oko 100 naoružanih partizana u selo Polanjek, kotara Sisak (5 km s. i. od Siska), gdje su se zadržali do 6 sati.

Ovom prilikom partizani su sakupljenim seljacima držali promičbeni govor i od seljaka odnieli 10 lovačkih pušaka.

Nakon toga partizani su se povukli u šumu Ostrovsko—Lipovica, gdje imaju svoje logore.

3. Oružnička pukovnija od 15. lipnja pismeno javlja:

10. lipnja o. g. 35 naoružanih komunista došlo je u selo Brusnik (5 km s. z. od Bos. Kobaša), opljačkali selo a zatim se udaljili u šumu Motajica—vrh zv. „Gradina“ gdje, prema izgledu, imaju i svoj logor.

11. lipnja o. g. u 15 sati došlo je oko 20 naoružanih partizana u selo Kunovce (7,5 km s. z. od Požege), gdje su uhitili i svezali ustaškog tabornika Branka Kajića i odveli ga sobom.⁵

...⁶

P.n.z. zamjenik, pukovnik:
(Geroč)
Geroč

⁵ Vidi tom V, knj. 6, dok. br. 61.

⁶ Redakcija je izostavila dio teksta koji se odnosi na teritoriju Bosne.

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA I. DOMOBRANSKOG ZBORA OD 22. JUNA 1942. MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA NDH O NAPADU PARTIZANA NA TERETNI VLAK NA PRUZI IZMEĐU GORNJIH DUBRAVA I TOUNJA I O DO-LASKU PARTIZANA U LUKOVDOL I ZDIHOVO¹

ZAPOVJEDNIČTVO I. DOMOBRANSKOG SBORA

Glst. Br. 5805/Tajno

U Sisku, dne 22. VI. 1942.

Predmet: Izvješće o dnevnim događajima u V. operativnoj zoni.

Tajno!

1. — MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA (Glst. — Operativni odjel),
2. — MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA (Glst. — Očevidni odjel),
3. — SASTAVAK U S P I S E .

U dopunu dnevnih izvješća, dostavljaju se naknadno prikupljeni podaci o događajima u V. operativnoj zoni:

1. — Dne 14. lipnja 1942. u 13 sati jedna grupa od 60 partizana došla je u selo Lukovdol (7 km sjeverno od Vrbovskog) kotara Vrbovsko, gdje su postavili straže i održavali promičbeni govor do 19 sati, kada su se povukli na cestu „Lujzijana“ više Lukovdola gdje su zabranili seljacima odlazak u Vrbovsko.

Istog dana u 15 sati jedna grupa od 80 partizana zaposjela je selo Zdihovo (14 km sjeveroistočno od Vrbovskog) kotara Vrbovsko, gdje su postavili straže na cesti te nisu nikoga puštali da ide prema Karlovcu.

2. — Dne 15. lipnja 1942. partizani iz zasjede napali su oružničku obhodnju sa vatrom iz pušaka (0,8 km jugoistočno od Fužina) i to: pokusnog oružnika Nikolu Matovina, oružničkog novaka Antu Blažević, Pavao Miklić i Mujo Kolić, kad je ova izašla od Fužina prema Liču po cesti, kotara Delnice.

Ovaj napadaj primjetili su talijanski vojnici sa kolodvora u Fužinama, koji su otvorili strojopuščanu vatru prema mjestu gdje su se partizani nalazili u zasjedi, koji su se pred ovom vatrom brzo povukli u šumu.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 54/1—1, k. 71.

3. Dne 19. lipnja 1942. u 14,42 sata, teretni vlak koji je vozio od željezničke postaje Gornje Dubrave prema Tounj — Zdencu (2 km jugozapadno od Gornjih Dubrava), kotara Ogulin, naletio je na izvađenu tračnicu, uslied čega je stroj sa tenderom, 2 cisterne i vagon sa brašnom i službeni vagon izkliznuli, te je promet prekinut.

Na mjestu nesreće izgorio je 1 vagon sa brašnom, službeni vagon i 1 cisterna. Brašno iz navedenog vagona djelomično je izgorjelo, a djelomično po partizanima odnešeno je. Partizani su poslije toga napali vlak sa strojopuščanom vatrom. Vlak se je sastojao od 26 cisterna i vagona brašna i još nekoliko vagona sa raznom robom. Vlak su pratili talijanski vojnici.

25 cisterna probušeno je sa strojopuščanim nabojima, pa je taj ostali dio vlaka odvezen na željezničku postaju Gornje Dubrave, gdje su cisterne provizorno začepljene.

Od talijanskih vojnika jedan je ubijen. Strojovođa i dva ložača odvedeni su po partizanima te se za njihovu sudbinu ne zna.²

4. — Dne 20. lipnja 1942. oko 2.30 sati, napadnuto je mjesto Plaški kotara Ogulin sa sviju strana sa puščanom i strojopuščanom vatrom od strane partizana.

Borba se je vodila do 3.30 sati. Napad je odbijen. Na našoj strani nije bilo žrtava. Gubitci na strani partizana nepoznati su.

Istovremeno prekinuta je bila i željeznička pruga između želj. postaja Plaški i Vojnovac u dužini od 12 metara. Šteta na pruzi odmah je popravljena.

Zapovjednik, general
(Rumler)
Rumler

² Rušenje pruge i napad na vlak izvršile su jedinice 1. bataljona 2. kordunaškog NOP odreda (tom V. knj. 5, dok. br. 54).

**IZVJEŠTAJ VRHOVNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA
OD 22. JUNA 1942. GLAVNOM STANU POGLAVNIKA O
PRELASKU PARTIZANA IZ BOSNE U SLAVONIJU I O
BORBAMA NA TERITORIJI SLAVONIJE¹**

Nezavisna Država Hrvatska
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIČTVO
Odjel za javnu sigurnost
Broj 1970/tajno
U Zagrebu, dne 22. lipnja 1942.

Predmet: dnevno izvješće
od 22. lipnja do 9 sati.

GLAVNOM STANU POGLAVNIKA (Očevidnostni odjel)
ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE
I. i II. odjel

3. oružnička pukovnija 16. lipnja pismeno javlja:

12. lipnja oko 3 sata jedna grupa, oko 30 naoružanih partizana, upala je u selo Okučane, te sa sobom odveli u šumu djevojku Mileva Pupavac, koja je u Zagrebu prije kratkog vremena svršila tečaj ustaške mladeži i došla svojim roditeljima. Oduzeli njenu ustašku odoru i sa sobom odneli.

14. lipnja u 3.45 sati 3 partizana preplivali su rijeku Savu na ušću potoka „Crnac“ (8 km j. od Nove Kapele), uhvatili 1 ribara kojega su prisilili pa ih je ovaj prebacio čamcem preko Save u Slavoniju — oko 100 partizana.²

Istoga dana oko 4 sata naša straža na željezničkoj pruzi Lužani—Nova Kapela, primjetila je oko 40—50 partizana gdje prelaze željezničku prugu u pravcu Požege. Straža je na njih otvorila pušчанu vatru, koju su komunisti uzvratili i dali se u bjeg prema Požegi. Gubitaka na strani straže nije bilo, dok gubitci na strani komunista nisu poznati.

4. pješačka pukovnija uputila je odmah za komunistima 3 samovoza domobrana, ali rezultat još nije poznat.

¹ Prepis originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 52/1—1, k. 71.

² Odnosi se na prebacivanje Proleterskog bataljona iz Bosanske krajine, koji je bio razbijen od četnika u Motajici. Prebacilo se 111 partizana. Opširnije o tome vidi tom IV, knj. 5, dok. br. 118 i tom V, knj. 5, dok. br. 61.

12. lipnja u 22 sata jedna grupa, oko 60 naoružanih komunisti, upala je u selo Zdence (8 km s. i. od Orahovice) gdje su se podijelili u 2 grupe po 30 momaka. Jedna grupa ostala je u Zdencima, a druga otišla u Slavonske Bare (1.5 km s. od Zdenaca).

U selu Zdencima uhitili su zapovjednika ustaške pripremne bojne Antuna Popića, občinskog redara Pavu Karapetrića i ustaškog tabornika Pavla Popića.

Isto tako su razoružali noćne stražare i oduzeli 6 vojničkih i 1 građansku pušku sa nešto streljiva. Navadenu trojicu su odveli sa sobom u šumu za čiju se sudbinu do sada ne zna.

Druga grupa u Sl. Barama razlupala je b. b. aparat i sa sobom odneli 1 sanduk sa liekovima za prvu pomoć, 2 brzoglasne slušalice, 1 induktor i razlupali sliku Poglavnika. U poštanskoj uredovnici razoružali 2 stražarnika, te uzeli 2 puške, iz pošte odneli 4.900 gotovog novca i poštanskih marki i dopisnih karata u vr. 8.150 kuna.

Petorica od ovih komunisti upali su u občinsku sgradu Bare, uzeli 3.465 kuna gotovog novca, poderali sve spise i uništili sliku Poglavnika. Kada su iz občine izišli iz puške su opalili 2 naboja kao znak za odlazak i otišli u Zdence, gdje su se sastale obje grupe i otišli u pravcu sela Šumeđa (4 km j. i. od Orahovice).

Noću 20/21. VI. oružnička postaja Kamensko na cesti Pakrac—Požega (24 km s. i. od Pakraca) zauzeta po partizanima. Na našoj strani imade dosta žrtava, među njima i satnik Petronović.³

Pobliže slijedi, dok se prikupe podatci.

.. .⁴

Zapovjedništvo ustaške nadzorne službe 22. lipnja brzoglasno javlja:

Kotarski predstojnik iz Samobora javio je, da su noćas oko 3 sata došli pred kuće članova ustaške pripremne bojne u selo Dragonoš, občine Samobor, partizani, od kojih su 5 ušli u kuće, a nepoznati broj drugih ostao vani. Od 5 članova pripremne bojne oduzeli 5 pušaka i nešto streljiva i udaljili se u nepoznatom pravcu.

21. VI. oko 21 sat došlo je oko 30 partizana u Lipovički planinski dom kod Samobora, tražili piće i oko 0.1 sat, plativši potrošeno, otišli u nepoznatom pravcu.⁵

³ Opširnije o akciji vidi tom V, knj. 6, dok. br. 61.

⁴ Redakcija je izbacila dio teksta koji se odnosi na akcije u Bosni.

⁵ Ove akcije izvršili su partizani 2. operativne zone Hrvatske (tom V, knj. 5, dok. br. 59).

Kotarski predstojnik moli pomoć pošto su oružnici vezani za obranu postaja, a ustaška pripremna bojna za obranu Samobora.

Predlažem gornje izvješće time, da u zadnja 24 sata nisu primljene druge značajnije vesti.

Zapovjednik, general:
(Mizler)
Mizler v. r.

BR. 120

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA I. DOMOBRANSKOG ZBORA OD 23. JUNA 1942. MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA NDH O BORBAMA S PARTIZANIMA NA TERITORIJI ZBORA¹

Oč. 2827

Zapovjedništvo I. Domobranskog Sбора

Br. 5822/Tajno

U Sisku, dne 23. lipnja 1942.

Predmet: Doglasno izvješće za prvu polovinu mjeseca lipnja 1942.

1. — MINDOM — GLAVNI STOŽER — OČEVIDNOS. ODJEL,
2. — ZAPOVJEDNIČTVU II. DOMOBRANSKOG SBORA,
3. — ZAPOVJEDNIČTVU III. DOMOBRANSKOG SBORA,
4. — VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU,
5. — SASTAVAK U SPISE.

Na temelju zapovjedi Mindoma — Glst — Očevidni odjel — Očev. Br. 4163/Tajno od 11. studenog 1941. godine, dostavljam doglasno izvješće za prvu polovinu mjeseca lipnja 1942., sastavljeno na temelju prikupljenih podataka u slijedećem:

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 7/2—1, k. 71.

1.) Raspoloženje naroda:

Hrvati: Hrvatski je narod zadovoljan sa državnom upravom i postojećim državnim poredkom, ali u krajevima koji su pod terorom partizana ili do kojih dopire djelatnost partizana narod je zabrinut.

U II. talijanskoj zoni moral i borbeni duh je u opadanju. Ovome su uzrok nesređene političke i ekonomske prilike, te uspješna promičba od strane komunista, koja u općoj nesređenosti nalazi plodno tlo za svoj protudržavni rad. Predugo trajanje rata, te nesumnjivi uspjesi partizanskih odjela, koji pod svojom vlašću i terorom drže veći dio područja u II. zoni, negativno djeluju na duh i otpornu snagu hrvatskih narodnih slojeva, tako da se u zadnje vrijeme opaža želja za nekim kompromisom između Hrvata katolika i grkoistočnjaka. Držanje talijanskih snaga također djeluje negativno na duh i raspoloženje Hrvata. Talijanske oružane snage su posve pasivne, kad se radi o zaštiti hrvatskih interesa. I ako su dosta jake da unište partizane, njihove su akcije usmjerene u cilju da zaštite isključivo njihove posebne interese, t. j. da održe promet na pruzi Fiume—Ogulin—Split, te da spriječe upade partizana u anektirani dio Dalmacije, u koje svrhe iskorišćuju kolaboraciju sa četnicima.

Talijanske vlasti ne postupaju dovoljno korektno sa našim pučanstvom u II. talijanskoj zoni. Osobito se ističe postupak vojnih jedinica za vrijeme akcija, kojom prilikom, bez predhodnih izvida, streljaju neke Hrvate pravdajući da je iz njihovih kuća pucano na talijanske vojnike, dok se međutim ustanovilo da su streljani bili dobri Hrvati. Isto tako bilo je slučajeva da su talijanske jedinice formalno opljačkale pojedina sela. U narodu je zbog ovih slučajeva zavladao strah zbog čega narod bježi u šumu.

Povoljno je odjeknula kod Hrvata vijest o dolasku jačih hrvatskih ustaških postrojba u II. talijansku zonu, od kojih se očekuje, da će učiniti kraj partizansko-komunističkom terorom.

Grkoistočnjaci: U krajevima, koji nisu ugroženi od komunista, pravoslavni živalj je nakon ustoličenja patrijarha hrvatske pravoslavne crkve Germogena u glavnom umiren i surađuje sa našim vlastima.²

Isto tako veći dio pravoslavnog živilja u ostalom dijelu područja ovog sloboda uviđa da se mora pomiriti sa novim stanjem, te želi miran i normalan način života, ali im ovo priječe komunisti, koji ne napadaju samo Hrvate, već i one grkoistočnjake, koji s njima ne surađuju. Prema tome ovo se pučanstvo

² Ovo se odnosi na četnike.

opredeljuje za one, koji u dotičnom kraju drže vlast u rukama, t. j. za partizane, četnike ili za nas.

Židovi: U koliko nisu odvedeni u logore, pritajeni su i ne ispoljavaju svoje raspoloženje.

Židovi izbjeglice, koji žive u Kraljevici, Novom i Crikvenici pod zaštitom Talijana, na oko su mirni, ali potajno rovare i vrše promičbu u korist naših neprijatelja.

Manjine: Lojalne su.

Među svećenicima Slovincima, koji su primljeni kod nas, ima takovih koji nisu lojalni i koji nisu prijateljski raspoloženi prema našoj državi. Isto je opaženo i među ostalim Slovincima, koji žive kod nas.

II. A). — ČETNIČKA AKCIJA.

Organizacija četničkih odreda pod zaštitom Talijana vrši se i dalje.

U kotaru Gospić: 23. V. četnici su odbili napad partizana na svoje položaje zapadno od Gospića, ali su se 26. V. pod ponovljenim i jačim napadom veće grupe partizana morali povući na nove položaje bliže Gospiću. U ovim borbama palo je 40 četnika i oko 130 partizana. Poginuli su četnički vođe Marko Sučuš i Miloš Babić, a od partizanskih vođa poginuo je zapovjednik bataljona Miloš Tica i politički komesar Mate Vulić.

Na području kotara Gospić nije bilo četničkih napada na hrvatsko stanovništvo.

U prvoj polovici lipnja pojavila se je u s. Medak jedna skupina četnika, koja je sada u toku postrojenja, i koja je do sada vršila samostalne akcije protiv partizana u najbližoj okolini.

U kotaru Otočac: 6. VI. u Vrhovinama prijavili su se talijanskim vlastima četnici iz s. Zalužnice s izjavom, da su spremni surađivati sa talijanskom vojskom i hrvatskim domobranstvom. Talijanska vojna vlast pristala je na suradnju i naoružala je 40 četnika iz s. Zalužnice.

Povodom ovog oboružanja četnika od strane Talijana došlo je do sukoba između komunista i četnika u s. Zalužnici. Gubitaka bilo je na obim stranama, ali kako su komunisti bili brojčano nadmoćniji od četnika, to su iste protjerali a neke sa sobom odveli.³

U kotaru Delnice: 11. VI. oboružali su Talijani 51 odmetnika, koji su se vratili svojim kućama. Puške za oboružanje ovih četnika poslala je Velika Župa Modruš.⁴

³ Vidi dok. br. 114.

⁴ Vidi dok. br. 103.

Sredinom lipnja postignuta je u Kninskom području suradnja naših vlasti sa četničkim vođama Bogunovićem, Đujićem, Rokvićem i Radenovićem. Glavno središte suradnje četnika sa našim vlastima i snagama je Glamoč sa smjerom akcija iz Glamoča prema Kninu, Bos. Grahovu i Bos. Petrovcu.

U toku mjeseca lipnja primjećena je sve veća suradnja talijanskih vojnih snaga sa četnicima u oblasti II. talijanske zone. Pojedine skupine četnika predaju se i budu oružane od strane talijanskih vojnih vlasti i u zajednici bore se protiv partizana.

U manjem stepenu predavale su se četničke skupine i našim vlastima. Sada se pokreće pitanje o predaji četnika, koji su surađivali sa talijanskim vlastima, na dalju suradnju sa našim vlastima i snagama.

II. B). — KOMUNISTIČKA AKCIJA I PROTUMJERE.

Komunistička partizanska akcija na području ovog sbora i dalje je u stalnom porastu i to osobito južno rijeke Save i Kupe, gdje partizani drže u svojim rukama pojedine predjele ili ih ugrožavaju, dok u sjevernom dielu ovog sbornog područja partizanske djelatnosti gotovo i nema.

I. *Kordunaški N. O. P. Odred* formira novi bataljon⁵ u predjelu Perjasica—Slunj i jača se prilikom priliva partizana iz Like, dok se partizani u Lici popunjavaju iz Dalmacije i Hrvatskog primorja.

II. *Kordunaški N. O. P. Odred* sve veću aktivnost ispoljava u kotaru Pisarovina i Karlovac⁶, a željezničku prugu Utinja—Vrginmost uspjelo je partizanima razoriti u potpunosti. Osobito je jak pritisak iz Petrove gore prema Karlovcu, gdje je ponovno od partizana zauzet Vojnić⁷ (mjesto i željeznička postaja). U akcijama ovog odreda, po selima kotara Pisarovina, partizanske skupine nailaze na oslonce među svojim jatacima, osobito u komunističkim selima Farkašić i Letovanić.

U Hrvatskom primorju zauzela je komunistička djelatnost širi opseg. Izuzev uskog primorskog pojasa cijelo područje primorja postalo je ugroženo od partizanskih prepada.

6. VI. započela je akcija Ličkog Sdruga, da zauzme Plitvička Jezera i Prijeboj, da priteknu u pomoć Bihaću čišćenjem prostora Ličko Petrovo Selo—Bihać. Posada iz Bihaća podpomogla je akciju za dobijanje spoja sa Drežnik-Gradom, što je 7. VI. postignuto. Dne 8. VI. završena je akcija na crti: Ličko Petrovo Selo—Drežnik, te je uspostavljena veza sa Ličkim U-

⁵ i ⁶ Na teritoriji Perjasica — Slunj djelovale su jedinice 2. kordunaškog NOP odreda, a u kotarevima Pisarovina i Karlovac jedinice 1. kordunaškog NOP odreda. Do tada oba odreda imala su po 4 bataljona.

⁷ Vidi tom V, knj. 5, dok. br. 22 i 158.

staškim Sdrugom kod Prijeboja.⁸ Neprijatelj je imao gubitaka 45 mrtvih. Partizani povukli su se prema Korenici.

U naše ruke došla su sljedeća mjesta: Plitvička Jezera, Ličko Petrovo Selo i Prijeboj.

Akcija čišćenja Šamarice⁹ nije dala povoljne rezultate, jer se N. O. P. odred Banije ponovno pokazuje vrlo aktivnim na svome starom sjedištu Šamarice i ugrožava prometne veze Petrinja—Glina i Sunja—Kostajnica—Bos. Novi. Njegova djelatnost uporedo sa akcijama ocrtava se u jakoj promičbi, osobito na grkoistočnjake, te su uspjeli pridobiti dosta pristalica, koje su odmah uvrstili u svoje redove i time povećali vatrenu moć po svojim bataljonima. Osim toga nedvojbeno je utvrđeno djelovanje ovoga Odreda već i u šumskom pojasu lieve obale rieke Save Sisak—Ivanić-Grad.¹⁰ Djelovanje ove skupine olakšano je, pošto se oslanjaju na njihove jatake po komunističkim selima Greda, Odra, Žabno, Pračno i Hrastelnica.

I. *Krajiški N. O. P. Odred*, koji je na prostorijski desne obale Une i lieve obale rieke Sane bio do sada prividno pasivan, odpočeo je sada svoju djelatnost i prvi uspjeh bio je zauzeće Bos. Krupe 19. VI. o. g. Po jačini prikupljanja ovih snaga mogu se očekivati dalji jaki podhvati prema Otoki i Bihaću.

Sa zapadne strane vrlo aktivno djeluje na sam Bihać, kao i na spoj Bihać—Slunj, udarna brigada Ličkog N.O.P. Odreda iz svoga središta Korenice.¹¹ Ova skupina partizana obkolila je sada Udbinu¹² i uspješno djeluje pravcima prema Gospiću i Gračacu. Jedna njena skupina djeluje ka Otočcu, gdje je zauzela Kuterevo.

Akcijom naših snaga i oružništva u Hrvatskom zagorju uništena je i pohvatana sredinom svibnja grupa partizana, koja se je u Hrvatskom zagorju početkom svibnja bila pojavila. Prema pronađenom dnevniku partizana i po iskazu pseudo imena partizana proizlazi, da je Zagorska grupa partizana bila 1. četa „Partizanskog Zagorskog bataljona Matija Gubec“.¹³ Jačina čete bila je oko 80 ljudi. Cilj ove partizanske čete bio je da se dočepa Ivanšćice planine, da operira u rudarskim bazenima Golubovca i Ivanca, te da surađuje sa Kalničkom parti-

⁸ Vidi dok. br. 114.

⁹ O ofanzivi na oslobođenu teritoriju Banije, koja je trajala od 9. do 13. juna, vidi opširnije u tomu V, knj. 5, dok. br. 39.

¹⁰ Banijski NOP odred poslao je na sektor Siska, u Brezovicu, dvije desetine boraca sa zadatkom da utiču na brži razvoj NO pokreta u tom kraju (tom V, knj. 5, dok. br. 28, 39 i 58).

¹¹ U to vrijeme vršile su se pripreme za formiranje 1. NOU brigade Hrvatske (tom V, knj. 5, dok. br. 32).

¹² Napad na Udbinu, 3. juna 1942, vršili su bataljoni „Pekiša. Vuk-san“, „Krbava“ i „Mićo Radaković“ (tom V, knj. 5, dok. br. 40, 47 i 62).

¹³ Podatak netačan. Bataljon „Matija Gubec“ nije postojao.

zanskom četom. Rukovodstvo i većina partizana 1. čete pridošli su iz Zagreba, kao i veći dio naoružanja, a drugi dio naoružanja uspelo je partizanima zarobiti u Brdovcu kod Zaprešića. Od 80 partizana 1. čete ubijen je 21, a 37 ih je uhvaćeno, ostalih 23 vjerovatno se prikriva, ali se za njima vrši potraga.¹⁴ Narod u Hrvatskom zagorju svesrdno je pomagao rad naših oružanih snaga i u mnogome je pridonio tako brzom uništenju ovih partizana.

U posljednje vrijeme jaka djelatnost opaža se kod „Slovenskih partizana“ koji u glavnome u tri skupine djeluju preko naše državne granice u prigraničnom pojasu našega područja. Osobito su važni podhvati iz Bele krajine i Uskočke pl. Karakter rada ovih skupina je upad, pljačka u pojedinim našim selima samoupravnih ustanova, pošte i t. sl. i držanje promičbenih govora kod pučanstva.

O odmetničkim snagama dostavlja se polumjesečno Ministarstvu Hrvatskog Domobranstva (Glavni stožer) posebno izvješće.

Kao važnije momente u odmetničkoj akciji od posljednjeg izvješća do danas, navodim sljedeće:

U kotaru Pisarovina: 1. VI. napadnut je na putu Pisarovina — Pokupsko samovoz ustaškog obskrbnog zavoda Zagreb. 1 dočastnik umro je od dobivenih rana, za sudbinu 2 ranjena častnika i 1 oružnika se ne zna.¹⁵

9. VI. partizani napali naše straže oko Pokupskog. Napad odbijen.

9/10. VI. partizani upali su u općinu u Pisarovini. U sgradi općine poderali su i razbacali spise, učinili štete i odnijeli gotovinu i nešto uredskih potrebština.

10. VI. partizani su napali pušćanom vatrom Pisarovinu, — napad odbijen.

Istog dana opljačkali su partizani općinsku sgradu u D. Kupčini.¹⁶

U kotaru Jastrebarsko: 1. VI. grupa partizana napala je s. Sošice, iz kojeg se je pod pritiskom partizana naša granična straža povukla u Kostanjevac. Idućeg dana zaposjednuo je opet s. Sošice, po našim snagama.

3. VI. nepoznati partizani napali su pušćanom vatrom oružničku ispostavu Budinjak (4 km sjeveroistočno od Kalja). 1 domobran poginuo, napad odbijen.

5. VI. naišla je 2. Bojnica Poglavnikove tjelesne bojne na partizanski logor 5 km sjeverozapadno od Kalja. Partizani su

¹⁴ Borba je vođena sa 2. i 3. vodom 2. čete 2. operativne zone Hrvatske. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 4, dok. br. 68.

¹⁵ i ¹⁶ Napad je izvršila partizanska grupa „Kljuka“ (kasnije 4. četa 4. bat. 1. kordunaškog NOP odreda) (tom V, knj. 5, dok. br. 54).

se razbježali te ostavili logor, u kojem je palo u naše ruke 16 vojničkih pušaka; 1 strojnica, 1 strojopuška, 20 samokresa, 5.000 naboja, 25 mina za miniranje objekata kao i raznog opremnog uređskog i liječničkog tvoriva.¹⁷

Logor se sastojao iz 5 velikih i 27 manjih šatora. U mjestu logora spaljeno je sve što se nije moglo odneti.

6. VI. grupa partizana kretala se je oko Kostanjevca. Partizani prietili su seljacima i napali graničnu stražu u s. Sošice. Napad je odbijen.

12. VI. održali su partizani promičbeni govor u s. Crna Mlaka.

15/16. VI. partizani su razorili prugu između Zdenčine i Jastrebarskog; na razorenoj pruzi iskočio je putnički vlak. Žrtava nema.¹⁸

U kotaru Karlovac: 7. VI. Slovenski partizani obkolili su i razoružali su našu graničnu stražu u s. Mrzljaki i Netretić. Oružje su domobranima oduzeli, a domobrane potom pustili.

9. VI. manja grupa partizana napala je općinu u s. Šišljaviću (14 km sjeveroistočno od Karlovca). U općinskoj sgradi uništili su sve službene knjige i zapisnik, te odnijeli 8 pušaka i 200 naboja.

12. VI. partizani su napali željezničku postaju Belavići kraj Duge Rese. Razoružali su stražu i uzeli 6 pušaka. Čekaonicu (drvenu baraku) zapalili su.

14. VI. manja grupa partizana boravila je u s. Donje Prilišće, gdje su održali promičbeni govor.

U kotaru Vojnić: 1. i 2. VI., a pošto je naša posada u Vojniću tražila hrane, streljiva i pojačanje, probile su se naše snage iz Karlovca do Vojnića. Uzput popravile su naše snage porušenu cestu do Vojnića. U Vojniću izkrcale su hrane i streljiva, te se potom vratile natrag u Karlovac, jer su se partizani povukli iz obližnje okolice Vojnića.

4. VI. pobunjenici razorili su 93. brzojavna stupa između Skakavca i Vojnića, te skinuli 1.400 m pruge između Utinje i Vojnića.¹⁹

6. VI. partizani zauzeli su cestu Vojnić—Brezova Glava.

11. VI. napadnut je vlak kod razorene pruge između Utinje i Vojnića. 3 ustaše su ranjena.

12. VI. partizani su zauzeli Vojnić. Zapalili sve vagone na kolodvoru. Naše snage povukle su se u Vrginmost. Istodobno

¹⁷ Vidi tom V, knj. 5, dok. br. 59.

¹⁸ Prugu su razorili partizani 2. voda 2. čete 2. operativne zone Hrvatske (tom V, knj. 5, dok. br. 59).

¹⁹ Ove diverzije izvršile su jedinice 1. bataljona 1. kordunaškog NOP odreda (tom V, knj. 5, dok. br. 22).

obkolili su partizani željez. postaju Utinja, te se je naša posada povukla u Skakavac.²⁰

U kotaru Cazin: 5. VI. odbijen je napad na Vrnograč uz pripomoć Ustaške bojne iz Kladuše. Gubitci partizana: 24 mrtva, 1 strojica i 20 pušaka. Naši gubitci: 20 mrtvih.²¹

U kotaru Vrginmost: 27/28. V. razrušili su partizani 600 m željezničke pruge između postaje Vrginmost i Vojnić-kolodvora i kraj pruge posjekli 45 b. b. stupova.

5. VI. između Topuskog i Vrginmosta partizani su razrušili 1180 m željezničke pruge, porušili su 48 b. b. stupova i isprekidali b. b. žicu, usljed čega je promet prekinut.

Istog dana napali su partizani Lasinju. Napad je odbijen.

7. VI. izvršili su partizani vatreni napad na kolodvor Topusko. Napad je odbijen.

10/11. VI. odbijen je napad na Topusko. Poslije toga izvršile su naše snage²² čišćenje prostora Glina—Obljaj—Bojna, naišavši samo na manji odpor odmetnika.

U kotaru Glina: 7. VI. partizani su napali s. Bučicu. Istog dana napad na sela Skelu, Gređane i na Topusko. Intervencijom snaga iz Gline napad je odbijen.²³

12. VI. partizani upali u s. Strašnik i Gore, te u s. Prekopi — zapalili 27 kuća. Petrinjski sdrug oslobodio je opet ova mjesta.

14. VI. između željezničke postaje Vlaović i Grabovac, naišao je vlak na razrušenu prugu. 2 stroja i 2 vagona su iskočila.

19. VI. na željezničkoj postaji Grabovac partizani minirali su skretnicu, na kojoj je pri nailasku i padu terezine ozliedeno 8 radnika.

U kotaru Petrinja: 7. VI. manji prepad partizana na stražu na mostu kod Graduse (2 km sjeverozapadno od Sunje) — odbijen, bez gubitaka.

16. VI. kod s. Joševce đački vod Petrinjskog sdruga naišao je na zasjedu, te imao 3 mrtva, 2 ranjena i 27 zarobljenih.

16/17. VI. — vatreni napad na stražu u Bačugi (10 km jugozapadno od Petrinje) — odbijen.

19/20. VI. izvršen napad partizana na s. Hrastovicu (4 km južno od Petrinje). Napad odbijen.

U kotaru Sisak: 4. VI. napalo je 5 odmetnika stražu na pruzi između Lekenika i Grede. Napad odbijen.

²⁰ Napad na posadu na Vojnić-kolodvoru izvršile su snage 1. kordunaškog NOP odreda. Opširnije o akciji vidi tom V, knj. 5, dok. br. 22.

²¹ Vidi dok. br. 81.

²² Odnosi se na snage 2. bojne Petrinjskog sdruga (Arhiv V. I. I., reg. br. 11/3—3, k. 11).

²³ Vidi tom V, knj. 5, dok. br. 6 i 22.

9. VI. grupa partizana napala je stražara na mostu preko rijeke Odre (2 km zapadno od Siska). Stražara su ubili, a potom se razbježali. Napad na stražara im je uspio, jer su bili u ustaškim i domobranskim odorama.²⁴

14. VI. sličan prepad na kolski most preko Odre — odbijen.

16. VI. došlo je oko 100 naoružanih partizana u s. Palanjek (5 km sjeveroistočno od Siska), gdje su održali seljacima promičbeni govor i odniali 10 lovačkih pušaka. Nakon 2-satnog zadržavanja u s. Palanjek, partizani su se povukli u šumu Ostrovsko—Lipovica, gdje imaju svoje logore.²⁵

19. VI. primjećen je 1 sat partizana u domobranskim odorama u prebacivanju na lijevu obalu Save od Boka ka Hrastelnici (4,5 km sjeveroistočno od Siska).

U kotaru Kostajnica: 3. VI. grupa partizana napala je Bos. Kostajnicu. Napad odbijen; borba je trajala 2 sata. Naših gubitaka nema.

5. VI. ponovni napad puščanom i strojopuščanom vatrom na B. Kostajnicu. Napad odbijen.

7. VI. jedan odbjegli zrakoplov bacao letke nad Hrv. i Bos. Kostajnicom.

Istog dana napali su partizani puščanom i strojopuščanom vatrom željezničku postaju Sunja iz šume južno od Sunje. Napad odbijen bez gubitaka.

U kotaru Dvor N/U: 4. VI. odbijen napad na Divušu.

5. VI. partizani iz zasjede pripucali su na njemačku kolonu samovoza kod Divuše. 3 njemačka vojnika ranjena.

7. VI. jedan odbjegli zrakoplov bacio je 2 bombe na Dvor n/U., od kojih je poginuo 1 domobran, a 1 građanska osoba ranjena.

19/20. VI. partizani izvršili su napad na s. Strugu — Zamlraču—Dvor—B. Novi. Napad odbijen.

U kotaru Bos. Novi: 3. VI. partizani napali su Dobrljin i zarobili 5 domobrana, 1 strojnicu i 1 strojopušku.

4. VI. odbijen napad na straže na pruzi južno od Bos. Novog.

5. VI. odbijen napad na željezničke straže kod Rudice.

7. VI. naše i njemačke snage ušle u Suhaču. Borbe oko Suhače trajale su sve do 12. VI. U ovim borbama naši gubitci: 15 mrtvih i 13 ranjenih. Gubitci partizana nisu poznati, ali su bili znatno veći od naših gubitaka.

7. VI. odbijen napad na straže na pruzi južno B. Novog.

8. VI. Napad na Bos. Novi, osobito na dio položaja kod kolodvora. Napad odbijen.

²⁴ i ²⁵ Akciju je izvršila grupa partizana Banijskog NOP odreda koja je bila prebačena na Sisački sektor.

9. VI. Jedna njemačka obhodnja imala je kod Struge gubitaka — 5 mrtvih.

12. VI. partizani su zarobili obhodnju od 3 domobrana na pruži između Rudice i Blatne.

14. VI. odbijen napad na straže na pruži južno B. Novog.

20. VI. odbijeni vatreni prepadni na straže istočno od Bos. Novog.

20. VI. kod Rudica izkliznuo oklopni vlak. Nakon izkliznuća uzet je pod vatru partizana.

U kotaru Krupa: 18/19. VI. Partizani izvršili napad na Bos. Krupu, koja je nakon vođenja uličnih borbi pala u ruke partizana.

U kotaru Bihać: Česti napadi na predstraže Bihaća.

2. VI. odbijen je napad na Vaganac.

3. VI. odbijen napad na predstraže u Ribiću i Čavkićima.

6. VI. odbijen napad na s. Založje. Partizani odveli sa sobom 80 komada goveda.

9. VI. odbijen napad na s. Malu Peć i Gatu (sjeverozapadno od Bihaća).

17. VI. odbijen napad na stražu kod tunela br. 6 (13 km sjeveroistočno od Bihaća).

U kotaru Gračac: 14. V. u Resniku streljale su talijanske vlasti 23 komunista, uhvaćenih u borbi. Streljanje su izvršili četnici u prisutnosti talijanske vlasti. Među streljanima bilo je 18 katolika, svi iz anektirane Dalmacije, dok su ostali bili grkoistočnjaci Ličani.

29. V. partizani napali su s. Balena Plana (5,5 km južno od Lovinca) i susjedna sela. Oružnici i naoružani građani odbili su napad; partizani povukli su se u pravcu Velebita.

U kotaru Udbina: 3. VI. partizani su napali topničkom, puščanom i strojopuščanom vatrom kao i bacačima mina mjesto Udbinu, gdje se je nalazila naša posada od 300 domobrana i oružnika. Naša posada dala je snažan otpor i borba se je vodila 3 dana.²⁶

Obskrba ove posade vrši se putem krilaša, pošto je Udbina obkoljena od partizana.

U kotaru Gospić: 11. V. grupa partizana²⁷ napala je oružničku postaju i s. Brušane. Razoružali su 2 oružnika i 8 domobrana, opljačkali i zapalili oružničku vojarnu i poštanski ured. te odveli sa sobom 3 seljaka za čiju se sudbinu ne zna.

Istog dana sukobila se je oružnička obhodnja sa grupom partizana kod široke Kule, kojem prigodom je ubijeno više partizana, dok na našoj strani nije bilo gubitaka.

²⁶ Vidi tom V, knj. 5, dok. br. 40.

²⁷ Odnosi se na jedinice bataljona „Pekiša Vuksan“ (tom V, knj. 4, dok. br. 86).

13. V. partizani napali su Medak, koji su odbranile talijanske snage nakon kratke borbe.²⁸

Istog dana partizani oštetili su prugu između Medaka i Raduča. Na oštećenju iskočio je stroj jutarnjeg vlaka. Žrtava nije bilo.

16. V. kod s. Vrebca (10 km istočno od Gospića) partizani su tjerali za Počitelj 58 komada sitne stoke, koje su morali pustiti pred dolazećim odjelom naših oružnika i milicionera. Za uzvrat oteli su partizani hrvatskim seljacima iz Ribnika 5 krava. Po nalogu Velike Župe Gospić, vraćena je sitna stoka partizanima, na što su partizani vratili seljacima njihovih 5 krava.

Istog dana održali su partizani sastanak u s. Ornicama (7 km jugoistočno od Gospića).

17. V. odbjegli su partizanima 3 mladića — učenika učiteljske škole u Gospiću.

18. V. oko 40 komunista izvršili su napad na stanovnike s. Bilaj (6 km jugoistočno od Gospića), kojom prilikom su ubili 4 Hrvata.

20. V. otjerali su komunisti 13 goveda i 70 ovaca seljacima iz s. Ribnik.

Istog dana napali su i učinili štete na željezničkom stajalištu Bilaj-Ribnik.

25. V. partizani su razrušili 200 m pruge između željezničke postaje Bilaj-Ribnik — Medak.

26. V. napad na s. Lipe (2 km istočno od Gospića), kojom prilikom su partizani opljačkali živežne namirnice iz 7 kuća.

28. V. partizani prekinuli su prugu između postaje Bilaj-Ribnik i Medak; promet bio je prekinut 1 dan.

2. VI. odjel od 50 oružnika i domobrana poduzeo je akciju zauzimanja s. Čukovca (3 km južno od Široke Kule), ali su se morali povući.

U kotaru Korenica: 10. VI. partizani napali su iz zasjede na putu Prijeboj — Ličko Petrovo Selo 60 ustaša sa 20 kola Poginula su 4, a ranjena 24 ustaše; ubijeno 20 konja.²⁹

U kotaru Otočac: 14. V. veća grupa partizana napala je i razoružala našu posadu u Kuterevu od 25 domobrana, oduzevši im 25 pušaka i 2 strojopuške sa streljivom.³⁰

3. VI. stradala su 3 partizana prilikom postavljanja bombi na željezničku prugu između postaje Rudopolje i Javornik. Pruga je manje oštećena od eksplozije.

²⁸ Vidi tom V, knj. 4, dok. br. 86.

²⁹ Zasjedu i napad izvršio je bataljon „Ognjen Prica“. Opširnije vidi tom V, knj. 5, dok. br. 20.

³⁰ O akciji bataljona „Božidar Adžija“ opširnije vidi u tomu V, knj. 4, dok. br. 125.

U kotaru Perušić: 11. VI. partizani su napali stražarnicu na pruzi između Ličkog Osika i Perušića. Nakon kraćeg pušaranja između jedne talijanske obhodnje i grupice partizana, partizani su se povukli.

24. V. oko 100 partizana zauzelo je s. Ramljane (13 km sjeverno od Perušića), ali je s. Ramljane opet vraćeno akcijom naših oružnika i talijanskih snaga.³¹

U kotaru Slunj: 27. V. grupa partizana napala je s. Ponor. Partizani su odbijeni od naoružanih seljaka, kojima je pritekao u pomoć odjel oružnika.

Istog dana iz s. Radovice otjerali su partizani nešto stoke.

27/28. V. grupa partizana napala je s. Saborsko (14 km istočno od Plaškog). Nakon kraćeg okršaja povukli su se partizani. Sa paropilane „Gora“ odnieli su pogonske remene i 6 konja odveli.

U kotaru Ogulin: 1. VI. odveli su partizani seljacima iz s. Salopek (5 km jugozapadno od Ogulina) 23 komada krupne stoke i 54 komada sitne stoke.

11. VI. napalo je oko 20 naoružanih partizana s. Hreljin (6 km s. sjeverozapadno od Ogulina). Naši oružnici odbili su napad.

10. VI. oteli su partizani seljacima iz s. Kamenica 35 komada krupne i 35 komada sitne stoke, te stoku odagnali u šumu u pravcu Tobolića (9 km jugoistočno od Kamenice).

13. VI. oteli su partizani iz neposredne blizine Ogulina sa pašnjaka 18 komada krupne stoke i 22 komada sitne stoke.

20. VI. partizani u jačini oko 700 ljudi vrše neprekidne napadaje iz pravca s. Popovići (8 km jugozapadno od Slunja) i Perjasice na pontonski most preko rijeke Mrežnice kod s. Juzbašića (15 km sjeverozapadno od Slunja). Borbe se još vode. Upućeno pojačanje iz Karlovca nije se moglo probiti do Juzbašića.³²

U kotaru Vrbovsko: 2. i 3. VI. predao se talijanskim vojnim vlastima u Hrvatskim Moravicama 21 partizan.³³

4. i 5. VI. manje pljačke partizana u okolici Vrbovskog. U s. Lukovdol partizani održali su promičbeni govor.

12. VI. manja grupa partizana napala je s. Jakšiće kod Hrv. Moravica. Napad na ovo selo odbili su četnici, naoružani od talijanskih vlasti.

³¹ Napad je izvršio bataljon „Božidar Adžija“ 24. aprila 1942 (vidi tom V, knj. 4, dok. br. 62).

³² Riječ je o akcijama jedinica 2. kordunaškog NOP odreda, koje su imale zadatak da razruše cestu Ogulin — Slunj, sruše most na Mrežnici i razoružaju posadu u Tržiću. Opširnije o tome vidi u tomu V, knj. 5, dok. br. 67.

³³ Odnosi se na četničke elemente u partizanskim jedinicama 5. operativne zone Hrvatske.

U kotaru Delnice: 8. VI. skupina partizana upala je u s. Homer na našoj državnoj granici. Naša granična straža povukla se pred nadmoćnijim partizanima, te su ovi u selu izvršili neke pljačke i potom se opet udaljili.

9. VI. napali su partizani talijanske vojnike na području preko naše granice kod Broda n/K. Borba je trajala 5 sati. Ishod borbe nepoznat.

10. VI. napali su partizani obhodnju od 2 oružnika kod s. Homer, razoružali oružnike i pustili ih.

11. VI. napali su partizani talijanski teretni vlak kod tunela t. zv. „Risnik“ (2 km jugoistočno od Delnica). Isti vlak naišao je nakon tog napada na razrušenu prugu u neposrednoj blizini tunela, te je tender sa 6 vagona izkliznuo i prevrnuo se. Ovom prilikom poginula su 2 talijanska vojnika i vlakovođa, 6 talijanskih vojnika je teže ranjeno.

Istog dana napadnut je drugi talijanski vlak između Lokava i Delnica strojopuščanom i puščanom vatrom, kojom prilikom je ranjeno više talijanskih vojnika.

12. VI. napadnuta je jedna bojna talijanske vojske iz zasjede na maršu iz Delnica u Fužine, te je imala 5 ranjenih.

13/14. VI. puščani napad na Delnice iz okolnih šuma. Napad odbijen bez žrtava na našoj i talijanskoj strani.

U kotaru Novi Vinodol: 4. VI. prepad partizana na talijanski vojni samovoz kod s. Zagona. Tom zgodom ubili su partizani 1 nadporučnika-svećenika i 8 talijanskih vojnika, a samovoz učinili neuporabljivim. Talijanska vojska povodom ovog slučaja pohvatala je sve stanovništvo s. Zagona, seoskog starješinu ubili su Talijani, 30 kuća izgorilo, a stoku iz sela odveli sa sobom.

U kotaru Senj: 14. V. napala je grupa partizana oružničku postaju Krasno, koja se sastojala iz 5 oružnika. Oružnici su dali snažan otpor, ali su bili prisiljeni na predaju, kad im je ponestalo streljiva. Partizani su zauzeli i s. Krasno.³⁴

U kotaru Brinje: 5. VI. grupa partizana napala je talijansku stražu od 29 vojnika kod tunela na željezničkoj pruzi između Ličke Jesenice i Javornika. Jedan je talijanski vojnik ubijen a 28 zarobljeno. Komunistima je palo u ruke 29 pušaka, 1 teška i 2 lake strojnice, oko 4.000 naboja i 400 bombi. Partizani su talijanskim vojnicima oduzeli odoru i opremu i potom ih pustili. Stražaru su opljačkali i zapalili, a prugu razrušili na 132 m dužine.³⁵

Pruga je odmah popravljena i promet opet uspostavljen.

6. VI. na putu između Žute Lokve i Melnica sačekalo je oko 200 komunista 4 talijanska samovoza, kojom prilikom su iz

³⁴ Vidi tom V, knj. 5, dok. br. 28.

³⁵ Vidi tom V, knj. 5, dok. br. 22, 23 i 155.

strojnica ubili 14 talijanskih vojnika a 3 teško ranili. Na strani bandita ubijena su 3, a 2 su uhvaćena živa i strijeljana.

U kotaru Karlobag: 20. V. pokušali su komunisti iz Like preko Velebita napasti Podgorje, ali su kod Tribalja naišli na našu zasjedu i odbijeni vratili su se natrag.

U kotaru Dugo Selo: 6. VI. javljeno je iz D. Sela, da se oko 20 oboružanih odmetnika nalazi u s. Opatincu. 1. pješačka divizija poduzela je potrebno, da se pohvataju ili razprše.

U kotaru Bjelovar: 11. VI. došlo je oko 30 naoružanih partizana u s. Vel. Pisanicu, gdje su iz općinskog ureda odnieli novac i uredske potrebstine, a od trgovaca pokupovali i odnieli razne robe. Sobom su odveli ustaškog tabornika i ubili ga.³⁶

U kotaru Đurđevac: 9. VI. grupa partizana napala je željezničku postaju Pitomača, gdje su polupali brzozavjni i brzoglasni uređaj i opljačkali postajnu blagajnu.

3. — Komunisti:

Na području I. sbora komunistička djelatnost je u daljem porastu. U II. talijanskoj zoni postoji četnička akcija u manjem obimu, a u ostalom dielu ovog područja među odmetnicima postoje izključivo samo komunistička akcija i vodstvo.

Komunistička promičba putem letaka i dalje ističe lažne uspjehe Rusa i širenje partizanskog pokreta, napada fašizam, nacionalsocijalizam i ustaški pokret i poziva domobrane, da se priključe partizanskom pokretu.

Partizani prikazuju svoju borbu protiv Talijana borbom protiv okupatora, te tako dobivaju sve više boraca iz talijanske Dalmacije. Osobito je važna promičba u Gorskom kotaru, koja među pučanstvom ima znatan uspjeh.

4. — Akcija, rad i kretanje sumnjivih osoba:

Uspješna kontrola u ovom pogledu je gotovo nemoguća u predjelima u kojima vlada pobunjenička akcija. U krajevima u kojima je postavljena vlast ova kontrola se sprovodi sa dosta uspjeha.

5. — Strana promičba:

Vrši se i dalje putem tuđih krugovalnih postaja i ako postoji zakonska zabrana.

U građanstvu kolaju razne viesti, koje se većinom proturaju od strane komunisti i našoj državi neprijateljski raspoređenih elemenata.

³⁶ Odnosi se na akciju boraca 2. bataljona 1. slavonskog NOP odreda (tom V, knj. 5, dok. br. 138).

6. — O prilikama prehrane i prometa:

Stanje prehrane je u predjelu sjeverno od Save razmjerno dobro i povoljno.

U područjima koja su ugrožena od pobunjenika, naročito u pasivnim krajevima, stanje prehrane je i nadalje teško. Cijene živežnih namirnica su vrlo visoke, a kontrola cijena je slaba.

Željeznički promet na pruzi Ogulin — Sušak ugrožen je od odmetničkih prepada, ali nije dolazilo do prekida prometa.

Željeznička pruga Ogulin — Knin izložena je kvarenju i dolazi do kraćeg prekida prometa.

Željeznički promet na pruzi Sunja — Bihać prekinut je potpuno, osim diela Sunja — Kostajnica.

Promet od Kostajnice do Bos. Novog vrši se samovozima osiguranom cestom Kostajnica — Bos. Novi.

11. VI. započeti su radovi na popravku porušenog željezničkog mosta Kostajnica — Volinja.

Na željezničkoj pruzi Karlovac — Caprag promet se vrši samo na dielu pruge Caprag — Petrinja. Na ostalom dielu pruge od Petrinje do Karlovcu promet je obustavljen, a pruga između Utinje i Vrginmosta je razorena od partizana.

Promet na dielu pruge Bos. Novi — Prijedor i nadalje je obustavljen, a pruga razorena.

U krajevima ugroženim od partizana izložene su brzoglasne i brzojavne linije kvarenju; putevi su nesigurni, te je na nesigurnijim putevima obustavljen poštanski samovozni promet.

7. — Odnosi domobranstva sa ustaškim organizacijama i građanskim vlastima:

Dobri su kao i do sada.

8. — Odnosi domobranstva sa savezničkim vojskama:

Sa njemačkom vojskom srdačni i korektni, dočim sa talijanskom vojskom korektni, ali ne i srdačni.

2. VI. spustio se je u Jezeranima, kotar Brinje, jedan njemački tromotorni krilaš, koji je usljed nevremena izgubio prava na lietu iz Beča za Zagreb i tako stigao u Jezerane. Čuvala ga je naša oružnička postaja u Jezeranima.

II. — STANJE U DOMOBRANSTVU

1. — Razpoloženje, duh i stega u domobranstvu:

Dobri su, jedino se osjeća pomanjkanje djelatnih časnika i dočasnika u boračkim jedinicama.

Novaci sa Mostarskog popunidbenog zapovjedništva došli su u jedinice u Varaždinu većinom neizhranjeni, te sada traže da im je premalo hrane, vjerojatno uslijed izobrazbe.

2. — Neredi i izgredi:

Većih nereda i izgreda nije bilo.

3. — Uticaj strane izvještajne službe neprijateljske promičbe:

Strana promičba u našem Domobranstvu nije zapažena. Postoji samo komunističko-partizanska promičba letcima upućenim domobranima.

4. — Bjegunstva iz domobranstva:

U posljednje vrijeme nisu zabilježena bjegunstva domobrana partizanima.

5. — Ponašanje častnika, dočastnika i momčadi:

U glavnom u duhu pravila i propisa. Ima manjih griješaka koje se uzimaju u postupak.

III. — VANJSKA SITUACIJA

1. — O prilikama u pograničnim oblastima susjednih država

a) U Međumurju:

Razpoloženje u Međumurju prema Mađarima je nepovoljno, ne samo kod našeg življa, nego i kod onih malo Mađara što ih ima u Međumurju, a narod je sve više ogorčen na postupak mađarskih vlasti. Postupak mađarskih vlasti prema narodu je veoma grub i nepristupačan, a postupak mađarskih oružnika brutalan. Porezi su u Međumurju mnogo veći, nego što su prije bili.

Mađari vrše jak pritisak na naše svećenstvo u Međumurju, tako da ovo već bježi preko granice u N.D.H. To je i cilj tog pritiska, jer Mađari hoće da nametnu Međumurju svoje svećenstvo.

Kod rekvizicije konja i kola u Međumurju oduzeto je seljacima navodno oko 2—3 konja.

U svibnju počelo je novačenje naših mladića u Međumurju. Usled toga mnogi mladići bježe na područje naše države, jer neće da nastupaju vojnu dužnost u mađarskoj vojsci.

Svake nedelje obavljaju mladići „levente vježbe“, koje se provodaju vrlo strogo i obvezatne su.

U Čakovcu uhićeno je 74 osoba, koje su optužene radi navodnog komunizma. Ove su osobe odpremljene nakon kraćeg zatvora iz Čakovca u Pečuj, gdje im je započelo suđenje 18. svibnja.

16. travnja bila je u Čakovcu proslava na uspomenu godišnjice ulazka mađarske vojske u Međumurje. Ova je proslava prošla bez ikakvog oduševljenja čak i kod čakovačkih Mađara i Mađarona, samo su djeca nakon održanih govora par puta viknuli „živio“ na mađarskom jeziku.

Mađarske vojske u Međumurju ima vrlo malo, jer je ona iz Međumurja otišla na rusku frontu. U Mađarskoj je prema do- bivenim podacima provedena djelomična mobilizacija mladih godišta i u okupiranim krajevima. Sva je ova vojska odprem- ljena na istočno bojište.

b) U Dalmaciji:

U zadnje vrieme talijanske vojne vlasti vrlo ograničavaju dozvole za prielaz u anektirano područje u Italiju, tako da je teško dobivanje vesti iz pograničnih područja Dalmacije.

21. V. izvršio je u kotaru Benkovac samoubojstvo jedan tali- janski satnik. Povodom ovog samoubojstva je gubitak u ljud- stvu prilikom akcija protiv pobunjenika.

26. V. pobunjenici su dočekali talijanske samovoze na putu Žegar — Ervenik, kojom prilikom je poginuo podguverner za anektirane krajeve iz Zadra.³⁷ Ovo se je odigralo na području, koje bi po razgraničenju trebalo pripasti našoj državi. Povo- dom ovoga je talijanska vojska poduzela veće čišćenje i pristu- pila jačoj akciji, što je imalo za posljedicu, da velika većina pučanstva katoličke i grkoistočne vjere bježi od svojih kuća u pravcu Velebita.

c) U Bijeloj krajini i dalje vlada veliko ogorčenje prema talijanskim vlastima. Slovenski partizani upadaju preko gra- nice i na naše područje, kako se vidi iz njihovih napada na Mrzljake, Netretić, Sošice i Kalje.

d) O prilikama u *Njemačkoj pograničnoj* oblasti nema po- dataka.

2. — Strani vojni bjegunci.

U koliko ima pojedinih bjegunaca iz talijanske vojske na- laze se na strani partizana.

3. — Nedorvoljeni prelazi granice i kriumčarenje.

Prelaz granice i kriumčarenje blaga preko naše granice prema Italiji česta je pojava radi šumovitosti granice.

Upadi slovenskih partizana preko granice imaju svrhu uz- nemiravanja i pljačke.

4. — Odnosi sa susjednim pograničnim vlastima.

Odnosi su korektni. Naročitih podataka nema.

IV. — OBĆI ZAKLJUČAK.

Akcijom 1. gorske divizije koja je odpočela sa crte: Glina — Petrinja — Komarevo — Majur, postignuti su na području ovog sbara sliedeći rezultati:

³⁷ O akciji vidi opširnije tom V, knj. 4, dok. br. 92 i 150.

Poslije čišćenja Šamarice, skoro sve odmetničke snage najaktivnijeg neprijateljskog N.O.P. Odreda [Banije] opet vrlo aktivno djeluju pošto su se bile pravodobno izvukle ka zapadu i jugu. Ove snage vrlo aktivno djeluju na komunikaciji: Divuša — Dvor — Novi na željezničku prugu Glina — Petrinja i Majur — Kostajnica. Osim toga nedvojbeno je utvrđeno djelovanje ovoga odreda već i u šumskom pojasu lijeve obale rieke Save Sisak — Ivanić-Grad.

Za vrijeme čišćenja prostorijske između desne obale rieke Une i desne obale Sane ka crti: Bos. Dubica — Priedor, II. Krajiški N.O.P. odred većim dielom uspio se prebaciti na lijevu obalu rieke Sane, i sada se ponovno prebacuje na svoje staro sjedište te ugrožava i napada sve jače crtu: Kostajnica, Dobrljin, a osobito Bos. Novi.

Usljed ove akcije čišćenja postao je sada aktivan I. N.O.P. odred,³⁸ koji je do sada bio pasivan i sve jače prikupljanje njegovih snaga na prostorijski: V. Rujiška — Budimlić-Japra — Majkić-Japra — Suvaja nije ostalo bez posljedica, jer su ove snage izrazile prvo svoje djelovanje zauzećem Bos. Krupe 19. VI. ove godine. Poslije ovoga se možemo nadati sa sigurnim napadajem ovih snaga na Bos. Novi, Blatnu, Otoku, a osobito Bihać koji je sada padom Bos. Krupe podpuno odsječen od Bos. Novog, a željeznički spoj Bihać — Bos. Novi podpuno ugrožen i prekinut.

Bihać ugrožava sa zapadne strane jedna sada vrlo aktivna skupina odmetnika, a to je udarna brigada Ličkog N.O.P.³⁹ odreda, koja iz središta Korenice sa 6 jakih bataljona djeluje u sve strane a poglavito na spoj Bihać — Slunj, koga stalno ugrožava.

Poslije akcije čišćenja Petrove gore ponovno su se počele formirati razturene odmetničke skupine u novu grupu Kordunskih N.O.P. odreda i gubitci ove grupe u ranijim akcijama popunjeni su iz odmetničkih snaga Ličkog N.O.P. odreda.⁴⁰ Rezultati akcija ovih odmetničkih snaga posljednjih dana bili su veoma zamašni, jer su podpuno zavladaali vezom Slunj — Ogulin, ugrožavaju neposredno kotar Pisarovinu i Karlovac, a željezničku prugu Utinja — Vrginmost razrušili su u potpunosti.

Komunističko-partizanski pokret na području I. sbora sve više se jača i uzima ozbiljni karakter rušenja poredka, dok naše snage ostaju na jednakom brojčanom stanju. —

Mogu se očekivati ozbiljni događaji.

³⁸ Odnosi se na 1. krajiški NOP odred.

³⁹ Riječ je o 1. NOU brigadi Hrvatske (tom V, knj. 5, dok. br. 53).

⁴⁰ Poslije ofanzive na oslobođenu teritoriju Petrove gore u maju 1942. nije dolazilo do nikakvih promjena u organizaciji Grupe kordunskih NOP odreda. Vidj dok. br. 98.

Za uspješno suzbijanje komunističkog pokreta i partizanske oboružane aktivnosti prieko su potrebne žurne akcije većih razmjera, radi čišćenja ugroženih područja i radi uspostavljanja najvažnijih prometnih veza, kojima su sada ovladali odmetnici.

ZAPOVJEDNIK, GENERAL
(Rumler)
Rumler

BR. 121

**IZVJEŠTAJ DRŽAVNE ŠUMARIJE BIVŠE BRODSKE IMOVNE OPĆINE U DARUVARU OD 23. JUNA 1942. RAVNATELJSTVU ŠUMA BIVŠE BRODSKE IMOVNE OPĆINE U VINKOVcima O BORBAMA S PARTIZANIMA NA SEKTO-
RU DARUVARA¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
DRŽAVNA ŠUMARIJA BIVŠE BRODSKE IMOVNE OBĆINE U
DARUVARU.

T. Broj: 48/1942.—

Daruvar, dne 23. lipnja 1942.—

Predmet: Sigurnosne prilike. —

RAVNATELJSTVU ŠUMA BIV. B.I.O.

Vinkovci

Izvješćuje se naslov o posljednjim događajima u gornjem predmetu:

Dana 5. VI. 1942. napadnuto je mjesto Bastaji po partizanima. Od naših odvedeno u šumu 19 ljudi: Sudbina je njihova nepoznata. Od žitelja ubijeno 15 ljudi (Srba).²—

Dana 15. VI. 1942. obkoljeno je selo Barica — kraj šumskog predjela Bagdada. Održana je komunistička skupština po partizanima. Žrtava nije bilo. —

Dana 18. VI. 1942. obkoljeno je i napadnuto selo Vukovje. U selu održano je komunističko predavanje gdje je kazano lju-

¹ Prepis originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 9/1—2, k. 79.

² i ³ Vidi tom V, knj. 6, dok. br. 61.

dima, da u šumu mogu ići po drva, te sjeći i voziti, što hoće i mogu, dok za građane ne dadu da se vozi ni jedna klipa drveta iz šume.—

Lugarima i škribanu je zaprećeno sa smrću, da u šumu ne smiju više ići, da će šumsku željeznicu (koja je do nedavno povremeno vozila drva) uništiti.—

Zitelji sela Vukovje su nagovarani i prisiljavani, da osnuju u selu partizanske odbore, koji imaju u glavnom brinuti se za prehranu partizana u šumi, a da se ne daje ništa hrane državi odnosno ne prodaje u gradu.—

Zrtava inače nije bilo — samo su seljaci morali dati hranu partizanima. Odpor nisu mogli pružiti, jer nisu naoružani, dok vojničke pomoći nemaju.—

Dana 20. VI. 1942. napadnuta je stanica Međurić. Stanica je izgorjela, nadstojnik stanice ubijen.—

Dana 22. VI. 1942. napadnut je jutarnji osobni vlak kod stanice Bujavice.³ Čim je vlak u stanici stao — otvorili su partizani strojopuščanu paljbu na vagone putničkog vlaka. Točan broj ubijenih putnika se još ne znade, jer su lješine po partizanima odnešene u jedan vagon, koji je potom zapaljen i izgorio. Drži se, da imade najmanje 20 putnika mrtvih. Osim toga ubijeni su tom prilikom od partizana 2 njemačka inžinjera od „Petroleja d.d.“

Preživjeli putnici su odvedeni po partizanima, među njima i 5 ustaša. —

Prema pričanju puštenih očevidaca, pet je ustaša i dva civila u šumi streljano po partizanima.

Od partizana je poginuo vođa odjela i još dvojica, dok ih imade više ranjenih. Njih su ubili ustaše, koji su se branili iz vlaka dok su imali municije.—

U koliko je tim vlakom slana pošta naslova šumariji, moli se ju ponovo poslati, jer je sva pošta izgorjela. —

Istoga dana napadnut je vlak jutarnji prema Daruvaru kod Pivnice.

Od putnika nije nitko stradao, već je ubijen po partizanima jedan ustaša, dok su ustaše ubili pet partizana (među njima jednu žensku, koja je pucala sa mašingeverom) i dvojicu zarobili.—

Dana 23. VI. 1942.— napadnut je Sirač. Ubijena su dva naša žitelja.

Dana 22. VI. 1942. odvedeni su po partizanima konji t.t. Althem u Turskoj Bašti.—

Istoga dana viđena su tri oboružana partizana u šumskom predjelu Kace, gdje mi izvažamo drva. kako pregledavaju teren — valjda za budući napadaj.—

Inače oboružane komunističke bande viđaju se u po bjela dana po cjeloj okolici, pa čak u neposrednoj blizini Daruvara (u vinogradima).

Očekuje se napadaj na sam Daruvar. Vojničke odbrane nema nikakove, pak je civilno hrvatsko pučanstvo manje-više prepušteno na milost i nemilost partizana.—

Kraj teških prilika stao je svaki rad u šumi — drva se krađu sa sječina, ruše se stabla — pali se, a šumarija je sa svim upravnim vlastima i ustaškim logorima nemoćna jer nema sile, a vojnička pomoć unatoč opetovanih traženja ne dolazi.—

Šumarija još radi samo u kamenolomu Vukovje.—

Čuvar lugarije Zajle lug. pomoćnik Luka Gostimir vratio je šumariji čekić i lugarsku knjigu sa motivacijom, da su mu partizani zabranili dalje služiti Hrvatsku Državu. Navedeni nalazi se u Zajlama u vlastima partizana.—

Moli se obustaviti mu plaću sa 1. VI. 1942.—

Cijelo područje ove šumarije sa selima Zajle, Borki, Markovac, Bijela drže u vlasti partizani, te tamo uopće više naše vlasti ne uređuju. Međa je potok kod Glodića.—

(M.P.)

Upravitelj:
ing. Flögl, v.r.

.....⁴

⁴ Redakcija je izostavila dio teksta, koji nije od značaja.

**IZVJEŠTAJ 1. DOMOBRANSKOG ZBORA OD 24. JUNA
1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA DOMOBRAN-
STVA NDH O AKCIJAMA PARTIZANA NA TERITORIJI
5. OPERATIVNE ZONE OVOG ZBORA¹**

Zapovjedništvo I. Domobranskog Sborna

Glst. Br. 5872 *tajno*

U Sisku, dne 24. lipnja 1942.

Predmet: Izvješće o dnevnim
događajima u V. operativnoj
zoni.

Tajno!

1. — MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA. —
(Glst. Oper. Odjel)
2. — MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA. —
(Glst. Očev. Odjel)

U dopuni dnevnog izvješća, dostavljaju se naknadno primljeni podatci o događajima u V. operativnoj zoni:

1. — Noću 15/16—VI. partizani su porezali žice na brzoglasnoj prugi između Zlobina i Zlobin Brda,² kotara Kraljevica.³

2. — Dne 16/VI talijanski vojnici iz Zlobina popeli su se na stubove da bi prekidanu prugu popravili, ali su tada partizani na njih pucali i 7 teže ranili; Talijani su vatrom uzvratili i borba je trajala 1/2 sata, koje vrijeme su se partizani povukli bez gubitaka.

Povodom toga talijanski vojnici istoga dana zapalili su kuće Franje Kučana, Antona Kučana, Bare Kučan, Ante Kučan, svi iz Zlobin Brda, občine Kraljevice. Talijanski vojnici izjavili su da su navedene kuće zapalili iz razloga što je iz istih na njih bilo pucano.

3. — Dne 17/VI vozio je Josip Polić sa teretnim samovozom iz Fužina za Kraljevicu 10 kubnih metara drva za državni sanatorium u Kraljevici. Pored Josipa Polića sa samovozom nalazio se i Ružić i Dušan Polić, svi iz Hreljina, kotara Kraljevica.

Kad je samovoz došao između s. Zlobina i Zlobin Brda, kotar Kraljevica, zaustavili su samovoz 3 partizana naoružani sa

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 25/1—10, k. 11.

² Selo Brdo kod Zlobina

³ Akciju su izvršili partizani 2. odreda 5. operativne zone Hrvatske.

vojničkim puškama, i zapovjedili šoferu da samovoz polije benzinom i da ga zapali, što je isti iz straha i učinio i samovoz je izgorio. Potom su partizani zapovjedili svima trojici da idu sa njima u šumu. Sva trojica otišli su svojim kućama i prijavili slučaj oružničkoj postaji.—

4. — Dne 17/VI u 11.40 sati na željezničkoj prugi između postaje Fužine — Lič (2 km zapad. od Fužina), naišao je želj. stroj sa tenderom, koji je vozio od Plasa prema Delnicama, gdje je bio napadnut od partizana, sa pušcanom vatrom.

Tom zgodom 9 željezničara koji su se nalazili u stroju i tenderu i izkočili i razbježalo se po šumi, a vlakovođa Aleksander Španer iz Hrvatskih Moravica teže je ranjen od pušcanog naboja, koji je došao u Lič, gdje mu je od strane talijanskog ličnika pružena prva pomoć.

Poslije ovoga napadaja partizani zapalili su želj. stražaru br. 420, koja se nalazi u blizini mjesta napadaja, stražara je potpuno izgorila.

Po izjavi ranjenog vlakovođe Španera, partizana je moglo biti oko 40, koji su bili obučeni u ustaško odielo sa partizanskim kapama.

5. — Dne 19/VI u 5 sati na želj. prugi između postaje Hrv. Moravice i Vrbovsko, po komunistima je rastavljena želj. pruga. Kad je talijanska voj. ophodnja naišla na želj. prugu napadnuta je bila iz šume sa vatrom iz jedne strojnice, kojom zgodom bio je ubijen 1 talijanski vojnik. Daljnji napadaj ophodnja je odbila.⁴

6. — Dne 21/VI u 21 sat veća grupa partizana napala je oruž. postaju Bosiljevo, kotara Vrbovsko. Napad je trajao do 22/VI do 4 sata i odbijen je. Pretresom zemljišta u zoru nađeno je dosta tragova krvi, iz čega je zaključeno da je na strani partizana bilo gubitaka. Kod pretresa nađeno 50 naboja za pušku i 1 Manliherov bod.

7. — Dne 22/VI u 13 sati izvršen je napad od strane partizana na oruž. postaju Modruš iz šume kod mjesta „Deriguz“, kotara Ogulin. Napad je odbijen. U šumi kod Deriguza ranjen je lugar Josip Rendulić, koji je dopremljen na ovu postaju.

P.N. ZAPOVJEDNIKA
Pročelnik Glst. odjela
bojnik (Šteger) Šteger

⁴ Vidi tom V, knj. 5, dok. br. 67.

**PISMO MINISTARSTVA VANJSKIH POSLOVA NDH OD
24. JUNA 1942. GLAVNOM STOŽERU USTAŠKE VOJNICE
O SPROVOĐENJU SPORAZUMA IZMEĐU VLADE NDH I
TALIJANSKOG VIŠEG ZAPOVJEDNIŠTVA ORUŽANIH
SNAGA „SLOVENIJA — DALMACIJA”¹**

VRLO TAJNO

Zagreb, 24. lipnja 1942.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO VANJSKIH POSLOVA
ZAGREB

Br. V.T. 510/42.

Predmet: Sporazum sa Superslodom.

GLAVNOM STOŽERU USTAŠKE VOJNICE

Zagreb

„Savezno sa zaključcima sjednice Hrvatske vlade od 23. lipnja, ministarstvu vanjskih poslova čast je zamoliti da se odmah pristupi izmjeni činovnika i službenika u II. i dielom u III. zoni, koji bi mogli smetati na ma koji način daljnu suradnju s talijanskim vojničkim vlastima ili pacifikaciju i normalizaciju uobće.

Kod toga treba imati pred očima da se ne radi o nekoj kazni već o političkoj mjeri, promjeni prilika, koja zahtjeva kao takova i izvjesne promjene osoba, pa sve i do nižeg osoblja.

Promjene treba provesti sa dvaju gledišta.

1) kod osoba, koje su bile na ma koji način povezane s političkim događajima, naročito s onim u ljetu 1941., tako da je njihov rad u dodiru s pučanstvom sada otežčan i da bi mogli biti smatrani kao nepovoljni za sadašnji rad u duhu pacifikacije i normalizacije.

2) kod onih, koji su se kod odnosa s talijanskim vojničkim vlastima pokazali kao nezgodni ili za koje je poznato da ih talijanske vojničke vlasti smatraju kao nezgodne zbog incidenata koje su imali ili radi odnosa spomenutih pod 1).

Bilo je poželjno, da se promjene izvrše što brže obzirom na rok kad sporazum od 19. lipnja stupa na snagu (11. srpnja dakle do 1. VII).

U prigibu dostavlja se 1 primjerak prievoda Sporazuma od 19. lipnja radi proučavanja i pripreme mjera savezno s tim sporazumom.²

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 3/12—10, k. 85.

² Vidi dok. br. 116.

Savezno s tekstom sporazuma treba istaknuti sljedeće:

Zone (područja) koje razlikuje sporazum su sljedeće:

a) *II. zona* (tj. tzv. obalni pojas), koja obuhvaća područje između obale odnosno talijanske granice i tzv. linije demilitarizacije. U *II. zoni* nalaze se dakle: ciela obala s otocima, dalje Vrbovsko, Ogulin, Plitvice, Korenica, Bos. Grahovo, Livno, Tomislavgrad, Mostar, Nevesinje, Gacko, a granica zone je sjeveroistočno i sjeverno od tih mjesta, kod Mostara na Prenju.

b) *III. zona* između „linije demilitarizacije“ i demarkacione linije između njemačke i talijanske vojske (u *III. zoni* su Karlovac, Bos. Krupa i Bihać; Bos. Petrovac, Sanski Most, Varcar Vakuf, Kupres, Bugojno, Prozor, Konjic, Foča, Čajniče).

Kod odnosa u pojedinim zonama važno je sljedeće:

Talijanske čete napuštaju postepeno *III. zonu* osim Karlovca. Hrvatska je vlada preuzela jemstvo da će biti poštovane obveze preuzete od talijanskih zapovjedništava u ime talijanske vlade i da se ne će počiniti nikakve represalije ili zloupotrebe (nasilja) protiv pučanstva, dalje da će se na najdjelotvorniji način osigurati javni red.

Ove obveze vriedit će i za „protukomunističke bande“ i članove istih, postavljene od talijanskih vojničkih vlasti. U toj zoni postoji inače naša vlast. Kod njih može Supersloda za sada ostaviti svoje častnike za vezu.

U *II. zoni* vriedi uz isto jemstvo kao za *III. zonu* u pogledu pučanstva, da će održanje javnog reda vršiti solidarno hrvatska građanska i talijanske vojničke vlasti uz najtjesniju suradnju, a uz pravo talijanskih vojničkih vlasti da zahtijevaju izmjenu, obustavu ili neizvršenje onih mjera, koje smatraju nepovoljnim za javni red i za normalizaciju. Ovom zahtjevu moraju same mjestne vlasti udovoljiti. Hrvatske vlasti moraju o mjerama, koje prelaze okvir redovne uprave izviestiti talijanske vojničke vlasti, teritorijalno nadležne.³

Prednji dopis dostavlja se Predsjedništvu vlade, svoj gg. ministrima, drž. tajnicima za javne radove i za promet, Glavnom Stožeru domobranstva, Glavnom Stožeru Ustaške vojnice i zapovjednicima mornarice i oružništva s molbom na proučavanje sporazuma.

ZA DOM SPREMNI!

Ministar vanjskih poslova
(M. P.) Lorković⁴

³ Citirani tekst je uputilo talijansko Više zapovjedništvo oružanih snaga „Slovenija — Dalmacija („Supersloda“) kao uputstvo za sprovođenje sporazuma.

⁴ Mladen

**IZVJEŠTAJ 2. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE OD 25. JUNA 1942.
VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIŠTVU O BOR-
BAMA ČETNIKA I PARTIZANA NA SEKTORU ŠKARE —
PODHUM — BRLOG¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO
2. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J.S. Broj 491

PRIEPIS

U Gospiću, dne 25. lipnja 1942.

Predmet: Akcija četnika u
kotaru Otočac.

1. VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIŠTVU
2. RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE
3. ZAPOVJEDNIŠTVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE
(Glavno pobočništvo) Opatička ul. 1/II.

Zagreb

Savezno dnevnom izvješću ove pukovnije J.S. Br. 505 od 12. lipnja 1942.

„Zapovjedništvo oružničkog voda Otočac sa Br. 858 od 15. lipnja 1942. javlja.

Već u nazad dosta vriemena počeli su se među sobom razilaziti u mišljenju četnici i komunisti i to je teklo lagano, naročito u Škarama gdje je tkzv. njihov štab.²

Međutim kad se pronijela viest kroz javnu štampu o priznavanju hrvatsko-pravoslavne viere i priznanja kao ravnopravnih građana kod velike većine pravoslavaca ovo je primljeno sa zadovoljstvom i velikim raspoloženjem. Ovo oduševljenje pravoslavnog svieta u Škarama nije moglo ostati sakriveno od partizana, i zato je u Škarama nastala jedna mala revolucija, tj. pravoslavci sela Škara dogovore se te iznenadno napadnu na strance partizane i po njihovim izjavama ubili ih oko 40 a ostalo se razbjeglo.

Međutim 7. ov. mj. odjednom je opsjelo selo Škare velika masa partizana (oko 800—1000),³ nato su mještani sela Škare

¹ Original (pisan na mašini, latiničicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 32/9, k. 78.

² i ³ Početkom juna 1942. četnički elementi izvršili su puč u bataljonu „Božidar Adžija“ u Škarama. Zbog toga je Štab Ličke grupe NOP odreda uputio Udarni bataljon i bataljon „Krbava“ u cilju sređivanja

izbjegli u selo Podhum (3 km i. od Otočca). Njih navodno 12-istorica, kojima nije uspjelo pobjeći od partizana, uhvaćeni su i streljani.

Po dobivenim podacima u selu Škarama ima 7 osoba koje su uz partizane, a sve je ostalo uz četnike i zajedničku saradnju sa našom i talijanskom vojskom.

Seljaci sela Podhum kao i oni izbjegli iz Škara, došli su u Otočac talijanskoj komandi i stvar prijavili te im je talijanska komanda u prvi mah dala 15 pušaka. U noći 9. na 10. ov. mj. ponovo su partizani napali na selo Podhum, a pošto su naoružani pravoslavci bili preslabi da se odupru, to su izbjegli u Otočac i prijavili talijanskoj vlasti. Talijanska komanda u Otočcu počela je iste naoružavati neograničeno, ko se je god prijavio, ali pod uslovom da se svi koncentrišu u selu Podhum, i kada ih bude dovoljna količina za napad da očiste selo Škare, što su oni i obećali, tako da ih sada ima oko 200 naoružanih.

Za zapovjednika ove koncentracije određen je od strane talijanske komande bivši jugoslovenski kapetan Branko Mandić o kojemu ću niže iznijeti podatke.

Ovi naoružani pravoslavci, do sada su u selu Podhumu uhvatili 4 živa partizana sa oružjem, koji se sada nalaze u zatvoru kod Talijana.

Da četnici osiguravaju cestu Vrhovine—Otočac istinito je s tom razlikom da ne do Otočca, nego samo Vrhovine—Zalužnica.

Grupa četnika koja je 8. lipnja došla da traži oružje, nije bila iz Orovca nego iz Brloga i bila je odbijena — ali sliedećeg dana ponovo su došli i dobili 40 pušaka.

13. ov. mj. svi četnici u Brlogu bili su napadnuti od partizana i tražili su pomoć od talijanske vojne vlasti. Borba je trajala istog dana do u mrak. Talijanska vlast je odredila da se drže u odbrani, a-u slučaju da primjete opkoljavanje da se povuku na oružničku ispostavu Kompolje. Kako je međutim borba prestala, to su ostali na busiji, te je na jednu četničku busiju naišla partizanska ophodnja od 3 partizana od kojih je jedan ubijen a dva ranjena i uhvaćena, a koji su predani talijanskoj komandi u Otočcu i nalaze se na liječenju u talijanskoj vojnoj bolnici.

14. ov. mj. uspjelo je četnicima uhvatiti u selu Podhumu u jednoj kući 3 živa partizana i jednu djevojku, navodno doktora medicine, rodom iz Brinja, isti se nalaze u talijanskom zatvoru u Otočcu.

stanja u Bataljonu i razbijanja četnika na sektoru Škare — Podhum — Brlog. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 5, dok. br. 60, 66, 83, 88, 92, i 96; knj. 6, dok. br. 9 i 54; knj. 30, dok. br. 108.

15. ov. mj. Talijani su naoružali 15 osoba iz raznih mjesta pod uslovom da očiste selo Ponori (7 km z. od Otočca) od partizana, to su isti spomenutog dana u 14 sati krenuli za selo Ponore.

U pogledu samog naoružanja ovih četnika, odnosno pravoslavaca (jer to u pravom smislu nisu četnici, već pravoslavni živalj, a četnika ima vrlo malo), podvojena su mišljenja u javnosti, tj. kako na našoj tako i na njihovoj strani; jedni tumače da je dobro da se dođe do smirivanja, dočim drugi tumače da će se povodom ovog naoružanja doći do ponovnog krvoprolića.

Međutim da ima na našoj i na njihovoj strani pomirljivih duhova, kao i zagriženih, to zamjenik zapovjednika oružničkog voda u Otočcu, stožerni narednik Podolski, iznosi jedan primjer:

Ovdje u Otočcu nekako oko Božićnih dana došao je kao izbjeglica bivši jugoslovenski kapetan Branko Mandić iz sela Doljani, navodno pred strahom od četničko-komunističke bande, i nastanio se u jednoj kući pored same oružničke vojarnje; tako da sam se ja sa njime u višekratnom susretu upoznao i prema meni se pokazivao čisto u nekom kolegijalnom odnosu, a čim je od strane Talijana imenovan nekim tobožnjim zapovjednikom, nekako teško odzdravi kada ga pozdravim na ulici. Dne 13. lipnja u talijanskoj karabinierskoj vojarni, kada su četnici doveli 3 partizana počeo sam govoriti sa jednim četnikom kojeg od ranije poznajem, da dobijem podatke koji su to ljudi i na koji su ih način uhvatili, drsko je priskočio k nama i otjerao ovog četnika od mene, a mene nije niti pogledao kao da me nikada nije ni vidio.

Na koncu se napominje da se točni ili makar približni podaci o nečemu teško dobivaju, pošto ih neće dati četnici, a ni Talijani. Lično je zamjenik zapovjednika oružničkog voda u Otočcu zamolio zapovjednika talijanskih karabinijera da mu dade imena od do sada pohvatanih partizana radi informacije, ali je odgovorio da ne može i ne smije dati.

Dostavlja se gornje izvješće na znanje.

Zastupa zapovjednika
zamjenik pukovnik,
(Pavelić)

29. VI 1942.

Pavelić pk

**IZVJEŠTAJ VELIKOG ŽUPANA VELIKE ŽUPE BARANJA
OD 27. JUNA 1942. MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLO-
VA NDH O AKCIJAMA PARTIZANA NA PODRUČJU ŽUPE¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ŽUPA BARANJA
OSIJEK

Osijek, dne 27. lipnja 1942.

Broj: Prs. 2069-I-1942.

Predmet: Komunističko-partizanski napadaji
na području Velike Župe Baranja. —

MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA

Tajništvo Ministra

MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA

USTAŠKA NADZORNA SLUŽBA — URED I. ODJEL III.

Opatička ul. br. 1.

Zagreb

Savezno sa izvješćem ove Velike Župe od 12. lipnja 1942. br. Prs. 1874-I-1942. podnosi se izvješće o daljim komunističko-partizanskim napadajima na područje ove Velike Župe krajem svibnja i u toku mjeseca lipnja, kao i o pojavama partizana u tome mjesecu, a kako su oni izvješćeni ovoj Velikoj Župi od strane područnih kotarskih oblasti i zapovjedništva Oružničkog krila u Osijeku i to u sljedećem:

Prema naknadnom izvješću dana 31. svibnja o.g. oko 2 sata u jutro oko 30 napadača² obučenih u domobranska odijela obkolili su naselje šumske industrije „Slaveks“ d.d. zvano Zvečevo Novo, istjerali stanovnike u bivši magazin, održali im govor u kojem su spominjali da su oni narodna vojska, da su komunisti ili partizani i da su im Ustaše i četnici neprijatelji, pa tražili od ljudi da se za njih opredjele, koji međutim zastrašeni nisu dali nikakvog odgovora. — Za vrijeme dok je trajao govor posebna grupa partizana vršila je pljačku na objektima navedenog poduzeća te oštetila parni stroj, samovoznu terezinu, električne uređaje, garažu te opljačkali stambene zgrade činovnika Cabejšeka; čime je uzrokovana šteta u ukupnom iznosu od oko 144.000. — Kn. — Tom zgodom napadači su odveli iz Zvečeva

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 17/1—2, k. 65.

² i ⁷ Vjerovatno se odnosi na akciju partizana 1. slavonskog NOP odreda.

lugara Antuna Bajta, predradnika Milana Gregurić-Kurtež i cestara Kiša, za čiju se sudbinu ne zna.—

U noći između 6. i 7. lipnja partizani su posjekli 9 kom. brzoglasnih stupova na željezničkoj pruzi S.P.Ž. između postaja Pušine i Humljana. — Dana 7. lipnja 2 oružnika i 8 ustaša pretražili su teren ali bez uspjeha.—

Dana 8. lipnja o.g. susreo je Pane Pačalić iz Kapelne na kapelačkom polju oko 7 sati u jutro 4 naoružane osobe u vojničkom odielu koji su mu govorili da će poći u Kapelnu i tamošnje žitelje dići i povesti u šumu. — Pošto im je Pačalić razlagao neka toga ne čine, jer će žiteljima Kapelne učiniti zlo, a oni se i tako neće odazvati odlučili su se da odu, time da u Kapelnu neće ići, jer da su i tako zakasnili. — Navedene je pri prolazu kroz Kapelnu vidjela i Zorka Dakić iz Kapelne, kako su otišli prema šumi. — Ovo pokazuje da su se partizani približili već općini Viljevo kotar D. Miholjac i da se na ovome području zadržavaju.—

Dana 9. lipnja oko 6.30 sati 15—20 partizana uhvatili su u šumi Vranduk kod Sl. Drenovca³ radnike te ih povelj u šume gdje su im skinuli cipele, a lugaru Petru Vučiću lugarsko odielo, cipele i sat sa lancem, službenu knjižicu, bilješke i osobnu izkaznicu. — Napadači su potom otišli, a radnike pustili kućama. — Napadači su bili naoružani vojnim puškama i imali su 1 strojnu pušku. — Potjera ustaša i oružnika ostala je bez uspjeha. — Istoga dana 9. lipnja pobjegli su od svojih kuća iz sela Gradec općine Našice Vanjske, te su otišli k partizanima u planinu Krndiju i Papuk Aleksa Vukosavljević, Milan Vukosavljević, Stevo Maksimović, Stevo Vukosavljević, Stanko Vukadinović, Stevo Kuzmanović, Čiro Maksimović, Nikola Vukosavljević, Radmilo Josipović i Pavo Đurđević. svi prielaznici koji su svojedobno prešli iz grčko-istočne na rkt. vjeru. — Istoga dana 9. lipnja jedna obhodnja oružničke postaje Špišić-Bukovica uz pripomoć ustaša uhvatila je partizane Ljubonara Dakovića iz Vel. Branjskih⁴ općine Grđevac i Nikolu Kundak iz Vel. Peratovice općine Grubišno Polje, koji su preslušani dali podatke o svom odmetničtvu i boravku među partizanima.—

Dana 10. lipnja u 6.30 sati napadnuta je obhodnja od 1 oružnika i 6 domobrana blizu sela Duzluka općine Orahovica. — Obhodnja je napadnuta sa dvie strane na putu iz Duzluka u Orahovicu od oko 30 bandita i tom zgodom su ranjeni domobrani Simo Živić, Mato Bistrić i Mato Knežević, koji su upućeni u osječku bolnicu.⁵—

³ Treba: kod Slavonske Požege.

⁴ Treba: Vel. Barne.

⁵ i ⁹ Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 18.

Dana 11. lipnja u šumi Mala brazda 10 km. udaljeno od Našica opažena je jedna grupa partizana od 38 osoba naoružanih vojničkim puškama, sa 3 strojnice i bombama, obučeni u raznovrsnu odjeću, a koji su otišli prema selu Duboka ili Ljeskovići kotara požeškog. — U toj grupi prepoznat je kao zapovjednik neki Židov Kuhn iz Požege koji je pobjegao iz sabirnog logora. — Partizani su pučanstvu zabranili izvoz kamena iz kamenoloma Alekse Milivojevića, a koji se kamenolom nalazi u Krndiji pokraj puta Požega — Našice. Isto tako su partizani žiteljstvu zabranili izvoz drva.—

U noći između 11 i 12 lipnja nepoznati broj naoružanih partizana napao je želj. postaju Sl. Drenovac, kojom zgodom su ustaše Ivan Kurtić i Ivan Drašković ranjeni iz pušaka. — Ustaša Ivan Kurtić podlegao je operaciji u osječkoj bolnici i 12 lipnja umro, a ustaša Ivan Drašković nalazi se u bolnici na liječenju.—

Dana 12 lipnja jedna grupa od 60 naoružanih odmetnika upala je u selo Zdence te se podijelila u dvie skupine od kojih je druga otišla u Sl. Bare. — U Zdencima napadači su uhitili zapovjednika Ustaške pripreme bojne Antuna Kopića, občinskog redara Pavu Karapetrića i ustaškog tabornika Pavla Popića, pošli u občinu, od bilježnika Marka Vinkovića tražili ključ od blagajne, ali isti ključ nije imao te su u obćini samo razbili pisaići stroj. — U samom selu razoružali su seoske i obćinske stražare i oduzeli 6 vojničkih i 1 lovačku pušku. — Antuna Popića, Pavu Karapetrića i Pavla Popića partizani su povelili sa sobom te se za njihovu sudbinu ne zna, a isto tako povelili su sa sobom seljake Franju i Dragana Matajčića iz Zdenaca, za koje se drži da su se odmetnicima dobrovoljno pridružili. — Druga grupa u Sl. Barama upala je najprije u željezničku postaju, razbili brzoglasni aparat, odnijeli sa sobom sanduk za prvu pomoć, 2 brzoglasne slušalice, 3 dl ulja, 1 inđuktor te razbili i poderali sliku Poglavnika. — U selu Sl. Barama upali su u poštanski uređ gdje su oduzeli gotovinu od 4.900. Kn. i maraka i dopisnica u vrijednosti od 8.150. — Kn. — 2 stražara pred poštom su razoružali i otešli im dvie vojničke puške. — Zatim je 5 odmetnika upalo u obćinsku zgradu, od bilježnika Josipa Kršćanskog i blagajnika Petra Landupa uzeli ključeve od blagajne i iz iste uzeli 3.650. — Kn. gotovog novca, zatim poderali sve spise i slike Poglavnika. — Pri odlasku iz obćine pucali su iz pušaka u znak odlaska u Zdence gdje su se obje grupe sastale i produžile prema selu Šumeđe. — Na cesti kod Duđe Međe partizanske predstraže ranile su iz lovačke puške Miljenka Mijatovića obćinskog blagajnika iz Piškorevaca, te svukli pričuvnog domobrana Stjepana Hunera, kojemu su otešli vojnu odoru. — Navedena dvojica tu su slučajno prolazili za mjesto Sl. Bare. Za vrijeme zadržavanja u Barama partizani su govorili, da im se

nitko ne može suprotstaviti, jer ih ima 400 momaka. — Za napadačima potjera od 5 oružnika i 50 ustaša ostala je bez uspjeha. — Istoga dana 12 lipnja oko pol 4 u jutro upalo je u Paušince občine Čačinci 5 naoružanih bandita, od kojih je prepoznati Stevan Smiljanić, koji je još prošle godine pobjegao iz Paušince rekaio Jozi Janković, da je on u narodnoj vojsci i da je među njima ugovoreno, da će upadati u razna sela po hranu i rublje koje im treba. — Potjera od 2 oružnika i 20 momaka sa poručnikom Stjepanom Smolčićem ostala je bez uspjeha. —

Dana 15. lipnja trebala je oružnička postaja u Voćinu da izvrši uhićenje Adama Mutavdžića sitničara iz Malog Popovca. — Obhodnja je dana 16. lipnja potražila Mutavdžića, ali ga nije našla i ustanovila je, da je Mutavdžić pobjegao u šumu. — Naknadno je 18 lipnja doznato, da je odbjegli Adam Mutavdžić po jednoj našoj obhodnji iz Smude—Bare ubijen, pri čem je kod njega nađeno 5.230 Kn., 6 naboja, jastučić za štambilj, koji je opljačkan pri upadu bandita u Sekulince, te dva kofera sa duhanom i raznom robom. — Tom je zgodom doznato, da su se iz sela Mali Popovac odmetnuli od svoje kuće i pridružili partizanima Nikola Novaković, Nikola Musolinović, Stojan Dokić i Nikola Ivičić. —

Dana 15 lipnja 8 naoružanih partizana otjerali su sa pašnjaka s. z. Donja Pištana 2 krave vlasništvo Đure Sadžaka, od kojih su mu jednu drugoga dana vratili i na pašnjaku predali pastiru dok su drugu kravu zadržali uslied čega Sadžak trpi štetu od oko 10.000. — Kn. — Potjera od 22 ustaše i 1 oružnika ostala je bez uspjeha. — Istoga dana 15 lipnja bivši učitelj u Orahovici a sada odmetnik u planini Krndiji Slobodan Ilić poslao je po Anici Škarić prilježnici odmetnika Franje Vavre jedno pismo sa svotom od 600. — Kn. za koji novac u pismu šalje popis djece od kojih je Ilić za vrieme dok je bio učitelj ubrao novac za školske bilježnice, a koje nije nabavio. — Novac sa pismom zadržan je kod oružničke postaje u Orahovici radi daljeg postupka.

Istoga dana 15 lipnja o.g. oko 4 sata u jutro na putu između sela Bračevci i Potnjani partizanski odred napao je i odveo u šumu 11 novaka prielaznika, koje je občinski bilježnik iz Bračevaca vodio na popunidbeno zapovjedništvo radi upućivanja na vojnu dužnost. — Potjera od 27 ustaša i oružništva prokstarila je okolne šume, ali napadačima nije ušla u trag. — Istoga dana 15 lipnja opaženo je 5—6 naoružanih partizana kod katoličkog groblja sela Sl. Drenovca, gdje su 2 oružnika i 3 milicionara držali zasjedu, ali je jedan milicionar prerano izpalio 1 naboj našto su partizani odvratili pucanjem i nestali u mraku. — Istodobno je došlo do pucnjave ustaša i partizana na želj. postaji Sl. Drenovac, koji su pokušali približiti se postaji, ali su

vatrom iz pušaka odbijeni te su nestali, a u samom mjestu Sl. Drenovcu te je noći opaženo 5 naoružanih partizana. — Također iste noći primjećen je nepoznati broj partizana na brdu „Čačić“ odakle su ispaljena 2 naboja, pa kada je po oružnicima u tome pravcu otvorena vatra, bacili su partizani na rub bašte oružničke vojarnje jednu ofenzivnu bombu, koja je eksplodirala, ali bez ikakvog učinka. —

U istrazi koja je vođena u Virovitici uhićeni su u noći između 17 i 18 lipnja o. g. tamošnji liečnik i nadstojnik doma Narodnog zdravlja dr. Stjepan Sutarić i njegova žena Branka, te sestra pomoćnica Darinka Petrović, kao sumnjivi da su u vezi sa partizanima što je Darinka Petrović i priznala. —

Dana 18 lipnja u 17.30 sati, 40 naoružanih partizana, koji su imali vojničke i lovačke puške, te 1 lahku strojnicu upali su u selo Rezovac 4 km. od Virovitice, te je jedna skupina napadača ušla u mjestnu pučku školu gdje je otela sav pisani pribor, 1 krugoval, 1 samokres i 1 šunku vlasništvo učitelja, dok je druga skupina upala u kuću mjestnog starješine kod kojeg je uzela 1 vojničku i 1 lovačku pušku. — Vođa partizana održao je prisutnima govor komunističke sadržine veličajući Rusiju. — Iz Virovitice je po saznanju o ovome napadu organizirana potjera konjičkog sklopa, ustaša, njemačke pripreme bojne i oružništva, ali partizane nije uspjelo uhvatiti, jer su međutim već otišli u nepoznatom pravcu. —

Dana 19 lipnja o. g. u 14 sati oko 30 naoružanih partizana u šumi „Popovačka šuma“ oko 3 km. od Voćina dočekalo je u zasjedi 9 domobrana, koji su pod vodstvom pričuvnog poručnika Josipa Vukovića išli iz sela Popovca u Voćin po hranu. — Partizanska zasjeda bila je skrivena na jednoj čistini iza stabala debelih hrastova, te su iz ove zasjede partizani na domobrane pripucali iz strojopušaka, kojom prilikom je na mjestu ubijen pričuvni poručnik Josip Vuković, a teže su ranjeni domobrani Ivan Pitomac, Đuro Šoš i Mato Benović. — Ostalih 6 domobrana povuklo se je u šumu i vratili su se u svoju postrojbu. — Od ubijenog poručnika Vukovića skinuli su partizani odoru, a od ranjenih domobrana oduzeli 2 puške, 4 nabojnjače, 4 boda, 4 pripasna remena i 200 komada naboja. — Od ranjenih domobrana je vodnik Ivan Pitomac na putu za Osijek umro, dok su domobrani Šoš i Benović dopremljeni na liječenje u domobransku bolnicu u Osijeku. — Istoga dana oko 19 sati zapalili su partizani zgradu pučke škole u selu Popovcu. — Potjera domobranske posade iz Voćina, ustaša i oružnika ostala je bez uspjeha. — Prema izvješću kotarske oblasti u Podr. Slatini je 20 lipnja doznato, da se iz sela Popovca svi seljaci sele u Lisičine, gdje se nalazi komunistički logor. —

Dana 20. lipnja u 17 sati 5 naoružanih partizana otjerali su 2 svinje Dragana Knoblocha, 1 svinju i 1 kravu Jure Knoblocha, 1 kravu Ivana Berdena, 1 kravu Joze Hubera seljaka iz Donje Pištane, koji su time oštećeni za oko 60.000. — Kn. — Tom zgodom partizani su otjerali pastire, koji su ovu stoku čuvali, te ih tek po noći pustili iz šume. — Ustaše i oružnici pošli su za pljačkašima u potjeru, ali bez uspjeha. —

Dana 21 lipnja oko 6.30 sati dočekalo je 15 partizana naoružanih puškama i 1 strojnicom između Orahovice i Donje Pištane 3 ustaše Orahovačke pripreme bojne, te na njih otvorili vatru. — Ustaše su vatru uzvratili i pobjegli šumom Hrastnik u pravcu Gornje Pištane. — Posada iz D. Pištane, koja se sastojala od 21 ustaše i 1 oružnika čuvši pucanje prepriječila je put partizanima i s njima stupila u borbu, pri čem je od strane partizana iz pušaka i strojnice na posadu ispaljeno oko 500 naboja nakon čega su partizani pobjegli u pravcu Pištanske kose. — Prilikom ove borbe nije bilo ni s jedne ni s druge strane nikakvih žrtava. —

U noći između 20 i 21 lipnja upalo je u selo Paučje oko 5 i pol km, od Lev. Varoši⁶ oko 150 naoružanih partizana,⁷ koji su obkolili selo, te seljake prikupili da prisustvuju njihovom govoru. — U govoru su partizani rekli, da su Poglavnik i ustaše kao i Nedić u Srbiji Hitlerovi plaćenici i da se oni protiv njih bore, zatim da se mladići ne trebaju odazivati pozivu vojnih vlasti već da idu u šumu, te da će kroz 8 dana sve ustaško i oružničko oružje pasti njima u ruke. — Dalje su govorili, da su oni osvojili svu Bosnu i Liku i da je sada tamo mir, te da je njihova borba, borba za slobodu i za crvenu armiju. — Tom su zgodom partizani odnieli učitelju Albinu Altmanu odoru pješackog poručnika, te od seljaka 6 lovačkih pušaka. — Selo Paučje napustili su partizani oko 4 sata u jutro i otišli prema šumi „Zidini“, gdje su u tamošnjoj manipulaciji Našičke d. d. zapalili sve knjige i spise i radničtvu zapoviedili da se u roku od 3 dana ima iz šume povući. — Zatim su silom otvorili skladište manipulacije i odnieli 12 kg. bijelog brašna, 12 kg. šećera, 50 kg. slanine, 1000 paketa duhana, 700 komada cigaret-papira, 200 kg. kukuruznog brašna, 2 kg. soli, 10 kg. graha, 300 kg. zobi i ambulatnu prvu pomoć. — Potjera domobrana, ustaša i oružnika ostala je bez uspjeha. — Iste noći 21 lipnja 3 naoružana partizana pokušala su unići u kuću seljaka Antuna Webera iz Mandićevaca 2 km. od Drenja, pa kada su ukućani pobjegli partizani su za njima pucali, ali nisu nikoga pogodili te potom otišli. — Iste noći je jedna grupa od 20 naoružanih partizana upala u selo Veliko Nabrđe, gdje je od ustaše Ive Balikića odu-

⁶ Levanjska Varoš

zela 1 vojničku pušku, a od Nikole Odobašića 1 lovačku dvocevku, te su ovdje govorili da su oni narodna vojska, koja je ovamo prešla iz Bosne i ima jurišne odrede naoružane samo bombama, noževima i samokresima. —

Dana 21 lipnja u 2 sata rano oko 500 naoružanih partizana napalo je našu posadu, koja je imala jednog častnika, 78 domobrana, 5 oružnika i 5 pričuvnih domobrana na službi kod oružništva u mjestu Kamensko⁸ 19 km. udaljeno od Voćina, oružničkog vođa Daruvar, krilnog zapovjedništva Nova Gradiška.⁹ — U napadaju partizani su otvorili puščanu i strojopuščanu vatru, našto je naša posada primila borbu i borila se sve do 7 sati u jutro, kada je istoj nestalo naboja, partizani su je opkolili i razoružali i sa istih svukli odjeću. — Istoga dana prispjelo je u Voćin 49 domobrana od kojih je 5 lakše ranjenih iz lovačkih pušaka, a navedeni su ranjeni u leđa i noge. — Ovi domobrani koji su se spasili došli su u košuljama i gaćama, a neki u građanskim odielima te svi bos i prijavili slučaj napadaja i borbe kako je napred navedeno. — Zapovjednik ove naše posade u Kamenskom bio je satnik Zvonimir Petranović, koji je prema izjavi pobjeglih domobrana, zajedno sa oko 25 domobrana i oružnika poginuo, dok je od partizana poginulo oko 50 ljudi. — Prigodom ovog napadaja na našu posadu partizani su prekinuli brzoglasni spoj sa Orljavcem i Velikom u kojima su se nalazile posade oko 1 vođa domobrana, te uslied prekinuća brzoglasne veze nije mogla doći napadnutima pomoć. — Navedenih 49 domobrana koji su uspjeli pobjeći upućeni su u zapovjedništvo operativnog područja Podravlje u Čačincima. —

Dana 22 lipnja o. g. jedna grupa od 150—200 partizana naoružanih puškama i sa 3 strojne puške upalo je u selo Borovik 6 i pol km. od Drenja. — Partizani bili su u domobranskim, oružničkim, ustaškim i redarskim odorama, kao i građanskim odielima. — Mještanima su održali govor sa temom „sloboda naroda najdalje kroz tri nedjelje,“ te napadali Hitlera i Poglavnika, kao i četnike, a hvalili su Rusiju, Englesku i Ameriku. — Jedan od vođa partizana držeći govor izjavio je, da je on student Hrvat iz Podvinja kod Broda n/S. — Oko 24 sata partizani su napustili selo i otišli u pravcu Paučja, te došli u selo Podgorje, gdje su oduzeli 4 lovačke dvocevke od tamošnjih žitelja. — Domobrani, ustaše i oružnici proveli su za partizanima potjeru bez uspjeha. —

U noći između 23 i 24 lipnja došlo je 7 partizana u selo Lukavac, odakle su odveli sa sobom Dušana Carevića sina Steve, kojeg su najprije tražili kod kuće i potom kad su ga susreli izjavili mu, tebe baš trebamo i već smo te kod kuće tražili. —

⁸ Bučko Kamensko

Dušan Carević je napadače molio neka ga ne odvede, ali mu to nije pomoglo, te su ga partizani odveli i za njegovu se sudbinu ne zna. — Iste noći upala su trojica naoružanih partizana u kuću radnika Dušana Puškarića, kojemu su naredili da ih vodi u kuću Draginje Radanović, koja se nije nalazila u svojem domu, te su je poslije pronašli u kući Mare Kuzmić. — Njih oboje Dušana Puškarića i Draginju Radanović partizani su otjerali izvan Lukavca u šumu zvanu „Rezulja“ gdje su ih pod stražom držali do svanuća. — Partizani su navedenima prietili pokupivši ih na odgovornost zašto u šumi radi odnosno ustašama donosi cigarete, prietili im da će ih ubiti, ali su ih istukli i pustili. — Dana 22 lipnja Jelka Štifić iz Bistrice susrela je u blizini sela Bistrice 6 naoružanih ljudi obučenih u domobranskoj odori i 1 u oružničkoj odori, koji su je pri prolazu ispitivali za njezinog muža, koji se nalazi u Hum-Varošu kao član tamošnje ustaške posade. — Navedena je na upit izjavila; da joj se muž nalazi u Virovitici, a za jednog od partizana koji je bio u oružničkoj odori spomenuta misli, da bi mogao biti Jovo Biga otpušteni oružnik iz Podr. Slatine. — Nadolazak partizana u Lukavac i kretanje kod Bistrice pokazuje, da se partizani kreću već u neposrednoj blizini t. j. 6—8 km. od Podr. Slatine i da se na ovom području sve više šire. —

Svi opisani događaji partizanskih napadaja i njihove pojave pokazuju sve jaču djelatnost partizanskih odmetnika na području kotareva Podr. Slatine, Našica, Đakova i Virovitice, te ponovno ova Župa naglašuje žurnu i neminovnu potrebu, da se jakim i dobro organiziranim snagama poduzme temeljito čišćenje slavonskog gorja od partizana i što brže provede smirenje čitavog odnosnog područja, jer je jasno, da prieti najveća pogibelj svima odnosnim selima i žiteljima te pogotovo pogibelj, da partizani sve većim dobivanjem terena ne bi uništavali usjeve i u obće prehrambena dobra područnog žiteljstva. —

Za Dom Spremni!

Veliki Župan:

.....¹⁰

(M. P.)

¹⁰ Potpis nečitak.

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA I. DOMOBRANSKOG ZBORA OD 27. JUNA 1942. MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA NDH O NAPADU PARTIZANA NA TRŽIĆ¹

Zapovjedništvo I. Domobranskog Sбора

Glst. Br. 5978/Tajno

U Sisku, dne 27. VI. 1942.

Tajno!

Predmet: Dnevno izvješće
o situaciji, — dostavlja.

1. — MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
(Glst. Oper. odj.).
2. — MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
(Glst. Očev. odj.).

U dopunu dnevnih izvješća, dostavljaju se naknadno prikupljeni podatci o događajima u V. i VII. operativnoj zoni:

a) U V. OPERATIVNOJ ZONI:

1. — 19. VI. o. g. u 3 sata započeo je napadaj od strane partizana odreda Tobolić na privremenu oružničku postaju Tržić koja se nalazi na putu Ogulin—Slunj kod rieke Mrežnice. Na istom mjestu nalazio se je i jedan vod domobrana 3. pješ. pukovnije kao osiguranje pontonskog mosta koji je svojevrmeno radi saobraćaja sa Slunjem bio podignut.

Istoga dana poslije podne partizani su produžili napadaj i na Kamenicu i Primišlje.

Napad na Kamenicu odbijen je pojačanjem koje se skupiti moglo, ali svi naponi da se pomogne posadi Tržić nisu uspjeli uslied nemanja dovoljno snaga za probijanje do Tržića.

U ovim napadajima od strane partizana učestvovao je odred Tobolić, jačine oko 700 ljudi, odred Perjasica, jačine oko 500 ljudi, i oko 250 ljudi odreda Drežnice, koji im je pomogao u napadaju.

Napad na Tržić trajao je neprekidno do 23. ovog mjeseca pred večer, kada su partizani uspjeli posadu Tržić savladati, razoružati, i one koji nisu poginuli odvesti u zarobljeništvo u Tobolić.

Prema saznanju, do sada neprovjerenom, posada Primišlje uspjela se povući u Slunj.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 28/1—12, k. 11.

Nakon savlađivanja posade Tržić partizani su potpuno razrušili pontonski most kao i željezni most koji se je popravljao, a mjesto potpuno spalili.

Tačni gubitci nisu poznati još za sada.

19. VI. o. g. kada je započeo napad na Tržić između Kamenice i Tržića nestao je vodnik oružničkog voda Ogulin poručnik g. Stipac Ivan, koji je sa jednim odjeljenjem oružnika pošao iz Kamenice u smjeru Tržića.

Prema naknadnim podacima, ranjen je u borbi kroz noge i zarobljen od strane partizana i odveden u Tobolić.

Poduzete su sve mjere radi daljnje obrane Kamenice.

Od 19. VI. o. g. do 23. VI. o. g. od strane naših snaga prikupljenih u Kamenici vršen je napad 6 puta prema Tržiću radi oslobodjenja posade Tržić, ali uslied jakog otpora partizana, napad nije uspjeo.²

Radi hitnosti tražio sam pomoć koju nisam dobio.

Zatražena je pomoć i od strane talijanskih trupa u Ogulinu, ali ista nije dobivena jer se mjesto napadaja nalazi izvan II. Talijanske zone. Jedino od strane talijanskih trupa pomognuto je topničkom vatrom odbijanje napadaja na Kamenicu.

2. — Dne 19. VI. o. g. u 7 sati jedna grupa od 18 partizana u s. Zdihovu (13 km sjeveroistočno od Vrbovskog) sačekala je i zaustavila je samovoz za prevoz putnika, vlasništvo Matije Rački iz Severina na Kupi, koji je vozio putnike za Karlovac. Tom zgodom partizani su putnike i vlasnika skinuli sa samovoza i putnicima zapovjedili da idu svojim kućama, a Račkom zapovjedili da pod njihovom pratnjom samovoz odveze u selo Ponikve (15 km sjeverno od Ogulina) kotar Ogulin, i potom su Račkoga pustili kući a samovoz zadržali su za sebe.

Samovoz je marke „Opel“ i vriedi 200.000 Kuna.

Istog dana jedna grupa od 50 partizana zaposjela je cestu u Vučniku (6 km sjeveroistočno od Vrbovskog), kotara Vrbovsko, te su spriječili svaki promet prema Karlovcu i Vrbovskom.

3. — Dne 23. lipnja 1942. u 21.30 sati došlo je 5 naoružanih partizana u selo Javorovica (3 km južno od Modruša) kotara Ogulin, te su odveli sobom načelnika občine Modruš, Kesera Rudolfa i seljaka Rudančića, za čiju se sudbinu ne zna.

4. — Dne 24. VI. o. g. u 10 sati oko 150 talijanskih vojnika naoružani sa puškama i strojnicama, te kolima i samovozima otišli su u šumu — brdo „Kobiljak“ (4 km sjeveroistočno od Ogulina) da sjeku drva za gorivo, i kada su počeli da sjeku drva,

² U ovim operacijama učestvovala su jedinice 2. bataljona, dvije čete 3. bat. i Proleterska četa 2. kordunaškog NOP odreda, zatim jedna četa 1. bataljona, Omladinska i Proleterska četa 1. kordunaškog NOP odreda. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 5, dok. br. 67.

napadnuti su bili od strane partizana jakim pušćanom vatrom, koju su vatru talijanski vojnici uzvratili.

U toj borbi na strani talijanske vojske bili su sljedeći gubitci:

4 vojnika ubijena.

6 vojnika ranjeno.

20 vojnika zarobljeno i odvedeno u šumu.

2 vojnika partizani podpuno gole (naga) pustili su na slobodu.

5 mazgi ubijeno.

Na strani partizana, jedan je ubijen i dovezen u Ogulin radi prepoznavanja.³

Talijanska vojska podpomognuta oklopnim samovozom pro-
tjerala je partizane, koji su se povukli gustom šumom i otišli
u nepoznatoj smjeri.

b) U VII. OPERATIVNOJ ZONI:

Po izvješću zapovjednika posade Knin do 22. VI. o. g. sta-
nje bez promjene i mirno.

Zapovjednik, general
(Rumler)
Rumler

³ Vidi tom V, knj. 5, dok. br. 67 i 177.

IZVJEŠTAJ ŽELJEZNIČKE STANICE ĐULAVES (MIKOVIČEVO) OD 30. JUNA 1942. RAVNATELJSTVU HRVATSKIH DRŽAVNIH ŽELJEZNICA O NAPADU PARTIZANA NA SELO ĐULAVES¹

Hrvatske državne željeznice Brzojavka Postaja Đulaves 30. VI 1942. god. 41 od _____ br. _____				Primljeno od post. _____ na vodu br. _____, kotur br. Habčić Primio Suhadolnik Odpremio _____				
Vrsta	Rieči	Primljena			Predana			Službene primjedbe
		dan	sat	min.	dan	sat	min.	
			9	53				

Ravnateljstvo II Zagreb. —

Dne 28. VI 1942. izvršen je napad nad mjestom Đulaves. Državne i nekoliko privatnih zgrada izgorjelo dok je željeznička postaja pomoću borbe ostala pošteđena. Danas su odputovali vojnici, koji su do sada bili ovdje i mjesto je ostalo potpuno osamljeno.²

Službenici i privatnici ostavljaju mjesto i selo. Molim naslov, da bezuvjetno i odmah zatraži pomoć od koje bilo vojske i to tako da još danas stigne ovamo barem 100 vojnika i to pravcem preko Virovitice, jer je prema Daruvaru pruga neprohodna za sada. U koliko ne stigne još danas potpisani je bezuvjetno prisiljen učiniti isto što i drugi t. j. ostaviti postaju i službu.

Nadstojnik postaje:
Rendulić

Dostavljeno: MUP. MD. MP. Rav. za j. red i sig.

Žepro: DT-Pom-II-III-IV-ŽUV.

Žerav: Upr. Taj-II. II/2. II/20. Nezg. II/3. Disp.

III. IV. OZL. FER.

30./VI 42. — 16.40

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 30/1—17, k. 11.

² Napad su izvršile snage 3. bataljona 1. slavonskog NOP odreda i Bosanske proleterske čete. O rezultatu napada vidi tom V, knj. 6, dok. br. 61.

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ORUŽNIČKE POSTAJE BI-
HAĆ OD 1. JULA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTAR-
STVA DOMOBRANSTVA NDH O NAPADU JEDINICA LIČ-
KO-KRBAVSKOG ZDRUGA NA BATALJON „PEKIŠA VUK-
SAN“ U SELU SADILOVAC¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
Glavni stožer — Odsjek za šifru

Očev. broj 1051

BRZOJAVKA

Predata:

1. srpnja 1942 god. u 21.00 sati od D. K. P. Sisak pod br. 1
Primljena u Odsjeku za šifru:
2. srpnja 1942 god. u 13.00 sati od D. K. P. Zagreb pod br. 41

SADRŽAJ DEŠIFRATA

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA

i

GLAVNI STAN POGLAVNIKA

20.30 —

1) 30. lipnja 2 ustaška sata Ličko-Krbavskog zdruza iz Lič-
kog Petrovog Sela poduzeli čišćenje sela Sadilovca (9 km sje-
verno od Ličkog Petrovog Sela) gdje su bili utvrđeni oko 300 ne-
prijatelja² u nekoliko zidanih kuća, a osobito u školi i crkvi i na
okolnim brežuljcima. Odlučnim naletom, iako brojčano mnogo
slabiji, ustaše su uletili u samo selo te u uličnim borbama
pobili mnogo neprijatelja, a još više ranili. U samom mjestu
što nisu mogli odvući nađeno je 60 ubijenih u odorama od kojih
2 zapovjednika. Zapljeno 24 puške, nekoliko samokresa i
dvogleda, mnogo streljiva, bomba i djelova strojnica, naprtnjača,
rublja, obuće i sl. Naši gubitci su 3 ustaše mrtva, 8 ranjenih.
Od civilnog pučanstva poginulo samo 3 (jer je ostalo pučanstvo
neprijatelj uklonio dan ranije) među njima i umirovljeni pukov-
nik Todor Rodić inače naš povjerenik.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br.
2/1 — 10, k. 12.

² Odnosi se na snage bataljona „Pekiša Vuksan“, koji je ušao u sa-
stav 1. NOU brigade Hrvatske. Napad na Bataljon izvršen je u vrijeme
operacija Brigade na granici Like i Korduna. Opširno o tome vidi tom
V, knj. 5, dok. br. 65.

2) Veliki broj neprijatelja nalazi se u pokretu iz Like prema Krajini i Kordunu radi gladi. Veći dio pobijenih neprijatelja je iz Like.

3) 1. srpnja je bila napadnuta Rakovica, ali je napad odbijen. Naši gubitci 3 ranjena, od kojih 2 teško.

4) 1. srpnja bombardirano zrakoplovom selo Smoljanac (7 km sjeverozapadno od Ličkog Petrovog Sela) gdje je neprijatelj utvrđen i ima bacače.

2/VII 17h D.³

2/7. Laxa

POSTAJNO ZAPOVJEDNICTVO
BIHAĆ Broj 33

Opazka dešifrera: Dešifrirao i original uništio: 2. srpnja 1942 g. u 16.30 sati por. freg. Pavić	Dešifrat primio:		
	Za koga	GLSTAN	Operat
	Koliko primjeraka	1	1
	Vrieme		
Podpis			

³ Dragojlov

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA I. DOMOBRANSKOG ZBOR
RA OD 2. JULA 1942. MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA
NDH O NAPADU PARTIZANA BANIJSKOG NOP ODREDA
NA S. ČUNTIĆ I NA ŽELJEZNIČKE STANICE KRALJEV-
ČANE I BAČUGU I O STANJU U OSTALIM ZONAMA¹**

Zapovjedništvo I. Domobranskog Sбора

Glst. Br. 6146/Tajno

Veoma žurno

U Sisku, dne 2. VII. 1942.

Predmet: Dnevno izvješće

I. D. S. za 2. VII. do 19 sati.

1. — MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
(Glst. — Operativni odjel),
2. — MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
(Glst. — Očevidnostni odjel).

Savezno nalogu Glst. Op. Br. 2467/Tajno od 25. lipnja o. g.
dostavlja se sljedeće dnevno izvješće:

(Sekcija mjerilo 1:100.000).

I. — TAKTIČKA SITUACIJA:

I. Zona:

Bez događaja.

II. Zona:

Oblast Bjelovar:

Zajednička akcija 3 ustaška sata i pohodnog sata iz Bjelovara pod vođstvom stožernika Velike župe Bilo-gora u vremenu od 29. VI. do 2. VII. o. g. na području sjeverno od Bjelovara.

Zadaća: obkoljavanje i zarobljavanje partizanskih grupa, koje su se u posljednje vrijeme pojavile u okolini Pisanice i sjeverno u području Bilo-gore.

Podatci o uspjehu akcije još nisu dobiveni.

III. Zona:

Oblast Petrinja:

Noću 1/2. VII. o. g. partizanski odred Banije sa vrlo jakim snagama navodno 3 do 4 bojne napao je s. Čuntić, želj. postaju Kraljevcane i potom želj. postaju i s. Bačugu (9 km, 15 km, 8 km južno od Petrinje).

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 21/2—1, k. 71.

U Čuntiću su savladali mjestne ustaše, navodno 8 pobili i iznakazili i nešto popalili kuća.

Potom su savladali želj. postaju Kraljevčani, zarobili posadu jaku 16 domobrana i postaju zapalili.

Između 3 i 7 sati vršen je sa svih strana napad na 20. sat 11. pješ. pukovnije u Bačugi. Sat je jačine 115 domobrana. Bio je u dubokim obkopima i imao je mogućnost obrane ali po izjavi pobjeglih borio se dok nije utrošio streljivo, kad su partizani uskočili u rovove i razoružali posadu. U toj borbi partizani su imali 8 mrtvih i 1 ranjenog, a naši 1 ranjenog. Partizani su zarobili 104 puške, 4 strojopuške i 98 domobrana.

Pošto je posada bila savladana došao je u pomoć oružnički odjel iz s. Kraljevčana i u ovoj borbi i metežu uspjeli su da pobjegnu iz robstva zapovjednik sata, narednik i 11 domobrana (oni posljedni presvučeni već u civilno odielo). Po izjavi pobjeglih akcijom oko Bačuge rukovodio je zapovjednik I. bojne N. O. P. Banije Petar Krnjačić i partizani su raspolagali s 4 bačaca, 3 strojnice i 20 strojopušaka.

Partizani su iz Bačuge krenuli u pravcu s. Luščani (10 km jug. zap. od Petrinje). Želj. postaja Bačuga, pošta i nekoliko sgrada zapaljeno. Pismohrana 20. sata sa žigovima pala je odmetnicima u ruke.

Odjel pripreme ustaške bojne iz Petrinje pošao u pomoć Čuntiću, ali još o njegovom radu nije primljeno izvješće.

Zapovjednik Petrinjskog sdruga nije intervenirao ali po izvjestnim podacima namjerava tek 2. VII. o. g. poslije podne naložiti I. bojni u Glini pokret ka Hrastovici—Čuntiću.²

Oblast Kostajnica:

Dne 2. VII. o. g. oko 4 sata primjećeno je postavljanje partizanske straže na visu Sv. Bogorodice (jug. zap. od Sunje). Od strane Njemačkog oklopnog vlaka upućena je jedna jaka obhodnja koja je ovu stražu razterala. Jedan partizan je ubijen.

3

VII. Zona:

Oblast Knin:

Po zapovjedi zapovjednika Talijanske divizije „Sassari“, a zbog zajedničke akcije Talijanske vojske, domobranstva i četnika radi čišćenja zemljišta i to prostorijske između Knina, Krčića, Vrlike, planine Svilaje, Drniša i Knina od partizana, dana 25. VI. o. g. ujutro pod zapovjedništvom zapovjednika

² Napade su izvršili 3. i 5. bataljon NOP odreda Banije. Opširnije o akciji vidi tom V, knj. 5, dok. br. 70 i 165.

³ Izostavljene 4. i 5. zona bez događaja i 6. zona bez podataka.

VII. zone izašla su na zemljište i to odsjek: Drniš—Svilaja do Vrlike dva domobranska sata u ukupnoj jačini 160 domobrana.

U toku akcije koja je trajala do 21 sat istoga dana nije bilo nikakvih događaja, niti dodira sa partizanima. Jedan domobran je nesretnim slučajem ranjen, t. j. izgubio je palac desne ruke.

VIII. Zona:

Bez događaja.

IX. Zona:

Noću 1. VII. o. g. od 19 do 24 sata vatreni prepadi na Volinjski most. Odbijeni bez gubitaka.

II. — *Zaključak*: Aktivnost p. o.⁴ Banije stalno je u porastu i može se predpostaviti da će u najskorije vrijeme ugroziti sva Hrvatska sela između Kupe i crte Topusko—Glina—Petrinja, kao želj. pruge Sisak—Sunja i Sunja—Kostajnica.

Petrinjski sdrug je slab da osujeti ove akcije partizana, ali i sa svoje dvije bojne nije skoro ništa poduzeo da pomogne iztahnute posade i odbije odmetnike.

Potrebno je:

a) Naložiti Petrinjskom sdrugu da osigura komunikacije i spoj Petrinje sa Glinom i odmah da poduzme čišćenje ovoga kraja.

b) Sa jednom novom bojnom osigurati prostor između Petrinjice i Sunje i

c) što prije sa jakim snagama povesti akciju čišćenja na Kordunu, da nam izolirane posade (Glina, Topusko, Vrginmost) ne postanu plienom odmetnika.

III. — Za Mindom (Očevidnostni odjel) prilažu se dva originalna letka i to: jedan pronađen na području III. zone na želj. pruzi između Grabovca i Bačuge 30. VI. o. g.; i drugi upućen poštom zapovjedniku VII. operativne zone Knin — predat na pošti Knin 24. VI. ove godine.⁵

Po nalogu zapovjednika,
Glavar stožera,
pukovnik (Kalečak)
Kalečak

⁴ Partizanskog odreda

⁵ Kao prilog uz dokumenat nalazi se samo letak Operativnog štaba NOP i DV za Bosansku krajinu.

**IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE CETINA OD 12. JULA 1942.
MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA NDH O BOR-
BAMA S PARTIZANIMA NA OTOCIMA BRAČU I HVARU¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

Velika župa Cetina

V. T. broj: 48/42

Omiš, dne 12 srpnja 1942.

Predmet: Nedjeljni izvještaj Velike župe
Cetina za vrijeme od 5—11 srpnja 1942. g.

1. Ministarstvu unut. poslova — Tajničtvu ministra —
2. Ravnateljstvu za javni red i sigurnost —
3. Ministarstvu vanjskih poslova —
4. Županstvu pri Poglavniku —
5. Ministarstvu hrvats. dom. — Glavni stožer — Zagreb
6. Obće upr. povjer. kod višeg zapovjedništva talij. oružanih snaga „Slovenija—Dalmacija“ — Sušak

Savezno okružnici Ministarstva unut. poslova od 15. siečnja 1942. br. V. T. br. 14—I—A—1942. podnosim sljedeći izvještaj:

Ad I.

Tokom ove nedjelje pobunjenici su bili nešto aktivniji, nego prošlih nedjelja, razmjer pobuna se nije smanjio, jer nije ništa poduzeto za konačnu likvidaciju iste. Pobunjenici se zadržavaju uglavnom na istim mjestima navedenim u prošlim izvještajima, jer su naše sile preslabe da bi se same upustile u jednu odlučnu akciju sa svrhom konačnog čišćenja, a ono što saveznici poduzimaju protiv pobunjenika površno je i slabo izvedeno. Naša su sela slabo zaštićena te uvijek u opasnosti od partizanskih upada radi čega strah u narodu nimalo ne jenjava.

Tokom nedjelje partizani su izvršili sljedeća nasilja:

a) Dne 5. srpnja 1942. oko 14 sati jedna se je grupa od 40—50 partizana spustila sa Biokova² u selo Tučepi, kotar Makarska, gdje su opljačkali nekoliko porodica oduzevši im stoku, hranu te ostalo u vrijednosti od oko 230.000 Kuna.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 25/3—1, k. 71.

² Vjerovatno borci bataljona „Josip Jurčević“.

b) Istoga dana oko 14 sati upalo je u Postire, kotar Brač, nekoliko odjeljenja naoružanih partizana³ sa vojničkim puškama, bombama i strojnicama (do 300) i jedna počasna satnija bez oružja, koji su zahtijevali od mjesnog pučanstva da izvjesi hrvatske zastave, a isto tako od upravnika poštanskog ureda, gdje su skinuli sliku Poglavnika, bacili je na trg i pociepali. Pozvali su narod da sluša govore, koje su držali četiri partizana, a u kojima su pozivali narod, da ne saraduje sa fašističkom Italijom, nacionalsocijalističkom Njemačkom i ustaškim vodstvom, oni da rade protiv ovih. Nakon ovih govora skinuli su nadpisnu ploču sa poštanskog ureda te ovu sobom odnieli prolazeći kroz mjesto u postrojbama, a nakon toga su se udaljili u nepoznatom pravcu.

c) Istoga dana oko 21 sat došlo je u mjesto Veliko Grablje, kotar Hvar, jedna grupa od 8—10 naoružanih partizana,⁴ te od župnika Don Račić Jakova oduzeli krugovalnik te se udaljili u pravcu prema Selcima.

d) Istoga dana došlo je kod Ježevića, občina Vrlika, kotar Sinj, do sukoba između domobrana, koji su putovali autobusom za Vrliku, i partizanima, kojom je prilikom poginulo tri domobrana, a 10 ranjeno, dok je na strani partizana poginulo 10 ljudi.

e) Dana 6. srpnja t. g. partizani su napali riz. stražu u Pitavskoj Plaži, kotar Hvar, stražare su razoružali te odnieli 3 puške sa streljivom. Jedan se je stražar pridružio partizanima.

f) Dana 7. srpnja oko 17 sati kod mjesta „Boriča“ — između Koljana i Ribarića, kotar Sinj, napadnut je autobus, u kojem su se nalazili domobrani, te je tom prigodom jedan domobran poginuo, jedan bio teško ranjen, a 7 lakše ranjeno. Kod istog sukoba teško je ranjen u obim nogama ustaški tabornik u Vrlici Slavić Stjepan, te prieti opasnost, da mu budu obe noge amputirane. Gubitci na strani partizana nisu poznati, ali je sigurno, da ih je bilo. Naknadno je ustanovljeno, da je preminuo od zadobivenih rana u tom istom sukobu i jedan milicioner iz Maljkova.

Talijanske su vojne vlasti oko 22 sata odaslale na lice mjesta jedan odred vojske, gdje se čulo puškaranje do 2 sata u noći.

g) Istoga dana oko 19.30 sati na državnom putu ispred sela Seoca, kotar Omiš, napadnut je od partizana nadzornik puteva

^{3, 6 i 7} Ove akcije izvršila je Bračka partizanska četa. Ona je formirana, prema sjećanju učesnika, 22. juna 1942. od ilegalnih partizanskih grupa iz Bole, Pučišća, Sutivana, Nerežišća, Postira i Selaca. Prvi komandir bio je Bepo Marinković (Arhiv V. I. I., reg. br. 3—3/3, k. 2005, 1—5/2, k. 2005). O akcijama Čete vidi još tom V, knj. 6, dok. br. 12.

^{4 i 5} Akcije je izvršila Hvarska partizanska četa „Matija Ivanić“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 2/3, k. 2005 i tom V, knj. 6, dok. br. 12.)

Bonardžija Nikola iz Vrlike, ali je napadnuti izbjegao partizanima, tako što je svom brzinom projurio i ako je jedan metak pogodio rezervoar benzina.

h) Dana 8. srpnja t. g. ujutro partizani su porušili most „Vukovića“ u selu Koljanima, kotar Sinj, nakon čega su sobom odveli mnogo ljudi i stoke iz sela Koljana, zaselka Duvnjaka, Ježevića i Vinalića.

i) Istoga dana oko 18 sati izpod sela Vrbanj, kotar Hvar, napadnuto je od strane 50 naoružanih partizana oružništvo obhodnje međupostaje Vrbanj 8 u jačini od 3 oružnika te je razoružano i zadržano, a nakon toga oko 21 sat napali su vojarnu međupostaje Vrbanj, u kojoj je bio samo jedan oružnik i ovoga razoružali a odnieli svu državnu spremu, oružje i municiju.⁵

j) Dana 9. srpnja t. g. oko 7.15 sati u Postirama, kotar Brač, dočekala je jedna veća grupa naoružanih partizana⁶ dolazak motornog broda „Marin“, koji saobraća na pruži Sutivan—Supetar—Postire—Omiš i obratno, te je dalo izkrcati tri ustaška dužnostnika iz Omiša i to: Jakelić Željka, zamjenika stožernika muške ustaške mladeži, Kovačević Nikolu, ustaškog dužnostnika kod istoga stožera i Dinku Peraicu, upravnu zapovjednicu kod stožera ženske ustaške mladeži.

Ove su partizani odveli sobom i do danas se ne zna za njihovu sudbinu.

Na istom brodu nalazili su se i zapovjednik oružničkog voda u Makarskoj satnik Slavko Grubić sa dva oružnika, ali su partizani ove samo razoružali kao i jednog talijanskog vojnika, za koga je vođa partizana kazao svojim ljudima: „Pazite drugovi, da se tom talijanskom vojniku ne bi što neugodno dogodilo.“

Za vrijeme tog napadaja u luku Postire je bio doplovio jedan motorni brod sa 20 talij. vojnika i dva častnika, ali je ovaj naglo ostavio luku te krenuo u pravcu Supetra i da je satnik Grubić ove zvao u pomoć. —

k) Noću od 8—9 srpnja t. g. provalila je jedna skupina partizana⁷ u tvornicu sardina u Postirama, odakle su odnieli oko 7.000 kg. ulja i konzervirane ribe, a mašinerije i zgradu podpuno uništili. Isto tako su provalili i u drugu tvornicu sardina u istom mjestu, odakle su odnieli oko 3.000 kg. ulja i konzervirane ribe, te zgradu i mašineriju uništili. Šteta se cieni na preko 3 miliona Kn. Oduzetu robu su partizani odnieli u brda na mazgama, koje su uzeli iz okolnih sela.

Sutradan su partizani jedan dio ovog ulja besplatno dielili pučanstvu mjesta Bola i sela Podborje kod Bola, kotar Brač, dok se u Bolu nalazi talij. vojska, za koju se govori, da je navodno primila ulja od partizana.

1) Dana 10. srpnja t. g. oko 13 sati upala je jedna grupa partizana (20—25) u selo Rašćane, kotar Imotski, te sobom odvela seljake Ožić Ivana p. Cvitana i Pejković Ivana p. Mate, te ovima kao i drugima oduzeli 4 krave, 24 ovce i razne hrane. Šteta iznosi do 80.000 Kuna.

Partizani su u 15 sati napustili Rašćane i krenuli u brda u pravcu Kozice—Makarska.

m) Noću od 10—11. srpnja t. g. odbjegao je partizanima sa državnom spremom nadzornik oružničke vojarne u Starigradu pokusni oružnik Tadija Beović odnievši nešto streljiva.

ad II. Kao u prošlonedjeljnom izvještaju.

ad III. Akcija čišćenja, koje su talijanske vojne snage vršile na području kotara Sinj i Brač prema do sada primljenim izvještajima uspjelo je jedino ona na području kotara Sinj⁸ i da još nema potanjih podataka, ali je do sada ustanovljeno, da je bilo preko 100 mrtvih partizana te da ima nade, da će partizani na Dinari biti skoro potpuno likvidirani.

Akcija pak započeta dana 9. srpnja t. g. na otoku Braču nije imala uspjeha,⁹ jer se talijanska vojska uobće nije sukobila sa partizanima.

ad IV do ad VIII kao u prošlonedjeljnim izvještajima.

Za dom spremni!

(M. P.)

Veliki Župan:
Luetić

⁸ Izvještaj o talijanskoj ofanzivi vidi u tomu V, knj. 6, dok. br. 17.

⁹ Tri bataljona talijanske divizije „Peruda“ otpočeli su 10. jula 1942. čišćenje otoka Brača, a završili 11. jula bez rezultata (Arhiv V. I. I., reg. br. 1/3a—10, k. 57 i tom V, knj. 6, dok. br. 12).

**IZVJEŠTAJ VELIKOG ŽUPANA VELIKE ŽUPE BARANJA
OD 14. JULA 1942. MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLO-
VA NDH O AKCIJAMA PARTIZANA NA PODRUČJU ŽUPE¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ŽUPA BARANJA
OSIJEK

Osijek, dne 14. srpnja 1942.

Broj: Prs, 2249-I-1942.

Predmet: Komunističko-partizanski na-
padaji i pojave na području
Velike Župe Baranja.

MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Tajništvo Ministra

MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA

USTAŠKA NADZORNA SLUŽBA — URED III.

Zagreb

Savezno sa izvješćem ove Velike župe od 4. srpnja 1942. Prs. br. 2142-I-1942. ovoj Velikoj župi čast je izviestiti dalje podatke o pojavama i napadajima komunističko-partizanskih odreda na području Velike župe, kako su se od posljednjeg izvješća ti napadaji dogodili i kako su ovi slučajevi od strane Zapovjedništva oružničkog krila u Osijeku i područnih kotarskih oblasti u Velikoj župi izvješćeni i to u sljedećem:

Prema naknadnom izvješću upalo je dana 30. lipnja oko 5 sati poslie podne oko 15 sa puškama naoružanih partizana na pašnjak Blatnjak Zemljišne zajednice Donja Pištana, te su sa pašnjaka oteli i otjerali 16 komada rogate marve i 25 komada svinja, čime su seljaci koji su vlasnici te stoke iz sela Donje Pištane oštećeni u vrijednosti od oko 200.000. — Kuna. Partizani su stoku zajedno sa pastirima otjerali prema selu Kokočaku i dalje u planinu Krndiju, dok su putem u Kokočaku pastire pustili da se vrate svojim kućama. — Potjera ustaša i oružnika za otimačima ostala je bez uspjeha. —

O izvješćenom već slučaju napadaja partizana na Njemački vojni teretni samovoz od 1. srpnja o. g. kojom zgodom je teško ranjen i poslie umro Jozef Seiler, te ranjen vojnik Albin Gruber, naknadno je ustanovljeno da je ženska osoba, koja se je vozila sa navedenim bila Katica Trocha iz Orahovice. — Prema izvavi

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 37/1—1, k. 65.

Albina Grubera i Katice Trocha, njemački vojnici bili su po obhodnji ustaške vojne iz Zoljana upozoreni, da je prielaz cestom preko Krndije opasan, ali to njemački vojnici nijesu uzeli ozbiljno te se nijesu dali odvratiti, već su pošli preko Krndije gdje su bili napadnuti i nastradali. —

Dana 2. srpnja o. g. u 2 sata upalo je oko 80 naoružanih partizana u selo Milijanac gdje su održali seljacima govore komunističkog sadržaja. — Pri odlasku odveli su sa sobom ustašu Đuru Špernoga iz Milinca, a isto tako odveli su sa sobom Mišu Andrića i Peru Andrića iz Slóbodne Vlasti, koji su se vozili kolima u susjedno selo Imbrijevcu. — Jednako su partizani pohvatali i sa sobom vodili iz sela Imbrijevci kotar Požega još 5 ljudi i svu osmoricu koje su tom zgodom sa sobom vodili su partizani kod groblja u Imbrijevcima postrijeljali osim Miše Andrića, kojemu je uspjelo uteći. — Mišo Andrić je lakše ranjen, te se poslužio varkom i kad su partizani otišli sa odnosnog mjesta, Andrić je ustao i pobjegao kući. — Partizani su navodno ove ljude strijeljali radi toga, što su svi bili članovi Ustaške pripremljene bojne. —

Dana 3. srpnja o. g. između 9.30 i 10.30 sati imao je borbu prvi odjel t. zv. Zelene legije sa nepoznatim brojem naoružanih partizana kod sela Kokočaka. — U toj borbi prema izvješću Zapovjedništva oružničkog krila ubijeno je 7 partizana, dok je od naših legionara lakše ranjen Ante Čvrljo. — Zbog velike premoći partizanske vatre nijesu od strane legije prepoznati ubijeni partizani pošto se do njih nije moglo prići, a legija se je uslied premoći partizana morala povući. — Istodobno je u selu Kokočaku ustaška posada iz Humljana i Krajne vodila borbu sa partizanima, kojom zgodom je ustaški poručnik Đuro Bednaić lakše ranjen. — Sukob sa partizanima trajao je oko 2 sata, ali je partizana bilo više te se je obhodnja sa poručnikom Bednaićem počela povlačiti prema Orahovici. — Pri povratku je ustanovljeno da od posade fali 5 ustaša, od kojih se je poslije vratilo četiri i sa sobom donieli svoje oružje i municiju, dok je ustaša Adam Kubalo koji je pripadao Ustaškoj pripremljenoj bojni u Valpovu, tom zgodom poginuo i po stanovnicima u Kokočaku pokopan. — Ranjeni poručnik Bednaić poslan je na liječenje u Domobranksku bolnicu u Osijeku.

Istoga dana 3. srpnja skupina od 10—15 naoružanih partizana naišla je oko 1.30 sati na zasjedu naših oružnika u blizini Sl. Drenovca, na koju je zasjeda izpalila oko 15—20 naboja. — Partizani su uzvratili vatrom, ali ih je naša posada potisnula vatrom iz pušaka te su se isti povukli u brdo. —

Istoga dana 3. srpnja o.g. oko 10 sati na večer provalio je jedan odred partizana u mjesto Hum-Varoš i tu je kod sitni-

čara Stjepana Nađa pokupio stanovite količine duhana i cigareta, soli i raznih još sitnica, koje su navedeni trgovcu u cijelosti platili. — Zatim su pošli po kućama i odnели od seljaka hrane, a osim toga su od sitničara Stjepana Nađa odnели šator u vrijednosti od 4.000. — Kuna. — Istodobno su otjerali jedan par volova Miše Rajkovića. — Navedeni Nađ među partizanima je poznao Mirka Fiketa, kojeg zovu Mesarić iz Levinovca kotar Virovitica, a u selu su među partizanima poznali nekog Savu Miljanovića iz Lisičina. — Pošto su nakupili veće količine živežnih namirnica kao brašno, grah, mast, meso i krumpir, partizani su se povukli iz sela prema Lisičinama. —

Dana 4. srpnja o.g. u blizini sela Malog Nabrđa oko 11 sati prije podne došla je u sukob obhodnja oružničke postaje Levanjska Varoš pojačana sa ustašama, sa nepoznatim brojem naoružanih partizana i poprimili borbu, u kojoj je prema izvješću Zapovjedništva oružničkog krila poginulo 6 partizana. — Prigodom progona partizana je jedan od poginulih na mjestu pronađen dok su ostale ubijene partizane njihovi drugovi odveli sa sobom u šumu. — Prema istom izvješću bilo je među partizanima više ranjenih što se može zaključivati po tragovima koji su tamo nađeni. — Od strane naše obhodnje bio je ranjen ustaša Jozo Bošnjaković član Pripreme bojne iz Piškorevaca. —

Dana 5. srpnja o.g. oko 23 sata jedna grupa od 15 naoružanih partizana obučena u raznovrsnim odorama upala je u selo Veliko Nabrđe te iz sela odvela ustaškog zbirnika Andriju Vujkovića, domobrana Milana Kovača i Dragoljuba Sokolovića, koji je bio primljen u naše domobranstvo. — Za sudbinu navedenih do sada se ne zna, a pregledom terena od strane naših postrojbi nije se pronašlo ništa. —

Dana 7. srpnja o.g. primjećen je požar na stovarištu drva u šumi Sokolini oko 3. km. udaljeno od Sl. Drenovca, gdje se nalazi veća količina izrađenih i složenih drva: — Prema izvavi lugara Veleobrtnog d.d. Belišće Mije Smoljanića požar su prouzročili partizani. — Požar je po posadi iz Sl. Drenovca lokaliziran, a prigodom požara izgorjela je zaliha od 1086 prostornih metara drva. — Istog dana 7. srpnja oko 22 sata jedna skupina od 30—40 naoružanih partizana upala je u selo Bučje i napali na kuću ustaše Đure Margaša, koji je pri napadaju upotrebio vatreno oružje i jednog partizana na mjestu ubio, te zatim pobjegao. — Partizani su potom upali u kuću, teško ranili oca ustaše Margaša, zatim opljačkali sve što su u kući našli i natovarili na Margaševa kola te njegovim kolima i konjima sve skupa otjerali u šumu. — Na ova kola natovarili su i odvezli i ubijenog partizana, dok je otac ustaše Margaša dopremljen na liječenje u bolnicu u Našicama. — Potjera koja je bila provedena po ustašama i oružnicima ostala je bez uspjeha. —

Od prikupljenih podataka o partizanskim skupinama postoji izvješće, da se kod sela Kokočaka na t.zv. Babinom brdu nalazi oko 400 partizana potpuno opremljeni za borbu.² — U ovom njihovom logoru nalazi se radionica za popravak rublja i obuće, te škola za vježbanje pridošlih partizana. — Poučavatelj u ovome logoru je partizan Jovan Marinović iz Donje Pištane, a zapovjednik je neki visokoškolac iz nepoznatog mjesta. — Prema ovom izvješću partizani se po selu Kokočaku kreću slobodno. — Prema istom izvješću u ovome se logoru nalaze 3 mladića, koja su bila pozvana na nastup domobranske službe te su od svojih kuća pobjegli, zatim komunisti Slavko Jelić iz Zdenaca, ustaški čarkar Perica Pavičević iz Orahovice i nekoliko ženskih. — U tom logoru pišu se letci i sastavlja razni materijal za promičbu. — Logor se snabdjeva hranom od seljaka iz Kokočaka, koji svake večeri donasaju u logor po 30 lit. mlijeka, a u koju svrhu su partizani seljacima dali nekoliko krava muzara koje su partizani oduzeli iz Donje Pištane. — Prema ovim podacima partizani su gospodari sela Kokočaka, te Gornje i Donje Pištane, pa da namjeravaju napasti i pobiti ustašku posadu u Krajni. — Partizani vrše pritisak na stanovništvo Krajne i ostalih sela tražeći od njega, da se ne odaziva pozivu u vojsku, plaćanju poreza i da ne daje stoke za prinudni otkup, te su u tu svrhu uspostavili i svoje odbore od samih seljaka. — Partizani su u ovom logoru naoružani sa dvie teške i osam lakih strojica, pušaka i nekoliko automatskih pištolja, a oko šume iskopali su i robove. — Navodno u logoru imaju partizani i dva liečnika, te nekoliko pisanih strojeva.—

Prema izvješćima u posljednje vrijeme odmetnuli su se od svojih domova i priključili se partizanima u Krndiji Velimir Obradović iz Kapinca, Savo Trbojević iz Bakića i Tomo Trbojević iz Bakića, zatim pričuveni domobran Milan Mesić iz Orahovice i Dušan Nikolić iz Zdenaca.—

Od partizana je pobjegao i vratio se svojoj kući Stevan Petković sin Dragana iz Paučja, koji je sa još deset novaka bio po partizanima 15. lipnja odveden. — Povratnik Stevan Petković prikazao je kako su njih jedanaestorica bili silom odvedeni i svrstani u partizanske redove, gdje se na njih strogo po stražama pazilo, ali je njemu ipak jednom prigodom 27 lipnja o.g. u Ostrošincima gdje su partizani bili te noći, iz jedne pokrajne ulice pošto je skinuo sa sebe cipele uspjelo pobjeći, te se je sklonio kod obćine u Lev. Varoši do odlaska u vojsku.—

Prema izvješću Tehničkog odjelka pri kotarskoj oblasti u Osijeku povodom stalnih napadaja partizana na ugroženom pod-

² Odnosi se na partizane Prvog slavonskog NOP odreda.

ručju morao se je obustaviti promet na stanovitim dielovima državnih cesta.—

Kao što je u dosadašnjim izvješćima u gornjem predmetu naglašeno, događaji koji su napred navedeni pokazuju neprestane napadaje partizana, te je stoga krajnje vrijeme, da se odlučnim snagama poduzme temeljito čišćenje ugroženih krajeva od partizanskih odreda.—

Za Dom Spremni!

(M. P.)

Veliki Župan:
..... 3

BR. 132

**IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA UNUTARNJIH POSLOVA NDH
OD 15. JULA 1942. MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA NDH
O AKCIJI PARTIZANA U SELU LIPOVLJANI¹**

MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST

Broj: *Prs.* 10752—1942.

U Zagrebu, dne 15. VII. 1942.

Predmet: Lipovljani selo — sastanak održan
po partizanima.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
Operativni odio

Zagreb

Kotarska oblast Novska uputila je ovom ravnateljstvu dopis sljedećeg sadržaja:

„U noći od 6. na 7. srpnja 1942. došli su ponovno partizani u Lipovljane i to tri dana nakon napada,² koji su izvršili na javne zgrade u istom selu o čemu je naslovu izvješćeno pod brojem: Taj. 515—1942. Partizani su došli oko pola noći, te su

³ Potpis nečitak.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 38/1, k. 65.

² Vidi dok. br. 134 i tom V, knj. 6, dok. br. 61.

prisiljavali ljude da se odmah upute u mjestnu pučku školu, gdje da će dobiti od partizana neke upute i informacije. Za pola sata pod prisilom skupila se puna škola mjestnog stanovništva kojemu su odmetnici održali promičbene govore. U svemu su govorila tri govornika. Jedan od njih bio je Andrija Kmecig, stolar iz Banove Jaruge, koji se odmetnuo u šumu upravo pred godinu dana. Sva tri govornika u oduljim govorima nastojali su uvjeriti slušaoce, da oni nisu nikakovi neprijatelji hrvatskog naroda nego naprotiv da idu za tim, da oslobode Hrvate od tlačitelja. Ti tlačitelji da su ponajprije Niemci, zatim Talijani, koje sve treba uništiti i protjerati iz zemlje. Kad obračunaju sa ovim neprijateljem, da će onda obračunati i sa domaćim neprijateljima, a to da su ustaše. Da bi se njihova borba olakšala i bila što uzpješnija, treba cijeli narod da ih sledi i da ih podpomaže te smatra prijateljima. Narcd, da će im u ovom momentu najviše pomoći time, ako bude kod dolazeće žetve nastojao svim silama da što više živežnih namirnica priкриje pred oblastima te da nipošto ne predaje žetvene prinose Državi. Isto tako niti domobrani ne smiju da se odazivaju na domobransku vježbu, jer na taj način služe samo neprijatelju.

Za vrijeme ovih govora koji su potrajali oko dva sata nalazila su se u samoj zgradi 7 partizana u ustaškim odorama sa francuskim kapama na glavi i crvenom peterokrakom zvjezdom na kapi. Svi su imali vojničke puške i bombe. Oko škole nalazili su se također partizani, ali prema pričanju nije ih bilo svega skupa više od 20. Vjerovatno je, da je cijelo selo bilo obkoljeno partizanskim stražama, jer se inače ne bi ovi ovako sigurno ponašali.

Odmah nakon toga, što je svršen sastanak u školi začula se je pucnjava na glavnoj cesti nedaleko ciglane Holberger. Kasnije je ustanovljeno, da su odmetnici, vjerovatno koji su bili u zasjedi, napali jednu ustašku obhodnju sastavljenu od 5 osoba na motornim kotačima. U kratkoj borbi koja se razvila uzpjelo je trojici ustaša pobjeći, dok su dvojicu partizani žive ulovili i sobom odveli. Osim toga zapalili su dva motor-kotača od ovih ustaša. Kakva je daljnja sudbina odvedenih ustaša nije se do sad moglo utvrditi.

Među partizanima koji su kod ovog napada učestvovali prepoznat je Vladimir Huber trgovački pomoćnik iz Banove Jaruge, koji se je nedavno odmetnuo u šumu.

Ovaj napad kao i onaj koji se je zbio pred tri dana djelovao je demoralizatorno na pučanstvo celog onog kraja, koje opravdano očekuje da vlasti počnu što prije najenergičnije suzbijanjem ovih razbojničkih napadaja. Prva posljedica svega ovoga

jest da su radnici na ciglani Holberger obustavili posao u bo-
jazni, da će i oni biti napadnuti.“

Prednje se dostavlja naslovu znanja i uredovanja radi.

ZA DOM SPREMNI!

PO NALOGU RAVNATELJA:
NADSTOJNIK OBČEG ODSJEKA

3

(M. P.)

BR. 133

**IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA UNUTARNJIH POSLOVA NDH
OD 18. JULA 1942. MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA NDH
O DOLASKU ZAROBLJENOG STANOVNIŠTVA IZ KOZARE
NA SEKTOR DARUVARA¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
TAJNIČTVO MINISTRA.

T. Broj: 5790-I-A-1942.

U Zagrebu, dne 18. srpnja 1942.

Predmet: Zarobljenici sa Kozare u Daruvaru.—

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA

Zagreb.

Naknadno na dopis ovoga ministarstva od 15 o.mj. T. broj: 5702 dostavlja se na znanje i ravnanje priepis izvješća kotarske oblasti u Daruvaru od 14. ovog mjeseca broj Taj. 204/1942., koji glasi:

„Savezno sa jučerašnjim mojim izvješćem broj isti izvješćujem, da je jučer ovamo stiglo 4114 zarobljenika iz Kozare sastojeci se uglavnom od žena i djece, te oko 15% starijih muškaraca.²—

³ Potpis nečitak.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 35/8—1, k. 73.

² Poslije neprijateljske ofanzive na Kozaru, ustaše su dio zarobljenog stanovništva poslale u logor Jasenovac, dio na rad u Njemačku, a jedan dio raselile u Slavoniju. Upućivanje u Slavoniju imalo je vjerovatno za cilj da zaplaši tamošnje stanovnike kako bi ih odvojili od saradnje s narodnooslobodilačkim pokretom. O ofanzivi na Kozari vidi dok. br. 134 i tom IV, knj. 5, dok. br. 78, 83, 93 i 118.

Kako sam već jučer naglasio, mi sa polovicom kotara ne vladamo. Svijet iz Sirača, koji je po našim ustašama ispražnjen, bježi prema Daruvaru. Iz vojničkog razloga nije nimalo uputno, da se ovamo bilo koga šalje. Za to sam nakon što sam o tome izvijestio Ustašku nadzornu službu uputio 2114 zarobljenika u Grubišno Polje, a 2000 u Garešnicu.

Napominjem, da je ta gomila ljudi ovamo došla iz Sirača pješke (8.5 km) do kud su došli vlakom i to bez iskaza, bez spisa, bez ikakvog pratioca i bez ikakvih obavijesti.

Inače se kroz jučerašnji dan nije ništa važnijeg desilo.“

ZA DOM — SPREMNI!

Po ovlaštenju ministra unutarnjih poslova
Veliki župan kod ministarstva unutarnjih
poslova:

(M. P.)

Josip Troyer

Dostavljeno:

- 1) Županstvu pri Poglavniku,
- 2) Predsjedništvu Vlade,
- 3) Min. hrvatskog domobranstva,
- 4) Glavnom stožeru ustaške vojnice,
- 5) Glavnom stanu Poglavnika,

Z a g r e b.

21. VII. Očev taj.

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA 2. DOMOBRANSKOG ZBOR
RA OD 20. JULA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTAR
STVA DOMOBRANSTVA NDH O STANJU NA TERITORIJI
ZBORA¹**

ZAPOVJEDNIČTVO II DOMOBRANSKOG SBORA

Gst. broj 7344 tajno

U Brodu n/S., dne 20. srpnja 1942.

Predmet: Doglasno izvješće
za vrijeme od 1. do 15. srp
nja 1942.

Spoj: Očev. br. 4163/taj.—41.

GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA (Očevidnostni
odjel)

VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU.—

ZAPOVJEDNIČTVU I. DOMOBRANSKOG SBORA.—

ZAPOVJEDNIČTVU III. DOMOBRANSKOG SBORA.—

Sastavak.—

Prema zapovijedi Očev. broj 4163/tajno od 17. studenog
1941. dostavljam slijedeće doglasno izvješće za vrijeme od 1.
do 15. srpnja 1942. sastavljeno iz prikupljenih podataka i prim-
ljenih dopisa.

I. — OBĆA UNUTRAŠNJA SITUACIJA:

1. — *Raspoloženje naroda obzirom na unutrašnje i vanjske
prilike:*

a) *Hrvati:* Raspoloženje Hrvata kao i lojalnost njihova
prema državi je na dostojnoj visini. Uspjesi naših saveznika
zadnjih dana na svim bojištima primljeni su sa zadovoljstvom.

U insurgiranim područjima, osobito sjeverno Save, u na-
rodu se i dalje osjeća strah od terora pobunjenika, pa ima i
sela u kojima su, zbog podpune odsutnosti ili nemoći naše vla-
sti, stanovnici istih primorani biti suradnici pobunjenika. Narod
neobično srdačno dočekuje domobranstvo, moleći postrojbe da
ostanu u njihovim selima, jer se na taj način osjećaju sigurnim,
međutim toliko snaga mi nemamo da možemo braniti svako

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br.
4/3—1, k. 71.

selo. U prodavanju hrane krstarećim odjelima na tom području također su susretljivi i dobronamjerni. Uobće raspoloženje je povoljno u onim krajevima, gdje naša vlast ima dovoljno jak autoritet.

U obće uzevši, stanje južno Save popravilo se u toliko, što se zbog sklopljenih sporazuma odnosno primirja ne vode više borbe protiv četnika, nego samo protiv partizana, dočim je sjeverno Save komunistički rad u porastu.

Raspoloženje seljaka je donekle pogoršano, pošto im se oduzimaju žitarice uz cijene koje po njihovom mišljenju ne odgovaraju onim artiklima, koje oni moraju kupovati. Oduzimanje hrane moglo bi možda imati jak uticaj na opredjeljivanje seljaka u budućnosti, skrećući na lijevo ili oslanjajući se još jače na pokret pristaša H.S.S., što dolazi do izražaja da sada seljaci čak više pjevaju pjesme, koje su prije slavile Dr. Mačeka.

Izvjestni redovi, osobito muslimani, nezadovoljni su sa ugovorima koji su sklopljeni sa četnicima, a uočeno je da ima među njima i simpatizera partizana, te bi trebalo živalj koji je zaveden putem promičbe uputiti na pravi put.

b) *Pravoslavci*: Spretnom gestom naših vlasti uspjelo je uliti poštovanje i zadovoljstvo kao i duh smirenja u redove pravoslavnog življa. Otvaranje pravoslavnih crkvi, kao bogoslužjenje i vršenje vjerskih obreda, moralo bi se požuriti, jer bi se time spriječilo da zbog razočarenja stupe u partizanske redove.

U krajevima gdje je sklopljen sporazum sa četnicima oni su se podpuno smirili, dočim su u ostalim krajevima zaplašeni kako od partizana, tako i od naših vlasti. Partizani ih gone da im pomažu, a naše vlasti u tome ih ne mogu zaštititi, a sa druge strane ima još uvijek mnogo samovoljnog rada pojedinaca.

Ima slučajeva gdje se ne odazivlju pozivu u radne bojne domobranstva, nešto zbog toga što su sada najveći poljski radovi, a nešto iz straha da ih se ne odvede na radove u Njemačku. Poduzeta promičba u ovom pravcu pokazala je uspjeh.

c) *Židovi*: U većim gradovima kao u Osijeku i Zemunu ima ih još uvijek veliki broj, te izgleda da nisu pod ičijom pakskom, jer mnogi od njih uobće i ne nose znake.

Kako među partizanima u Fruškoj gori ima veliki broj Židova i Židovki, a oni preostali u Slavoniji i Sremu potajno novčano podupiru partizanski pokret, imalo bi se bezuvjetno što prije udovoljiti ovdašnjem prijedlogu za internaciju svih Židova, kako bi se onemogućio njihov podzemni rad.

Od strane Nijemaca na razne načine prebacuje nam se, a donekle sa punim pravom, što nismo poduzeli radikalne mjere u ovom pogledu.

d) *Cigani*: Pošto su najzapušteniji dio naroda koji se u glavnom bavi nedozvoljenim poslovima, kao švercom i sličnim, jer stalnog zanimanja nemaju, morali bi se kao i Židovi 100% eliminirati iz javnog života.

e) *Strane narodne skupine*:

Nijemci. Lojalni i surađuju sa našim vlastima. Kod Zemuna sami su organizirali zaštitu žetve, jer su naše snage na ovome području preslabe.

Mađari: Opaža se pojačanje njihove akcije na svim poljima, te prenose glasove o dolazku Mađara u Srem, jer da naše vlasti nisu u stanju uvesti red i miran život.

2. — *Pobunjenička akcija i poduzete mjere*:

1. VII. 1942.: Upad oko 50 oboruženih komunista u s. Radinci i Stejanovci (12 odnosno 9 km s.z. Rume) odakle su odveli sve mladiće pravoslavne vjere predviđene za domobranske radne jedinice.

Upad manje skupine komunista u s. Rivice (2 km z. Iriga) i s. Nikinci (18 km j. Rume) u svrhu pljačke.

2. VII. 1942.: Kod s. Imbrijevi (18 km s.i. Broda n/S.) streljali su komunisti 7 članova Ustaške pripremljene bojne, a jedna skupina komunista u s. Vrhovina (12 km s.i. Broda n/S.) zapalila 2 kuće i odvela 2 mještana.²

Željeznička pruga između postaje Pakrac i Sirač (10 km s.i. Pakrac) oštećena po partizanima.

3. VII. 1942.: Četnici napali Bukovički Potok (4 km i. Kalesije).

Prepad manje skupine partizana na domobransku stražu kod mosta s. Karanovac (16 km j.i. Doboja).

Napad partizana na željezničku postaju Čaglin (18 km j.z. Našice) i na ophodnje kod s. Deževci (13 km s.z. Požega) i kod šume „Varčaga“ (20 km s.i. Broda n/S.).

4. VII. 1942.: Partizanski napadaj kod s. Kokočak (5 km z. Orahovice) na skupinu ustaša i legionara (ranjen 1 častnik i 1 ustaša, 2 ustaše nestali), kao i na željezničku postaju Lipovljani između Novske i Banove Jaruge, koja je zapaljena.³

Zapaljen autobus na pruzi Hrv. Mitrovica — Grgurevci (14 km s.i. Hrv. Mitrovice).

Partizanski napadaj na Pakrac, koji je odbijen, 1 čarkar ranjen, 10 partizana poginulo.

5. VII. 1942.: Partizani napali salaš Gladnoš (3 km s. Maradika), koji su opljačkali. Toga dana napali su partizani i s. Milići (12 km i. Vlasenice), napadaj odbijen.

² Akciju su izvršili vjerovatno partizani 1. slavonskog NOP odreda.

³ Napad na željezničku stanicu izvršile su jedinice 1. bataljona 1. slavonskog NOP odreda i Banijske proleterske čete (tom V, knj. 6, dok. br. 61 i knj. 8, dok. br. 18).

6. VII. 1942.: Partizanski napadaj na stražu u Bos. Rači (16 km s.i. Bijeljine). 2 domobrana poginula, 2 strojopuške i 7 pušaka izgubljeno.

Partizanski napadaj na oružničku i željezničku postaju te tvornicu Našičke i s. Ljeskovica (12 km. j.z. Našica).⁴

7. VII. 1942.: Kod s. Sekulinci između Vočina i Slat. Drenovca zapalili partizani oko 2000 prostornih metara izrađenog gorivog drveta.⁵

8. VII. 1942.: Sva sela od Orljavca (16 km s.z. Požege) do Vilić-Sela (10 km z. Požege) zaposjednuta od partizana, gdje su održali zborove, u Orljavcu porušili b.b. stubove, a u s. Deževci (13 km s.z. Požege) uništili most.⁶

9. VII. 1942.: Pojedine manje skupine partizana krstare i pljačkaju po Daruvarskom kotaru.

10. VII. 1942.: Pobunjenici napali postaju Velika (13 km s. Požege), kao i domobransku stražu kod občine, napadaj odbijen.⁷

Oko 200 pobunjenika držalo je promičbeni govor u s. Toranj (10 km j.z. Veličke).⁸

Odbijeni jači odmetnički napadaji bez gubitaka na Olovo, Bjeliš i Drece (4 odnosno 6 km s.i. Olova). Razbijeni partizani kod Visokog probijaju se r. Krivajom prema Ozrenu.

11. VII. 1942.: U selu Kraljevci (5 km j.i. Rume) partizani ubili 5 osoba pravoslavne vjere i opljačkali občinu.

Noću 11/12. VII. u tri sela oko Hrv. Mitrovice, partizani zapalili 9 vršaćih strojeva, a u s. Radinci (8 km s.i. Hrv. Mitrovice) 3 vršaća stroja.

12. VII. 1942.: Oko 200 partizana napalo kaznioničku postaru Novo Selo (10 km s.z. Hrv. Mitrovice), svladali stražu i pustili 54 kažnjenika na slobodu.

13. VI. 1942.: 4 km južno od s. Orahovica, a 18 km z. od Našica napadnut iz zasjede šumski vlak. Strojovođa i 2 ustaše poginuli, 3 domobrana i 1 ustaša ranjen, a 1 domobran i 1 ustaša nestali.

14. VII. 1942.: U s. V. Radinci i kod s. Pavlovci (12 odn. 6 km s.z. od Rume) partizani oštetili 18 kosilica, a između V. Radinci i s. Stejanovci ubili 3 oružnika.

40 oboružanih partizana opljačkali občinu u s. Bingula (16 km s.z. Hrv. Mitrovice).

15. VII. 1942.: Kod Domuskele (18 km s. Bijeljine) prešla je preko r. Save jedna skupina od 100 četnika iz Bosne u Srem.

Sa naše strane poduzeti su sljedeći podhvati proti pobunjenicima, i to:

^{4, 5, 6, 7 i 8} Ove akcije vršile su jedinice 3. operativne zone Hrvatske.

1. srpnja zrakoplovstvo je bombardiralo i tuklo strojničkom vatrom šumske barake (6 km j. Voćina).

10. srpnja počeo je podhvat snagama Srijemskog združenja na istočnoj polovici Fruške gore, koja je polovica oštećena od partizana, te su se isti povukli na Crveni čot, koji je i suradnjom njemačkog zrakoplovstva bombardiran i 14. VII. o.g. zauzet po našim snagama, a partizani se razbježali i sakupili se između Lipovog i Vozarevog čota.

U Slavoniji vršen je jedan veći podhvat na području Babje gore (između Nove Gradiške i Požege) od 7. do 10. srpnja, gdje se nije naišlo na pobunjenike.

U istočnom dijelu slavonskog gorja vodi se od 14. o.m. podhvat, te se je naišlo na skupinu od 150 pobunjenika kod s. Pake (15 km s. od Broda n/S.), koji su u kraćoj borbi raspršeni uz naše gubitke od 2 poginula i 4 ranjena domobrana, dočim su gubitci pobunjenika izbrojani na 24 mrtva.

3. — O četnicima i njihovom radu:

Četničko pitanje je u stadiumu rješavanja, koje se ali dosada nije još izkristaliziralo.

Kako su oni pristupili pregovorima za sporazum po svojoj prilici po smjernicama iz Srbije i zbog iscrpljenja živežnih potrebtina i streljiva, to se sve više ispoljuje njihova neiskrenost, jer se nazire, da oni konačno rješenje njihovog pitanja ne vezuju na državu N.D.H., već na ishod rata t.j. na pobjedu naših neprijatelja.

S toga moramo i mi biti s njima na oprezu da nas ne bi iznenadili, a sa druge strane izkoristiti sadašnji aranžman za konsolidiranje države i uništenje partizana. I vođe odreda nam ne izgledaju iskreno, a većina četnika svakom prilikom ističe svoje separatističke tendence, smatrajući da oni imaju državu u državi. Svi su u glavnom velikosrbi.

Poduzete akcije proti komunista, a osobito ona na Kozari, koja je uspješno završena i one koje će se raspoloživim snagama poduzeti sjeverno od Save, kao i uspjesi na istočnoj fronti, jamačno će doprinijeti da se skoro četničko pitanje kod nas u potpunosti riješi u korist N.D.H.

4. — O komunistima:

U koliko je problem četnički popustio, toliko se je nažalost zaoštrilo pitanje komunizma na području naše države. I ako izgleda da su ovo posljednji trzaji ovog pokreta u cilju olakšanja situacije svojim majstorima u Rusiji, ne smijemo podcijeniti ovu pojavu, kojoj idu na ruku obće prilike, kao slaba prehrana stanovništva, namjeravani otkup od seljaka uz niske cijene, odnosno oduzimanje hrane, neodgovorni rad pojedinaca,

slabo plaćeno činovništvo, nedovoljna naša promičba i konačno vrlo jaka promičba partizana.

Rad komunista koji nisu u odmetničtvu, ispoljuje se u suradnji sa pobunjenicima (prisluškivanje brzoglasnih razgovora i obavješavanje pobunjenika o svima događajima, prikupljanje hrane i promičba komunističke ideologije u građanstvu, širenjem lažnih i alarmantnih vijesti).

Partizani su u svakom pogledu vrlo aktivni, dobro organizirani a najnovija nedjela u Sremu (palež žita, uništavanje vršaćih i kosilačkih strojeva) dokazom su da imaju dobro vodstvo i dojavnu službu.

5. — *O radu, akciji i kretanju sumnjivih osoba, tuđinskih i neprijateljskih agenata, provokatora i protudržavnih elemenata:*

Sumnjive osobe nadziru se i pod kontrolom su redarstva i ostalih upravnih oblasti, a one u Zemunu, kojih ima mnogo trebali bi još boljeg nadzora od dobro organiziranog redarstva, koje bi pažljivo čuvalo granice i prelaze na naše područje.

Ustanovljeno je da partizani svoje jatake i uhode šalju gotovo po svim mjestima Slavonije, kao prosjake, koji su proboravili dulje vremena u njihovim logorima i školi.

6. — *Strana promičba u narodu:*

Komunisti vrše najjaču promičbu svim mogućim sredstvima, a najviše agitacijom, letacima, pa i održavanje prisilnih zborova.

Neprijateljske krugovalne postaje još više su pojačale svoju promičbu lažnim vijestima, a neke tajne postaje traže od Hrvata, da unište žetvu i da se još više odupru pozivu u vojsku i odlazku na rad u Njemačku.

Promičbi dosluha moralo bi se stati na put, jer se puno prepričava i izmišlja.

Brojidba sa veseljem ustanovljuje povećanje krugovalnih pretplatnika, što nije uvijek posljedica želje za slušanjem naših i savezničkih krugovalnih postaja, već težnja za stranim izvorima.

7. — *O prilikama prehrane i prometa:*

a) *Prehrana:* Kako su teške prehranbene prilike vidi se po tome što prehrana domobranstva postaje sve teža, a osobito obskrba stočnom hranom. Prehrana pučanstva je slaba, poduzete mjere zbog sprečavanja putovanja za obskrbu hranom pridonijeti će odgoju naroda za red i disciplinu, jer su prvi uvjeti svake organizacije, da se zapovjedi bezuvjetno izvršuju. Nemoguće je regulirati i urediti prehranu kada se izdati propisi obilaze i odredbe vlasti ne izvršavaju.

Izgledi za žetvu su dobri i poduzete su mjere za sigurnost žetve i ako je već bilo slučajeva košenja zelenog žita, kao i paleža zrelog.

Promet: Promet se stalno ali lagano poboljšava. 9. o.m. predata je prometu popravljena pruga Banjaluka — Prijedor.

Sjeverno Save dolazi češće do sabotažnih djela sa strane partizana na prometna sredstva.

8. — *Odnosi domobranstva sa ustaškim organizacijama i građanskim vlastima:*

Dobri i korektni su. Ustaše i domobrani rame uz rame bore se proti pobunjenicima.

9. — *Odnosi sa savezničkim vojskama čiji se dijelovi nalaze na našem području:*

Odnosi sa Nijemcima su vrlo dobri. Sa Talijanima zadovoljavajući, a u koliko se dolazilo u doticaj sa mađarskim posadama riječnih jedinica, odnosi su bili korektni.

Odlikovanje dato zapovjedniku i posadi mađarske riječne flotile učinilo je na njih najbolji utisak. Suradnja flotile kod podhvata na Kozari bila je plodonosna. Topovnjače sa većim gazom upućene su na Dunav zbog sprečavanja prelaza partizana iz Fruške gore u Mađarsku ili iz ove u Frušku goru.

II. — STANJE U VOJSCI:

1. — *Raspoloženje, duh i stega:* Kod izvjestnih postrojbi nije na visini, jer starija godišta, koja imaju pravo na zamjenu nisu na vrijeme zamjenjena, a to su većinom seljaci, koji bi u ovim žetvenim danima željeli biti na dopustu.

Duh je kod mlađih na visini, kako to dolikuje domobranstvu. Stanje prehrane postaje sve teže, a u opremi ima još puno nedostataka.

Nedovoljan broj djelatnih častnika osjeća se još uvijek, razina izobrazbe i oduševljenja pričuvnih častnika nije na visini, moralo bi ih se u berivima podpuno izjednačiti sa djelatnim časticima, ali zadržati u službi samo one, odnosno u prvom redu one, koji to svojom vojničkom izobrazbom, osobnim držanjem i primjerom zaslužuju. Njihovo kretanje, veze i držanje u građanstvu strogo nadzirati, zbog opasnosti komunizma.

2. — *Incidenata i izgreda nije bilo.*

3. — *Uticao strane promičbe nije zapažen, a od Glavnog stožera domobranstva dostavljeni letci „Pregled događaja“ imali su dobrog učinka na domobrane.*

4. — *Bjegtva nije bilo na području ovog zbora.*

5. — Ponašanje častnika, dočastnika i domobrana bilo je dobro, a novaka uzorno.

6. — Domobranske osobe vraćene iz pobunjeničkog zarobljeničtva: Nema podataka, osim kod 3. pješačke divizije, gdje se je vratilo 14 domobrana iz četničkog zarobljeničtva.

III. — VANJSKA SITUACIJA:

1. — *O prilikama u pograničnim oblastima susjednih država:*

a) *Srbija:* Kao dosada, Srbi su naši nepomirljivi neprijatelji, te pretvarajući se računaju na pobjedu Moskve, Londona i Vašingtona. Roajalisti su za pobjedu Londona, dočim ljevičari za pobjedu Moskve.

Za pariranje naših uspjeha, t.j. sporazuma sa četnicima na našem području, njihova promičba lansira vijest o upućenju generala Draže Mihailovića kao glavara stožera jugoslovenske vojske na od četnika zauzeto područje te propale države.

Vidovdanska izjava generala Nedića, u kojoj je napao jugoslovensku vladu u Londonu, nazivajući ih izdajicama, plaćenicima i bjeguncima prouzrokovana je provokacijom iz Londona, kada je 25. svibnja pušten zrakoplovom kod Kraljeva zrakoplovni častnik Vulić, koji je donio materijal dosta kompromitujuće sadržine za generala Nedića.

Po nalogu Nijemaca Nedić je organizirao cijeli vojni i građanski aparat da uhvati Dražu Mihailovića, ali je uspjeh u pitanju, pošto Mihailović ima u Srbiji mnogo pristaša.

b) *Mađarska:* Nema novih podataka.

2. — *Strani vojni bjegunci:* Nema podataka.

3. — *Nedobzvoljeni prelazi granice, krijumčarenje i slično:*

Ima izvještaja od 3. oružničke pukovnije o češćim prelazima naših državljana u Mađarsku koji izbjegavaju službu u domobranstvu i Mađara koji iz raznih razloga prelaze na naše područje. Uhićeni predaju se kotarskoj oblasti u Osijeku na zakonski postupak.

4. — *Odnosi sa susjednim pograničnim oblastima:*

Odnosi prema Mađarskoj i Srbiji su korektni, osim jednog slučaja otvaranja vatre na seljake u Srbiji sa naše strane. Slučaj se istražuje.

IV. — OPĆI ZAKLJUČAK:

Vanjska situacija je uglavnom nepromijenjena, te se očekuju za konac rata važni događaji na istočnom kao i afričkom bojištu. Stupanje Turske u rat na strani sila osovine bilo bi od ogromnog utjecaja na šire mase naroda, osobito kod muslimana.

Unutrašnja politička situacija se u Bosni nakon sporazuma sa četnicima popravila, dočim sjeverno Save zabrinjuje pojačani rad partizana, ali uspješno provedeni podhvat u Kozari (oko 3000 mrtvih, 7000 zarobljenih i veliki plijen) omogućiti će likvidiranje i ostalih njihovih skupina.⁹

Jedna od glavnih briga naroda je prehrana, s toga on svaki sporazum i umirenje očekuje sa zadovoljstvom.

Unutrašnja izgradnja države kroči velikim koracima naprijed, a stalno jačanje oružanih snaga doprinijeti će u zajednici sa saveznicima što skorijem pobjedonosnom svršetku rata.

ZAPOVJEDNIK
general (Iser)
Iser

BR. 135

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA I. DOMOBRANSKOG ZBOR RA OD 23. JULA 1942. MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA NDH O BORBAMA PROTIV PARTIZANA U LICU, KORDU- NU, BANIJI, DALMACIJI I SLAVONIJI¹

Zapovjedništvo I. Domobranskog Sбора

Ob. Br. 6991/Taj.

U Sisku, dne 23. VII 1942.

Predmet: Doglasno izvješće
za *prvu polovinu* mjeseca
srpnja 1942. godine.

1. — MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
(Glavni stožer—očevidnostni odjel),
2. — ZAPOVJEDNIČTVU II. DOMOBRANSKOG SBORA,
3. — ZAPOVJEDNIČTVU III. DOMOBRANSKOG SBORA,
4. — VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU,
5. — SASTAVAK MEĐU S P I S E.

Na temelju zapovjedi Mindoma — Glst. Očevidnostni odjel — Očev. Br. 4163/Tajno od 11. studenog 1941. godine, dostavljam doglasno izvješće za **prvu polovinu mjeseca srpnja 1942. godine**, sastavljeno na temelju prikupljenih podataka u sljedećem:

⁹ Opširno o ofanzivi na Kozaru vidi tom IV, knj. 5, dok. br. 78, 83, 93 i 108.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 9/3—1, k. 71.

I. — OBĆA UNUTARNJA SITUACIJA.

1. — Razpoloženje naroda:

Hrvati: Hrvatski je narod zadovoljan sa postojećim državnim poredkom, ali u krajevima, koji su izloženi napadu pobunjenika, narod je zabrinut za živote i imetak. U Lici i u Dalmaciji, gdje su Talijani sklopili sporazum sa četnicima, naš narod je potišten i zapostavljen a njegovi su interesi jako ugroženi.

Opaža se nezadovoljstvo seljaka sa odkupom zemaljskih plodina po određenoj cieni, jer seljaci neupućeni u razloge ovih mjera krivo tumače odkup i određivanje ciena.

Grčko-istočnjaci: U krajevima, gdje su u većini, odmeću se u šume i surađuju sa partizanima, dok u krajevima gdje su u manjini i pomješani sa Hrvatima pokoravaju se i povučeni su, ali se po njihovom držanju može opaziti, da odobravaju djelatnost partizana i potajno ih pomažu.

Židovi: Ukoliko nisu odvedeni u logore, pritajeni su i ne ispoljavaju svoje razpoloženje.

Manjine: Lojalne su — osim malog broja Slovenaca uz granicu prema talijanskom dielu Slovenije, gdje simpatiziraju sa partizanima i s njima surađuju.

II. A) ČETNIČKA AKCIJA.

Početkom mjeseca srpnja ove godine bilo je stanje četničkih snaga na području kotara Knin, Drniš, B. Grahovo, Gračac i Gospić sljedeće:

1. — Četnički puk Onisima Popovića „Dinarske divizije“ sa područjem: sjeverni dio kotara Knin i dio kotara Drniš.

Vođa Petar Mijakovac seljak iz Markovca (kotar Knin). Raniji vođa ovog puka Pajo Popović poginuo je.

Sjedište vođe Biskupija, sjedište zamjenika vođe Markovac. Ovaj puk ima 2.800 ljudi, od toga 900 naoružanih.

2. — Četnički puk Karađorđa „Dinarske divizije“ sa područjem: sjeverni dio kotara Knin.

Vođa pop Momčilo Đujić iz s. Strmiće (kotar Knin). Sjedište vođe i njegovog zamjenika u s. Strmici.

Ovaj puk ima 1.700 ljudi, od toga 500 naoružanih.

3. — Četnički puk „Gavrilo Princip“ obuhvata dio kotara B. Grahovo.

Vođa Branko Bogunović, bivši šumar iz B. Grahova, sa sjedištem u B. Grahovu.

Ovaj puk ima 1.600 ljudi, od toga 600 naoružanih.

Pukovi su podijeljeni na seoske čete i nose nazive po dotičnom selu. Naoružanje im je strojnice i puške, te nešto ručnih

bomba. Na streljivu oskudjevaju, Pukovi nose srbske i četničke zastave. Četnici pozivaju pod oružje veći broj mladića, koji do sada nisu bili u četničkim organizacijama.

4. — **Četnički puk „Vođa Karađorđa“** u kotaru Gračac ima 2.000 ljudi. Vođa je Todor Stojisavljević trgovac iz Otrića sa sjedištem u Gračacu.

5. — **Jedan četnički bataljon** u kotaru Gospić ima 1.500 ljudi. Vođa je Gavro Stojanović, rodom iz Užičke Požege, sa sjedištem u Medaku.

Postrojbe u kotarima Gračac i Gospić naoružane su i na obskrbi su kod talijanskih vojnih vlasti.

— o —

Po nekim pojavama i po držanju četnika vidi se da četnici na području II. talijanske zone vode otvoreno velikosrbski program. Tako su 3 četnika zarobljena i streljana od partizana u s. Zbjeg (kotar Slunj) na preslušavanju izjavili partizanima, da su četnici vojska Draže Mihailovića, i da je njihova namjera, da u slučaju sloma fašizma ustanove Veliku Srbiju.

U kotaru Ogulin: 1. VII o.g. požuzeli su četnici u suradnji sa talijanskom vojskom akciju protiv partizana u s. Musulinski Potok (9 km jug. zap. od Ogulina). Prilikom ove borbe bila su 2 četnika ranjena, dok je na strani partizana bilo više mrtvih i ranjenih. Četnici su zarobili partizanima 1 strojniciu i 20 vojničkih pušaka.

6. VII o.g. četnici odbili su napad partizana na s. Gomirje i s. Musulini.

U kotaru Knin: 28. VI o. g. održana je u Kosovu proslava Vidovdana. Ovoj proslavi prisustvovali su pravoslavni iz kotora Knin i Drniš, oko 5.000 ljudi, a od ovih oko 1.000 oboružanih četnika. Proslavi prisustvovala je i 1 bojna talijanske vojske.

Proslava je imala veliko-srbski značaj. Jedna skupina iz s. Biskupije od oko 150 ljudi demonstrirala je otvoreno protiv Nezavisne Države Hrvatske.

II. B). KOMUNISTIČKA (PARTIZANSKA) AKCIJA I PROTUMJERE.

Komunističko-partizanska akcija na području ovog sбора i dalje je vrlo aktivna. Uspjela akcija naših i njemačkih snaga u Kozari,² nadalje neuspjeh partizana kod Bos. Novog, podigao je duh naših posada, a naročito duh naše posade u Bos. Novom.³

² Vidi tom IV, knj. 5, dok. br. 108.

³ i ⁸ Napad na Bosanski Novi izvršile su 7. jula 1942. jedinice Baniškog NOP odreda, 1. krajiškog NOP odreda i 1. krajiške NOU brigade. O planu napada i rezultatu vidi opširnije u tomu IV, knj. 6, dok. br. 10 i 22 i tom V, knj. 5, dok. br. 91.

Južno rieke Save i Kupe pojedine partizanske skupine pojačale su se i uvećale svoje postrojbe, tako da i dalje drže u svojim rukama pojedine oblasti ili pak ih ugrožavaju. U sjevernom dielu ovog sbornog područja pojavljuju se još uvijek manje skupine partizana, protiv kojih se poduzimaju akcije čišćenja i mjere za zaštitu željezničkih pruga.

Grupa kordunaških N.O.P. pukova⁴ sa svoja 3 puka nastavljaju djelatnost navedenu u prošlom mjesečnom izvješću.

III. puk vrši stalan pritisak na područje Primišlja u cilju da poveže svoje područje sa područjem Primorsko-Goranskim i Ličkim, a ovo posljednje djelimično mu spriječava naš Lički sdrug.

N.O.P. odred Banije ustrojio je pored već postojećih 4 bataljona još jedan V. bataljon⁵ sa štabom bataljona u s. Lovči. Snage ovog bataljona su 200 naoružanih ljudi. Ovaj bataljon je prvi puta sudjelovao u napadu na s. Čuntić 1. VII o.g. u sastavu celog odreda, a u suradnji sa III. bataljonom.⁶ Njegove daljnje akcije biti će vjerovatno u vezi sa akcijama III. bataljona. Pojavljuje se u području Blinja—Crnac.

Usljed postrojavanja V. bataljona pojačala se je aktivnost prema željezničkoj pruzi Caprag — Sunja, a i prostorija između rieke Petrinjice i Sunje je sada podpuno ugrožena.

III. bataljon ugrožava sada željezničku prugu Sunja — Kostajnica i dio pruge Kostajnica — Volinja, a II. bataljon vrši povremeni jaki pritisak na cestu Kostajnica — Dvor n/U., kao i napade na Bos. Novi.

Prebacivanjem na lievu obalu Save (kod s. Crnac), dielovi Banijskog odreda obrazovali su dosta jaku Lonjsku skupinu u šumama sjeverno od Siska, koja skupina ugrožava područje donjeg toka rieke Lonje i dio željezničke pruge Ivanić-Grad — Kutina.

Naše snage u području Petrinja — Glina uspješno osiguravaju žetvu.

I. krajiški N.O.P. odred, — nakon ranije postignutih uspjeha na desnoj obali Une između Bos. Novog i Bihaća, nastavio je sa jakom aktivnošću protiv Bos. Novog i Blagaja, ali su svi napadaji odbijeni.

II. krajiški N.O.P. odred, — poslije akcije kod Dobrljina i neuspjelog napadaja na Bos. Novi postao je manje aktivan, tako da se u posljednje vrijeme ne opaža skoro nikakvo djelovanje. Izgleda da je ovo u vezi sa našom uspješnom akcijom na Kozari planini. Pravac pomicanja ovih snaga nije utvrđen.

⁴ Nisu postojali pukovi već samo 2 kordunaška NOP odreda.

⁵ Peti bataljon formiran je krajem maja 1942 (tom V, knj. 5, dok. br. 9).

⁶ Vidi dok. br. 129.

Po naknadno dobivenim podacima sudjelovalo je u napadu na Dobrljin 3/4. VII o.g. oko 400 odlično oboružanih partizana.⁷ U naoružanju opažen je samo u 1 vodu 17 automatskih pušaka „Schmeisser“, a opaženi su i mali gorski bacači. U Dobrljinu izgorile su sgrade i uređaji Šipada i munjare. Naša posada u Dobrljinu brojila je oko 350 ljudi, od kojih je 260 palo u zarobljeništvo, a ostali dio se spasio preko Une na lijevu obalu.

7/8. VII o.g. poduzeli su partizani sa oko 3.000 ljudi napad na Bos. Novi sa svih strana. Pod zaštitom paklene vatre bacača i strojica na naše položaje uspjelo je već partizanskim skupinama, da osvoje Laudonov Šanac (na lijevoj obali Une), da upadnu u dio Jablaničkog postava (južni front Novog), i da potisnu našu posadu iz položaja iznad kolodvora (na desnoj obali Sane).⁸

Osobnom intervencijom zapovjednika 2. pješačke divizije povraćen je Laudonov Šanac, zaustavljen je i bačen neprijatelj sa lijevog krila Jablaničkog postava, a konačno su vraćeni i položaji iznad kolodvora, koji dominiraju Bos. Novim.

Borba je trajala 10 sati. Gubitci neprijatelja 117 mrtvih, naši gubitci 7 poginulih i 14 ranjenih.

16. VII o.g. povratile su naše snage iz Bihaca Bos. Krupu i Otoku. Krupa je nađena potpuno opljačkana po partizanima.⁹

Slovenski partizani. — Na području Žumberačkih planina na cesti Sošice — Kalje — Novo Selo (18 km sjev. zap. od Jastrebarskog), nadalje s. Krašić — s. Kostanjevac i Jastrebarsko — s. Petrovina u samom graničnom pojasu svakodnevna je pojava pojedinih skupina od 70 do 80 partizana, koji pljačkaju i teroriziraju pučanstvo po selima.¹⁰

Narod iz Slovenije bježi pred talijanskom akcijom na naše područje (Sošice — Kalje), a tako isto i pojedine skupine partizana prebacile su se, sakrivaju se i djeluju na našem području. Postoji opasnost, da se prebace na napred označeno naše područje u većim grupama, ako talijanske snage izvrše veće operacije ili čišćenja u svom okupiranom području Slovenije.

Primorsko-goranski N.O.P. odred (sa nazivom „Matije Gubca“),¹¹ po novodobivenim podacima sa snagama od 4.000 ljudi obuhvaća svoje ranije područje, jedino je preustrojen u I., II. i III.¹² Grupi sa odjelima, četama i logorima. Ovaj odred

⁷ Vidi tom IV, knj. 6, dok. br. 7 i 14.

⁹ Krupu su, 20. juna 1942, oslobodile jedinice 1. krajiškog NOP odreda (tom IV, knj. 6, dok. br. 22).

¹⁰ Odnosi se na jedinice Žumberačko-pokupskog NOP odreda (tom V, knj. 5, dok. br. 64, 95 i 108).

¹¹ Netačno. Naziv „Matija Gubec“ nosi 2. bataljon 2. odreda 5. operativne zone Hrvatske (tom V, knj. 5, dok. br. 75).

¹² To su jedinice 5. operativne zone Hrvatske, koja je tada imala 1. i 2. NOP odred (tom V, knj. 5, dok. br. 75).

naročito je aktivan u rušenju pruge između Generalskog Stola i Ogulina, te iznad Vrbovskog i Plasa.

I. Grupa ovog odreda sa svojim snagama surađuje sa III. Kordunaškim N.O.P. pukom.

O *Ličkom N.O.P. Odredu* nema novih podataka, osim što je skupina Korenica preustrojena u 3 bataljona.

Naš Lički sdrug i nadalje vrši uspješne akcije na crti: Slunj — Bihać i sjeveroistočno od crte Otoka — Vrnograč — Slunj, olakšavajući položaj Bihaća.

Bihać se obskrbljuje putem zrakoplova.

Turopoljska skupina ostala je bez promjene.

Lonjska skupina pojačana je prebacivanjem partizana N.O.P. odreda Banije kod s. Crnac preko Save.¹³

17. i 18. VII o.g. izveo je kombinirani odjel ustaša, domobrana i oružnika iz Siska uspješnu akciju čišćenja šumskog pojasa na lijevoj obali Save. U šumi Ostrovsko naišlo se je na jak otpor partizana, te je u borbi uspjelo raspršiti ovaj logor partizana. Gubitci neprijatelja: 1 zarobljen, 8 mrtvih i 12 ranjenih. Ipak se od ove skupine veći dio uspio provući na sjever u šumu Žuticu.

Skupina, koja je ranije javljena kao „Skupina Bilogora“, nosi po dobivenim podacima naziv „Skupina Bilogora“ i „Skupina Garijevica“. Radi osiguranja žetve protiv onih skupina upućen je u Grubišno Polje jedan sat domobrana.

Kao važnije momente u odmetničkoj akciji od posljednjeg izvješća do danas navodim sljedeće:

U kotaru Pisarovina: 1. VII o.g. u s. Hotnja (5 km sjev. istoč. od Pokupskog) ubili su partizani 5 istomjernih seljaka.

2. VII o.g. partizani napali su s. Plovačak (5 km jug. zap. od Pokupskog). Odjel oružnika i ustaša odbio je napad nakon dulje borbe, ali je partizanima ipak uspjelo otjerati dosta stoke, te odnijeti opljačkane živežne namirnice i odjevne predmete.

U kotaru Jastrebarsko: 5. VII o.g. upali su partizani u s. Petrovinu (6 km zapadno od Jastrebarskog), gdje su opljačkali poštu, občinu i župni dvor.¹⁴

Istog dana jedan ustaški vod vodio je borbu sa skupinom partizana u obćini Kalje, ali se morao povući prema Krašiću.

6. VII o.g. upali su partizani u s. Šošice i s. Dojutrovicu (2 km sjev. zap. od Vivodine). U svakom od ovih sela opljačkali su po 1 trgovinu i opljačkane stvari preneli preko granice na talijansku stranu.

18. VII. o.g. pojavile su se partizanske skupine sjeverozapadno i zapadno Jastrebarskog (Kostanjevac i Petrovina). Naše

¹³ Vidi dok. br. 120.

¹⁴ Vidi tom V, knj. 5, dok. br. 100.

snage poduzele su 19. VII o.g. akciju čišćenja ovog predjela.¹⁵

Istog dana napali su partizani ribogojilište u Crnoj Mlaci i zapalili skladište ribogojilišta.

U kotaru Samobor: 2. VII o.g. kretala se je skupina od oko 150 partizana kotarom Samobor, te je prekopala cestu između Stojdrage i Gabrovice.

U kotaru Vojnić: 6. VII o.g. došlo je do sukoba kod s. Perinovići (1 km sjeverno od Perjasice) između naših krstarećih snaga i partizanskih snaga. Naši gubitci: 18 domobrana nestalo, 8 poginulo i 2 ranjena, izgubljeno 15 pušaka i 3 strojopuške. Posada iz Sića morala se je povući, da ne bude odsječena.

U kotaru Karlovac: 2. VII o.g. skupina od oko 150 partizana napala je domobranske straže na željezničkoj postaji Belavići i Zvečaj. Ovom prilikom razoružali su partizani 6 domobrana, dok su se ostali razbježali.

Istog dana naišli su partizani na naše zasjede između s. Bresta i Venca (20 i 14 km jug. zap. od Karlovca). Rezultat tih zasjeda je 5 mrtvih i 6 ranjenih partizana.

5. VII o.g. partizani napali su i razoružali stražu kod podvoznjaka 2 km južno od Generalskog Stola.

U kotaru Gline: 7. VII o.g. odbijen napad na stražu na pruzi kod Gline. Istog dana odbijen je napad na željeznički most preko r. Gline.

7/8. VII o.g. upali su partizani u s. Kraljevčani, iz koga se oružnička posada povukla 6. VII o.g. i zapalili su sve državne zgrade i 12 seljačkih domova. Isto tako upali su u s. Čuntić, gdje su zapalili nekoliko kuća.

9. VII o.g. održali su partizani skupštinu u s. Kraljevčani. Tom prilikom sudio je njihov prieki sud vlastitim pljačkašima.¹⁶

U kotaru Petrinja: 11. VII o.g. na pruzi Sisak — Sunja 1 km pred stajalištem Brđani naišao je teretni vlak na miniranu prugu. Stroj je neznatno oštećen, te je izkočio sa 2 vagona-cisterne. Pruga je popravljena za 8 sati.

16. VII o.g. odbijen napad na oružničku postaju Crnac (7 km jug. ist. od Siska).

U kotaru Kostajnica: 4/5. VII o.g. odbijeni su napadi na željezničku postaju Kostajnica uz pomoć Njemačkog oklopnog vlaka.

U kotaru Dvor n/U.: 4/5. VII o.g. odbijen napad na tunele i most kod Volinje i Rovina.

17. VII o.g. izvršili su partizani jak napad na s. Kuljani (2 km sjev. zap. od Dobrljina). Napad je odbijen. Partizani su imali 29 mrtvih.

¹⁵ Odnosi se na borbu s partizanima Žumberačko-pokupskog NOP odreda (tom V, knj. 5, dok. br. 108).

¹⁶ Vidi dok. br. 129.

U kotaru Bos. Novi: 4/5. VII o.g. noću neprekidni napad na Bos. Novi. Nakon oštre borbe napad odbijen bez gubitaka. Partizani imali su 8 mrtvih.

6. VII o.g. skupina partizana, koristeći se mrakom napala je naše straže na Veljkića brdu (3 km južno od Bos. Novog). Napad je odbijen uz pomoć pridošlog oklopnog vlaka. Na našoj strani ranjeno je 8 domobrana.

7/8. VII o.g. vođena je odlučna borba za Bos. Novi, koja je već u uvodu o komunističkim akcijama opisana.

15. VII o.g. odbijen je jači napad partizana na Jablanički odsjek kod Bos. Novog (postave južno Bos. Novog).

U kotaru Bihać: 11. VII o.g. oko 100 partizana napalo je s. Željavu (3 km jug. ist. od Ličkog Petrovog Sela). Napad odbijen, partizani potisnuti prema Prijeboju.¹⁷

U kotaru Udbina: 2. VII o.g. veći odredi partizana napali su s. Podlapac.¹⁸ Naša posada primila je borbu, ali se je morala povući iz Podlapca i iz s. Breštane (2 km jug. ist. od Podlapca) i s. Jagodnje (4 km sjev. zap. od Podlapca), koja su mjesta kao i Podlapac uzeli partizani.

U ovoj borbi upotrebili su partizani i 2 tenka.

U kotaru Slunj: 28, 29. i 30. VI o.g. kod s. Sadilovac i Dubrava (4 km južno od Drežnik-Grada) vođena je borba između našeg odjela od 110 oružnika, domobrana i ustaša i skupine od 1.000 partizana. Partizana poginulo je tom prilikom oko 150, a ranjeno oko 80, dok je na našoj strani poginuo jedan domobran.¹⁹

1. VII o.g. napali su partizani s. Rakovicu i našu stražu u s. Oštarski Stanovi kod Rakovice. Napad odbijen nakon dulje borbe uz pristiglu pomoć. Naši gubitci: 1 mrtav i 2 ranjena; gubitci partizana: više mrtvih i ranjenih.

4. i 5. VII o.g. vršile su naše snage akciju čišćenja na prostoru Arapov Dol — Smoljanac — Ličko Petrovo Selo. Gubitci partizana: oko 150 poginulih i oko 80 ranjenih. Kod nas 3 ranjena. Kod partizana primjećen je strah, pomanjkanje streljiva i glad.²⁰

12. VII o.g. prodrli su 2 ustaška sata iz Slunja u Primišlje i spasili posadu Primišlja, koja je više dana bila obkoljena od partizanskih snaga. Partizanske snage koje su vršile akciju

¹⁷ Napad na s. Željavu izvršile su 1. i 3. četa bataljona „Ognjen Prica“ (tom V. knj. 5. dok. br. 118).

¹⁸ U akciji na Podlapac učestvovali su 1. bataljon 1. ličkog NOP odreda i bataljoni „Stojan Matić“, „Mićo Radaković“ i „Krbava“ (tom V, knj. 5. dok. br. 93).

¹⁹ Vidi dok. br. 128.

²⁰ Borbu s ustašama vodio je bataljon „Ognjen Prica“. Prema podacima Bataljona, partizani nisu imali gubitaka. Opširnije vidi tom V, knj. 5, dok. br. 60.

protiv Slunja bile su 500 ljudi iz Perjasice i 700 ljudi iz Tobolića.²¹

14. VII o.g. porušili su partizani 450 m pruge između Blata i Ličke Jesenice.²² Talijanska posada iz Plaškoga uz sudjelovanje oklopnog vlaka potisnula je partizane.

U kotaru Ogulin: 2/3. VII o.g. odbila je talijanska posada u Ogulinu partizanski napad na Ogulin. Partizani su se povukli prema brdu Klek.

5. VII o.g. oklopni vlak naišao je na izlasku iz postaje Generalski Stol na porušenu željezničku prugu, te su 2 vagona izkliznula. Pruga je odmah popravljena.

8. VII o.g. izkliznuo je putnički vlak na pruzi između D. Dubrava i Generalskog Stola. Uništena su 3 vagona i 2 stroja.

10. VII o.g. između željezničke postaje Gornje i Donje Dubrave naišao je putnički vlak na razvaljenu prugu, te su izkliznula 2 stroja ovog vlaka. Oklopni vlak nije mogao doći u pomoć, jer je istog dana izkočio iz tračnica između Donjih Dubrava i Generalskog Stola. Izkliznuli putnički vlak — između Gornjih i Donjih Dubrava — partizani su izpraznili i zapalili 2 vagona. 2 ustaše nađena su mrtvi, a za sudbinu častnika i vojnika, koji su putovali sa vlakom, ne zna se.

11. VII o.g. bombardiralo je 9 zrakoplova s. Drežnicu, koja je u vlasti partizana i gdje su partizani imali tog dana zbor, te je navodno poginulo oko 160 ljudi.

14. VII o.g. bombardirala su 2 zrakoplova s. Tatalovići, koje je također u rukama partizana.

15. VII o.g. odbijen napad partizana na željezničku postaju Gornje Dubrave.

U kotaru Vrbovsko: 3. VII o.g. naišao je jedan teretni vlak na porušenu prugu između postaje Brod-Moravice i Hrv. Moravice, te je izkočio stroj i 5 vagona-cisterna.

8. VII o.g. napali su partizani teretni vlak na izlazu iz postaje Hrvatske Moravice. Napad odbijen.

9. VII o.g. napali su partizani željezničku postaju Gomirje (7 km istočno od Vrbovskog), ali je talijanska posada odbila ovaj napad. 3 talijanska vojnika su ranjena.

12. VII o.g. u s. Kasuni (6 km sjev. zap. od Bosiljeva) sukobio se je krstareći odjel oružnika i domobrana sa oko 80 par-

²¹ Napadi na Primišlje i Lađevac otpočeli su 5. jula 1942. U borbama su učestvovala slijedeće jedinice: proleterske čete 1. i 2. kordunaškog NOP odreda i 1. i 4. četa 3. bataljona 2. kordunaškog NOP odreda (tom V, knj. 5, dok. br. 97 i 98).

²² Vidi tom V, knj. 5, dok. br. 90 i 105.

tizana. Partizani su se prebacili preko r. Kupe u Sloveniju (Italija).²³

U kotaru Delnice: 29. VI o.g. napali su partizani domobransko oporavilište u Skradu. Domobranska straža oporavilišta odbila je napad.

3. VII o.g. naišao je teretni vlak na oštećenu prugu između Delnica i postaje Brod-Moravice. Stroj sa 5 vagona je izkliznuo i teže oštećen.

15. VII o.g. između željezničke postaje Delnice i Lokve naišao je teretni vlak na pakleni stroj. Žrtava nije bilo. Promet je nakon kratkog vremena opet uzpostavljen.

U kotaru Kraljevica: 2/3. VII. o.g. porušili su partizani b.b. liniju između s. Zlobin i Zlobinskog Brda.

U kotaru Novi Vinodol: 29. VI o.g. popalili su Talijani 10 kuća u s. Štale kod Bribira radi toga, jer su vlasnici kuća prikrivali komuniste i jer se iz njihovih kuća pucalo na Talijane. Obitelji vlasnika popaljenih kuća uhićene su po talijanskim vlastima.

Istog dana dočekali su partizani na cesti Senj—Novi kod s. Kozice talijansku preselicu, na koju su otvorili pušчанu vatru. Poginulo je 11 talijanskih vojnika, a ranjeno 17. Talijani su na to zapalili 9 kuća u s. Ledenice.

U kotaru Senj: 22. VI o.g. napala je skupina od oko 500 partizana oružničku izpostavu Krivi Put i Podbilo, te im je uspjelo, da savladaju svojom premoći našu posadu nakon oštre borbe.

24. VI o.g. pokušao je odred talijanskih snaga, u saradnji sa našim oružnicima iz Senja, da povrate Podbilo i Krivi Put, ali mu je uspjelo samo da osvoji Podbilo, dok je Krivi Put i dalje ostao u rukama partizana.

Partizani ugrožavaju jačim snagama Vratnik, Brinje, cestu Senj — Otočac, kao i samo mjesto Senj.²⁴

U kotaru Knin: 19. VI o.g. ubili su u s. Biskupiji partizani četničkog vođu Paju Popovića, jer je odbio, da se priključi partizanima u Svilaju.²⁵

29. VI o.g. oko 250 partizana²⁶ došlo je iz planine Promine i zauzeli su s. Lukar (3 km istočno od Oklaja). Idućeg dana odjel naših domobrana i oružnika i odjel talijanskih snaga stupio je u borbu sa partizanima. Na strani Talijana poginuo je

²³ Odnosi se na prebacivanje dviju kordunaških četa na teritoriju Žumberka zbog formiranja Žumberačko-pokupskog NOP odreda. Partizani su 16/17. jula prešli rijeku Kupu (tom V. knj. 5. dok. br. 97 i 109).

²⁴ Akciju su izvršile jedinice 1. NOP odreda 5. operativne zone Hrvatske. Opširnije vidi tom V, knj. 5. dok. br. 75.

²⁵ O ubistvu Paje Popovića vidi tom V. knj. 30. dok. br. 75.

²⁶ i ²⁷ Odnosi se na snage bataljona „Bude Borjan“ (tom V. knj. 5. dok. br. 74).

1 častnik i 10 vojnika, a 10 ih je ranjeno. Gubitci partizana 59 mrtvih, ostali partizani razbježali su se.

2. VII. o.g. uspješno je završena akcija čišćenja u okolini Oklaja. Akciju čišćenja vodile su talijanske snage, naše snage i jedna skupina četnika. Gubitci partizana 50 poginulih i 4 zarobljena. Talijanski gubitci: 4 poginula i 10 ranjenih.²⁷

U kotaru Drniš: 18. VI o.g. odred talijanske vojske sa 10 naših oružnika i domobrana ušao je u s. Biočić (7,5 km sjev. istoč. od Drniša) da lovi 2 komunista, koji su se sklonili i utaborili u kući jednog seljaka istog sela i otvorili vatru na našu obhodnju i talijanski odjel vojske. Pomoću zapaljivih bombi zapaljena je kuća komunista, a komunisti su se dali u bjeg. U borbi ranjena su 3 komunista, a 3 su se predala.

U istom selu zapalili su Talijani 10 pojata i uhitili 57 muškaraca.

U kotaru Dugo Selo: 3. VII o.g. između postaje Dugo Selo i Kloštar Ivanić eksplodirao je pakleni stroj pod njemačkim vlakom. Stroj je neznatno oštećen.

U kotaru Čazma: 13. VII o.g. došlo je oko 80 partizana radnicima u šumi Garjevica (14 km jug. istoč. od Čazme), gdje su radnicima održali promičbeni govor i podijelili komunističke letke.

U kotaru Grubišno Polje: 27. VI o.g. ubili su partizani u s. Gornja Rašenica (3 km jug. ist. od Grubišnog Polja) 1 seljaka Hrvata i ženu mu.

9. VII o.g. napalo je oko 30 partizana domobransku stražu na željezničkom mostu preko rieke Česme kod Vel. Grđevca. Partizani su razoružali 8 domobrana, a 10 domobrana uteklo je u s. Grđevac. Mrtvih ni ranjenih nije bilo.²⁸

U kotaru Garešnica: 4. VII o.g. došlo je oko 60 partizana u s. Podgarić te su od firme „Nihag“ opljačkali živežne namirnice i novaca. Zatim su uništili 2 željeznička stroja i 5 vagona. Živežne namirnice podijelili su tamošnjim radnicima.²⁹

U kotaru Zagreb: 9. VII o.g. 12 partizana napalo je željezničku postaju Hrvatski Leskovac, na postaji razbili su brzoglas i opljačkali blagajnu. Željezničku stražu od 4 vojnika partizani su razoružali.³⁰

3. — Komunisti:

Na području I. Sбора komunistička djelatnost je nepromjenjivo jaka.

Komunisti vrše svoju promičbu širenjem letaka već ustaljenog sadržaja, opisanog u ranijim izvješćima.

U posljednje vrijeme sve oštrije napadaju u letcima četnike.

²⁸, ²⁹ i ³⁰ Ove akcije vršile su jedinice 2. operativne zone Hrvatske (tom V, knj. 5, dok. br. 100 i 110).

4. — Akcija, rad i kretanje sumnjivih osoba:

Uspješna kontrola u ovome pogledu je gotovo nemoguća u predjelima u kojima vlada pobunjenička akcija. U krajevima u kojima je postavljena vlast, ova kontrola se sprovodi sa više uspjeha.

5. — Strana promičba:

Vrši se i dalje putem tuđih krugovalnih postaja i ako postoji zakonska zabrana.

U građanstvu kolaju razne viesti, koje se većinom proturaju od strane komunista i našoj državi neprijateljski raspoloženih elemenata.

6. — O prilikama prehrane i prometa:

Od posljednjeg podnošenog izvješća do danas nema bitne promjene.

Željeznički promet na pruzi Karlovac—Sušak ugrožen je od odmetničkih prepada i skoro svakodnevnog kvarenja pruge između Generalskog Stola i Ogulina, te između Vrbovskog i Plasa.

Željeznička pruga Ogulin — Knin u prekidu je.

Željeznički promet na pruzi Sunja — Bihać prekinut je podpuno (osim diela Sunja — Kostajnica). Dio ove pruge od Dobrljina do Grmuše porušen je.

Promet od Kostajnice do Bos. Novog obavlja se samovozima.

Na željezničkoj pruzi Caprag — Karlovac promet se vrši samo od Capraga do Petrinje.

Prometa na dielu pruge Bos. Novi — Priedor i nadalje nema, jer je pruga razorena.

Partizani vrše mjestimično kvarenje (miniranje) glavne pruge Zagreb — Banova Jaruga i Zagreb — Dubica, ali do prekida prometa nije dolazilo, pošto su oštećenja uvijek u toku istog dana popravljena.

U krajevima ugroženim od partizana izložene su brzoglasne i brzojavne linije kvarenju, putevi su nesigurni, te je na nesigurnim putevima obustavljen poštanski samovozni promet.

7. — Odnosi domobranstva sa ustaškim organizacijama i građanskim vlastima:

Dobri su kao i do sada.

Treba izjednačavati prehranu domobrana i ustaša, jer razlika u hrani i berivima izaziva podvojenost i zavist, osobito u istoj posadi.

8. — Odnosi domobranstva sa savezničkim vojskama

Sa Njemačkom vojskom srdačni i korektni, sa Talijanskom korektni.

5. VII o.g. u s. Sunger (kotar Delnice) ubo je naš oružnički začasni narednik jednog talijanskog vojnika 7 puta nožem.

17. VII o.g. doplovio je u Sisak mađarski mali monitor PM 1 na 1-dnevni boravak. Zapovjednik poručnik bojnog broda Fúke Andor. Izmjenjene su formalnosti javljanja i izmjene posjeta po propisniku za susret sa stranim brodovima, koje su protekle u srdačnom odnosu.

II. — STANJE U DOMOBRA NSTVU:

1. — **Raspoloženje, duh i stega u domobranstvu.** — Po-
pravlja se u vezi sa poduzetim akcijama čišćenja. Najveću te-
škoću predstavlja — nepravodobna zamjena pričuvnika na
vježbi.

Opaža se teško stanje kod oženjenih nižih častnika i do-
častnika zbog skupoće najnužnijih potreba za život, a pogotovo
obzirom na dolazeću zimu radi ogrieva. U tom pogledu bi tre-
balo popraviti njihovo materijalno stanje, da ne bi upali u du-
gove.

2. — **Uticao strane izvještajne službe neprijateljske pro-
mičbe.** — Nije zapažena, osim komunističke promičbe letcima
upućenim domobranima.

Vrlo je korisna protupromičba Ministarstva Hrvatskog Do-
mobranstva pomoću „Pregleda događaja“, te je kod svih po-
strojbi rado čitana, jer je domobrani sa zanimanjem prate.

3. — **Bjeganstva iz domobranstva.** — Bjeganstva: 1 do-
mobran iz 2. lake p.z. bitnice 2. p.z. skupine. 1 domobran iz
1. teške bitnice 2. p.z. skupine.

Drugih slučajeva bjeganstva nije bilo.

4. — **Ponašanje častnika, dočastnika i momčadi.** — U glav-
nom u duhu pravila i propisa. Ima manjih griješaka, koje se
uzimaju u postupak.

III. — VANJSKA SITUACIJA.

1. — **O prilikama u pograničnim oblastima susjednih država:**

a) **U Međumurju:** Mađarske vlasti osiguravaju svoju gra-
nicu prema našoj državi agentima i pojačanim stražama. Dvo-
vlastnicima imanja Hrvatima ne dozvoljavaju prevoz zemalj-
skih plodina iz Međumurja na naš teritorij.

Mađari postupaju vrlo loše sa hrvatskim pučanstvom u Me-
đumurju, a naročito proganjaju one hrvatske obitelji, koje
imadu iz svoje obitelji ustaše na našem području.

Mađarski agenti prelaze našu granicu na neosiguranim mjestima, te na taj način prikupljaju podatke o životnim prilikama kod nas.

Trebalo bi izhoditi dvovlasticima slobodno prenošenje plodina iz Međumurja na našu stranu.

b) U Dalmaciji:

Nema novih podataka.

c) U Bijeloj krajini: Među pučanstvom graničnog kraja, koji je podpao pod Italiju vlada veliko nezadovoljstvo, jer Talijani s njima loše postupaju, a prehrana je slaba, pa se pučanstvo pridružuje komunističkim bandama.

d) O prilikama u Njemačkoj pograničnoj oblasti nema podataka.

2. — Strani vojni bjegunci:

Nema novih podataka.

3. — Nedozvoljeni prelazi granice i kriumčarenje:

Pored prelaženja slovenskih partizana preko granice iz talijanskog područja Slovenije na naš teritorij navedenog pod II. B), prelaze našu granicu kriumčari blaga. Ovo kriumčarenje blaga vrši se u šumovitim graničnim predjelima Gorskog kotara.

4. — Odnosi sa susjednim pograničnim vlastima:

Odnosi su korektni. Osobitih podataka nema.

IV. — OBĆI ZAKLJUČAK.

Obće stanje nepromijenjeno, te je za suzbijanje komunističko-partizanske akcije potrebno što prije poduzeti obsežne akcije u dolini Une, na području Šamarice i Korduna, a potom i u Grmeču i u Lici. Za sve to potrebne su mnogo jače snage.

ZAPOVJEDNIK, GENERAL

(Rumler)

Rumler

**IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE CETINA OD 24. JULA 1942.
MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA NDH O BOR-
BAMA S PARTIZANIMA NA SEKTORU OMIŠ — MA-
KARSKA¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ŽUPA CETINA
V. T. Broj: 52/42

Omiš, dne 24. srpnja 1942.

Predmet: Nedjeljni izvještaj
Velike župe za vrieme od
19. do 25. srpnja 1942.

- 1) Ministarstvu unutarnjih poslova — Tajništvo ministra
- 2) Ravnateljstvu za javni red i sigurnost
- 3) Ministarstvu vanjskih poslova
- 4) Županstvu pri Poglavniku
- 5) Ministarstvu hrvatskog domobranstva — za Glavni
stožer

Zagreb


- 6) Obće-upravnom povjereniku kod višeg Zapovjedništva
talijanskih oružanih snaga „Slovenije—Dalmacije“

Sušak

Savezno okružnici Ministarstva unutarnjih poslova od 15.
siječnja 1942. g. V. T. broj: 14-A-I-1942. podnosim sljedeći iz-
vještaj:

Ad I).

Kao u prošlonedjeljnom izvještaju dodatkom, da se razmjer
pobune pojačava, jer je primjećeno jače kretanje i sakupljanje
partizana u blizini Muća (kotar Omiš), a također izgleda da se
pojačava i grupa partizana u planini Mosor (kotar Omiš).

Djelatnost partizana tokom nedjelje nije smanjena te su
isti izvršili sljedeća nasilja: 

a). U noći između 18. i 19. srpnja 1942. pobunjenici su pre-
pilali 30 brzoglasnih stubova i pokidali žicu uzduž željezničke
pruge od Kočina brda do željezničkog stajališta u Koprivnom
(selo Dugo Polje—kotar Omiš).

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br.
42/3—1, k. 71.

b). Dne 19. srpnja 1942. došlo je u selo Prugovo (kotar Omiš) za vrijeme mise pred crkvu Sv. Ante 11 partizana naoružanih puškama i bombama te su obkolili crkvu i sačekali dok je misa svršila. Kad je sviet izašao iz crkve partizani su držali govor navodeći da se oni bore za male narode, proti Pavelića i Talijana, da se oni hoće boriti za Hrvatsku, ali ne ovakovu kakovu hoće Pavelić.

c). Dne 20. srpnja 1942. u 15 sati oko 50 do 60 naoružanih partizana napali su na brodskom pristaništu u selu Živogošću (kotar Makarska) parobrod „Vis“,² opljačkali ga te iskrcali putnike, a zatim parobrod odmakli oko 100 metara od obale i potopili. Na brodu su bila 3 oružnika koji su dali odpor te su u borbi 2 ubivena, a treći zarobljen i odveden. Partizani su također odveli Zorku Kunst, ž. Živka Ustaše iz Makarske, koja je spomenutim parobrodom putovala te se za njezinu sudbinu ne zna.

d). Dne 20. srpnja 1942. oko 15 sati u selu Ergovići (kotar Sinj) teže je ranjen iz revolvera u lievu nogu milicioner Jančević Ivan od komunističkog agitatora Vukasovića Bože.

e). U noći 22. srpnja 1942. partizani su izvršili napad na oružničku međupostaju u Tugarima (kotar Omiš), ali su oružnici i pričuvnici napadaj suzbili.

f). U noći 22. srpnja 1942. partizani su opljačkali zgradu Obćinskog poglavarstva u Postirama (kotar Supetar).³

g). U noći između 23. i 24. srpnja 1942. partizani su provalili ured Obćinskog poglavarstva u Sutivanu (kotar Supetar) te su odnели i uništili razne spise i spiskove, osobito one vojne naravi. Iste noći su isti partizani iz kuće redara Stjepana Ivanovića odnели samokres, a iz kuće lugara Marijana Lukšića lovačku pušku.⁴

Ad II).

Kao u prošlonedjeljnom izvještaju.

Ad III).

Tokom nedjelje Savezničke snage nisu poduzele nikakovu ozbiljnu akciju uništavanja pobunjenika, iako isti pokazuju sve veću aktivnost, a naše snage su preslabe da bi išta poduzele.

Ad IV).

Ponovno je nastupila promjena u razmještaju Savezničkih okupatorskih četa. Divizija „Perugia“ napustila je naš teritorij

² Prema talijanskim podacima, parobrod je imao nosivost oko 160 tona (Arhiv V. I. I., reg. br. 1/3a—1, k. 57).

³ i ⁴ Akcije su izvršili partizani Bračke čete (Arhiv V. I. I., reg. br. 1—6/2, k. 2005).

kao i sam Split, a na njezino mjesto stupa divizija „Bergamo“ čije će sjedište odsada biti u Splitu umjesto u Sinju. Dosada su odnošaji naših vlasti sa zapovjedništvom divizije „Bergamo“ bili odlični, a našim nastojanjem ti će se odnošaji i održati. To vrijedi osobito u pogledu zajedničke suradnje na terenu, čiji rezultati su na području kotara Sinj bili vrlo dobri, zahvaljujući razumievanju i susretljivosti zapovjednika spomenute divizije generala g. Piazzoni-a, naročito što je omogućio osnovati na tom području našu miliciju, sve uz suradnju zapovjednika Popunidbenog Zapovjedništva u Sinju podpukovnika g. Jakova Potočnika. Područja u kojima su se prije nalazile pješačke postrojbe divizije „Perugia“, zaposjela je sada fašistička milicija, koja podpada pod diviziju „Bergamo“; a s kojom će suradnja biti lakša radi njezinog beskompromisnog stava proti komunisti i njezine borbenosti.

Predstavnici naših vlasti inače, u duhu prijateljske suradnje, a naročito u duhu smjernica Zagrebačkog sporazuma od 19. lipnja 1942. stalno održavaju uzki osobni dodir sa predstavnicima talijanskih vojnih vlasti te će taj dodir postati još uži i češći, jer je to obostrana želja.

Ad V).

Kao u prošlonedjeljnim izvještajima.

ZA DOM SPREMNI!

(M.P.)

Veliki župan:
Luetić

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH OD 24. JULA 1942. O BORBAMA S PARTIZANIMA NA TERITORIJI 1. I 2. DOMOBRANSKOG ZBORA¹

DNEVNO IZVJEŠĆE BR. 205

(po podacima primljenim 24. srpnja 1942. godine do 9 sati)

a) I DOMOBRANSKI SBOR:

U akciji čišćenja prostora zapadno od Samobora jedinice podpukovnika Jurkovića stigle su 23. VII južno od visa 865 i 863 (16 i 17 km zapadno od Samobora) na kojima su utvrđeni partizani. Zrakoplovstvo bombardiralo je 23. VII oba ova visa na koje predstoji naš napad. Iz naredbe koja je nađena kod jednog ubijenog partizana² vidi se, da se formira jedna nova grupa Kordunaškog narodnog oslobodilačkog pokreta sa zonom djelovanja u kotarevima: Samobor, Jastrebarsko, Karlovac, Pisarovina i Vel. Gorica.

22. VII u 11 sati jedna skupina od oko 200 partizana upala je u s. Stankovac (10 km sjeverno od Gline), održala skupštinu i potom upala u općinu gdje je spalila spise i odniela 25.000 kuna.³

23. VII odbijen je bez gubitaka partizanski napadaj na željezničku postaju i mjesto Topusko.

23. VII u s. Žabno (2 km sjeverozapadno od Siska) ubijen je iz zasjede od strane partizana 1 ustaša, a u s. Greda (8 km sjeverozapadno od Siska) tabornik.

Posadno zapovjedništvo Bihać javlja da je 21. VII s. Močila (10 km južno od Slunja) očišćeno i uništeno. — Neprijatelj, jačine oko 300 ljudi, povukao se prema s. Veljun (14 km sjeverno od Slunja) i prebacuje se preko r. Korane. Gubitci partizana preko 60.⁴ Vlastiti gubitci: 1 mrtav i 3 ranjena. — Plien: 6 pušaka, 1 samokres i nešto lovačkih pušaka.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 23/1—3, k. 12.

² Slavko Klobučar Čort, komandant Žumberačko-pokupskog NOP odreda. Naredbu vidi u tomu V, knj. 5, dok. br. 64 i 108.

³ U selo je ušla 2. četa 4. bataljona 2. kordunaškog NOP odreda i 5. bataljon Banijskog NOP odreda (tom V, knj. 5, dok. br. 122).

⁴ Vidi tom V, knj. 5, dok. br. 122.

b) II. DOMOBRANSKI SBOR:

23. VII kod želj. postaje Modran (16 km jugozapadno od Bijeljine) odmetnici su zarobili i razoružali našu ophodnju jačine 9 domobrana. Četiri domobrana puštena su.

23. VII napala je jača skupina pobunjenika s. Gazije (13 km zapadno od Našica) i s. Meljani (4 km sjeverozapadno od Slatinskog Drenovca). Kod Slat. Drenovca vodila se borba. Izgleda da su u s. Gazije domobrani zarobljeni.⁵

23. VII u s. Dobanovci (10 km zapadno od Zemuna) odbijen je bez gubitaka napadaj partizana na našu stražu.

23. VII odbijen je bez gubitaka prepad na oružničku ophodnju u s. Bosut (20 km zapadno od Hrv. Mitrovice.)

23. VII u okolici Iloka zapaljeno 225 krstova žita.

...⁶

(M.P.)

Glavar glavnog stožera
general-poručnik
(Vitez-Laxa)
Laxa

⁵ Prema izvještaju Štaba 3. operativne zone Hrvatske, partizani 2. i 3. čete 2. bataljona 1. slavonskog NOP odreda napali su 24. jula domobransku posadu u s. Gazije. O tom vidi tom V, knj. 6, dok. br. 61.

⁶ Redakcija je izostavila dio teksta, koji se odnosi na akcije u Bosni.

IZVJEŠTAJ VELIKOG ŽUPANA VELIKE ŽUPE GACKA I LIKA OD 6. AVGUSTA 1942. GLAVNOM STANU POGLAVNIKA O STANJU U USTAŠKIM I DOMOBRANSKIM JEDINICAMA NA TERITORIJI ŽUPE¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ŽUPA GACKA I LIKA GOSPIĆ
V. T. Broj 50/42.

Gospić, 6 kolovoza 1942.

Predmet: Vojničke operacije oko Gospića

GLAVNOM STANU POGLAVNIKA
MINISTRU UNUTARNJIH POSLOVA — DR. ANDRIJA
ARTUKOVIĆ
MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA — GLAVNI STOŽER
MINISTRU VANJSKIH POSLOVA — MLADEN LORKO-
VIĆ
ZAPOVJEDNIKU U. N. S.-a — EUGENU KVATERNIKU
OBČE UPRAVNOM POVJERENIKU — DR. VJEKOSLAV
VRANČIĆ

U posljednje vrijeme vrše se oružane akcije oko Gospića u kojima sudjeluju jedinice domobranske i ustaške vojnice — sa svrhom čišćenja terena od partizana.

Sve ove operacije vode se s takvom osnovom i preduvjetima, da je uspjeh nemoguć.

Zapovjednici domobranskih i ustaških jedinica u obće ne obavještavaju upravne i političke vlasti o planovima akcija, te oni se u ničemu ne savjetuju sa predstavnicima državne vlasti. Tako isto ne obavještavaju niti o rezultatima akcija, te u tim stvarima nisu upućeni niti zapovjednici oružničke pukovnije niti oružničkog krila.

Neophodno je potrebno u današnjim političkim prilikama u drugoj i trećoj zoni, da se nikakove vojničke operacije naših domobranskih i ustaških postrojba ne vode mimo političkih predstavnika i mimo političke linije, kojoj je osnov politika smirenja i obaveze preuzete Zagrebačkim sporazumom.² Obratno djelovanje može dovesti i dovesti će, do neželjenih posljedica u odnosima državne vlasti prema pučanstvu i prema talijanskim vojničkim vlastima, te sva nastojanja predstavnika upravnih političkih vlasti oko sređivanja prilika u drugoj i tre-

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 2/17—1, k. 195.

² Misli se na sporazum od 19. juna 1942, sklopljen u Zagrebu. Vidi dok. br. 172.

ćoj zoni bit će podpuno onemogućena i osuđena na neuspjeh. Ovdje u Gospiću je baš takav slučaj i mogu se očekivati radi toga najgore posljedice.

U vojničkim operacijama, koje se ovdje vode osjeća se u potpunosti nesuglasnost, nejedinstvenost i nesposobnost vojničkog vodstva. Pojedini zapovjednici rade svaki po svojim planovima i vuku pojedine satnije u akcije tamo, gdje oni smatraju potrebnim, a ta potreba većinom je temeljena na njihovim osobnim interesima, simpatijama, vezama prema pojedinom kraju ili selu, gdje operacije vode. Pri tome ne vode računa o potrebi jedinstvenog plana i obćeg državnog interesa obzirom na obćeniti uspjeh vojničkih i političkih nastojanja.

Kao što je jasna nesposobnost u operativnom pogledu, tako je jasna nesposobnost pojedinih zapovjednika u discipliniranju svojih jedinica i izboru ljudi, jer se i u tome osjećaju greške, tako da neizkusna mladárija se izlaže i šalje u prve redove borbe, premda pojedinci nisu ni oružje nikad vidjeli, a niti s njime rukovali.

Radi svega gornjega, a i drugih nedostataka kao na primjer nedovoljna veza, loše organizirana ishrana operirajućih jedinica na ovom području ne može i neće biti uspjeha niti u vojničkim niti u političkim nastojanjima i akcijama pod ovakvim uslovima. Posljedice toga već su se osjetile i to zasad u glavnom iznosim:

Pred par dana počele su akcije čišćenja oko Divosela. Akcije su vršile ustaške i domobranske postrojbe. Nakon akcija čitavo selo bilo je zapaljeno i uništeno kao na pr. što je iz sela Smiljana opljačkana stoka. Odmah nakon početnih akcija u tom području, dok one nisu bile okončane, a niti partizani uništeni, jer su se ovi, kako je svima bilo poznato samo razbježali i povukli — povukle su se naše oružane snage s toga područja ne dovršivši započete akcije i prebacile se dielom prema Kosinju, a dielom ostale u Gospiću, dok se jedna satnija tokom celih ovih akcija zadržava oko Klanca, valjda da brani nećije osobne interese. Posljedica svega bila je, da je noćas t. j. u noći između 5 i 6 kolovoza usliedio napadaj partizana na selo Žabica, koje se nalazi u neposrednoj blizini Gospića.³ . . .

Ovdje iznosim i sliedeće kao dokaz nediscipliniranosti i svojevrijednog rada ustaških postrojba:

Dana 30. srpnja o. g. putovao je vlakom iz Knina u Medak četnik Nikola Ljuština Mirkov, po zanimanju gostioničar, te je nosio iz Knina u Medak — dozvolom naših vlasti iz Knina za protukomunističke (četničke) postrojbe u Medku: 13 kg. du-

³ Ove akcije partizana vezane su za operacije Štaba Grupe NOP odreda za Liku u zapadnoj Lici. Detaljnije o tome vidi tom V, knj. 5, dok. br. 121 i knj. 30, dok. br. 89 i 93.

hana, nešto cigareta, tri metra štofa za odielo, 25 komada džepnih baterija i jednu posudu za kuhanje. Između željezničke postaje Raduč i Medak pripadnici ustaške željezničke vojnice oduzeli su mu sve te stvari. Spomenuti se došao meni pritužiti u Gospić, ja sam se zauzeo za povratak stvari. Međutim, tih stvari nigdje nema, a možda se jedino nalaze u Ogulinu kod zapovjedništva ustaške željezničke bojne. Molim za žurno posredovanje u toj stvari, jer se i talijanske vojničke vlasti osobito zanimaju za ovaj slučaj.

Sve gore izneseno predstavlja loš preduvjet za vođenje politike smirenja te postignuće uspjeha u akcijama protiv partizana. Sve ovo demoralizira većinu našeg pučanstva. Sve ovo kod pravoslavaca izaziva dojam protivan intencijama politike smirivanja, sve ovo izaziva kod Talijana loš utisak o našim dobrim namjerama, a i našim političkim te vojničkim sposobnostima.

Da se gornje onemogućiti, a da se omogućiti uspjeh u radu i nastojanju našem oko sređivanju prilika u ovom području potrebno je:

Postaviti puno jedinstvo vojničkog vodstva za sve oružane postrojbe domobranske i ustaške u čitavoj državi Hrvatskoj, a osobito u pojedinim područjima, kao na pr. središtima Župa u operativnom i disciplinskom pogledu.

Na području druge i treće zone postaviti takove domobranske i ustaške zapovjednike, koji će imati osjećaj odgovornosti te moći disciplinirati svoje postrojbe, a osim toga djelovati u smislu i obzirom na političku situaciju i preuzete obaveze.

Izdati nalog svim zapovjednicima domobranstva i ustaških postrojba, da ne vode u drugoj zoni nikakove akcije bez savjetovanja i dogovora s upravnim i političkim predstavnicima, osobito Velikim Županima.

Što se tiče posebno prilika u Gospiću i ovom prilikom iztičem, da je potrebno odmah:

Maknuti sve zapovjednike domobranstva i ustaške vojnice, osobito one, koji su domaći ljudi i rukovođeni osobnim mržnjama, osvetama, koristima i sl. To se odnosi u prvom redu na domobranskog satnika Milinković Stjepana, bojnika ustaške vojnice Ivana Vilhara, a radi samog načela i na zapovjednika ličke bojne Ivana Devčića, zvanog Pivca. Ovo je potrebno odmah učiniti. Napominjem da je Ivan Vilhar odlukom s najvišeg mjesta već razriješena dužnosti i to 12. srpnja, ali on je još ovdje, a izvlači se i opravdava time što ga tobože Talijani žele — a to je baš obratno. Sigurno ga rukovodi osobni interes, jer u blizini Gospića i to u Pazarištu ima svoju pilanu.

Obzirom na političku situaciju, u vezi čestih razgovora s predstavnicima talijanske vojske napominjem, da je krajnji

čas prihvatiti i izvršiti sve gore predloženo, kao i povesti na čitavom području obalnog pojasa takovu politiku, koja odgovara osnovnim državnim interesima i od države preuzetim obavezama. Za tu politiku potrebno je stvoriti odgovarajuće predu-slove, a u tome treba raditi i odlučiti temeljito i žurno.

ZA DOM SPREMNI!

(M.P.) Zamjenik obćeg upravnog povjerenika
Veliki župan i Stožernik:
(Sinčić David)
Sinčić David

BR. 139

**IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE CETINA OD 16. AVGUSTA 1942.
MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA NDH O BOR-
BAMA S PARTIZANIMA NA TERITORIJI ŽUPE¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

Velika Župa Cetina

Omiš, 16. kolovoza 1942.

V. Taj. Broj 63/42.

Predmet: Nedjeljni izvještaj Velike Župe
za vrijeme od 9. kolovoza 1942.
do 15. kolovoza 1942. g.

- 1). MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
Tajničtvu Ministra
- 2). RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
- 3). MINISTARSTVU VANJSKIH POSLOVA
- 4). ŽUPANSTVU PRI POGLAVNIKU
- 5). MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
Za Glavni stožer
Zagreb
- 6). OBĆE UPRAVNOM POVJERENIKU
Kod Višeg Zapovjedništva oružanih snaga
„Slovenija—Dalmacija“
Sušak

Savezno okružnici Ministarstva unutarnjih poslova od 15. siječnja 1942. g. V. T. Broj 14-A-I-1942. podnosim sliedeći izvještaj:

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 52/7.—I, k. 71.

Ad (1)

Razlog pojačanoj djelatnosti partizana na području ove Velike Župe tokom prošle nedjelje imamo tražiti u pojavljivanju vrlo jake grupe partizana — navodno Crnogoraca — u graničnim kotarima Bosne.² Jedna jača grupa tih partizana spustila se je tokom ove nedjelje u kotar Imotski ove Velike Župe i zauzela selo Aržano,³ a krajem nedjelje zauzela i selo Studenci⁴ te se spustila prema Lovreću, dakle već granici kotara Omiš. Očiti cilj ove grupe je s jedne strane električna centrala na Zadvarju i eventualni prepad na Omiš — sjedište Velike Župe — koji nam se do sada ne čini dovoljno branjen, a s druge strane spajanje sa jakom grupom domaćih partizana na planini Biokovo u svrhu zajedničkih operacija i eventualnog zauzimanja Makarske. Druga jaka grupa ovih istih partizana t. j. navodnih Crnogoraca, nakon zauzeća Lovreča, zauzela je i Vaganj (granica Livna i Sinja), odakle su se predhodno saveznici povukli te sada neposredno ugrožava Sinj. Smatramo ipak da za Sinj i Makarsku nema velike opasnosti, jer su u njima dosta jake savezničke čete.

Pojavom spomenutih partizana iz Bosne razmjer pobune na području ove Velike Župe silno se je povećao. Saveznici su dne 11. ov. mj.⁵ započeli akciju čišćenja protiv partizana na Biokovu, gdje su ubacili brojne čete vojnika, moderno oružje i tenkove, a uslied pojave partizana iz Bosne, ubacuju još uvijek nove čete u pravcu Zadvarja i Imotskog, odakle su prije imali namjeru sasvim se povući, ali su na posredovanje ove Velike Župe i dalje zadržali svoje čete u Imotskom.

U pučanstvu je zavládala velika panika. Sve živo je pred partizanima iz Bosne evakuiralo Aržano, Studenci i sada Lovreč.

Tokom nedjelje partizani su izvršili sliedeća nasilja:

² Odnosi se na grupu brigada koje su se sa Vrhovnim štabom NOV i PO Jugoslavije približavale zapadnoj Bosni. Detaljno o tome vidi tom V, knj. 6, dok. br. 12 i tom II, knj. 6, dok. br. 81, 107, 116 i 118.

³ i ⁴ Aržano su oslobodile jedinice 1. proleterske brigade i bataljon „Vojin Zirojević“ 15. avgusta, a Studence 16. avgusta 1942 (tom V, knj. 6, dok. br. 46). O tome u izvještaju talijanskog 18. korpusa od 16. avgusta piše: „Jedinice na kamionima, povodom ustaničke okupacije Aržana i Viniće, izvršile izviđanje iz Šestanovca i Imotskog. Kolone se sastale u Studencima. Pucano minobacačima 81 na Aržano, i naneseni neutvrđeni gubici ustanicima. Jedinice se vratile u svoje baze. Ustanici isturaju patrole prema Studencima.“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 1/3a—1, k. 57.)

⁵ i ⁷ O tome u izvještaju talijanskog 18. korpusa od 11. avgusta piše: „— 11. bataljon 26. pješadijskog puka, sa četom lakih tenkova, počeo je čišćenje zone Šestanovac — Grabovac, stigavši u Grabovac i isturajući tenkovske dijelove do Zagvozda. Zona je nađena mirna. 4 km dalje od Grabovca veliki prekid.“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 1/3a—1, k. 57.)

a) U noći od 8 na 9 kolovoza 1942. g. partizani su porušili most na državnoj cesti Sinj—Knin, između sela Muć Gornji i Muć Donji.

b) Dne 9. kolovoza 1942. g. u 23 sata partizani su porušili državnu cestu Split—Blato n/C kod sela Gata, poviše Omiša nad selom Zakućcem; kod sela Zvečanja i kod sela Svinišća, sve u isto vrijeme te je saobraćaj onemogućen.

c) U noći od 9. na 10 kolovoza 1942. g. partizani su razrušili put od Grabovca (kotar Imotski) prema Žeževici (kotar Omiš) te su zatvorili sve prelaze.

d) Dne 10. kolovoza 1942. g. partizani sa planine Biokovo zauzeli su selo Zagvozd i Grabovac (kotar Imotski) te su opljačkali državne urede i neke seljake.

e) U noći od 10. na 11. kolovoza 1942. g. oko 80 naoružanih partizana došlo je na državno imanje (gospodarska postaja) u Muću Donjem (kotar Omiš) te su odneli 450 kg. pšenice, 252 kg. ječma, 100 kg. krumpira i 1 pršut.

f) Dne 11 kolovoza 1942. g. u 1 sat oko 70 naoružanih partizana upalo je u selo Dolac Donji (kotar Omiš) u kuću Tukića Stipe gdje su opljačkali 300 kg. pšenice i drugih stvari sve u vrijednosti od 24.000. — Kn.

g) U noći od 11. na 12. kolovoza 1942. g. između Imotskog i Posušja 1½ km. sjevero-istočno od Imotskoga partizani su srušili put u dužini od 4 m i širini oko 2 m. Iste noći su srušili put i prepilali 3 brzoglasna stupa u selu Krivom Dolu (kotar Imotski) te 2 brzoglasna stupa između sela Glavine i Prološća (kotar Imotski).

h) Dne 12. kolovoza 1942. g. veća grupa partizana došla je u selo Ramljane i pred seljacima održala skupštinu....

i) Dne 12 kolovoza 1942. g. pričuvnik Mirko Mioć pobjegao je sa oružničke postaje Sućuraj (kotar Hvar) i predao partizanima 9 pušaka, 355 naboja, 5 noževa i dosta državne opreme.

j) Dne 13. kolovoza 1942. g. oko 150 naoružanih partizana navalili su na oružničku postaju u Supetru. Oružnici su se oduprli, a i savezničke patrole su otvorile vatru puškama i bombama te su se partizani povukli. Prije navale na oružničku postaju partizani su provalili u postaju rizničke straže te su im riznički stražari bez borbe predali 5 pušaka i 120 naboja.⁶

k) Dne 13. kolovoza 1942. g. partizani su teže ranili iz vojničkog samokresa u Karakašici (kotar Sinj) Marića Antu i njegovu ženu Anu.

⁶ Vidi tom V, knj. 6, dok. br. 82.

1) U noći od 14 na 15 kolovoza 1942. g. partizani su posjekli tri brzoglasna stupa u Karakašici (kotar Sinj).

m) Tokom nedjelje partizani iz Bosne (Crnogorci) povratili su se u kotar Imotski te zauzeli selo Aržano i Studence, gdje su došli u sukob sa saveznicima, ali su se isti povukli prema Imotskom. Partizani su na to napredovali prema Lovreču. Saveznici iz Splita su uputili velika pojačanja.

n) Dne 10. kolovoza 1942. g. partizani su opljačkali obćinski ured u Selcima (kotar Supetar), odnevši sve vojne registre, knjige i iskaze.

o) Dne 14. kolovoza 1942. g. kod sela Basta (kotar Makarska) partizani su gonocijima volova oteli 26 volova.

Ad II.

Kao u prošlonedjeljnom izvještaju.

Ad III.

Saveznici vrše akciju čišćenja na planini Biokovo i to sa strane kotara Metković (Velika Župa Hum), kao i sa strane kotara Omiš, i Makarska. Akcija čišćenja je u toku te će se rezultat javiti.

Povodom napadaja i zauzeća sela Zagvozd i Grabovac sa strane partizana dne 10. VIII. 1942. saveznici su dne 12. kolovoza 1942. sa jačim snagama poduzeli operacije u pravcu sela Grabovac i Zagvozda.⁷ Partizani su dali mali otpor te su se bez gubitaka povukli u planinu Biokovo. Prilikom operacija saveznici su u Zagvozdu i okolini zapalili više kuća, u kojima je izgorjelo dosta hrane, pića i nešto stoke. Jedna kuća je zapaljena na temelju krive obavijesti da se radi o kući partizana.

Saveznici su također uputili pojačanja u Šestanovac (kotar Omiš) radi akcije proti t. zv. Crnogorske grupe partizana te su i te akcije već u toku,⁸ a rezultat će se naknadno javiti.

Opasnost od partizana je ovoga puta ozbiljnija nego ikad što su i saveznici uvidjeli te su se odlučili na akcije širih razmjera. U koliko bi se preko Bosne uputili i naši odredi partizani bi se našli obkoljeni te se ukazuje povoljan momenat da ih se uništi.

Ad IV.) do Ad VIII) kao u prošlonedjeljnom izvještaju.

ZA DOM — SPREMNI!

(M. P.)

Zamjenik Velikog Župana

Podžupan:

9

⁷ Odnosi se na talijansku ofanzivu pod šifrom „Albija“ protiv jedinica bataljona „Josip Jurčević“ na Biokovu (tom V, knj. 6, dok. br. 85).

⁸ Potpis nečitak.

**IZVJEŠTAJ BORBENE SKUPINE „BOROWSKI“ I 1. GORSKE
DIVIZIJE OD 16. AVGUSTA 1942. GLAVNOM STOŽERU
MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH O OFANZIVI NA
PARTIZANSKE JEDINICE NA PSUNJU¹**

Banja Luka

10.30

Poručnik korvete Veselinović² javlja:

OBĆENITO:

Prepadi u Slavoniji pokazuju, da su napadaji partizana dielomično upereni protiv njemačke narodnostne skupine.

AKCIJE U TOKU:

Skupina Borowski: Prilikom čišćenja Psunj pl. dnevni ciljevi dostignuti su bez dodira sa neprijateljem, pošto se on povukao u brda.³ Pojačana I/737. p. postavljena na lievo krilo 734. p. p.

Put Pakrac—Sl. Požega, između Španovice i Kamenskog, na 21 mjestu razrovan i mostovi porušeni.

5 uhićenih.

1. gorska divizija: pri čišćenju prilikom borbenog razviđanja, južno krilo i južno od Rudice dodir sa neprijateljem. 2 partizana mrtva, 2 uhićena. 1 njemački vojnik i 1 domobran ranjeni.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 16/1—11, k. 13.

² Hary

³ U ovoj ofanzivi, koja je uslijedila poslije ofanzive na Šamaricu, učestvovali su dijelovi njemačke 714. divizije i jedinice 1. gorske divizije pod komandom Štaba „Kampfgruppe Westbosnien“. Dijelovi Štaba navedene grupe prešli su 14. avgusta iz Kostajnice u Novsku zbog ofanzivnih operacija na Psunju (tom V, knj. 30, dok. br. 106). O tome u depeši glavara Glavnog stožera Ministarstva domobranstva NDH od 15. avgusta Zapovjedništvu 1. domobranskog zbora piše slijedeće: „Zagreb 19:20 — Vrlo žurno — Prema zapovjedi Kampfgruppe Westbosnien njeno operativno područje prošireno je i na područje: Banova Jaruga — Novska — Okučani — Nova Gradiška — Nova Kapela-Batrina — Pleternica — Požega — Buć — Pakrac — Banova Jaruga. Saopćite najžurnije svima pripadnicima naše oružane vojske na tom području, da su od sada podređeni u operativnom pogledu Zapovjedništvu Kampfgruppe Westbosnien. Pismeni nalog od Glavnog stana Poglavnika slijedi.“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 15/1—4, k. 13.) Ofanziva nije imala nikakvog uspjeha, jer su se partizanske jedinice na vrijeme povukle.

Zrakoplovstvo: naoružano razviđanje na predjelu Psunj-planine. Bombardiranje od neprijatelja zaposjednutih mjesta: Kujnik i Osina⁴ (20 km s. od N. Gradiške). Na jednom Kaproniu 3 pogodka u motoru, ali se zrakoplov vratio.

NAMJERE:

Nastaviti poduhvat na Psunju uz napredovanje III/721. p. na putu Sl. Požega prema sjeverozapadu u pravcu Kamenskog⁵ kako bi se neprijatelju onemogućilo povlačenje prema Papuku.

Produžiti čišćenje Šamarice sa 1. gorskom divizijom.

Uzpostaviti put Bos. Novi—Otoka.

Na ostalim dielovima borbeno razviđanje kod ponovnog čišćenja.

OSTALO:

Brzglasna veza između Banove Jaruge i Lipika uzpostavljena.

Između Prijedora i Bos. Novog, kao i između Okučana i Lipika kao treća veza uzpostavljen je kabl.

16/VII 12^h

D.⁶

16/8. Laxa

⁴ Vjerovatno: Rasna.

⁵ Bučko Kamensko

⁶ Dragojlov

**IZVJEŠTAJ 5. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE OD 17. AVGUSTA
1942. VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIŠTVU O
NAPADU PARTIZANA NA VAGANJ I LIVNO¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIČTVO
5. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Taj. J. S. Broj 1611
Sarajevo, 17. kolovoza 1942.

3933/4

Predmet: Oružnička postaja
Prolog, borba sa partizani-
ma, povlačenje oružnika.

VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU ZA II.
ODJEL U ZAGREBU,
ZAPOVJEDNIČTVU III. DOMOBRANSKOG ZBORA U
SARAJEVU,
RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST U
ZAGREBU,
URED OBČEG OPUNOMOĆENIKA VLADE — BANJA
LUKA,
OBČE UPRAVNO POVJERENIČTVO KOD VIŠEG ZAPO-
VJEDNIČTVA TALIJANSKIH ORUŽANIH SNAGA „SLO-
VENIJA—DALMACIJA“—SUŠAK

Predlažem slijedeće izvješće:

Zapovjednik oružničke postaje Prolog, krila Jajce, sada u Jajcu javlja:

„Od 29. srpnja do 5. kolovoza 1942., sa 4 oružnika, 19 domo-
brana i 15 milicionera vodio sam borbu sa jednom od grupa
partizana pod vodstvom poznatog i istaknutog komunističkog
vođe Vice Buljana iz Sinja, koji vodi oko 500 partizana. 29.
srpnja 1942. partizani su preko noći zaposjeli sve visove od
„Vještica Gore“ do Vagnja. Na Vagnju opkolili talijansku po-
sadu, između Vagnja i „Bilog Briga“ napali talijansku kolonu,
gdje je poginulo 19 talijanskih vojnika i 1 satnik, oko 70 ra-
njeno, zaplijenili 4 strojnice, 12—15 ručnih strojnica, veći broj
pušaka i streljiva i napali na područje ove postaje i to na sela:
Donje i Gornje Rujane, Lištane, Odžak, Čaić, Prolog i Vaganj.²

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 12/3—1, k. 75.

² i ³ Opširnije o borbama vidi tom V, knj. 5, dok. br. 130.

Ovaj napadaj je odbijen uspješno. Zarobljena su 2 partizana, koji su predati kotarskoj oblasti u Livno. Uslied velike nadmoćnosti partizana, 1. na 2. kolovoza 1942. partizani su zauzeli i visove koji se nalaze u blizini oružničke postaje Prolog³ i to: „Visibabu“ (kota 1166) sjeverozapadno od postaje 2 km i „Kik“ (kota 1117) zapadno od postaje 800 metara. Na ove visove postavili su strojnice i vatrom tukli: zapadnu, sjevernu i južnu stranu vojarnje. Uslied vatre bilo je nemoguće svako kretanje i obskrba vodom, koja je od postaje udaljena 300 metara i drugim životnim namirnicama, a prilaz postaji bio je nemoguć.

4. na 5. kolovoza 1942. jedna veća i jača grupa partizana sa sviju strana napala je na grad Livno i nakon ogorčene borbe uspjelo im je zuzeti Livno,⁴ zarobili sve domobrane, oružnike, ustaše i milicionere koji su se zatekli u Livnu i sva bliža — okolna sela oko Livna. — 5. kolovoza 1942. oko 11 sati pješački satnik g. Čorić Ivica i ustaški poručnik g. Jozo Bulić sa oko 80 domobrana, ustaša, oružnika i milicionera, koji su bili na osiguranju u selima u blizini Livna, pod pritiskom partizana povukli se u pravcu Aržano—Imotski.

U toku osmodnevne borbe nestalo mi je streljiva, vrlo otežana obskrba vodom i drugim životnim potrebama. Nakon pada Livna i okolnih sela povjerenja mi postaja opkoljena je sa sviju strana, pomoći se nisam mogao nadati ni od kuda. Partizani sa kojima sam vodio borbu, čim su primjetili da su njihovi jednomišljenici zauzeli Livno, pojačali su vatru i napredovanje prema vojarni sa namjerom, da me sa momčadi zarobe, ili pobiju.

Prema iznietom i procjeni opće situacije, došao sam do zaključka i uvjerenja, da mi je svaki daljni opstanak na postaji i borba nemoguća, jer sam sa sviju strana opkoljen a nikakvoj pomoći ni od kuda se nisam mogao nadati i da ne bi sa momčadi pao u ruke partizana, i da partizani ne bi došli do našega oružja, sa 4 oružnika i 15 domobrana napustio sam postaju i povukao sam se u pravcu Aržano—Imotski.

Napuštanjem postaje zapalio sam sva službena spisa, knjige i iskaze, kako tajna tako i obična, da ne bi pali u ruke partizana. Oružje koje sam imao dao sam pouzdanim seljacima u toku borbe, koje je kod njih i ostalo. Ostali namještaj ostao je u postaji, jer nisam imao vremena da ga sklonim na sigurno mjesto. Od oružnika sa postaje nije nitko poginuo ni ranjen. Za oružnike međupostaje Vaganj i Donji Rujani nije mi poznato, ali držim da su nastradali.

⁴ U oslobođenju Livna učestvovala su 1. proleterska i 3. sandžačka brigada, te bataljon „Vojin Zirojević“ (tom II, knj. 5, dok. br. 81).

Oružnici i domobrani koji su se povukli došli su sa mnom u Aržano. Odatlen domobrani otišli u svoje jedinice Mostar i Sinj. Iz Sinja došao sam u stožer Krilnog oružničkog zapovjedništva Jajce i javio se zapovjedniku.“

S molbom na znanje.

21. VIII 1942.

Zapovjednik pukovnik

Toma⁵

Toma

BR. 142

**IZVJEŠTAJ SKUPINE „BOROWSKI“ I 1. GORSKE DIVIZIJE
OD 17. AVGUSTA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA
DOMOBRANSTVA NDH O OFANZIVI NA PARTIZANSKE
JEDINICE NA PSUNJU¹**

Banjaluca²

10.00 sati

Poručnik korvete Veselinović javlja:

AKCIJE U TOKU:

Skupina Borowski: uz slab dodir sa neprijateljem dostigla crtu: Lovska—Jagma—Subocka—D. Čaglić—Skenderović³ (322) — Omanovac (652) — sjev. rub Hajdučke kose — k. 600 — k. 507 — k. 520 — k. 442 — Kamensko (22 km s. od N. Gradiške), gdje je ujedno uzpostavljen spoj sa delovima 741. p. p.

3 partizana ubijena, 91 uhićeno.⁴

741. p. p.: prodiranjem III/721. p. p. preko Vilić Sela (12 km s. i. od N. Gradiške) prema Kamenškom zatvoreno je operativno područje Psunj pl. sa iztoka. Određeni ustaški sat zauzeo je nakon kraće borbe Sloboštinu (19 km s. i. od N. Gradiške).

1 ustaša ranjen, 9 partizana ubijeno i 3 puške sa streljivom zapljenjene.

⁵ Stjepan

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 17/1—10, k. 13.

² Vidi dok. br. 140.

³ Treba: Skenderovci.

⁴ Odnosi se na civilno stanovništvo iz srpskih sela.

1. *gorska divizija*: prilikom čišćenja Šamarice bez dodira sa neprijateljem.⁵ 8 uhićeno, od kojih 1 pri pokušaju bjega ubijen. Pri razviđanju puta Rudice—Otoka pronađene novopostavljene mine; 2 mine su eksplodirale, a 1 je odstranjena. Pored toga bilo je 8 zapreka od stabala.

III. *gorski zdrug*: pri ponovnom čišćenju 24 uhićenih.

Pozadnje područje: pri čišćenju 1 partizan uhićen. U području j. z. od Ljubije—Sanski Most ustanovljen je neprijatelj.

Zrakoplovstvo: vršilo razviđanje i praćenje operacija na Psunju. Bacalo promičbene letke nad Psunjem, Papukom, Grmečom, Ključem i Glamočem.

NAMJERE:

Produžiti čišćenje Psunja i Šamarice.

Na ostalim dielovima borbeno razviđanje, čišćenja i popravljanja puteva, postava i željezničkih veza.

OSTALO:

III/721. p. p. i 2. top. sklop 661. dodieljeni 741. p. p. za akciju na Psunju.

1 vod dojavnog sata Urbach po zapoviedi zapoviedajućeg generala⁶ u Srbiji upućen u Beograd.

Željeznička pruga Bos. Novi—Prijedor svečano otvorena.

17/VIII 12^a

D.

18/8. Laxa

⁵ Vidi tom V, knj. 30, dok. br. 106.

⁶ Paul Bader

**IZVJEŠTAJ SKUPINE „BOROWSKI“ I 1. GORSKE DIVIZIJE
OD 18. AVGUSTA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTAR-
STVA DOMOBRANSTVA NDH O OFANZIVI NA PSUNJ¹**

Banjaluka²
10.45 sati

Poručnik korvete Veselinović javlja:

AKCIJE SU U TOKU:

1) *Skupina Borowski*: uz slab dodir sa neprijateljem dostigla obću crtu Livađani—Čaglić G. — k. 442 — k. 881—Javorovica—k. 911—k. 617—do puta 2 km istočno k. 617.

Na području 9 km izt. i jugoizt. Lipika odbijen pokušaj probijanja manje skupine partizana. Tom prilikom 7 partizana ubijeno, 258 uhićeno od kojih 2 žene.

16. kolovoza 1 partizan pri pokušaju bjega ubijen.

2) *1. gorska divizija*: produženo čišćenje Šamarice bez dodira sa neprijateljem. Prilikom napadaja partizana na osiguranje mosta Rudice, 1 njemački vojnik poginuo, a 1 ranjen; vojnici su iz 659: opkopske bojne.

3) *III. gorski zdruk*: 1 partizan na bjegu ubijen.

4) *Pozadinsko područje*: pri borbenom razviđanju zapadnih obronaka Kozare ubijene su 2 žene pošto su imale streljivo. Pri borbenom razviđanju sjevernog pozadinskog područja 1 partizan streljan.

16. kolovoza odbijen napadaj partizana na oružničku postaju Grbavci.

5) *Zrakoplovstvo*: razviđalo i pratilo napredovanje vlastitih četa na području Psunja. 1 zrakoplov Kaproni i 1 njemački bombarderski zrakoplov bombardirali komunističko središte Rujiška vrlo uspješno sa bombama od po 12 kgr i strojničkom vatrom. Ovo središte je podpuño uništeno.

Oko 800 kgr promičbenog tvoriva bačeno na Psunj, Papuk, Grmeč, Glamoč i Jajce.

NAMJERE:

Produžiti podhvat na Psunju i Šamarici.

Na ostalom području borbena razviđanja, čišćenje, popravljanje postava, puteva i željezničkih pruga.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 18/1—10, k. 13.

² Vidi dok. br. 140.

OSTALO:

U toku 18. kolovoza povratak dioova stožera Kampfgruppe Westbosnien u Banjaluku.

Bojnik Bestall u Šurkovcu kod III. gorskog zdruga do 20. kolovoza radi vođenja jednog manjeg podhvata.

18/VIII 10^h

D.

19/8. Laxa

BR. 144

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH OD 22. AVGUSTA 1942. O OFANZIVI „KAMPFGRUPPE WESTBOSNIEN“ NA TERITORIJU PSUNJA I ŠAMARICE¹

PRILOG DNEVNOM IZVJEŠĆU Br. 234

(po podacima primljenim 22. kolovoza 1942. godine do 9 sati)

KAMPFGRUPPE WESTBOSNIEN

Akcije su u toku.²

Skupina Bořowski: završila je akciju u Psunj pl. i dostigla crtu: Okučani—Nova Gradiška—Banićevac bez dodira sa neprijateljem. — Za vrijeme akcije u Psunj pl. ukupni neprijateljski gubitci iznose: 28 mrtvih i 683 uhićenih.³

Kod 741. njemačke pješačke pukovnije: 1 partizan je uhićen, 1 je u biegu ubijen.

III. bojna 721. njemačke pješačke pukovnije stavljena je u pokret prema svom novom mjestu posade preko Nove Gradiške—s. Davor—s. Martinac—s. Klačnice—Banja Luka. Za sada je prikupljena u s. Banićevac. Osiguranje pored ceste Novska—Okučani—N. Gradiška—s. Banićevac—s. Orljavac povučeno je.

1. gorska divizija: produžila je čišćenje pl. Šamarice. 60 sumnjivih uhićeno je. Inače dodira sa neprijateljem nije bilo.

Pozadnje područje: prilikom borbenog razviđanja 4 km sjeveroistočno od Prijedora vođena je kratka borba sa partizanskim odjelom. Jedan partizan je ubijen, a 2 su uhićena.

¹ Prepis originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 21/1—3a, k. 13.

² Vidi dok. br. 140.

³ Odnosi se na hvatanje civilnog stanovništva.

Zrakoplovstvo: uspješno je bombardiralo i napalo strojnica skladišta i radionice u prostoru 15 km istočno od Bos. Krupe. Zgrada partizanskog stožera sa 2 puna pogodka potpuno je uništena. U više navrata bombardirana su kasnije od neprijatelja posjednuta područja u neposrednoj blizini naših postava kod Kupresa, Bugojna, Jajca, Glamoča i Tomislavgrada.

Noću 21/22. VIII kod 1. gorske divizije na putu Bos. Novi-Otoka zapaljen je od partizana 1 most koji je bio izgrađen od strane 1. gorske divizije. Partizani su pri tome tučeni topničkom i strojničkom vatrom.

Banjalučki zdrug: noću 21/22. VIII odbijeni su partizanski prepadi na Sanski Most kod Vrpolja i Tomine Kule. Jedan domobran je ranjen.

NAMJERE ZA 22. VIII 1942. GODINE:

Početak ukrcavanja skupine Borowski. Stavljanje u pokret III. bojne 721. njemačke pješačke pukovnije u Banja Luku. — Pripremanje zamjene I. bojne 750. njemačke pukovnije sa Mrakovice radi odlaska u Doboj. Predhodna zamjena 4. sata ove bojne iz postava jugozapadno od Sanskog Mosta sa 4 satom 721. njemačke pješ. pukovnije. — Produženje čišćenja Šamarice.

Glavar glavnog stožera
general-pješačva
(Vitez Laxa)
Laxa v.r.

ZA TOČNOST:

(M.P.) Pročelnik operat. odjela
glavnostožerni pukovnik
(Dragojlov)
Dragojlov

**IZVJEŠTAJ VRHOVNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA
OD 25. AVGUSTA 1942. GLAVNOM STANU POGLAVNIKA
O NAPADU NA ŽELJEZNIČKU STANICU GENERALSKI
STOL I NA USTAŠKO-DOMOBRA NSKI GARNIZON U
UDBINI¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO

Odjel za javnu sigurnost

Broj 2483/tajno

U Zagrebu, dne 25. kolovoza 1942.

*Predmet: Dnevno izvješće
od 25. kolovoza do 9 sati.*

**GLAVNOM STANU POGLAVNIKA (Očevidni odjel)
ZAPOVJEDNIŠTVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE
(I. i II. odjel)**

1. oružnička pukovnija 23. kolovoza pismeno javlja:

17. VIII u 23 sata osobni vlak koji je išao u Karlovac (3 km udaljeno od želj. postaje Generalski Stol) naišao je na izvađenu tračnicu. Stroj i 2 vagona iskočili.

Pruga je istoga dana popravljena. Žrtava nije bilo.

Istoga dana u 23.30 sati jedna skupina partizana napala je strojopuščanom vatrom na želj. postaju Generalski Stol i posadu koja je čuvala želj. vodocrp na reci Mrežnici (1½ km i. od Generalskog Stola). Napadaj na želj. postaju Generalski Stol je odbijen, dok se je straža na želj. vodocrpu, koja je brojala 40 momaka — njih 34 sa oružjem, povukla, a 6 domobrana zarobljeno.

Partizani su razbili sprave na vodocrpu i zapalili nastanbu straže i zgradu u kojoj je stanovao strojar Ivan Lepotić, koje su sa svim namještajem izgoriele. Žrtava nije bilo.

19. VIII u 1 sat došlo je oko 200 naoružanih partizana u Klinča Selo (2 1½ km. s. z. od Zdenčine), kotara Jastrebarsko. Seljaka Kolibaš Stjepana izveli iz kuće i usred sela ga ubili. Iz općine odnieli 700 kuna gotovog novca. Spise koji se odnose

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 11/4—1, k. 71.

na vojsku spalili. Brzoglas i sav namještaj porazbijali. Od općinskog bilježnika Šimunkovića odnieli 1 građansku pušku.²

Po izvršenom činu partizani otišli u pravcu Rakovog Potoka.

Oružničko krilo Zagreb 24. kolovoza pismeno javlja:

24. kolovoza u 1 sat u selo Mikleuška (9 km s. z. od Kutine) došlo 200—300 partizana dobro naoružanih, te su domobrane, koji su tamo bili na dopustu, pravoslavne viere Glamuša Stevu i Marića Branka sobom nasilno u šumu povelj, a od 5 domobrana oduzeli odjele i ostavili ih kod kuće. Partizani produžili put u šumu Garić brdo—Humka (kota 489).

2. oružnička pukovnija 21. kolovoza pismeno javlja:

Primljeno je izvješće od izbjeglica, koji su 21. VIII pobjegli iz Podlapca, da su partizani obkolili Udbinu jakim snagama i izgled je da Udbina stoji pred neposrednim napadom.

Tako se oko Udbine u Visuću, Muteliću, Ondiću, Komiću, Kurjaku, Čojluku, Srednjoj Gori, Mekinjaru i Jošanu nalazi 2.800 naoružanih ljudi.

Top im se nalazi u Tolić Brdu kod Vlinovice.³

Potrebna žurna pomoć Udbini i obavjest da čekaju spremni i da krilaši izviđaju stanje oko Udbine.

Molim, da se sela oko Udbine bombardiraju, a naročito Bunčić i Ljubovo, jer druge pomoći pukovnija nema, pošto su sve prometne veze sa Udbinom prekinute.⁴

4. oružnička pukovnija 22. kolovoza pismeno javlja:

20. VIII u 18 sati napalo je oko 400 naoružanih četnika na šumsku manipulaciju Spačva (oružničke postaje Jamena), opljačkala skladišta i zapalila zgrade.

Oružničko krilo Brod n/S. 24. kolovoza brzoglasno javlja:

23. VII došlo je kod sela Klakar (13 km j. i. od Broda n/S. do borbe između 1 bojne domobrana i četnika, 1 sat domobrana razbijena, ostatak u jačini 1 voda povukao se je na oružničku postaju Klakar, gdje je prema zapovjedi II. Domobranskog sbora trebao ostati.

Domobranski vod se je međutim samovoljno povukao na lijevu obalu Save, uzevši sobom 4 oružnika kao vodiče tako da je na oružničkoj postaji ostalo svega 7 momaka. Postaja je 23. VIII

² Akciju su izvršili partizani 3. čete bataljona „Josip Kraš“ (tom V, knj. 6, dok. br. 52).

³ Vjerovatno Tolić kod Vejnović Brda.

⁴ U napadu na Udbinu učestvovala su jedinice 2. NOU brigade, 1. bataljon 3. ličkog NOP odreda i 2. bataljon 1. ličkog NOP odreda. Opširnije o ovoj operaciji vidi tom V, knj. 6, dok. br. 49 i 57, knj. 7, dok. br. 32 i 48 i knj. 30, dok. br. 112.

u 22 sata po četnicima napadnuta i oružnici su se morali pod borbom povlačiti. 5 oružnika vjerovatno poginulo ili zarobljeno, a 2 su stigli u Brod n/S.

P.n. zapovjednika, pročelnik II. odjela
pukovnik: **Obertynski⁵ u.z.**

(M.P.)

BR. 146

**IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH OD
31. AVGUSTA 1942. O NAPADU PARTIZANA NA ŽELJEZ-
NIČKE STANICE DOMAGOVIĆ I LAZINA¹**

MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA

Glavni stožer — Očevidnostni odjel

4085/12

Očev. broj 4085/taj. — IV.

31. kolovoza 1942. g.

u Zagrebu.

Predmet: Vijesti iz posebničkih izvora.

OPERATIVNOM ODJELU GLST. —

Iz pouzdanog izvora primljene su slijedeće neprovjerene vijesti:

1) Noću 30/31. kolovoza o. g. 02.00 sata veća skupina partizana vršila je napad na željezničku prugu i objekte između Draganića i Jastrebarskog.

Duž pruge na tri mjesta prerezani su brzoglasni i brzojavni stupovi sa obje strane pruge u dužini od 0.5 do 1 km.

Stajalište Domagović žestoko napadnuto, poginuo 1 stražnik, stajalište zapaljeno.

Željeznička postaja Lazina zapaljena. Kod Lazine mali mostić preko jednog potoka porušen, vrši se na tom mjestu prelaz putnika. Straža domobranstva kod toga mosta zarobljena je, osim jednog razvodnika, koji je pobjegao u kukuruzu. Prema njegovom izkazu bilo je više stotina partizana sa strojnicama.

⁵ Zlatko.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 22/4—1, k. 71.

Oko 05.00 sati krenuli su ovi partizani preko sela Lazina prema Žumberku, te su putem napali i oružničku postaju u Lazini koja je dala vrlo žestok odpor. Tom prilikom dva su partizana poginula a jedan je ranjen zarobljen. Od oružnika nije nitko stradao.

Iste noći krstario je oklopni vlak oko Jaske, te je na pruzi između Jaske i Domagovića uslijed razmaknutih želj. tračnica izkliznuo i napadnut žestokom strojopuščanom vatrom. Posada vlaka odgovorila i pod vatrom vršila popravak pruge.

Oko 06.20 sati krenuo jedan vod obkopara iz Karlovca, a oko 08.00 sati talijanska vojska — konjica, tenkovi i topništvo.²

2) 29. o. mj. u 21.10 sati napadnut je jedan stroj između Gornjih i Donjih Dubrava, na mjestu gdje je do sada već izvršeno 35 napada. Zbog razmaknutih tračnica stroj izkliznuo.

3) 29. o. mj. izvršen je napad na vlak mješoviti između Ličke Jesenice i Blata.

4) Od najnovijeg vremena Talijani se u Karlovcu službeno interesiraju za svaki odlazak naših jedinica. Traže podatke o pravcu kretanja, brojnom stanju i namjeri.

5) 28. o. mj. viđena je grupa od oko 50 partizana u Žakanjičkim Selima, občina Ribnik, prema šumi Restovo.

Vodio ih je Slovenac Pavao Luzar iz Podzemlja, občina Gradac, kotar Črnomelj. Uz njega je Janko Šajatović iz sela Badovinac, občine Sošice, kotar Jastrebarsko.

PROČELNIK OČEVIDNOSTNOG ODJELA GLST.,

Kapetan bojnog broda:

(Kubin)³

(M.P.)

Kubin

² Ove akcije vršile su jedinice 4. NOU brigade Hrvatske (1. kordunaška). Opširnije vidi tom V, knj. 6, dok. br. 25.

³ Rihard

**IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA UNUTARNJIH POSLOVA NDH
OD 31. AVGUSTA 1942. MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA
NDH O NAPADU PARTIZANA NA SV. JANU I JASTRE-
BARSKO¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
Tajništvo Ministra

Taj. Broj: 7352 I. A. 1942. U Zagrebu, dne 31. kolovoza 1942.

Predmet: Jastrebarsko — partizanski
napad.

MINISTARSTVU HRVATSKG DOMOBRANSTVA

u

Zagrebu

Velika Župa Pokupje u Karlovcu pod Prs. brojem 765 od 28. ov. mj. predložila je ovome ministarstvu priepis izvješća, kojeg joj je predložila kotarska oblast u Jastrebarskom pod brojem 633 Prs. od 28. ov. mj. a koje glasi:

„Dne 25. VIII. 1942. oko 18 sati došla je grupa od oko 300—400 partizana iz Žumberka u Sv. Janu.² Tu su bez ikakvog odpora, jer odbrana uobće nije postojala, ušli u zgradu občine, iznieli sav inventar i sve spise na ulicu te zapalili. Potom su ušli u trgovinu Antuna Cara i tu su opljačkali neustanovljenu količinu robe. Jednako su opljačkali i stan občinskog bilježnika, kojemu su odnijeli sve rublje, sva odijela i nešto živežnih namirnica.

Drugoga dana, 26. VIII. 1942, oko 5 sati u jutro, vjerojatno ista grupa partizana, podpomognuta sa partizanima koji se zadržavaju oko šume „Crna Mlaka“ i oko Okića provalili su u samo Jastrebarsko. Partizana je moglo biti do jedne tisuće.

Jedna grupa je zaposjela kolodvor, druga grupa je udarila na mjesto, kraj groblja, gdje je bilo smješteno oko 200.000 kg vojničkog siena, a treća grupa je došla u mjesto Jastrebarsko.

Partizani su odmah na kolodvoru uništili sav inventar, te zapalili zgradu, koja je do temelja izgorila, zapalili su skladište, koje je isto potpuno izgorilo, a i nekoliko vagona sa robom.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 49/3—1, k. 65.

² Napade na Sv. Janu i Jastrebarsko izvele su jedinice 1. kordunaške brigade (4. NOU brigada Hrvatske). Vidi tom V, knj. 6, dok. br. 45, knj. 7, dok. br. 25 i knj. 30, dok. br. 120.

Vojničko sieno je čuvalo 5 domobrana, koji su, videći pred sobom masu partizana koji su iz strojnica pucali u njihovom pravcu, pobjegli u pravcu vrtova i tako spasili sebe i svoje puške. Partizani su bez ikakva otpora zapalili sieno, koje je u kratko vrijeme podpuno izgorjelo.

U samom mjestu Jastrebarsko partizani su naišli na odpor jedino kod zgrade oružničke postaje, koju je branilo 6 oružnika i kod zgrade pekare Kozlovac, u kojoj je bilo 5 ustaša, pekara, koji tamo peku kruh za ustašku posadu, koja se nalazi u Klinča-Selu i Zdenčini.

Na ova dva mjesta se je razvila borba i strahovita pucnjava iz pušaka, partizani su pucali i iz strojnica (oružnici nisu ih imali), a bacane su i ručne bombe i s jedne i s druge strane. U par navrata partizani su pozivali oružnike neka se predaju, no ovi su se borili i dalje, tako da je borba trajala od 5 sati, pa sve do $\frac{1}{2}$ 8 sati, kad su se partizani stali povlačiti iz Jastebarskog, a da oružnike nisu svladali. Jednako su se borili i ustaše, koji su se nalazili u zgradi pekare Kozlovac, te ih partizani nisu svladali.

U toj borbi od bombe je ranjen 1 oružnik, te u susjednoj kući do oružnika Kovač Vendo i njegova žena, dok je partizana vjerovatno 4 mrtva i više ranjenih.

Partizani su bez ikakvih zaprieka ušli u zgradu kotarske oblasti i kotarskog suda. Tu su porazbijali sav namještaj, pregledali cielu pismaru, iz sobe podpisanog su odnели većinu prezidialnih spisa, sve izvještaje (u konceptu) te uzeli cielu kasu (koju su vani razbili). Sve ostalo su po sobama porazbacali i potom zapalili. Ciela zgrada je ubrzo planula, razvio se je strahoviti požar. Tek kada su partizani otišli počelo se je spašavati. Spasilo se je nešto malo inventara kotarskog agronoma, kotarskog priradnog nadzornika i kotarskog šumara, dok je sve ostalo uništeno ili dobro nagorjelo. Isto tako je izgorio namještaj kotarskog suda, a spašena je samo gruntovnica i stvari u njoj. Zgrada je izgorjela skoro do temelja. Jednako je zapaljena zgrada poreznog ureda, koja je podpuno izgorjela, sa svim namještajem, a ostale su samo velike kase, koje partizani nisu mogli razbiti niti sobom ponieti.

Partizani su zapalili i školsku zgradu (jer je ista služila za vojsku), no ista je pretrpila neznatne štete, jer je požar ubrzo ugašen. U poštanskom uredu partizani su polupali brzoglasni i brzojavni namještaj i zapalili mali kup novina, no požar je odmah ugašen. Iz pošte su navodno odnели samo oko 3.500 Kuna gotovog novca. U državnom dječjem domu partizani su zapalili štalu i baraku, koje su ubrzo izgorjele.

U veletrgovini Jakovac, partizani su opljačkali nešto duhana, šećera i soli, te neustanovljenu količinu novca. Još su par-

tizani uzeli nekoliko krugovalnika od privatnika, a iz Dječjeg doma nešto hrane i blaga. Potom su se partizani povukli u istim pravcima, kako su i došli. S njima je otišlo i oko 700 djece, koja su tu bila smještena, a dovedena iz Bosne.³ Nekoja su djeca među partizanima prepoznala svoju braću i svoje očeve. Djecu je pvela ona grupa partizana, koji su otišli u pravcu Sv. Jane.

U Sv. Jani su se partizani zadržali još cijelog dana 26. VIII. 1942., a potom su otišli u pravcu Žumberka, dok se djeca kasnije vratila u Jastrebarsko.

Partizani su sobom pveli i Dr. Branka Davila, kotarskog liečnika i Dr. Josipa Kneževića, umirov. liečnika, no njih su pustili još istoga dana.

U Jastrebarskom se nalazi već oko 20 dana posada od oko 140 domobrana za osiguranje mjesta.

Dne 25. VIII. 1942. god. oko 6 sati poslie podne g. pukovnik Reš brzoglasno je izdao nalog, da ciela ta posada mora odmah otići u mjesto Prekrižje i to osigurati. Podpisani se je tome protivio, a tako i nadporučnik Štefiček, zapoviednik te posade, no g. podpukovnik Reš je odgovorio, da je to zapovied i mora se izvršiti. Domobrani su napustili Jastrebarsko oko 7 sati poslie podne i tako je to mjesto ostalo bez obrane. Da je ta posada ostala, sigurno bi se Jastrebarsko spasilo.

Dne 26. VIII. 1942, oko 5 sati u jutro, čim je odpočeo napad partizana podpisani je brzoglasno zatražio iz Karlovca pomoć. Oko 5 sati i 15 minuta podpisani je još brzoglasno razgovarao sa g. podpukovnikom Rešom, koji je obećao pomoć. Tek oko 9 sati u jutro došla je zatražena pomoć, kad već ni jednog partizana nije bilo u mjestu.

Moli se naslov, da odmah odredi povjerenstveni pregled u Jastrebarskom, te izda shodno glede daljeg uredovanja kotarske oblasti.

Prednji izvještaj predložen je Župskoj redarstvenoj oblasti u Karlovcu i Ustaškoj nadzornoj službi I/III u Zagrebu pod brojem gornjim od danas.“

II.

Ravnateljstvo državnih željeznica u Zagrebu od 27. ov. mj. predložilo je Ministarstvu prometa i javnih radova sliedeće izvješće:

„Dne 26. kolovoza 1942. u 4 sata 50 časa napadnuta je postaja Jastrebarsko po partizanima, zapalili zgrade, kola, oštetili tri stroja. Šteta koja je učinjena iznosi oko 8,042.000 Kuna.

³ Odnosi se na djecu dovedenu poslie ofanzive na Kozari.

Za vrijeme napada u postaji Jastrebarsko nalazio se je vlak 355 i vlak 511.

Vlak 355 je otišao iz Karlovca u 19 sati 29 časa, u Jastrebarsko je stigao kada je nastala noć, jer je u Draganićima čekao na pretjecanje vlaka 313 i križanje vlaka 314, radi toga je zadržan da ostane preko noći u Jastrebarskom.

Vlak 511 koji je otišao iz Karlovca u 4 sata i 19 časa stigao je u Jastrebarsko u 4 sata i 50 časa.

Za to vrijeme već je bio obkoljen prostor oko postaje po partizanima, a da nitko od osoblja nije znao.

Kada je nastala pučnjava u samom mjestu Jaska i čim je stigao vlak 511, napali su partizani i vikali napred lijevo krilo, te su prostor postaje podpuno obkolili i sa te strane.

Partizani koji su obkolili prostor oko postaje morali su doći od strane Crne Mlake, a koji su obkolili mjesto Jasku došli su od strane Okića.

Način napadaja na postaju bio je ugovoren u tančine među partizanima.

Jedni su odmah došli u blok skretnice broj I, razbili u bloku našastarske predmete, prozore i isti zapalili. Dva vojnika, koji su čuvali blok morali su pobjeći ili su ih zarobili, a skretničar je pobjegao u podrum bloka, gdje se je spasio.

Drugi su u postaji kupili našastarske predmete, sve tiskalice što su god našli metali na jednu hrpu i zapalili.

Nadstojnika su postaje prisilili, da im otvori blagajnu, šta je morao učiniti, jer mu je bio u opasnosti život i iz blagajne uzeli oko Kuna 8.000. — državnog novca, i Kuna 16.000. — posebničkog novca nadstojnika postaje.

Na molbu nadstojnika postaje Rupe i njegove supruge da im se dozvoli spasiti njihovu sirotinju to su im dozvolili da pokušstvo spasi, kojeg je iz stana na brzu ruku iznašao premda je već zgrada bila u plamenu.

Zatim su upalili robno skladište, skladište sekcije i ured nadziratelja pruge. Garnituru vlaka 511 koja se sastojala od tri putnička i jednih službenih kola, polili su benzinom, ubacili nekoliko zapaljivih bomba i upalili, uslied čega je garnitura izgorjela.

Od vatre koja je dolazila od postajne zgrade, od kola vlaka 511 i skladišta, izgorilo je 6 kola praznih od vlaka 355 koji je stajao na trećem kolosjeku.

U isto vrijeme dok su palili zgrade i kola, već su drugi odkopčali strojeve i to od vlaka 511 na kojega su se sami popeli i vozili do skretnice i punom parom se vratili sa samim strojem na garnituru vlaka 511, uslied toga je stroj i kola oštećen. Prije toga čina putnike su iz kola istjerali.

Od vlaka 355 koji je imao dva stroja, jedan stroj su pustili preko skretnice do bloka, i vratili se na stroj i kola vlaka 355. Stroj se sudario sa stojećim strojem te su obadva stroja oštećena.

Prije napada na postaju Jastrebarsko u km 453.0 pokidali su 4 brzoglasne žice i zapalili stražaru br. 288. U km 454.0—5 prerezali su brzoglasne i brzoglasne stubove i bacili niz nasip. U km 454.350 tračnica izvađena i isto bačena niz nasip.

Zbog toga nije bio sporazum moguć sa postajom Jastrebarsko od strane postaje Zdenčina, a niti je mogla otići kakva pomoć sa vlakom radi izbačene tračnice.

Osim toga zarobili su obhodara pruge Mirka Bakšića i pet domobrana koji su vršili obhod pruge oko 3 sata između stajališta Desinca i postaje Jastrebarsko.

Navedene su partizani odveli prema Jaski, a ophodar im je morao pokazati kuda vodi glavna cesta, gdje su ga nakon toga pustili dajući mu propusnicu koja se prilaže.⁴

Prema saslušanju osoblja, kada su partizani svoju namjeru izvršili, što je trajalo preko pola sata, povukli su se istim pravcem, od kuda su napali postaju Jastrebarsko.

Prema saslušanju osoblja bilo je oko 700—800 partizana obučениh u zelenkastu odoru sa partizanskim kapama, koje su imale petokrake zvijezde. Bilo ih je u građanskom odjelu, a svi su bili oboružani sa ručnim strojnicama, puškama, bombama i samokresima.

Postaja Jastrebarsko bila je osigurana samo sa 8 domobrana i sa željezničkim osobljem (petorica), koje je bilo u službi. Od 8 domobrana bilo je na bloku I i II po dva domobrana, dva domobrana kod skladišta i dva kod postaje, koji nisu mogli ništa učiniti, radi premoći napadača.

Ovi domobrani ili su zarobljeni ili pobjegli, jer do sada nije poznata njihova sudbina.

Od vlaka 355 oštećeni su strojevi 31—001, gdje se je tender zabio u stroj 108—002, a od stroja 108—002 potrgana prsna greda, procjenjena šteta oko Kuna 12.000. —

Na stroju 01-001 od vlaka 511 potrgana zadnja greda, odbojnici potrgani, procjenjena šteta oko Kuna 20.000.—

Od vlaka 511 izgorila su troja putnička i jedna službena kola, gdje je samo ostao kostur, brojevi kola nisu se mogli ustanoviti.

Od vlaka 355 nagorila su kola i to FSL 481784. Omr. D. R. B. 22137, K.H.D.Ž. 780050, FS.L. 447355 FS.L. 456718. L. 465270, te je šteta počinjena na putničkim i teretnim kolima oko Kuna 2,000.000.—

⁴ Redakcija ne raspolaže tim dokumentom.

Na zgradama koje su izgorjele i to: postajna, robno skladište, skladište sekcije, ured nadziratelja pruge kao i blok I zajedno sa našastarom procjenjena je šteta oko Kuna 4,000.000.—, na robi oko Kuna 1,000.000.—, dočim na pruzi Kuna 10.000.—

Sveukupna šteta, koja je prouzročena iznosi oko Kuna 8,042.000.—

Strojno osoblje vlaka 355 kao i vlaka 511 nije moglo pobjeći sa vlakovima, budući su u jednom času bili napadnuti i nitko nije mogao ništa poduzeti da bi se moglo spasiti strojeve i kola.

Postajnom strojnom i vlakopratnom osoblju nije se ništa dogodilo.

Pomoćna kola i pomoć vojske iz Karlovca stigla je u 7 sati, no bilo je prekasno, budući su se partizani već povukli, jer su zgrade bile već u plamenu, tako da se nije ništa više moglo spasiti.

Primjetiti nam je, da je postaja Jastrebarsko bila dovoljno osigurana sa vojskom ne bi se usudili partizani napasti postaju, a možebitni napad bi se bio odbio.

Osiguranje moralo je biti tim više jer su partizani na tom odsjeku pruge već više puta napadali vlakove i oštetili prugu, a o čemu su bile obavještene vojne vlasti.

Radi nesigurnosti pruge obustavljen je na dielu pruge Zagreb — Karlovac noćni promet svih vlakova počam od 21. kolovoza 1942.“

Ustupaju se gornja izvješća na znanje radi preduzimanja potrebnih mjera za osiguranje života i imetka našem življu u Jastrebarskom i okolici.

ZA DOM SPREMNI!

(M.P.) Po ovlaštenju ministra unut. poslova
Veliki Župan kod ministarstva unut.
poslova
(Josip Troyer)
Josip Troyer

Dostavlja se:

1. Ministarstvu Hrvatskog Domobranstva
2. Glavnom stožeru ustaške vojnice
3. Ustaškoj vojnici Hrvatsko oružništvo

Zagreb

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH OD 31. AVGUSTA 1942. O NAPADU PARTIZANA NA TERITORIJU 1. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE¹

Očev. br. 4062/c/Taj.

4062
14

DNEVNO IZVJEŠĆE

prema podacima oružništva na dan 31. kolovoza 1942. godine.

1. Oružnička pukovnija od 27. kolovoza pismeno javlja:

21. kolovoza o.g. oko 70—80 naoružanih partizana pod vodstvom Milke Kufrinka² došla je u selo Stankovo (6 km s.z. Jastrebarskog). Uzeli sobom 1 seljaka da ih vodi do sela Gor. Desinec (4 km s.i. Jastrebarskog). Iz občinske zgrade — blagajne odnieli su 16—17.000 kuna i 1 pisaći stroj, a zatim zgradu zapalili.³

22. kolovoza o.g. oko 60 naoružanih partizana došli su u selo Dišnik (7 km s.z. Garešnice), te ga opljačkali.

Po svršenom činu partizani su se udaljili u pravcu sela Mali Prokop (16 km s.z. Garešnice).

Istog dana oko 22 sata došlo je oko 50 naoružanih partizana u selo Popovac (11 km s. Garešnice) i opljačkali ga.

2. Oružnička pukovnija od 26. kolovoza o.g. pismeno javlja:

17. kolovoza o.g. jedna ustaška obhodnja pronašla je u kući odbjeglog komuniste Jozе Bronzovića u selu Prvancima (1 km j. Perušića) 7 bombi i 1 staru lovačku pušku. U vezi s time izvršena je 21. o.mj. u Perušiću smrtna kazna strijeljanjem nad jednim talijanskim vojnikom, koji je sa sestrama odbjeglog Bronzovića, Ivkom i Katom, održavao veze i dobavljaо bombe za partizane. Obje ove ženske stavljene su u pritvor talijanskih vojnih vlasti.

Odvojeni oruž. stož. častnik u Zemunu od 27. kolovoza pismeno javlja:

24. kolovoza o.g. na željezničkoj pruzi između sela Grk i Morović pucali su partizani na vlak, koji je išao iz Sr. Rače u Šid. Eksplozivom je prekinuta željeznička pruga — tračnica u dužini 40 cm.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 6/2—1, k. 52.

² Milka Kufirin, tada politički komesar 3. čete bataljona „Josip Kraš“ (tom V, knj. 6, dok. br. 21).

³ Vidi tom V, knj. 7, dok. br. 4.

U vremenu od 23. srpnja do 20. kolovoza o.g. udaljilo se je iz sela Grgurevci, kotar Hrv. Mitrovica, 55 muških i 9 ženskih osoba. Svi su pravoslavne vjere. Razlog bjegstva nije poznat.

PROČELNIK OČEVIDNOSTNOG ODJELA
kapetan bojnog broda:
(Kubin)
Kubin

BR. 149

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ORUŽNIČKE POSTAJE
BIHAĆ OD 2. SEPTEMBRA 1942. MINISTARSTVU DOMO-
BRANSTVA NDH O PREBACIVANJU JEDINICA LIČKO-
-KRBAVSKOG ZDRUGA NA UDBINU¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
glavni stožer — odsjek za šifru

Očev. broj 1345

BRZOJAVKA

Predata:

2. rujna 1942 god. u 15.00 sati od D.K.P. Siska (Bihać) pod br. 2/3

Primljena u Odsjeku za šifru:

2. rujna 1942. god. u 17.00 sati od D.K.P. Zagreb pod br. 40

SADRŽAJ DEŠIFRATA

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
GLAVNOM STANU POGLAVNIKA
MINDOM OPEROD

19.00.—

31. kolovoza po zapovjedi Glavnog Stana Poglavnika počelo je prebacivanje jednog sata Ustaško-ličko-krbavskog Zdruga sa zapovjednikom satnikom **Baljakom** zrakoplovom u **Udbinu**.²

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 2/1—14, k. 13 A.

² Prebacivanje ove jedinice vršeno je u vezi napada na Udbinu 2. NOU brigade Hrvatske i 2. bataljona Grupe NOP odreda za Liku. Vidi dok. br. 145.

Radi pomanjkanja zrakoplova prevoz nastavljen 1. rujna.

Nezgodom danas je oštećen jedan zrakoplov „Avia“ koji je ostao u **Udbini**.

Uzporo sa ovom akcijom povela je I. Bojna iz Ličkog Zdruga iz Ličkog Petrovog Sela dobrovoljno čišćenje prema **Plitvičkim Jezerima** sa uspjelom akcijom preko brda **Medvedak**, 23. kolonom preko brda **Klokočevica**, te je radi ove akcije poduprta bombardiranjem iz zrakoplova „D-17“ sa vrlo dobrim uspjehom.

Zauzet je **Prijeboj**, gdje je nađeno mnogo tragova krvi, konjskih, od neprijatelja, rublja, blaga i t.d. sve je povedeno u **Ličko Petrovo Selo**, nakon uništenja otpornih mjesta u **Prijeboju**.

Teško ranjen ustaški satnik **Cerovski** i jedan ustaša.

Jedna ustaška preselica iz **Kostajnice** stigla je u **Otoku**, štićena od III. Bojne.

Broj 961/Tajno

POSADNO ZAPOVJEDNIČTVO
BIHAĆ

Opazka dešifrera: Dešifrirao i original uništio: 2. rujna 1942. g. u 18.00 sati p.k.	Dešifrat primio:	
	Za koga G.S.P.	OPEROD
	Koliko primjeraka	1 1
	Vrieme	18 ⁴⁵
Podpis		

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA MORNARICE NDH OD 4. SEPTEMBRA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH O NAPADU PARTIZANA NA LUČKU POSTAJU U BOLU¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

ZAPOVJEDNIČTVO MORNARICE

P. broj 25102/42.

4. rujna 1942. godine.—
u Zagrebu.

Predmet: Opljačkan ured lučke postaje Bol.—

- 1) GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA — OČEVIDNOSTNI ODJEL.—
- 2) GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA — OPERATIVNI ODJEL.

Lučko Zapovjedništvo Makarska dostavilo je dopis sljedećeg sadržaja:

„Lučka postaja Bol, svojim brojem 414/42 izvijestila je sljedeće:

„Izvjješuje se Naslov da su dne 7. t.m.j. u 20 sati oboružani partizani upali u ovaj ured, te odnijeli sve što su našli i to: očevidnosti poštanskih troškova, poštansku knjigu za predaju, upisnik ribarskih lađa i sve upisne listove ribarica, sve uredske spise od broja 1 do 413, kazalo predatog zapisnika, Upisnik brojem označenih lađa stari i novi, očevidnost brodova m.ob.pl., Narodne novine, Naredbe Z.M., upisnik dolaska i odlaska brodova, Našastar i sve što je u njemu bilo zabilježeno, knjigu potrošnog materijala, obračun buletara sa 30 primjeraka. sveska namira broj 77, obračun i očevidnost vrijednostnih tiskаница sa svim tiskanicama, sve ostale očevidnosti i predbilježbe sa svim tiskanicama i pribor uredski, te lične isprave službenika“.²

Gornje se dostavlja s molbom na znanje.—

ZAMJENJUJE ZAPOVJEDNIKA,
KOMODOR:

(Angeli)

Angeli³

(M.P.)

5/9 Očev.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 14/2, k. 78.

² Akciju su izvršili partizani Bračke čete.

³ Edgar

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH OD 7. SEPTEMBRA 1942. O BORBAMA S PARTIZANIMA NA PODRUČJU GAREŠNICE¹

Zagreb
13.30

Zap. Ustaške nadzorne službe brzoglasno javlja: Kotarski predstojnik iz Garešnice u 10.15 javlja sljedeće:

Prema primljenim podacima partizani se nalaze u Vukovju, Rogoži, Dubravci,² Velikoj i Maloj Bršljanici i na svom području Vukovja. Izgleda da su se ukopali između Velikog i Malog Vukovja tako da spriječe svaki dolazak u Garešnicu. Njihove straže postavljene su od Malog Vukovja do Velike Bršljanice zaključno, a izgleda da su ove straže sastavljene od domaćih ljudi. Zapovjedništvo ove skupine nalazi se u Stubovac³ — občina Vukovje. Prema primljenim podacima partizani su potpuno spremeni i naoružani. Ima točnih podataka da će napasti Garešnicu, a ima ih oko 2000. Posada koja se nalazi u Garešnici neće se moći obraniti ni za kraće vreme. Traži se žurna pomoć i uputa za daljnje držanje.

U Vukovju su zapaljene zgrade oruž. postaje, obč. poglavarstva, pošte, škole te kuće trgovca Mijaševića i stan obč. bilježnika.⁴ Dana 6. IX ubijen je u s. Kozarevcu učitelj Ključarević. Ubijen je oko 11 sati noću od 2 nepoznate osobe, — sumnja se na Iliju Jandrića koji je pobjegao iz zatvora u Bjelovaru.

Predao: službujući Skrbnički.

Prednji izvještaj odmah je brzoglasno predat 1. pješ. diviziji u Bjelovar sa zadatkom da može eventualno koristiti novake do 15. IX. Primio st. nared. Puškarević

Primio i predao p.pk.
Niederlander.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I .I., reg. br. 7/1—5, k. 13 A.

² Pogrešno. Treba: Dišnik.

³ Treba: Stupovača.

⁴ i ⁵ Akcije su izvršile jedinice 3. operativne zone Hrvatske i 3. 5. i Udarni bataljon Banijskog NOP odreda (tom V, knj. 7, dok. br. 19 i 87).

Zagreb
16.20

Zap. Ustaške nadz. službe brzoglasno javlja: Župska redar. obl. Bjelovar: Kotar. Obl. Garešnica javlja: Danas u 8.30 sati došli su u Vukovje 90 domobrana i jedan poručnik koji su bili u Gojilu zarobljeni po partizanima.⁵ Iz Gojila su dovedeni u Garešnicu u košulji u Stupovaču odakle su pušteni i došli u Vukovje. Prema njihovim izjavama u Gojilu je poginulo 60 Njemaca a oni su ostali jedini živi iz jednog sata. Većina partizana je iz Bosne. Navedeni domobrani razišli su se svojim kućama. Prema poldnevnim podacima u Vel. Bršljanici i Vukovju nalaze se 30 vodova partizana. Izkazom očevidaca svaki vod broji 200 ljudi. Prema tome radi se o 6000 partizana. Isti stoje u koloni dugačkoj oko 3—4 km. Jučer su u Stupovači i u Bršljanici pokopali svoje mrtve. Zabranili su žiteljima iz občine Vukovje svaki odlazak u Garešnicu. Svi Srbi su u pokretu. Srbska sela se dižu i stvara se obća pobuna. Opasno je obkoljavanje Garešnice i Grubišnog Polja. Jedan dio partizana kreće u Podgoricu,⁶ jedan dio na Ribnjak preko Ilove na području Pakraca, a jedan dio ostaje u Vel. Bršljanici. Partizani su imali namjeru napadati Garešnicu prošle noći ali su držali da je došla vojska posebnim vlakom. Moli se žurno poslati jake oružane snage i moli se upute šta ima činiti kotar. oblast. Žitelji Garešnice i okolice bježe. Stanje je više nego kritično.

Predao: sl. Skrbnički
Primio: p.pk. Niederlander

Zagreb
17.15

Pukovnik Klišanić iz Zapovjedništva Ustaške vojnice moli žurno poslati zrakoplovom streljivo 7,9 mm u Garešnicu za oko 200 pušaka. Izdat po ovome odmah nalog bojniku Gale.

Primio i predao bojnik Žrnavec

Zagreb
17.45

Zvat podpukovnik Reš i saobćeni podatci primljeni od Glavnog stana Poglavnika radi namjeravanog napadaja na Ozalj.⁷ U isto vrijeme

⁵ Treba: Podgarić.

⁷ Napad na Ozalj izvršile su jedinice 4. NOU brigade Hrvatske (1. kordunaška). Vidi tom V, knj. 7, dok. br. 9 i 44.

podpukovnik Reš javlja, da ima on podatke, da se u kotlini između G. Lovića i Dvorišća u obćini Vivodine ispod Budina nalazi partizanski stožer i veća skupina partizana.

Moli odmah bombardirati.

Po prednjem odmah izdat bojniku Gale.⁸

Primio i predao bojnik Žmavec

...⁹
Zagreb
20.15

Vrhovno oruž. zapovjed. brzo-glasno javlja: Zapovjednik Oružničkog krila Bjelovar brzo-glasno pod br. 11040 od 7. IX u 19.35 javlja: Oruž. postaja u Garešnici danas u 18 sati brzo-glasno javlja: Danas oko 5 sati oko 5000 do 6000 partizana postrojenih u vodove sa podpunom ratnom opremom došli su od Gojila (kotar Kutina) u selo Velika i Mala Bršljanica (8 km zap. Garešnice), a odakle se razvili do sela Dišnika uz riek u Ilovu do sela Tomašica, tako da je Garešnica u obliku podkove opkoljena sa zapada, juga i istoka. Pravoslavno žiteljstvo drži strażu po selima u korist partizana i u živom je kretanju. Svi su znaci da postoji obći pokret pravoslavaca u sporazumu sa partizanima sa svrhom da zauzmu cijelo područje kotara Garešnica i Grubišno Polje.

Posada u Garešnici neće se moći dugo opirati ovome općem partizanskom pokretu.¹⁰

Oružnik Gregorac Mato, za kojeg je bilo javljeno da je ubijen, vratio se danas.

Predao: st. nared. Ivanetić.
Primio: p. pk. Niederlander.

...¹¹

⁸ Josip

⁹ i ¹¹ Redakcija izostavila dio teksta koji se odnosi na akcije na teritoriji Bosne.

¹⁰ Tada nije vršen napad. Jedinice 12. NOU brigade napale su Garešnicu 21. februara 1943 (tom V, knj. 12, dok. br. 73 i 84).

**IZVJEŠTAJ VRHOVNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA
OD 13. SEPTEMBRA 1942. GLAVNOM STANU POGLAV-
NIKA O BORBAMA S PARTIZANIMA U ZAPADNOJ LICI I
ŽUMBERKU¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIČTVO

Odjel za javnu sigurnost

Broj 2640/tajno

U Zagrebu, dne 13. rujna 1942.

*Predmet: Dnevno izvješće
od 13. rujna do 9 sati.*

- 1.) GLAVNOM STANU POGLAVNIKA (Očevidni odjel)
- 2.) ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE VOJNICE (Podhvatni odjel) i
- 3.) ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE (I. i II. ured)

...²

2. oružnička pukovnija 10. rujna pismeno javlja:

U toku dana 9. IX partizani su zauzeli mjesta Čanak (12 km s.i. od Perušića), Gostovaču (7 km s.i. od Perušića), Ramljane (12.5 km s.i. od Perušića) i Luliće (12 km i. od Perušića) te Ivčevića Kosom produžili pokret u pravcu Janjča (10 km s. od Perušića). Jedan partizanski bataljon izašao je 9. o.mj. poslie podne na Janjče. Naša momčad u Gostovači, Čanku i Ramljanima podlegla je velikoj nadmoćnosti neprijatelja.³

Zamolio sam zapovjednika talijanske divizije „Re“ u Gospiću za žurnu oružanu pomoć kako partizani ne bi presiekli željezničku prugu i put od Gospića prema Vrhovinama.

Naši slabiji odredi ustaša, oružnika i milicije drže crtu Konjsko Brdo — Lipova glava u cilju spriečavanja daljeg napredovanja partizana prema Perušiću.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 44/4, k. 71.

² Redakcija je izostavila dio teksta koji je objavljen u tomu V, knj. 7, dok. br. 100.

³ Ove akcije, koje su izvršile jedinice 2. NOU brigade, bile su uvod u ostvarenje opšteg plana operacija 1. operativne zone u zapadnoj Lici. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 7, dok. br. 18, 33, 38, 50, 51, 60 i 109, knj. 30, dok. br. 135 i Arhiv V. I. I., reg. br. 38—1/4 i 25/4, k. 1467.

Oružnička postaja Savski Marof 12. rujna u 18 sati brzoglasno javlja:

20 partizana prebacilo se je preko rijeke Save kod Samobora i sukobili su se u 15.30 sati sa ustašama i oružnicima kod sela Drenje (4 km j.z. od Savskog Marofa). U borbi ubijena 3 partizana, a na našoj strani gubitaka nema.⁴

Nadzorni častnik posade u Zagrebu satnik Dobrilo 12. rujna u 20.15 sati brzoglasno javlja:

Oko 140 partizana prebacilo se je preko rijeke Save na područje občine Brdovečko Prigorje (9 km s. od Samobora). Jedna grupa se je prebacila preko vinograda prema cesti, koja vodi od sela Pušće prema Zagrebu i raspitivali se kod seljaka za najbliži put u Zagreb.⁵

(M. P.)

Glavni Zapovjednik,
Pukovnik: Boić
Boić

⁴ i ⁵ Vidi dok. br. 155.

**IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH OD
14. SEPTEMBRA 1942. O AKCIJI NA TVORNICU ZAVOJNOG
MATERIJALA U ŠVARČI¹**

MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
GLAVNI STOŽER — OČEVIDNOSTNI ODJEL
Očev. broj 4347 taj. IV 1942.
u Zagrebu, dne 14. IX 1942.

*Predmet: Napadaj na tvornicu zavojnog
materijala*

Veze:

**OPERATIVNOM ODJELU GLAVNOG STOŽERA
DOMOBRANSTVA**

Iz pouzdanog izvora primljena je slijedeća neprovjerena obavijest:

1) Noću 9/10. o.mj. napadnuta je tvornica zavojnog materijala u Maloj Švarči kod Karlovca (biv. Tulić mlin) u kojoj je bilo zaposleno oko 300 radnika. Tvornica nije bila vojnički osigurana. Zapaljena je stara sgrada tvornice i cijelo skladište koje je imalo sirovine za navodno dvije godine rada tvornice sa punim opterećenjem.²

Nova sgrada tvornice, kao i posebničko vlasništvo vlasnika tvornice, na zamolbu istoga, nije oštećeno.

Prilikom napada kćerka vlasnika pobjegla je dvokolicom u Gornju Švarču (oko 2 km udaljeno) da obavijesti ustašku bojnu, koja se tamo nalazila, ali dok je ova stigla napadači su već pobjegli.

2) Poštanski vod Zagreb — Zürkl između Samobora i Brebane je prekinut. 20—25 brzoglasno-brzobjavnih stupova porušeno je.—

PROČELNIK OČEVIDNOSTNOG ODJELA
kapetan bojnog broda:

(Kubin)

Kubin

(M.P.)

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 29/4—2, k. 65.

² Akciju su vjerovatno izvršili članovi partijske organizacije iz Karlovca.

**IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA UNUTARNJIH POSLOVA NDH
OD 15. SEPTEMBRA 1942. MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA
NDH O PRELASKU BANIJSKIH PARTIZANA NA
SEKTOR MOSLAVINE¹**

MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST

Broj: 12684-I-B¹ 1942.

U Zagrebu, dne 15. 9. 1942.

Predmet: Kretanje partizana.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
pohvatni odjel

Zagreb

Župska redarstvena oblast Bjelovar uputila je ovom ravnateljstvu izvješće sljedećeg sadržaja:

„Posljednjih dana opaža se živo kretanje partizana te je utvrđeno da se svi partizani u glavnom grupiraju u šumi Garjevici.

Dne 1. IX. 1942. ova je oblast primila obavjest od ustaškog zastavnika Peršinovića, da je narednik i zapovjednik oružničke postaje u Vukovju Šlagdić na licu mjesta u Bršljanici ustanovio, da se u svakoj kući peče po 10 kom. kruha za partizane koji su jučer na večer t.j. 31. VIII. 1942. stigli u to selo. Navodno ih imade oko 500, a da su stigli iz Bosne.²

Istoga dana primljena je obavjest iz kotarske oblasti u Garešnici po logornom zastavniku Peršinoviću da je primio iz Čazme obavjest, da se je danas oko 200 partizana prebacilo u šumu Garjevicu.

Dne 2. IX. o.g. oružničko krilo u Bjelovaru brzoglasno javlja, da je primilo od oružničkog voda u Kutini obavjest, da se je 1. IX. 1942. oko 11 sati 15 min. prebacilo 5 km sjevero-zapadno od Popovače kod sela Grabrov Potok oko 380 partizana i uputili se u šumu Garjevicu.³

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 21/1—25, k. 13 A.

², ³ i ⁴ Riječ je o prelasku 3, 5. i Udarnog bataljona NOP odreda Banije u Slavoniju, gdje je, po naredenju GŠH, od tih jedinica formirana 7. banijska NO brigada (tom V, knj. 7, dok. br. 34).

Dne 1. IX. o.g. primljena je od kotarske oblasti Grubišno Polje brzoglasna obavjest, da je u noći od 31. VIII. na 1. IX. 1942. po partizanima zapaljen drveni most na Ilovi između Ivanovog Sela i Maslenjače (granica kotara Grubišno Polje i Daruvara). Most gori i ostati će neuporabiv.

Dana 1. rujna 1942. primljena je od oružničkog krila Bjelovar obavjest da je u jutro 1. rujna 1942. god. viđeno u bivšoj jugoslovenskoj odori 6 partizana koji su prošli željezničku prugu kod Klokočevca kod šume Starenice i uputili se prema Gudovcu. Klokočevac je daleko od Bjelovara 4 km, a Gudovac 6 km 400 m.

Iz izvještaja kotarske oblasti u Garešnici od 31. VIII 1942. br. V.T. 426/42 da su od 22. do 25. VIII. 1942. veće skupine partizana došle u selo: Kutinica, Čaire, Stupovača, Brinjani, Rogoža, Mala i Vel. Bršljanica, občine Vukovje, Dišnik, Mali i Vel. Prokop, Popovac, občine Garešnica. Po ovim selima sakupljali su živežne namirnice koje su odvezli kolima u šumu Garjevica. Naročito na kote: 166, 208, 198 i 317.

Broj naoružanih partizana u šumi Garjevica na ovom području kreće se oko 1000.⁴ Broj ostalih odbjeglih muškaraca, žena i djece kreće se također preko 1000.

Na označenim kotama partizani se utvrđuju, te namjeravaju napasti Garešnicu, Vukovje, Kutinu, Čazmu i Popovaču.

Partizani vrše promičbu u ovim selima, jedan veći broj Srba pošao je u šumu sa svojim obiteljima.

Hrvatsko žiteljstvo cijelog ovog kraja živi u velikom strahu te su mnogi sklonili se u Garešnicu.

U navedenim selima nemoguće je vršiti ma kakvu vlast, jer se ne raspolaže s dovoljnim jakim oružanim snagama.

Oružničke postaje naročito u Vukovju ograničene su na obranu vojarnje a drugu službu uobće ne mogu vršiti.

Oružnička postaja u Vukovju u svojem tajnom izvješću od 31. kolovoza 1942. broj: 442 tvrdi, da pridolaze iz Bosne i Korduna partizani i da se grupiraju u šumi Garjevica, pa da se računa da ih imade oko 5.000.

Vrlo je teško utvrditi njihovo brojno stanje s razloga, što nitko tamo ne ide, te ih sigurno nitko nije u cjelini niti vidio te ovaj broj od 5.000 svakako će biti pretjeran, ali se sa sigurnošću, na osnovu primljenih izvještaja, može ustvrditi da ih ipak imade vrlo veliki broj i da se ovih posljednjih dana prebacuju sa svih strana u šumu Garjevica odakle će, nakon toga dok se utvrde i osigura u sa svim potrebnim, napadati mirno pučanstvo, te javne zgrade i ustanove.

Na osnovu izloženog umoljava se naslov, odnosno mjero-davni, da poduzmu jednu veću vojničku akciju na vrijeme, jer

će u slučaju nepoduzimanja vojničke akcije posljedice biti vrlo teške.“

Prednje se predlaže naslovu, s molbom na znanje i izvoljno uredovanje u svom djelokrugu.

ZA DOM SPREMNI!

PO NALOGU RAVNATELJA:
NADSTOJNIK ODSJEKA:

u.z.

(M.P.)

Dr. Vučić
(Dr. Vučić)

BR. 155

IZVJEŠTAJ USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE OD 15. SEPTEMBRA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA DOMOBRA NSTVA NDH O USTAŠKO-DOMOBRA NSKOJ OFANZIVI NA TERITORIJU ŽUMBERKA¹

Izvj eštaj iz Samobora:

Dana 14. o.mj. kolona koja je išla preko Brežica izbila je po talijanskom području na selo Planinu, gdje je u samom mjestu uhićeno 17 živih partizana koji su odmah streljani. Ista kolona stigla je poslie podne oko 16.30 sati na položaj kod Novog Sela (naše područje), gdje se je već vodila borba između partizana i bojne satnika Hübla. Partizani su uhvaćeni u bok i sleđa te se razvila kratka ali žestoka borba u kojoj je na mjestu ostalo mrtvih 17 partizana a po izjavi Ustaša i Domobrana oko 80 partizana je odvućeno mrtvih.² Naši gubitci su: 5 mrtvih iz bojne satnika Hübla, i dva mrtva iz Gorskog zdruga, te 15 ranjenih što Ustaša što Domobrana.

Jutros u 6 sati otišli su naši sanitetski odredi po ranjene i troje bornih kola sa satnikom Oreškovićem.

Jutros u zoru uhvaćeno daljnih 10 živih partizana kod Novog Sela, koji su odmah streljani. Borba se nastavlja. Sudjeluje brdsko topništvo. Izgleda da zrakoplovstvo nije polučilo željene rezultate. Kolona pukovnika Metzgera nije stigla na vrijeme na

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 25/1—13, k. 13A.

² Odnosi se na ranjene partizane Krškog odreda koje nisu mogli evakuisati (tom VI, knj. 4, dok. br. 35).

položaje iz nama neobjašnjenih razloga. Kolona pukovnika Moškova zauzela položaje prema predviđenom planu, i stupila u borbu kod Novog Sela.

Noćas, gotovo čitavu noć, se vodila čarkarska borba oko Zdenčine, sa nepoznatim snagama partizana. Nema točnih podataka, jer je brzoglasna veza prekinuta, a izgleda da je prekinut i električni vod kod Zdenčine.

Sinoć oko 21.30 sati čula se jaka strojopušcana vatra oko Kalinovice, koja je nakon uzvrata sa naše strane prestala.

Prema svim znacima izgleda da se partizani nisu prebacili iz Žumberka prema Kupčini i Crnoj Mlaki, već je vjerovatno da je napadaj na Zdenčinu izvršen od partizana, koji su naišli iz Crne Mlake prema Žumberku.

Partizane kod Novog Sela je iznenadila kolona sa njemačkog područja.

Danas u 10.45 sati odlazi pukovnik Gustović sa stožerom na položaj kod Novoga Sela. Sa istim ide Rukavina i Heraković da podrobno ispituju situaciju, i stupe u vezu sa tamo poslanim izvidnicama iz I gorskog zdruga.³

Izgleda da stvar dobro napreduje. Samo su slabe veze sa pojedinim zapovjednicima kolona.

Zrakoplovstvo je jutros izvješćeno o napadaju na Zdenčinu, te su odmah otišle izvidnice.

Na području oko Savskoga Marofa vlada mir.

Oko 20 partizana koji su se htjeli prebaciti za Maribor, 10 što živih, što mrtvih uhićeno. Sudbina ostalih se ne zna.

U Zagrebu, dne 15. rujna 1942.

15/IX D.⁵

Predao službujući kod U.N.S.:⁴
Varjačić Dragutin

³ Ove borbe vođene su u vrijeme ustaško-talijanske ofanzive na područje Gorjanci — Žumberak, koja je otpočela 14. septembra 1942. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 7, dok. br. 71, 72, 73, 76 i 95 i tom VI, knj. 4, dok. br. 42.

⁴ Ustaške nadzorne službe

⁵ Dragojlov

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH OD 15. SEPTEMBRA 1942. GLAVNOM STANU POGLAVNIKA O POSTUPCIMA NJEMAČKIH I USTAŠKIH JEDINICA NA TERITORIJI OKUČANA¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
Glavni stožer
O... Br. 4277/Taj.
U Zagrebu dne, 15/IX 1942.

Predmet: Izvješće o prilikama
na području oruž. postaje Okučani.

GLAVNOM STANU POGLAVNIKA.

Ovaj stožer primio je od Zapovjedništva 3. oružničke pukovnije slijedeće izvješće:

„Oružnička postaja Okučani sa brojem 1543 od 22. VIII 1942. izvješćuje:

Na području ove postaje — sjeverno od ceste Nova Građiška — Novska, od 16. o.mj. po svima selima nalazi se nje-mačka vojska koja vrši izviđanje i progon odmetnika.² Zapovjedništvo ove vojske je u Okučanima, koje je smješteno u obćinsku zgradu. Zapovjednik je jedan major g. Fröhlich. Odmah po dolasku u Okučane ovaj zapovjednik pozvao je zapovjednika oruž. postaje i zapovjednika ustaške postrojbe i jurišnih vodova koji su se nalazili u Okučanima radi osiguravanja vršidbe u Okučanima i selu Dragaliću. Naredio je da se oni domobrani iz Dragalića povuku u sastav vodova u Okučane, i da se smjeste u zgradu stare obćine. Zatim je naredio da se gore navedena trojica svakoga dana u 8 sati prijave njemu, sa pismenim izvješćem šta je u toku predhodnog dana i noći rađeno, odnosno kakova je služba vršena prošloga dana i noći.

Ovaj major je izvršio smotru nad vojarnama, ljudstvom i oružjem. Ustašama je stavio primjedbu na slabom radu i čistoći, dok za oružnike i njihovu vojarnu izrazio se je pohvalno. Prigovorio je da domobrani i njihove starješine vode slabu disciplinu, a pored toga starješine njihove ih slabo ili nikako ne obilaze, pa su zbog toga domobrani raspušteni, slabo disciplinirani i slabo obskrbljeni sa odjećom i hranom.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 23/1—1, k. 62.

² Vidi dok. br. 140.

Druge njemačke trupe koje operišu po Pakračkom kotaru kroz Okučane progone marvu svake vrste: svinje, ovce, krave, volove, konje i živad. Progone i seljačka kola upregnuta konjima ili volovima. Na kolima se vide vreće, sigurno sa žitom, sanducima i kante, a što je u ovima nije se moglo ustanoviti.

Na području ove postaje ima slučajeva gdje su uzeli nešto od marve, ali toga nema puno, možda oko 10 slučajeva. U selu Benkovcu, Trnakovcu i Čaprgincima su sve muškarce od 16—60 godina pokupili i transportirali za Njemačku.

Danas oko 21 sat, zapovjedništvo (major i njegovo osoblje) napustilo je Okučane. Kuda su otišli nije poznato. Da li je i njegova vojska otišla također nije poznato, jer u Okučanima ima isti broj vojske, a vide se i dva nova časnika — satnika.

Vršidba se odvija, no ali sa ovim teško ide. U Dragaliću na određenom gumnu u obće se to ne vrši, već samo u D. Bogićevcima, i to sa jednom mašinom koju osiguravaju oružnici sa 5 ustaša pripreme bojne. U Okučanima se vršidba obavlja ali vrlo sporo jer seljaci iz udaljenih sela teško dovoze žito. Čuju se između seljaka negodovanja i prepričavanja da im se mnogo žita oduzima, a s obzirom da je i onako slabo rodilo. Na njihovim se licima ocrtava očito nezadovoljstvo u ovom pogledu. Pored toga najnoviji događaji, odvođenje u sabirne logore i u Njemačku, potreslo je narod u tolikoj mjeri, da je postao u svemu indiferentan, pa se zbog ovakvog stanja u obće ne može snaći, jer sada svaki čas nailazi na nova iznenađenja. Izgleda da narod vršidba i ne zanima jer se seljaci iz mnogih sela i ne raspituju o vršidbi.

U selu Dubovcu, koje je selo evakuirano, u prazne kuće činovnik za kolonizaciju uvodi ljude koji su došli iz Bosne i Hercegovine u posjed. Ovo je selo kao i Okučani, Kosovac i Bodegraj, koje su kuće ostale puste odvođenjem ljudi u logor, formalno opustošene. Ustaše su iz kuća odnijeli sve što je predstavljalo vrijednost. Od marve je vrlo malo ostalo a tako i od svinja. Ima slučajeva gdje su odvezli građu i cigle koja je bila spremljena, pripravljena za zidanje novih kuća. Ima poskidanih točkova sa kola. To su sve ustaše odniele na pustare i u Staru Gradišku. Ovim protuzakonitim činima nije moguće stati na put budući da to čine postrojbe sa svojim zapovjednicima. Osim toga događaji se nižu jedan za drugim po svima selima da ih čovjek ne može sve ni pobrojati.“

Dostavlja se prednje s molbom na znanje.

GLAVAR
General-poručnik
(Vitez-Laxa)
Laxa

14/9.

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA I. DOMOBRANSKOG ZBOR-
RA OD 17. SEPTEMBRA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINI-
STARSTVA DOMOBRANSTVA NDH O BORBAMA S PAR-
TIZANIMA U ZAPADNOJ LICI¹**

„Veoma žurno“

Zapovjedništvo I. Domobranskog Sбора

Glav. stož. odjel

Glst. Br. 8718/Taj.

U Sisku, dne 17. rujna 1942.

Tajno!

Predmet: Dnevno izvješće

I. D. S. za 17. rujna 1942.

do 19 sati.

GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA
(Operativni odjel). —

Savezno nalogu Glst. Op. Br. 3219/Tajno od 9. VIII o. g.
dostavlja se sljedeće dnevno izvješće:

(*Sekcija mjerilo 1:100.000*).

1. A. — KRATKA OCIENA SITUACIJE:

Situacija od jučerašnjeg izvješća uglavnom bez većih
promjena.

U oblasti Grubišnog Polja i Garešnice osim manjeg pu-
škaranja mir.

Podhvat protiv partizanske skupine u okolici V. Grđevca
(šuma Slatki potok) još je danas u toku.

Po prikupljenim podatcima koji se još provjeravaju jedna
skupina od oko 2—300 partizana nalazi se na području Pasti-
revo—Lješljani—Kuljani (jug. ist. od Dobrljina).

**1. B. — DJELATNOST PODREĐENIH ČETA I POJEDINOSTI O
NEPRIJATELJU:**

I. Zona: — Bez događaja.

II. Zona:

Oblast Grubišno Polje:

Prekinuta željeznička pruga između V. Pisanice i V. Gr-
đevca u toku 16. IX o. g. opet je uzpostavljena.

Inače u oblasti Grubišnog Polja i Garešnice, osim manjeg
puškaranja, mir.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br.
17/1—42, k. 13 A.

III. i IV. Zona: — Bez događaja.

V. Zona:

Naknadno se saznalo:

Oblast Ogulin:

1.—7. i 8. IX o. g. porušili su partizani oko 8 km željezničke pruge između postaje Blata—Lička Jesenica i Javornika, te 4 željezničke stražare između Blata i Ličke Jesenice zapalili, vodočrp u Ličkoj Jesenici uništili.

Između partizana i talijanskih trupa koje čuvaju željez. prugu došlo je do borbe koja je trajala 2 dana. Na strani Talijana poginuo je 1, a 8 vojnika ranjeno. Gubitci partizana nisu poznati.

Željez. pruga popravlja se, te će biti promet više dana obustavljen.²

2. — Talijanske trupe 14. IX o. g. počele su u Ogulinu sa odvođenjem u Italiju pojedinih osoba, kojima se pojedini članovi nalaze u odmetničtvu.

Oblast Delnice:

11. IX o. g. oko 19 sati grupa od oko 1000 partizana napala je domobransku stražu t. j. 20 domobrana 25. sata 3. pješačke pukovnije kod električne centrale u s. Zeleni Vir (8 km jug. zap. od Brod-Moravice), gdje su straže zarobili i električnu centralu sa nekim eksplozivom digli u zrak. Ova centrala davala je svjetlo u Brod-Moravice, Delnice i Skrad. Za sudbinu posade ne zna se. Gubitci partizana nepoznati su.

VI. Zona:

Naknadno se saznalo

Oblast Perušić:

1. — Talijanska vojska u jačini od 3 bataljona poduzela je 12. IX o. g. napad na Krš (10 km sjev. zap. od Perušića), gdje je naišla na jak otpor partizana. U toku jučerašnjeg dana Talijani su imali oko 20 mrtvih i 60 ranjenih vojnika. U okolini Krša obkoljeno je oko 1000 partizana. Gubitci kod partizana nepoznati.

2. — 14. IX o. g. oko 1,30 sati jaki odredi partizana napali su na želj. postaju Studenci (6½ km sjev. zap. od Perušića).

² Rušenje pruge izvršile su jedinice 1. NOU brigade Hrvatske (tom V, knj. 7, dok. br. 10, 26 i 27).

Borba je trajala do 5 sati ujutro. Uz pomoć talijanskog topništva iz Perušića partizani su odbijeni. Gubitci: kod Talijana 26 poginula, a 20 ranjena; kod partizana 100 ubijeno.

3. — U selima Ivčević Kosa (9½ km sjev. ist. od Perušića), Gostovači (7 km sjev. ist. od Perušića) i Lulićima (12 km ist. od Perušića) partizani nastavljaju sa pljačkama i paležima. Pravoslavno pučanstvo napustilo je svoje domove, odvelo hranu i stoku u šumu i priključilo se partizanima.

4. — Savezno poduzetoj akciji Talijana od 12. IX o. g. (vidi toč. 1. ove zone) javljam, da su odredi talijanske vojske u okolini Krša, gdje su naišli na jak otpor partizana, obustavili daljnje operacije. Tako je partizanima uspijelo da zauzmu vis Karaula (8 km sjev. zap. od Perušića) kod Studenaca, koji dominira tim krajevima.

Od izbjeglog stanovništva doznaje se, da u s. Čanku (12 km sjev. ist. od Perušića) imade oko 1000 partizana naoružanih strojnicama i strojopuškama u većem broju.

U s. Kuzmanovači (10 km sjev. ist. od Perušića) partizani su u školsku sgradu smjestili hranu i robu koju su opljačkali od naroda. Talijansko zapovjedništvo divizije „Re“ u Gospiću zamoljeno je, da to mjesto bombardira.³

Oblast Gospić:

Noću 13/14. IX o. g., 10 km udaljeno od Gospića prema Medku, partizani su razvalili željezničku prugu i presjekli nekoliko stupova b. b. linije. 14. IX o. g. oko 8 sati naišao je na to mjesto talijanski oklopljeni vlak iz Gospića, ali su partizani iz busije na njega osuli strojopuščanu vatru i prisilili ga da se vrati u Gospić. Tako se još nije pristupilo opravci željezničke pruge.

VII. Zona: — Bez podataka.

VIII. Zona:

Oblast Bos. Novi:

15. IX o. g. oko 23 sata jedna skupina partizana izvršila iznenadan prepad na oružničku posadu u s. Lješljani (10 km sjev. ist. od Bos. Novog).

Posada od 29 oružnika zarobljena.

³ Ove akcije vršile su jedinice 1. i 2. NOU brigade Hrvatske. Opširno vidi tom V, knj. 7, dok. br. 30, 60 i 109 i knj. 30, dok. br. 135.

IX. Zona: — Bez događaja.

1. C. — VLASTITE NAMJERE:

2. — POKRETANJE I PREMJEŠTAJ VLASTITIH ČETA:

Nije bilo.

3. — OSOBITI DOGOĐAJI I MJERE IZVAN BORBENE DJELATNOSTI ČETA:

Nije bilo.

Naknadno je dobiveno izvješće iz IV. zone:

17. IX o. g. u blizini Ozlja (14 km sjev. zap. od Karlovca) za vrijeme popravke munjovoda jedan naš častnik ranjen od iznenadnog hitca iz neprocjenjive sumarka.

Po nalogu Zapovjednika
ZAST. GLAVARA STOŽERA
Pročelnik Glst. odjela,
bojnik (Šteger)
Šteger

NADSTOJNIK ODSJEKA Ia
p. pukovnik (Žmavec)
Žmavec

BR. 158

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ORUŽNIČKE POSTAJE BIHAĆ OD 17. SEPTEMBRA 1942. GLAVNOM STANU POGlavNIKA O NAPADU PARTIZANA NA HRVATSKI BLAGAJ¹

PRIMLJENA
BRZOJAVKA

Broj	Vrsta	Slova	Vrieme	Primljen od Siska putem krugovala	Predat putem	Podpis krugojavnika
$\frac{46}{83}$	Z	77	$\frac{17}{9}$ 10 s 35 m	Vrieme 17/9 u 24 s 20 m	Vrieme	Zima

Službeni podaci: Trans od Bihaća Naslov: Glavni Stan Poglavnika Zagreb
i Mindom gl. st. Zagreb

Padom Hrvatskog Blagaja 13. rujna u jutro dio posade od 70 domobrana sa 5 strojopušača i sa zapovjednikom nadporučnikom Urbanom predao se je partizanima a oružnici iz sastava posade probili se prema Slunju i ušli u sastav ustaškog sata upućenog u pomoć. Naše snage povukle se na crtu crkve Sv. Mihovila, Sokolovac, Gornja Glina. Naši gubitci: 1 ustaša nestao, 2 ranjena.²

(M.P.)

Pozap Bihać
br. 1148

18/9 Laxa

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 18/1—11, k. 13 A.

² Napad na domobransku posadu u Blagaju izvršile su jedinice 1. i 2. bataljona Primorsko-goranskog NOP odreda, 1. 2. i Udarnog bataljona 2. kordunaškog NOP odreda i 1. proleterskog udarnog bataljona Hrvatske. Vidi tom V, knj. 7, dok. br. 44, 55 i 63.

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA 2. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE OD 17. SEPTEMBRA 1942. VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIŠTVU O ORGANIZACIJI DOBROVOLJNE ANTIKOMUNISTIČKE MILICIJE¹

ZAPOVJEDNIČTVO
2. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
U. S. Broj 508/taj.
U Gospiću, dne 17. rujna 1942.

Predmet: Podatci o „Dobrovoljnoj protukomunističkoj miliciji“. —

Spoj: J. S. Br. 473/taj.
od 22. VIII 1942.

1. VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU (II odjel)
2. RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE
3. ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE (Glavno pobočničtvo) Opatička ul. 1/II.
Zagreb.
4. ZAPOVJEDNIČTVU I DOMOBRANSKOG ZBORA
Sisak.

Zapovjedništvo oružničkog krila Gospić sa Br. 850/taj. od 13. rujna 1942. dostavlja izvješće o podacima o „Dobrovoljnoj protukomunističkoj miliciji“ sljedećeg sadržaja:

„**Grupa:** „Dobrovoljna protukomunistička milicija“²

Područje: Ove milicije (četnici) djeluju na području obćine Vrhovine, kotara Otočac, Velike Župe Gacka i Like i to jedan dio u samom mjestu Vrhovine, a drugi u selu Zalužnica, kotar Otočac.

1. Naziv: Kao što je napried rećeno ova grupa nosi naziv „Dobrovoljna protukomunistička milicija“, dok se sami nazivaju četnicima.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 41/11, k. 78.

² O formiranju milicije vidi opširno tom V, knj. 5, dok. br. 149, napomenu 6 i knj. 6, dok. br. 80.

2. **Vođe:** Zapovjednik ove Dobrovoljne protukomunističke milicije kao i glavni organizator je bivši jugoslovenski kapetan I kl. Damjan Savić, rodom je iz Srbije sa još tri bivša časnika.

3. Organizacija:

- a) Komandno mjesto vođe je u Vrhovinama.
- b) Podređeni dijelovi: podređeni dijelovi nalaze se u mjestu Otočcu i u selu Zalužnici, a glavni je organizator za kotar Otočac satnik Damjan Savić u Vrhovinama, koji obilazi podređene dijelove.

4. Jačina i naoružanje:

a) Momčad: Jačina ovih milicionera u mjestu Vrhovinama iznosi oko 300, u selu Zalužnici oko 250, a u mjestu Otočcu oko 300 momaka. Svaki je milicioner (četnik) naoružan sa vojničkom puškom i to pojedinci imaju puške Mauzer, a jedan dio ima talijanske puške, svaki po 200 naboja. Osim toga naoružani su strojopuškama. Grupa u Vrhovinama ima 45 strojopuškaka sa potrebnom količinom naboja, a grupa u selu Zalužnica ima 27 strojopuškaka i potrebnu količinu naboja, dok se za naoružanje grupe u Otočcu nema podataka, jer još nije primljeno izvješće.

5. Političko uvjerenje i karakter rada grupe:

Ova grupa djeluje kao „Protukomunistička milicija“. Djelatnost im je vojnička i podpuna vojnička organizacija, koja se temelji na bivšim jugoslovenskim vojničkim propisima. Stega je veoma dobra, a poslušnost velika i bezprikorna. Ove postrojbe svakodnevno vrše vježbe po pješačkim pravilima bivše jugoslovenske vojske. Za najmanju griješku krivac se kažnjava sa 25 batina. Ove postrojbe imaju zadatak da osiguraju ceste na dielu Otočac—Vrhovine i na taj način omogućuju promet pomenutom cestom, a povremeno odlaze u borbu protiv partizana i osiguravaju okolna pravoslavna sela. Članovi postrojbi su mahom ljudi iz okolnih sela, čiji se broj sve više povećava, jer mnogi pravoslavci prilaze iz partizanskih redova k ovoj miliciji.

Ova Dobrovoljna protukomunistička milicija svu obskrbu o streljivu i hrani prima od talijanske vojske i za sada radi po zapovjedima talijanskih vojnih zapovjednika. Akcija ove Dobrovoljne protukomunističke milicije u većim slučajevima ima

uspjehe, jer su članovi milicije mahom bivši jugoslovenski do-
častnici, riznički stražari, oružnici i vojnici, a pored toga sva-
kodnevno se vježbaju u ratnim vještinama.“

23. IX 1942.

V.d. zapovjednika,
Bojnik (Seidl)
Seidl

BR. 160

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA I. DOMOBRANSKOG ZBO-
RA OD 19. SEPTEMBRA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINI-
STARSTVA DOMOBRANSTVA NDH O STANJU U ZONAMA
NA PODRUČJU ZBORA¹**

ZAPOVJEDNIČTVO I. DOMOBRANSKOG SBORA

Glav. stož. odjel

Glst Br. 8780/Taj

U Sisku, dne 19. rujna 1942.

„Veoma žurno“

Tajno!

Predmet: Dnevno izvješće

I. D. S. za 19. rujan 1942.

do 19 sati.

GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA. —
(Operat. odjel)

Savezno nalogu Glst. Op. Br. 3219/taj. od 9. VIII 1942.
godine, dostavlja se sljedeće dnevno izvješće:
(Sekcija mjerilo 1:100.000)

1. A. — KRATKA OCIENA SITUACIJE:

Situacija od jučerašnjeg izvješća u glavnom bez većih
promjena.

U oblasti Garešnice i Grubišnog Polja mir.

Produžen je i proširen podhvat na vrhove Bilo-gore obćim
smjerom Pitomača — V. Črešnjevica — V. Grđevac. Isti je
danas u toku.²

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br.
19/1—33, k. 13A.

^{2, 3 i 5} U ovim borbama učestvovala su jedinice 7. banijske NO
brigade, 1. slavonskog bataljona 1. slavonskog NOP odreda, 1. bataljona Mo-
slavačkog NOP odreda i Bosanska proleterska četa (tom V, knj. 7, dok.
br. 64 i knj. 30, dok. br. 138).

1. B. — DJELATNOST PODREĐENIH ČETA I POJEDINOSTI
O NEPRIJATELJU:

I Zona: Bez događaja.

II Zona:

Oblast Bjelovar:

Noću 18/19. ov. mj. jedna manja partizanska skupina izvršila napad na ugljenokop Mišulinovac (11 km sjevero-istočno od Bjelovara).

Iz istog su partizani odneli 70—80 kg eksploziva.

III Zona:

19. IX o. g. od 12—1 sat i od 5—6 sati izvršeni su istovremeni napadaji na s. Hrastovicu³ (5 km južno od Petrinje), i streljiste kod Petrinje.

Napadaji su odbijeni bez vlastitih gubitaka.

IV Zona:

Bez događaja.

V Zona:

Naknadno se saznalo:

Oblast Delnice:

1.—14/IX o. g. u 17.20 sati naišao je teretni vlak između željezničke postaje Fužine i Lič (3 km od Fužina prema Liču) na porušenu prugu, usljed čega je stroj, tender i oklopni vagon izkliznuo. Ovaj vlak vozio je internirce iz Ogulina u Italiju. Kod ovoga napadaja ubijena su 2 talijanska karabinjera i 1 civilna osoba, 6 talijanskih vojnika i 1 željezničar ranjeni su. Napadaj je odbijen i internirci odvedeni su u Italiju. Gubitci partizana nisu poznati. —

2.—16/IX o. g. u 18.30 sati partizanska grupa od oko 1000 naoružanih partizana napala je sa strojopuščanom i puščanom vatrom oružničku postaju Brod-Moravice, i tom prilikom zapalili 6 seljačkih domova. Borbe su trajale do 17 rujna do 5.30 sati. Napadaj je odbijen.⁴

⁴ Ovaj napad izvršile su jedinice 5. operativne zone Hrvatske (tom V, knj. 7, dok. br. 107).

Na našoj strani ranjen je teže 1 dočastnik. Gubitci partizana nepoznati.

Oblast Ogulin:

17/IX u 3 sata grupa od oko 250 partizana napala je selo Boršt (2 km jugozapadno od Ogulina). Napadaj je odbijen po našoj posadi u istom selu, bez gubitaka na našoj strani. Gubitci partizana nepoznati su.

VI i VII Zona: Bez podataka.

VIII i IX Zona: Bez događaja.

1. C. — VLASTITE NAMJERE:

1. — Po odobrenju ovog stožera produžen je i proširen podhvat na vrhove Bilo-gore obćim smjerom Pitomača—V. Črešnjevica—V. Grđevac i to sa sjevera 1. pohodni sat 14. p. p. (iz Kloštra) i 2. sat koturaške bojne (iz Pitomače), a 1. sat koturaške bojne sa juga u smjeru na sjever.⁵ Akcijom rukovodi zapovjednik koturaške bojne.

2. — POKRETANJE I PREMJEŠTAJ VLASTITIH ČETA:

1. pohodni sat 14. p. p. iz Varaždina upućen je 18/IX o. g. u Kloštar (10 km jugoistočno od Đurđevca) radi zajedničkog podhvata na vrhove Bilo-gore.

3. — OSOBITI DOGOĐAJI I MJERE IZVAN BORBENE DJELATNOSTI ČETA:

Nije bilo.

PO NALOGU ZAPOVJEDNIKA
GLAVAR STOŽERA
pukovnik (Kalečak)
Kalečak⁶

⁵ Vladimir

**IZVJEŠTAJ VELIKOG ŽUPANA VELIKE ŽUPE POKUPJE
OD 21. SEPTEMBRA 1942. MINISTARSTVU UNUTARNJIH
POSLOVA NDH O ODNOSIMA S TALIJANSKIM OKUPA-
CIONIM JEDINICAMA I O ZAUZIMANJU SIĆA OD STRANE
PARTIZANA¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
Velika župa Pokupje.

Broj: 233 Taj. 1942.

Karlovac, dne 21. rujna 1942.

Predmet: Nedjeljni izvještaj velike župe Pokupje
za vrijeme od 14. do 21. rujna 1942.

- 1.) MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA,
tajništvo min.
- 2.) RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST
- 3.) MINISTARSTVO VANJSKIH POSLOVA
- 4.) PREDSDJEDNIČTVU VLADE, na ruke državnog tajni-
ka Dr. Vjekoslava Vrančića
- 5.) MINISTARSTVU HRV. DOMOBRANSTVA, Glavni
stožer.

Zagreb

Savezno okružnici Ministarstva unutarnjih poslova od 15.
I. 1942. V. T. br. 14-I-A podnosim sljedeći izvještaj:

I. Prikazano stanje pobune u prošlonedjeljnom izvještaju,
ako se ne uzme kao neko poboljšanje stanja u Žumberku, koje
za sada ovdje nije поближе poznato, a gdje se vode od 14. o. mj.
obsežne akcije naših oružanih snaga navodno uz suradnju
njemačkih oružanih snaga, a za uništenje tamo se ugnjezdilih
odmetnika-partizana, onda se može to stanje označiti pogorša-
nim uslied novog proširenja odmetničke okupacije znatnijeg
djela područja občine Barilović.

Naša naime jača posada iz mjesta Sića,² koje leži uz među
občine Perjasica, povukla se zorom dne 19. rujna u mjesto Ba-
rilović, a pred nadiranjem većih snaga odmetnika s područja
občine Perjasica i dijelom občine Krnjak (ovo je područje s
planinama Perjasičkom kosom i Skradskom gorom domena

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br.
16/5—1, k. 71.

² Napad su izvršili borci 1. proleterskog udarnog bataljona Hrvatske
i 1. i 2. bataljona 1. NOP odreda 5. operativne zone Hrvatske. Opširno o
tome vidi tom V, knj. 7, dok. br. 55.

odmetničkih bandi već od prvih pobuna u jeseni g. 1941), te im je tako postao posve otvoren put uz iztočnu obalu rieke Mrežnice do u samo područje grada Karlovca.

Ostala im je u jugoistočnoj pozadini u Bariloviću neaktivna naša posada, no oni se ipak nisu u cijelosti koristili ovim mogućnostima, već su dospjeli samo do mjesta Belaja i do južnih obronaka pobrežja Vinice.

II. Stanje bez promjene.

III. Pošto ova Velika župa nije obaviještena o stanju i uspjehu akcija na području Žumberka, a s obzirom na napred razloženo stanje, onda se ne može obćenito ocjeniti uspješnost rada na smirenju.

IV. K navedenom u ovom pogledu u prošlonedjeljnom izvještaju nadodati je, da bi bila potrebna stanovita suradnja zapovjedništva talijanske vojske s našim građanskim vlastima, a naročito s ovom Velikom župom kod preduzimanih akcija talijanske vojske naime suradnja u tom pogledu, da se zapovjednicima ovih akcija dadu potrebni podatci o položaju hrvatskih naselja, kako bi ova bila zaštićena svagdje tamo, gdje tome nasuprot ne bi stajala neophodna operativna potreba za drukčije postupanje.

Ove suradnje nema, a situacija se pogoršava još okolnošću, da se ne traži ni suradnja zapovjedništva naših oružanih snaga, te onda dolazi do nezgodnih, a vjerovatno nepotrebnih uništavanja hrvatskih naselja, kako će se razabrati iz daljnjeg toka ovog izvještaja.

V. Stanje bez promjene.

VI. U pogledu javne sigurnosti našeg življa prema gore razloženom nema još za sada poboljšanja.

Talijanske vojne vlasti povodom napried navedenog naderanja odmetnika na području občine Barilović preduzele su na 19. rujna po podne iz Karlovca nasilno izviđanje prema ugroženom području s raznim vrstama oružja (topovi, tenkovi i konjaničstvo), koje se je kretalo pravcem Belaj, cestom uz Velemerić do Barilovića i natrag na Belaj preko Carevog Sela (istočno od Leskovca), dakle manje vrućim područjem.

Tu se je ali dogodilo ono o čemu se je napred napomenulo, da su topovima bila tučena hrvatska naselja Leskovac i Cerovac barilovički, što po ovdašnjem mišljenju nikako nije tražila neophodna potreba, a to se vjerovatno ne bi bilo ni dogodilo, da je predstojala kakova suradnja s našim vojničkim ili građanskim vlastima.

Ova mjesta a naročito Cerovac bila su istina zaposjednuta od odmetnika, no uprkos toga, a s obzirom na prednju pred-

mjevu — trebalo se štititi tamošnji naš živalj, koji je baš najviše s ondješnjeg područja dao ljudi za ustašku vojniciu.

Kako će odjeknuti kod dotičnog živilja ovakav događaj za učinak kojeg zasada nema potanijeg obavještenja. Taj je živalj ponajprije ostao nezaštićen od odmetnika, a onda poslije mora ginuti od vlastitog oružja.

Pred kratko vrijeme dogodio se je jednaki slučaj sa mjestom Kamenskim, koje je također bilo obasuto topovskom tanadi iz područja užeg Karlovca kraj Korane.

VII. Stanje bez promjene.

VIII. Bolno je pitanje lišavanja slobode i deportiranje naših ljudi iz Karlovca po pripadnicima talijanskih oružanih snaga i ako se tu zapravo ne radi o nekakvim opasnim ispadima, već moguće o mladenačkim zađevicama zbog našeg ženskog svieta.

O ovome je Velika župa posredovala kod ovdješnjeg Zapovjedništva I. divizije „Celere“ na način, kako je to vidljivo iz izvješća od 18. IX. 1942. broj 819 Prs. upravljenog Ministarstvu unutarnjih poslova tajništvo ministra, koje u cijelosti glasi:

Pošto su se opetovano u Karlovcu desili slučajevi, da su naši građani uhićeni i odvedeni u Italiju po organima talijanske vojske, to je ova Velika župa uputila 3. IX. 1942. broj 774 Prs. na ovdješnje zapovjedništvo I. divizije „Celere“ sljedeći dopis:

Kao u ovom slučaju tako se i inače dešava, da u Karlovcu (III. zona) bivaju lišene slobode građanske osobe po organima i pripadnicima talijanske vojske.

Ovakovo postupanje obćenito se nepovoljno komentira i ne dovodi do željenog cilja, a k tome po ovdašnjem mišljenju ne odgovara duhu utanačenja Zagrebačkog sporazuma od 19. lipnja 1942.

Moli se stoga uzeti ovo u razmatranje te shodno odrediti da u buduće ne bi dolazilo do takvih slučajeva, već da se počinitelje kažnjivih čina prijavljuje mjesnim redarstvenim oblastima, koje će sa svom pripravnošću i strogošću krivce privesti zakonskoj kazni.

Na ovo je ista divizija odgovorila svojim dopisom od 17. IX 1942. broj 1059/AC ovo:

„In merito ai recenti arresti di cittadini croati da parte delle truppe italiane vi rappresento che gli accordi di Zagabria, del 19/VI. u. s. nulla hanno modificato circa i reati commessi dalla popolazione croata verso L'Esercito Italiano qui stazionante.

Aggiungo però che per quanto mi riguarda ho sempre cercato di evitare tali episodi, tanto che finora si sono verificati

in numero minimo. Spero per l'avvenire che essi avviano ancora a diminuire in modo da seccare del tutto, dando indice del buonaccordo che è sempre esistito in Karlovac tra le truppe italiane e la popolazione civile croata, come fra autorità militari italiane e quelle civili, politiche e militari croate.“³

Gornje se izvješćuje s molbom, da bi pospješno o ovom — imajući u vidu tamošnji raspis od 24. VII. 1942. broj 6051-I-A na nadležnom mjestu ishodilo odgovarajuće razjašnjenje o pravom stanju.

Po Zagrebačkom sporazumu naše vlasti građanske i vojničke imadu u III. zoni podpunu vlast.

Ustanova poglavlja II/F. odnosi se samo na područje II. zone, jer to proizlazi iz podpune vlasti spomenute u prednjoj rečenici i ako to nije u odnosnom tekstu Sporazuma izričito istaknuto.

U ovom pogledu moli se, a naročito nadležno Ministarstvo vanjskih poslova — za poduzeće potrebnih koraka, kako bi došao do uvažanja Zagrebački sporazum od 19. lipnja 1942.

Za dom spremni!

Zamjenik Velikog župana

Podžupan

Fancev

(Fancev)

(M. P.)

³ „U pogledu nedavnih hapšenja hrvatskih građana od strane talijanskih trupa ukazujem da Zagrebački sporazum od 19/VI ništa nije izmijenio u pogledu prestupa hrvatskog stanovništva prema talijanskoj vojsci koja je tu stacionirana.

Dodajem, međutim, da sam sa svoje strane uvijek gledao da izbjegnem takve epizode, tako da su se do sada dešavale u najmanjem broju. Nadam se da će ih ubuduće biti još manje i da će potpuno nestati, dajući dokaz o dobrom slaganju koje je uvijek postojalo u Karlovcu između talijanskih trupa i hrvatskog civilnog stanovništva, kao i između talijanskih vojnih vlasti i hrvatskih civilnih, političkih i vojnih vlasti.“

BR. 162

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA I. DOMOBRANSKOG ZBOR
RA OD 26. SEPTEMBRA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINI-
STARSTVA DOMOBRANSTVA NDH O KRETANJU I
NAPADIMA PARTIZANA NA PODRUČJIMA BOSILJEVA I
LIČKOG LEŠČA¹**

Zapovjedništvo I domobranskog sбора

Glav. stož. odjel

„Veoma žurno“

Br. 8983/Taj.

U Sisku, dne
26. rujna 1942.

T a j n o!

Predmet: Dnevno izvješće
I D. S. za 26. rujna 1942.
do 19 sati.

GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA. —
(Operativni odjel)

Savezno nalogu Glst. — Op. Br. 3219/taj. od 9. VIII 1942.
godine, dostavlja se sljedeće dnevno izvješće:

(Sekcija mjerilo 1:100.000)

1. A. — KRATKA OCJENA SITUACIJE:

Situacija od jučerašnjeg izvješća u glavnom bez promjene.

1. B. — DJELATNOST PODREĐENIH ČETA I POJEDINOSTI
O NEPRIJATELJU:

I, II Zona: Bez događaja.—

III Zona:

Oblast Sisak:

Danas 26/IX poduzeto razviđanje sela Hrastelnica, Pala-
njek i Tišina od strane četa² ppukovnika Alabande.³

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br.
26/1—33, k. 13 A.

² Odnosi se na jedinice 9. novačke bojne (Arhiv V. I. I., reg. br.
36/5—1, k. 71.

³ Hinko

IV Zona:

Oblast Karlovac:

Po dobivenim podatcima u okolici s. Johi (5 km sjeverno od Bosiljeva) prikupila se jedna skupina partizana navodno od nekoliko tisuća. Partizani su se utvrdili, imaju dva tenka, 3 bacača i 25 konjanika za vezu. Njihove izvidnice idu do Modruš-Potoka. Ova skupina očekuje dalja pojačanja.⁴

Naknadno se saznalo:

Operativno područje obćeg vojnog povjerenika kod Suipersloda:

1. — Željeznička pruga od Janjča prema Vrhovinama, koju su partizani na više mjesta oštetili, žurno se popravlja i u toku nekoliko dana biti će uspostavljena za promet.

2. — 16. ov. mj. partizani su na putu udaljeno 1½ km od ličkog Lešća prema Otočcu napali jedan talijanski samovozni odjel od 14 samovoza. Bijegom su se spasla dva samovoza, dok je 1 nestao, te postoji vjerovatnost da su ga partizani odvezli. Sve ostale samovoze partizani su spalili. Kod izgorelih samovoza nađeno je 9 mrtvih i izmrcvarenih talijanskih vojnika, i nekoliko ranjenih vojnika. Koliko su vojnika partizani povelu u svoje zarobljeništvo nije se moglo doznati.⁵

3. — 18/IX o. g. talijanski zrakoplovi bombardirali su Ramljane (12 km s. od Perušića) i Gornji Kosinj (11 km sjeverozapadno od Perušića). U Ramljanima je poginulo 5 građanskih osoba i više sgrada oštećeno. U Gornjem Kosinju poginule su dve osobe i 1 teže ranjen. Više sgrada je oštećeno.

Pošto je bombardiranje Kosinja uslijedilo nehotice uslijed nepoznavanja mjesta od strane zrakoplovaca, to je talijansko mjestno zapovjedništvo u Perušiću izvjestilo o tome svoju predpostavljenu oblast, kako se slučaj ne bi više ponovio.

4. — Savezno ustmenom nalogu zapovjednika Talijanskog sektora u Gospiću od 19. ov. mj. stavljeni su u stanje gotovosti za pokret i druge eventualnosti I bojna 12. pješ. pukovnije, i V lička ustaška bojna. U tu svrhu povučeni su u Gospić stanoviti dijelovi domobranstva i ustaša iz Ribnika i Pazarišta.

⁴ Ovdje su se nalazile jedinice 1. proleterskog udarnog bataljona Hrvatske, koje su noću 24/25. septembra ušle u Bosiljevo (tom V, knj. 7. dok. br. 67).

⁵ Napad na talijansku motorizovanu kolonu izvršio je 4. bataljon 2. NOU brigade Hrvatske (tom V, knj. 7, dok. br. 51).

VIII i IX Zona: Bez događaja.

1. C. — VLASTITE NAMJERE:./.

2. — POKRETANJE I PREMJEŠTAJ VLASTITIH ČETA:

Savezno sa naloženom zamjenom VIII novačke bojne i proširenjem Lekeničkog odsjeka osiguranja do Zdenčine (zaključno), naložio sam, da se 11. sat 2. pješačke pukovnije iz Zagreba prebaci danas u Lekenik.

3. — OSOBITI DOGOĐAJI I MJERE IZVAN BORBENE DJELATNOSTI ČETA:

Nije bilo.

27/IX D

ZASTUPA ZAPOVJEDNIKA
GLAVAR STOŽERA
pukovnik (Kalečak)
Kalečak

**IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE CETINA OD 28. SEPTEMBRA
1942. MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA NDH O
BORBAMA S PARTIZANIMA NA TERITORIJI ŽUPE¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
Velika Župa Cetina
V. T. Broj 84/42

Omiš, 28 rujna 1942.

Predmet: Nedjeljni izvještaj
Velike Župe Cetina za vrijeme
od 20 rujna 1942 do 26 rujna 1942.

- 1) Ministarstvu unutarnjih poslova — Tajništvo ministra
- 2) Ravnateljstvu za javni red i sigurnost
- 3) Ministarstvu vanjskih poslova
- 4) Predsjedništvu Vlade na ruke Državnog tajnika
Dr. Vjekoslava Vrančić
- 5) Ministarstvu Hrvatskog domobranstva — Za glavni
stožer

Z a g r e b

- 6) Obćem Upravnom povjereničtvu Nezavisne Države
Hrvatske kod Višeg zapovjedništva talijanskih oružanih
snaga „Slovenija—Dalmacija“
- 7) Obćem vojničkom povjereniku Nezavisne Države Hrvat-
ske kod Višeg zapovjedništva talijanskih oružanih sna-
ga „Slovenija—Dalmacija“

S u š a k

Savezno okružnici Ministarstva unutarnjih poslova od 15
siječnja 1942 V. T. broj 14-A-I-1942 podnosim sljedeći izvještaj:

Ad I).

Razmjer i stanje pobune bez promjene. Pojačana djelatnost
partizana u kotarima Omiš i Sinj. Manji broj odmetnika predao
se vlastima, dok se je, na poziv vođa iz brda, veći broj osoba,
osobito mladića pozvanih u vojsku, odmetnuo od svojih kuća.

Tokom nedjelje javljeni su sljedeći događaji:

a) U noći između 19 i 20 rujna 1942 nepoznati počinitelji
prokopali su na tri mjesta put na Kočinu brdu (kod Klisa—ko-
tar Omiš), onemogućivši tako kolni saobraćaj.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br.
27/5—5, k. 71.

b) Dne 20 rujna 1942 u 21 sat u selu Dugom Polju (kotar Omiš) partizani su ubili Ivana Radovana P. Nikole iz Dugog Polja i opljačkali mu kuću.

c) Dne 20 rujna oko 21 sat partizani su zapalili most na cesti u selu Rupotini između Klisa i Omiša. Sutradan su Talijani most popravili, a zatim su u selu Rupotini u blizini oštećenog mosta zapalili osam kuća (šteta oko 3,500.000.— Kn).

d) Dne 20 rujna 1942 oko 8 sati 6 km. sjeverno od Starigrada u blizini rta Skomšica (kotar Hvar) partizani su sačekali jedan motorni brod koji je vukao dva čamca, u kojima se je nalazila hrana i sprema za lučka poglavarstva u Starigradu i Hvaru te su sve podpuno opljačkali. U Starigradu nalazi se talijanska vojska.

e) Dne 20 rujna 1942 u selu Vojniću (općina Trilj — kotar Sinj) partizani su pred crkvom sa 5 metaka iz samokresa ubili župnika don Jozu Čulina.²

f) Dne 21 rujna 1942 u selu Civiljane (kotar Sinj) jedna obhodnja je zaustavila 4 nepoznata čovjeka, koji su odmah plegli i počeli pucati na obhodnju. U borbi je jedan nepoznati ubijen, a ostali su pobjegli. Kod ubijenoga je pronađeno: 1 komad „Bilten“ god. II br. 17, 18 i 19; „Vojno-politički pregled br. 5/42“ adresiran za Omiš, 10 letaka „Hrvatskom i Srpskom narodu Dalmacije“ i 10 letaka „Narodu Kninske krajine“ adresirano na selo Biočić, 7 letaka „Narodu Kninske krajine“ adresirano za selo Kričke te pripasni remen sa pištoljem „Fromer“ cal. 7.65 sa 7 naboja.

g) Dne 21 rujna 1942 u 16 sati došla su tri naoružana partizana u selo V. Grablje (kotar Hvar) te su u pučkoj školi i pošti oduzeli i nogama zgazili sliku Poglavnika. Zatim su pošli u selo Grablje, gdje su u školi učinili istu stvar.

h) Dne 21 rujna 1942 u 13.15 sati 6 naoružanih partizana sačekali su na Kočinu brdu (kotar Omiš) samovoz Ante Bartulovića iz Splita te su iskricali putnike, a sami sjeli u samovoz i pošli u pravcu Muća. Bartulović sa samovozom do danas se nije povratio i, za njegovu sudbinu se ne zna.

i) Dne 22 rujna 1942 oko 23 sata partizani su u Dugom Polju (kotar Omiš) opljačkali kuću Ivana Čipčića p. Mime iz Dugog Polja, a samog Ivana Čipčića su izveli oko 200 m. daleko od njegove kuće i ubili ga sa pet metaka iz puške.

j) Oružnička postaja u Sinju svojim izvještajem od 22 rujna tg. Br. 123 izvjestila je da su se 22 osobe (među njima i jedna djevojčica od 13 godina) iz Sinja i okolice odalečile od svojih kuća i pridružile se pobunjenicima.

² Leteći vod Mosorske čete ubio je župnika kao saradnika okupatora (tom V, knj. 7, dok. br. 65).

k) Dne 22 rujna 1942 odalečili su se od svojih kuća i pridružili pobunjenicima Kadić Srećko iz Jesenica i Mandić Pavao iz Dugog Rata (kotar Omiš)

l) Dne 22. rujna 1942. pobjegao je od partizana partizan Ljubomir Bogdan pok. Jure iz Grabovca (kotar Imotski) i predao se oružničkoj postaji u Zadvarje (kotar Omiš). Izjavio je da je u partizanstvu život težak jer se trpi glad, golotinja, bosotinja, strah i uznemirenost. U partizane da je otišao, jer je bio zaveden.

m) U noći između 22 i 23 rujna 1942. g. partizani su prepilali 42 komada stubova brzoglasne linije uzduž puta Klis—Solin uz Bijeli Brijeg (kotar Omiš).

n) Dne 23. rujna 1942. g. pošao je iz Omiša u Dolac Gornji ustaša Mate Mlikotić Jozin, koji je doputovao iz Zagreba, u namjeri da svoju obitelj vodi u Zagreb. Međutim istog dana oko 15 sati nađen je Mlikotić ubijen na vrhu Mosora na mjestu zvanom Rastovača.

o) Dne 23. rujna 1942. g. u 1 sat veća grupa naoružanih partizana došla je u selo Košute u ugljenokop (neposredna blizina Sinja) te djelimično polupala pet motora, jedan dinamostroj, prolila 4000 kg nafte, 1.200 litara benzina, 1.200 litara petroleja, te odnijela sobom kože za 12 pari cipela, 5 pari cipela, jedan pisaći stroj i cijeli alat od rudnika za 200 radnika. Šteta se cijeni na više milijuna Kuna.³

p) Dne 25. rujna 1942. g. u blizini Baške Vode (kotar Markarska) partizani su sačekali goniče stoke Pavla Glavine iz Markarske i otjerali u planinu Biokovo 10 volova, 17 koza i ovaca. Glavina nije slučaj prijavio niti dao podatke goničima, pak se sumnja da je bio u vezi sa partizanima.

r) Dne 25. rujna 1942. g. 5 naoružanih partizana sačekalo je kod raskrsnice puta Sinj — Koprivno — Klis — Dugo Polje autobus Petra Vuletića iz Sinja koji je iz Splita išao u Sinj, te su opljačkali putnike, od kojih su četvoricu odveli sobom, ali su im dvojica kasnije pobjegla.

s) Dne 25. rujna 1942. g. u 19.30 sati osam naoružanih partizana zaustavili su u selu Prugovo (kotar Omiš) Blaža Kurtovića iz Klisa, koji je na kolima gonio jednog krmka i neke druge stvari, vlasništvo Dalibora Benzona iz Vranjica. Partizani su krmka i stvari odnijeli, a kola i konje sutradan povratili Kurtoviću.

š) U noći između 25 i 26 rujna 1942. g. partizani su na Kočinu brdu (kod Klisa, kotar Omiš) oštetili željezničku prugu ali je kvar na vrijeme opažen i popravljen.

³ Akciju je izvršio jedan vod 1. bataljona 1. dalmatinske NOU brigade (tom V, knj. 8, dok. br. 19).

t) Dne 26. rujna 1942. u 22,30 sati partizani su napali oružničku međupostaju Gornji i Donji Otok (kotar Sinj) te su zarobili ljudstvo i odnijeli oružje.⁴

u) Dne 26. rujna 1942. u 24 sata četiri partizana su došla u Donja Brela (kotar Makarska) te su trojici domobrana odnijeli odoru i spremu.

v) Prema privatnom saznanju talijanska vojska iz Klisa izvršila je u selu Dugom Polju (kotar Omiš) dne 25. rujna 1942. g. represalije paleći kuće seljaka, ali službeni izvještaj još nije primljen, pak se ne zna tačno stanje stvari.

ad 2)

Kao u prošlonedjeljnom izvještaju.

Ad 3)

Usprkos pojačanoj djelatnosti partizana talijanske vojne vlasti nisu ništa poduzele protiv istih što se da opravdati još neisteklim rokom poziva partizanima da se povrate kući, ali s druge strane u selima Dugom Polju u Rupotini (vidi današnji izvještaj) Talijani su vršili represalije paleći kuće. To je istina lakše i daleko manje opasno nego progoniti partizane po brdima, ali ima tu lošu posljedicu da narod izgubivši krov nad glavom i od straha — bježi u brda. Ovakovim sredstvima se samo pojačavaju partizanski redovi.

Ad IV.)

Kao u prošlonedjeljnom izvještaju:

Ad V.) Kao u prošlonedjeljnom izvještaju sa slijedećim dodatkom:

Još bolje ilustriraju držanje odnosno promjenu držanja talijanskih vojnih vlasti prema našim građanskim i vojnim vlastima (i ako naše vlasti nisu dale nikakova povoda za to, nego su naprotiv ulagale i ulažu najveće napore za što uspješniju suradnju) slijedeći događaji:

Dne 20. rujna 1942. g. prigodom otvora kotarske ispostave u Vrgorcu kotar Makarska, održana je svečana misa. Crkva je bila dupkom puna naroda, a mjesto je bilo iskičeno sa hrvatskim zastavama. Nakon mise zapovjednik talijanskog presidia u Vrgorcu pozvao je vršioca dužnosti upravitelja kotarske ispostave te mu rekao da se u buduće na kotarskoj ispostavi mora vijati pored hrvatske i talijanska zastava.

b) Zapovjedništvo talijanskog XVIII armijskog korpusa u Splitu uputilo je dne 24. rujna 1942. g. pod brojem Prot. 6911/I. podpisanome dopis, čiji se priepis prilaže:

⁴ Odnosi se na akciju koju su izvršile jedinice 1. dalmatinske NOU brigade (tom V, knj. 8. dok. br. 8).

c) Zapovjedništvo talijanskog presidia u Starigradu (kotar Supetar) zabranilo je dne 26. rujna 1942. g. podjelu hrane upućene za stanovništvo općine Starigrad, izjavivši da će se hrana dijeliti samo pod njegovim nadzorom.

d) Zapovjedništvo talijanskog presidia u Omišu uputilo je dne 28. rujna 1942. pod No. 1107 Pa di Prot. dopis Tehničkom odjeljku Omiš čiji se priepis prilaže.

Iznosim ove događaje bez ikakova komentara, jer opisani događaj i sadržaj priloženih dopisa govore dovoljno jasno sami za sebe i karakterizuju sadašnji način postupanja saveznika prema našim vlastima, koji se postupak protivi svima ugovorima i sporazumima sklopljenim između naše i talijanske vlade, taktu pa čak i učtivosti. Osobito u dopisu pod b) naziremo prikrivene namjere, čiju bit još ne možemo dokučiti.

Ad VI. — Ad VIII.

Kao u prošlonedjeljnom izvještaju.

Za Dom — Spremní!

(M.P.)

Veliki Župan
(Ante Luetić)
Luetić

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA 1. DOMOBRANSKOG ZBOR
RA OD 29. SEPTEMBRA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINI-
STARSTVA DOMOBRANSTVA NDH O NAPADU PARTIZANA
NA NETRETIĆ, KALJE I NOVO SELO I O BORBAMA U
ZAPADNOJ LICI¹**

Zapovjedništvo I domobranskog sbara

Glav. stož. odjel

Glst Br. 9071/Taj.

U Sisku, dne 29. rujna 1942.

„Veoma žurno“

T a j n o!

Predmet: Dnevno izvješće

I D. S. za 29. rujna 1942.

do 19 sati.

**GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA
(Operativni odjel). —**

Savezno nalogu Glst. Op. Br. 3219/Tajno od 9. VIII 1942.
dostavlja se sliedeće dnevno izvješće:

(*Sekcija mjerilo 1:100.000*)

1. A. — KRATKA OCIENA SITUACIJE:

Ponovna pojava partizanskih skupina u Žumberku i u obla-
sti oko Netretića.

**1. B. — DJELATNOST PODREĐENIH ČETA I POJEDINOSTI O
NEPRIJATELJU:**

I Zona: — Bez promjene.

II Zona:

Po izvješću tabornika iz Gušća (6 km sjev. od Sunje) sti-
glo je u s. Kostrinja (10 km zapadno od Kutine) u toku noći
28/29. IX o. g. oko 400 partizana. Navodno su došli iz šume
Garić i imaju namjeru, da se preko Save prebace u Ša-
maricu pl.²

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br.
29/1—19, k. 13 A.

² Podaci nisu tačni, jer su u to vrijeme moslavački partizani i 7.
banijska NO brigada napadali Grubišno Polje (tom V, knj. 8, dok. br. 27).

III Zona: — Bez promjene.

IV Zona:

1. — 28. IX o. g. u 18,50 sati partizani su digli sa 3 mine u zrak most na r. Mrežnici kod Generalskog Stola.

2. — 29. IX o. g. oko 7 sati partizani su zauzeli Netretić (12 km zapadno od Karlovca). Oružnička postaja se razpršila (u Karlovac stiglo je 2 ustaše, 8 oružnika i 10 domobrana, sa oružjem). Isto tako, razpršeno je ustaško pojačanje od 40 momaka, upućeno u toku noći 28/29. IX o. g. u Netretić. Poginuo jedan ustaški zastavnik. Talijani su oko podne 29. IX o. g. bez smetnji ušli u Netretić, ali će se istog dana pred mrak povući. Partizani su se povukli u Ribnik (11 km juž. zap. od Ozlja), gdje su zapalili obćinsku pismohranu i odakle navodno kreću prema Bubnjarcima u jakosti oko 3—400.³

3. — U toku noći 28/29. IX o. g. izvršeni su partizanski prepadi na s. G. Vas (2 km sjev. od Kalje), na Kalje (16 km sjev. zap. od Jastrebarskog) i na Novo Selo (6 km sjev. ist. od Kalje). Po neprovjerenim podacima partizani su u Kalju imali 15 mrtvih, a naši 7 poginulih ustaša i 8 ranjenih oružnika i ustaša.⁴

Operativno područje obćeg vojnog povjerenika kod Supersloda:

Naknadno se saznalo:

1. — Talijanske čete, upućene iz Knina, zauzele su 23. IX o. g. vis Karaula (8 km sjev. zap. od Perušića) i protjerale partizane. Navodno je tu ubijeno preko 100 partizana. Talijanske su čete nastavile operaciju prema Kršu (10 km sjev. zap. od Perušića).⁵

2. — U toku noći 26/27. IX o. g. partizani su uspjeli presjeći put Perušić—Pazarište.⁶

3. — 24. IX o. g. partizani su u s. Raduč (8 km jug. ist. od Medka) obkolili jednu četničku skupinu od 150 momaka. 27. IX o. g. 2 talijanske koturaške bojne otišle su u Medak radi pomoći obkoljenim četnicima. Međutim, po obavijesti koja nije provjerena, partizani su u s. Raduč uspjeli zaklati 75 četnika prije nego što je stigla pomoć.⁷

³ i ⁴ Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 10.

⁵ i ⁶ Borbu su vodile jedinice 2. NOU brigade Hrvatske (tom V, knj. 7, dok. br. 81 i 84).

⁷ Akciju je izvršila 9. NO brigada Hrvatske (tom V, knj. 7, dok. br. 80).

VIII i IX Zona: — Bez promjene.

1. C. — VLASTITE NAMJERE:

Zatraženo od Glavnog stožera, da ustaški pripremni sat iz Sunje zatvori prelaze na Savi između Graduše i Crkvenog Boka. 4. željezničkom stražarskom satu na dionici Sunja naložena opreznost, a 1. oružničkoj pukovniji naloženo, da se sve skele na desnoj obali Save na tome području stave pod pazku. 1 vod 11. p. p. zatvara odsjek od Graduše do Crnca.

2. — POKRETANJE I PREMJEŠTAJ VLASTITIH ČETA:

Nije bilo.

**3. — OSOBITI DOGOĐAJI I MJERE IZVAN BORBENE
DJELATNOSTI ČETA:**

Nije bilo.

Po nalogu Zapovjednika
GLAVAR STOŽERA
pukovnik (Kalečak)
Kalečak

BR. 165

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ORUŽANIH SNAGA U
BIHAĆU OD 2. OKTOBRA 1942. GLAVNOM STANU PO-
GLAVNIKA O NAPADU USTAŠA IZ UDBINE NA SELO
JOŠANE¹**

ZAPOVJEDNIČTVO ORUŽANIH SNAGA
Bihaća i okoline

Broj 1512

u Bihaću, dne 2. X 1942. godine

GLAVNOM STANU POGlavNIKA

GLAVNOM STOŽERU DOMOBranSTVA — OPEROD

Prema izvještaju zapovjednika posade Udbina, 28. IX 1942. godine od 4 do 14 sati izvršena je akcija čišćenja prostora s. Jošane (5—8 km sjeverno i sjeverozapadno od Udbine).

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 13/1—18, k. 14.

Čišćenje je izvršeno jednim satom ustaša i domobrana iz sastava posade Udbina pod zapovjedništvom ustaškog satnika Baljak Venture iznenadnom akcijom sa visova sjeveroistočno od s. Jošana.

Naših gubitaka nije bilo ni u ljudstvu ni u materijalu.

Neprijateljski gubici: ubijeno oko 100 partizana zatečenih u s. Jošane; zapljene 3 puške, 2 samokresa, 5 zrakoplovnih nerasprsnutih bombi, oko 3000 komada ovaca i koza, 80 komada goveda, 40 komada svinja, nešto konja i magaraca, prilična količina ječma, nešto raži i kukuruza, odjevnih predmeta, pokrivača (biljaca), raznog gospodarskog oruđa i posuđa; sve je preveženo u Udbinu.²

Sve kuće i zgrade u s. Jošane spaljene su kao i crkva koja je bila dobro utvrđena protiv napada iz zraka i udešena za promičbene svrhe sa pozornicom iznad koje je bio nadpis „Živio drug Staljin“.

Molim prednje primiti na znanje i po mogućnosti posadu Udbine ojačati u ljudstvu radi stvaranja mogućnosti čišćenja šire okoline Udbine.

ZAPOVJEDNIK

ustaški pukovnik (Tomičić)
(M.P.) Tomičić

13/X D.

² Ustaše iz Udbine izvršile su iznenada, pred svitanje, napad na nezaštićeno stanovništvo sela. Navedeni gubici odnose se na žene, starce i djecu, koji nisu uspjeli pobjeći u šumu. To selo bilo je sastavni dio slobodne teritorije oko Udbine na kojoj tada nije bilo partizanskih jedinica.

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ŽUMBERKA OD 2. OKTOBRA 1942. ZAPOVJEDNIŠTVU USTAŠKE VOJNICE O BORBAMA USTAŠKIH SNAGA PROTIV JEDINICA 4. NOU BRIGADE HRVATSKE NA TERITORIJI ŽUMBERKA¹

ZAPOVJEDNIČTVO ŽUMBERKA
Kostanjevac

Op. br. 16/taj. 2. X 1942.

Predmet: Dnevno izvješće
o radu XVI i XIII bojne.

1. — ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE VOJNICE
2. — GLAV. STOŽ. MINDOM OPEROD
3. — SASTAV

Prema brzoplovnom izvješću iz Karlovca i našim podacima, te zapovjednika oružničke postaje u Vivodini, da mu se pošalje pomoć — nalazi se na području Lović—Lović Prekriški—Dvorišće — oko 450 partizana, sa 30 konjanika i teškim oružjem. Ujedno je javljeno iz Karlovca da će partizani biti bombardirani iz zrakoplova.

Međutim zrakoplovi su kružili i izviđali, ali nisu bombardirali. Odmah sam zatražio pomoć iz Zagreba i Karlovca i to 6 tenkova i 6 bacača mina, jer se pružila prilika, da se glavčina te udarne brigade uništi. Do danas nije stigla nikakova pomoć!²

Kako je prijetila opasnost da partizani udarne brigade³ presijeku vezu između Kostanjevca i mojih jedinica u Sošicama i okolini, a isto su imali namjeru napasti Kostanjevac kao čvorište veza, morao sam sa raspoloživim snagama koje su mi preostale i uz krajnje napore napasti njihove položaje, odnosno napredovanje koje je išlo na Radušće—Belošić—Dojutrova. Uz pomoć voda bitnice tokom 1. X i uz pomoć oružnika koji su izbjegli iz Vivodine, te oružnika iz Krašića, udario sam na partizane. Plan je bio, da uz pomoć topovske vatre i maloga bacača zaobiđemo partizane sa boka i leđa iz Belošića—Petruš

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 5/1—12, k. 14.

² Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 102.

³ O borbama 4. NOU brigade Hrvatske za vrijeme ofanzive na Žumberku vidi dok. br. 168 i 170, tom V, knj. 8, dok. br. 33, 135, 139, 154, 160, 165 i 171, knj. 9. dok. br. 4 i Arhiv V. I. I., reg. br. 5/1—11, k. 14.

vrha — a drugi dio da udari na Vivodinu i Dvorišće, a lijevo krilo na im dođe na Radinu Goricu i udari sa boka na Lović Prekriški. Radušće je bilo osigurano sa jednim topom. Prema svemu izloženom vidi se, da je moja namjera bila partizane natjerati na Kupu, gdje su bili Talijani, a na desno ne bi mogli, jer je granica osigurana.

Na desnom krilu, koje je išlo na Belošić, nalazili su se oružnici i nekoliko ustaša. Kada je bila najžešća borba i kada smo dominirali nad neprijateljem, koji je imao 7 teških stroj-nica, izdajstvom oružnika, od kojih se 12—14 predalo partizani-ma, bilo je naše desno krilo oslabljeno, te su partizani uspjeli probiti se naprijed, te nas zaokružiti. Da se nismo pravovremeno uspjeli povući, opkolili bi nas. Zahvaljujući samo hrab-rosti i hladnokrvnosti pojedinaca uspelo je ovo izdajstvo sa strane oružnika ublažili, da nije došlo do velikih gubitaka.

Naši gubici: 2 ustaše poginula, 2 oružnika poginula i 8 ranjenih ustaša od kojih jedan teže, a ostali lakše. Partizana je ubijeno koliko se moglo prebrojiti — oko 60, za ranjene se ne zna. Do plijena nismo mogli doći radi jake vatre stroj-nica, kojima se nismo mogli približiti.

Da ne bi partizanska udarna brigada presjekla put Sošice—Kostanjevac, te dovela u opasnost slabe snage mojih jedinica koje se nalaze u Sošicama—Tomaševcu —i Starom Gradu — povukao sam jedinice iz Sošica i okoline i zatvorio put Gornja Vas — Kalje—Hartje—Željezno—Žamarija do Kostanjevca. Uzprkos male snage koju smo imali u borbi sa partizanskom udarnom brigadom, uspjeli bi podpuno, da nije izdajom oruž-nika na desnom krilu nastala rupa, koja je po nas mogla imati teških posljedica. Borce i ranjenike koji su se u ovoj borbi istakli, predložiti ću za odlikovanje, koje su u cijelosti zaslužili.

Pomoć koju sam odmah pravovremeno zatražio u Zagrebu i Karlovcu nijesam dobio na vrijeme, jer smo čitavu noć bili izloženi te je prijetila opasnost da nas partizani udarne brigade obkole. Samo dobrim smještajem naših jedinica ka dominiraju-ćim vrhovima i skrajnjim naporima ljudi uzpjelo je to spri-ječiti.

Obkopsarska satnija od 90 ljudi stigla je tek 2. X o. g. u 8.30 sati u Kostanjevac. Isti su bili prenoćili u Krašiću!

Potrebe: — 6 tankova, 6 teških bacača, jedna podpuno op-remljena bojna, sanitetski podvoz i materijal, brzoglasni ma-terijal, naboji i ručne praske te jedna bitnica.

Primjećujem da do sada nije bilo niti jedne posjete borbe-nim jedinicama na položaju sa strane Zapovjedništva Ustaške vojnice. Potrebno bi bilo da se ove jedinice posjete i pregledaju

te na taj način pokaže briga za naše vojnike sa strane najvišeg mjesta u Vojnici.

Predlažem naslovu da se sa strane glavnara osobnog odjela učini prijedlog Glavnom stanu Poglavnika da se uvedu kolajne za ranjene borce i to za lakše i teže ranjene svaka posebno, kao što je to uvedeno i u savezničkim vojskama. —

(M.P.)

Zapovjednik Žumberka
bojnik (Antun Illik)
Antun Illik

5/X D.

BR. 167

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA I. DOMOBRANSKOG ZBOR-
RA OD 5. OKTOBRA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTAR-
STVA DOMOBRANSTVA NDH O BORBAMA PROTIV PAR-
TIZANA U ZAPADNOJ LICI¹**

Zapovjedništvo I domobranskog sbara

Glav. stož. odjel

Glst. Br. 9252/Taj.

U Sisku, dne 5. X 1942.

„Veoma žurno“

Predmet: Dnevno izvješće
I D. S. za 5. listopad 1942.
do 19 sati.

Tajno!

GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA
(Operativni odjel). —

Savezno nalogu Glst. Op. Br. 3219/Tajno od 9. VIII 1942.
godine, dostavlja se sliedeće dnevno izvješće:
(*Sekcija mjerilo 1:000*).

1. A. — KRATKA OCIENA SITUACIJE:

Bez promjene.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 5/1—29, k. 14.

1. B. — DJELATNOST PODREĐENIH ČETA I POJEDINOSTI O
NEPRIJATELJU:

I zona: — Bez događaja.

II zona:

Noću 4/5. X o. g. izvršili su partizani tri slabija napada na Garešnicu. Odbijeni bez gubitaka.

III zona: — Bez događaja.

IV zona:

1. — 5. X o. g. ujutro 100 partizana prešlo preko r. Kupe sa desne na lijevu obalu kod s. Kamanje (20 km jug. zap. od Jaske).

Istoga dana u 12 sati velika skupina partizana prešla je opet kod istog mjesta natrag i pošla u pravcu Police — Vodenica (k. 538) — 5 km zap. od s. Kamanje.

2. — Danas — 5. X o. g., primjećena je jedna skupina od oko 400 partizana u s. Badovinci (8 km sjev. zap. od Kostanjevca).

Operativno područje obćeg vojnog povjerenika kod Supersloda:

Naknadno se saznalo²:

1. — Prikupljeni su podatci još neprovjereni, da se na području Kosinja i Pazarišta nalazi 1—2.000 partizana, u Divoselu (5 km juž. od Gospića) oko 100, i u okolini Raduča 2.000, a da očekuju još pomoć iz Grmeča. Cilj im je da zauzmu Ličku dolinu i Gospić.³

2. 2. X o. g. naše postrojbe 3. sata I bojne 12. pješ. pukovnije i oružnici iz Lovinca, u zajednici sa talijanskim odjelima vojske, zauzele su Raduč (8½ km jug. ist. od Medka).

3. — 3. X o. g. u 2,15 sati nepoznata jačina partizana napala je selo Ribnik (9 km jug. ist. od Gospića), posjekli 9 stupova b. b. linije i istu oštetili, a također su oštetili i željezničku prugu. Iz Gospića je upućen u pomoć jedan vod ustaša i jedan odjel talijanske vojske, ali do sada im nije uspjelo prodreti do Ribnika, jer su ih partizani dočekali strojopuščanom vatrom sa brda u okolini Ribnika.⁴

² Dopisano mastilom.

³ O ovim borbama, koje su vodile jedinice 1. i 2. NOU brigade Hrvatske, vidi dok. br. 167, napomenu 2.

⁴ Napad su izvršile jedinice 9. NO brigade Hrvatske (tom V, knj. 8, dok. br. 62).

4. — 3. X o. g. u 6 sati jedna manja skupina partizana napala je na selo Bilaj (6 km jug. ist. od Gospića), ali su naše straže odbile napad. Gubitci: 2 partizana ubijena.

5. — U vezi toč. 3. Naknadno se saznalo, da su partizani prilikom napada na selo Ribnik zapalili oružničku postaju i 25—30 kuća, a od seljaka pljačkali sve živežne namirnice. Do sada naši gubitci: 1 oružnik ranjen i 3 oružnika poginula.

6. — 3. X o. g. do 18,30 sati naše i talijanske snage koje imaju cilj zauzimanje Kosinja, dostigle su liniju: Dunjevac (8½ km sjv. od Gospića), Balenija (10 km sjv. zap. od Gospića) i Markovići (7½ km sjv. zap. od Gospića).⁵ Brdo Oteš (8½ km jug. zap. od Perušića) drže partizani i u označeno vrijeme opaženi su njihovi pokreti radi napuštanja Oteša. Talijansko zapovjedništvo je prikupilo podatke da na području Klanac—Pazarište—Kosinj ima 2.000 partizanskih boraca, pa su uslied takvog stanja prekinute dalje operacije za taj dan s namjerom da u toku sutrašnjeg dana izvrše potrebne pripreme za dalji napadaj i zauzimanje Klanca. Po prikupljenim podacima — no neprovjerenim, može se stvoriti zaključak da se partizani povlače na liniju: Klanac—Pazarište, gdje se spremaju za odpor.

VIII i IX zona: — Bez događaja.

1. C. — VLASTITE NAMJERE:./.

2. — POKRETANJE I PREMJEŠTAJ VLASTITIH ČETA:

a) 2. X o. g. u 5 sati otišao je iz Gospića jedan sat od 120 domobrana sastavljen od ustaša, domobrana i oružnika ka Budačkom mostu (4 km sjv. ist. od Gospića) u sastav 11. talijanske bersaljerske pukovnije radi nastupa zajedničke akcije proti partizana u okolini Gospića.

⁵ Povlačenje talijanskih i ustaških jedinica u pravcu navedene linije uslijedilo je, kako se vidi iz izvještaja 1. domobranskog zbora od 6. oktobra, iz slijedećih razloga: „3. X o.g. u večer naše i talijanske snage u nadiranju prema Klancu naišle su u Klanačkom polju (10 km sjv. zap. od Gospića) na partizane, koji su ih dočekali pušcanom, strojopuščanom vatrom i bacačima mina. U tome sukobu poginulo je 8 i ranjeno 12 talijanskih vojnika. Gubici kod partizana nepoznati su. Nakon toga zapovjednik 11. bersaljerske pukovnije koji rukovodi tim operacijama povukao je snage na liniju Dunjevac (8 1/2 km sjv. od Gospića) — V. Žitnik (6 km sjv. od Gospića) i Baleniju (10 km sjv. zap. od Gospića) gdje su zanoćile (Arhiv V. I. I., reg. br. 6/1—23, k. 14).

b) Danas je izvršeno prebacivanje IX novačke bojne iz V. Budaševa i Popovače u sastav Lekeničkog odsjeka, dok je otputovala XXXV ust. bojna. —

3. — OSOBITI DOGODAJI I MJERE IZVAN BORBENE
DJELATNOSTI ČETA:

Nije bilo.

Po nalogu Zapovjednika,
GLAVAR STOŽERA,
pukovnik (Kalečak)
Kalečak

6/X D.

BR. 168

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ŽUMBERKA OD 5. OKTO-
BRA 1942. ZAPOVJEDNIŠTVU USTAŠKE VOJNICE O PO-
LOŽAJU USTAŠKO-DOMOBRAANSKIH JEDINICA NA ŽUM-
BERKU¹**

ZAPOVJEDNIŠTVO ŽUMBERKA

Kostanjevac

Op. br. 19/taj. 5. X 1942.

1. — ZAPOVJEDNIŠTVU USTAŠKE VOJNICE
2. — GLAV. STOŽ. MINDOM OPEROD
3. — SASTAV

Prema naknadno dobivenom izvješću od uhićenih i predanih partizana ustanovljeno je, da je u borbama u području između Kostanjevca—Kalje—Gornja Vas—Novo Selo, poginulo oko 200 partizana i da je velik broj ranjenih.

Koliko se moglo pregledati duboke jaruge u blizini borbe, nađeno je više leševa partizana, koji teško ranjeni nijesu mogli da se spasu.

U izvješću br. 16 naveo sam već posljedak borbe² protiv partizanske udarne brigade iz Korduna.³ Vod topništva koji je

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 9—1/10, k. 14.

² Vidi dok. br. 166.

³ Odnosi se na 4. NOU brigadu Hrvatske (1. kordunaška). O borbama Brigade za vrijeme ustaško-talijanske ofanzive na Žumberak vidi tom V, knj. 8, dok. br. 33, 135, 139, 154, 160, 165 i 171 i knj. 9, dok. br. 4.

pomogao u akciji protiv udarne brigade 1. o. m. te 3. o. m. imao je lijepe uspjehe, jer je potpomogao uništenju — odnosno raspršenju partizanskih jedinica, koje su imale namjeru napasti naše postave, odnosno cijeli Žumberak.

Situacija u ovome području je veoma ozbiljna, jer se na granici Hrvatske i Slovenije sakupljaju velike grupe partizanskih borbenih jedinica, koje imaju namjeru napasti naše položaje. Opasnost je velika radi toga, jer su partizani (prema izjavi predanih partizana) razoružali 500 italijanskih vojnika, potpuno ih razoružali te vojnike pustili, a častnike potukli. Zarobili su oko 500 pušaka, 3 bacača mina sa 116 granata, 16 strojnica i t. d.⁴

Dakle, kako se iz navedenog vidi, partizani su daleko bolje oboružani od svojih jedinica, a brojčano su jaki blizu 2400 ljudi, koji veoma dobro poznaju ove krajeve.

Nas imade od Samobora do Kostanjevca oko 700 ljudi. Bezuvjetno bi trebalo, da se pošalje najžurnije pojačanje od jedne bojne sa potpunom ratnom spremom. Ako partizani masovno navale na naše razbacane položaje, ne znam kako će moći naši već umorni i iscrpljeni borci borbu izdržati do kraja.

Sigurno je to, da ćemo se boriti do skrajnjih granica. U općem probitku bi bilo, da pomoć⁵ pravovremeno stigne, jer bi smo mogli ovako pojačani da uništimo glavnu partizanskih udarnih brigada, koje su došle iz Korduna, Like, Slovenije i drugih mjesta. Postigli bi 1. — da Žumberak bude čist od partizana i da prestane opasnost radi blizine Zagreba, kojemu se partizani žele svakako približiti. 2. — Kordun bi bio oslabljen i naši bi tamo mogli lakše uništiti partizane. 3. — U ovome se dijelu nalaze sada svi partizanski prvaci kao Balaš, Nada Galjer, Simić, Popović, Milka Kuftrin i ostali, koje bi mogli također decimirati, a možda i uništiti.

U borbi protiv partizanske udarne brigade⁶ kraj Lović—Radušće—Vivodina—Belošić. te od Stojdrage do Kostanjevca istakli su se pripadnici XVI i XIII ust. bojne iz II ust. staj. zdg. te vod topništva III ust. staj. zdg. Predlažem da se obje bojne sa zapovjedništvom pohvale u Vojnom Viesniku.

Zapovjednik Žumberka
(M. P.) Bojnik (Antun Illik)
Antun Illik

9/X. D.

⁴ i ⁶ Četvrta NOU brigada Hrvatske napala je 22. septembra 1942. italijansku kolonu kod Tanča-Gore, na putu iz Vinice za Črnomelj. O uspjehu akcije vidi tom V, knj. 7, dok. br. 72 i 75 i tom VI, knj. 4, dok. br. 42, 160 i 163.

⁵ Ovdje je olovkom ubačeno: „Poslata je XXXV U. bojna! 1 sat obkopara“.

**IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE GACKA I LIKA OD 7. OKTOBRA
1942. POGlavNIKU NDH O BORBAMA S PARTIZANSKIM
JEDINICAMA NA TERITORIJI OpcINA KOSINJ I PA-
ZARIŠTE¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA — VELIKA ŽUPA GACKA I LIKA

V. T. Broj: 77/42

Gospić, dne 7. listopada 1942.

Predmet: Kretanja partizana. —

POGLAVNIKU NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE —
DR ANTI PAVELIĆ
MINISTRU UNUTARNJIH POSLOVA —
DR ANDRIJI ARTUKOVIĆ
ZAPOVJEDNIKU U. N. S. — EUGENU KVATERNIKU
ZAPOVJEDNIKU USTAŠKE VOJNICE —
PUKOVNIKU BALETOVIĆ DRAGUTINU
MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA — ZA GLAVNI STOŽER
OBĆE VOJNIČKOM POVJERENIKU —
PUKOVNIKU PERIČIĆ STJEPANU

9/X D.

Kroz jučerašnji dan i cielu noć između 6. i 7. listopada uslijedilo je povlačenje partizana, koji su potiskivani od talijanskih snaga s područja Krša, Kosinja, Klanca i Pazarišta dalje prema jugu.² Jučer su, kako sam izvjestio, prelazili preko Smiljana, Ličkog Novog i Brušana.³ Gdje god su prošli, popalili su po nekoliko kuća, i to vlasništvo istaknutih ustaša, a ubili nekoliko također ustaša — ukoliko su ih mogli uhvatiti.

Jutros ih već nema ni u L. Novom, ni u Klancu, a u Brušanima su još manje snage, koje služe kao straže i osiguranja pri povlačenju. Najjače snage su oko Rizvanuše, Klisa i Alanka.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I. reg. br. 9/1—21, k. 14.

² Krajem druge polovine septembra 1942. otpočele su 1. i 2. NO brigada Hrvatske operacije u zapadnoj Lici i oslobodile područje Gornjeg i Donjeg Kosinja i Gornjeg i Donjeg Pazarišta. Jedinice talijanskih divizija „Granatieri di Sardenja“ i „Re“, u sadejstvu s ustaškim i četničkim snagama, stupile su odmah u ofanzivu na oslobođenu teritoriju. O tome detaljnije vidi u tomu V, knj. 7, dok. br. 84, knj. 8, dok. br. 6, 17, 37, 43, 101, 111, 119 i 121.

³ i ⁴ Odnosi se na jedinice 9. NO brigade Hrvatske koja je imala zadatak da 6. oktobra pročisti Lički Novi i Brušane (tom V, knj. 8, dok. br. 32).

Jedan dio se kod Ribnika prebacio na drugu stranu željezničke pruge, a jedan dio se je prebacio jučer i preko Studenaca, između Janjča i Lešća u Kuzmanovaču i Bunić. Ovi sigurno su otišli u Korenicu.

Oni, koji se nalaze danas oko Rizvanuše,⁴ Alanka (kota 681) i Klisa (kota 560 kod Ličkog Novog), vjerovatno žele se prebaciti preko Medka ili preko Velebita prema Udbini i Gračačkom kotaru to jest Srbu, Bruvnu i Mazinu, gdje bi ove zime logorovali. Možda svi ovi će najprije napasti Medak i još neka četnička sela, u južnom dielu Like, a onda, vjerujem, da će napasti i Udbinu.

Danas sam obaviešten od Talijanskog zapovjedništva iz Otočca i generala Pelligre, koji je već u Perušiću, da će talijanska posada u Gospiću već danas biti pojačana jednom njihovom bojnom. Čim to usliedi, jedna naša satnija vjerovatno će iz Gospića u L. Novi, a jedna u Brušane, da se time povрати povjerenje ugroženom i prestrašenom pučanstvu iz toga kraja i da se osigura to područje koje je uvijek služilo i služi partizanima za prebacivanje s juga Like na sjever i obratno.

Ove dvije satnije, koje su ovih dana bile jedino osiguranje Gospića, su skoro jedina naša vojnička snaga u ovom kraju, koja se može upotriebiti za borbu i djelatnost. —

U posljednji čas primio sam s raznih strana izvješća, da partizani namjeravaju s više strana, nakon djelatnosti izvršene u Perušićkom i Gospićkom kotaru i nakon njihova povlačenja s ovog područja, napasti s velikim snagama Udbinu.⁵ U tom napadaju imali bi sudjelovati Bosanci, Crnogorci, koji su sudjelovali u napadaju i djelatnostima oko Pazarišta, Klanca i gospićkog kotara u posljednjim danima.

ZA DOM SPREMNI!

Zamjenik obće upravnog povjerenika
Veliki župan:

(David Sinčić)

(M. P.)

Sinčić David

⁵ Ustaše su napustile Udbinu 14. decembra 1942. Do tada nije bilo nikakvih napada na udbinski garnizon (tom V, knj. 10, dok. br. 60). Jedinice na koje se odnose ovi podaci u tekstu (1. i 2. NO brigada Hrvatske) su polovinom oktobra otišle na Kordun i Baniju i učestvovala u napadima na Glinu, Bihać, Slunaj i Dvor (tom V, knj. 10, dok. br. 17).

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ZRAČNIH SNAGA OD 9. OKTOBRA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA DOMOBРАНSTVA NDH O STRADANJU AVIONA „DO 17“ U ŽUMBERKU I KOD SELA ŠPANOVICE¹

IZVJEŠTAJNI ODJEL
ZAPOVJEDNIŠTVA ZRAČNIH SNAGA
Broj 452/taj.

U RUKE
ŽURNO

U Zagrebu, dne 9. listopada 1942.

Predmet: vanredno izvješće o
nastradalim zrakoplo-
vima. —

**GLAVNOM STOŽERU HRVATSKOG DOMOBРАНSTVA
(OČEVIDNOSTNI ODJEL).**

Na ruke pročelniku

Zapovjedništvo 1. Zrakoplovne Skupine dostavilo je spisom br. 269—taj. od 7. X 1942. sljedeće:

1.) „Zrakoplov Do 17, pilot bojnik Čulinović, izvidnik narednik Vlašić, mehaničar st. narednik Šego. Bombardiranje kota u Žumberku sjeverno od Krašića. Uzletio u 17.30 sati. Povratio se nije. Po saznanju i viđenju posada drugih zrakoplova, zrakoplov je u plamenu pao na zemlju. Dalje nije poznato. —“²

2.) „Zrakoplov Do 17, pilot nadporučnik Pavelić, izvidnik č. n. Ivanko, mehaničar st. naredn. Lulić. Bombardovanje okoline Pakraca. Uzletio u 16.30 sati. Povratio se nije. Po saznanju, taj je zrakoplov oboren od partizana kod sela Španovice.“³

Daljnje podatke o gornjim nezgodama dostaviti će se čim stignu dotična izvješća ovom Z-čtvu. —

ZASTUPA ZAPOVJEDNIKA
PUKOVNIK (OBULJEN)
Obuljen⁴

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 26/2—1, k. 74.

² Partizani su oborili avion uoči ofanzive na Žumberak. O tome vidi opširnije tom V, knj. 8, dok. br. 33 i 122.

³ Avion je oboren za vrijeme napada partizana na Španovicu (tom V, knj. 8, dok. br. 27 i 131).

⁴ Nikola

**IZVJEŠTAJ Vrhovnog Oružničkog Zapovjedništva
od 13. Oktobra 1942. Glavnom Stanu Poglavnika
o Borbama Talijana i Ustaško-Domobranskih
Snaga Protiv Partizana u Zapadnoj Lici¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
Vrhovno oružničko zapovjedništvo
odjel za javnu sigurnost
Broj 2923/tajno
U Zagrebu, dne 13. listopada 1942.

Predmet: Dnevno izvješće
od 13. listopada do 8 sati.

- 1.) GLAVNOM STANU POGlavNIKA
(Očevidni odjel).
- 2.) GLAVNOM STOŽERU DOMOBranSTVA
(Operativni odjel).
- 3.) ZAPOVJEDNIČTVU USTaŠKE VOJNICE
(Podhvatni odjel) i
- 4.) ZAPOVJEDNIČTVU USTaŠKE NADZORNE SLUŽBE
(I i II ured.)

1. oružnička pukovnija 10. listopada pismeno javlja:

6. X u 10 sati, kod sela Vodičeva (2 km j. od Dobrljina) veća skupina odmetnika napala je puščanom i strojopuščanom vatrom obhodnju od 15 oružnika i 30 ustaša. Borba je trajala do 11.30 sati, kada se je ophodnja pred nadmoćnijim neprijateljem morala povući u Dobrljin.

Na našoj strani nije bilo gubitaka, a na strani odmetnika nepoznato.

7. X u 1 sat nepoznati broj odmetnika napali su puščanom vatrom oružničku postaju Dobrljin, koji su napad oružnici nakon kraće borbe odbili bez gubitaka.

2. oružnička pukovnija 6. listopada pismeno javlja:

Talijanska jedinica i naših 65 ustaša pod zapovjedništvom ustaškog poručnika Dumandžića povukli su se iz Ribnika u Bilaj (6 km j. i. od Gospića) jer su talijanske snage stale na gledište da se Ribnik sa ovim snagama ne može održati. Iz-

¹ Kopija originala (umnožena na šapirografu, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 29/2—1, k. 52.

bjeglice iz Ribnika 5. o. m. sele u Gospić, a seljaci iz Bilaja 4. o. m. selili su pokretnu imovinu u Gospić.²

Noću 5/6. o. m. oko 500 partizana upalo je u Lički Novi (5 km j. z. od Gospića). Naša straža od 5 oružnika i nekoliko ustaša pokušala partizane odbiti, ali se je zbog nadmoćnosti ovih povukla prema Kaniži—Gospiću. Partizani su u selu spalili 6 kuća. Zapaženo je da su se partizani oko Novog počeli utvrđivati.³

6. X izjutra partizani su napali i zauzeli Rizvanušu (8 km j. z. od Gospića), Brušane (9 km j. z. od Gospića) i Trnovac (7.5 km j. z. od Gospića). Momčad oružničke postaje Brušane, kao i ona sa međupostaje Rizvanuša, povukla se prema Baškim Oštarijama (17 km z. od Gospića) ali se za njihovu sudbinu još ne zna. Partizani su u Brušanima oštetili vodovod za Gospić, te je tako ostao grad bez pitke vode. Porušili b. b. vod Gospić—Karlovac.⁴

Po nalogu talijanskog vojničkog zapovjedništva u Gospiću, upućen je 6. o. m. u pravcu Novog radi izviđanja terena ustaški bojnik Devčić Ivan sa 60 ustaša.

Prema obavještenju, talijanske snage koje operišu u okolini Kosinja u toku 6. o. m. protjerale su partizane iz Kosinja.⁵

U saglasnosti sa talijanskim zapovjedništvom u Gospiću zapovjednik oružničke pukovnije u Gospiću izdao je nalog da se kombinirani sat sa 120 momaka—ustaša, domobrana i oružnika, koji se pod zapovjedništvom pričuvnog poručnika Mate Karlića nalazi u sastavu 11. bersaljerske pukovnije na položaju Smiljanskoga polja (3 km s. od Gospića) — Budak (4,5 km s. od Gospića), povuče u Gospić radi osiguranja domobranske vojarne kao i samog grada Gospića od neposrednog napada partizana.

Radi neposredne obrane grada pojačane su i straže na ulazima u gradu sa našim oružnicima i ustašama, a tako isto pojačane su i mješovite talijanske i naše noćne straže i ophodnje po gradu.

2. oružnička pukovnija 7. listopada pismeno javlja:

U toku 6. o. m. poslie podne, talijanske snage dospiele su do sela Kaluđerovca (5 km z. od Perušića) a 7. rano ušle u

², ³ i ⁴ Napade na ove neprijateljske garnizone vršile su jedinice 9. NO brigade Hrvatske. Opširnije vidi dok. br. 167 i tom V, knj. 8, dok. br. 32.

⁵ Prema naređenju 1. operativne zone Hrvatske, 2. NOU brigada počela se povlačiti 5. oktobra (tom V, knj. 8, dok. br. 38).

Klanac (8 km j. z. od Perušića). Kod Mušalučkog M. Sela (4 km j. z. od Perušića) postrojbe su našle 8 talijanskih poginulih vojnika, koji su poginuli u borbi sa partizanima ovih dana.

2. oružnička pukovnija 9. listopada pismeno javlja:

7. X došla je u Gospić jedna divizija talijanske vojske, a 8. X još jedna i u toku istoga dana poduzele čišćenje terena od Gospića prema Brušanima (9 km j. z. od Gospića), Divoselu (5 km j. od Gospića), Ribniku (9 km j. i. od Gospića) i Počitelju (12,5 km j. i. od Gospića). U sastav talijanskih snaga pridodata naša 24 domobrana.

Partizani su potisnuti iz svih mjesta u okolici Gospića u koja su u posljednje vrijeme bili upali. Izdata je zapovjed za povjedniku krila Gospić za ponovnu uspostavu oružničkih postaja: Janjče, Kosinj, Pazarište, Brušane i Medak u Ribniku.

U Kosinju su partizani većinom vršili osvetu na pojedinim osobama. Osim državnih zgrada nije mnogo kuća spaljeno. U Pazarištu su činili veća zvjerstva, bacali žive ljude u jame.⁶ Oštetili most na reci Liki u Kosinju, ali je sposoban za promet, dok su kod Kaluđerovca (6 km z. od Perušića) most preko rieke Like podpuno uništili. Pljačke su svuda vršili.

Talijanski vojnici u Brušanima su opravili vodovod i tako će grad Gospić opet ubrzo dobiti vodu.

Oružnički odvojeni stožerni častnik iz Zemuna 10. listopada pismeno javlja:

8. X oko 18.30 sati, oko 30 naoružanih partizana napalo je obhodnju oružničke postaje Donji Petrovci (3 km j. z. od D. Petrovaca). Obhodnja je bila jaka 8 momaka. Oko 20 sati 2 tenka i 9 kamiona sa njemačkom vojskom iz Rume došla je u pomoć napadnutim oružnicima, te su zajednički poduzeli daljnje gonjenje partizana u pravcu sela Dobrinici.

Posljedak ove akcije još se ne zna.

Oružničko krilo Zagreb 12. listopada pismeno javlja:

12. X oko 10 sati, provjereno je, da se u selu Strmec (6 km z. od Donje Stubice) nalazi oko 200 naoružanih partizana.

U gostioni Mate Šturlan njih 10 naručili su hranu za tu večer za sve njih.

Oružnička obhodnja postaje D. Stubica i ispostave Orolavje, koje su bile u selu Strmec 12. X u 17 sati utvrdile su, da

⁶ Ovi podaci nisu tačni. (tom V, knj. 8, dok. br. 6 i 43).

je 12 partizana 12. X napustilo selo Strmec i da se između sela Strmec i Kraljevog Vrha nalazi, prema izjavi više seljaka, oko 200 partizana koji namjeravaju te noći napasti tvornicu u Oroslavju.

Glavni dozapovjednik,
pukovnik: (Josip Boić)
Boić

(M. P.)

BR. 172

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA 1. DOMOBRANSKOG ZBORA OD 15. OKTOBRA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH O BORBAMA PROTIV PARTIZANA NA TERITORIJI ZBORA¹

Zapovjedništvo I domobranskog sбора

Glav. stož. odjel.

Glst. Br. 9533/Taj.

„Veoma žurno“

U Sisku, dne 15. listopada 1942.

Predmet: Dnevno
izvješće I D. S. za 15.
listopad 1942. do
19 sati

Tajno!

**GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA
(Operativni odjel).**

Savezno nalogu Glst. Op. Br. 3219/Tajno od 9. VIII 1942. dostavlja se sljedeće dnevno izvješće:

(Sekcija mjerilo. 1:100.000).

1. A. — KRATKA OCIJENA SITUACIJE:

Utvrđena je pojava manjih skupina partizana u jugozapadnom dielu Zagorja. Potrebno je izvršiti što prije podhvate čišćenja sa svježim snagama, pošto ovaj Sbor raspoloživih snaga za ovo nema.

U pogledu stanja u jugoistočnom dielu Bilo-gore kao i u Moslavačkoj planini upozoravam na izvješće Zapovjedništva

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 15/1—21, k. 14.

1. pješačke divizije pod Glst. Br. 3518/Tajno od 14. X o. g. koje je izravno dostavljeno Operativnom odjelu Glavnog stožera domobranstva.

1. pješačka divizija ne može poduzeti ozbiljne protumjere jer nema raspoloživih snaga.

1. B. — DJELATNOST PODREĐENIH ČETA I POJEDINOSTI O NEPRIJATELJU:

I zona: — Bez događaja.

II zona:

1. — Noćas 14/15. X o. g. oko 0 sati skupina oko 150 partizana napala je Čazmu (25 km jug. zap. od Bjelovara). Zapalili su občinu, oružničku postaju, Vatrogasni dom, Ustaški dom i poštu.

Posada — oko 120 ustaša, navodno se razbjegla. 2 oružnika su ranjena, ostali su razoružani.²

2. — Jače skupine partizana približavaju se šumi Bogaz (22 km jug. zap. od Pitomače). Njihove su predstraže navodno kod s. V. Črešnjevica, Sedlarica i Turnašica (14 km jug. zap. od Pitomače).

3. — Od ustaškog zapovjednika iz Garešnice 1. pješ. divizija dobila je izvještaj, da su partizani upali u s. Bršljanica i Vukovje (14 km zap. od Garešnice).

4. — U s. Bačkovića (7 km sjev. ist. od V. Pisanice), partizani sprečavaju kupljenje žita iz domova izseljenih pravoslavaca.

5. — Oko 13 sati upalo je oko 150 partizana u s. Brzaja (5 km ist. od Bačkovice).

III zona:

...³

2. Savezno podnetom brzoglasnom izvješću od danas ujutro o prelazu jedne grupe partizana noću 14/15. X o. g. na odsjeku s. Kratečko — s. Bistrač, saznalo se još sljedeće:⁴

Ova skupina uspjela je se probiti na jug — jugoistok u pravcu s. Staza — s. D. Hrastovac—Radonja Luka — s. Svinica—V. Graduša (4 km jug. ist. — jug. jug. zapad. od Sunje).

² Opširnije vidi tom V, knj. 8, dok. br. 132.

³ Redakcija je izbacila dio teksta o akcijama koje su ranije objavljene.

⁴ Odnosi se na prebacivanje Bosanske proleterske čete iz Slavonije na Kozaru. O organizaciji Čete i njenim akcijama vidi opširno tom V, knj. 8, dok. br. 56.

Odmah je po ovome poduzeta akcija obkoljavanja ove prostorijske i to sa dvije bojne 2. pješ. divizije iz Blinje i Komogovine u pravcu V. Graduše, a sa polusatom IX novačke bojne na samovozima pravcem Sunja—Radonja Luka—V. Graduša (12 km jug. zap. od Sunje).

Dobiveno je izvješće da ovaj polusat nije naišao na partizane, ali je uhvatio spoj sa prednjim dielovima ovih dvije bojne kod Graduše. O rezultatu akcije ovih bojni još nema izvješća. Polusat IX novačke bojne po završenoj akciji vraćen je u sastav bojne, u s. Buševac (Lekeničkog odsjeka).

Razviđanje i akcija njemačkog motorizovanog odjela, desne obale r. Save, od Graduše do Crkvenog Boka ostala je bez dodira sa partizanima.

IV zona:

1. — Posadno zapovjedništvo Karlovac 15. X o. g. izvještava, da se iz područja Lasinje i Desni Štefanki prebacila na lijevu obalu r. Kupe jedna skupina partizana.⁵

2. — Jedna skupina partizana upali su u s. Vivodinu (7 km zap. od Krašića), zapalili školu i povukli se u pravcu Metlike.

Operativno područje kod Supersloda: — Bez podataka.

VIII i IX zona: — Bez događaja.

1. C. — VLASTITE NAMJERE:./.

2. — POKRETANJE I PREMJEŠTAJ VLASTITIH ČETA:

Nije bilo.

3. — OSOBITI DOGODAJI I MJERE IZVAN BORBENE DJELATNOSTI ČETA:

Nije bilo.

25/X D.

Po nalogu Zapovjednika
GLAVAR STOŽERA,
ppukovnik (Klišanić)
Klišanić

⁵ Vjerovatno se odnosi na jedinice bataljona „Slavko Klobučar“ (tom V, knj. 8, dok. br. 86).

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA 1. PJEŠAČKE DIVIZIJE OD
24. OKTOBRA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA
DOMOBRANSTVA NDH O BORBAMA PROTIV PARTIZANA
KOD VELIKOG GRĐEVCA I O RASPOREDU JEDINICA NA
PROSTORIJI 2. ZONE 1. DOMOBRANSKOG ZBORA¹**

Zapovjedništvo
I PJEŠAČKE DIVIZIJE
Gl. st. Br. 3610/taj
U. Bjelovaru dne 24-X 1942.

GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA (Oper. odjel).
ZAPOVJEDNIČTVU I DOMOBRANSKOG SBORA.
ZAPOVJEDNIČTVU I GORSKE DIVIZIJE.
sastav.

Dostavlja se sljedeće:

*Dnevno izvješće o situaciji na području II zone na dan 24. listo-
pada 1942. godine.*

TAKTIČKA SITUACIJA.

1. — Pojedinsti o radu neprijatelja i naših četa.

Oblast Bjelovara.

Noćas 23/24. o. m. izvršilo je oko 500 partizana napadaj na V. Grđevac.² Borba je trajala od 0,30 do 6,00 sati, kada su se partizani povukli.

V. Grđevac su branili: 1. pohodni sat 1. p. p. iz Bjelovara i 1 sat bojne IV gorskog sdruga iz Grubišnog Polja.

Sopstveni gubitci: 5 domobrana mrtvih, 1 teško i 2 lakše ranjena — svi iz pohodnog sata 1. p. p.

Gubitci partizana: navodno 30 mrtvih.

Na domobranstvo se je navodno pucalo i iz samih stambenih sgrada u V. Grđevcu.

Po izvješću oružničkog krila Bjelovar nalazila se je satnija IV gorskog sdruga u neposrednoj blizini napadnutog pohodnog sata 1. p. p., ali istom nije pružila nikakovu pomoć.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 25/1—14, k. 14.

² Napad su vršile jedinice Moslavačkog NOP odreda (tom V, knj. 8, dok. br. 79 i 90).

Brzglasne veze Bjelovara na pravcu: Bjelovar — Grubišno Polje i Bjelovar—Garešnica su u prekidu.

Pošto ovaj stožer raspolaže neprovjerenim podacima, da se jedna veća grupa partizana prebacila preko V. Grđevca ka Hercegovcu, a pošto se u Hercegovcu nalazi mnogo žita i najmoderniji mlin u zemlji, to je ovo zapovjedništvo odmah brzoglasno nazvalo stožer I gorske divizije u Popovači i zamolilo, da se iz Garešnice šalje pomoć u Hercegovac.

Oblast Koprivnica—Križevci.

Partizanska skupina za koju je javljeno da se je 23. ov. mjeseca iz s. M. Poganca (14 km j. z. od Koprivnice) prebacila preko Lepavine na jug, nalazi se sada navodno kod s. M. i V. Branjska (13 km s. i. od Križevaca).³ Preko puštenih zarobljenika javili su: „pijemo, jedemo i čekamo na Vas“.

Kao što se iz svih dosadanjih izvješća ovoga stožera moglo vidjeti, čitavo je područje Bilo-gore, kao i područje Kalnika j. z. od linije: Koprivnica—Ludberg, podpuno insurgirano.⁴

Izvjescno olakšanje situacije na području Bilo-gore a zbog selenja partizana iz njenog u područje Kalnika, bilo je samo privremeno i partizanski napadaji na V. Pisanicu 21/22. o. m. i na V. Grđevac 23/24. o. m. su samo znaci novog nadolaska partizanskih skupina, vjerovatno iz oblasti Daruvara.

Osim toga je sada insurgirano i područje: Križevci—Koprivnica—Bjelovar i time ugrožene i komunikacije: Bjelovar—Križevci i Križevci—Koprivnica (međunarodna).

Savezno ovakvoj situaciji na području II operativne zone, ovaj stožer ne raspolaže nikakvim snagama za akciju.

Sadanje stanje je u tome pogledu sliedeće:

1. — Bjelovar

— 3. novačka pukovnija — u toku svoga selenja u Zagreb; i

— posadni sat.

Zbog upućivanja pohodnog sata 1. p. p. u V. Grđevac, ostala je Bjelovarska posada bez jedne operativne postrojbe za eventualne akcije;

2. — V. Grđevac

— 1 pohodni sat 1. p. p.; i

— 1 sat bojne IV gorskog zdruga iz Grubišnog Polja.

³ Odnosi se na snage Kalničkog NOP odreda: O njegovom formiranju i o borbama koje je vodio vidi opširnije tom V, knj. 8, dok. br. 70, 128 i 153.

⁴ Ustaničko

3. — *Garešnica*

— 1 sat 3. novačke pukovnije — pod zapovjedništvom I gorske divizije.

4. *Đurđevac i Kloštar*

— 1 pohodni sat 14. p. p. iz Varaždina.

Na ova mjesta do sada nije napadnuto ali je ovaj stožer siguran da bi napadaj uslijedio odmah po povlačenju spomenutog sata — analogno slučaju u V. Pisanici koja je napadnuta odmah po odlasku koturaškog sata koji u svojim prethodnim akcijama nije naišao na partizane.

5. — *Koprivnica*

— Koturaška bojna (bez jednog sata u Gojilu i 1 sata u reonu pruge: Koprivnica—Križevci — radi insurgiranosti iste) — u toku svoga selenja iz Koprivnice u Đurđevac.

6. — *Varaždin*

— 4. novačka pukovnija sa novacima koji imaju tek 4-nedeljnu obuku (I topnički sklop i središnja škola za pješačke akcije ne dolazi u obzir) i

7. — *Križevci*

— 1 pohodni sat (80 momaka), sastavljen od raznih legionara i Ukrajinaca koje treba uputiti u Njemačku.

Prednje se dostavlja radi znanja s molbom da se na područje II operativne zone žurno pošalje jedna veća operativna postrojba a radi čišćenja područja.

25/X D.

Zapovjednik Murković pk.
Murković⁵

⁵ Matija

IZVJEŠTAJ 3. USTAŠKOG DJELATNOG STAJAČEG ZDRUGA OD 25. OKTOBRA 1942. ZAPOVJEDNIŠTVU USTAŠKE VOJNICE O NAPADU 2. I 4. NOU BRIGADE HRVATSKE NA DOMOBRANSKU POSADU U BREZOVOJ GLAVI¹

USTAŠKA VOJNICA
ZAPOVJEDNIČTVO
III ustaškog djelatnog staj. sdruga
Broj 444/taj
Karlovac, dne 25. X 1942.

ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE VOJNICE
(podhvatni i izobrazbeni odio)

Zagreb.

Predmet: Dnevno izvješće
za dan 25. X 42.

Savezno zapoviedi Zapovjedništva Ustaške vojnice br. 501/taj, od 31. kolovoza o. g. dostavlja Vam se sliedeće dnevno izvješće za dan 25. listopada 1942. g.

Zemljovidni list 1:100.00. —

Područje: Žumberak, Crna Mlaka, bez događaja.

Oblast Karlovca: Napad na Brezovu Glavu, 24. X u 00.30 sati napadnuta je posada Brezove Glave te istovremeno prekinuta brzoglasna veza sa Karlovcem i nije se moglo više doznati za stanje posade, jer je ista bila obkoljena, koja je zauzeta po partizanima 24. X oko 16.30 sati jer se je posada bila predala uslied nestanka streljiva.²

Od 0.30 sati pa do 06.00 vodila se borba iz rovova i bunkera na Brezovoj Glavi, kada su se morali iz istih povući uslied jakog napada partizana pojačanim jednim tenkom talijanskog porijekla, jednim topom, te više bacača mina i strojica, u selo ispod kose kod Brezove Glave gdje su se borili od 06,000 do 16,30 sati, kada se predala uslied pomanjkanja streljiva u dogovoru sa ustaškom bitnicom koja također nije imala streljiva a bila je isto tako obkoljena.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 27/1—19, k. 14.

² i ³ Napad na neprijateljsku posadu u Brezovoj Glavi izvršile su jedinice 2. i 4. NOU brigade Hrvatske u sklopu operacije na Tušilović (tom V, knj. 8, dok. br. 76 i 156).

Pomoć koja im je bila poslana u jačini od 2 sata pod zapovjedništvom dopukovnika Lisaka nije im mogla pomoći jer je ista bila zadržana jakom vatrom neprijatelja te uz velike gubitke morala se povući.

Gubitci posade Brezova Glava nisu još ustanovljeni, ali prema izjavama ranjenih domobrana, koje su partizani pustili, časnici i sve ljudstvo, kao i tvorivo i oružje odpremljeno je u Petrovu goru.³ Od časnika misli se da su odvedeni ustaški zastavnici Tomislav Stilinović i Matić, i domobranski nadporučnici Molek⁴ i Ančić. Za mrtve, ranjene i zarobljene kao i neprijateljske gubitke nije poznato.

Gubitci V bojne, koja je išla u pomoć, poginuli ust. nadporučnik Avelin Golubović, ust. zastavnik Mijić, ust. vodnik đak Safe Karamekić i 7 vojničara, ranjeni zastavnik Zubić, vojničara nepoznato.

Partizani pripremaju napad na Skakavac.⁵

Napad na Barilović, koji je počeo prošle noći 24. na 25. trajao je cijeli dan te se nastavlja i u noći 25. X.⁶

Naša linija sada stoji selo Škrtići — kosa Cerovac — jugozapadno od k. 197 — Vukmanić—Skakavac—Banski Kovacevac—Lasinja—Barilović.

Kod sela Škrtići — kosa Cerovac nalazi se V bojna sa 4 sata.

Oblast: Slunja, Topuskog bez podataka.

Po nalogu zapovjednika
pobočnik:
nadporučnik (Đuro Kramer)

27/X D.

⁴ Franjo, aktivno saradivao s NOP-om na Kordunu. Kao komandant Karlovačke brigade bio je 30. juna 1944. teško ranjen i kasnije umro (tom V, knj. 29, dok. br. 31).

⁵ i ⁶ Do napada nije došlo. Prema Skakavcu i Bariloviću bile su postavljene samo zasjede 4. NOU brigade Hrvatske, koja je tada napadala neprijateljsku posadu na Macutovom brdu (tom V, knj. 8, dok. br. 82).

**IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA UNUTARNJIH POSLOVA NDH
OD 27. OKTOBRA 1942. MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA
NDH O NAPADU PARTIZANA NA SLIVNO RAVNO, AR-
ŽANO I MALI ZATON¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
TAJNIČTVO MINISTRA.

T. broj: 9319-I-A-1942.

U Zagrebu, dne 27. listopada 1942.

Predmet: Napadaj partizana na Slivno Ravno,
Aržano i Mali Zaton.

MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA

Zagreb.

Ovo je ministarstvo primilo od ministarstva prometa i javnih radova, odjel pošta i brzoglasa u predmetu ove izvještaje:

1) „Dne 21. rujna oko 12 sati napali su partizani poštanski ured Slivno Ravno. Odneli su: vriednostnica za 2493 Kune, 10 štednih knjižica, dnevni žig i žig „R“, stari i novi pečatnik, okrugli i dolazni gumeni žig „isplaćeno“, 4 poštanske vreće, ručnu blagajnu s ključem, 2 listonoške torbe, državnu zastavu, nadpisnu ploču, 200 isplatnih dnevnika štedno-ček. prometa, 100 uplatnih dnevnika, 200 štedno-ček. prijava, pola kile pečatnog voska i dio tiskanica. Spašen je jedan novčani list s 15.000. — Kuna, 50 kuna 63 banice u blagajni i 111 Kuna maraka kod listonoše. —

Moli se osigurati mjesto i okolicu Slivno Ravno, da bi se u buduće izbjegao sličan slučaj.“

2) „Okolo 28. kolovoza započele su borbe između partizana i talijanske vojske, pa je poštar s obitelji morao napustiti mjesto Aržano. Talijanska vojska opljačkala je posebnički stan poštara, a poštanski ured je zapalila. Poštar je ponio sobom uredske žigove, pismaru, pošiljke, novac i marke. Imovinski predmeti i pričuvna pomagala ostala su u uredu. —

Moli se posredovati kod talijanske vojske da se slični slučaj ne bi više ponovio.“

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 31/1—21, k. 14.

3) „Noću oko 2 sata između 15 i 16 rujna napali su partizani poštanski ured Zaton Mali i odneli u novcu 535 Kuna 89 banica.

Ostala državna imovina je sačuvana usljed otpora i vike poštarice. —

Moli se osigurati mjesto i okolicu Zatona Maloga, da se sličan slučaj ne bi ponovio.“

Dostavlja se zamolbom za postupanje po prednjim zamolbama.

ZA DOM — SPREMNI!

Po ovlaštenju ministra unutarnjih poslova

Odsječni savjetnik:

(Urlić — Ivanović)

Urlić

(M. P.)

Dostavlja se:

- 1) Min. domobranstva,
- 2) Zap. ustaške vojnice,
- 3) Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu,
- 4) Gl. ravn. za javni red i sigurnost,
- 5) Obćem upravnom povjereništvu, S u š a k.

**IZVJEŠTAJ VELIKOG ŽUPANA VELIKE ŽUPE CETINA OD
29. OKTOBRA 1942. MINISTARSTVU UNUTARNJIH PO-
SLOVA NDH O BORBAMA S PARTIZANIMA NA TERITO-
RIJI ŽUPE¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
Velika Župa Cetina
V. Taj. Br. 96/42.

Omiš, dne 29. listopada 1942. g.

Predmet: Nedjeljni izvještaj Velike Župe Cetina
za vrieme od 16—24 listopada t. g.

- 1) Ministarstvu unutarnjih poslova
Tajništvo Ministra
- 2) Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost
- 3) Ministarstvo vanjskih poslova
- 4) Ministarstvo hrvatskog domobranstva
Zagreb
- 5) Obće Upravnom Povjereniku
kod Višeg zapovjedništva talijanskih oružanih snaga
„Slovenija—Dalmacija“
- 6) Obće Vojnom Povjereniku
kod Višeg zapovjedništva talijanskih oružanih snaga
„Slovenija—Dalmacija“
Sušak

Savezno okružnici Ministarstva unutarnjih poslova od 15.
II. 1942. V. T. Br. 14-I-A-1942. podnosim sliedeći izvještaj:

Ad I.

Pobuna ima i dalje na području ciele župe i djelatnost po-
bunjenika nije popustila.

Kroz ovo razdoblje pobunjenici su izvršili sliedeća nasilja:

- 1) Dana 18. listopada oko 16 sati napadnuto je 16 milicio-
nera kod sela Prugova, kotar Sinj. U tom napadu ranjen je je-
dan milicioner dok su se ostali povukli do sela Sušci, gdje su
im pritekli u pomoć oružnici i talijanska vojska. Ranjeni mili-
cioner prevezen je u bolnicu u Sinju.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br.
13/6—1, k. 71.

2) Istoga dana upali su partizani u selo Čista, kotar Imotski, gdje su se oko 12 sati sukobili sa iz Zadvarja ustaškom i talijanskom vojskom. U toj borbi su partizani potisnuti, ali je poginuo pristaša Kegalj Marijan iz Ciste kao i jedan talijanski nadporučnik i dva talijanska vojnika.²

3) Dana 19. ov. mj. oko 1 sat napali su partizani (oko 800 naoružanih) oružničku postaju u Blatu na Cetini kao i vojarnu talijanske vojske. U borbi koja je trajala 6 sati, partizani su odbijeni, te su prema neprovjerenim vijestima imali 8 mrtvih i 9 ranjenih, dok je jedan oružnik lako ranjen.³

4) Istoga dana je v. d. upravitelja kotarske ispostave u Vrgorcju primio prieteće pismo u kojem ga partizani osuđuju na smrt radi toga što se je usudio da uspostavi političku vlast, u toj „crvenoj vrgorskoj krajini“.

5) Oko 19—20. ov. mjeseca prebačeno je oko 200 naoružanih partizana iz Bogomolja, otok Hvar, na kopno — navodno kao pomoć za napad na Banja Luku.⁴

6) Dana 19. ov. mj. oko 8.30 sati 7 naoružanih partizana sačekalo je na Kočinom brdu, občine Klis, kotar Omiš, autobus Vuletić Petra iz Sinja. Neke su putnike opljačkali, dok su odveli sobom preglednika rizničke straže u Klisu Jadrijević Stipu i seljaka Šarić Iliju iz Hrvatca, občine Sinj, ali su sutradan Jadrijevića pustili, a Šarića zadržali.

7) Istoga dana je oružnička ophodnja u blizini Mađarske uhvatila Šabić Antuna iz Makarske, občine Makarske, kod koga je pronašla razni materijal iz kojega se zaključuje, da je Šabić kurir partizana.

Šabić je na zahtjev talijanskih vojnih vlasti predan karabinjerima na daljnji postupak.

8) Istoga dana plovili su iz Metkovića za Makarsku motorni jedrenjak „Uspomena“ i „Turist“ te su za to vrijeme putovanja oko 16 sati u blizini obale Zaostruga—Drvenik, kotar Makarska, bili prisiljeni pucnjavom partizana iz strojnica, da doplove k obali. Motorni je brod „Uspomena“ bio prazan, ali je „Turist“ imao dva putnika te oko 250 kg. raznih živežnih namirnica, koje su partizani zadržali za sebe, dok je jedan od putnika donadzornik rizničke straže u Makarskoj Tarabokia Dinko pušten, a drugi je ustaša nepoznatog imena zadržan.

Nakon toga su jedrenjaci odplovili za Makarsku, gdje su vlasnici brodova uhapšeni po talijanskim vojnim vlastima.

² Borbu s Talijanima vodile su jedinice 3. bataljona 1. dalmatinske NO brigade (tom V, knj. 9, dok. br. 14).

³ Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 14.

⁴ Ove grupe partizana prebačene su u Biokovo radi popune dalmatinskih jedinica (Arhiv V. I. I., reg. br. 2/3, k. 2005).

9) Istoga dana oko 22.30 sati upalo je nekoliko naoružanih partizana u carinski dom u Hvaru, odakle su odneli razne robe. Za vrijeme pljačke prisilili su carinskog vježbenika Kordić Dragana i čuvaricu Kovačević Niku da šute i da tek nakon 48 sati da smiju ovaj slučaj prijaviti vlastima.

10) Istoga dana oko 22 sata upalo je oko 30 naoružanih partizana u selo Košute, kotar Sinj, gdje su od glavara tražili hrane govoreći, da je pobjeda njihova predavši mu jedan partizanski letak, u kojemu su opisane pobjede partizana.

11) Noću između 20. i 21. listopada partizani su napali selo Zelovo, kotar Sinj, gdje su odneli milicionerima 40 pušaka i odveli sobom ustašu Gabrić Jozu i oružnika Batinić Boška.

12) Dana 21. ov. mj. oko 8 sati kod Dubaca, kotar Makarska, napali su partizani jedan talijanski kamion kojom je prigodom jedan talijanski vojnik ubijen a tri ranjena. Talijanska vojska je otvorila vatru na što su partizani pobjegli u planinu Biokovo.

13) Dana 24. ov. mj. povodom bjegstva iz sudskog zatvora partizana Šabić Ante iz Makra, o čemu je izvješćeno pod toč. 7), određena je potraga za odbjeglom sastojeća se od oružnika, karabinjera i talijanske vojske.

Kada je ova ophodnja stigla do sela Makra, pobjegao je jedan partizan iz sela, i na pucnjavu je izgledalo, da je ovaj pogoden pao iza kamenja.

Jedan dio ophodnje je pošao da vidi, da li je odbjegli pao, ali su na ovu partizani otvorili vatru tako, da se je ovaj dio ophodnje morao vratiti u selo.

14) Istoga dana oko 2 sata upalo je oko 200 naoružanih partizana u selo Podgrađe, kotar Omiš, gdje su napali oružničku međupostaju i odneli domobranu Omer Kažiću pušku i strijeljivo, jer je predhodno bio ranjen.

Ujedno su minirali oko „Pavić mosta“. Ujedno su upali u kuću Marušić Filipa, gdje su ovoga ubili a sina mu Vinkaranih, koji je uslied izlievi krvi preminuo.⁵

U tom sukobu poginuo je jedan partizan, a jedan teško ranjen.

Ovom prigodom su opljačkali pet kuća odnievši vrijednost u ukupnom iznosu od oko 53.000. — Kuna.

15) Istoga dana upala je jedna grupa partizana u selo Karašiću, kotar Sinj, odakle su sobom odveli seoskog glasnika Atlaga Matu i Balagić Andriju, seoskog glavara. Odvedeni su pristalice današnjeg pokreta.

⁵ Akciju su izvršile jedinice 4. bataljona 1. dalmatinske NO brigade (tom V, knj. 9, dok. br. 14).

16) Istoga dana kod sela Lovreča sukobila se je ophodnja oružničke stanice Šestanovac, kotar Omiš, sa jednom grupom partizana, ali su se potonji povukli te nije bilo gubitaka ni na jednoj strani.

Ista je ophodnja u noći uhitila partizana bez oružja Boška Đujića iz Topolja, kotar Knin, starog 17 godina, pravoslavne vjere, te ga predala talijanskom zapovjedništvu u Zadvarju.

Ad II. kao u prošlom izvještaju.

Ad/III.

Pojava i djelovanje četnika pod vodstvom talijanskih vojnih vlasti nastavljeno je u selu Biteliću, kotar Sinj, gdje su 21. ov. mj. klali mirno hrvatsko stanovništvo. Oko 600 četnika iz Otišića, kotar Sinj i oko 360 četnika iz okolice Knina stiglo je sa preko 1000 talijanskih vojnika na položaju „Panj“ odakle su krenuli prema Biteliću. Već oko podne se vidjelo gdje Bitelić gori, a narod bježi u selo Ribarić. U Biteliću gdje imade dvije trećine katolika, četnici su palili kuće i klali prema do sada prikupljenim podacima 23 osobe te ih iznakazili na najzvjerski način.

Talijanske vlasti i dalje naoružavaju pravoslavno stanovništvo tako, da su u selu Podosoju dana 21. ov. mj. naoružali 70 ljudi, a u Civljanima daljnih 50 osoba.

Kako se vidi Talijani traže partizane među Hrvatima u istom selu, gdje ima Srba, dok ove puštaju na miru.

Ad VI — VIII.) kao u prošlom izvještaju.

Za Dom — Spremni!

Po ovlašćenju Velikog Župana
Odjelni savjetnik

(M. P.)

(Karaman)

Karaman

6/II Očev. taj

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA USTAŠKE VOJNICE OD 31. OKTOBRA 1942. GLAVNOM STANU POGLAVNIKA O NAPADU PARTIZANA I PROBOJU OBRUČA ZA VRIJEME USTAŠKE OFANZIVE NA ŽUMBERKU¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO USTAŠKE VOJNICE
PODHVATNI I IZOBRAZBENI ODJEL

Broj 2261/taj. sa _____ pril.

U Zagrebu, dne 31. X 1942.

1. — GLAVNOM STANU POGLAVNIKA.

2. — Glavnom Stožeru Domobranstva.

Zapovjednik III stajaćeg zdruga pukovnik Metzger izvještava: 31. ov. mj.:

Iz zajedničke akcije progona partizana na području Žumberak javljam da je grupa partizana od 600—700 probila položaje² poslije 3 sata u jutro između s. Budinjak—Glusinja i uputila se u pravcu Grabar—Brajka (682) — Rešpeternica (747) sa namjerom da dostigne prelaz za Crnu Mlaku.

Moli se da iz Zagreba odmah krene barem jedna bojna da stigne na liniju (cesta) Desinec—Rakov Potok, jer će se po svoj prilici tu prebaciti ta izbjeгла grupa prema Crnoj Mlaci sa namjerom da ode u Petrovu goru.

Borba je bila žestoka, prsa u prsa. U toj borbi je poginulo, što je do sada nađeno, 6 mrtvih i više ranjenih dok je nađen ubijen 1 partizan. Na putu bjegstva partizana nađene su goleme mlake krvi jer partizani vuku svoje mrtve i ranjene.

Prilikom prodora domogli su se partizani jednog teretnjaka kojeg su zapalili. Taj teretnjak se prilikom prenosa postrojbi prevrnuo i bio je već oštećen.

Daljni gubitci nisu još poznati.

Gornje izvješće dostavljam na znanje radi izdavanja potrebnih naloga za spriječavanje bijega partizana za Crnu Mlaku. O ovome je već brzoгlasno obaviešten podpukovnik Žmavec.

P. n. glavarara odjela
Glavnostožerni pukovnik
(KLIŠANIĆ)

Klišanić³

(M. P.)

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 31/1—13. k. 14.

² Obruč su probile 2 čete 1. proleterskog udarnog bataljona Hrvatske i 1. četa bataljona „Josip Kraš“. (Opširnije o tome vidi tom V, knj. 9, dok. br. 4, 21, 113, 114 i 127.)

³ Vjekoslav

Prema naknadnom izvješću od Posadnog zapovjedništva Zagreb saznaje se: Ust. vodnik Šaban iz Krašića javlja, da su se partizani probili kroz linije XXXV bojne kod Graberja i sada su u blizini Krašića oko 6 km u pravcu Slavetića i Petrovine.⁴ Prijeti opasnost Draganićima. Broj partizana nije ustanovljen.

⁴ Jedinice su 31. oktobra, poslije proboja, stigle u Tihočaj, i zatim preko Bukovca i Crnilovca prešle i stigle 1. novembra u Donju Kupčinu (tom V, knj. 9, dok. br. 4).

O prelazu jedinica u izvještaju Zapovjedništva 1. domobranskog zbora od 2. novembra piše: „Po izkazima očevidaca iz Pisarovine i Skakavca, noćas, 1. XI o.g., oko 22 sata, utvrđeno prebacivanje jače partizanske skupine (navodno 4.000) iz Žumberka u D. Kupčinu (8 km jug. zap. od Pisarovine). Prebacuju se kolima i tjeraju stoku. Logoruju u D. Kupčini. 2. XI o.g. oko 15,30 sati izvršili su prielaz preko r. Kupe iz D. Kupčine. Prielaz vrše kod s. Prkosi (1 km istočno od Banskog Kovačevca i šume Brezje).“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 2/1—18, k. 15.)

BR. 178

**IZVJEŠTAJ 2. PJEŠAČKE DIVIZIJE OD 2. NOVEMBRA 1942.
GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA
NDH O NAPADU PARTIZANA NA SUNJU¹**

PRIMLJENA
BRZOJAVKA

tek. broj očevid. lista prim. brz.

Broj	Vrsta	Slova	Vrieme	Primljen od Siska putem krugovala	Predat putem	Podpis krugo- javnika
14/15	Z	72	2/XI 20 s 30 m	Vrieme 3 XI u 09 s 15 m	Vrieme	Smadilo

Službeni
podatci:

Naslov: GLAVNI STOŽER OPEROD
ZAGREB

Partizani napali noću 1—2. Sunju, Brđani i Blinjski Kut. Napad odbijen.² U Stazi kod Sunje zapalili školu, občinu i žandarmerijsku postaju. Kod Sunje prekinuli brzobjavne i brzobjavne linije prema Kostajnici.³ Rezultat upućen. Potjera još nema podataka. Sunja pojačana sa dva njemačka tenka. —

Druga pješačka divizija op. br. 2735/tajno.—

(M. P.)

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 3/1—10, k. 15.

² Da bi olakšali položaj jedinica, koje su u to vrijeme napadale neprijateljski garnizon u Bihacu, 5. i 7. NO brigada Hrvatske izvršile su ove napade (tom V, knj. 9, dok. br. 15 i 63).

³ O napadu na Sunju u izvještaju 1. domobranskog zbora od 2. novembra piše: „Zapaljeno je nekoliko kuća, zapaljena oružnička postaja. Dosadašnji gubici: nestalo 5 osoba (među kojima navodno 3 ustaška častnika), 1 poginula i 2 ranjene; 2 domobrana ranjeno, 8 domobrana odvedeno. Napadaji na željezničku postaju Sunja odbijeni.“ (Arhiv V. I. I., reg. br. 2/1—18, k. 15).

BR. 179

**IZVJEŠTAJ 1. GORSKE DIVIZIJE OD 3. NOVEMBRA 1942.
GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA
NDH O NAPADU 1. i 2. BOJNE 4. GORSKOG ZDRUGA NA
SELA U ZAPADNOM DIJELU PAPUKA¹**

 PRIMLJENA
BRZOJAVKA

tek. broj očevid. lista prim. brzoj.

Broj	Vrsta	Slova	Vrieme	Primljen od I Gordiv putem krugovala	Predat putem	Podpis krugo- javnika
12	Z	245	3/XI 07s 00m	Vrieme 3/XI u 07s 45m	Vrieme	Smadilo

Službeni
podatci:Naslov:
OPEROD ZAGREB

U toku 2/XI vršen podhvat radi pretrešenja zapadnog diela Papuka do Manastira Pakra dolazi 2 km sjeverno manastira izvlačenja viškova plodina. U podhvat učešćovali I i II bojna IV gorskog zdruga. 1 sat III/IV gorske bitnice IV gor. zdruga i laki oklopni sat. Narod bježi pred vojskom u šumu. Postavljeni cilj dostignut u 12.00 sati. Osobno sam bio prisutan. Oko 15.00 sati pošto su se bojne vraćale ka crti: selo Bijela i selo Pakrani, skupina oko 40 partizana² napalo I/IV gorski zdrug preko sela Srednji Borki. Jedan sat iz I/IV izvršio protunapad te uz pomoć topništva razpršio partizane. Naši gubitci jedan poginuo i jedan ranjen. Neprijateljski gubitci 7 mrtvih i 10 ranjenih. Plijen jedna puška. Radi ugroženosti Pakračke Poljane iz Garešnice prebačen jedan cijeli sat I/I u Pakračku Poljanu. Unijeti promjenu u dostavljenu vam kartu. II, III i IV/I gorski zdrug vršili nasilna razviđanja u čišćenju do zaključno sela na greben Bilo-gore sjeverozapadna granica područja divizije, a jedan sat IV/I na pravcu Grubišno Polje, Ivanovo Selo, Dolnja Vrieska, Daruvar. Ovaj sat noći u Daruvaru a treći i jedanaesti se vraća preko Končanice i Zdenaca. Sa neprijateljem dodir nije uhvaćen. Danas otvoren redovit željeznički saobraćaj Daruvar—Pakrac i Daruvar—Bastaji—Virovitica. Izgradili smo svoje brzoglasne spojeve Daruvar—Sirač—Pakrac i Daruvar—Badljevinu — Pakrac, a u toku je podizanje spoja Daruvar, Dežanovac, Garešnica, Uljanik, i Hercegovac—Zdenici. —

(M. P.)

I GORDIV

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 2/1—24, k. 15.

² Jedan vod Bilogorskog bataljona (tom V, knj. 9, dok. br. 30).

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA 6. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE OD 6. NOVEMBRA 1942. VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIŠTVU O NAPADIMA PARTIZANA NA ORUŽNIČKE POSTAJE BLATO I BAŠKA VODA I NA TALIJANSKU POSADU U ŠESTANOVCU¹

ZAPOVJEDNIČTVO

5730/14

6. oružničke pukovnije

J. S. Broj 2643/taj

U Mostaru, dne 6. studenog 1942.

Predmet: Dnevno izvješće za 6.
studenog do 17 sati.

1. — VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU (J.S.) ZAGREB
2. — GLAVNOM STOŽERU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA (Očev. Odj.) ZAGREB
3. — ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE VOJNICE (GLAVNI STOŽER) ZAGREB
4. — ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE URED I ZAGREB
5. — ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE URED II ZAGREB
6. — RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST ZAGREB
7. — ZAPOVJEDNIČTVU III DOMOBRANSKOG SBORA (GLST) SARAJEVO
8. — ZAPOVJEDNIČTVU 6. PJEŠAČKE DIVIZIJE (OP.) MOSTAR
9. — OPUNOMOĆENIKU MINISTRA UNUTRAŠNJIH POSLOVA ZA VELIKE ŽUPE VRHBOSNA, HŪM, USORA I SOLI SARAJEVO
10. — OPĆEM VOJNOM POVJERENIČTVU NDH. KOD VIŠEG ZAPOVJED. TALIJ. ORUŽANIH SNAGA „SLOVENIJA—DALMACIJA“ (II ARMATA) SUŠAK
11. — OPĆEM UPRAVNOM POVJERENIČTVU NDH. KOD VIŠEG ZAPOVJED. TALIJ. ORUŽANIH SNAGA „SLOVENIJA—DALMACIJA“ (II ARMATA) SUŠAK

Krilo Omiš:

23. listopada u 5 sati jedna grupa od oko 400 naoružanih partizana izvršila je napad na oružničku postaju Blato n/C (15 km s. i. od Omiša) i talijanski odjel vojnika koji se nalazi u tom selu. Oružnici i talijanska vojska primili borbu, koja je

¹ Original (umnožen na šapirografu, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 49/2—1, k. 52.

vođena do 6.30 sati, kada su se partizani povukli. Na našoj strani nije bilo gubitaka dok se ni za gubitke napadača nema podataka. Prije izvršenog napada partizani su porušili jedan most kod s. Postinje (3 km j. z. od sela Blato n/C) i pokvarili put.

29. listopada u 24 sata jedna grupa, neutvrđene jačine, naoružanih partizana izvršila je napad na jedan odjel od 6 oružnika i 2 milicionera sa izpostave Šestanovac kod sela Cista—Provo (18 km s. i. od Omiša). Ovaj se je odjel nalazio na uporištu u ovom selu, ali je zbog nadmoćnosti partizana povukao se prema Šestanovcu. Gubitaka kod oružnika nije bilo, dok se ni za gubitke partizana nema podataka. Po nalogu talijanskog zapovjednika u Šestanovcu, odjel je ponovo zauzeo položaj u selu Cisti na 30. listopada.

29. listopada oko 24 sata jedna grupa od oko 200 naoružanih partizana izvršila je napad na talijansku posadu u selu Šestanovcu (18 km i. od Omiša). Posada je primila borbu, koja je podpomognuta topničtvom iz sela Zadvarja, te su partizani bili prisiljeni na povlačenje prema planini Biokovu. Na strani Talijana nije bilo gubitaka, dok se ni za gubitke partizana nema podataka. Uslijed topničkog djelovanja, ranjeno je nekoliko građanskih osoba u selima Žeževici i Medvarju², a jedna je žena i podlegla ranama.

30. listopada u 3.15 sati jedna grupa od oko 300 naoružanih partizana izvršila je napad na oružničku postaju Baška Voda (9 km s. z. od Makarske) i na talijansku bitnicu koja se je na položaju nalazila, udaljeno oko 2 km od ovog sela. Oružnici primili borbu, koja je vođena do 5.30 sati, kada su se partizani povukli i nastavili pljačku po selu. Opljačkali su nekoliko domova i poštanski uređ. Na strani oružnika ranjen je jedan domobran, dok je ranjen i jedan partizan, koji je pokušao zapaliti vojarnu u koju se je svrhu bio popeo na krov od vojarnje, ali su ga partizani ranjena sa sobom odnijeli. Na strani talijanskih vojnika nije bilo gubitaka.³

Zamjenik zapovjednika,
podpukovnik

Muharem Aganović
Aganović

(M.P.)

² Treba: Zadvarje.

³ Ove akcije vršile su vjerovatno jedinice 1. dalmatinske brigade.

**IZVJEŠTAJ 2. PJEŠAČKE DIVIZIJE OD 7. NOVEMBRA 1942.
GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA
NDH O STANJU BIHAČKE POSADE POSLIJE PADA
BIHAĆA¹**

ZAPOVJEDNIČTVO
2. PJEŠAČKE DIVIZIJE
Op. Broj 2810/taj.
U Kostajnici dne 7. XI 1942.

Predmet: Izvješće o posadi
Bihać. —

**GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA
(Operativni odjel)
ZAPOVJEDNIČTVU I DOMOBRANSKOG SBORA. —**

Po do sada dobijenim podacima napad na Bihać uslijedio je 2. o. mj. oko 21.00 sat.² Partizani su već u prvom naletu uspjeli zauzeti sve vanjske postave kao i istočnu polovicu grada. U isto vrijeme napadnute su i posade u Ličkom Petrovom Selu, Bužimu i Krupi, a izgleda i Cazinu. Borba se je vodila noću 2/3 ov. mj., u toku 3. ov. mj. do oko 20.00 sati. Posada Bihać odstupila je noću 3/4. ov. mj. u dva pravca i to jedna kolona u pravcu Otoke, a druga ka Ličkom Petrovom Selu (o ovoj koloni ne zna se ništa). Kolona koja je odstupila u pravcu Otoke stigla je 5. ov. mj. u Otoku, a odatle 6. ov. mj. osigurana četama ove divizije povukla se je ka Bos. Novom, kuda je stigla noću 6/7. ov. mj.

Od četnika posade, koji su stigli u Bos. Novi, saznao sam sljedeće:

Sa posadom jačine oko 80 domobrana i oko 700 ustaša stigao je ustaški pukovnik Tomičić. Sa tom kolonom stiglo je i oko 80 ranjenika, koji su upućeni u bolnicu Sisak, kao i oko 2000 izbjeglica, koji se vagoniraju za Sunju. Topovi koji su bili u Bihaću ostali su, ali su zatvarači donieti u Bos. Novi. Streljivo, koje se nalazilo u Bihaću dielom je uništeno, dielom palo partizanima u ruke, dok je vrlo mala količina donieta u Bos.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 7/1—43, k. 15.

² O operaciji za oslobođenje Bihaća vidi opširno tom V, knj. 9, dok. br. 2, 5, 6, 18, 59, 78 i 138.

Novi. Za ostale dielove oružanih snaga Bihaća i okolice ne znaju ti častnici ništa, ali drže da su sve posade, koje su podpadale pod Bihać svladane i uništene, a da su sva ta mjesta popaljena od partizana.

I častnici kao i momčad, koja je stigla u Bos. Novi, je u vrlom teškom duševnom stanju, taktički podpuno neupotreb-
ljiva i uz sve napore ovog zapovjedništva da noćas i jutros prikupi što detaljnije podatke o stanju u okolini Bihaća nije se uspjelo do sada prikupiti drugih podataka. Da bih mogao utvrditi točno stanje, putujem odmah za Bos. Novi.

O svemu prednjem dostavio sam izvješća Op. br. 2742/taj., 2750/taj., 2766/taj., 2789/taj., 2794/taj., 2796/taj. i 2808/taj. (sve krugovalne brzojavke osim Op. br. 2789/taj. dostavljeno po posebnom tekliću.)

Po povratku iz Bos. Novog dostaviti ću posebnim teklićem detaljno izvješće.

8/XI D.

ZAPOVJEDNIK
pukovnik (Čanić)
Čanić³

³ Matija

**IZVJEŠTAJ VRHOVNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA
OD 13. NOVEMBRA 1942. MINISTARSTVU DOMOBRAN-
STVA NDH O AKCIJAMA PARTIZANA U SLAVONIJI¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO

Odjel za javnu sigurnost

Očevid. Broj 1704/taj.

U Zagrebu, dne 13. studenog 1942.

Predmet: Izvješće o dogo-
đajima za 13. studenog
1942.

MINDOM — (Gl. St. — Očev. Odjel)

MINDOM — (Gl. St. — Oper. Odjel)

ZAPOVJEDNIŠTVU USTAŠKE VOJNICE

1. *Oružnička pukovnija* od 10. studena pismeno javlja:

1. studena o. g. oko 1.500 odmetnika upalo je u selo Staru i Novu Marču (8 km z. Čazme) i u Gornju i Dolnju Obrešku (12 km z. Čazme), gdje su se rasporedili po kućama i odmarali, a na polazku nekoliko domova opljačkali.²

2. studena o. g. oko 500 naoružanih odmetnika došlo je u selo Jakopovac (6 km s. z. Kapele), gdje su se odmarali do 2. XI. Za vrijeme boravka u selu ubili su ustašu Puhača Franju i održali promičbeni govor seljacima. Postavili su krugoval, koji su sobom odneli i slušali viesti Londona i Rusije.

2. studena o. g. jedan odjel oružnika i ustaša kod sela Bešlina (5 km s. i. Kloštra Ivanića) sukobio se sa većom skupinom partizana, nakon kraće borbe odjel se morao povući prema Ivanicu, uslied nadmoćnosti neprijatelja.³

6. studena o. g. nepoznati počinitelji pokidali su na 3 mjesta u razmaku od 100 m b. b. liniju uz željezničku prugu Varaždin—Golubovac između postaje Cerje Tužno i Ivanca, kotar Ivanec.⁴

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 13/1—25, k. 15.

² i ³ Odnosi se na jedinice 1. bataljona Moslavačkog NOP odreda (tom V, knj. 9, dok. br. 28).

⁴ Dijelovi Kalničkog NOP odreda

6. studena o. g. u selu Vel. Bršljanica (7 km z. Garešnice) odjel oružnika, ustaša i domobrana napadnut je od više manjih skupina odmetnika za vrijeme osiguranja prikupljanja hrane sa imanja izseljenih Nijemaca. Borba je trajala 1 sat, nakon čega su se partizani povukli u šumu Garjevicu.

3. Oružnička pukovnija od 7. studena o. g. pismeno javlja:

1. studena o. g. oko 1.200 naoružanih partizana došlo je u selo Kozarice (7 km s. Novske), pokupili pučanstvo ovog sela i održali mu promičbeni govor. Istom prilikom uhvatili su ustašu Pleša Matu i odveli ga sobom.⁵

2. studena o. g. oko 400 naoružanih partizana izvršilo je napadaj na domobransku stražu u Vel. Londžici (3 km s. i. Ljeskovic), jačine 50 momaka. Poslije ogorčene borbe napadaj je odbijen.

Na našoj strani poginula su 2 domobrana, 3 ranjena i 1 nestao. Na strani partizana 3 poginula i 9 ranjenih. Istodobno ranjen je i nadstojnik željez. postaje Vel. Londžica.⁶

4. Oružnička pukovnija od 8. studena pismeno javlja:

3. studena o. g. sukobilo se je oko 1500—2000 četnika sa partizanima kod sela Glogovca (5 km s. z. Janje), kojom prilikom je poginuo partizanski liečnik i 2 partizana teže ranjena.

5. studena o. g. upala su 4 naoružana partizana u selo Dubovik (10 km s. Broda), pozvali stanovništvo u mjestnu školu i održali im promičbeni govor. Poglavnikovu sliku sa zida skinuli i odnieli.

Predlaže se na znanje.

Glavni dozapovjednik.
pukovnik: (Boić)
Boić

14/X D.

⁵ Akciju je izvršio 2. bataljon 1. slavonskog NOP odreda, koji je tada imao oko 120 partizana (tom V, knj. 9, dok. br. 30).

⁶ U napadu su učestvovala jedinice 1. slavonske NOU brigade (tom V, knj. 9, dok. br. 7).

OBAVJEŠTENJE GLAVARA GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH OD 14. NOVEMBRA 1942. PODREDENIM JEDINICAMA O POSTAVLJENJU NJEMAČKOG OPUNOMOĆENOG GENERALA U HRVATSKOJ I ZAPOVJEDNIKA NJEMAČKIH TRUPA U HRVATSKOJ¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA.

Glavni stožer domobranstva

Op. Br. 7440/tajno

U Zagrebu dne 14. studenog 1942. god.

Predmet: Nova njemačka zapoviedanja u Hrvatskoj.

ZAPOVJEDNICIMA I, II i III DOM. SBORA
ZAPOVJEDNICIMA I, II i III DOM. SB. PODRUČJA
ZAPOVJEDNICIMA 1, 2, 3, 4, 5. i 6. PJEŠ. DIVIZIJE
ZAPOVJEDNICIMA: PETRINJSKOG, SLAVONSKOG, BANJALUČKOG I SRIEMSKOG SDRUGA
ČASTNIKU ZA VEZU KOD NJEM. 714. PJEŠ. DIVIZ.
ZAPOVJEDNIŠTVU GRADA ZAGREBA
ČASTNIKU ZA VEZU KOD 718. NJEM. DIVIZIJE
MINDOM I do IX ODJEL
ODJELIMA GLAVNOG STOŽERA
ZAPOVJEDNIŠTVU ZRAČNIH SNAGA
ZAPOVJEDNIŠTVU MORNARICE
ZAPOVJEDNIŠTVU USTAŠKE VOJNICI
VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIŠTVU
GLAVNOM STANU POGLAVNIKA
POGLAVNIKOVOM VOJNOM UREDU

Njemački opunomoćeni general u Hrvatskoj dostavio je sa Ia Op. 19 Nr. 0127/42 geh. od 10. studenog ove godine sliedeći dopis:

Na temelju zapovjedi Vođe i Vrhovnog zapovjednika njemačke vojske od 20. listopada ove godine, postavljen je njemački general u Zagrebu, general poručnik Dr. h. c. **Glaise v. Horstenau**, pod 1. studenim 1942. godine za „Njemačkog opunomoćenog generala u Hrvatskoj“ sa sjedištem u Zagrebu.

Naslov: „Deutscher Bevollmächtigter General in Kroatien“.

Istom naredbom postavljen je njemački generalporučnik **Lueters** za „Zapovjednika njemačkih trupa u Hrvatskoj“ sa sjedištem u Brodu n. Savi.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 19/3—1, k. 74.

Naslov: „Befehlshaber der deutschen Truppen in Kroa-
tien“.

Zapovjedniku njemačkih trupa u Hrvatskoj povjereno je taktičko vodstvo svih dijelova njemačke vojske u Hrvatskoj.

Svima zapovjedništvima hrvatskog domobranstva, koji do-
laze u dodir sa Zapovjedništvom njemačkih trupa u Hrvatskoj,
preporuča se najuznija suradnja, puna međusobnog povjerenja,
sa ovim njemačkim stožerom.

GLAVAR GLAVNOG STOŽERA

(M.P.)

general
(Prpić),
Prpić²

BR. 184

**IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA UNUTARNJIH POSLOVA NDH
OD 16. NOVEMBRA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTAR-
STVA DOMOBRANSTVA NDH O STANJU U VELIKOJ ŽUPI
POKUPJE¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA

Tajništvo ministra

T. Broj: 1106 — I-A-1942. U Zagrebu, dne 16. studenoga 1942.

Predmet: Velika župa Pokupje —
mjesečno izvješće. —

MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA GL. STOŽER

u

Zagrebu

Velika župa Pokupje u Karlovcu predložila je za mjesec
listopad o. g. mjesečno izvješće, koje glasi:

„Na području kotara Vojnić i Topusko je mir narušen sa
strane partizana. Partizani gospodare cijelim područjem voj-

² Ivan

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br.
30/6—1, k. 71.

ničkog kotara izuzev mjesta Vukmanić,² te gospodare cilim područjem topuskog kotara izuzev mjesta Topuskog.³

Prošle godine koncem mjeseca srpnja bio je prvi puta narušen mir i red u kotaru vojničkom time, što je bačena u prostoriju pošte u Tušiloviću jedna bomba. Istih dana porezana su tri ili četiri brzoglasna stupa kod Brezove Glave.⁴ Počinitelji se nisu mogli ustanoviti, pa je već dan-dva nakon toga izašla na lice mjesta kaznena ekspedicija, koju je sačinjavala jedna veća formacija Ustaša iz Gline. Prema podacima koje imade ova Velika župa ovi su Ustaše iz Gline primjenili zbog tog narušavanja mira i reda malo previše drastične mjere. Oko 400 žena i ljudi kotara vojničkog bilo je pobito, a imovina oduzeta i uništena. K toj formaciji glinskih Ustaša, bila je poslana i satnija Ustaša iz Karlovca kao pojačanje. Međutim ova satnija pripremljene bojne iz Karlovca bila je vraćena nakon nekih 14 dana u Karlovac. Izgleda po svemu, da Glinjanima nije odgovaralo društvo Karlovčana, jer je karlovačka satnija stala na stanovište, da se imadu hvatati odmetnici, a ne mirno pučanstvo i žene.

Na ovakove represalije odmetnulo se u šumu prilično veliki broj pravoslavnog pučanstva, koje je bilo u to vrijeme još u glavnom nenaoružano, a vraćalo bi se svojim kućama tek onda, kada nije bilo u mjestima vojske.

U to vrijeme padaju prvi napadi na manje oružničke ili domobranske ophodnje, a napadi su još u to vrijeme izvršeni većinom sa lovačkim puškama, i kuburama, te su obhodnje bivale razoružavane, i tako malo po malo dolazili su odmetnici do vojničkog oružja čak i do strojnih pušaka. Prvo veće razoružavanje događa se u mjesecu listopadu na posadu u Tušiloviću.⁵ Taj napad vodio je Galjer⁶ sa svojom ženom Nadom, a imao je oko 50 naoružanih odmetnika. Posada u Tušiloviću od 18 ljudi sa strojopuškama razoružana je. Tako su malo pomalo padale redom posade u kotaru Vojnić, a odmetnici se obskrbljivali oružjem. U mjesecu siečnju 1942 godine dešava se razoružavanje posade u Vojniću, koja je iznašala oko 470 ljudi te su tom prilikom došli partizani do 470 pušaka, oko 40 lakih strojnica, 8 teških strojnica i 4 bacača mina.⁷ Ovako je započelo u kotaru Vojnić.

² i ³ U ovim kotarevima djelovale su jedinice 1. operativne zone Hrvatske. Opširno o borbama vidi tom V, knj. 9, dok. br. 12.

⁴ Vidi tom V, knj. 1, dok. br. 35.

⁵ Vidi dok. br. 38.

⁶ Vilim

⁷ Jedinice 1. i 4. bataljona NOP odreda Korduna i Banije oslobodile su Vojnić 15. januara 1942. godine. Opširnije vidi tom V, knj. 3, dok. br. 20 i 141.

U susjednom kotaru Vrginmost desilo se sredinom ljeta također nezgodan izpad baš istih Glinskih ustaša. Učitelj iz Vojnišnice Nikica Generalović, koji je inače svršio preparandiju u Karlovcu, oženio katolikinju, od koje nije tražio niti prigodom vjenčanja da pređe u pravoslavnu vjeru, koji se nikada politikom bavio nije i uobće bio poznat kao vrlo dobar čovjek, sakupio je u svome mjestu službovanja i okolnim selima oko 2.000 Srba i poveo ih je pod hrvatskom zastavom u Vrginmost u namjeri, da pređu na katoličku vjeru.

Došavši u Vrginmost bili su ti ljudi tovareni u kamion i odvedeni u Glinu. U Glini su ih po grupama uvodili u crkvu tobože radi prielaza, a u stvari ti su ljudi bili u samoj crkvi svi poklani. Razumije se, da je i kotar Vrginmost time na svaki dolazak vojske, a naročito Ustaša bježao u šume.

U susjednom kotaru Slunj, na sam Đurđev-dan bila je po Srbima poklana jedna hrvatska obitelj. Od te obitelji stradao je: otac, majka, stara majka, sin od 16 god. i kćerka od 4 godine, dok se slučajem spasila 10 godišnja kćerka i dvogodišnji sin. To je bilo u Hrvatskom Blagaju. Kada se za to saznalo poslana je kaznena ekspedicija u Hrvatski Blagaj, koja je pohvatala oko 500 Srba i strijeljala ih. Jedan od njih spasio se iz jame u koju su ga bacili zajedno sa ostalim misleći da je mrtav. Isto tako kao i u gornja dva kotara nastalo je među Srbima vrienje i nije trebalo ništa drugo, nego da netko to vrienje izrabí i podigne ustanak.

Izgleda po svemu, da je nakon odlaska Galjera i njegove žene Nade u kotar Vojnić, Vrginmost i Slunj to vrienje zaprimilo određenije crte. Do tog vremena nije se primjetilo kod Srba t.j. tih odmetnika komunistički duh, ali nakon dolaska Galjera i njegove grupe, primjećuje se, da odmetnici ne nastupaju više kao Srbi nacionalisti, već kao partizani-komunisti. Dapače imade dokaza, da su oni započeli čišćenjem svojih redova od tih Srba nacionalista odnosno četnika i to na najradikalniji način.

To su bili početci, a naše vlasti ne mogavši predvidjeti konačne oblike i zamašaj tih početaka pravile su za svaki napadaj odmetnika represalije prema pučanstvu, tako da se danas može reći, da je sav Kordun osim pojedinih mjesta u rukama partizana.

U kotaru Jastrebarskom započeli su nemiri također prošlog ljeta nekako u mjesecu kolovozu. Nemire su počinjali izključivo stranci t.j. ljudi koji nisu rođeni u kotaru Jastrebarskom. Od seljaka tamošnjeg kotara a na području občine Krašić primjećeni su strani elementi i njihovo kretanje u pravcu jednog sela občine Krašić. Oružnička postaja u Krašiću pojačana pripremnom bojnom Krašićkom izaslala je u izvide kombiniranu

obhodnju. Ta obhodnja bila je iz zasjede napucana i tom prilikom ubijen ustaša Hrzić, a jedan oružnik teško ranjen. To je bio prvi napadaj na našu oružanu silu. Smjesta su provedene operacije sa pojačanim snagama u tom području i uspjeh tih operacija bio je neočekivan. Uhvaćeno je preko 30 komunista, koji su svi bili stranci, ali su imali skloništa kod domaćih seljaka u njihovim kletima (hisima). Nakon toga čišćenja bio je u Žumberku tj. na području kotarske oblasti Jastrebarsko apsolutno podpun mir i red do ove godine od prilike mjeseca srpnja. Sredinom ljeta ove godine, ponovno je primjećeno povlačenje pojedinaca po Žumberku, te je čak jedna oružnička ophodnja imala sa dvojicom i okršaj, jer su ista dvojica prilikom legitimiranja povukli na oružnike revolve. Konfiguracija tla samog Žumberka sa svojim šumama i brdima vrlo je podesna za skrivanje većih skupina odmetnika i partizana, a osim toga njegov smještaj uz talijansku granicu, koja nije nikako čuvana, naročito pogoduje odmetničkom četnikovanju, jer se iz Slovenije mogu prebacivati čak i velike jedinice odmetnika, a da ne budu smetane. Izgleda, da je razlog baš taj smještaj Žumberka, da su ovog ljeta u to područje počele dolaziti sad veće sad manje grupe partizana Slovenaca, koji su se po nekoliko mjeseci (u posljednje vrijeme) zadržavali u tom kraju. Partizani Korduna i Banije htjeli su svakako uzpostaviti vezu sa partizanima Žumberka, tj. i sa samom Slovenijom, pa su i oni ubacili u Žumberak jednu veću skupinu svojih Kordunskih partizana.⁸ Dakle mir i red u kotaru Jastrebarskom narušen je izključivo po stranju klateži, koja se slievala u Žumberačka brda.

Kotar Pisarovina jednim svojim dielom leži s desne strane Kupe i graniči sa kotarom Glina, Vrginmost i Vojnić. Taj dio kotara bez obzira na tu okolnost bio bi pod utjecajem prilika graničnih kotara. Osim toga taj dio kotara imade većinu živilja pravoslavnog, koji je naročito pogođen operacijama koje su se vodile protiv odmetnika ove zime oko Božića.⁹ Neka su mjesta sravnjena sa zemljom, pa je taj živalj ostao bez kuće i a bez porodica, koje su zatečene kod kuće.

U tom dielu kotara bila je pokrenuta prošle godine inicijativom samih pravoslavaca akcija za prielaz na katoličku vjeru. Prijavilo se dobrovoljno oko 17.000 ljudi. Međutim u to vrijeme sjedio je u obćini Lasinja kao povjerenik čovjek, koji je na svaki način taj prielaz ometao i konačno ga omeo. Napried spomenutim operacijama bio je ujedno stavljen izvan prieposti i taj pokušaj, da se sačuva mir i red tim prielazom.

⁸ Odnosi se na prebacivanje 125 partizana 1. i 2. kordunaškog NOP odreda, koji su ušli u sastav Žumberačko-pokupskog NOP odreda (tom V, knj. 5, dok. br. 64, 85 i 108).

⁹ O ustaškoj ofanzivi u decembru 1941. vidi tom V, knj. 3, dok. 34.

Dio kotara koji leži s lijeve strane Kupe većinom je napučen življem katoličke vjere, pa bi se taj dio mogao sačuvati od neprijatelja, koje zadaju krstareći odredi partizana, kada bi Kupa bila zatvorena tako, da se ne bi mogli partizani prebaciivati s desne strane Kupa na lievu.

Iz gore izloženoga može se danas već zaključiti i bez posebnog odgovora na ovu točku, kakova sigurnost osoba i imovine postoji na području ove župe. Ono što je bilo u jeseni 1941 godine tek početak, izgleda danas kao žalosna činjenica, koja je zaprimila svoje određene forme.

U kotaru Vojničkom, preostalo je u našim rukama jedan dio obćine Vukmanić, koji brani oko 100 ljudi. Ako se usporedi položaj Vukmanića sa položajem Brezove Glave,¹⁰ koju je branilo preko 500 momaka (Ustaša, domobrana i oružnika) sa vrlo jakim naoružanjem, čak i topovima u vrlo dobro izgrađenim položajima, tada se može zaključiti kakova je sigurnost u Vukmaniću. Vukmanić može pasti svakog časa u tako kratkom vremenu, da mu se neće moći poslati niti najmanja pomoć.

U kotaru Vrginmost držimo u svojim rukama obćinu Topusko, a posada u Topuskom broji oko 400 momaka. Topusko je opkoljeno partizanima i saobraćaj sa okolnim mjestima Topuskog je vrlo nesiguran, jer ta mjesta nadziru obhodnje partizana. Do pred nekoliko dana održavala je ova Velika župa vezu sa kotarom Topuskim preko Petrinje i Gline. Međutim posljednjih dana ta je veza prekinuta odnosno dovedena u stanje podpune nesigurnosti, što dokazuje napadaj na samu Glinu.¹¹ Veza Topuskog sa Kladašom također je prekinuta, jer partizani i vezu nadziru i smetaju. Prema tome i pitanje obstanka Topuskog ovisi o kratkom vremenu, u koliko se situacija pojačanjem naših posada odnosno najprije jakom akcijom čišćenja ne promieni.

Kotar Jastrebarsko časovito je u najboljem položaju, jer su se partizani iz područja kotara Jastrebarskog povodom operacija talijanske divizije „Lombardija“¹² i naših oružanih snaga povukli na područje kotara Pesarovine a dielom na područje kotara Vojnić.

¹⁰ Odnosi se na napad na Brezovu Glavu i oslobođenje Tušilovića, koje su izvele jedinice 2. i 4. NO brigade Hrvatske 24. oktobra 1942. Opširno o tome vidi dok. br. 174 i tom V, knj. 8, dok. br. 74, 76, 82, 156 i 158 i knj. 30, dok. br. 157.

¹¹ Napad na neprijateljsko uporište u Glini vršile su 1, 5, 7 i 8. NO brigada Hrvatske. Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 66, 69, 75 i 78.

¹² Odnosi se na talijansku ofanzivu na područje Gorjanci — Žumberak. Opširnije vidi tom V, knj. 8, dok. br. 33 135, 139, 154, 160, 165 i 171 i knj. 9, dok. br. 4.

Područje kotara karlovačkog izvršeno je uglavnom partizanskim odredima, u koliko se isti preko tog područja prebacuju i kod tih prebacivanja prave štetu paljenjem državnih objekata, rušenjem pruge i td. U posljednje vrijeme ugrožena je občina Skakavac i občina Barilović i to obje občine vrlo teško, jer izgleda da su partizani naumili posade koje se nalaze u tim občinama likvidirati. Nekoliko sela Barilovičke občine, a isto tako i občine Skakavac drže partizani izključivo u svojim rukama.

Isto što za kotar karlovački vrijedi i za dio kotara pisarovinskog koji leži s lijeve strane Kupe tj. partizanski odredi su u tom dielu uglavnom samo prolazni. Ostali dio kotara tj. s desne strane Kupe je podpuno nesiguran.

Prema svemu izloženom u točki 3. vidi se da je javna sigurnost osoba i imovine u ovoj župi vrlo mala odnosno u nekim predjelima uobće je nema“.

Gornje se pripocuje radi izvoljnog znanja.—

ZA DOM — SPREMNI!

Po ovlašćenju ministra unutarnjih poslova
Veliki župan kod ministar. unutar. poslova:

(Josip Troyer)

Josip Troyer

(M.P.)

Dostavlja se:

1. Predsjedništvu vlade
2. Min. domobranstva Gl. stožer
3. Glavni ustaški stan.

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA I. DOMOBRANSKOG ZBOR-
RA OD 18. NOVEMBRA 1942. MINISTARSTVU DOMOBRAN-
STVA NDH O BORBAMA S PARTIZANIMA NA PODRUČJU
KALNIKA¹**

Zapovjedništvo I. Domobranskog Sбора

Glav stož. odjel

GLST Br. 10540/Taj.

U Sisku, dne 18. XI 1942.

„Veoma žurno“

Tajno!

Predmet: Dnevno izvješće

I.D.S. za 18. XI do 18 sati.

**GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA. —
(Operativni odjel)**

Savezno zapovjedi Glst. Op. Br. 3219/taj. od 9. VIII 1942,
dostavlja se sljedeće dnevno izvješće:

(Sekcija mjerilo 1:100.000)

1. A. — KRATKA OCIENA SITUACIJE:

Pojačano djelovanje partizana u području Varaždina i prema željezničkoj pruzi Varaždin — Koprivnica. U samom Varaždinu djelo sabotaže. Osjećaj obće sigurnosti u tome području opada zbog slabih naših snaga i nemogućnosti ozbiljnijih podhvata, vjerojatno je da će produžiti svojim drskim djelovanjem.²

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 18/1—56, k. 15.

² i ^o Akcije je vršio Kalnički NOP odred (tom V, knj. 9, dok. br. 120 i 147 i knj. 10, dok. br. 5 i 69). O tome u dnevnom izvještaju 2. pješake divizije od 18. XI piše sljedeće:

„Sva dosadnja izvješća o napadajima partizana na području željezničke pruge Koprivnica — Križevci kao i na području Kalnika i Ivanšćice planine ukazuju na vrlo aktivnu djelatnost jedne jače partizanske skupine na koju je akcija ustaškog pukovnika Francetića ostala bez ikakvog rezultata. Spomenuti pukovnik operiše sa svojim zdrugom u Kalniku i oko Varaždina bez znanja i bez ikakvog spoja sa domobranskim zapovjedništvima. (Vidi glst. br. 3840 taj. ovog stožera od danas.)

Ovaj stožer kao zapovjedništvo II operativne zone ne raspolaže postrojbama sa kojima bi mogao poduzeti jednu akciju protiv spomenute skupine.

U Križevcima ovaj stožer raspolaže samo sa jednim polusatom (pohodnim) koji je jedva dovoljan za obranu samih Križevaca.

— 1 sat osigurava želj. prugu Križevci — Koprivnica,

— 1 sat na straži u Koprivnici i na Dravi,

Utvrđeno je dalje prikupljanje jačih partizanskih snaga na području južno od Siska (a sjeverno od crte Trnovac—Begovići — r. Sunja), sa vjerojatnom namjerom napadaja jačim snagama na Glinu i Petrinju³ dok slabijim snagama na Sunju i napose Sisak.

1. B. — DJELATNOST PODREĐENIH ČETA I POJEDINOSTI O NEPRIJATELJU:

I. Zona: Bez događaja.

II. Zona:

1. — Noću 17/18. ov. mj. partizani su spalili željezničku postaju i občinu u Jalžabetu (11 km jugo-istočno od Varaždina).

2. — Tako isto u toku noći izgorila je tvornica ulja u neposrednoj okolici Varaždina (izgleda da je to djelo sabotaze). —

3. — Iste noći pojavio se požar u tvornici odiela „Tivar“ u Varaždinu (i ovo je izgleda djelo sabotaze), istraga se vodi.⁴

Područje 2. pješačke divizije:

1. — U toku 17/XI o.g. došlo je do borbe između 2 naša sata sa partizanima kod Starog Sela (10 km jugozapadno od Blinjskog Kuta). 7 partizana poginulo, i 1 partizanka uhvaćena.

2. — Prema neprovjerenim vjestima partizani pripremaju ponovno napadaj na Sunju. 2. pješačka divizija izvještena, kao i Njemačka posada u Sunji i Ustaško zapovjedništvo.

3. — 18/XI o.g. oko 1 sat jedna skupina partizana napala je stražu kod željezničke postaje Mošćenica (5 km južno od Siska), 11 domobrana odvedeno. Izgleda da opreznost straže (spada pod Petrinjski zdrug) nije bila nikakva, niti služba izvještavanja. Naređena istraga.⁵

Ostali dio III. Zone: Bez događaja.

— po 1 sat u Đurđevcu i Kloštru. Ako bi se ova 2 sata povukla iz Podravine sigurno je da bi partizani to odmah iskoristili za napadaj na poljoprivredno važni Đurđevac i Kloštar analogno slučaju Pitomače i V. Pisanice kada je napadaj uslijedio odmah po odlasku sata. U Varaždinu se raspolaže sa 1 pohodnim satom koji je jedva dovoljan za manje akcije u oblasti Ivanščice planine.“ (Arhiv V. I. L., reg. br. 18/1—57, k. 15.)

³ Napad na Glinu vršen je 22/23. oktobra. U novembru nije bilo nikakvih priprema partizanskih jedinica za napad na Glinu i Petrinju.

⁴ Ove akcije vršili su partizani Kalničkog NOP odreda.

⁵ Odnosi se na napad 3. bataljona Banijskog NOP odreda (tom V, knj. 10, dok. br. 1, 40 i 75).

IV. Zona: Bez događaja.

Operativno područje Supersloda: Bez podataka.

VIII. i IX. Zona: Bez događaja.

1. C. — VLASTITE NAMJERE:

Naše snage na području II. operativne zone suviše su slabe i vezane za obranu pojedinih mjesta, razbacane na velikoj udaljenosti i zbog toga nepokretne.⁶

Stanje u okolini Varaždina, međutim u vezi sa stanjem u području Kalnika i Ivanšćice, zahtjeva brzu i energičnu intervenciju, pa se ne smije dopustiti dalje ovako drsko djelovanje partizana u izravnoj blizini državne granice. Za ovakve taktičke podhvate, potrebne su svježe snage sa kojima ovaj sbor ne raspolaže.

O stanju postrojbe na području II. operativne zone, dostavlja se u prigribu izvadak iz dnevnog izvješća 1. pješачke divizije.

2. — POKRETANJE I PREMJEŠTAJ VLASTITIH ČETA:

Nije bilo.

3. — OSOBITI DOGODAJI I MJERE IZVAN BORBENE DJELATNOSTI ČETA:

Nije bilo.

PO NALOGU ZAPOVJEDNIKA
GLAVNOG STOŽERA
ppukovnik (Klišanić)
Klišanić

19/XI D.

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA 3. USTAŠKOG DJELATNOG
STAJAČEG ZDRUGA OD 21. NOVEMBRA 1942. GLAVNOM
STOŽERU MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH O STA-
NJU NA PODRUČJU ŽUMBERKA I O GUBICIMA 10. USTA-
ŠKE BOJNE POSLIJE ZAUZIMANJA SLUNJA¹**

USTAŠKA VOJNICA

ZAPOVJEDNIČTVO

III. Ustaškog Djelatnog Stajačeg Sdruga

Broj 861/taj

Karlovac, dne 21—XI 1942.

Predmet: Dnevno izvješće za
dan 21—XI 1942.

GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA
(operativni odjel)

Zagreb

Savezno zapoviedi Zapovjedništva Ustaške Vojnice Br. 2842/taj od 17. studenog 1942, dostavlja se slijedeći dnevni izvještaj za dan 21. studenog 1942.

Zemljovidni list 1 : 100.000.

Područje Žumberka: Sat XXXV. Ustaške bojne koji je 20. XI u 15,00 sati upućen sa jednom talijanskom bitnicom u Krašić, 21. XI u jutro, osiguran talijanskim tenkovima, prosljedio je put do Kostanjevca, ali nigdje nije naišao na neprijatelja. Mostovi kod sela Kostanjevca, koji su bili porušeni po partizanima popravljeni su, i uspostavljen je promet.²

Pošto se je situacija kod Kostanjevca raščistila sat je povučen u Krašić.

Talijansko topništvo noću 20. na 21. tuklo je selo Pećno, jer su se prema podacima u njemu nalazili partizani.

Pola sata XXXV. bojne povučeno je u Karlovac, a druga polovica ostala je u selu Krašiću kao osiguranje talijanske bitnice, koja će se 22. o.m.j. također povući u Karlovac. Primišten izvještaj zapovjednika Žumberka o toku operacija u Žumberku, isti izvještaj poslan i Zapovjedničtvu Vojnice.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br 24/1—14, k. 15).

² Vidi dok. br. 187.

Područje Crne Mlake: Bez događaja.

Uže područje između r. Kupe i r. Korane: Bez događaja.

Izvještava se zapovjedništvo, da se je u Karlovcu prikupilo slijedeće ljudstvo X. Ust. bojne iz Slunja:³

Stožerni sat 105 zapovjednik zast. Franjo Korenić

1.—	„	104		
2.—	„	54	„	poruč. Đuro Brajković
3.—	„	112	„	„ Nikola Ivković
Ukupno		375		

Satovi će biti popunjeni izbjeglim milicionerima i pričuvnim oružnicima, kojih ima oko 400, tako da će svaka satnija imati oko 200 ljudi.

**ZAPOVIEDNIK III. STAJAĆEG ZDRUGA
dopukovnik (Ante Magaš)
Magaš**

³ Jedinice ove bojne bile su razbijene zauzimanjem Slunja (tom V, knj. 9, dok. br. 40, 46, 153 i 154).

partizane na utrošak streljiva, te u krajnjem slučaju i neuspjelog prodora ka Novom Selu zanoći u Budinjaku i olakša bar donekle pritisak na Novo Selo od strane kojega se za vrijeme čitavoga dana čulo samo nekoliko pušaka. Tek 21. u 3 sata u jutro, do kojega se vremena samo puškaralo partizani su se povukli i napustili na svim položajima borbu. Povukli su se prema Pokleku, te će vjerovatno na talijansku stranu. **Zapovjedite žurno intenzivno izviđanje jugozapadno od Samobora.** Cesta prema Stojdragi prokopana je kod Gabrovice. Stanje od Novoga Sela prema Stojdragi nepoznato mi je. Mostovi kod Kostanjevca koji su bili porušeni danas su popravljani i promet je uzpostavljen. XVI. bojna 20. XI do podne vodila je borbu sa oko 100 partizana koji su ove mostove porušili i bili u zasjedi, te ih bez vlastitih gubitaka protjerali u pravcu Pećnoga nanievši im gubitke od nekoliko mrtvih (navodno 4) i 5 ranjenih.

21. u 8 sati uzpostavljena je veza sa Novim Selom koje je ponovo obskrbljeno sa streljivom. Saznali su se sliedeći podatci: Partizani su napali masovno, svom žestinom u pijanom stanju³ na žicu i bunkere na k. 805 te uz nevjerovatnu nasrtljivost i ogromne gubitke, pod najžešćom vatrom počupali i polomili kolje i prodrli kroz žicu (riedko upletenu) među bunkere te ih zauzeli, zarobivši trojicu ljudi iz Žumberačkog sata i jednu strojopušku od dvojice mrtvih čarkara. Zadobili su oko 2500 naboja koji se nisu mogli izvući (ostalo po torbicama) te nešto kabanica i pokrivača. Posada iz bunkera povukla se u školu ka oružnicima i odatle davala odpor koji je upravljen po poručniku P.T.B. Janku Šimraku odlično, jer se promišljeno trošilo streljivo i svaki čovjek je još imao oko 50 naboja poprečno, podržavajući borbeni duh ljudstva u već bezizglednom položaju. Škola iz koje su se branili od naboja je sva oštećena.

Naši gubitci kod Budinjaka bili su jedan mrtav vojničar 4 VIII, 5 ranjenih (jedan rojnik) od 1. sata XII. bojne i 5 ranjenih (jedan častnik) od sata posadne bojne.

U Novom Selu: od 2. sata XIII. bojne 2 mrtva i 7 ranjenih. Od Žumberačkog sata 2 ranjena i 3 nestala (zarobljena).

U svemu: 3 mrtva, 19 ranjenih i 3 nestala.

Protivnički gubitci bili su ogromni (pogotovo kod Novog Sela) i cienne se za sada oko 150 mrtvih i ranjenih. Kod Novog Sela pronalaze se mrtvi partizani u grupama zatrpani lišćem po 3 do 6 u hrpi. Zaplijenjena je jedna francuzka puška i oko 1000 talijanskih naboja te oko 300 naboja za naše puške (koje smo zadržali), jedan pištolj i jedan talijanski ranac. Sve ovo šaljem uz

³ Nije tačno. Hrabrost partizana pripisali su pijanom stanju (tom V, knj. 10, dok. br. 2).

izvješće Z.U.Voj. u Zagreb radi pregleda. Ujedno za isto zapovjedništvo prilažem jedan primjerak zapoviedi izdane za vrijeme borbe po zamjeniku komandanta.

Daljnje izpitivanje položaja kao i nadopuna izvješću sliedi. Naš raspored: XVI. bojna u Gornjoj Vasi i jedan vod u Željznom.

XIII. bojna u čijem je sastavu sat posadne bojne i 4/VIII nalazi se u Budinjaku i Novom Selu.

Zapovjednik Žumberka
Bojnik (Ivan Stier)
Stier

NAREĐENJE GLAVNOG STANA POGLAVNIKA OD 21. NOVEMBRA 1942. O UKIDANJU 4. OPERATIVNE ZONE 1. DOMOBRANSKOG ZDRUGA I O FORMIRANJU OPERATIVNOG PODRUČJA KARLOVAC KOJE SE U TAKTIČKOM POGLEDU PODREĐUJE TALIJANSKOJ KOMANDI ZA SEKTOR KARLOVAC¹

GLAVNI STAN POGLAVNIKA

T A J N O

Gsp. Broj 2654

u Zagrebu dne 21. studenog 1942. god.

V R L O Ž U R N O

Predmet: Operativno područje Karlovac

1. GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA (operativni odjel)
2. ZAPOVJEDNIČTVU I DOMOBRANSKOG ZBORA
3. ZAPOVJEDNIČTVU I DOMOBRANSKOG ZBORNOG PODRUČJA
4. ZAPOVJEDNIČTVU GRADA ZAGREBA
5. ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE VOJNICE (postrojbeni odjel)
6. ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE VOJNICE (obskrbni odjel)
7. ZAPOVJEDNIČTVU III. STAJAČEG DJELATNOG ZDRUGA
8. ZAPOVJEDNIČTVU ŽUMBERKA (XIII. ustaška bojna)
9. ZAPOVJEDNIČTVU PROMETNIH ZDRUGOVA USTAŠKE VOJNICE
10. POSADNOM ZAPOVJEDNIČTVU KARLOVAC
11. OBCEM, USTROJBNOM I OČEVIDNOSTNOM ODJELU GLST
12. GLAVARU TALIJANSKE VOJNE MISIJE U HRVATSKOJ (preko ureda za vezu Mindoma)
13. ZAPOVJEDNIČTVU HRVATSKOG ORUŽNIČTVA
14. PUKOVNIKU TOMAŠEVIČU IVANU (Ogulin)

Pošto je na području uokvirenom sa crtom: državna granica kod Stojdrage — njemačka talijanska demarkaciona crta — Obljaj — Krstinja — Veljun — Tounj — granica II. talijanske zone — državna granica do tromeđe kod Stojdrage, neodloživo potrebno jedinstvo u podhvatima protiv pobunjenika, a kao preduvjet tome jedinstvo zapovijedanja, to na prijedlog Zapovjedništva Supersloda.—

Z A P O V J E D A M :

1. — Sve oružane postrojbe hrvatskog domobranstva, ustaša i oružništva na gore označenom prostoru stavljaju se, preko svojih zapovjedništava za taktičku upotrebu pod zapovjedništvo **Comando italiano del settore Karlovac** (Talijansko zapovjedništvo odsjeka Karlovac) u Karlovcu, čije će zapovjedi bezuslovno izvršavati.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 28/1, k. 62.

2. — Radi provedbe zapovjedanja postrojbama navedenim u tač. 1 određuje se:

a) sa sjedištem u Karlovcu obrazuje se novo **Zapovjedništvo operativnog područja Karlovac**, pod zapovjedništvom pukovnika Tomaševića Ivana; granica ovog područja kako je gore iznieto no s tim, da privremeno sadanje posade oko G. Čemer-niči i Topuskog ne ulaze u sastav ovog operativnog područja, pošto su zbog boljih spojeva dodieljene Petrinjskom zdrugu.

b) sve domobranske jedinice na ovome području stavljaju se, preko svojih zapovjednika, neposredno pod zapovjedništvo Zapovjednika operativnog područja Karlovac;

c) sve ustaške postrojbe na ovome području podređuju se Zapovjedniku operativnog područja Karlovac i to:

— XIII. i XVI. ustaška bojna preko Zapovjednika Žumberka (zapovjednika XIII. ustaške bojne satnika Štira);

— sve ostale ustaške postrojbe preko Zapovjednika III. stajaćeg djelatnog ustaškog zdruza podpukovnika Magaša;

d) sve oružničke ustrojbe na ovome području stavljaju se preko nadležnih zapovjednika oružničkih krila pod zapovjedništvo Zapovjednika operativnog područja Karlovac.

3. — Zapovjednik operativnog područja Karlovac, u sporazumu sa zapovjedništvom **Comando italiano del settore Karlovac** ustrojiti će svoj stožer tako, da izvršivanje zapovjedi Comando italiano del settore Karlovac i međusobna suradnja bude bezprikorna.

4. — Savezno sa ovim ukida se sadanja IV. operativna zona I. domobranskog sbara sa sjedištem u Karlovcu, a dužnost posadnog zapovjednika vršit će ujedno i Zapovjednik operativnog područja Karlovac.

5. — Zapovjednik operativnog područja Karlovac biti će u taktičkom pogledu podređen Comando italiano del settore Karlovac, a u svemu ostalom neposredno zapovjedništvu I. domobranskog zdruza.

6. — Zapovjednik operativnog područja Karlovac podnositi će svakog dana kratka brzojavna i pismena izvješća o situaciji pored Comando italiano del settore Karlovac još i: Zapovjedništvu I. domobranskog zbora i Operativnom odjelu G1st.

7. — Obskrbni odjel Zapovjedništva Ustaške vojnice ima urediti obskrbne odnose ustaških postrojbi tako, da celokupna obskrba bude kod III. stajaćeg djelatnog zdruza.

ZAPOVJEDNIK

GLAVNOG STANA POGlavNIKA,

general

(Prpić)

Prpić gn

(M.P.)

**IZVJEŠTAJ OPĆEG VOJNOG POVJERENIŠTVA KOD SUPERŠLODE OD 30. NOVEMBRA 1942. GLAVNOM STOŽERU
MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH O ORGANIZACIJI
ČETNIČKE DINARSKE DIVIZIJE NA SEKTORU KNINA¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
OPĆE VOJNIČKO POVJERENIČTVO
KOD SUPERŠLODA
(2. armata)

Op. Br. 2439/tajno
Nr.

Sušak dne 30. XI 1942.

GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA (očev. odjel)

Talijanske vojne vlasti organizirale su u toku studenog 1942. oko 2000 članova protukomunističke milicije (četnika). Ove su postrojbe reorganizirane u bataljone, umjesto ranijih pukova, i to:

- 1) Kosovski bataljon; zapovjednik podporučnik Mladenović. Sjedište s. Kosovo (južno od Knina).
- 2) Strmički bataljon, zapovjednik kapetan Ilijić. — Sjedište s. Strmica (sjev. ist. od Knina).
- 3) Kninsko-topoljski bataljon; zapovjednik kapetan Čurivija. Sjedište s. Topolje (ist. od Knina).
- 4) Pađenski bataljon, zapovjednik kapetan Marko Crljenica. Sjedište s. Pađene (zap. od Knina).
- 5) Grahovski bataljon; zapovjednik podporučnik Milan Cvjetičanin. Sjedište: Bos. Grahovo.

Zapovjednik Dinarske četničke divizije: vojvoda-pap Momčilo Đujić, kome su podređeni navedeni bataljoni. Stožer: s. Strmica.

Naoružanje: djelomično francusko (Lebelove puške), a djelomično Mauzer M. 24 puške. Strojopuškica i strojnica imaju ograničen broj. Bombe su talijanske.

Djelokrug rada je područje: Bos. Grahovo — Strmica — Pađene — Knin — Kosovo — Koljane — Bos. Grahovo.

Zadatak: spoljna obrana Knina, suradnja sa tal. vojskom i čuvanje svojih sela.

Među četnicima Dinarske četničke divizije ima veći broj bivših aktivnih jugosl. častnika i dočastnika sa područja Srbije

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu. V. I. I., reg. br. 24/6—2; k. 63.

i Crne Gore. Prema dobivenim podacima, oni jedini drže red i stegu kod četnika u borbi protiv komunizma. Ipak sam tražio da mi se dostave njihova imena i odakle su rodom, kako bi intervenirao za njihovo eventualno uklanjanje sa našeg područja.

Na znanje. —

Povjerenik, pukovnik
(Peričić)
Peričić

BR. 190

**IZVJEŠTAJ VELIKOG ŽUPANA VELIKE ŽUPE CETINA OD
9. DECEMBRA 1942. MINISTARSTVU UNUTARNJIH PO-
SLOVA NDH O BORBAMA S JEDINICAMA 3. DALMATIN-
SKE UDARNE BRIGADE¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ŽUPA CETINA
V.T. Broj: 105/42

Omiš, dne 9 prosinca 1942

Predmet: Nedjeljni izvještaj
Velike župe Cetina u Omišu za
vrieme od 29/XI do 5/XII 1942 g.

- 1) Ministarstvu unutarnjih poslova
Tajništvo ministra
- 2) Ministarstvu unutarnjih poslova
Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost
- 3) Ministarstvu vanjskih poslova
- 4) Ministarstvu Hrvatskog domobranstva
Zagreb
- 5) Obće Upravnom Povjereniku kod višeg zapovj. tal.
oružanih snaga „Slovenija—Dalmacija“
- 6) Obće Vojnom Povjereniku kod višeg zapovj. tal.
oružanih snaga „Slovenija—Dalmacija“
Sušak

Savezno okružnici Ministarstva unutarnjih poslova od 15/II
1942 V.T. Broj: 14-I-A-1942 predlažem Naslovu sliedeći izvještaj:

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br
28/7—1, k. 71.

Ad I.

Pobuna ima i dalje na području ciele Župe i djelatnost pobunjenika nije popustila.

Kroz ovo razdoblje pobunjenici su počinili sliedeća nasilja:

1) Dana 30 studenoga tg. oko 1 sat upalo je oko 200—300 naoružanih partizana na selo Bisko,² 13 km. južno od sela Dicma, občine Klis, kotar Omiš, i tom prigodom nakon 6-satne borbe odnieli milicionerima 4 puške, sobom odveli 3 milicionera i jednog domobranskog vodnika, dok je jedan milicioner poginuo i 3 građanske osobe, dok je ranjeno 7 osoba, od toga 3 milicionera i 4 građanske osobe.

Partizani su zapalili 2 kuće i 4 pojate, dok su odagnali 6 volova, 4 krave i 2 junjca te odnieli robe i 300 kg. žita kao i 20.900.— Kuna u novcu.

Milicioneri su navodno ubili 9 partizana, dok u svemu jedan nađen mrtav.

2) Dana 2 prosinca tg. zaposjeli su partizani selo Kostanje i Podgrađe, občina Šestanovac, kotar Omiš, te su zatvorili „Pavić most“.

3) Dana 3 prosinca partizani su oštetili „Pavić most“ na rijeci Cetini izvadiivši daske te ga onesposobili za prelaz kolima. Kada je naišao jedan roj talijanske vojske iz Zadvarja, partizani su na ovaj pripucali, koji se je nakon toga povukao u Zadvarje.

4) Dana 4 prosinca oko 8 sati jedan je vod talijanske vojske iz Zadvarja pokušao preći most, ali se i ovaj morao povući u Zadvarje, jer su partizani priečili prelaz otvorivši puščanu i strojopuščanu vatru.

U svim ovim okršajima nije poznato, da li je bilo gubitaka na obim stranama, dok je poginuo jedan slučajni prolaznik iz Kučića.

5) Istog dana rano u jutro oko 8 sati napalo je 250—300 naoružanih partizana na cesti Omiš — Split, nedaleko sela Krilo, dva samovoza talijanskih vojnika, zapalili samovoze te ubili 24 talijanska vojnika, dok su ostali vojnici zarobljeni po partizanima.³

Radi odmazde iz Splita je i iz Omiša oko 10 sati istog dana došlo u Krilo nekoliko satnija talijanske vojske, koja je u selu Podstrani, občina Poljica, kotar Omiš, zaklala 23 osobe (muških i ženskih) te zapalila oko 30 kuća.

² Napad su izvršile jedinice 3. dalmatinske NOU brigade (tom V, knj. 10, dok. br. 28).

³ Vidi tom V, knj. 10, dok. br. 28, 88 i 113.

Razlog ovog postupka je taj, što je talijanska vojska očekivala od seljana iz Podstrane, da im dojavu prolaz partizana, pak budući to nisu učinili, drže ove žrtve kao saučesnike odnosno pomagače partizana.

Osim toga talijanska je vojska uhapsila i u Omiš dopremila župnika, glavara i 12 seljaka iz sela Podstrane.

Ad II — VII kao u prošlim izvještajima.

ZA DOM SPREMNI!

(M.P.)

VELIKI ŽUPAN:

(Luetić)

Luetić

BR. 191

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ZRAČNIH SNAGA OD 10. DECEMBRA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH O PREPADU PARTIZANA NA DOM GRADSKIH NAMJEŠTENIKA NA SLJEMENU¹

IZVJEŠTAJNI ODJEL
ZAPOVJEDNIŠTVA ZRAČNIH SNAGA

Broj: 654/taj

U Zagrebu dne 10. prosinca 1942.

ŽURNO

U RUKU

Predmet: napadaj partizana
na odmaralište na Sljemenu.—

1. — GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA (Operativni odjel.)
2. — GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA (Očevidnostni odjel.)

Na ruke Pročelniku.

Prema izvješću nadzornika odmarališta na Sljemenu od 7. XII 1942. partizani su 5. XII 1942. došli oko 16.00 sati oko njih 50, provalili u odmaralište tu se zadržali oko 5 sati t.j. do 21.00.²

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 11/1—14, k. 16.

² Akciju su izvršili partizani Kalničkog NOP odreda (tom V, knj. 10, dok. br. 69 i 134).

Tom prilikom su načinili manju štetu, domobrane koji su se nalazili u odmaralištu su svukli i njihove odore uzeli sa sobom.

O tom napadaju saznao je nadzornik odmarališta tek 6. XII 1942., jer se nalazio u Domu Tomislava, kamo je stigao 5. XII oko 18.00 sati sa zadatkom izvršiti sve pripreme za svečano otvaranje, koje se je imalo izvršiti 6. XII 1942. Čim je to saznao, izvršio je potrebno osiguranje sa 4 domobrana pod zapovjedništvom 1 vodnika iz Doma Tomislava i nekoliko Ustaša, koji su se nalazili na Sljemenu radi odmora. Pošto je taj broj bio premalen, jer se je moglo računati na možebitni ponovni napad partizana, tražio je pojačanje osiguranja od z-čtva 1. zrakopl. luke.

Dalje izvještava, da je u kolima, koja su vozila uredsko tvorivo, hranu i kruh za domobrane Domobranskog radnog sata dne 6. XII 1942. nađeno na dnu tri puške „Ostraguše“, 60 naboja i 3 nabojnjače. Te domobrane radnog sata prikupio je i pregledao zajedno sa dvojicom redarstvenih činovnika. Ništa nije javio o posljedku tog pregleda, osim da je nađeno oružje sa nabojima kod nekog g. **Petanjka**.

Oko 12.00 sati se začula pucnjava (oko 10 naboja) u neposrednoj blizini Doma gradskih činovnika. Ta je izazvala pometenost među građanstvom. Kasnije je saznao, da su pomutnjom pucali Ustaše iz Runolistovog doma na neke domobrane.

Istragom je utvrđeno da su pod sumnjom svi, koji su se nalazili na radu u zrakoplovnom odmaralištu, nadalje svi okolni gostioničari u njegovoj blizini kao i g. **Prekratić**, koji je dao Redarstvu neke pogrješne obavijesti i nije smatrao potrebnim 5. XII niti 6. XII 1942. izvjestiti bilo vlasti, bilo g. **Petanjka** o naletu partizana i ako se njegova kuća nalazi nekoliko 100 m od Doma gradskih namještenika. Kod njega se nalazila parti-zanska prethodnica od 3 čovjeka.

Od nadzornika odmarališta tražena je dopuna izvješća, koje će se dostaviti, čim ih z-čtvo primi.

Radi znanja. U svezi je sa izvješćem Br. 647-taj./42.

ZAPOVJEDNIK
General (Kren)
Kren³

11/XI D.

³ Vladimir

BR. 192

NAREĐENJE GLAVNOG STANA POGLAVNIKA OD 13 DECEMBRA 1942. ZAPOVJEDNIKU SEKTORA GOSPIĆ ZA POVLAČENJE USTAŠKIH JEDINICA IZ UDBINE¹

PREĐANA BRZOJAVKA

Vrieme 13/XII

Službeni
podaci:

Prije svega!

Naslov: Zapovjedniku sektora Gospić

1245 — Uputite odmah zrakoplovom zapovjedniku posade Udbina sliedeću pismenu zapovied:

„Po nalogu Poglavnika ima se Udbina² evakuirati zbog čega je i poveden podhvat iz Gospića sa našim i talijanskim četama.

Imate izvršavati sve dobivene zapoviedi talijanske divizije „Re“ i zapovjednika sektora u Gospiću.

Glavni stan Poglavnika“

OPEROD OP BR 8849

Poslati krugovalom:
Glavar glavnog stožera
general
(Prpić)
Prpić

(M.P.)

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 10/4—2, k. 66.

² Ustaše su napustile Udbinu 13/14. decembra. Pri povlačenju vodili su borbu sa jedinicama 4. bataljona 3. ličkog NOP odreda. (Vidi tom V, knj. 10, dok. br. 60 i 74.)

**IZVJEŠTAJ VRHOVNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA
OD 14. DECEMBRA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTAR-
STVA DOMOBRANSTVA NDH O BORBAMA S PARTIZA-
NIMA KALNIČKOG NOP ODREDA¹**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIČTVO

Odjel za javnu sigurnost

Broj 3652/taj.

U Zagrebu, dne 14. prosinca 1942.

Predmet: Izvješće o događajima
za 14. prosinca 1942.

MINDOM — (Gl. St. — Očev. Odjel)

MINDOM — (Gl. St. — Oper. Odjel)

1. Oružnička pukovnija od 11. prosinca pismeno javlja:

29. studena o. g. oko 200 odmetnika pod vodstvom profesora Dr. Josipa Horvata iz Zagreba, naoružani puškama, parabelama i oko 8 lakih strojnica došli su iz Velikog Kalnika u selo Kolarec (4 km j. z. Gornje Rijeke) i razmjestili se po kućama. 30. XI o. g. održali su u pučkoj školi sakupljenom pučanstvu promičbeni govor. Među ovim odmetnicima bilo je oko 20 ženskih, od kojih jedna liečnica. U školi su poderali 2 slike Poglavnika, zemljopis i grbove N.D.H. Na 2 školske table napisali su kredom: „Dolje fašizam, živela sloboda naroda, hoćemo slobodu Hrvatskog i Srbskog naroda, dolje ustaše i četnici, krvnici Hrvatskog i Srbskog naroda“. — Na ulazu u školsku zgradu nacrtali su srp i čekić i crvenu petokraku zvijezdu.²

2. prosinca o. g. jedna skupina odmetnika došla je u selo Šandrovac (14 km s. Bjelovara). Uхватili su ustašu Petreković Franju i još jednog, koje su sobom odveli i streljali ih. U obćini su sve spise i knjige uništili. Obćinskom bilježniku zabranili raditi u obćini.

4. prosinca o. g. oko 500 odmetnika naoružani puškama, strojnicama i bombama, došli su na željezničku postaju Bulinac

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 8/3—14, k. 52.

² Dijelovi Kalničkog NOP odreda (tom V, knj. 10, dok. br. 51 i 134).

— na pruži Bjelovar — Grubišno Polje. Iz blagajne odneli 4.000 kuna. Predstojniku postaje naložili, da iznese sve svoje privatne stvari napolje iz državne zgrade, a zatim su zapalili postaju i skladište. Dvije skretnice sa minama digli u zrak. Iz skladišta opljačkali su raznih stvari. Razoružali su 16 domobrana, te njih i 120 domobrana radne bojne sa njihovim zapovjednikom nad-satnikom odveli u pravcu sela Ribnjačka (18 km i. Bjelovara). Od seljaka oduzeli 9 kola na koja su natovarili svu opremu i hranu, koju su oduzeli od radne bojne, te odvezli sobom.

Predlaže se na znanje.

Glavni dozapovjednik,
pukovnik (Josip Boić)
Boić

**IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA UNUTARNJIH POSLOVA NDH
OD 15. DECEMBRA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTAR-
STVA DOMOBRANSTVA NDH O BORBAMA S PARTIZA-
NIMA KOD ORAHOVICE¹**

MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
OBĆE ZAPOVJEDNIČTVO REDARSTVENE STRAŽE

Broj: T. 759/42.— U Zagrebu, dne 15. prosinca 1942.—

Predmet: Dnevno izvješće za 12.
prosina 1942. godine.—

GLAVNOM STOŽERU
MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA

u

Zagrebu

Župska redarstvena oblast u Osijeku dopisom svojim broj: T. 3216/42. od 12. prosinca 1942. godine dostavila je ovom zapovjedništvu sliedeći izvještaj:

„Dana 27. studenoga 1942. napali su partizani sa tri strane na Orahovicu i to naročito na oružničku postaju kao i na bun-kere, koji se nalaze na brdu zvanom Albus u smjeru prema selu Duzluk. Posade su napadaj odbile, nakon čega su se partizani povukli. —

Dana 28. studenoga 1942. dovuklo se je nekoliko partizana na željezničku postaju SPŽ, u Orahovicu i zapalili vagon (ten-der) napunjen sa drvima. —

Noću od 27. na 28 studenoga 1942. oko 23 sata došlo je u selo Dolce, koje se nalazi 4 klm. udaljeno od Orahovice oko 1.000. partizana naoružanih strojnim puškama i bombama. U selu za-držali su se do 3 sata u jutro i držali seljacima govore kazavši im, da ne idu u vojsku, da ne dadu hranu za vojsku i t.d.—²

Iz Dolca otjerali su pričuv. poručnika Šimu Matkovića, koji je bio na dopustu, a inače je učitelj u Dolcima. Odnieli su mu domobransku odoru i samokres.—

Nakon toga otišli su partizani u Krndiju.—

Partizani postaju sve aktivniji u okolici Orahovice, a pre-ma podacima, koje ima oružnička postaja u Orahovici, sprema-ju se, da će u najskorije vrijeme navaliti na Orahovicu sa većim

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 22/7—1, k. 71.

² Ove akcije su vršile vjerovatno jedinice 1. slavonske NOU brigade.

brojem ljudi i zauzeti ju,³ pa bi prema tome trebalo posadu u Orahovici pojačati.—,

Prednje dostavlja se s molbom na znanje.—

ZA DOM SPREMNI!

**OBČI ZAPOVJEDNIK REDARSTVENE STRAŽE
USTAŠKI PUKOVNIK:**

(M. P.)

Skoliber
Skoliber

BR. 195

**IZVJEŠTAJ VRHOVNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA
OD 18. DECEMBRA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA
DOMOBRA NSTVA NDH O AKCIJAMA PARTIZANA
NA SEKTORU GAREŠNICE⁴**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIČTVO

Odjel za javnu sigurnost

Broj 3728/taj.

U Zagrebu, dne 18. prosinca 1942.

Predmet: Izvješće o događajima za 18. prosinca 1942.

MINDOM — (Gl. St. — Očev. Odjel)

MINDOM — (Gl. St. — Oper. Odjel)

1. Oružnička pukovnija od 15. prosinca pismeno javlja:

8. prosinca o. g. oko 200—300 odmetnika, među njima oko 50 konjanika,² došlo je u selo Kanišku Ivu (9 km z. Garešnice). Sakupili su narod i održali promičbeni govor u Hrvatskom seljačkom domu, a zatim zabavu, koja je trajala do 9. XII do 04.00

³ Jedinice 12. NOU brigade Hrvatske (ranije 1. slavonska NOU brigada) napale su garnizon u Orahovici 20. decembra 1942 (tom V, knj. 10, dok. br. 77).

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 19/1—13, k. 16.

² Podaci su pretjerani. Konjičkih partizanskih jedinica u to vrijeme nije bilo.

sata. Odmetnici su prisilili istomjesnog župnika Đuričića Josipa da prisustvuje zabavi. Ovoj zabavi prisustvovali su i občinski načelnik, blagajnik i logorni pobočnik Rogulja Tomo, koji je uzet na odgovornost u stožeru Bjelovar.

Odmetnici su 9. XII u 04.00 sata otišli u šumu Garjevicu (15 km s. z. Garešnice).³

Među ovim odmetnicima bio je bivši oružnički vodnik Crnečki Matej, koji obnaša čin partizanskog komesara.

8. prosinca o. g. oko 100 odmetnika naoružani puškama, bombama i sa tri strojnice došlo je u selo Garešnički Brestovac (4 km s.i. Garešnice). Od firme „Nihag“ oduzeli raznih živežnih namirnica i 1 pisali stroj i sve ovo natovarili na dvojica kola, koja su oduzeli od seljaka i odvezli prema selu Zdenčacu (6 km s. i. Garešnice).⁴

10. prosinca o. g. oko 60 odmetnika naoružani strojnicama i bombama došlo je u selo Sedlaricu (7 km j. z. Pitomače). Od jednog domobrana svukli odoru. Jednog ustašu ranili te njega i 1 legionara povelu sobom i za njihovu se sudbinu ne zna.

Seljacima ne daju odlaziti u šumu po drva.

...

19. XII 1942

D.

Glavni dozapovjednik
pukovnik (Josip Boić)
Boić

³ i ⁴ Akcije su vjerovatno izvršili partizani Moslavačkog NOP odreda.

⁵ Redakcija je izostavila dio teksta koji se odnosi na akcije u Bosni.

BR. 196

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA 1. DOMOBRANSKOG ZBOR
RA OD 21. DECEMBRA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINI-
STARSTVA DOMOBRANSTVA NDH O DIVERZIJI NA
PRUZI SISAK — SUNJA¹**

Zapovjedništvo I. Domobranskog Sbor
Glav stož odjel
Glst Br. 11453/Taj.
U Sisku, dne 21. prosinca 1942.

„Veoma žurno“

Tajno!

Predmet: Dnevno izvješće
I. D. Z. za 21. prosinac 1942.
do 18 sati.

**GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA
(Operativni odjel).—**

Savezno zapovjedi Glst. Op. Br. 3219/Tajno od 9. VIII. o. g.,
dostavlja se sljedeće dnevno izvješće:

(Sekcija mjerilo 1 : 100.000).

1. A. — KRATKA OCIENA SITUACIJE:

Sve jači i drzkiji napadaji većih partizanskih skupina na
cestu Sisak — Petrinja i željez. prugu Sisak — Sunja.

Ovo je posljedica što su sa područja 2. pješ. divizije odvu-
čene dvije bojne.

Bezuvjetno je potrebno ove snage vratiti radi zaštite ovoga
područja ili ukinuti sve noćne putničke vlakove na ovoj pruzi,
ako pak ovo nije moguće onda osigurati ove noćne vlakove
pratnjom oklopnih vlakova.

**1. B. — DJELATNOST PODREĐENIH ČETA I POJEDINOSTI O NEPRI-
JATELJU: PODRUČJE 2. PJEŠAČKE DIVIZIJE:**

1. — Noću 21. XII. o. g. od 0,30 do 2 sata jedna jača skupina
partizana izvršila obuhvatni napadaj sa svih strana na posadu
u s. Mošćenica (6 km ist. od Petrinje).²

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br.
21/1—44, k. 16.

² Napad su izvršile jedinice Banijskog NOP odreda (tom V, knj.
10, dok. br. 75).

Odbijen bez vlastitih gubitaka. Po tragovima krvi partizani su imali gubitke. Posječeno je 12 b. b. stupova Mošćenica — Petrinja.

2. — Noću 21. XII o. g. oko 1 sat putnički vlak iz Zagreba naletio je na minu između Blinjskog Kuta i Brđana (12 km jug. ist. od Siska).

Mina je eksplodirala pod drugim strojem, tako da je prvi stroj izkliznuo, a drugi se prevrnuo.

Do sada je utvrđeno da su izgorjeli 17 vagona, pola poštanskog vagona.

Žrtve: 8 osoba mrtvih, od ovih 2 ustaše; 13 osoba ranjenih od kojih 11 teško (svi dopremljeni u Sisak u bolnicu).

Jedan dio ranjenih putnika, kao i zdravih, svučeni i odvedeni sa partizanima.

Promet je obustavljen.

Područje 1. pješačke divizije:

Noću 19/20. XII o. g. jedna skupina partizana³ napala stražu kod željez. mosta Česme (4 km juž. od V. Grđevca). Straža je nakon duže borbe savladana i zarobljena. Domobranci su svi razoružani, svučeni i pušteni.

Od strane 1. pješ. divizije zamoljena je 1. gorska divizija da od posade u V. Grđevcu uputi kao pojačanje straži kod ovoga mosta obzirom na važnost istoga.

Ostala operativna područja: — Bez događaja.

1. C. — VLASTITE NAMJERE:./.

2. — POKRETANJE I PREMJEŠTAJ VLASTITIH ČETA:

Nije bilo.

3. — OSOBITI DOGAĐAJI I MJERE IZVAN BORBENE DJELATNOSTI ČETA:

Nije bilo.

Po nalogu Zapovjednika
ZAST. GLAVARA STOŽERA
bojnik (Šteger)
Šteger⁴

22/XII D.

³ Dijelovi Moslavačkog NOP odreda (tom V, knj. 10, dok. br. 152).

⁴ Rudolf

**IZVJEŠTAJ TALIJANSKE VOJNE MISIJE U HRVATSKOJ
OD 23. DECEMBRA 1942. POGLAVNIKU NDH O BORBAMA
TALIJANSKIH JEDINICA PROTIV PARTIZANA NA POLU-
OTOKU PELJEŠCU¹**

TALIJANSKA VOJNA MISIJA U HRVATSKOJ
Broj 5902/tajno
u Zagrebu, dne 23. prosinca 1942.

Predmet: Podhvati talijanskih četa.

POGLAVNIKU NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE
GLAVNOM STANU POGLAVNIKA
GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA

Zagreb

Izvešćuje se o sljedećim talijanskim podhvatima, izvršenim do 20. prosinca 1942.:

— *Područja XVIII. i VI. armijskog korpusa:*

U okolici Orebića (Sabbioncello) imao je jedan talijanski odred noćni sukob s jakom skupinom odmetnika: odmetnici su imali ustanovljenih 8 mrtvih, zaplijenjeno im je pušaka, streljiva i raznog tvoriva; s talijanske strane je 1 pao, 3 ranjena i 1 nestao. Druga područja: 2 partizana streljana, 1 ranjen i 6 zarobljenih. Uhićene su nekoje osobe koje su se bavile prevratničkom djelatnošću. Odbijen je napadaj na želj. straž. kućicu u blizini s. Štikad Klanac (11 km jugoistočno od Lovinca): 1 partizan ubijen, mnogo ranjenih. Partizani zauzeli su 19 ovog mjeseca Tomislavgrad bez da su naišli na odpor.² Hrvatska posada povukla se u Brišnik (10 km južno od Tomislavgrada). Poduzimaju se mjere za pojačanje hrvatskih posada u Imotskom i Sinju.

PUKOVNIK RE

Prievod ovjerava,
pukovnik (Mičić)
Miće Mičić puk.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 26/1—8, k. 16.

² Vidi tom V, knj. 10, dok. br. 148.

BR. 198

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA 2. DOMOBRANSKOG ZBORA OD 26. DECEMBRA 1942. GLAVNOM STOŽERU MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA NDH O STANJU USTAŠKIH JEDINICA NA SEKTORU VOĆINA¹

PREDANA BRZOJAVKA

26/XII.

Naslov: II. D. Z. Brod

1145-Gordiv izvještava, da se u Voćinu sada nalazi i redarstvena nadzorna bojna slabog morala, zapovjednik bojni Stanković nesposoban, malodušan. Dvije satnije ustaša podpuno demoralizirane pljačkaju i ubijaju u okolini te nepotrebno izazivaju partizanske napade.² Zalihe hrane i streljiva ima dovoljno za 14 dana. Žurno treba preduzeti mjere za poboljšanje stanja.

OPEROD opbr 9475 tajno

SIFRIRATI I POSLATI KRUGOVALOM

P.n. glavaru glavnog stožera
Pročelnik general
(DRAGOJLOV)

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 22/4—2, k. 66.

² Borbe s ustašama vodile su jedinice 12. NO brigade. Opširno o tome vidi tom V, knj. 11, dok. br. 9.

REGISTAR

A

Abes (šuma kod Karlovca) — 59, 264
 Aganović Muharem — 501
 Alabanda Hinko — 457
 Alagić Sava — 31
 Alaginac (predio kod Virovitice) — 85
 Alanak (kod Gospića) — 467, 477
 Albanija — 90
 Albus (brdo kod Našica, lokalni naziv) — 531
 Altman Albin — 350
 Ambrozio Vitorio (Ambrosio Vittorio) — 61, 147
 Amerika — 111, 351
 Amulić Ivan — 210
 Ančić Miroslav — 80
 Andrić Mišo — 367
 Andrić Pero — 367
 Angeli Edgar — 90, 248, 430
 Angelini (Angelini, tal. pukovnik) — 139
 Anić Petar — 180
 Anušić Tadija — 210
 Aralica Marko — 59
 Aralica Mile — 59
 Arapov Dol (kod Drežnik-Grada) — 389
 Arapović Frano — 42
 Arlov Nikola — 59
 Armenia Franco — 183
 Artuković Andrija — 61, 147, 155, 401, 476
 Aržano (kod Imotskog) — 405, 407, 411, 412, 490
 Atlaga Mato — 494

B

Babić Miloš — 319
 Babina gora (predio kod Karlovca) — 61, 100, 169, 185, 311
 Babin Potok (G. i D., kod Gospića) — 80, 81, 139, 153, 301
 Babina Rijeka (kod Kostajnice) — 75
 Babino brdo (kod Orahovice) — 369
 Babja gora (šuma kod Sl. Požege) — 254, 378
 Bacerlj Marko — 286
 Bačine (kod Makarske) — 199, 200, 205, 216, 229, 287
 Bačinovac (kod Nove Gradiške) — 415
 Bačkovica (kod Bjelovara) — 483
 Bačuga (G. i D., kod Gline) — 11, 176, 186, 282, 324, 359, 360, 361
 Baće Makso — 178, 210
 Bader Paul — 413
 Badljevinca (kod Pakraca) — 499
 Badovinac (G. i D., kod Jastrebarskog) — 420, 472
 Bagdad (predio kod Daruvara) — 335
 Bajagić (kod Sinja) — 163
 Bajt Antun — 346
 Bakići (kod Podrav. Slatine) — 369
 Bakota Ante — 205
 Bakrač Dušan — 13
 Bakšić Mirko — 425
 Balaš Boris Boca — 477
 Balej Emanuel (Balley Emanuel) — 67
 Balena Plana (kod Gračaca) — 326
 Balenija (kod Gospića) — 473
 Balenović Ivan — 70
 Baletović Dragutin — 476
 Balić Mihovil — 199, 200
 Balikić Ivo — 350
 Ban. Drenovac (kod Gline) — 12, 13
 Ban. Grabovac (kod Gline) — 10—13, 108, 125, 128, 189, 218, 221, 324, 361

Babić Filip (Franin) — 286
 Babić Ljubó — 158

- Ban. Kovačevac (kod Karlovca) — 200, 208, 489, 497
- Banija — 71, 226, 242, 311, 321, 361, 382, 437, 477, 510
- Banova Jaruga (kod Novske) — 371, 376, 393, 408, 409
- Banja Luka — 15, 36, 127, 133, 176, 243, 380, 408, 410, 412, 414—416, 493
- Baranja — 172, 192, 345, 366
- Baranje (kod Stoca) — 255
- Bare Slavonske (kod Našica) — 347
- Barica (kod Daruvara) — 335
- Barilović (kod Karlovca) — 68, 102, 138, 208, 453, 454, 489, 512
- Barišić Ivanov Dušan — 202
- Barjaktarević Alaga — 223
- Barković Ivan — 271
- Barlete (kod Gospića) — 153
- Barne (V. i M., kod Virovitice) — 346
- Bartulović Ante — 461
- Bast (kod Makarske) — 407
- Bastaji (V. i M., kod Daruvara) — 335, 499
- Bašić Duje — 210
- Baška Voda (kod Makarske) — 229, 286, 462, 500, 501
- Baške Oštarije (kod Gospića) — 480
- Batalja Antonio (Battaglia) — 107
- Bataljoni**
- NOV I POJ:**
- 1-vi Banijskog NOP odreda — 218, 220, 282
 - 2-gi Banijskog NOP odreda — 385
 - 3-ći Banijskog NOP odreda — 133, 360, 385, 431, 437, 514
 - 5-ti Banijskog NOP odreda — 360, 399, 431, 437, 538
 - Udarni Banijskog NOP odreda — 431, 437
 - 1-vi 1. dalmatinske NOU brigade — 462
 - 3-ći 1. dalmatinske NOU brigade — 493
 - 4-ti 1. dalmatinske NOU brigade — 494
 - 2-gi Grupe NOP odreda za Liku — 428
 - 1-vi Komande NOP odreda Korduna i Banije — 125, 139, 186, 218, 508
 - 2-gi Komande NOP odreda Korduna i Banije — 121, 186, 187
 - 3-ći Komande NOP odreda Korduna i Banije — 117, 121, 169
 - 4-ti Komande NOP odreda Korduna i Banije — 125, 139, 508
 - 1-vi 1. kordunaškog NOP odreda — 323
 - 3-ći 1. kordunaškog NOP odreda — 171, 220, 291
 - 4-ti 1. kordunaškog NOP odreda — 232, 291, 322
 - 1-vi 2. kordunaškog NOP odreda — 267, 311, 314, 447
 - 2-gi 2. kordunaškog NOP odreda — 354, 447
 - 3-ći 2. kordunaškog NOP odreda — 183, 223, 354
 - Udarni 2. kordunaškog NOP odreda — 447
 - 2-gi 5. krajiškog NOP odreda — 195
 - Udarni 5. krajiškog NOP odreda — 302
 - 1-vi 1. ličkog NOP odreda — 389
 - 2-gi 1. ličkog NOP odreda — 296, 418
 - 1-vi 3. ličkog NOP odreda — 418
 - 4-ti 3. ličkog NOP odreda — 528
 - Udarni Grupe NOP odreda za Liku — 342
 - 1-vi Moslavačkog NOP odreda — 450, 504
 - 4-ti 2. NOU brigade Hrvatske — 458
 - 1-vi 1-og NOP odreda 5. operativne zone Hrvatske — 253, 453
 - 3-ći 1. NOP odreda 5. operativne zone Hrvatske — 270
 - 2-gi 2-og NOP odreda 5. operativne zone Hrvatske — 273, 453
 - 2. Notranjskog NOP odreda — 245, 270.
 - 1-vi Primorsko-goranskog NOP odreda — 447
 - 2-gi Primorsko-goranskog NOP odreda — 207, 447
 - 3-ći Primorsko-goranskog NOP odreda — 245
 - 1-vi proleterski udarni Hrvatske — 301, 447, 453, 458, 496
 - 1-vi 1. slavonskog NOP odreda — 249, 255, 376, 450

- 2-gi 1. slavonskog NOP odreda — 330, 505
- 3-ći 1. slavonskog NOP odreda — 356
- Banijski — 126, 127
- „Božidar Adžija“ — 295, 327, 328, 342
- „Bude Borjan“ — 391
- „Josip Jurčević“ — 362, 407
- „Josip Kras“ — 418, 427, 496
- „Krbava“ — 292, 321, 342, 389
- „Marko Orešković“ — 194, 301
- „Marko Trbović“ — 147
- „Matija Gubec“ — 321, 386
- „Mičo Radaković“ — 292, 321, 389
- „Ognjen Prica“ — 105, 106, 111, 235, 293, 327, 389
- Otočački — 126
- „Pekiša Vuksan“ — 292, 293, 321, 326, 357
- Proleterski Bosanske krajine — 315
- „Slavko Klobučar“ — 484
- Slavonski — 192
- „Stojan Matic“ — 194, 389
- „Vojin Zirojević“ — 405, 411

Četnički:

- „Gavrilo Princip“ Dinarske divizije — 383
- Grahovski — 523
- Kninsko-topoliski — 523
- Kosovski — 523
- Pađenski — 523
- Strmički — 523

Ustaško-domobranski (bojne):

- 3-ća — 429
- 5-ta — 489
- 8-ma — 518
- 12-ta — 519
- 1-va domobranska — 418
- domobranska željeznička — 298
- 1-va 4. gorskog zdruga — 499
- 2-ga 4. gorskog zdruga — 499
- 2-ga Kombinovane oružničke pukovnije — 169
- 1-va lička ustaška — 200, 258, 259, 260—262, 264, 265, 279
- 2-ga lička ustaška — 200, 258—263, 265, 266
- 5-ta lička ustaška — 258, 259, 261, 272, 458
- 1-va Ličkog zdruga — 429

- Lička oružnička udarna — 296
- 8-ma novačka — 459
- 9-ta novačka — 474, 484
- 159-ta opkoparska — 414
- 1-va oružnička — 200, 208
- 3-ća oružnička — 201
- 2-ga Petrinjskog zdruga — 291, 324
- 2-ga pitomaca — 200
- 2-ga 1. pješačke pukovnije — 48
- 6-ta 1. pješačke pukovnije — 91
- 2-ga 5. pješačke pukovnije — 192
- 1-va 12. pješačke pukovnije — 458, 472
- 10-ta ustaška — 258—265, 517
- 11-ta ustaška — 258—265, 279, 281
- 13-ta ustaška — 475, 518—522
- 14-ta ustaška — 208
- 16-ta ustaška — 475, 518—520, 522
- 35-ta ustaška — 474, 475, 497, 516
- Bjelovarska doknadna — 188, 189
- Glinska — 208
- Gorska — 263, 264
- Karlovačka doknadna — 187
- Karlovačka novačka — 233, 234, 258—265
- Koturaška — 452, 487
- Mostarska — 280, 281
- Orahovačka pripremna — 350
- Osječka doknadna — 192
- Otočačka doknadna — 187, 293
- Petrinjska doknadna — 186, 188—190, 218
- Poglavnikova tjelesna — 322
- Požeška doknadna — 192
- Radna domobranska — 530
- Ustaška doknadna — 258, 263, 264
- Ustaška pripremna — 229, 290, 316, 317, 347, 367, 376
- Ustaška pripremna Velike župe Baranja — 192
- Ustaška „Lipik“ — 249
- Ustaška željeznička — 403
- Varaždinska doknadna — 175
- Zagrebačka — 518

Talijanski:

- 2-gi 152. puka — 16
- 6-ti 6. puka (bersaljera) — 16

- 11-ti 26. pješadijskog puka — 405
- 19-ti 6. puka (bersaljera) — 16
- 16-ti Crnih košulja — 186
- 134-ti Crnih košulja — 183
- 305-ti teritorijalni mobilni — 16
- 328-mj teritorijalni mobilni — 16
- „Intra“ — 183
- 2-gi željeznički formacijski — 16
- Njemački:*
- 3-ći 721. pješačke pukovnije — 415, 416
- 1-vi 750. pukovnije — 416
- Batinović Boško — 494
- Batnoga (kod Slunja) — 170
- Batrina (kod Sl. Požege) — 408
- Batušić Kruno — 78, 79
- Beč — 331
- Bećirović Muhamed — 78, 79
- Bednaić Đuro — 367
- Begić Nikola — 113
- Begovac (kod Ogulina) — 81
- Begović Stanko — 71
- Begovići (kod Petrinje) — 70, 71, 514
- Bela krajina — 322, 333, 395
- Belaj (kod Karlovca) — 454
- Belavići (kod Karlovca) — 311, 323, 388
- Belėti (Beletti, tal. general) — 206
- Beli vrh (vis kod Gospića) — 16
- Belišće (kod Valpova) — 368
- Belošić (kod Metlike) — 470, 475
- Benkovac — 333
- Benkovac (kod Okučana) — 442
- Benović Mato — 349
- Benzon Dalibor — 462
- Beograd — 48, 49, 66, 67, 165, 290, 413
- Beović Tadija — 365
- Berden Ivan — 350
- Berković (kod Stoca) — 62
- Beštal Oskar — 218, 232, 262, 282, 415
- Bestrna (kod Siska) — 269
- Bešlinac (kod Bos. Novog) — 126—128, 137, 186, 190, 504
- Bežić Marin — 199
- Biga Jovo — 352
- Bihac — 20, 36, 53, 54, 77—79, 81, 108, 110, 116, 117, 122, 125, 131, 141, 142, 173, 174, 176, 184, 220, 223, 243, 244, 253, 294, 304, 320, 321, 326, 331, 334, 341, 357, 358, 387, 389, 393, 399, 428, 429, 447, 467, 477, 498, 502, 503
- Bijela (kod Našica) — 337, 499
- Bijeke Vode (kod Gline) — 108
- Bijelnik (kod Kostajnice) — 133
- Bijeljina — 377, 400
- Bilaj (kod Gospića) — 112, 296, 327, 473, 479, 480
- Bilajsko Novo Selo (kod Gospića) — 112
- Bileća — 62, 304
- Bili Brig (kod Sinja) — 410, 462
- Bilić Božo (Marijan) — 210
- Bilić Ivan — 131
- Bilkić Ejub — 223
- Bilogora (pl.) — 387, 450, 452, 482, 486, 499
- Bingula (kod Sr. Mitrovice) — 377
- Biočić (kod Drniša) — 392, 461
- Biokovo (pl.) — 229, 285, 362, 406, 407, 462, 493, 494, 501
- Bisko (kod Splita) — 525
- Biskupija (kod Knina) — 36—38, 197, 383, 391
- Bistrač (kod Sunje) — 483
- Bistrica (kod Podrav. Slatine) — 352
- Bistrić Mato — 346
- Bišćan Maksimilijan — 16.
- Bišof Đuro — 33
- Bitelić (G. i D., kod Sinja) — 163, 495
- Bjelajci (kod Pakraca) — 193
- Bjeliš (kod Tuzle) — 377
- Bjelovar — 141, 189, 330, 359, 431—433, 437, 438, 451, 483, 485, 486, 529, 530, 533
- Bjeljevina (kod Topuskog) — 280
- Blagaj (kod Bos. Novog) — 128, 268, 385
- Blagić Andrija — 494
- Blata (kod Plaškog) — 390, 420, 444
- Blatna (kod Bos. Novog) — 186, 326, 334
- Blato (kod Dubrovnika) — 88
- Blato (kod Koprivnice) — 172
- Blato (kod Omiša) — 210, 406, 493, 500
- Blatuša (kod Gline) — 137, 171
- Blažević Ante — 313
- Blažević Jakov — 18, 111, 115
- Blinja (kod Petrinje) — 213, 385, 484
- Blinjski Kut (kod Sunje) — 269, 498, 514, 535
- Bobić (kod Otočca) — 120
- Bodegraj (kod Okučana) — 442
- Bogaz (predio kod Virovitice) — 483

- Bogićevci (G. i D., kod Okučana) — 442
 Bogomolje (na o. Hvaru) — 286, 493
 Bogovići (kod Sarajeva) — 193
 Bogovolja (kod Cazina) — 225
 Bogunović Branko — 155, 156, 159, 195, 196, 302, 303, 320, 383
 Boić Josip — 28, 42, 43, 46, 58, 200, 435, 482, 505, 531, 533
 Bojna (kod Gline) — 324
 Bok (kod Siska) — 325
 Bol (na o. Braču) — 104, 202, 229, 363, 364, 430
 Bonardžija Nikola — 364
 Boričevac (kod D. Lapca) — 48, 49, 61, 80, 196
 Borki (kod Daruvara) — 337, 499
 Borojevići (kod Kostajnice) — 75, 226
 Borota Đuro — 59
 Brota Petar — 59
 Borovik (kod Našica) — 351
 Boršt (kod Ogulina) — 452
 Bos. Brod — 30, 184
 Bos. Dubica — 176, 334
 Bos. Gradina (kod Dubice) — 267
 Bos. Grahovo — 35—38, 122, 159, 160, 195, 302—304, 320, 341, 383, 523
 Bos. Kobaš (kod Dervente) — 312
 Bos. Kostajnica — 127, 133, 325
 Bos. krajina — 35, 53, 315, 358
 Bos. Krupa (kod Bihaća) — 54, 141, 213, 321, 326, 334, 341, 386, 416, 502
 Bos. Novi — 55, 126—128, 137, 142, 145, 167, 168, 174, 176, 184, 187, 321, 325, 326, 331, 334, 384—386, 389, 393, 409, 413, 416, 445, 504
 Bos. Petrovac — 53, 55, 116, 157, 303, 304, 320, 341
 Bos. Rača (kod Bijeljine) — 377
 Bosiljevo (kod Karlovca) — 250, 290, 339, 390, 457, 458
 Bosna — 13, 29, 31, 36, 37, 52, 135, 137, 158, 168, 173, 177, 254, 273, 312, 315, 350, 351, 377, 382, 405, 407, 423, 432, 433, 437, 438, 442, 533
 Bosut (kod Sr. Mitrovice) — 400
 Bošnjaković Jozo — 368
 Bović (kod Gline) — 59, 137, 171, 232, 272
 Božići (kod Vrginmosta) — 232
 Božino brdo (kod V. Kladuše) — 279
 Brač (o.) — 89, 104, 182, 201, 202, 206, 228, 230, 231, 362—365
 Bračevci (kod Našica) — 348
 Brački kanal — 90
 Bračulj Petar — 210
 Brajka (k. 682, kod Samobora) — 496
 Brajković Đuro — 517
 Brajović Petar — 57
 Brakusova Draga (kod Vrhovina) — 94
 Branjska (V. i M., kod Križevaca) — 486
 Bravsko (kod Bos. Petrovca) — 273
 Brčjin (kod Gračaca) — 16
 Brdo (kod Kraljevice) — 338
 Brdovec (kod Samobora) — 322
 Brdovečko Prigorje (kod Samobora) — 435
 Brđani (kod Sunje) — 388, 498, 535
 Breborina (kod Karlovca) — 83
 Bregana (kod Samobora) — 436
 Bregovi (kod Karlovca) — 169
 Brela (G. i D., kod Makarske) — 286, 463
 Brest (kod Karlovca) — 388
 Brestovac (kod Daruvara) — 267
 Breštane (kod Udbine) — 389
 Brezje (kod Vrginmosta) — 497
 Brezova Glava (kod Karlovca) — 93, 232, 240, 323, 488, 489, 508, 511
 Brezovac (kod Plaškog) — 76
 Brezovica (kod Siska) — 321
 Brežice (kod Samobora) — 439
 Bribir (kod Crikvenice) — 391

Brigade

- NOV Jugoslavije:
 — 7-ma banijska NO Hrvatske — 437, 450, 465, 498
 — 1-va dalmatinska NOU 3. NOU divizije — 462, 463, 493, 494, 501
 — 3-ća dalmatinska NOU — 524, 525
 — 1-va NOU Hrvatske — 321, 334, 357, 444, 445, 472, 476, 477, 511
 — 2-ga NOU Hrvatske — 418, 428, 434, 445, 458, 466, 472, 476, 477, 480, 488, 511
 — 9-ta NO Hrvatske — 466, 472, 476, 480
 — 4-ta NOU Hrvatske (Prva kor-dunaška) — 420, 421, 432, 469, 474, 475, 488, 489, 511

- 12-ta NOU Hrvatske (1-va slavonska) — 433, 505, 531, 532, 537
 - 13-ta NOU proleterska „Josip Kraš“ — 518
 - 8-ma NOU Hrvatske — 511
 - 5-ta NO Hrvatske — 498, 511
 - 1-va krajiška NOU — 384
 - 1-va proleterska — 405, 411
 - 3-ća (sandžačka) — 411
- Ustaško-domobranske (zdrugovi):*
- 1-vi domobranski — 522
 - 2-gi ustaški — 518
 - 3-ći ustaški — 518
 - 2-gi ustaški stajaći — 475
 - 3-ći ustaški djelatni stajaći — 475, 488, 496, 515, 521, 522
 - 2-gi združeni — 76, 94, 96, 100, 102, 499
 - Banjalučki — 239, 416, 506
 - generala Lukića — 15, 17
 - 1-vi gorski — 440
 - 3-ći gorski — 413—415, 499
 - 4-ti gorski — 485, 486, 499
 - Gračački — 47—50
 - Gradiški — 239, 244
 - Laki prevozni — 55
 - Lički ustaški — 47, 53, 55, 80, 258, 320, 385, 387
 - Ličko-krbavski — 293, 357, 428, 429
 - Lovinački — 47, 48, 51
 - Petrinjski — 239, 324, 360, 631, 506, 514, 522
 - pukovnika Mraka — 168, 169, 184
 - Sanski — 55
 - Slavonski — 506
 - Sremski — 239, 378, 506
 - Utinjski — 200, 208, 219, 232—234, 239, 241, 242, 258, 279
- Brinjani (kod Garešnice) — 438
- Brinje (kod Ogulina) — 113, 329, 331, 343, 391
- Brist (kod Makarske) — 205, 216
- Brišnik (G. i D., kod Duvna) — 536
- Brkiševina (kod Petrinje) — 289
- Brlatić Nikola — 82
- Brlog (kod Otočca) — 94, 113, 114, 342, 343
- Brničević Pavao — 178
- Brnjavac (kod Gline) — 201
- Bročanac (kod Drniša) — 58
- Bročanac (kod Slunja) 78, 169
- Brod-Maravice (kod Delnica) — 390, 391, 444, 451
- Brod na Kupi — 227, 245, 270, 271, 329
- Bronzović Jozo — 427
- Bršljanica (V. i M., kod Kutine) — 431—433, 437, 438, 483, 505
- Brujić Srđan — 111, 114, 115
- Brusnik (kod Dervente) — 312
- Brusovača (potok kod Vojnića) — 260, 262
- Brušane (kod Gospića) — 18, 326, 476, 477, 480, 481
- Bruvno (kod Gračaca) — 16, 18, 47, 48, 51, 52, 82, 116, 477
- Brzaja (kod Bjelovara) — 483
- Bubanj Alojz — 82
- Bublen (potok kod Vojnića) — 260, 261, 263
- Bubnjarci (kod Karlovca) — 466
- Bučica (kod Gline) — 213, 324
- Bučje (kod Sl. Požege) — 368
- Bučko Kamensko (kod Slav. Požege) — 351, 412
- Buč (kod Sl. Požege) — 408
- Budačka Rijeka (kod Karlovca) — 83
- Budački (G. i D., kod Karlovca) — 83
- Budak (kod Gospića) — 480
- Budaševo (V. i M., kod Siska) — 474
- Budimir Milan — 27
- Budimir Toma — 26
- Budimlić Japra (kod Bos Novog) — 141, 334
- Budimpešta — 172
- Budin (kod Karlovca) — 433
- Budinjak (kod Jastrebarskog) — 322, 496, 518—520
- Bugojno — 304, 341, 416
- Bujan Albin — 114
- Bujas Milica — 57
- Bujavica (kod Pakraca) — 336
- Bukovica (kod Jastrebarskog) — 497
- Bukovički Potok (kod Zvornika) — 376
- Bukvik (kod Našica) — 273
- Bulat Branko — 59
- Bulat Rade — 66, 67, 290
- Bulić Jozo — 411
- Bulinac (ž. st. kod Bjelovara) — 529
- Buljan Vice — 216, 410
- Bunić (kod Udbine) — 17—19, 116, 418, 477
- Burić (kod Karlovca) — 102

Burić Stipe — 114
Buševac (kod Zagreba) — 484
Butković Nikola — 57
Bužim (kod Bos. Krupe) — 143, 169,
221, 502

C

Caprag (kod Siska) — 134, 142, 290,
331, 385, 393
Car Antun — 421
Car Franjo — 131
Carević Dušan — 351, 352
Carevo Selo (kod Karlovca) — 454
Cavtat — 268
Cazin (kod Bihaća) — 138, 184, 188,
222, 224, 254, 324, 502
Cerje Tužno (ž. st., kod Varaždina)
— 504
Cernik (kod Nove Gradiške) — 255
Cerovac (kod Gračaca) — 16, 26, 31
Cerovac (kod Karlovca) — 201, 240,
489
Cerovski Božidar — 11, 12, 429
Cetina (kod Sinja) — 179—181
Cetina (r.) — 163, 493, 529
Cetingrad (kod Slunja) — 95, 147,
170, 183, 184, 187, 240
Cicvare (kod Pakraca) — 193
Cimbari Domenik — 10—12
Cimbari Đovani — 12
Cimbari Ivan — 11
Cista (kod Imotskog) — 493, 501
Civljane (kod Sinja) — 461, 495
Crevarska Strana (kod Vrginmosta)
— 255
Crikvenica — 86, 89, 131, 167, 278,
319
Crkvinā (kod Bos. Krupe) — 141
Crkveni Pribić (kod Karlovca) — 117
Crljenica Marko — 523
Crna Draga (kod Lasinje) — 254
Crna Gora — 524
Crna legija (ustaška) — 287
Crna Mlaka (kod Karlovca) — 323,
388, 421, 424, 440, 488, 496, 517
Crna rijeka (kanal na ušću Neretve)
— 247
Crna Vlast (kod Otočca) — 80, 82,
153
Crna Voda (kod Prijedora) — 273
Crnac (kod Siska) — 385, 387, 388,
467
Crnac (potok kod N. Kapele) — 315
Crnaja (kod Cazina) — 224
Crnečki Matej — 533
Crni kal (potok kod Vojnića) — 260

Crni Lug (kod Bos. Grahova) — 122,
160, 209, 302
Crni Potoci (zaselak kod Knina) —
37
Crni Potok (kod Vrginmosta) — 137
Crni vrh (predio kod Gračaca) —
16—18, 52
Crnica (kod Šibenika) — 57
Crnilovac (kod Jastrebarskog) — 497
Crvanj (pl.) — 61
Crveni Bok (kod Sunje) — 467, 484
Crveni čot (Fruška gora) — 378
Cuculić Bruno — 27
Cvetković (kod Jastrebarskog) —
251
Cvijanović Brdo (kod Slunja) — 72
Cvitanović Ivan — 244
Cvitković Luka — 78
Cvjetičanin Milan — 523
Cvjetičanin Vajo — 81
Cvjetinovac (kod Gline) — 168, 200,
232, 254

Č

Čačić (brdo kod Slat. Drenovca) —
349
Čačinci (kod Našica) — 348, 351
Čaglič (D. i G., kod Pakraca) — 412,
414
Čaglin (kod Našica) — 376
Čaić (kod Livna) — 410
Čaire (kod Garešnice) — 438
Čajniče — 341
Čakovec — 144, 172, 332
Čanak (kod Perušića) — 434, 445
Čanić Dragutin — 9, 13, 71, 84
Čanić Matija — 503
Čaprginci (kod Okučana) — 442
Čarvan (kod Vrginmosta) — 208
Čatrnja (kod Karlovca) — 61
Čavčić Marko — 202
Čavčić Petar — 202
Čavić Brdo (kod Kostajnice) — 74
Čavić Marijan Grga — 107
Čavkići (kod Bihaća) — 326
Čazma — 141, 268, 392, 437, 438, 483,
504, 535
Čekinovac (predio kod Gračaca) —
16
Čemernica (G. i D., kod Vrginmosta)
— 137, 240, 268, 272, 522
Čemernica (predio kod Gračaca) —
51
Čemerno (kod Gacka) — 61
Česma (r. kod V. Grđevca) — 392

Čete

NOV i POJ:

- 1-va 1. bataljona NOP odreda Banije — 168, 171
- 3-ća 1. bataljona NOP odreda Banije — 220
- 2-ga 3. bataljona NOP odreda Banije — 133, 170, 183
- 2-ga 4. bataljona 1. kordunaškog NOP odreda — 291, 399
- 3-ća 4. bataljona 1. kordunaškog NOP odreda — 254
- 4-ta 4. bataljona 1. kordunaškog NOP odreda — 322
- Proleterska 1. kordunaškog NOP odreda — 354, 390
- 1-va 3. bataljona 2. kordunaškog NOP odreda — 390
- 3-ća 2. bataljona 2. kordunaškog NOP odreda — 170
- 2-ga 3. bataljona 2. kordunaškog NOP odreda — 223, 234
- 4-ta 3. bataljona 2. kordunaškog NOP odreda — 390
- Proleterska 2. kordunaškog NOP odreda — 354, 390
- Proleterska Grupe kordunaških NOP odreda — 291
- 1-va 1. bataljona Komande NOP odreda Korduna i Banije — 105
- 2-ga 3. ličkog NOP odreda — 296
- 2-ga 2. operativne zone Hrvatske — 322, 323
- 2-ga 1. proleterskog udarnog bataljona Hrvatske — 496
- 3-ća bataljona „Božidar Adžija“ — 295
- 1-va bataljona „Josip Kraš“ — 496
- 3-ća bataljona „Josip Kraš“ — 418, 427
- 1-va bataljona „Matija Gubec“ — 321
- 1-va bataljona „Ognjen Prica“ — 389
- 2-ga bataljona „Ognjen Prica“ — 235
- 3-ća bataljona „Ognjen Prica“ — 389
- 2-ga Slavenskog NOP bataljona — 192
- 2-ga Zagorskog NOP odreda — 298
- Banijska proleterska — 376

- Biokovska — 179, 205, 214, 216, 229, 247, 285
- Bosanska proleterska — 356, 450, 483
- Bračka partizanska — 202, 363, 397, 430
- Bročanska — 49
- Cvjetnička — 49
- Dinarska — 179
- Doljanska — 49
- Dugopoljska — 49
- Hvarska partizanska „Matija Ivanić“ — 202, 363
- Južnodalmatinska — 205
- Kalnička partizanska — 321
- Kaštelanska — 152
- Lapačka — 49
- Lička proleterska — 235
- Mogorička — 140
- Mosorska — 461
- „Ploče“ — 140
- Suvajska — 49
- Svilajska Sinjskog NOP odreda — 132, 162, 164, 165, 180, 181, 214, 215

- Čipčić Ivan — 461
- Čitluk (kod Udbine) — 112
- Čojluk (kod Udbine) — 418
- Čokolka (brdo kod Ogulina) — 299
- Čore (kod Bos. Novog) — 137
- Čremsnica (kod Vrginmosta) — 60, 213
- Črešnja (kod D. Stubice) — 245
- Črešnjevica (M. i V., kod Virovitice) — 450, 452, 483
- Črnomelj — 420, 475
- Čubelić Dragutin — 253
- Čubelići (kod Gračaca) — 52
- Čukovac (kod Gospića) — 82
- Čulina Jozo — 461
- Čuljat Filip — 31
- Čuntić (kod Petrinje) — 359, 360, 385, 388
- Čuturilo Stevo — 81
- Čvrlio Ante — 367
- Čvrtnica (pl.) — 61

C

- Čano Galeaco (Ciano Galeazzo) — 172
- Čilipi (kod Dubrovnika) — 268
- Čorić Ivica — 411
- Čuić Žarko — 117
- Čukovac (kod Gospića) — 327
- Čulumski k. (k. 271 kod Karlovca) — 259

D

Dabar (kod Otočca) — 81, 119, 120, 126, 153, 202, 214
 Dakić Zorka — 346
 Daković Ljubonar — 346
 Daksa (o. kod Dubrovnika) — 87
 Dalmacija — 16, 37, 41, 61, 86, 150, 165, 178, 179, 195, 196, 198, 209, 210, 254, 272, 292, 303, 304, 310, 318, 320, 326, 330, 333, 340, 341, 362, 382, 383, 395, 396, 404, 410, 460, 461, 492, 500, 524
 Daruvar — 267, 268, 273, 335—337, 351, 356, 372, 373, 438, 486, 499
 Davor (kod Nove Gradiške) — 415
 Debela kosa (predio kod Karlovca) — 83, 96, 102, 186, 259, 260, 262, 266
 Debeljak (kod Karlovca) — 185
 De Blasio (De Blasio, tal. general) — 61, 277, 278
 Dedić Franjo — 286
 Delanović Mustafa — 78, 79
 Delnice — 62, 170, 227, 245, 270, 273, 311—313, 319, 329, 339, 391, 394, 444, 451
 Deme Stjepan — 27, 31
 Demonja Nikola — 10, 13
 Deriguz (brdo kod Ogulina) — 339
 Desinec (G. i D., kod Jastrebarskog) — 425, 427, 496
 Desni Štefanki (kod Karlovca) — 484
 Devčić Ivan Pivac — 403, 480
 Dežanovac (kod Pakraca) — 499
 Deževci (kod Sl. Požege) — 376, 377
 Dicmo (kod Sinja) — 525
 Dijakovića p. (potok kod Vojnića) — 260
 Diklić Krsto — 78, 79
 Dinara (pl.) — 157, 158, 163, 178, 195, 196, 202, 209, 214, 228, 365
 Dišnik (kod Kutine) — 427, 431, 433, 438
 Dits Milivoj — 133, 184

Divizije

Njemačke:

— 714-ta — 408, 506
 — 718-ta pješačka — 506

Talijanske:

— 1-va brza — 101, 107, 455
 — „Bergamo“ — 90, 205, 206, 287, 398

— „Granatijeri di Sardenja“ — 476
 — „Lombardija“ (pješađijska) — 99, 169, 170, 511
 — „Marke“ — 90
 — „Peruda“ — 229, 231, 287, 365, 397, 398
 — „Re“ — 19, 119, 434, 445, 476, 528
 — „Sasari“ — 20, 34, 37, 51, 65, 194, 360

Ustaško-domobranske:

— 1-va gorska — 226, 311, 333, 408, 409, 412, 413—416, 485—487, 499, 535, 537
 — 1-va pješačka — 239, 330, 431, 483, 485, 506, 515, 535
 — 2-ga pješačka — 116, 117, 122, 131, 184, 236, 239, 253, 386, 484, 489, 502, 506, 513, 514, 534
 — 3-ća pješačka — 239, 381, 506
 — 4-ta pješačka — 239, 506
 — 5-ta pješačka — 239, 506
 — 6-ta pješačka — 209, 239, 500, 506
 — Jadranska — 62, 65

Četničke:

— Dinarska — 195, 383, 523
 Divoselo (kod Gospića) — 18, 112, 153, 296, 402, 472, 481
 Divuša (kod Bos. Novog) — 325, 334
 Dizdarević Ale — 224
 Dizdarević Hasnija — 224
 Dizdarević Memaga — 224
 Dobanovci (kod Zemuna) — 400
 Dobož — 125, 376, 416
 Dobretin (kod Bos. Novog) — 127
 Dobrljin — (kod Bos. Novog) — 128, 168, 187, 325, 334, 385, 386, 388, 393, 443, 479
 Dobro Selo (kod G. Lapca) — 49, 61
 Dodoši (kod Gline) — 12, 184
 Dojutrovia (kod Karlovca) — 387, 469
 Pokić Stojan — 348
 Dolac (G. i D., kod Omiša) — 462
 Dolci (kod Našica) — 531
 Doljani (G. i D., kod Otočca) — 344
 Doljani (kod Gračaca) — 82, 116, 301
 Doljanovac (kod Slav. Požege) — 273
 Domagović (kod Jastrebarskog) — 419, 420
 Domuskela (kod Bijeljine) — 377

- Donja Batina (kod Krapine) — 57
 Donja Stubica (kod Zagreba) — 245, 267, 481
 Donja Stupnica (kod Dvora na Uni) — 127
 Donji Dolac (kod Omiša) — 406
 Donji Hrastovac (kod Sunje) — 483, 486
 Donji Otok (kod Sinja) — 192
 Donji Sinac (kod Vrhovina) — 256
 Dragalić (kod Okučana) — 441, 442
 Draganići (kod Karlovca) — 251, 419, 424
 Draganićka šuma (kod Karlovca) — 250
 Draga (kod Ogulina) — 267
 Dražević Rudolf — 26, 31
 Draginac (kod Jastrebarskog) — 497
 Dragljane (kod Makarske) — 285
 Dragojević Rade — 73
 Dragojlov Fedor — 96, 126, 236, 282, 294, 296, 409, 413, 415, 416, 440, 459, 468, 474, 475, 484, 487, 489, 503, 505, 515, 527, 533, 535, 537
 Dragonoš (kod Samobora) — 316
 Dragović Pero — 73
 Dragovića Poljana (kod Karlovca) — 73
 Drašković Franjo — 270
 Drašković Ivan — 347
 Drašnica (kod Ljubuškog) — 229
 Drava (r.) — 144, 175, 513
 Dreće (G. i D., kod Tuzle) — 377
 Drenovac (kod Gline) — 11, 137
 Drenje (kod Sav. Marofa) — 435
 Drenje (kod Našica) — 350, 351
 Drežnica (kod Ogulina) — 99, 118, 147, 227, 353, 390
 Drežnik-Grad (kod Slunja) — 76, 121, 147, 235, 236, 240, 243, 244, 320, 389
 Drmeljevo (kod Cazina) — 245
 Drniš — 14, 28, 29, 34, 36, 43, 56, 57, 198, 361, 383, 384, 392
 Drnje (kod Bjelovara) — 172
 Drvař — 35, 36, 38, 53, 80, 82, 122, 160, 194, 196, 304
 Drvenik (kod Makarske) — 493
 Dubci (kod Makarske) — 286, 494
 Dubica — 393
 Duboka (kod Našica) — 347
 Duboke Jasle (kod Obrovca) — 16
 Dubovac (kod Karlovca) — 107
 Dubovac (kod Okučana) — 442
 Dubovik (kod Slav. Broda) — 505
 Dubranec (kod V. Gorice) — 274
 Dubrava (kod Drežnik-Grada) — 389
 Dubrave (G. i D., kod Ogulina) — 77, 101, 139, 184, 313, 314, 390, 420
 Dubrovnik — 62, 86—90, 255, 268
 Dude (kod Vojnića) — 262, 263
 Duga Međa (kod Našica) — 347
 Duga Resa — 8, 311, 323
 Dugi Rat (kod Omiša) — 104, 178, 180, 462
 Dugo Polje (kod Omiša) — 215, 396, 461—463
 Dugo Selo (kod Zagreba) — 60, 330, 392
 Đukići (kod Kostajnice) — 213
 Dunjak (kod Karlovca) — 77, 241
 Dunjevac (kod Gospića) — 473
 Dupanović Šefik — 143
 Duvno (Tomislavgrad) — 416, 536
 Duvanjski (kod Knina) — 364
 Duzluk (kod Našica) — 346
 Dvor na Uni (kod Bos. Novog) — 126, 127, 137, 145, 189, 325, 334, 385, 388, 477
 Dvorišće (kod Karlovca) — 433, 469
 Dvorneković Mirko — 70
 Dvornjeković Imbre — 289

D

- Đakovo — 352
 Đapić Đuro — 162, 210
 Đekenješ (u Mađarskoj) — 176
 Đujić Boško — 495
 Đujić Momčilo — 37, 38, 155, 156, 158, 159, 195, 196, 302, 320, 383, 523
 Đulaves — vidi Miodkovićevo
 Đurđevac (kod Koprivnice) — 141, 172, 330, 452, 487, 514
 Đurđević Pavo — 346
 Đuričić Josip — 533

E

- Elblinger Oton — 102
 Elek Stipan — 202
 Elezović Derviš — 221
 Engleska — 111, 158, 159, 351
 Ergovići (kod Sinja) — 397
 Ervenik (G. i D., kod Knina) — 34, 36, 333
 Evropa — 54, 136, 167, 196

F

- Farkašić (kod Petrinje) — 320
 Ferrant Franjo — 96, 104
 Fike (Füke) Andor — 394

Fiket Mirko — 368
Findrih Josip — 67
Fiume (Rijeka) — 318
Foča — 341
Francetić Jure — 287, 513
Frković Ivica — 25, 124
Fruška gora — 375, 378, 380
Furjan (kod Slunja) — 225, 241
Fužine (kod Rijeke) — 109, 273, 274,
300, 312, 313, 329, 339, 451

G

Gabela (kod Metkovića) — 30
Gabrić Jozo — 494
Gabrić Stanko — 233
Gabrijel Cvitan — 260
Gastrovica (kod Sombora) — 388, 519
Gacko — 62, 304, 341
Gačeša Ljubica — 12
Gačeša Vasilj — 10, 12, 13
Galar Nikola — 80
Gale Josip — 432, 433
Galić Marko — 202
Galjer Nada — 100, 266, 475, 508, 509
Galjer Vilim — 224, 508
Garešnica (kod Daruvara) — 373,
392, 427, 431—433, 437, 438, 443,
450, 472, 483, 486, 487, 499, 503, 532,
533
Garešnički Brestovac (kod Kutine)
— 533
Garić brdo (kod Kutine) — 418
Garić šuma (kod Čazme) — 465
Garjevica (š. kod Čazme) — 392, 437,
438, 505, 533
Gasno brdo (kod Gline) — 226
Gašpar Lazar — 26
Gata (kod Bihaća) — 326
Gata (kod Omiša) — 406
Gazije (kod Našica) — 400
Gazin Ferdo — 210
Gazzini Gazzino — 38, 41, 43
Gejkovac (kod V. Kladuše) — 232,
259
Generalski Stol (kod Karlovca) —
61, 387, 388, 390, 393, 417, 466
Generalović Nikica — 509
Generalštab Kraljevske vojske (ta-
lijanski) — 140, 169
Germogen (patrijarh u NDH) — 318
Gizdić Drago — 178, 210
Gladnoš (kod Iriga) — 376
Glazje fon Horstenau dr Edmund
(Glaise von Horstenau dr Ed-
mund) — 506

Glamoč — 302—304, 320, 413, 414,
416
Glamuša Stevo — 418
Glavica (kod Sinja) — 158
Glavica (brdo kod Petrinje) — 226
Glavina (kod Imotskog) — 406
Glavina Pavle — 462
Glavni gospodarski ured — 281
Glavni odbor Saveza boraca Hrvat-
ske — 178
Glavni stan Poglavnika — 258, 278,
293, 298, 315, 357, 373, 401, 408, 417,
428, 432, 434, 441, 447, 467, 471, 479,
495, 500, 506, 512, 521, 528, 536
Glavni stožer Ustaške vojnice — 233,
258, 279, 280, 294, 340, 341, 373, 426
Glavni ustaški stan — 230, 233, 234
Gledić Damjan — 59
Gledić Đuro — 59
Gledić Mičo — 59
Gledić Vujo — 59
Gledići (kod Gline) — 171
Glibođol (kod Otočca) — 119, 120
Glina — 9—13, 71, 75, 108, 125, 128,
136, 137, 145, 168, 171, 188, 201, 272,
273, 280, 291, 292, 311, 321, 324, 333,
334, 360, 361, 385, 388, 389, 477, 508
—511, 514
Glina (r.) — 254, 272, 388
Glina (G. i D., kod Slunja) — 447
Glinska Poljana (kod Petrinje) — 70
Glodić (kod Daruvara) — 337
Glogovac (kod Bijeljine) — 505
Glogovo (kod Gračaca) — 18
Gojilo (kod Kutine) — 432, 433, 487
Golinja (kod Vrginmosta) — 213
Golover (predio kod Gračaca) — 16
Golubić (kod Knina) — 36—38, 140
Golubovec (kod Krapine) — 322, 504
Golubović Avelin — 489
Golubović Mijo — 88
Gomirje (kod Ogulina) — 184, 272,
275, 277, 384, 390
Gore (kod Petrinje) — 70, 311, 324
Gorjanci (kod Samobora) — 440, 511
Gornja Bedekovčina (kod Krapine)
— 255
Gornja Ploča (kod Gospića) — 256
Gornja Rijeka (kod Jastrebarskog)
— 529
Gornja Sanica (kod Prijedora) — 273
Gornja Vas (kod Samobora) — 466,
470, 474, 518, 520
Gornji Rebić (kod Ud'bine) — 112
Gornji Žirovac (kod Dvora na Uni)
— 127

Gorski kotor — 94, 147, 150, 243, 272,
299, 330, 395
Gospić — 14, 15, 17—20, 25, 32, 36,
51, 53, 55, 62, 80, 82, 109—116, 119,
120, 124, 139, 140, 141, 153, 154, 170,
171, 198, 255, 277, 296, 303, 319, 321,
326, 327, 342, 383, 384, 401—403,
434, 445, 448, 458, 472, 473, 476, 477,
479—481, 528
Gospićko polje — 52
Gostimir Luka — 337
Gostovača (kod Perušića) — 434, 445
Gostuša (vis, kod Gračaca) — 47
Grab (kod Gračaca) — 16, 205
Graberje (kod Siska) — 497
Grablje (V. i M., na Hvaru) — 363,
461
Grabovac (kod Imotskog) — 405—
407, 462
Grabovac (kod Petrinje) — 136, 168
Grabovac Martin — 279
Grabrov Potok (kod Čazme) — 437
Gračac — 15—18, 20, 25—27, 29—32,
35, 36, 38, 47, 50—52, 62, 153, 158,
296, 302, 321, 326, 383, 384, 477
Gračačko polje (predio) — 16
Gradac (kod Črnomelja) — 420
Gradac (kod Makarske) — 179, 200,
202, 205, 206, 214, 216, 229, 230, 231
Gradac (M. i V., kod Gline) — 11,
176, 287
Gradec (kod Našica) — 346
Gradina (kod Gline) — 108, 139
Gradina (vis, na pl. Motajici) — 312
Gradnica (potok kod Karlovca) —
185
Gradusa (V. i M., kod Sunje) — 324,
467, 483, 484
Grbavci (kod Bos. Gradiške) — 414
Grbić Dušan — 80
Grčević Marko — 70
Grđevac (V. i M., kod Virovitice) —
346, 443, 450, 452
Grđevica (kod Pakraca) — 193
Grđa (kod Siska) — 321, 324, 399
Grđanj (kod Gline) — 269, 291, 292,
324
Gregorac Mato — 433
Gregurić Milan Kurtež — 346
Grgurevci (kod Sr. Mitrovice) — 376,
428
Grizane (kod Daruvara) — 273
Grk (sada Višnjicevo, kod Šida) —
427
Grkovci (kod Bos. Grahova) — 302
Grmeč pl. — 226, 395, 413, 414, 472
Grmušani (kod Bos. Novog) — 189

Grmuša (kod Bihaca) — 393
Gruber Albin — 366, 367
Grubić Ilija — 161
Grubić Slavko — 364
Grubiša Ivan — 210
Grubišno Polje (kod Daruvara) —
274, 346, 373, 387, 392, 432, 433, 438,
443, 450, 486, 499, 530
Gruda (kod Dubrovnika) — 268

Grupe

NOV i PO Jugoslavije:

— „Bosiljevo“ — 290
— Dinarska — 210
— Kamešnička — 210
— „Kljuka“ — 290, 322
— kordunaških NOP odreda —
250, 258, 266, 334, 385
— Kozjačka — 290
— NOP odreda za Liku — 139,
342, 402, 428
— Splitska udarna — 210
— Svilajska — 210
— Zagorska — 321

Njemačke:

— Borbena grupa zapadne Bosne
(„Kampfgruppe Westbosnien“)
— 408, 415

Ustaško-domobranske:

— generala Lukića — 82, 93, 94
Gudovac (G. i D., kod Bjelovara)
— 438
Gudura (kod Gračaca) — 16
Gustović Artur — 440
Gušće (kod Sunje) — 465
Gvozdansko (kod Bos. Novog) — 126,
127, 137, 190

H

Hadži-Kostić Vuk — 37
Hajdučka kosa (kod Pakraca) — 412
Hajtić (kod Gline) — 136, 188
Han (kod Sinja) — 209, 210
Hartje (kod Samobora) — 470
Helbih (Helbich, ustaški ppuk.) —
14
Hercegovac (kod Daruvara) — 274,
486, 499
Hercegovina — 61, 442
Hinić Božidar — 80
Hitler Adolf — 350, 351
Hodak Ivan — 243
Holjevac Većeslav — 8, 9, 266

I

- Homer (kod Delnica) — 300, 329
 Homoljac (kod Gospića) — 301
 Homoljački klanac (kod Titove Korerence) — 139
 Horvat Josip — 529
 Horvat Karoly — 109, 144
 Hotnja (kod Pokupskog) — 387
 Hozanović Meho — 224
 Hrastelnica (kod Siska) — 321
 Hrastnik (šuma kod Našica) — 350
 Hrastovac (kod Kostajnice) — 133, 136
 Hrastovac (predio kod Vojnića) — 260
 Hrastovica (kod Petrinje) — 324, 325, 360, 451, 457
 Hrastovsko (kod Ludbrega) — 246
 Hrgar (kod Bihaća) — 53, 54
 Hreljin (kod Crikvenice) — 167, 184, 256, 338
 Hreljin (kod Ogulina) — 328
 Hrvatac (kod Sinja) — 493
 Hrvatska — 5, 61, 128, 144, 150, 156, 195, 196, 224, 253, 273, 276, 277, 338, 386, 392, 397, 433, 434, 437, 448
 Hrvatska Kostajnica — vidi Kostajnica
 Hrvatska Mitrovica — vidi Sremska Mitrovica
 Hrvatska seljačka stranka — 375
 Hrvatska vlada — 305, 306, 308, 310, 340, 341
 Hrvatske Moravice — vidi Srpske Moravice
 Hrvatski Blagaj (kod Slunja) — 147, 169, 240, 447, 509
 Hrvatski Leskovac (kod Zagreba) — 392
 Hrvatsko (kod Broda na Kupi) — 245
 Huber Jozo — 350
 Huber Vladimir — 371
 Humka (k. 489, kod Kutine) — 418
 Hrvatsko primorje — 61, 147, 320
 Hrvatsko Selo (kod Petrinje) — 291, 192
 Hrvatsko zagorje — 321, 322
 Hum-Varoš (kod Podrav. Slatine) — 352, 367
 Hum (kod Trebinja) — 192
 Humac (G. i D., na o. Braču) — 202, 230
 Humer Stjepan — 347
 Humljani (kod Našica) — 346, 367
 Hvar (o.) — 89, 90, 104, 201, 202, 206, 229, 283, 284, 286, 288, 362—364, 406, 461, 493, 494
 Igrane (kod Ljubuškog) — 229
 Ilić Slobodan — 348
 Ilik Antun — 471, 475
 Ilok — 400
 Ilova (r.) — 432, 433, 438
 Ilovačak (kod Pokupskog) — 387
 Imbrijevc (kod Sl. Broda) — 367, 376
 Imotski — 131, 157, 202, 206, 214, 216, 229, 283, 284, 288, 304, 365, 405—407, 411, 462, 493, 536
 Irig (kod Rume) — 376
 Irović Matija — 260
 Italija — 29, 33, 56, 61, 89, 151, 167, 196, 245, 270, 304, 333, 363, 391, 444, 451, 455
 Ivančić Josip — 271
 Ivanec (kod Varaždina) — 322
 Ivanić-Grad — 321, 334, 385
 Ivaniš August — 31
 Ivaniš Mile — 31
 Ivanović Stjepan — 397
 Ivanovo Polje (kod Daruvara) — 268
 Ivanovo Selo (kod Daruvara) — 438, 499
 Ivanšćica (pl., kod Varaždina) — 322, 513, 515
 Ivčevića Kosa (kod Perušića) — 434, 445
 Ivezić Jakov — 31
 Ivičević Petar — 300
 Ivičić Nikola — 348
 Ivković Nikola — 517
 Ivković Petar — 59
 Izer Đuro — 62, 382

J

- Jabukovac (kod Petrinje) — 70
 Jadovnik (vis, kod Drvara) — 61
 Jadrijević Stipo — 493
 Jagarić Ivan — 114
 Jagma (kod Pakraca) — 412
 Jagodnje (kod Udbine) — 389
 Jagrovac (kod Vojnića) — 259
 Jajce — 410, 412, 414, 416
 Jakelić Željko — 364
 Jakopovac (kod Bjelovara) — 504
 Jakšići (kod Ogulina) — 312, 328
 Jalžabet (kod Varaždina) — 514
 Jamena (kod Sr. Mitrovice) — 418
 Jandrić Ilija — 431
 Janković Ivan — 397
 Janković Joza — 348
 Janja (kod Bijeljine) — 505

Janjče (ž. st., kod Gospića) — 114,
 434, 458, 477, 481
 Jarmaz Đurđija — 36
 Jasenak (kod Ogulina) — 99, 147,
 184, 187, 227
 Jasenica (kod Omiša) — 462
 Jasenova kosa (k. 350, kod Vojnića)
 — 259—263
 Jasenovac (kod Novske) — 239, 267,
 269, 372
 Jastrebarsko (Jaska) — 290, 298, 304,
 322, 323, 386, 387, 399, 417, 419—
 427, 466, 472, 509—511
 Javornik (predio kod Slunja) — 170
 Javornik (ž. st., kod Gospića) — 69,
 94, 102, 103, 109, 115, 295, 327, 329,
 444
 Javorovac (kod Koprivnice) — 246
 Javorovica (kod Ogulina) — 354
 Javorovica (kod Pakraca) — 414
 Jedovnik (predio kod Bihaća) — 53
 Jerec Mirko — 12, 71
 Jerković Alojz — 244
 Jerković Milan — 296
 Jesenice (kod Omiša) — 104, 178—
 180, 210
 Jezerane (kod Ogulina) — 99, 138,
 331
 Ježevići (kod Knina) — 363, 364
 Joha (kod Ogulina) — 458
 Johovica (šuma, kod Slunja) — 224
 Josipdol (kod Ogulina) — 22
 Josipović Radmilo — 346
 Jošan (G. i D., kod Udbine) — 418,
 467
 Jovanić Đoko — 48, 49
 Jovanović Paja — 391
 Jovića kosa (kod Vojnića) — 260
 Jovići (kod Karlovca) — 185
 Jugović Matija — 300
 Jukica Kazimir — 38
 Jurašić Joso — 299, 300
 Jurga (kod Vojnića) — 261—263
 Jurić Joso — 74
 Jurić Nikola — 74
 Jurijević Božo — 16
 Juzbašić (kod Slunja) — 328

K

Kace (kod Daruvara) — 336
 Kadić Slavko — 101, 178, 210
 Kadić Srećko — 462
 Kajgansko brdo (kod Vrginmosta) —
 208
 Kajić Branko — 312

Kalebovac (kod Titove Korenice) —
 139
 Kalečak Vladimir — 282, 302, 361,
 452, 459, 467, 474
 Kalesija (kod Zvornika) — 376
 Kaline (kod Petrinje) — 70, 71, 127
 Kalinovica (kod Samobora) — 440
 Kalnić Dujo — 93
 Kalnik (pl.) — 218, 246, 513, 515, 529
 Kalje (kod Samobora) — 290, 322,
 333, 386, 387, 465, 466, 470, 474
 Kaluđerovac (kod Perušića) — 480,
 481
 Kamanje (kod Jastrebarskog) — 472
 Kamara (predio kod Gračaca) — 18
 Kamena (G. i D., kod Mostara) —
 272
 Kamenica (kod Ogulina) — 183, 241,
 328, 353, 354
 Kamenski most (kod Topuskog) —
 279, 280
 Kamensko (kod Karlovca) — 185, 455
 Kamensko (kod Pakraca) — 316, 408,
 409
 Kamešnica (pl. kod Livna) — 163,
 178, 202, 210, 214, 228
 Kaniška Iva (kod Kutine) — 532
 Kaniža (kod Perušića) — 480
 Kantarovci (kod Pakraca) — 193
 Kapela (kod Bjelovara) — 504
 Kapelna (kod D. Miholjca) — 346
 Kapetanić Drago — 33
 Kapinci (kod Podrav. Slatine) — 369
 Karakašica (kod Sinja) — 406, 407,
 494
 Karamekić Safe — 489
 Karaula (brdo kod Udbine) — 292,
 445, 466
 Karanovac (kod Doboja) — 376
 Karapetrić Pavo — 316, 347
 Karčić Andrija — 155
 Karlić Mate — 480
 Karlobag — 330
 Karlovac — 8, 9, 14, 44, 45, 61—64,
 66—69, 73, 76, 78, 80, 82—84, 91,
 94, 96, 100—102, 106, 118, 122, 125,
 138, 139, 142, 167—170, 174, 185,
 186, 189, 200, 201, 208, 232, 234, 242,
 250, 252, 253, 268, 289, 290, 304, 309,
 313, 320, 323, 228, 331, 334, 341, 354,
 388, 393, 399, 417, 420—424, 426,
 436, 446, 454, 455, 456, 458, 466, 469,
 470, 480, 484, 488, 507—509, 512, 516
 —518, 521, 522
 Kasuni (kod Vinice) — 390
 Kaštela (kod Splita) — 21, 33, 104
 Kaštel-Gomilica — 30, 32

Kaštel-Kambelovac — 21, 30
 Kaštel-Lukšić — 21
 Kaštel-Stari — 21, 32
 Katinovac (kod Topuskog) — 259
 Kauzlarić Josip — 207
 Kažić Omer — 494
 Kegelj Marijan — 493
 Keser Rudolf — 354
 Kestenovac (kod Karlovca) — 77, 241, 258
 Kijevo (kod Sinja) — 65, 179, 209
 Kik (k. 1117, kod Livna) — 411
 Kinjačka (kod Siska) — 269
 Kirin (G. i D., kod Vrginmosta) — 58, 137, 213, 232
 Kistanje (kod Knina) — 16, 37
 Kita (vis, kod Gračaca) — 15, 17
 Kladuša (V. i M., kod Vrginmosta) — 137, 138, 254, 279, 280
 Klakar (G. i D., kod Sl. Broda) — 418
 Klanac (kod Gospića) — 402, 473, 476, 477, 481
 Klanac Luka — 270
 Klanačko polje (kod Gospića) — 473
 Klapavica (kod Gospića) — 47
 Klasnić (kod Gline) — 108, 226
 Klašnice (kod Banje Luke) — 415
 Klek (kod Ogulina) — 390
 Klenovac (kod Gospića) — 82
 Kleut Petar — 140
 Klinča Selo (kod Zagreba) — 298, 417, 422
 Klisa (kod Pakraca) — 192
 Klis (kod Splita) — 46, 132, 133, 210, 229, 460—463, 493
 Klisa (kod Gospića) — 476, 477
 Klišanić Vjekoslav — 432, 484, 496, 515
 Klobučar Slavko Čort — 399
 Klokoč (kod Vrginmosta) — 241, 258
 Klokočevac (kod Daruvara) — 274, 438
 Klokočevica (kod Korenice) — 429
 Kloštar (kod Đurđevca) — 452
 Kloštar Ivanić (kod Čazme) — 268, 392, 487, 504, 514
 Klupice (kod Petrinje) — 213
 Kljajić Stojan — 71
 Ključ (kod Drniša) — 58
 Ključ (kod Prijedora) — 413
 Ključar (kod Karlovca) — 208, 259, 261, 263
 Kljuka (šuma, kod Karlovca) — 250, 289, 290
 Kmecig Andrija — 371
 Knapić Ivan — 72

Knežević dr Josip — 423
 Knežević Mato — 346
 Knin — 14—16, 18, 20, 25—38, 41—46, 56, 57, 62, 63, 116, 140, 142, 155, 157, 158, 160, 164, 170, 180, 194, 195, 197, 199, 284, 285, 300, 302, 303, 309, 320, 331, 335, 360, 361, 383, 384, 391, 393, 402, 406, 466, 494, 523
 Kninska krajina — 35, 90, 158, 461
 Kninsko polje — 36, 161
 Knobloh Dragan — 350
 Knobloh Jure — 350
 Kobiljak brdo (kod Ogulina) — 354
 Kočevje (kod Delnica) — 271
 Kočino brdo (kod Splita) — 396, 460—462, 493
 Kokočak (kod Orahovice) — 366, 367, 369, 376
 Kolarec (kod Križevaca) — 529
 Kolarić (kod Vojnica) — 208
 Kolibaš Stjepan — 417
 Kolić Mujo — 313
 Koločep (o., kod Dubrovnika) — 87
 Koljane (G. i D., kod Trogira) — 163, 164, 180, 181, 214, 284, 363, 364, 523
 Komadina Jozo — 68
 Komadina Mihajlo — 58, 59

Komande

NOV i POJ:

- NOP odreda Korduna i Banije — 68, 93, 100, 105, 117, 121, 125, 169, 186, 187, 189
- 1-og kordunaškog NOP odreda — 250

Talijanske:

- Vrhovna — 14
- 2. armije — 14, 43, 61—64, 69, 80, 81, 96, 103, 109, 119, 120, 147, 148, 151, 153, 197, 209, 500, 523
- Kraljevskih karabinijera — 132, 165, 170
- 5-og korpusa — 94, 99, 101, 109, 117, 119, 139, 169, 170, 171
- 6-og korpusa — 140
- 18-og korpusa — 181
- divizije „Re“ — 19
- 2-og pješadijskog puka divizije „Re“ — 19
- divizije „Sasari“ — 20, 51, 65
- 6-og puka bersaljera — 16
- 6-og bataljona 6. puka bersaljera — 16

- 10-og bataljona 6. puka bersa-
ljera — 16
 - 2-og željezničkog formacijskog
bataljona — 16
 - 23-eg artiljerijskog puka — 19
 - 305-og teritorijalnog mobilnog
bataljona — 16
 - 328-og teritorijalnog mobilnog
bataljona — 16
 - Komarevo (kod Kostajnice) — 133,
274, 333
 - Komogovina (kod Kostajnice) — 75,
213, 226, 484
 - Komić (vis kod Udbine) — 47
 - Komić (kod Udbine) — 418
 - Kompolje (kod Otočca) — 343
 - Kon Olga — 244
 - Končanica (kod Daruvara) — 499
 - Konjic — 86, 89, 304, 309, 341
 - Konjska (kod Križevaca) — 141
 - Konjsko Brdo (kod Perušića) — 434
 - Kopić Antun — 347
 - Koprivnato brdo (šuma, kod Slav.
Požege) — 273
 - Koprivnica — 172, 218, 246, 486, 487,
513
 - Koprivno (kod Splita) — 46, 396, 462
 - Korana (r.) — 107, 121, 138, 224, 243,
399, 455, 517
 - Koransko Selo (kod Slunja) — 73
 - Koranski Brijeg (kod Karlovca) —
68
 - Kordić Dragan — 494
 - Kordun — 94, 101, 176, 177, 233, 242,
243, 251, 254, 266, 267, 272, 290, 294,
311, 357, 358, 361, 382, 395, 438, 474,
475, 477, 489, 509, 510
 - Kordunski Leskovac (kod Cazina) —
— 223, 243
 - Korenica (Titova Korenica) — 76,
139, 145, 153, 158, 170, 171, 176, 294,
301, 321, 327, 334, 341, 387, 477
 - Korenić Franjo — 517
 - Korija (vis kod Udbine) — 292
 - Korjenovo (kod Prijedora) — 273
 - Korošec Marija — 78, 79
- Korpusi**
- Talijanski:*
- 5-ti armijski — 94, 99, 101, 109,
117, 118, 139, 169—171, 183, 194,
292
 - 6-ti armijski — 104, 140, 536
 - 18-ti — 180, 181, 215, 405, 463,
536
- Koselac Milan — 57
- Kosinj (G. i D., kod Gospića) — 105,
106, 111, 112, 114, 115, 402, 458, 472,
473, 476, 481
- Kosovac (kod Okučana) — 442
- Kosovo (kod Knina) — 36, 38, 384
- Kosovo polje (kod Knina) — 523
- Kostajnica (hrvatska) — 71, 74, 75,
125, 133, 134, 145, 226, 321, 325,
331, 334, 360, 361, 385, 388, 393,
408, 429, 498, 502
- Kostanje (kod Omiša) — 525
- Kostanjevac (kod Jastrebarskog) —
322, 323, 386, 387, 469, 470, 472, 474,
475, 516, 519
- Kostić Camil — 221
- Kostinja (kod Kutine) — 465
- Kostreši (kod Gline) — 226
- Košare (kod Ogulina) — 183
- Koševo (kod Sarajeva) — 192
- Košute (kod Sinja) — 462, 494
- Kotar (šuma, kod Petrinje) — 213
- Kotaraš Milan — 161
- Kotarski komiteti KPH:**
- za Omiš — 210
- Kotlenica (kod Klisa) — 286
- Kotoriba — 144
- Kovač Milan — 368
- Kovač Vendo — 422
- Kovačević Ivan — 74
- Kovačević Mijo — 74
- Kovačević Niko — 494
- Kovačević Nikola — 364
- Kovačić (kod Knina) — 36, 37
- Kovačić Josip — 218
- Kozara (pl.) — 372, 378, 380, 382, 384,
385, 414, 423, 483
- Kozarac (kod Vrginmosta) — 59
- Kozarevac (kod Bjelovara) — 431
- Kozarica (kod Novske) — 505
- Kozica (kod Senja) — 391
- Kozica (kod Makarske) — 286, 365
- Kozinac (kod Karlovca) — 208
- Kozjak (brdo, kod Splita) — 104
- Kozjak (pl.) — 196
- Krajiški Grabovac (kod Gline) —
282
- Krajna (kod Orahovice) — 367, 369
- Kraljev Vrh (G. i D., kod Zagreba)
— 482
- Kraljevci (kod Rume) — 377
- Kraljevcani (kod Siska) — 11, 12
70, 127, 171, 176, 274, 359, 360, 388
- Kraljevica — 319, 338, 391
- Kraljevo — 381
- Kramer Đuro — 489

Krasnica (kod Bos. Novog) — 126
 Krasno (kod Senja) — 329
 Krašić (kod Samobora) — 66, 67, 117,
 386, 469, 470, 478, 484, 497, 509, 516
 Kratečko (kod Siska) — 483
 Kravsko polje (kod Udbine) — 17,
 52
 Krčelić Nikola — 289
 Krčić (kod Knina) — 361
 Kremen (vis, kod Gračaca) — 51
 Kremešnica (šuma, kod Karlovca) —
 59
 Kren Vladimir — 527
 Kričke (kod Drniša) — 461
 Krilno oružničko zapovjedništvo
 Jajce — 412
 Krilo (kod Omiša) — 104, 178, 179,
 180, 525
 Kriva Draga (kod Ogulina) — 183
 Krivaja (r.) — 126, 377
 Krivi Dol (kod Imotskog) — 406
 Krivi Put (kod Senja) — 391
 Krizevci — 141, 486, 487, 513
 Križišće (kod Crikvenice) — 256
 Krnčević Duma — 57
 Krndija (pl.) — 244, 245, 346—348,
 366, 367, 369, 531
 Krnjić Petar — 360
 Krnjak (G. i D., kod Karlovca) —
 83, 96, 138, 185, 208, 232, 241, 250,
 266, 453
 Krnjeuša (kod Bos. Petrovca) — 54
 Krstinja (kod Ogulina) — 22, 73, 95,
 240, 259, 521
 Krstulović Vicko — 210
 Krš (kod Gospića) — 114, 444, 445,
 466, 476
 Kršćanski Josip — 347
 Krupa (kod Knina) — 34, 36, 38
 Kruševo (kod Pakraca) — 193
 Kruškovače (predio, kod Gospića) —
 18
 Krvavica Paško — 30, 197
 Krznarić Ilija — 120
 Kubalo Adam — 367
 Kubin Rihard — 248, 268, 420, 428,
 436
 Kučaj (kod Ogulina) — 184
 Kučan Ante — 338
 Kučan Anton — 338
 Kučan Bara — 338
 Kučan Franjo — 338
 Kučiće (kod Omiša) — 525
 Kučinići (kod Slunja) — 170
 Kučan-Marof (kod Zagreba) — 172
 Kudić Šaban — 223
 Kudić Selo (kod Cazina) — 223

Kufrin Milka — 427, 475
 Kujnik (kod Sl. Požege) — 409
 Kuk (vis, kod Gračaca) — 52
 Kukavec (vis, kod Gračaca) — 47
 Kukuruzari (kod Kostajnice) — 74,
 75
 Kula (kod Gospića) — 124
 Kulen-Vakuf — 47—54, 80
 Kulenović Džafer — 135
 Kuljani (kod Kostajnice) — 388, 443
 Kuna (kod Cavtata) — 268
 Kundak Nikola — 346
 Kunići (kod Karlovca) — 290
 Kunovci (kod Sl. Požege) — 312
 Kunst Zorka — 397
 Kunst Živko — 397
 Kupa (r.) — 245, 289, 290, 320, 361,
 385, 391, 470, 472, 484, 497, 510—
 512, 517
 Kupari (kod Dubrovnika) — 88
 Kupčina (G. i D., kod Samobora) —
 322, 440, 497
 Kupjak (kod Ogulina) — 227, 300
 Kuplenska kosa (kod Vojnića) — 265
 Kuplensko (kod Vojnića) — 100, 259
 Kupres — 341, 416
 Kurjak (kod Udbine) — 418
 Kurtić Ivan — 347
 Kurtović Blažo — 462
 Kuterevo (kod Korenice) — 327
 Kutina — 385, 418, 433, 437, 438, 465
 Kutinica (kod Garešnice) — 438
 Kutjevo (kod Slav. Požege) — 244
 Kuzma (kod Virovitice) — 85
 Kuzmanovača (kod Perušića) — 445,
 477
 Kuzmanović Stevo — 346
 Kuzmić Mara — 352
 Kuželj (kod Delnica) — 245
 Kvaternik Eugen — 12, 155, 401, 476
 Kvaternik Slavko — 55, 64, 234
 Kvaternikova garda — 186
 Kvesić Sibe — 179, 209

L

Labin (kod Trogira) — 21
 Lackovići (kod Virginmosta) — 208
 Ladevac (kod Slunja) — 390
 Lajavas Ivan — 78, 79
 Lajner Božo — 246
 Laksa Vladimir — 62, 106, 109, 128,
 152, 200, 207, 218, 219, 233, 235, 239,
 249, 257, 269, 282, 293, 294, 358, 409,
 413, 415, 416, 442, 447
 Lalić Šime — 198
 Lalić Vinko — 198

- Landup Petar — 347
 Lapac (G. i D.) — 17, 31, 47—51, 53, 54, 61, 76, 80, 116, 122, 140, 145, 153, 176, 194
 Lasinja (kod Karlovca) — 8, 59, 100, 168, 200, 232, 251, 254, 266, 302, 324, 484, 489, 510
 Lasinjsko Dugo Selo (kod Karlovca) — 100
 Lastavica Mate — 106
 Laudonov šanac (kod Bos. Novog) — 386
 Lazina (kod Karlovca) — 419, 420
 Lebršnjak (brdo, kod Gacka) — 61
 Lećeveca (kod Splita) — 21, 32, 152, 158, 202
 Ledenice (kod Novog) — 391
 Legija Crnih košulja 137-ma — 170
 Legrad (kod Koprivnice) — 173
 Lekenik (kod Siska) — 324, 459
 Leko Ivan — 198
 Lengyel Pišta — 144
 Leonardi (tal. pukovnik) — 42
 Lepotić Ivan — 417
 Lešće (Ličko, kod Otočca) — 114, 457, 458, 477
 Letica Jozo — 285
 Letovanić (kod Petrinje) — 320
 Letovanci (kod Kostajnice) — 133
 Levanjska Varoš (kod Našica) — 350, 368, 369
 Levinovac (kod Virovitice) — 368
 Libernjak Stipe — 210
 Lič (kod Delnica) — 313, 339, 451
 Lička Jesenica (kod Gospića) — 69, 81, 94, 109, 275, 276, 329, 390, 420, 444
 Lički Čitluk (kod Gospića) — 18, 153
 Lički Novi (kod Gospića) — 18, 476, 477, 480
 Lički Osik (kod Gospića) — 301, 328
 Ličko Petrovo Selo (kod Slunja) — 122, 123, 165, 235, 294, 320, 321, 327, 357, 358, 389, 429, 502
 Lijeve Štefanki (kod Petrinje) — 289
 Lika — 48, 49, 53, 62, 94, 110, 145, 158, 173, 176, 177, 233, 254, 266, 295, 303, 330, 350, 357, 358, 382, 383, 395, 402, 428, 434, 443, 448, 465, 471, 472, 475—477, 479, 481
 Lika (r.) — 481
 Lipe (kod Gospića) — 327
 Lipik (kod Pakraca) — 244, 249, 255, 409, 414
 Lipova glava (brdo, kod Perušića) — 434
 Lipovača (kod Slunja) — 188
 Lipovački planinski dom (kod Samobora) — 316
 Lipov čot (Fruš. gora) — 378
 Lipovica (kod Siska) — 312, 325
 Lipovljani (kod Novske) — 370, 376
 Lisičine (kod Virovitice) — 84, 85, 349, 368
 Lišići (kod Vojnića) — 261
 Lištani (kod Livna) — 410
 Livadani (kod Pakraca) — 414
 Livno — 61, 62, 304, 341, 405, 410, 411
 Lokve (kod Delnica) — 273, 300, 329, 391
 London — 172, 381, 504
 Lonžica (kod Našica) — 505
 Lonja (r.) — 385
 Lorković Mladen — 155, 341, 401
 Loskunj (kod Vojnića) — 266
 Loskunjska g. (šuma, kod Karlovca) — 83, 185, 186, 241
 Lovča (G. i D., kod Kostajnice) — 385
 Lović (G. i D., kod Metlike) — 433, 469, 475
 Lović Prekriški (kod Metlike) — 469
 Lovinac (kod Gračaca) — 15, 16, 47, 62, 153, 256, 296, 326, 472, 536
 Lovreč (kod Imotskog) — 405, 407, 495
 Lovska (kod Pakraca) — 412
 Lozić Ante Ciko — 178
 Lučić Gvido Rohi — 42, 43, 197
 Lučko zapovjedništvo — Dubrovnik — 86, 90
 Lučko zapovjedništvo — Makarska — 86, 89, 90
 Lučko zapovjedništvo — Crikvenica — 86, 89
 Ludbreg (kod Koprivnice) — 246, 486
 Luetić Ante — 164, 206, 288, 365, 398, 464, 526
 Luidi Gotardo — 107
 Lukanc Leopold — 11
 Lukar (kod Knina) — 391
 Lukavac (M. i V., kod Petrinje) — 213, 351, 352
 Lukić Mihajlo — 15, 17, 20, 25, 52, 53, 55, 62, 64, 82
 Lukinići (kod Vrginmosta) — 60, 267
 Lukovdol (kod Ogulina) — 313, 328
 Lukšić Marijan — 397
 Lulići (kod Perušića) — 434, 445
 Lauščani (kod Gline) — 11, 13, 311, 360
 Luzar Pavao — 420
 Lužani (kod N. Kapele) — 315

Lj

Ljeskovac (kod Podr. Slatine) — 377
 Ljeskovicica (kod Našica) — 347, 505
 Lješljani (kod Bos. Novog) — 167, 187, 188, 443, 445
 Ljubija (rudnik kod Prijedora) — 413
 Ljubina poljana (kod Gračaca) — 158
 Ljubinja (kod Nevesinja) — 62, 304
 Ljubo Bogdan — 462
 Ljubo Jure — 462
 Ljubovo (kod Gospića) — 82, 418
 Ljubuški — 216, 229
 Ljuština Mirko — 402
 Ljuština Nikola — 402

M

Macuti (kod Karlovca) — 169, 201
 Macutovo brdo (kod Karlovca) — 489
 Macutske šume (kod Virovitice) — 85
 Mače (kod Krapine) — 257
 Maček Gabrijel — 57
 Maček Vlatko — 45, 375
 Mačkovno Selo (kod Gline) — 169, 176
 Mađari (kod Kostajnice) — 133
 Mađarska — 144, 166, 172, 173, 175, 176, 332, 333, 380, 381, 493
 Magarčevac (k. 474, kod Vojnića) — 259—261, 263, 265
 Maglaj (potok, kod Sl. Požege) — 254
 Magličić Marko — 271
 Maguš Ante — 517, 522
 Maja (r.) — 273
 Maja (kod Gline) — 108, 168, 218, 269
 Majdak Jeronim — 74
 Majkić Japra (kod Bos. Novog) — 334
 Majski Trtnik (kod Gline) — 171
 Majur (kod Kostajnice) — 333, 334
 Makar (kod Makarske) — 494
 Makarska — 86, 89, 90, 157, 164, 178, 179, 199, 205, 206, 216, 228, 229, 230, 231, 247, 248, 272, 283—288, 362, 364, 365, 396, 397, 405, 407, 430, 462, 463, 493, 494, 501
 Maksimović Čiro — 346
 Maksimović Stevo — 346
 Mala brazda (brdo, kod Našica) — 347
 Mala Kapela (kod Ogulina) — 120
 Mala Peć (kod Bihaća) — 326

Mali Prokop (kod Kutine) — 427
 Mali Zaton (kod Dubrovnika) — 490, 491
 Malovan (ž. st., kod Gračaca) — 25—29, 31
 Malović Đuro — 11
 Maljkovo (kod Sinja) — 162, 181, 363
 Manastir Krupa (kod Gračaca) — 17
 Manastir Pakra (kod Podr. Slatine) — 499
 Mandić Branko — 343, 344
 Mandić Marko — 18
 Mandić Pavao — 462
 Mandićevac (kod Našica) — 350
 Mandići (kod Karlovca) — 169, 185
 Manojlović Branko — 29
 Manjerović (kod Gline) — 189
 Maradik (Sr. Karlovci) — 376
 Marcinkuša (kod Vojnića) — 208
 Marča (St. i N., kod Čazme) — 504
 Marčinko Mihajlo — 31
 Marguš Đuro — 368
 Maribor — 440
 Marić Ana — 406
 Marić Ante — 406
 Marić August — 29, 64
 Marić Branko — 418
 Marijan Milivoj — 246
 Marina (kod Kostajnice) — 136
 Marinac Dane — 73
 Marinović Ivan — 369
 Marinković Josip Bepo — 202, 230, 363
 Marinković Mičo — 59
 Marinković Pavao — 59
 Marjanovići (kod Sinja) — 65
 Markovac (kod Knina) — 383
 Marković Adam — 13
 Marković Ivan — 11
 Marković Jurica — 152, 207, 277, 278
 Marković Milivoje — 209
 Marković Špiro — 215
 Markovići (kod Gospića) — 473
 Markotić Miro — 230
 Martinac (kod B. Luke) — 415
 Martinović Ljubica — 73
 Marušić Filip — 494
 Marušić Vinko — 494
 Maslenjača (M. i V., kod Daruvara) — 438
 Mašvina (šuma) — 224
 Mataija Nikola — 296
 Matajčić Dragan — 347
 Matajčić Franjo — 347
 Matić Petar — 112
 Matija Stipe — 296
 Matijašić Stjepan — 103

- Matijević Ivan — 300
 Matković Sime — 531
 Matovina Nikola — 313
 Matovinović Pajo — 31
 Matrljan Egidije — 131
 Mavrić Davorin — 246
 Mazin (kod Gračaca) — 18, 47, 48, 50, 477
 Međer (ustaški pukovnik) — 439, 496
 Mečecani (kod Kostajnice) — 4, 75, 226
 Medak (kod Gospića) — 18, 19, 52, 114, 140, 153, 154, 255, 296, 303, 319, 327, 384, 402, 403, 445, 466, 472, 477, 481
 Medvedak brdo (kod Korenice) — 429
 Međvedak (kod Vojnića) — 266
 Međumurje — 144, 166, 172, 173, 175, 332, 333, 394, 395
 Međurić (kod Ban. Jaruge) — 336
 Mekinjar (G. i D., kod Udbine) — 112, 418
 Melnice (kod Senja) — 170, 329
 Meljani (G. i D., kod Slat. Drenovca) — 400
 Meljinovac (kod Bihaća) — 53
 Meseć Mato — 270
 Mesić Ivica — 273
 Mesić Milan — 369
 Meštrović Nikola — 249
 Metković — 30, 31, 206, 247, 297, 407, 493
 Metlika (kod Novog. Mesta) — 484
 Mičić Miće — 134, 536
 Mihailović Draža — 158, 159, 196, 381, 384
 Mihanović Tadija — 210
 Miholjska kosa (k. 333, kod Vojnića) — 219, 259, 260, 262
 Miholjsko (kod Vojnića) — 259
 Mihovljan (kod Krapine) — 257
 Mijakovac Petar — 383
 Mijatović Miljenko — 347
 Mikleuška (kod Kutine) — 418
 Miklić dr Pavle — 256, 313
 Mikoč Petar — 31
 Milašinić Stjepan — 117
 Milenković Stjepan — 403
 Milić Joso — 57
 Milić Krsta — 57
 Milići (kod Vlasenice) — 376
 Milinci (kod Sl. Broda) — 367
 Milivojević Aleksa — 347
 Miljanović Nikola — 85
 Miljanović Savo — 368
 Ministarstvo domobranstva NDH — 14, 17, 22, 47, 53, 55, 61, 62, 66, 68, 69, 108, 109, 118, 223, 226—228, 232, 235, 239, 258, 267, 270, 272, 289, 291, 293, 295, 297, 299, 301, 322, 353, 356, 357, 359, 361, 362, 366, 370, 372, 373, 382, 401, 404, 407, 412, 414, 415, 419, 421, 426, 428, 430, 431, 436, 437, 439, 441, 443, 447, 450, 453, 457, 460, 465, 469, 471, 474, 476, 478, 482, 485, 490, 491, 492, 499, 500, 502, 504, 506, 507, 512, 513, 516, 521, 523, 524, 526, 529, 531, 532, 534, 537
 Ministarstvo domobranstva NDH (Glavni stožer) — 22, 34, 47, 53, 55, 61, 62, 65, 66—68, 76, 82, 84—86, 94, 96, 100, 102, 104—107, 118, 121, 125—128, 132—134, 138, 146, 152, 155, 162, 165, 168, 178, 183, 192, 200, 201, 207, 213, 214, 219, 220, 222, 223, 225, 226, 228, 232, 233, 235, 239, 247—250, 253, 254, 258, 267, 269, 270, 272, 275, 278, 282, 283, 289, 291, 293, 295, 297, 299, 301, 304—309, 311, 313, 317, 322, 338, 341, 345, 353, 357, 359, 362, 374, 380, 382, 394, 396, 399, 404, 407, 412, 414, 415, 419, 427, 430, 431, 450, 453, 457, 460, 465, 467, 469, 471, 474, 476, 478, 479, 482, 483, 485, 495, 499, 500, 502, 504, 506, 507, 512, 513, 516, 521, 522, 523, 526, 528, 529, 531, 532, 534, 536, 537
 Ministarstvo pošta NDH — 109
 Ministarstvo prometa i javnih radova NDH — 69, 99, 423, 490, 491, 492, 500
 Ministarstvo unutarnjih poslova NDH — 21, 35, 61, 64, 69, 99, 104, 105, 109, 121, 124, 132, 146, 152, 153, 162, 178, 198, 201, 209, 214, 220, 223, 225, 228, 250, 275, 283, 289, 345, 356, 362, 366, 370, 372, 396, 401, 404, 421, 437, 453, 455, 460, 490, 491, 492, 500, 507, 524, 531
 Ministarstvo vanjskih poslova NDH — 35, 64, 146, 153, 162, 178, 201, 214, 227, 228, 247, 250, 277, 278, 283, 289, 303, 340, 362, 396, 401, 404, 492, 524
 Mioč Mirko — 406
 Miokovićevo (kod Daruvara) — 356
 Mirenić Martin — 103
 Mirić Štropina (kod Plitvičkih jezera) — 301

- Mirić Glava (kod Vojnića) — 261
 Miškulin Ivica — 299
 Mišulinovac (kod Bjelovara) — 451
 Mitrovac (kod Slav. Požege) — 244, 245
 Mizler Milan — 22, 68, 107, 299, 317
 Mjesno zapovjedništvo Karlovac — 253
 Mladen Franjo — 268
 Mladinov Jure — 286
 Mlini (kod Dubrovnika) — 88
 Močila (kod Slunja) — 78, 117, 267, 399
 Modran (kod Bijeljine) — 400
 Modrovec (kod Zagreba) — 267
 Modruš (G. i D., kod Ogulina) — 94, 227, 339, 354
 Modruš Potok (V. i M., kod Ogulina) — 458
 Mogorić (kod Gospića) — 153
 Mokro Polje (kod Knina) — 37, 38
 Molek Franjo — 489
 Momitrović Mato — 270
 Montičeli Furijo — 20, 37, 38, 42, 43, 194
 Mornarica NDH — 247, 341
 Morović (kod Sr. Mitrovice) — 427
 Moslavina — 437
 Moslavačka pl. — 482
 Moskva — 172, 381
 Mosman Rudolf — 38
 Mosor (pl.) — 180, 202, 205, 214, 215, 228—231, 396, 462
 Mostar — 30, 62, 63, 209, 268, 272, 304, 309, 341, 412, 500
 Mošćenica (kod Siska) — 514, 534, 535
 Moškov Antun — 233, 234, 241, 266, 294, 296, 440
 Motajica (pl.) — 312, 315
 Mračaj (kod Karlovca) — 73, 241
 Mrak Ivan — 168, 169, 282, 291
 Mrakovica (kod Prijedora) — 416
 Mraković Đuro — 13
 Mraković Milan — 13
 Mraković Mile — 10
 Mraković Nikola — 10, 13
 Mraković Stevan — 12, 13
 Mraović Ljuban — 59
 Mraović Stevo — 59
 Mraović Tomo — 59
 Mrežar Vid — 100
 Mrežnica (r.) — 328, 353, 417, 454, 466
 Mrežnica (kod Slunja) — 117
 Mrkići (kod Vrginmosta) — 232
 Mrkopalj (kod Delnica) — 207, 227, 276
 Mrzljak (kod Karlovca) — 323, 333
 Muć (G. i D., kod Šinja) — 132, 163, 181, 202, 209, 396, 406, 461
 Muljci (k. 329, kod Karlovca) — 200, 254
 Murković Matija — 487
 Musolinović Nikola — 348
 Musulinski Potok (kod Ogulina) — 227, 384
 Mušalučko Malo Selo (kod Gospića) — 481
 Mutavdžić Adam — 348
 Mutelić (kod Udbine) — 418

N

- Nabrđe (V. i M., kod Našica) — 350, 368
 Nađ Stjepan — 368
 Nahorevo (kod Sarajeva) — 192
 Nakičen Grgo — 202
 Nanić Petar — 154
 Našice — 346, 347, 352, 368, 376, 377, 400
 Našid Bećir — 78, 79
 Nebljusi (kod Bihaća) — 53, 116
 Nedić Milan — 350, 381
 Nejašnić Jozo — 120
 Nekić Miljenko — 14
 Neretva (r.) — 247, 248
 Nerežišće (na o. Braču) — 202, 363
 Netretić (kod Karlovca) — 8, 250, 252, 268, 290, 323, 333, 465, 466
 Nevajda Ljubica — 12
 Nevesinje — 62, 193, 272, 304, 341
 Nezavisna Država Hrvatska — 17, 21, 22, 30, 44, 45, 47, 62, 66, 68, 80, 82—84, 86, 89, 91, 93, 99, 102, 106, 110, 111, 117—119, 122, 126, 128, 131, 134, 135, 146, 150, 153, 155, 159, 162, 165, 166, 172, 176, 178, 185, 194, 197, 199, 201, 209, 220, 223, 227, 228, 233, 235, 241, 243, 247, 248, 250, 253, 275, 276, 283, 293, 298, 303, 305, 308—311, 315, 332, 335, 337, 340, 342, 345, 357, 362, 366, 372, 378, 384, 396, 401, 403, 404, 410, 417, 421, 428, 430, 434, 441, 443, 448, 453, 460, 476, 479, 490, 492, 495, 504, 505, 507, 518, 523, 524, 529, 532
 Nikinci (kod Rume) — 376
 Nikolić Ante — 45, 158, 222, 225
 Nikolić Dušan — 369
 Nikolić Jozo — 462

Nikolić Mate — 462
 Nikšić Ante — 92
 Nova Gradiška — 245, 255, 351, 378,
 408, 409, 412, 415, 441
 Nova Kapela (kod Sl. Požege) — 315,
 408
 Nova Kršlja (kod Slunja) — 243
 Nova Sela (kod Metkovića) — 297
 Novaković Nikola — 348
 Novaković Todor — 37
 Novaković Vlado — 37
 Novakovići (kod Vojnića) — 261
 Novi Vinodol — 256, 278, 319, 329,
 391
 Novigrad (kod Zadra) — 20
 Novo Selo (kod Samobora) — 386,
 439, 440, 465, 466, 474, 518—520
 Novo Selo (kod Sr. Mitrovice) — 377
 Novo Selo (kod Vrginmosta) — 208
 Novoselac Josip — 57
 Novska — 370, 376, 408, 441, 505

Nj

Njemačka — 56, 144, 173, 251, 333,
 363, 372, 375, 379, 442, 487

O

Obertynski Zlatko — 419
 Obljaj (kod Gline) — 188, 273, 291,
 324, 521
 Obradović Velimir — 369
 Obreška (G. i D., kod Čazme) — 504
 Obrovac (kod Novigrada) — 15—17,
 41
 Obuljen Nikola — 478
 Očestovo (kod Knina) — 37
 Odobašić Nikola — 351
 Odra (kod Siska) — 321, 325

Odredi

NOP:

— 1-vi kordunaški — 183, 200, 208,
 220, 250, 280, 291, 320, 322—324,
 354, 390, 399, 510
 — 2-gi kordunaški — 170, 183, 223,
 243, 266, 267, 320, 328, 354, 390,
 399, 510
 — 1-vi krajiški — 321, 384, 385,
 386
 — 2-gi krajiški — 334, 385
 — 5-ti krajiški — 194, 195, 302
 — 1-vi lički — 140, 256, 296, 334,
 418

— 3-ći lički — 296, 418, 528
 — 1-vi 5. operativne zone Hrvat-
 ske — 386, 391, 453
 — 2-gi 5. operativne zone Hrvat-
 ske — 300, 338, 386
 — 1-vi slavonski — 244, 330, 345,
 356, 369, 376, 450, 505
 — Banijski — 189, 213, 218, 220,
 226, 321, 325, 334, 358—360, 384,
 385, 387, 399, 431, 514, 534
 — „Bović“ — 60
 — Dalmatinski — 161, 165
 — Dinarski — 157, 178, 209
 — Dolenjski — 291
 — Drežnički — 99
 — Kalinski — 70, 74, 486, 504, 513,
 514, 527, 529
 — „Katić Kosa“ — 60
 — „Kik“ (gerilski) — 76
 — „Kirin“ — 60
 — Korduna i Banije — 68, 83, 93,
 100, 105, 106, 108, 121, 125, 139,
 169, 508
 — Krški — 439
 — Lički — 387
 — „Matija Gubec“ — 66
 — „Močila“ — 117
 — Moslavački — 450, 485, 504, 533,
 535
 — Mosorski — 201, 205, 210, 228,
 230
 — Notranjski — 270
 — „Perjasica“ — 353
 — Primorsko-goranski — 207, 386
 — Simjski — 132
 — „Sjeniĉak“ — 60
 — Solinski — 178
 — „Stipan“ — 60
 — Svilajski — 157
 — Šibenski — 56
 — „Škare“ — 81, 94, 103, 109, 113
 — „Šljivnjak“ — 72
 — „Tobolić“ — 353
 — Zagorski — 293
 — „Zbijeg“ — 117
 — Žumberaĉko-pokupski — 386,
 388, 391, 399, 510

Odžak (kod Livna) — 410
 Ogorje (G. i D., kod Sinja) — 132
 Ogulin — 14, 15, 22, 62, 63, 69, 81, 92
 — 94, 99, 105, 116, 117, 122, 131, 138,
 139, 146, 151, 183, 184, 187, 227,
 253, 267, 270, 272, 275, 277, 278,
 299, 309, 314, 318, 328, 331, 334,
 341, 353—355, 384, 387, 390, 393,
 403, 444, 451, 452, 521

Okić-grad (kod Samobora) — 421, 424
Okldaj (kod Drniša) — 57, 391, 392

Okružni komiteti

KPH:

— za Karlovac — 118
— za Liku — 111

Okučani — 315, 408, 409, 415, 441, 442
Oksilio (Oxilio, tal. general) — 61
Olovo (kod Tuzle) — 377

Oljača Jovan — 60, 73, 75, 79

Omanovac (kod Pakraca) — 412

Omiš (kod Splita) — 21, 32, 46, 90, 104, 132, 152, 178—180, 201, 202, 209, 210, 214, 215, 228—231, 255, 272, 283, 284, 286, 288, 362—364, 396, 397, 404—407, 460—464, 492—495, 500, 501, 524—526

Ondić (kod Gospića) — 47, 418

Opačić Stanko Čanica — 72, 100, 266

Opalić (kod Gračaca) — 15

Opatinac (kod Zagreba) — 330

Opčuv (vis, kod Gračaca) — 47

Opće upravno povjereništvo NDH pri „Superslodi“ — 146, 305

Opći vojnički povjerenik NDH pri „Superslodi“ — 308

Operativne zone

NOP odreda Hrvatske

— 1-va — 434, 480, 508
— 2-ga — 257, 316, 321, 323, 392
— 3-ća — 377, 432
— 5-ta — 270, 277, 300, 313, 328, 338, 451, 453

Talijanske:

— 2-ga — 330, 305—310, 318, 320, 340, 341, 354, 485—487, 521
— 3-ća — 308—310, 340, 341

Ustaško-domobranske:

— 2-ga — 513, 515
— 5-ta — 353
— 7-ma — 353

Orahovica (kod Našica) — 273, 316, 346, 348, 350, 366, 367, 369, 376, 377, 531, 532

Oranica (kod Gospića) — 327

Orehovica (kod Čakovca) — 144

Orebić (na Pelješcu) — 536

Orelj Marko — 31

Orepak (kod Metkovića) — 297

Orešić Cvijo — 209

Orešić Slavko — 41

Orešković Ivan — 32

Orlova šuma (kod Topuskog) — 279, 280

Orijavac (kod Slav. Požege) — 351, 377, 415

Oroslavje (G. i D., kod Zagreba) — 481, 482

Orovac (kod Otočca) — 295, 343

Oružnička krila

— Bihać — 110, 116

— Bjelovar — 433, 437, 438

— Bos. Petrovac — 116

— Dubrovnik — 255, 268

— Gospić — 80, 110, 119

— Ilovačak — 267

— Knin — 116, 164

— Mostar — 268, 272

— Ogulin — 92, 93, 105, 116, 117, 131, 138

— Omiš — 255, 272

— Petrinja — 118

— Slavonski Brod — 418

— Varaždin — 246, 255

— Vojnić — 258, 264

— Zagreb — 267, 418, 481

Osijek — 345, 349, 366, 369, 375, 381, 531

Oskoruš Ivan — 299

Ostrošinci (kod Našica) — 369

Ostrovica (kod Gospića) — 113, 153

Ostrovsko (kod Siska) — 312, 325, 387

Ostružna (kod Gline) — 168

Ostrovica (kod D. Lapca) — 48, 49

Oštarije (kod Ogulina) — 183

Oštarski Stanovi (kod Drežnik-Građa) — 389

Oštra (kod Gospića) — 18

Oštrelj (ž. st., kod Drvara) — 35, 36, 80

Oštro brdo (kod Gospića) — 296

Oteš brdo (kod Gospića) — 473

Otišić (kod Splita) — 132, 162, 181, 284, 495

Otmic (kod Slunja) — 241, 258

Otočac — 17, 19, 20, 62, 63, 80, 81, 94, 95, 106, 114, 115, 120, 126, 137, 145, 153, 170, 176, 295, 301, 319, 321, 327, 342—344, 391, 448, 449, 458, 477

Otok (G. i D., kod Sinja) — 202, 229, 463

Otoka (kod Bos. Novog) — 169, 321, 334, 386, 387, 409, 413, 416, 429, 502

Otrić (kod Gračaca) — 116, 297, 384

Ozalj (kod Karlovca) — 251, 432, 446, 466
Ozren (pl., kod Doboja) — 377
Ožić Cvitan — 365
Ožić Ivan — 365

P

Pačalić Pane — 346
Padeško brdo (k. 248, kod Karlovca) — 200
Pađene (ž. st., kod Knina) — 29—31, 34, 36—38, 523
Pajčić (kod Vojnića) — 265
Paka (kod Sl. Broda) — 378
Pakrac — 192, 193, 244, 249, 255, 316, 376, 408, 432, 442, 478, 499
Pakrani (kod Daruvara) — 499
Pakračka Poljana (kod Daruvara) — 499
Palanjek (kod Siska) — 312, 325, 457
Panj (kod Sinja) — 495
Papuča (kod Gospića) — 153
Papak (pl.) — 192, 245, 346, 409, 413, 414, 499
Parčić (kod Gospića) — 256
Partinić Petar — 161
Pastirevo (kod Bos. Novog) — 443
Pastore Pijetro (Pastore Pietro) — 107
Paučje (kod Našica) — 350, 351, 369
Paušinci (kod Našica) — 348
Pavelić Ante — 155, 310, 344, 397, 476
Pavičević Perica — 369
Pavičić (kod D. Lapca) — 49
Pavić most (kod Makarske) — 494, 525
Pavlovci (kod Rume) — 377
Pavlović Mićun — 59
Pavlović Mihajlo — 59
Pavlović Milivoj — 158
Pazarište (G. i D., kod Gospića) — 403, 458, 466, 472, 473, 476, 477, 481
Pecka (kod Petrinje) — 13
Pečno (kod Samobora) — 67, 290, 516, 519
Pečuj (u Mađarskoj) — 332
Pećigrad (kod Cazina) — 184
Peler (trig. 416, kod Gline) — 226
Pelješac — 536
Pejaković Ivan — 365
Pejaković Mate — 365
Peraica Dinko — 364
Peratovica (V. i M., kod Virovitice) — 346
Peričić Stjepan — 476, 524
Perinovići (kod Karlovca) — 388

Perjasica (G. i D., kod Karlovca) — 76, 77, 102, 121, 208, 241, 266, 320, 323, 353, 388, 390, 453
Perjasička kosa (kod Karlovca) — 453
Perković — 14, 29, 30, 33
Perković Antun — 244
Perković Ivan — 57
Perušić (kod Gospića) — 105, 106, 111, 112, 114, 115, 153, 302, 328, 427, 434, 444, 445, 458, 466, 473, 477, 480, 481
Petaki Ljudevit — 244
Petković Dragutin — 369
Petković Stevan — 369
Peti topovski sklop — 192
Petrak Ivan — 31
Petranović Zvonimir — 351
Petreković Franjo — 529
Petrinić Polje (kod Otočca) — 119, 120
Petrinja — 10, 12, 13, 68, 70, 71, 75, 108, 128, 133, 168, 176, 190, 213, 259, 261, 274, 291, 311, 321, 324, 331, 333, 334, 359—361, 385, 388, 393, 451, 511, 513, 534, 535
Petrinjica (r.) — 361, 385
Petrova gora — 77, 102, 208, 222, 226, 233, 234, 241, 255, 258, 259, 263, 265, 266, 279, 280, 291, 320, 334, 489, 496
Petrovac (trig. 507, kod Vrginmosta) — 219, 259—265
Petrovci (D., kod St. Pazove) — 481
Petrović Darinka — 349
Petrovina (kod Jastrebarskog) — 386, 387, 497
Petruš vrh (kod Metlike) — 470
Peulje (kod Bos. Grahova) — 302
Pinčić Petar — 244
Pisanica (V. i M., kod Bjelovara) — 273, 443, 483, 486, 487, 514
Pisarovina (kod Karlovca) — 9, 170, 251, 274, 289, 290, 320, 322, 334, 387, 399, 497, 510, 511
Piškorevci (kod Đakova) — 347, 368
Pištana (G. i D., kod Našica) — 348, 350, 366, 369
Pištanska kosa (kod Našica) — 350
Pitavska Plaža (na Hvaru) — 363
Pitomac Ivan — 349
Pitomača (kod Koprivnice) — 330, 450, 452, 483, 514, 533
Pivnica (kod Virovitice) — 336
Pješak Stjepan — 71
Plana (kod Bileće) — 62
Planina (kod Samobora) — 439

Planjak (kod Siska) — 325
 Plase (kod Crikvenice) — 256, 387, 393
 Plastovo (kod Knina) — 36
 Plaški (kod Slunja) — 117, 275, 276, 314, 328, 390
 Plavno (ž. st., kod Knina) — 28—31, 34, 196
 Plenča Dušan — 33, 165
 Pleša Mate — 505
 Pleternica (kod Sl. Požege) — 408
 Plitvice — 122, 125, 294, 341
 Plitvička jezera — 76, 122, 187, 188, 235, 236, 293, 301, 320, 321, 429
 Ploča (G. i D., kod Gračaca) — 15, 17—19, 47, 52, 140, 296
 Pločanski klanac (kod Udbine) — 140
 Ploče (kod Metkovića) — 199, 206, 247
 Plužane (kod Nevesinja) — 62
 Plješevica (pl.) — 61, 161
 Počitelj (G. i D., kod Gospića) — 153, 327, 481
 Podbilo (kod Senja) — 391
 Podborje (na Braču) — 364
 Podgaric (kod Garešnice) — 392, 432
 Podgora (kod Makarske) — 229, 285, 302
 Podgorje (kod Našica) — 351
 Podgrađe (kod Makarske) — 494, 525
 Podhum (kod Otočca) — 343
 Podhum (šuma, kod Slunja) — 169
 Podkonje (zaselak kod Knina) — 38
 Podkorina (kod Gračaca) — 17
 Podlapac (kod Udbine) — 112, 153, 389, 418
 Podlisac (kod G. Lapca) — 48, 49
 Podosoj (kod Makarske) — 495
 Podovi (kod Gospića) — 153, 170
 Podravlje — 351
 Podravska Slatina — 349, 352

Područja

Ustaško-domobranska:

— 1-vo zborna — 239, 506, 521
 — 2-go zborna — 239, 506
 — 3-će zborna — 239, 506
 — Operativno Karlovac — 520, 522
 — Osječko divizijsko — 85
 — Savsko divizijsko — 66, 76
 Podstrana (kod Splita) — 525, 526
 Podsused (kod Zagreba) — 7
 Podvinje (kod Sl. Broda) — 351
 Podzemelj (kod Črnomelja) — 420
 Podzvizd (kod Topuskog) — 221
 Počuča Ilija — 112

Poganac (M. i V., kod Koprivnice) — 486
 Poglavnikova tjelesna garda — 200
 Pogledić (šuma, kod Gline) — 273
 Poklek (kod Samobora) — 519
 Pokrajinski komitet KPH za Dalmaciju — 210
 Pokupje (G. i D., kod Karlovca) — 66, 67, 250, 290
 Pokupsko (kod Gline) — 213, 289, 322, 387
 Polača (kod Knina) — 34, 36, 38
 Police (kod Cazina) — 221
 Police (kod Jastrebarskog) — 472
 Polić Dušan — 338
 Polić Josip — 338
 Polić Nikola — 57
 Polić Tomo — 57
 Polojska kosa (predio, kod Karlovca) — 77
 Poljana (k. 229, kod Karlovca) — 73, 208, 259
 Poljica (kod Splita) — 180, 210, 525
 Pomorska uprava NDH — 109
 Ponikvari (kod Karlovca) — 291, 292
 Ponikve (kod Ogulina) — 354
 Ponor (kod Cazina) — 187, 328
 Ponori (kod Otočca) — 344
 Popić Antun — 316
 Popić Pavle — 316, 347
 Popina (V. i M., kod Knina) — 17, 18, 47, 194
 Popovac (kod Garešnice) — 427, 438
 Popovac (M. i V., kod Virovitice) — 348, 349
 Popovača (kod Čazme) — 437, 438, 486
 Popovačka šuma (kod Virovitice) — 349
 Popović Jovo — 80
 Popović Milan — 80
 Popović Paja — 36, 159, 195—197, 383
 Popovići (kod Slunja) — 328
 Postinje (kod Omiša) — 501
 Postire (na o. Braču) — 182, 202, 295, 363, 364, 397
 Posušje (kod Imotskog) — 406
 Potnjani (kod Našica) — 348
 Potočnik Jakov — 398
 Potravlje (kod Sinja) — 215
 Povelja (na o. Braču) — 230
 Poznanovac (kod Varaždina) — 255
 Pračno (kod Siska) — 321
 Predsjedništvo vlade NDH — 225, 373, 453, 460, 512
 Pregrada (kod Krapine) — 67

Prekopa (kod Gline) — 311, 324
 Prekrižje (kod Samobora) — 423
 Prelog (kod Čakovca) — 144
 Prenj (pl.) — 61, 341
 Presjeka (kod Slunja) — 121
 Prevršac (kod Kostajnice) — 75
 Pribudić (ž. st., kod Knina) — 26,
 27, 29—31
 Priić Momir — 36
 Prijeboj (kod Titove Korenice) —
 125, 139, 235, 236, 243, 293, 294, 320,
 321, 327, 389, 429
 Prijedor — 141, 142, 167, 174, 176,
 331, 334, 380, 393, 413, 415
 Priko (kod Omiša) — 90
 Prilišće (G. i D., kod Karlovca) —
 323
 Priluka (kod Livna) — 61
 Primišlje (G. i D., kod Slunja) —
 147, 183, 240, 353, 385, 389, 390
 Primorski Dolac (ž. st., kod Šibenika)
 — 30
 Prisjeka (kod Slunja) — 78, 240
 Pritoka (kod Bihaća) — 108
 Prkosi (kod Karlovca) — 497
 Prokop (M. i V., kod Garešnice) —
 438
 Prolog (kod Livna) — 410, 411
 Prolog (kod Makarske) — 206
 Proložac (kod Imotskog) — 406
 Promajna (kod Makarske) — 229
 Promina (pl.) — 36, 391
 Provo (kod Omiša) — 501
 Prozor — 304, 341
 Prpić Ivan — 234, 507, 528
 Prugovo (D., kod Splita) — 397, 462,
 492
 Prvanici (kod Perušića) — 427
 Psunj (pl.) — 192, 245, 249, 407, 412
 — 415
 Pučišće (na o. Braču) — 202, 229, 230
 Puhača Franjo — 504

Pukovi

Ustaško-domobranski (pukovnije):

— 1-va oružnička — 8, 10, 48, 58,
 70, 72, 74, 77, 80, 82, 91—93, 110,
 116, 120, 147, 188, 243, 311, 417,
 427, 479, 504, 529, 532
 — 2-ga oružnička — 34, 46, 56,
 180, 188, 189, 199, 342, 418, 427,
 434, 448, 479, 480, 481
 — 2-ga kombinovana — 169
 — 3-ća oružnička — 312, 315, 381,
 441, 505
 — 4-ta oružnička — 418, 505

— 5-ta oružnička — 410
 — 6-ta oružnička — 500
 — 15-ta oružnička — 35, 42
 — 1-va pješačka — 486
 — 2-ga pješačka — 459
 — 3-ća pješačka — 138, 185, 187,
 188, 353, 444
 — 4-ta pješačka — 315
 — 11-ta pješačka — 169, 175, 360,
 467
 — 12-ta pješačka — 184, 186, 187,
 458, 472
 — 14-ta pješačka — 452, 487
 — 3-ća novačka — 486, 487
 — 4-ta novačka — 487

Četnički:

— „Karadorđe“ Dinarske divizije
 — 383, 384
 — „Gavrilo Princip“ Dinarske di-
 vizije — 383
 — „Onisim Popović“ — 383

Talijanski:

— 1-vi pješadijski — 94
 — 2-gi pješadijski divizije „Re“ —
 19
 — 6-ti pješadijski (bersaljera) —
 16
 — 26. pješadijski — 405
 — 74-ti pješadijski divizije „Lom-
 bardija“ — 169
 — 23-ći artiljerijski — 19
 — 11-ti bersaljerski — 473, 480
 — 151-vi divizije „Sasari“ — 65
 — 152-gi — 16

Njemački:

— 721-vi pješadijski — 412, 415,
 416
 — 137-mi pješadijski — 408
 — 741-vi pješadijski — 412, 415
 — 750-ti pješadijski — 416

Pupovac Mileva — 315

Pušća (G. i D., kod Zagreba) — 435

Pušić Marjan — 242

Pušina (kod Našica) — 346

Putenac Valent — 57

R

Rašić Jakov — 363

Rački Matija — 354

Radaković Lazo — 140

- Radanović Dragutin — 352
 Radić (V. i M., kod Bos. Krupe) — 222
 Radići — vidi Rodići
 Radina Gorica (kod Metlike) — 470
 Radmanova poljana (kod Vojnića) — 259
 Radobolja Josip — 210
 Radonja Luka (kod Sunje) — 483, 484
 Radonja (r.) — 93
 Radošević (kod Slunja) — 169
 Radovan Ivan — 461
 Radovan Nikola — 461
 Radovanović Milan — 59
 Radović Milan Čokara — 290
 Radovice (kod Slunja) — 328
 Raduč (kod Gospića) — 153, 296, 327, 403, 466, 472
 Radučić (kod Knina) — 16, 34, 37
 Radučić Lazo — 37
 Radučće (kod Metlike) — 469, 475
 Rađenović Stevo — 155, 156, 302, 320
 Rajić Mate — 59
 Rajković Mišo — 368
 Rakani (G. i D., kod Bos. Novog) — 186
 Rakov Potok (kod Samobora) — 418, 496
 Rakovac (kod Kostajnice) — 136
 Rakovica (kod Slunja) — 76, 78, 121, 147, 169, 170, 184, 188, 240, 243, 358, 389
 Ramljane (kod Gospića) — 124, 328, 434, 458
 Ramljani (kod Splita) — 406
 Rapajić Milan — 76, 122
 Rasna (kod Slav. Požege) — 409
 Rastovača (kod Slunja) — 235, 243, 462
 Raščane (kod Makarske) — 365
 Raščani (kod Imotskog) — 285
 Rašenica (G. i D., kod Grub. Polja) — 392
 Ravča (kod Makarske) — 285
 Ravna Gora (kod Delnica) — 207, 227, 276
 Ravna strana (greben kod Obrovca) — 16
 Ravnateljstvo Hrvatskih državnih željeznica — 7, 423
 Ravnateljstvo pomorstva NDH — 69
 Ravnateljstvo za javni red i sigurnost NDH — 8, 9, 13, 22, 32, 34, 35, 46, 56, 58, 60, 68, 70—75, 77, 79, 83, 84, 92, 107, 146, 153, 162, 178, 198, 199, 201, 209, 214, 222, 228, 243, 250, 258, 259, 278, 283, 289, 342, 356, 362, 370, 396, 404, 410, 437, 448, 453, 460, 524
 Ravnateljstvo Župske redarstvene oblasti u Petrinji — 133, 134
 Ravnice (kod Bos. Novog) — 143
 Ravno (kod Metkovića) — 490
 Razvođe (kod Drniša) — 57
 Ražić Tomo — 112
 Rebić (kod Udbine) — 292
 Reić Srećko Petica — 210
 Remeta Venceslav — 311
 Rendulić Josip — 339, 356
 Resanovci (kod Bos. Grahova) — 195
 Resnik (predio kod Gračaca) — 16—18, 326
 Resnik (kod Zagreba) — 61
 Restovo (šuma kod Karlovca) — 420
 Respeternica (vis kod Samobora) — 496
 Rezovac (kod Virovitice) — 349
 Rezulja (šuma kod Podrav. Slatine) — 352
 Ribarić (kod Sinja) — 180, 209, 363, 495
 Ribentrop Joakim — 172
 Ribić (kod Bihaća) — 326
 Ribnik (kod Gospića) — 124, 255, 296, 327, 458, 472, 473, 477, 479, 480, 481
 Ribnik (kod Karlovca) — 250, 252, 290, 420, 466
 Ribnjačka (kod Bjelovara) — 530
 Rigi Anton — 65
 Rijeka — 138, 318
 Rijeka (kod Karlovca) — 185
 Rim — 42, 247
 Ripač (kod Bihaća) — 53
 Rivice (kod Rume) — 376
 Rizvanuša (kod Gospića) — 124, 476, 477, 480
 Roata Mario (Roatto Mario) — 196, 310
 Robotlija (predio, kod Gračaca) — 16
 Rodić Todor — 357
 Rodići (kod Vrginmosta) — 208
 Rogatica — 193
 Rogoža (kod Bjelovara) — 431, 438
 Rogulja Tomo — 533
 Roknić Damjan — 59
 Rokvić Mane — 155, 156, 302, 320
 Rošopajnik (kod Karlovca) — 290
 Rovine (kod Kostajnice) — 388
 Rude (kod Samobora) — 66

Rudice (kod Bos. Novog) — 136, 184,
186, 325, 326, 408, 413, 414
Rudine (kod Dubrovnika) — 88
Rudopolje (ž. st., kod Gospića) —
102, 109, 115, 256, 295, 327
Rujani (G. i D., kod Livna) — 410,
411
Rujevac (kod Gline) — 71
Rujevac (kod Bos. Novog) — 137
Rujevac (kod Gračaca) — 16, 17, 52
Rujiška (V. i M., kod Bos. Novog) —
141, 186, 334, 414
Rujnica (kod Cazina) — 254
Rukavina Branko — 155, 440
Ruma — 80, 376, 377, 481
Rumler Dragutin — 55, 118, 145, 192,
271, 296, 300, 314, 335, 355, 395
Rupčić Nikola — 31, 138
Rupotina (kod Omiša) — 461, 463
Rusija — 104, 111, 158, 198, 349, 351,
378, 504
Ružić Anton — 25, 338

S

Sabati Dragutin — 48
Sabljina kosa (kod Vojnića) — 264
Sabol Ivan — 131
Saborski (kod Plaškog) — 328
Sadikovac (kod Slunja) — 243, 389
Sadilovac (kod Slunja) — 357
Sadžak Đuro — 348
Salamon Ivan — 70
Salopek Sela (kod Cazina) — 225
Salopeki (kod Ogulina) — 328
Samobor — 316, 317, 388, 399, 435,
436, 439, 475, 519
Sana (r.) — 176, 321, 334
Sanski Most — 341, 413, 416
Sarajevo — 30, 63, 88, 184, 192, 193,
303, 410, 500
Sarapa Petar — 13
Sava (r.) — 135, 140, 166, 167, 173,
176, 267, 315, 320, 321, 325, 331,
334, 374, 375, 377, 378, 380, 382,
385—387, 418, 435, 439, 465, 467
484, 506
Savez Socijalističkih Sovjetskih Re-
publika — 26
Savić Damjan — 449
Savski Marof (kod Zaprešića) — 435,
440
Scipione (tal. general) — 276
Sedlarica (kod Virovitice) — 483,
533
Seidl Adolf — 82, 116, 450

Seiler Jozef — 366
Sekulinci (kod Virovitice) — 192, 348,
377
Sekulići (kod Slunja) — 169
Selakova Poljana (kod Vojnića) —
262, 263
Selca (na o. Braču) — 202, 363, 407
Seleš Josip — 271
Selište (G. i D., kod Gline) — 188,
273
Senj — 81, 114, 116, 329, 391
Senjanović Đermano — 178
Seoca (kod Omiša) — 363
Severin na Kupi (kod Ogulina) —
227, 267, 357
Sića (kod Karlovca) — 388
Simić Nikola — 59
Simić Stevo — 59
Sinčić David — 35, 155, 161, 194, 197,
302, 303, 404, 477
Sinobad Nenad — 197
Sinobad Nikola — 161
Sinj — 36, 62, 132, 158, 162, 163, 178
—181, 192, 202, 205, 206, 209, 214—
216, 228, 229, 284—287, 363—365,
398, 405—407, 410, 411, 460—463,
492—495, 536
Sinjska krajina — 163
Sirač (kod Daruvara) — 273, 336,
373, 376, 499
Sirčić Abdulah — 31
Sisak — 75, 108, 118, 131, 134, 165,
167, 183, 185, 213, 218, 253, 256,
269, 270, 312, 313, 317, 321, 325,
334, 338, 353, 357, 359, 361, 382,
385, 387, 388, 394, 399, 428, 443,
447, 448, 450, 457, 465, 471, 482,
488, 502, 513, 514, 534, 535
Sitno (G. i D., kod Splita) — 205
Sivnica (kod Sunje) — 483
Sjениčак (kod Karlovca) — 59, 200,
232, 233, 254, 266
Skakavac (kod Karlovca) — 105, 138,
188, 232, 233, 264, 323, 324, 489,
497, 512
Skela (kod Gline) — 272, 324
Skenderovci (kod Pakraca) — 412
Skomšica (rt na o. Hvaru) — 461
Skrad — 391, 444
Skradska gora (k. 423) — 102, 453

Skupine

Njemačke:

— Borowski — 408, 412, 414—416

Ustaško-domobranske:

- „Bilogora“ — 387
— „Garijevica“ — 387
— 1-va zrakoplovna — 478
— „Lonjska“ — 385, 387
— Turopoljska“ — 387
- Slabinja (kod Kostajnice) — 136
Slano (kod Dubrovnika) — 88
Slatina (kod Virovitice) — 85
Slatinski Drenovac — 346—349, 367,
368, 377, 400
Slatki potok (šuma kod Bjelovara) —
443
Slav. Bare (kod Našica) — 316
Slav. Brod — 30, 184, 376, 378, 418,
419, 505, 506, 537
Slavetić (kod Jastrebarskog) — 497
Slavić Stjepan — 363
Slavomir Voća — 33
Slavonija — 124, 243, 251, 267, 272,
290, 315, 372, 375, 379, 382, 383,
408, 409, 437, 483, 492, 500, 504, 510
Slavonska Požega — 244, 245, 273,
312, 315, 316, 346, 347, 367, 377,
378, 408, 409
Slavsko Polje (kod Vrginmosta) —
208, 240
Slivno (kod Metkovića) — 490
Slobodna Vlast (kod Sl. Broda) —
367
Sloboština (kod Slav. Požege) — 412
Slovenija — 198, 245, 270, 271, 291,
292, 303, 304, 310, 340, 341, 362,
386, 391, 395, 396, 404, 410, 460,
475, 524
Slunj — 61, 65, 72, 73, 78, 79, 83,
93, 117, 121, 122, 147, 167, 170, 183,
184, 240, 243, 251, 320, 321, 328,
334, 353, 384, 387, 389, 390, 447,
477, 509, 516, 517
Slušnica (kod Slunja) — 78, 121
Sljeme (kod D. Stubice) — 245
Sljeme (pl. kod Zagreba) — 256, 527
Smiljan (kod Gospića) — 11, 153,
402, 476
Smiljanić Stevan — 348
Smiljansko polje (kod Perušića) —
480
Smolčić Stjepan — 348
Smoljanac (kod Slunja) — 358, 389
Smoljanić Mijo — 368
Smude (kod Virovitice) — 348
Sokolina (šuma kod Našica) — 368
Sokolovac (brdo kod Slunja) — 447
Sokolović Dragoljub — 368
Soldatić Josip — 271
- Solin — 33, 462
Sošice (kod Samobora) — 290, 322,
323, 333, 386, 387, 420, 469, 470
Spačva š. (kod Srem. Mitrovice) —
418
Spekonja Enca — 94
Špernoga Đuro — 367
Split — 14, 28—33, 42, 87, 90, 104,
132, 138, 229, 231, 318, 398, 406,
407, 461, 463, 525
Srb (G. i D., kod Gračaca) — 16, 17,
31, 47, 51, 116, 194, 477
Srbija — 158, 196, 350, 378, 384, 413,
449, 523
Srdoč Ivan — 192
Srđevica (kod Livna) — 131
Srebrno (kod Dubrovnika) — 88
Srednja Gora (kod Gospića) — 113
Srem — 375—377, 379
Srem. Mitrovica — 376, 377, 400, 428,
518
Srem. Rača (kod Bijeljine) — 427
Srpske Moravice (kod Delnica) —
275, 312, 328, 339, 390
Staničići (kod Samobora) — 67
Stankovac (kod Gline) — 399
Stankovo (kod Jastrebarskog) — 427
Stanojević Juraj — 230, 231
Stara Gradiška — 442
Stara Krivaja (kod Virovitice). — 84,
85
Stara Straža (ž. st., kod Knina) —
31, 36
Starčević Jovan — 196
Starčević Simo — 26
Starenica (šuma kod Bjelovara) —
438
Staretina (pl.) — 61
Starigrad (kod Zadra) — 140
Starigrad (na o. Hvaru) — 365, 461,
464
Staro Selo (kod Petrinje) — 213, 280,
514
Staševica (kod Makarske) — 216
Staza (kod Sunje) — 483, 498
Stejanovci (kod Rume) — 377
Stier Ivan — 520
Stilinović Ante — 296
Stilinović Tomislav — 489
Stipac Ivan — 354
Stipan (kod Karlovca) — 60
Stipetić Josip — 270
Stojanović Gavro — 384
Stojanović Lazo — 141
Stojanović Mladen — 157
Stojdraga (kod Samobora) — 388, 475,
519, 521

Stojisavljević Todor — 384
 Stojmerić (kod Slunja) — 72, 73
 Stolac (kod Mostara) — 62, 255, 268, 304
 Ston — 88
 Strašnik (kod Petrinje) — 70, 311, 324
 Stričević (kod Sinja) — 152
 Strižvo (kod Metkovića) — 229
 Strižna (potok) — 167, 184
 Strmec (kod Zagreba) — 481, 482
 Strmica (kod Knina) — 29, 34, 36 — 38, 159, 194—196, 303, 383, 523
 Struga (kod Bos. Novog) — 325, 326
 Studenci (kod Gospića) — 112, 114, 405, 407, 444, 445, 477
 Stupovača (kod Kutine) — 431, 432, 438
 Subašić Božo — 131
 Subašić Mato — 131
 Subocka (kod Pakraca) — 412
 Sućuraj (na o. Hvaru) — 406
 Sućuš Marko — 319
 Sudari (kod Karlovca) — 208
 Suhača (kod Bos. Novog) — 325
 Sungar (kod Delnica) — 227, 394
 Sunja — 133, 134, 142, 169, 213, 321, 324, 325, 331, 360, 361, 385, 465, 467, 483, 484, 497, 498, 502, 517, 534
 Sunja (r.) — 385, 388, 393, 514
 „Supersloda“ (Viša komanda oružanih snaga „Slovenija—Dalmacija“) — 304, 305, 307, 308—310, 340, 341, 458, 466, 472, 484, 515, 521, 523
 Supetar (na o. Braču) — 89, 104, 182, 202, 229, 230, 284, 288, 364, 397, 406, 407, 464
 Sušak — 14, 29, 69, 103, 120, 146, 151, 153, 162, 178, 197, 201, 214, 228, 283, 292, 293, 295, 299, 301, 329, 331, 362, 393, 396, 404, 410, 460, 491, 492, 500, 523, 524
 Sušci (kod Sinja) — 492
 Sutarić Branko — 349
 Sutarić Stjepan — 349
 Sutivan (na o. Braču) — 202, 229, 363, 364, 397
 Suvača (k. 287) — 102, 266
 Suvaja (G. i D., kod Srba) — 17, 51, 334
 Sv. Bogorodica (vis. kod Sunje) — 360
 Sv. Jana (kod Jastrebarskog) — 421, 423
 Sv. Križ (kod Krapine) — 257
 Sv. Nikola (kota 209, kod Gline) — 188

Sv. Petar (kota 241, kod Gline) — 169
 Sv. Petka (kod Gline) — 169, 518
 Sv. Rok (kod Gračaca) — 124
 Svetiž Marko — 296
 Svilaja (pl.) — 132, 157, 158, 162, 163, 178, 180, 181, 202, 205, 209, 214, 215, 228, 361, 391
 Svinjišće (kod Omiša) — 406
 Svinjica (kod Kostajnice) — 136, 169
 Svinjine (kod Omiša) — 210
 Svraković Omer — 224

Š

Šaban Lav — 80, 497
 Šabić Ante — 494
 Šabić Antun — 493
 Šajatović Janko — 420
 Šajfar Ivan — 73
 Samarica (šuma kod Gline) — 11—13, 70, 71, 74, 108, 126, 128, 133, 137, 169, 213, 226, 269, 280, 321, 334, 395, 408, 409, 413—416, 465
 Šandrovac (kod Bjelovara) — 529
 Šarić Ilija — 493
 Šarić Pero — 78, 79
 Šašava (šuma kod Gline) — 188
 Šator (pl.) — 61
 Šavor Nikola — 8, 9
 Šegestin (G. i D., kod Kostajnice) — 137
 Šegote (zaselak, kod Knina) — 37
 Šelakovac (kod Koprivnice) — 141
 Šestanovac (kod Omiša) — 405, 407, 495, 500, 501, 525
 Ševina poljana — 37
 Ševo Luka — 37
 Šibenik — 29, 41, 43, 57, 58, 155, 198, 209
 Šibine (kod Gline) — 226
 Šid — 427
 Šijan Vaso — 27
 Šikić Gabro — 30
 Šiljkovača (kod Cazina) — 225
 Šimić Marijan — 230, 231
 Šimrak Janko — 519
 Šipić Tadija — 286
 Šiprak Dragutin — 11
 Širitovci (kod Drniša) — 56, 57
 Široka Kula (kod Gospića) — 19, 82, 113, 170, 326
 Široka Rijeka (kod Vojnića) — 259
 Šišljavić (kod Karlovca) — 323
 Škare (kod Otočca) — 153, 295, 342, 343
 Škarić Anica — 348
 Škofja Loka — 144

Škrabutnik (kod Slav. Požege) — 244
 Škreb Stanko — 57
 Škrtić (kod Karlovca) — 489
 Šljivjak (kod Slunja) — 121
 Šljivovac (kod Karlovca) — 60
 Šolobanica (vis, kod Gračaca) — 47, 48
 Šoš Đuro — 349
 Španer Aleksandar — 339
 Španova poljana (predio kod Vojnića) — 260
 Španovica (kod Pakraca) — 408, 478
 Špičkovina (kod Krapine) — 257
 Špišić-Bukovica (kod Virovitice) — 346
 Špoljarić Matija — 105

Štabovi:

- Dalmatinskog NOP odreda — 162
- Glavni Hrvatske — 438
- Grupe kordunaških NOP odreda — 250
- Grupe NOP odreda za Liku — 154, 342, 402
- Operativni NOP i DV za Bos. krajinu — 361
- Vrhovni NOV i PO Jugoslavije — 405
- 3-će operativne zone Hrvatske — 400
- 5-te operativne zone Hrvatske — 278
- Bobene grupe zapadne Bosne („Kampfgruppe Westbosnien“) — 408

Štale (kod Crikvenice) — 391
 Štancer Slavo — 14
 Štefanac Josip — 243
 Štefanac Mirko — 33
 Šteger Rudolf — 339, 446, 535
 Šteković Luka — 13
 Šteković Stanko — 13
 Šteković Stojan — 13
 Štifić Jelka — 352
 Štikad Klanac (kod Gospića) — 536
 Šturlić (kod Cazina) — 223—225
 Šujica (kod Livna) — 61
 Šumede (kod Našica) — 316, 347
 Šurlan Mate — 481
 Šurkovac (kod Prijedora) — 415
 Sušnjari (M. i V., kod Gline) — 11, 168, 184
 Šut Ivan — 59
 Švarča (G. i D., kod Karlovca) — 8, 107, 436

T

Tadić Luka — 164
 Tanča-Gora (kod Kočevja) — 475
 Tarabakia Đinko — 493
 Taraš Mato — 230
 Tarašnica (kod Virovitice) — 483
 Tatalovići (kod Ogulina) — 390
 Tartaglia (domob. general) — 34
 Tepavac Bogdan — 78
 Tepavac Josip — 78
 Tepavac Nikola — 78
 Tica Miloš — 319
 Tičevo (M. i V., kod Bos. Grahova) — 302
 Tihočaj (kod Samobora) — 497
 Tijarica (kod Splita) — 179, 210, 255
 Tintori (kod Gračaca) — 52
 Tisovac (kod Ogulina) — 187
 Tišina (kod Siska) — 457
 Tiškovac (G. i D., kod Knina) — 37, 195
 Tišma Varoš (kod Udbine) — 292
 Tobolić (kod Slunja) — 117, 328, 353, 354, 390
 Točak (kod Slunja) — 121
 Todić Vaso — 161
 Tolić (kod Gospića) — 418
 Toma Stjepan — 412
 Tomaševac (kod Samobora) — 470
 Tomašica (kod Garešnice) — 433
 Tomašević Ivan — 66, 67, 76, 77, 96, 100, 102, 118, 123, 131, 521
 Tomazeo Ruđero — 182
 Tomičić (ust. pukovnik) — 468, 502
 Tomin Gaj (kod Gračaca) — 18
 Tomina Kula (kod San. Mosta) — 416
 Tomislavgrad (Duvno) — 61, 304, 341
 Tonković Jure — 270
 Toplice (kod Topuskog) — 272
 Toplička kosa (šuma kod Vrginmosta) — 255
 Topolje (kod Knina) — 36—38, 140, 495, 523
 Topusko (kod Gline) — 60, 94, 95, 137, 174, 240, 255, 259, 265, 272, 279, 280, 281, 291, 292, 324, 361, 399, 507, 508, 511, 522
 Toranj (kod Slav. Požege) — 377
 Tounj (kod Ogulina) — 313, 314, 521
 Tounjski Tržić (kod Ogulina) — 183, 354
 Trbojević Savo — 369
 Trbojević Tomo — 369
 Trbounje (kod Drniša) — 198

Trebinja (G. i D., kod Karlovca) — 185
 Trebinje — 62, 192
 Tremušnjak (kod Gline) — 169
 Trepča (potok kod Vrginmosta) — 60, 264
 Tribanj (kod Karlobaga) — 330
 Trilj (kod Sinja) — 162, 163, 179, 210, 215, 255, 461
 Trkulje (kod Topuskog) — 259
 Trnakovac (kod Okučana) — 442
 Trnovac (kod Perušića) — 480, 514
 Troha Katica — 366, 367
 Trojanović Anton Baldan — 88
 Trojanović Ivan — 88
 Trojvrh (kod Ogulina) — 22
 Trovrh (vis, kod Udbine) — 47
 Troyer Josip — 373, 426
 Trsteno (kod Dubrovnika) — 88
 Trubar (kod Drvara) — 160
 Tržačka Raštela (kod Slunja) — 170, 223
 Tržić (kod Slunja) — 241, 328
 Tržić Milan — 106
 Tučepi (kod Makarske) — 272, 362
 Tugare (kod Omiša) — 215, 397
 Tuk (kod Slunja) — 117
 Tukić Stipe — 406
 Turanjska brda — 201
 Turjanski (kod Vrhovina) — 94, 153
 Turke (kod Broda na Kupi) — 245, 271
 Turk Ivan — 12
 Turska — 135, 173
 Turska Bašta (kod Daruvara) — 336
 Tušice (klanac kod Gospića) — 47
 Tušilović (kod Karlovca) — 93, 100, 169, 185, 186, 201, 208, 240, 488, 508, 511
 Tutek Lativ — 78, 79
 Turković Selo (kod Ogulina) — 253
 Tuzla — 125
 Tvrda Rijeka (kod Križevaca) — 141

U

Udbina — 15, 47, 51, 52, 76, 111—113, 140, 153, 291, 292, 321, 326, 389, 417, 418, 428, 429, 467, 468, 477, 528
 Ugljane (kod Sinja) — 286
 Uljanik (kod Daruvara) — 499
 Una (r.) — 53, 176, 321, 334, 385, 386
 Urljaj (šuma, kod Gračaca) — 47, 48
 Ustaška nadzorna služba — 315, 316, 342, 345

Utinja (kod Karlovca) — 125, 139, 188, 240, 320, 323, 324, 331, 334
 Užička Požeга — 384

V

Vagan (kod Bos. Grahova) — 160
 Vaganac (kod Slunja) — 166, 326
 Vaganj (kod Sinja) — 405, 410, 411
 Valpovo (kod Osijeka) — 367
 Valjak Ventur — 468
 Vaner Ernest — 200, 208
 Varaždin — 141, 166, 218, 246, 255, 257, 331, 452, 487, 504, 513—515
 Varcar-Vakuf — 341
 Varčaga (šuma kod Sl. Broda) — 376
 Varjačić Dragutin — 257, 440
 Vašington — 381
 Vatavuk Ante — 198
 Vavra Franjo — 348
 Veber Antun — 350
 Veber Karlo — 286
 Vedrine (kod Sinja) — 286
 Vedrinski potok (kod Sinja) — 255
 Vejnović Brdo (kod Gospića) — 418
 V. Brdo (kod Karlovca) — 169
 Vel. Radonja (potok kod Vojnića) — 263, 265
 Vel. Velebit (k. 482, kod Karlovca) — 259, 260, 264, 265
 Velebit (kod Bihaća) — 53, 54
 Velebit (pl.) — 326, 330, 333, 477
 Velemerić (kod Karlovca) — 454
 Velić (kod Sinja) — 162
 Velika (kod Slav. Požege) — 273, 351, 377
 Velika Gorica (kod Zagreba) — 274, 399
 Velika Gradusa (kod Kostajnice) — 213
 Velika Kladuša — 94, 168, 170, 183, 184, 221, 222, 232, 265, 324, 511
 Velika kosa (predio kod Bihaća) — 53
 Velika Pisanica (kod Bjelovara) — 330, 359

Velike župe:

— Baranja — 192, 345, 366
 — Bilogora — 359
 — Bribir i Sidraga — 35, 36, 45, 155, 158, 194, 195, 302
 — Cetina — 21, 32, 104, 152, 162, 178, 201, 209, 214, 228, 283, 362, 396, 404, 460, 492, 524

- Gacka i Lika — 124, 153, 198, 295, 327, 401, 448, 476
 - Gora — 12
 - Hum — 407, 500
 - Krbava i Psat — 220, 223
 - Modruš — 146, 207, 227, 250, 275—277, 319
 - Fokupje — 84, 91—93, 250, 289, 421, 453, 507
 - Usora i Soli — 500
 - Vrhbosna — 500
 - Veliki Grđevac (kod Bjelovara) — 272, 273, 392, 485, 486, 535
 - Veliki Radinci (kod Rume) — 376, 377
 - Veliki Žitnik (kod Gospića) — 473
 - Veliko Nabrđe (kod Osijeka) — 368
 - Veliko Trgovište (kod Krapine) — 257
 - Velušić (r. uglja kod Drniša) — 56, 57
 - Veljkića brdo (kod Bos. Novog) — 389
 - Veljun (kod Slunja) — 72, 73, 77, 121, 147, 169, 399, 521
 - Venac (kod Karlovca) — 388
 - Venje (kod Slav. Požege) — 244
 - Veselinović Hary — 408, 412, 414
 - Vezmar Đuro — 81
 - Vidović Mahmut — 59
 - Vidović Milan — 8, 9, 36, 232
 - Vidović Mirko — 131
 - Vidovska (kod Slunja) — 223
 - Vilhar Ivan — 403
 - Vilić Selo (kod Sl. Požege) — 254, 377, 412
 - Viljevo (kod D. Miholjca) — 346
 - Vinalić (kod Knina) — 364
 - Vindakijević Stjepan — 77
 - Vinica (kod Tomislavgrada) — 131, 405, 475
 - Vinica brdo (trig. 321, kod Karlovca) — 454
 - Vinkovci — 335
 - Vinković Marko — 347
 - Virovitica — 52, 84, 85, 349, 352, 356, 368, 499
 - Vis (o.) — 42
 - Visarionović Josif Staljin — 468
 - Visibaba (k. 1166, kod Livna) — 411
 - Visočica (greben, kod D. Lapca) — 49
 - Visoko — 377
 - Visuč (kod Udbine) — 292, 418
 - Vivodina (kod Karlovca) — 387, 433, 469, 475, 484
 - Vještića gora (pl. kod Sinja) — 410
 - Vještića Jovo — 26
 - Vlada NDH — 303, 304
 - Vladić Adam — 13
 - Vladić Petar — 12, 13
 - Vlaović (kod Gline) — 10—13, 125, 127, 136, 137, 168, 176, 190, 218, 324
 - Vlasenica — 376
 - Voćin (kod Virovitice) — 85, 348, 351, 377, 378, 537
 - Vodena glava (vis. kod Gračaca) — 18
 - Vodenica (k. 538, kod Jastrebarskog) — 472
 - Vodičevo (G. i D., kod Bos. Novog) — 188, 479
- Vodovi partizanski:**
- 2-gi 2. čete 2. operativne zone Hrvatske — 321, 323
 - 3-ći 2. čete 2. operativne zone Hrvatske — 321
 - 2-gi 2. čete Zagorskog NOP odreda — 298
 - Leteći Mosorske čete — 461
 - Podstransko-jesenički — 178
 - Bilogorskog bataljona — 499
 - Vojinovac (kod Ogulina) — 22
 - Vojišnica (kod Karlovca) — 91, 95, 138, 509
 - Vojnić (kod Karlovca) — 77, 83, 84, 91—93, 95, 96, 101, 102, 117, 125, 127, 138, 139, 145, 168, 185, 188, 189, 208, 232, 240, 241, 250, 251, 255, 258—260, 263—265, 294, 320, 323, 324, 388, 507, 511
 - Vojnić (kod Sinja) — 461
 - Vojnić (ž. st.) — 259, 263, 264
 - Vojnovac (kod Plaškog) — 314
 - Volinja (kod Bos. Novog) — 331, 361, 385, 388
 - Vozarev čot (brdo na Fruškoj gori) — 378
 - Vran (pl.) — 61
 - Vrančić Vjekoslav — 277, 278, 303, 401, 453, 460
 - Vranduk (šuma kod Sl. Požege) — 346
 - Vranik (kod Gospića) — 256
 - Vranovina (M. i V., kod Petrinje) — 291
 - Vranjić (kod Omiša) — 462
 - Vrapče (kod Zagreba) — 7
 - Vratnik (kod Vojnića) — 102, 208, 391

- Vrbanj (na o. Hvaru) — 364
 Vrbnik (kod Knina) — 36, 38, 41, 197
 Vrbovsko (kod Ogulina) — 184, 207, 227, 312, 313, 328, 339, 341, 354, 387, 390, 393
 Vrđovo (kod Sinja) — 163
 Vrebac (kod Gospića) — 17, 18, 52, 153, 327
 Vrebački Pavlovac (kod Gospića) — 153
 Vrelo (kod Cazina) — 169
 Vrelo (kod Titove Korenice) — 116, 139
 Vrelo Utinja (kod Vojnića) — 266
 Vrginmost — 58, 59, 76, 101, 137, 138, 171, 201, 208, 232, 233, 240, 242, 251, 255, 259, 261, 264, 265, 267, 272, 320, 323, 324, 331, 334, 361, 509—511
 Vrgorac (kod Ljubuškog) — 157, 206, 287, 463, 493
 Vrhovci (kod Pakraca) — 193
 Vrhovine (kod Slav. Broda) — 376
 Vrhovine (kod Gospića) — 80—82, 94, 109, 115, 139, 135, 171, 256, 294, 295, 301, 319, 343, 434, 448, 449, 458
 Vrhovno oružničko zapovjedništvo NDH — 9, 10, 13, 22, 23, 34, 46, 58, 60, 68, 71, 73, 75, 79, 84, 95, 105, 106, 138, 165, 180, 199, 233, 240, 243, 249, 298, 311, 315, 317, 341, 342, 374, 382, 410, 417, 433, 434, 448, 479, 491, 500, 504, 506, 529, 532
 Vrijeska (G. i D., kod Daruvara) — 499
 Vriška (kod Sinja) — 36, 65, 164, 165, 179—181, 209, 214, 284, 361, 363, 364
 Vrnograč (kod Cazina) — 138, 220—222, 324, 387
 Vrpolje (kod Knina) — 36, 44, 140, 416
 Vrtoče (kod Bos. Petrovca) — 54
 Vršić (predio, kod Gračaca) — 16
 Vučen Gojko — 221
 Vučić Petar — 346, 439
 Vučinić Simo — 290
 Vučipolje (kod Sinja) — 163, 215
 Vučkovići (kod Vojnića) — 260, 262, 263
 Vučković Mojsije — 72, 73
 Vučnik (brdo kod Ogulina) — 354
 Vujaklija Stevo — 70
 Vujanović Rade — 13
 Vujanović Tanasije — 13
 Vujković Andrija — 368
 Vukadinović Stanko — 346
 Vukašović Božo — 397
 Vukmanić (kod Karlovca) — 93, 105, 185, 201, 240, 311, 489, 508, 511
 Vukmanska Bukovica (kod Karlovca) — 185
 Vukobratović (kod Titove Korenice) — 139
 Vukosavljević Aleksa — 346
 Vukosavljević Milan — 346
 Vukosavljević Nikola — 346
 Vuković Ivan — 243
 Vuković Josip — 349
 Vukovje (V. i M., kod Pakraca) — 335—337, 431, 432, 437, 438, 483
 Vuletić Petar — 462, 493
 Vulić Mate — 212, 319

Z

- Zabok (kod Krapine) — 257
 Zadar — 333
 Zadvarje (kod Splita) — 206, 216, 231, 405, 462, 493, 495, 501, 525
 Zagon — 329
 Zagorje (G. i D., kod Ogulina) — 94
 Zagorje (predio) — 172, 482
 Zagrađe (kod Sinja) — 205
 Zagreb — 7, 8, 10, 14, 21, 22, 25, 31, 32, 34, 35, 42, 46, 51—53, 56, 58, 61, 63—74, 77, 80, 82, 83, 85, 86, 88, 92, 95, 99, 100, 104—106, 108, 117, 120, 121, 124, 132—134, 137, 146, 153, 155, 160, 162, 178, 179, 188, 189, 194, 197, 201, 207, 210, 212, 214, 219, 220, 223—225, 227, 228, 233, 235, 239, 240, 243, 244, 247—250, 257, 259, 263, 267, 275, 279, 289, 290, 293, 297, 298, 310, 311, 315, 322, 331, 340, 342, 345, 356, 357, 362, 366, 370, 372, 373, 392, 393, 396, 401, 404, 408, 410, 417—419, 421, 423, 426, 428, 430—432, 434—437, 440, 441, 447, 453, 455, 459, 460, 462, 469, 470, 475, 478, 479, 481, 486, 488, 490, 492, 495, 497—500, 504—507, 516, 520, 521, 524, 526, 529, 531, 532, 535, 536
 Zagvozd (kod Imotskog) — 405—407
 Zajle (kod Daruvara) — 337
 Zakućac (kod Omiša) — 405
 Založje (kod Bihaća) — 326
 Zalužnica (kod Otočca) — 80, 81, 137, 301, 319, 343, 448, 449

Zamlač (kod Bos. Novog) — 325
 Zaostrog (kod Makarske) — 493
 Zapovjedništvo Jadranskog divizijskog područja — 14
 Zapovjedništvo Kopnene vojske — 14
 Zapovjedništvo Mornarice NDH — 86, 439, 506
 Zapovjedništvo prometnih zdrugova — 521
 Zapovjedništvo 1. hrvatske oružničke pukovnije — 8, 10
 Zapovjedništvo Savskog divizijskog područja — 14
 Zapovjedništvo Ustaške nadzorne službe — 434, 439, 440, 448, 479
 Zapovjedništvo Ustaške vojnice — 434, 469, 470, 474, 476, 479, 488, 491, 496, 500, 504, 506, 516, 518, 521, 522
 Zapovjedništvo Vrbaskog divizijskog područja — 14
 Zapovjedništvo Zračnih snaga — 478, 506, 526
 Zaprešić (kod Samobora) — 322
 Zasiok (kod Sinja) — 163, 202, 215
 Zastavniković Juko — 19
 Zatezalo Dragutin — 67
 Zati (Zatti, tal. general) — 275
 Zaton (kod Obrovca) — 16
 Zavala (kod Dubrovnika) — 88
 Zavidovići — 126
 Zbijeg (kod Slunja) — 117, 384

Zborovi ustaško-domobranski

— 1-vi domobranski — 108, 117, 118, 122, 125, 126, 131, 134, 165, 168, 183, 185, 212, 218, 233, 235, 236, 239, 269, 270, 295, 299, 301, 313, 317, 330, 334, 338, 353, 359, 374, 382, 392, 399, 408, 443, 448, 450, 457, 465, 471, 473, 482, 485, 497, 502, 505, 513, 534
 — 2-gi domobranski — 125, 239, 253, 317, 374, 382, 399, 400, 413, 506, 537
 — 3-ći domobranski — 126, 239, 303, 317, 374, 382, 410, 500, 506
 Zdenac (kod Tounja) — 314, 369
 Zdenci (V. i M., kod Daruvara) — 316, 347, 499
 Zdenčac (kod Kutine) — 533
 Zdenčina (kod Karlovca) — 298, 323, 417, 422, 425, 440, 459
 Zdihovo (kod Ogulina) — 313, 354
 Zelena legija (ustaška) — 367

Zeleni Vir (kod Delnica) — 444
 Zelovo (kod Sinja) — 494
 Zemun — 134, 375, 376, 379, 400, 427, 481
 Zidina (šuma, kod Našica) — 350
 Zlatar (kod Krapine) — 57, 255, 257
 Zlatić Savo — 72
 Zlobin (kod Kraljevice) — 338, 391
 Zlobinsko Brdo (kod Kraljevice) — 391
 Zlopolje (kod Sinja) — 132
 Zoljan (kod Našica) — 367
 Zorić Svetislav — 57
 Zrin (kod Bos. Novog) — 126
 Zrmanja (kod Knina) — 16, 25—28, 30, 31, 36, 38, 116, 158, 160, 194, 302
 Zvečaj (kod Karlovca) — 388
 Zvečanje (kod Omiša) — 406
 Zvečevo Novo (kod Voćina) — 345

Ž

Žabica (kod Gospića) — 402
 Žabno (kod Siska) — 321, 399
 Žagrovići (kod Knina) — 37
 Žakanjska Sela (kod Karlovca) — 420
 Žakula Nedeljko — 18
 Žamarija (kod Jastrebarskog) — 470
 Žanić Franjo — 243
 Žarkovac (vis, kod Bos. Novog) — 186
 Žegar (kod Knina) — 38, 41, 333
 Željava (kod Lič. Petrovog Sela) — 389
 Željezna (kod Jastrebarskog) — 470, 520
 Žeževica (kod Makarske) — 501
 Živica (kod Otočca) — 119, 120
 Živić Simo — 346
 Živković Ivan — 58
 Živković Šime — 58
 Živogošće (kod Makarske) — 397
 Žmavec Marijan — 67, 233, 292, 293, 432, 433, 446, 496
 Žnidovac (kod Ogulina) — 187
 Žrnovnica (kod Splita) — 205, 210
 Žulji (kod Nevesinja) — 268
 Žumberak (predio kod Samobora) — 66, 67, 290, 291, 386, 391, 420, 421, 423, 434, 439, 440, 453, 454, 465, 469, 474, 475, 478, 488, 495, 497, 510, 511, 516, 518, 519, 521, 522
 Župska redarstvena oblast Bjelovar — 437
 Žuta Lokva (kod Otočca) — 114, 170, 329
 Žutica (šuma, kod Ivanić-Grada) — 387

S A D R Ź A J

BORBE U HRVATSKOJ 1941—1942. GODINE

Ustaško-domobranski dokumenti

	Strana
Izveštaj željezničke stanice Podsused od 29. juna 1941. Ravnateljstvu Hrvatskih državnih željeznica o diverziji na pruzi Podsused — Vrapče — — — — —	7
Izveštaj Zapovjedništva 1. hrvatske oružničke pukovnije od 26. jula 1941. Ravnateljstvu za javni red i sigurnost NDH o hapšenju komunista u Karlovcu povodom akcije na pruzi Karlovac — Duga Resa — — — — —	8
Izveštaj 1. hrvatske oružničke pukovnije od 30. jula 1941. Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu o napadu na željezničku stanicu Banski Grabovac i o represalijama ustaša poslije napada — — — — —	10
Naređenje zapovjednika Kopnene vojske Ministarstva domobranstva NDH generala Štancera od 31. jula 1941. podređenim jedinicama o predaji službe osiguranja na prugama Sušak — Karlovac, Ogulin — Knin — Split i Knin — Perković — Drniš talijanskim jedinicama — — — — —	14
Izveštaj zapovjednika posade Gračac od 4. avgusta 1941. Zdrugu generala Lukića o dolasku talijanskih jedinica u Gračac radi pojačanja odbrane od napada ustanika — — — — —	15
Izveštaj o dejstvima Zdruga generala Lukića od 6. avgusta 1941. na sektoru Gospić — Gračac — — — — —	17
Izveštaj Velike župe Cetina od 6. avgusta 1941. Ministarstvu unutarnjih poslova NDH o diverziji komunista između Kaštel-Lukšića i Kaštel-Kambelovca — — — — —	21
Izveštaj Vrhovnog oružničkog zapovjedništva od 10. avgusta 1941. Ministarstvu domobranstva NDH o likvidaciji stanovništva u selima Trojvrh i Vojnovac — — — — —	22
Izveštaj predstojnika željezničke stanice Gračac od 12. avgusta 1941. zapovjedniku Ličkog zdruga o događajima na pruzi Gračac — Knin — — — — —	25
Izveštaj Kotarske oblasti Omiš od 14. avgusta 1941. Ravnateljstvu za javni red i sigurnost NDH o akciji partizana na pruzi Kaštel-Stari — Kaštel-Gomilica — — — — —	32
Izveštaj Vrhovnog oružničkog zapovjedništva od 14. avgusta 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o situaciji na sektoru Knina — — — — —	34
Izveštaj velikog župana Velike župe Bribir i Sidraga od 16. avgusta 1941. Ministarstvu unutarnjih poslova NDH o događajima u župi u vremenu od 7. do 16. avgusta — — — — —	35

Izveštaj Zapovjedništva 2. hrvatske oružničke pukovnije od 20. avgusta 1941. Ravnateljstvu za javni red i sigurnost NDH o diverziji na željezničkoj stanici Klis — — — — —	46
Izveštaj komandanta Ličkog zdruga od 21. avgusta 1941. Ministarstvu domobranstva NDH o borbama Lovinačkog i Gračačkog zdruga s ustanicima na teritoriji Velika Popina — Srb — D. Lapac i Bruvno — Mazin — Kulen-Vakuf — — — — —	47
Naređenje vojskovođe i doglavnika Ministarstva domobranstva NDH od 22. avgusta 1941. o zajedničkoj akciji ustaša i domobrana protiv ustanika na teritoriji Bosanske krajine i Like — — — — —	53
Izveštaj 2. hrvatske oružničke pukovnije od 23. avgusta 1941. Ravnateljstvu za javni red i sigurnost NDH o borbama s borcima Šibenskog NOP odreda — — — — —	56
Izveštaj Zapovjedništva 1. hrvatske oružničke pukovnije od 25. avgusta 1941. Ravnateljstvu za javni red i sigurnost NDH o napadu na oružničku postaju Vrginmost — — — — —	58
Naređenje Ministarstva domobranstva NDH od 28. avgusta 1941. povodom okupacije demilitarizovane zone od strane 2. talijanske armije — — — — —	61
Izveštaj Operativnog odjeljenja Glavnog stožera Ministarstva domobranstva NDH od 30. avgusta 1941. o borbama s ustanicima kod Kijeve — — — — —	65
Izveštaj zapovjednika Savskog divizijskog područja od 6. septembra 1941. Ministarstvu domobranstva NDH o sukobu s partizanima između s. Krašić i s. Rude — — — — —	66
Izveštaj Vrhovnog oružničkog zapovjedništva od 9. septembra 1941. Ministarstvu domobranstva NDH o sukobu oružnika Oružničke postaje Barilović s partizanima u selu Koranski Brijeg — — — — —	68
Izveštaj željezničke stanice Javornik od 12. septembra 1941. o diverziji partizana na pruzi Javornik — Lička Jesenica — — — — —	69
Izveštaj zapovjednika 1. hrvatske oružničke pukovnije od 14. septembra 1941. Ravnateljstvu za javni red i sigurnost NDH o napadu partizana Kalinskog NOP odreda na selo Begovići i represalijama ustaša — — — — —	70
Izveštaj Zapovjedništva 1. hrvatske oružničke pukovnije od 19. septembra 1941. Ravnateljstvu za javni red i sigurnost NDH o akcijama partizana NOP odreda Šljivnjak — — — — —	72
Izveštaj Zapovjedništva 1. hrvatske oružničke pukovnije od 25. septembra 1941. Ravnateljstvu za javni red i sigurnost NDH o akcijama partizana na području Oružničke postaje Mečenčani — — — — —	74
Izveštaj zapovjednika 2. združene brigade od 26. septembra 1941. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o zločinima ustaša u Vrginmostu i o napadu partizana na Plitvička Jezera — — — — —	76
Izveštaj Zapovjedništva 1. hrvatske oružničke pukovnije od 28. septembra 1941. Ravnateljstvu za javni red i sigurnost NDH o napadu partizana na jedinice oružničke pukovnije iz Bihaća — — — — —	77
Izveštaj Zapovjedništva Oružničkog krila Gospić od 30. septembra 1941. Općem upravnom povjereništvu kod talijanske 2. armije o događajima u Vrhovinama — — — — —	80
Izveštaj 1. hrvatske oružničke pukovnije od 3. oktobra 1941. Ravnateljstvu za javni red i sigurnost NDH o rušenju telefonsko-telegrafskih stubova na komunikaciji Karlovac — Slunj — — — — —	83

Izveštaj kotarskog predstojnika iz Virovitice od 4. oktobra 1941. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o borbama s partizanima na sektoru Lisićine — Stara Krivaja —	84
Izveštaj Zapovjedništva Mornarice NDH od 4. oktobra 1941. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o političkom stanju na teritoriji lučkih zapovjedništava Dubrovnik, Makarska i Crikvenica — — — — —	86
Izveštaj Oružničke postaje Vojnić od 5. oktobra 1941. Velikoj župi Pokupje o napadu partizana kod Vojišnice na domobrane 6. bojne 1. pješačke pukovnije — — — — —	91
Izveštaj Zapovjedništva Oružničkog krila Ogulin od 7. oktobra 1941. Grupi generala Lukića o rušenju mosta i telegrafskih stubova kod Brezove Glave — — — — —	93
Izveštaj Grupe generala Lukića i 2. združene brigade od 8. oktobra 1941. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o akcijama partizana u Gorskom kotaru, Lici i na Kordunu	94
Izveštaj zapovjednika 2. združene brigade od 12. oktobra 1941. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o napadu partizana iz odreda „Debela kosa“ na talijanski automobil na cesti Krnjak — Vojnić — — — — —	96
Izveštaj 1. hrvatske oružničke pukovnije od 13. oktobra 1941. Ravateljstvu za javni red i sigurnost NDH o napadu partizana na željezničku stanicu Donje Dubrave — — — — —	97
Pismo Ministarstva prometa i javnih radova NDH od 14. oktobra 1941. Ministarstvu unutarnjih poslova, kojim moli privremeno zatvaranje pošte u Drežnici i Jasenku — — — — —	99
Izveštaj komandanta 2. združene brigade od 17. oktobra 1941. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o napadu partizana na Tušilović i o borbama partizana s talijanskim jedinicama — — — — —	100
Izveštaj komandanta 2. združene brigade od 25. oktobra 1941. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o talijanskoj ofanzivi na sektoru Debela kosa — Suvača — Burić Selo	102
Izveštaj Općeg upravnog povjereništva kod talijanske 2. armije od 6. novembra 1941. Uredu vojskovođe o akciji partizana na željezničkoj pruzi između Javornika i Rudopol'a — — — — —	103
Izveštaj Ministarstva unutarnjih poslova NDH od 8. novembra 1941. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o paljenju vatara na brdima oko Splita i na otocima Hvaru i Braču povodom proslave oktobarske revolucije — — — — —	104
Izveštaj Oružničkog krila Ogulin od 10. novembra 1941. Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu o napadu 1. čete 1. bataljona Komande NOP odreda Korduna i Banije na željezničku stanicu Skakavac — — — — —	105
Izveštaj Ministarstva unutarnjih poslova NDH od 12. novembra 1941. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o napadu partizana iz bataljona „Ognjen Prica“ na pilanu i poštu u Kosinju — — — — —	105
Izveštaj Vrhovnog oružničkog zapovjedništva od 18. novembra 1941. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o akciji partizana Komande NOP odreda Korduna i Banije u Karlovcu — — — — —	106
Izveštaj 1. domobranskog zbora od 18. novembra 1941. Ministarstvu domobranstva NDH o napadu partizana Komande NOP odreda Korduna i Banije na ustaški sat iz Maje — — — — —	108

Izveštaj željezničke stanice Rudopolje od 24. novembra 1941. Ministarstvu domobranstva NDH o napadu partizana NOP odreda „Skare“ na talijanski transportni vlak na pruzi između Javornika i Rudopolja — — — — —	109
Izvod iz izvještaja Zapovjedništva Oružničkog krila Gospić od 25. novembra 1941. Zapovjedništvu Oružničkog krila Bihać o borbama s partizanima u Lici — — — — —	110
Izveštaj Zapovjedništva 2. pješačke divizije od 30. novembra 1941. zapovjedniku 1. domobranskog zbora o napadu jedinica 3. bataljona Komande NOP odreda Korduna i Banije na talijansku stražu u Plavča-Drazi — — — — —	117
Izveštaj Oružničke postaje Dabar od 6. decembra 1941. Krilnom oružničkom zapovjedništvu Gospić o paljenju i teroru u selima Živica, Petrić Polje i Glibodol od strane talijanske divizije „Re“ — — — — —	119
Izveštaj Ministarstva unutarnjih poslova NDH od 9. decembra 1941. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o napadu jedinica 3. bataljona na Drežnik-Grad — — —	121
Izveštaj Zapovjedništva 2. pješačke divizije od 11. decembra 1941. Zapovjedništvu 1. domobranskog zbora o ustaškim zločinima na teritoriji Ličkog Petrovog Sela — — — — —	122
Izveštaj velikog župana Velike župe Gacka i Lika od 13. decembra 1941. Ministarstvu unutarnjih poslova NDH o akcijama partizana na sektoru Gospića — — — — —	124
Izveštaj Glavnog stožera Ministarstva domobranstva NDH od 26. decembra 1941. o događajima na teritoriji 1. domobranskog zbora — — — — —	125
Izveštaj glavara Glavnog stožera Ministarstva domobranstva NDH od 29. decembra 1941. o napadu partizana Banijskog bataljona na neprijateljska uporišta Gvozdansko i Bešlinac —	126
Izveštaj komandanta 2. pješačke divizije od 8. januara 1942. Zapovjedništvu 1. domobranskog zbora o strijeljanju saradnika NOP u Crikvenici na osnovu presude talijanskog ratnog suda — — — — —	131
Izveštaj Ministarstva unutarnjih poslova NDH od 13. januara 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o napadu Svilajske čete na oružničku postaju Muć — — —	132
Izveštaj Ravnateljstva Župske redarstvene oblasti u Petrinji od 19. januara 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o napadu 2. čete 3. bataljona NOP odreda Banije na Oružničku postaju Bijelnik i željezničku stanicu Hrastovac — — — — —	133
Izveštaj Zapovjedništva 1. domobranskog zbora od 20. januara 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o borbama s partizanima krajem decembra 1941. i u prvoj polovini januara 1942. godine — — — — —	134
Izveštaj Velike župe Modruš od 31. januara 1942. Ministarstvu unutarnjih poslova NDH o stanju na teritoriji Župe — — —	146
Izveštaj Ministarstva unutarnjih poslova NDH od 31. januara 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o napadu Kaštelanske čete na Oružničku postaju Lečevica — — — — —	152
Izveštaj Velike župe Gacka i Lika od 1. februara 1942. Ministarstvu unutarnjih poslova NDH o jačanju narodnooslobodilačkog pokreta na teritoriji Župe — — — — —	153
Izveštaj Velike župe Bribir i Sidraga od 7. februara 1942. Poglavlniku NDH o odnosima ustaških vlasti i četnika na teritoriji Župe — — — — —	155

Izveštaj Velike župe Cetina od 7. februara 1942. Ministarstvu unutarnjih poslova NDH o akcijama partizana od 1. do 7. februara	162
Izveštaj Zapovjedništva Oružničke postaje Vrljka od 11. februara 1942. Zapovjedništvu Oružničkog krila Knin o napadu partizana Svilajske čete na talijansku stražu	164
Izveštaj Zapovjedništva 1. domobranskog zbora od 21. februara 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o borbama s partizanima krajem januara i u prvoj polovini februara	165
Izveštaj Velike župe Cetina od 21. februara 1942. Ministarstvu unutarnjih poslova NDH o borbama s partizanima i ostalim događajima na teritoriji kotareva Sinj, Omiš i Makarska	178
Izveštaj 1. domobranskog zbora od 25. februara 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o napadu jedinica 1. i 2. kordunaškog NOP odreda na Tounjski Tržić i Primišlje	183
Izveštaj Zapovjedništva 1. domobranskog zbora od 26. februara 1942. o borbama s partizanima u toku mjeseca decembra 1941. godine	185
Izveštaj Glavnog stožera Ministarstva domobranstva NDH od 28. februara 1942. o događajima na području planina Papuk i Pšunj	192
Izveštaj tajnika Velike župe Bribir i Sidraga od 14. marta 1942. velikom županu o političkom stanju u Župi	194
Izveštaj 2. oružničke pukovnije od 20. marta 1942. Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu o akciji partizana u luci Ploče	199
Izveštaj glavnog stožera Ministarstva domobranstva NDH od 20. marta 1942. o borbama Utinjskog zdruga s partizanima 1. kordunaškog NOP odreda	200
Izveštaj Velike župe Cetina od 21. marta 1942. Ministarstvu unutarnjih poslova NDH o borbama s partizanima Mosorskog odreda i udarnim grupama na otocima Braču i Hvaru	201
Izveštaj velikog župana Velike župe Modruš od 22. marta 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o ulasku partizana u Ravnu Goru	207
Izveštaj Zapovjedništva Utinjskog zdruga od 23. marta 1942. o borbama s partizanima na području 1. kordunaškog NOP odreda	208
Izveštaj Velike župe Cetina od 27. marta 1942. Općem upravnom zapovjedništvu kod talijanske 2. armije o stanju na teritoriji Dinare i Biokova	209
Izveštaj 1. domobranskog zbora od 27. marta 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o napadu na partizane na području između Petrinje, Sunje i Komogovine	213
Izveštaj Velike župe Cetina od 28. marta 1942. Ministarstvu unutarnjih poslova NDH o borbama s partizanima Svilajske i Biokovske čete	214
Izveštaj Zapovjedništva 1. domobranskog zbora od 30. marta 1942. o predaji željezničke stanice Maja partizanima	218
Izveštaj Zapovjedništva Utinjskog zdruga od 1. aprila 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o napadu partizana na Petrovac za vrijeme ofanzive na Petrovu goru	219
Izveštaj Ministarstva unutarnjih poslova NDH od 7. aprila 1942. Ministarstvu domobranstva NDH o napadu partizana na Vrnograč 1. marta 1942. godine	220

Izveštaj Ministarstva unutarnjih poslova NDH od 8. aprila 1942. Ministarstvu domobranstva NDH o napadu partizana na Šturlić — — — — —	223
Izveštaj 1. gorske divizije od 12. aprila 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o borbama s partizanima u vrijeme ofanzive na oslobođenu teritoriju Banije — — — — —	226
Izveštaj Ministarstva vanjskih poslova NDH od 14. aprila 1942. Ministarstvu domobranstva NDH o povlačenju talijanskih jedinica sa područja Delnica, Ogulina i Vrbovskog — — — — —	227
Izveštaj Velike župe Cetina od 18. aprila 1942. Ministarstvu unutarnjih poslova NDH o akcijama partizana kod Makarske i na otoku Braču i o ofanzivi talijanskih i ustaških jedinica na Mosorski NOP odred — — — — —	228
Izveštaj Zapovjedništva Utinjskog zdruga od 20. aprila 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o borbama s partizanima na području između željezničke pruge Skakavac — Vrginmost i ceste Skakavac — Sjeničak — Vrginmost — — — — —	232
Naređenje Glavnog stana poglavnika od 22. aprila 1942. Zapovjedništvu Utinjskog zdruga da produži operacije na području Petrove gore — — — — —	233
Izveštaj 1. domobranskog zbora od 27. aprila 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o napadu partizana na Prijeboj i Plitvička Jezera — — — — —	235
Naređenje Glavnog stožera Ministarstva domobranstva NDH od 2. maja 1942. podređenim jedinicama o slanju zarobljenih komunista u logor Jasenovac — — — — —	239
Izveštaj Oružničkog nadzorništva Vojnić od 5. maja 1942. Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu o stanju oružničkih postaja u kotarevima Vojnić, Slunj i Vrginmost — — — — —	240
Izveštaj 1. hrvatske oružničke pukovnije od 5. maja 1942. Ravnateljstvu za javni red i sigurnost NDH o borbama s partizanima na Kordunu, u Slavoniji i Gorskom kotaru — — — — —	243
Izveštaj Zapovjedništva Mornarice NDH od 6. maja 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o napadu partizana na luku Ploče — — — — —	247
Izveštaj Vrhovnog oružničkog zapovjedništva od 6. maja 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o borbama s partizanima na Psunju — — — — —	249
Izveštaj Velike župe Pokupje od 7. maja 1942. Ministarstvu unutarnjih poslova NDH o stanju u Župi — — — — —	250
Izveštaj Mjesnog zapovjedništva Karlovac od 10. maja 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o napadu partizana na domobransku posadu u Turković-Selu — — — — —	253
Izveštaj Glavnog stožera Ministarstva domobranstva NDH od 11. maja 1942. o borbama s partizanima na Kordunu, u Dalmaciji i Lici — — — — —	254
Izveštaj ustaškog tabora sela Zabok od 12. maja 1942. Zapovjedništvu Ustaške nadzorne službe o napadima partizana kod sela Mihovljan i Mače — — — — —	257
Izveštaj zapovjednika Utinjskog zdruga od 15. maja 1942. Glavnom stanu poglavnika o borbama s partizanima na Petrovoj gori u vremenu od 9. do 15. maja — — — — —	258
Izveštaj Glavnog stožera Ministarstva domobranstva NDH od 16. maja 1942. o borbama s partizanima na Kordunu i u Slavoniji — — — — —	267

	Strana
Izveštaj 1. domobranskog zbora od 17. maja 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o transportovanju stanovništva iz sela Kinjačke, Bestrne i Blinjskog Kuta u logor Jasenovac — — — — —	269
Izveštaj Zapovjedništva 1. domobranskog zbora od 18. maja 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o napadu partizana na Oružničku postaju Brod na Kupi — — — — —	270
Izveštaj Glavnog stožera Ministarstva domobranstva NDH od 27. maja 1942. o borbama s partizanima u Dalmaciji, Gorskom kotaru, Kordunu i Slavoniji — — — — —	272
Izveštaj Ministarstva unutarnjih poslova NDH od 28. maja 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva o odnosima Talijana i četnika na teritoriji Velike župe Modruš — — — — —	275
Izveštaj Zapovjedništva 11. bojne od 30. maja 1942. Glavnom stožeru Ustaške vojnice o organizacionom stanju i moralu bojne — — — — —	279
Izveštaj Glavnog stožera Ministarstva domobranstva NDH od 30. maja 1942. o napadu partizana na domobransku posadu u Krajiškom Grabovcu — — — — —	282
Izveštaj Velike župe Cetina od 30. maja 1942. Ministarstvu unutarnjih poslova NDH o potrebi saradnje s četnicima i o akciji partizana u kotaru Makarska i na otoku Hvaru — — — — —	283
Izveštaj Velike župe Pokupje od 8. juna 1942. Ministarstvu unutarnjih poslova NDH o borbama s partizanima na području sjeverno do Kupe — — — — —	289
Izveštaj Glavnog stožera Ministarstva domobranstva NDH od 9. juna 1942. o napadu partizana na Topusko i Udbinu — — — — —	291
Izveštaj Ličko-krbavskog zdruga od 9. juna 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o borbama s partizanima na sektoru Plitvička Jezera — Prijeboj — — — — —	293
Izveštaj Zapovjedništva 1. domobranskog zbora od 15. juna 1942. Ministarstvu domobranstva NDH o borbama s partizanima u Lici — — — — —	295
Izveštaj Zapovjedništva Ustaške nadzorne službe od 16. juna 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o borbama s partizanima kod Novih Sela i u selu Otrićima — — — — —	297
Izveštaj Vrhovnog oružničkog zapovjedništva od 16. juna 1942. Glavnom stanu poglavnika o napadu partizana na opštinu u Klinča-Selu — — — — —	298
Izveštaj Zapovjedništva 1. domobranskog zbora od 16. juna 1942. Ministarstvu domobranstva NDH o borbama s partizanima u Gorskom kotaru — — — — —	299
Izveštaj Zapovjedništva 1. domobranskog zbora od 17. juna 1942. Ministarstvu domobranstva NDH o borbama partizana sa četnicima u selu Zalužnica — — — — —	301
Izveštaj velikog župana Velike župe Bribir i Sidraga od 17. juna 1942. o postignutoj saradnji s četnicima na sektoru Knina — — — — —	302
Sporazum vlade NDH i talijanskog Višeg zapovjedništva oružanih snaga „Slovenija — Dalmacija“ od 19. juna 1942. o postepenom povlačenju talijanskih posada iz 3. zone i djelomičnom iz 2. zone i o odnosima između talijanskih i ustaških vlasti na području ovih zona — — — — —	303
Izveštaj Vrhovnog oružničkog zapovjedništva od 20. juna 1942. Ministarstvu domobranstva NDH o borbama s partizanima na Kordunu i u Baniji — — — — —	311

Izveštaj Zapovjedništva 1. domobranskog zbora od 22. juna 1942. Ministarstvu domobranstva NDH o napadu partizana na teretni vlak i o pruži između Gornjih Dubrava i Tounja i o dolasku partizana u Lukovdol i Zdihovo — — — — —	313
Izveštaj Vrhovnog oružničkog zapovjedništva od 22. juna 1942. Glavnom stožeru poglavnika o prelasku partizana iz Bosne u Slavoniju i o borbama na teritoriji Slavonije — — — — —	315
Izveštaj Zapovjedništva 1. domobranskog zbora od 23. juna 1942. Ministarstvu domobranstva NDH o borbama s partizanima na teritoriji Zbora — — — — —	317
Izveštaj Državne šumarije bivše brodske imovne općine u Daruvaru od 23. juna 1942. Ravnateljstvu šuma bivše brodske imovne općine u Vinkovcima o borbama s partizanima na sektoru Daruvara — — — — —	335
Izveštaj 1. domobranskog zbora od 24. juna 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o akcijama partizana na teritoriji 5. operativne zone ovog zbora — — — — —	338
Pismo Ministarstva vanjskih poslova NDH od 24. juna 1942. Glavnom stožeru Ustaške vojnice o sprovođenju sporazuma između vlade NDH i talijanskog Višeg zapovjedništva oružanih snaga „Slovenija — Dalmacija“ — — — — —	340
Izveštaj 2. oružničke pukovnije od 25. juna 1942. Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu o borbama četnika i partizana na sektoru Škare — Podhum — Brlog — — — — —	342
Izveštaj velikog župana Velike župe Baranja od 27. juna 1942. Ministarstvu unutarnjih poslova NDH o akcijama partizana na području Župe — — — — —	345
Izveštaj Zapovjedništva 1. domobranskog zbora od 27. juna 1942. Ministarstvu domobranstva NDH o napadu partizana na Tržić — — — — —	353
Izveštaj željezničke stanice Đulaves (Miokovićevo) od 30. juna 1942. Ravnateljstvu Hrvatskih državnih željeznica o napadu partizana na selo Đulaves — — — — —	356
Izveštaj Zapovjedništva Oružničke postaje Bihać od 1. jula 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o napadu jedinica Ličko-krbavskog zdruga na bataljon „Pekiša Vukšan“ u selu Sadilovac — — — — —	357
Izveštaj Zapovjedništva 1. domobranskog zbora od 2. jula 1942. Ministarstvu domobranstva NDH o napadu partizana Banijskog NOP odreda na s. Čuntić i na željezničke stanice Kraljevcane i Bačugu i o stanju u ostalim zonama — — — — —	359
Izveštaj Velike župe Cetina od 12. jula 1942. Ministarstvu unutarnjih poslova NDH o borbama s partizanima na otocima Braču i Hvaru — — — — —	362
Izveštaj Velikog župana Velike župe Baranja od 14. jula 1942. Ministarstvu unutarnjih poslova NDH o akcijama partizana na području Župe — — — — —	366
Izveštaj Ministarstva unutarnjih poslova NDH od 15. jula 1942. Ministarstvu domobranstva NDH o akciji partizana u selu Lipovljani — — — — —	370
Izveštaj Ministarstva unutarnjih poslova NDH od 18. jula 1942. Ministarstvu domobranstva NDH o dolasku zarobljenog stanovništva iz Kozare na sektor Daruvara — — — — —	372
Izveštaj Zapovjedništva 2. domobranskog zbora od 20. jula 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o stanju na teritoriji Zbora — — — — —	374

Izveštaj Zapovjedništva 1. domobranskog zbora od 23. jula 1942. Ministarstvu domobranstva NDH o borbama protiv partizana u Lici, Kordunu, Baniji, Dalmaciji i Slavoniji — — — — —	382
Izveštaj Velike župe Cetina od 24. jula 1942. Ministarstvu unutarnjih poslova NDH o borbama s partizanima na sektoru Omiš — Makarska — — — — —	396
Izveštaj Glavnog stožera Ministarstva domobranstva NDH od 24. jula 1942. o borbama s partizanima na teritoriji 1. i 2. domobranskog zbora — — — — —	399
Izveštaj velikog župana Velike župe Gacka i Lika od 6. avgusta 1942. Glavnom stanu poglavnika o stanju u ustaškim i domobranskim jedinicama na teritoriji Župe — — — — —	401
Izveštaj Velike župe Cetina od 16. avgusta 1942. Ministarstvu unutarnjih poslova NDH o borbama s partizanima na teritoriji Župe — — — — —	404
Izveštaj borbene skupine „Borowski“ i 1. gorske divizije od 16. avgusta 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o ofanzivi na partizanske jedinice na Psunju — — — — —	408
Izveštaj 5. oružničke pukovnije od 17. avgusta 1942. Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu o napadu partizana na Vaganj i Livno — — — — —	410
Izveštaj skupine „Borowski“ i 1. gorske divizije od 17. avgusta 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o ofanzivi na partizanske jedinice na Psunju — — — — —	412
Izveštaj skupine „Borowski“ i 1. gorske divizije od 18. avgusta 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o ofanzivi na Psunj — — — — —	414
Izveštaj Glavnog stožera Ministarstva domobranstva NDH od 22. avgusta 1942. o ofanzivi „Kampfgruppe Westbosnien“ na teritoriju Psunja i Samarice — — — — —	415
Izveštaj Vrhovnog oružničkog zapovjedništva od 25. avgusta 1942. Glavnom stanu poglavnika o napadu na željezničku stanicu Generalski Stol i na ustaško-domobranski garnizon u Udbini — — — — —	417
Izveštaj Ministarstva domobranstva NDH od 31. avgusta 1942. o napadu partizana na željezničke stanice Domagović i Lazina — — — — —	419
Izveštaj Ministarstva unutarnjih poslova NDH od 31. avgusta 1942. Ministarstvu domobranstva NDH o napadu partizana na Sv. Janu i Jastrebarsko — — — — —	421
Izveštaj Glavnog stožera Ministarstva domobranstva NDH od 31. avgusta 1942. o napadu partizana na teritoriju 1. oružničke pukovnije — — — — —	427
Izveštaj Zapovjedništva Oružničke postaje Bihać od 2. septembra 1942. Ministarstvu domobranstva NDH o prebacivanju jedinica Ličko-krbavskog zdruga na Udbinu — — — — —	428
Izveštaj Zapovjedništva Mornarice NDH od 4. septembra 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o napadu partizana na Lučku postaju u Bolu — — — — —	430
Izveštaj Glavnog stožera Ministarstva domobranstva NDH od 7. septembra 1942. o borbama s partizanima na području Garešnice — — — — —	431
Izveštaj Vrhovnog oružničkog zapovjedništva od 13. septembra 1942. Glavnom stanu poglavnika o borbama s partizanima u zapadnoj Lici i Žumberku — — — — —	434
Izveštaj Ministarstva domobranstva NDH od 14. septembra 1942. o akciji na tvornicu zavojnog materijala u Švarči — — — — —	436

Izvještaj Ministarstva unutarnjih poslova NDH od 15. septembra 1942. Ministarstvu domobranstva NDH o prelasku banij- skih partizana na sektor Moslavine — — — — —	437
Izvještaj Ustaške nadzorne službe od 15. septembra 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o ustaško-domo- branskoj ofanzivi na teritoriju Žumberka — — — — —	439
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva domobranstva NDH od 15. septembra 1942. Glavnom stanu poglavnika o postupcima njemačkih i ustaških jedinica na teritoriji Okučana — —	441
Izvještaj Zapovjedništva 1. domobranskog zbora od 17. septembra 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o borbama s partizanima u zapadnoj Lici — — — — —	443
Izvještaj Zapovjedništva Oružničke postaje Bihać od 17. septembra 1942. Glavnom stanu poglavnika o napadu partizana na Hr- vatski Blagaj — — — — —	447
Izvještaj Zapovjedništva 2. oružničke pukovnije od 17. septembra 1942. Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu o organizaciji Dobrovoljne antikomunističke milicije — — — — —	448
Izvještaj Zapovjedništva 1. domobranskog zbora od 19. septembra 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o stanju u zonama na području Zbora — — — — —	450
Izvještaj velikog župana Velike župe Pokupje od 21. septembra 1942. Ministarstvu unutarnjih poslova NDH o odnosima s ta- lijanskim okupacionim jedinicama i o zauzimanju Sića od strane partizana — — — — —	453
Izvještaj Zapovjedništva 1. domobranskog zbora od 26. septembra 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o kre- tanju i napadima partizana na područjima Bosiljeva i Ličkog Lešća — — — — —	457
Izvještaj Velike župe Cetina od 28. septembra 1942. Ministarstvu unutarnjih poslova NDH o borbama s partizanima na teri- torije Župe — — — — —	460
Izvještaj Zapovjedništva 1. domobranskog zbora od 29. septembra 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o na- padu partizana na Netrečić, Kalje i Novo Selo i o borbama u zapadnoj Lici — — — — —	465
Izvještaj Zapovjedništva oružanih snaga u Bihaću od 2. oktobra 1942. Glavnom stanu poglavnika o napadu ustaša iz Udbine na selo Jošane — — — — —	467
Izvještaj Zapovjedništva Žumberka od 2. oktobra 1942. Zapovjedni- štvu Ustaške vojnice o borbama ustaških snaga protiv jedini- ca 4. NOU brigade hrvatske na teritoriji Žumberka — — — —	469
Izvještaj Zapovjedništva 1. domobranskog zbora od 5. oktobra 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o borbama protiv partizana u zapadnoj Lici — — — — —	471
Izvještaj Zapovjedništva Žumberka od 5. oktobra 1942. Zapovjed- ništvu Ustaške vojnice o položaju ustaško-domobranskih je- dinica na Žumberku — — — — —	474
Izvještaj Velike župe Gacka i Lika od 7. oktobra 1942. Poglavniku NDH o borbama s partizanskim jedinicama na teritoriji op- ćina Kosinj i Pazarište — — — — —	476
Izvještaj Zapovjedništva Zračnih snaga od 9. oktobra 1942. Glav- nom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o stradanju aviona „DO 17“ u Žumberku i kod sela Španovice — — —	478

Izvrještaj Vrhovnog oružničkog zapovjedništva od 13. oktobra 1942. Glavnom stanu poglavnika o borbama Talijana i ustaško-domobranskih snaga protiv partizana u zapadnoj Lici — — —	479
Izvrještaj Zapovjedništva 1. domobranskog zbora od 15. oktobra 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o borbama protiv partizana na teritoriji Zbora — — —	482
Izvrještaj Zapovjedništva 1. pješacke divizije od 24. oktobra 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o borbama protiv partizana kod Velikog Grdevca i o rasporedu jedinica na prostori 2. zone 1. domobranskog zbora — — —	485
Izvrještaj 3. ustaškog djelatnog stajaćeg zdruga od 25. oktobra 1942. Zapovjedništvu Ustaške vojnice o napadu 2. i 4. NOU brigade Hrvatske na domobransku posadu u Brezovoj Glavi — — —	488
Izvrještaj Ministarstva unutarnjih poslova NDH od 27. oktobra 1942. Ministarstvu domobranstva NDH o napadu partizana na Sljvno Ravno, Aržano i Mali Zaton — — — — —	490
Izvrještaj velikog župana Velike župe Cetina od 29. oktobra 1942. Ministarstvu unutarnjih poslova NDH o borbama s partizanima na teritoriji Župe — — — — —	492
Izvrještaj Zapovjedništva Ustaške vojnice od 31. oktobra 1942. Glavnom stanu poglavnika o napadu partizana i proboju obruča za vrijeme ustaške ofanzive na Žumberku — — — — —	496
Izvrještaj 2. pješacke divizije od 2. novembra 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o napadu partizana na Sunju — — — — —	497
Izvrještaj 1. gorske divizije od 3. novembra 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o napadu 1. i 2. bojne 4. gorskog zdruga na sela u zapadnom dijelu Papuka — — — — —	499
Izvrještaj Zapovjedništva 6. oružničke pukovnije od 6. novembra 1942. Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu o napadima partizana na oružničke postaje Blato i Baška Voda i na talijansku posadu u Šestanovcu — — — — —	500
Izvrještaj 2. pješacke divizije od 7. novembra 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o stanju bihačke posade poslije pada Bihaća — — — — —	502
Izvrještaj Vrhovnog oružničkog zapovjedništva od 13. novembra 1942. Ministarstvu domobranstva NDH o akcijama partizana u Slavoniji — — — — —	504
Obavještenje glavara Glavnog stožera Ministarstva domobranstva NDH od 14. novembra 1942. podređenim jedinicama o postavljenju njemačkog opunomoćenog generala u Hrvatskoj i zapovjednika njemačkih trupa u Hrvatskoj — — — — —	506
Izvrještaj Ministarstva unutarnjih poslova NDH od 16. novembra 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o stanju u Velikoj župi Pokupje — — — — —	507
Izvrještaj Zapovjedništva 1. domobranskog zbora od 18. novembra 1942. Ministarstvu domobranstva NDH o borbama s partizanima na području Kalnika — — — — —	513
Izvrještaj Zapovjedništva 3. ustaškog djelatnog stajaćeg zdruga od 21. novembra 1942. Glavnog stožeru Ministarstva domobranstva NDH o stanju na području Žumberka i o gubicima 10. ustaške bojne poslije zauzimanja Slunja — — — — —	516
Izvrještaj zapovjednika ustaško-domobranskih jedinica na žumberačkom području od 21. novembra 1942. Zapovjedništvu Ustaške vojnice o napadu partizana na garnizon u Novom Selu — — — — —	518

Naređenje Glavnog stana poglavnika od 21. novembra 1942. o uki- danju 4. operativne zone 1. domobranskog zdruga i o formi- ranju Operativnog područja Karlovac koje se u taktičkom pogledu podređuje talijanskoj komandi za sektor Karlovac —	521
Izveštaj Općeg vojnog povjereništva kod Superslode od 30. novem- bra 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o organizaciji četničke Dinarske divizije na sektoru Knina —	523
Izveštaj velikog župana Velike župe Četina od 9. decembra 1942. Ministarstvu unutarnjih poslova NDH o borbama s jedinica- ma 3. dalmatinske udarne brigade — — — — —	524
Izveštaj Zapovjedništva zračnih snaga od 10. decembra 1942. Glav- nom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o prepadu par- tizana na Dom gradskih namještenika na Sljemenu — —	526
Naređenje Glavnog stana poglavnika od 13. decembra 1942. zapov- jedniku sektora Gospić za povlačenje ustaških jedinica iz Udbine — — — — —	528
Izveštaj Vrhovnog oružničkog zapovjedništva od 14. decembra 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o borbama s partizanima Kalničkog NOP odreda — — — —	529
Izveštaj Ministarstva unutarnjih poslova NDH od 15. decembra 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o borbama s partizanima kod Orahovice — — — — —	531
Izveštaj Vrhovnog oružničkog zapovjedništva od 18. decembra 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o akcijama partizana na sektoru Garešnice — — — — —	532
Izveštaj Zapovjedništva 1. domobranskog zbora od 21. decembra 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o di- verziji na pruzi Sisak — Sunja — — — — —	534
Izveštaj Talijanske vojne misije u Hrvatskoj od 23. decembra 1942. Poglavniku NDH o borbama talijanskih jedinica pro- tiv partizana na poluotoku Pelješcu — — — — —	536
Izveštaj Zapovjedništva 2. domobranskog zbora od 26. decembra 1942. Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o stanju ustaških jedinica na sektoru Voćina — — — —	537
Registar — — — — —	539

Tehnički urednik

Milenko Tomić

Korektor

Nada Ribar

Rukopis predat u štampu jula 1964. godine

Štampanje završeno decembra 1964. godine

Tiraž 2000 primjeraka